

Mársal Tárfolkodó
MURANYI
V E N V S.

Avagy
ANNAK EMLÉ-
K E Z E T E.

Miképpen az Méltóságos Groff
Hadádi W E S S E L E N I F E R E N C Z,
Mágyar Ország Palatinussa akkor Fülcki fő Ka-
pitány, az Tékénteres, és Nagyságos Groff Rima-
Szécti, S Z E C S I M A R I A Alszonyal, jóvendő-
beli házasságokrul való titkos vegezése által csu-
dálatos képen meg - vette az hires .

MVRANYVARAT

Itatot ugyan az ő Nágok. Komornikja

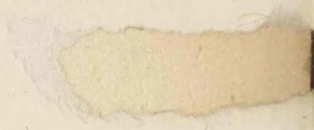
Gyöngösi István által.

Nyomtatták KASSÁN, 1664 Elztendőben.

Ára 20 korona.

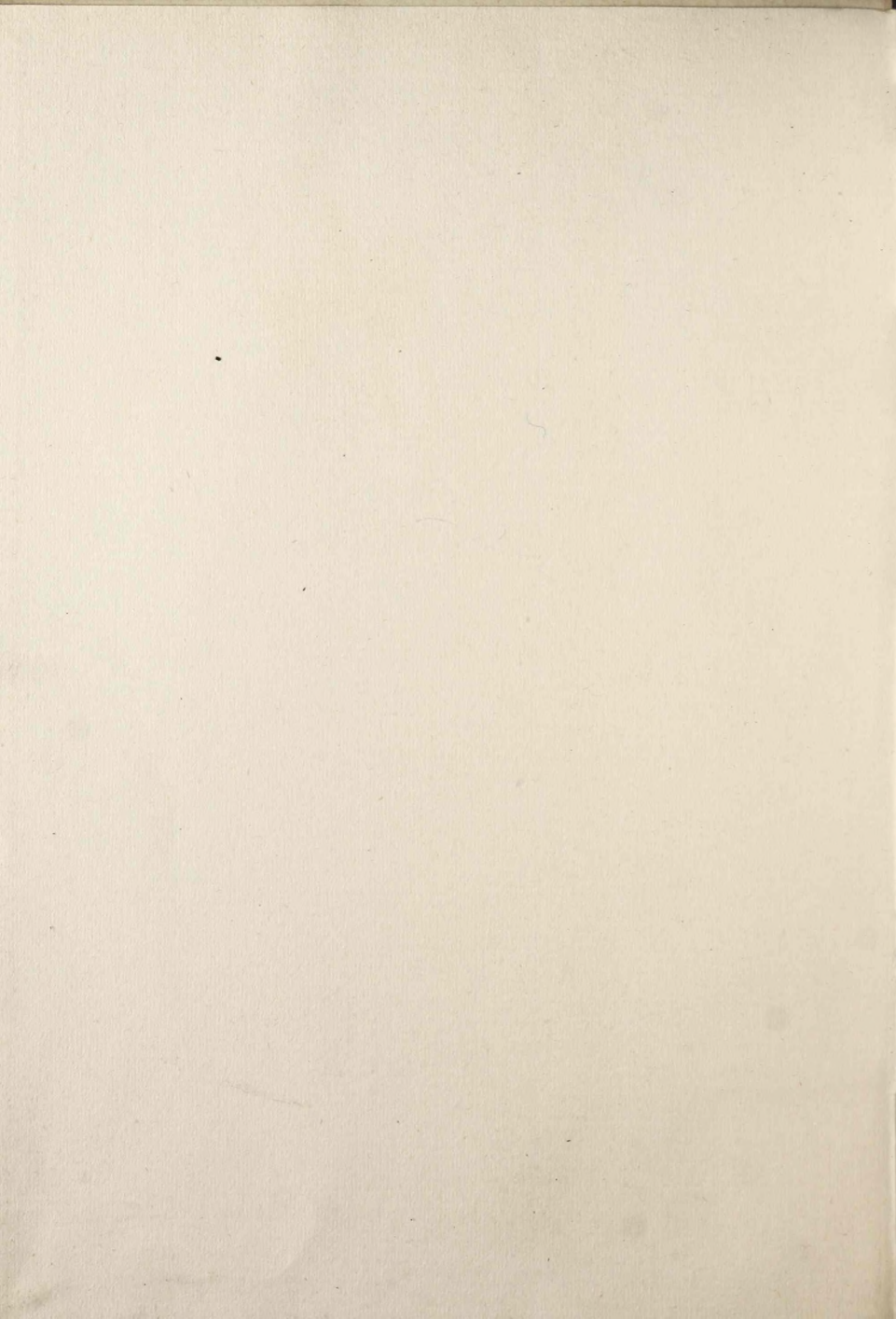
K 20 -

910

11, 1100 .
O. 12774.

MÁRSSAL TÁRSALKODÓ MURÁNYI VÉNUS.

ÍRTA

GYÖNGYÖSI ISTVÁN.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA IRODALOMTÖRTÉNETI
BIZOTTSÁGÁNAK MEGBIZÁSÁBÓL AZ ELSŐ 1664-IKI
KIADÁS ALAPJÁN SAJTÓ ALÁ RENDEZTE, BEVEZE-
TÉSSEL, SZÖVEGVÁLTÓ JEGYZETEKKEL, NÉV-
ÉS TÁRGY-MUTATÓVAL S TELJES SZÓ-
JEGYZÉKKEL ELLÁTTA

BADICS FERENCZ

LEV. TAG.

BUDAPEST, 1909.

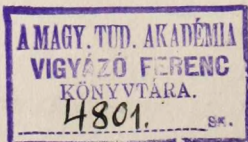
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA.

HORNYÁNSZKY VIKTOR

CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI UDVARI

KÖNYVNYOMDÁJA

BUDAPEST

BEVEZETÉS.

Régi irodalmunkban az egy Balassi Bálinton kívül egyetlen költőnk sincs, kinek tartósabb, s költészetünk, főképp pedig versírásunk és költői nyelvünk fejlődésére mélyebb hatása lett volna mint Gyöngyösinek. Ez a hatás már a saját korában megkezdődik; a következő század pedig úgyszólván egyebet sem ismer a régibb irodalomból mint az ő munkáit, melyek évtizedenkint újra meg újra nyomtatva, Dugonics idejéig utolérhetetlen szépségűeknek tartattak, de hatásuk még Csokonai és Arany művein is érezhető. Annál feltűnőbb e hódítás, mivel rosszabbnál rosszabb kiadásokban olvasták Gyöngyösi költeményeit, s éppen első és főműve: a *Murányi Vénus* teljes két századon át egy önkényes kihagyásokkal és temérdek változtatással éktelenül elrontott kiadásnak, az 1702-iki kolozsvári kiadásnak egyre rosszabbodó lenyomataiban volt ismeretes egész 1904-ig. Mennyi szépségnek kellett mégis e költeményben lenni, ha ily rossz, sokhelyt egészen értelmetlen szöveg mellett is annyi élvezetet talált benne a magyar közönség, hogy oly hosszú időn át nem tudott betelni olvasásával, a tudós-világ pedig máig oly szívesen elemezi, magyaráztatja költői és nyelvi szépségeit! Ennek a magyarázatnak jó része azonban halomra dől, mert az 1664-iki első s egyedül hiteles kiadás, mely után a jelen kiadás is készült, a költői szövegnek csaknem minden versszakában, sőt majd minden sorában más mint a későbbiek, s van mintegy félszáz olyan versszaka, mely

teljesen ismeretlennek mondható, mert 1702-től kezdve 1904-ig minden kiadásból hiányzik. Az igazi Gyöngyösit, költészetének valódi szépségeit, nyelvének bájait és zengzetes verselését tehát csak most ismerhetjük meg egész teljességében.

Mielőtt azonban ez új kiadással foglalkoznánk, előbb a költemény keletkezésének vitás kérdését kell eldöntenünk s első kiadásának későbbi sorsát megismertetnünk. Míg ugyanis Gyöngyösi munkáit annyi gyönyörűséggel olvasta két század közönsége, a költőt illetőleg beérte a munkái címnapjain olvasható két adattal, hogy t. i. Wesselényi Ferencz nádornak „komornyikja“, utóbb pedig „Gömör vármegye alispánja“ volt. Halála után kilenczven évvel összes munkáinak kiadója s a költőnek egyik legnagyobb tisztelője, Dugonics András érdeklődött először élete viszonyai iránt; megint hetven-nyolczvan évnek kellett aztán elmúlnia, míg az újabb kutatások némi világosságot derítettek a költő életének, közéleti és irodalmi működésének legalább második felére. Az első felének megrajzolásában még ma is jórészt föltevésekre vagyunk utalva; de ehhez most már biztos alapot nyújt néhány újabban előkerült adat.

Mivel a *Murány Vénus* Wesselényi Ferencznek és Széchy Máriának, a költemény élő hőseinek van ajánlva, s megjelenésekor (1664) a költő az ő szolgálatukban állott: az élete- és műveivel foglalkozó írók egész természetesen találták, hogy Gyöngyösi az urát és asszonyát dicsőítő költeményt szolgálatának ideje alatt írta, sőt hogy a murányi vár regényes elfoglalása is ez idő alatt történt s így ismerte annak minden részletét. A költemény keletkezésének kérdése azonban korántsem ily egyszerű. Előbb mindenestre azt a kérdést kell tisztáznunk, hogy mikor került Gyöngyösi Wesselényiék szolgálatába. Dugonics abból, hogy a költő 1653. jan. 4.-én a megyei jegyzőkönyv tanúsága szerint Gömör vármegye

táblabírájává nevezetett, a *Murányi Vénus* címlapján pedig „Wesselényi komornokjá“-nak mondja magát: minden más adat híján, pusztán „az észnek szerkeztető tudományához folyamodván“, önkényesen következteti, hogy „a költő 1620-ban született s 1640-ben elvégezvén iskoláit, legislegelsőbben gr. hadadi Wesselényi Ferenczhez folyamodott“. Ez — akkor füleki főkapitány — „Gyöngyösinek szép eszét és a magyar verselésben könnyűségét látván, magához vette és komornokjának rendelte“. Alább: „minekutána W. F.-nél *tizenhárom esztendőket* eltöltött, táblabíróvá *tétetett*.“¹ Dugonics szerint tehát 1640-től 1653-ig volt Wesselényi szolgálatában. „Dugonics számvetését“ Toldy is átveszi: Gyöngyösi nála is 1620-ban született s *1640-ben W. F. udvarába kerülvén*, annak mint komornokja kedves és bizalmas embere lett;“ s alább: „úgy látszik, *csak 1653. vált meg Wesselényitől* s a közpályára mint Gömör táblabírája lépett“; később ezt így változtatta: 1653-ban megházasodott s „ez évben esküdt fel Gömör vm. táblabírájául is, *mindazonáltal ezen túl is megmaradt* W. szolgálatában, sőt ennek halála (1667.) után az özvegyében is.“² Ez „a számvetés“, jöllehet már Arany János kétségeket támasztott iránta,³ tovább is kísért, sőt Nagy Ivánnál adatbeli támogatást nyer. Egy 1637-iki adománylevelével szerint ugyanis gr. Homonnai Drugeth János ungmegyei főispán, utóbb országbíró (†1645), ki Nagy Iván szerint nagyatyja (Acsády

¹ Dugonics: *Gyöngyösi Istvánnak költeményes maradványai*. 1796. I. köt. VIII—X. lap.

² Toldy: *Gyöngyösi István válogatott poétái munkái*. 1864. I. bevezetés és *Magy. költők élete*. Ennek utolsó kiadásából (1876.) való a *későbbi idézet*.

³ Arany: Gyöngyösi női arcképe. *Koszorú*, 1863. 22. sz. azt mondja, hogy „Gy. hosszú életéből néhány évet le kell alkudnunk,“ Gy. „öt-hat évvel fiatalabb is“ lehetett.

Ignác szerint nagybátyja) volt Széchy Máriának, — Gyöngyösi Andrásnak, mint „udvari secretáriusának“, hű szolgálatai elismerésekép zálogos birtokot adott. Ebből Nagy Iván azt következteti, hogy költőnk, ki unokaöccse vagy éppen fia lehetett Andrásnak, mint „iskoláit kitünően végzett ifjú“ e rokoni összeköttetés révén kerülhetett gr. Széchy György özvegyének murányi udvarába „a hol az özvegy grófnő is 1643-ban elhalván, *maradhatott leányánál, Széchy Máriánál*; így mindenesetre előbb lehetett ismerős a Széchy-családdal, mint Wesselényivel, és előbb lehetett pártfogoltja annak, mint ennek.“¹ Nagy Ivánnak ezt a föltevését megerősíteni látszik az a körülmény (a mire különben ő nem hivatkozik), hogy Széchy Mária 1641 folyamán két ízben is járt gr. Homonnai Jánosnál Nagymihályon;² ezek a látogatások, ha költőnk valóban oly közeli rokona volt Gyöngyösi Andrásnak,³ mindenesetre jó alkalmul szolgálhattak a bemutatásra és ajánlásra. Ez esetben Gyöngyösi 1641 táján került volna Murányba s csak 1644 után Fülekre.

Dugonics, Toldy és Nagy Iván föltevéseinek azonban minden számbavehető körülmény ellene mond. A költő születését ugyanis már az eddig ismert adatok alapján sem lehetett korábbra tenni, mint legfeljebb 1625-re,⁴ s már ez is lehetetlenné teszi a föntebbi számvetést. E szerint ugyanis 1640—41. körül Gyöngyösi 15—16

¹ Nagy Iván : *Irodalomtört. Közlemények. 1897. 429. l.*

² Acsády Ignác : *Széchy Mária* életrajzában. 73—74. l.

³ Az eddigi kutatások eredményei szerint bizonyosabb, hogy költőnk a Gyöngyösi-Horváth-családból származik, s atyja az a Gy. János volt, ki 1656-ban Ungvárt kelt végrendeletében Istvánról, mint legkisebb fiáról szól. (Gyöngyösy László *Irodalomtörténeti Közl.* 1905. 206—208. l.)

⁴ Gyöngyösiről írt dolgozataimban (*Magy. Remekírók, Olcsó Könyvtár, Beöthy-emlékkönyv* stb.) későbbi életrajzi adatokból vissza-következtetve tettem születése évét 1625-re, megengedve, hogy néhány évvel még később is születhetett.

éves serdülő ifjú volt, kit mind Széchy Mária, mind Wesselényi legfeljebb nemes-inasul vagyis apródul vehetett volna házához. Széchy Máriának azonban anyja életében is, később is nagyon mellőzött helyzete volt Murányban;¹ udvara mindössze néhány férfi- és nőcselédből állt. (III. 62. 251. 383. vsz.) Ha Gyöngyösi köztük van, a vár megvétele idején asszonya bizonyára nemcsak az öreg Kádas Mártont, hanem őt is felhasználta volna legalább levél-küldésre. De Gyöngyösi egy árva szóval sem említi költeményében, hogy ő Murányban valamit végzett vagy egyáltalán, hogy már akkor Mária szolgálatában állott volna. — Nem lehetett a Wesselényiében sem; mert ha ott van, ura minden valószínűség szerint magával vitte volna a murányi kalandra, Gyöngyösi pedig ezt nem hallgatná el, mint a hogy megemlíti (III. 98. vsz.), hogy Péter deák ott volt a Murányba menő füleki seregben. Ha bármelyikük szolgálatában jelen van a vár megvétele idején s így közvetlen tudomása van az 1644-ben törtétekről, mint már Arany rámutatott, bizonyára nem írja azt, hogy a nevezetes kaland 1646-ban történt. (I. 16. vsz.). De ha nem volt is jelen, de már szolgálatukban állt, feltehető-e, hogy bármelyikük elbocsátja az eszes ifjút, kire ezentúl nagyobb szükségük lehetett; vagy hogy Gyöngyösi

¹ Az Erdélyből özvegyen, illetőleg második férjétől elváltan hazatért Máriára szigorú erkölcsű anyja nagyon neheztelt, s mivel Mária nem akart beleegyezni végrendeleti intézkedéseibe, egyszer el is záratta Murányban. Haragja enyhültével, Murányban s egyéb apai örökségében egyenlően részesítette mind a három lányát, de míg Mária — a háború kitörésének hírére — Erdélyben járt, hogy értékesebb ingóságait Murányba szállítsa, két sógora olyan egyezséget kötött, hogy a várból egyedül a Rákóczihoz pártolt Illésházy parancsolt s Máriát mindenképp igyekeztek a várból kitéssékelni. (Ac nádor id. m.) Mindezt megerősíti a költeményben a később mindenről jól értesült Gyöngyösi is, midőn elbeszéli, hogy Mária maga köré gyűjtve „kevés szám szolgáit,“ elpanaszolja előttük „méltatlan sok szenvedéseit s atyafiaitul vett rövidségét.“ (III. 249—253. vsz.)

önként elhagyja gyorsan emelkedő urát, s aztán évek mulva újra visszakiváncozzék hozzá? Bizonyára egyik eset sem tehető fel.

1640—1645-ig tehát semmikép sem lehetett Gyöngyösi sem Széchy Mária, sem Wesselényi szolgálatában. Még kevésbé lehetett 1645-től 1653-ig. Ez utóbbi évben ugyanis — adatok bizonyítják, hogy már — jogvégeztséget föltételező megbízásokat végez Gömör vármegyében; már pedig jogi tanulmányok végzésére sem Murányban, sem Füleken nem lehetett alkalma. Gyöngyösinek tehát 1640-től 1652-ig kellett közép- és főiskolai tanulmányait végeznie,¹ valamint törvénygyakorlatot szereznie (ez utóbbit esetleg atyja vagy Gyöngyösi András oldalán), mert bármily eszes ifjú volt különben, csakis rendszeres iskolázás útján szerezhette meg azt az alapos klasszikus műveltséget, melyről munkái tanúskodnak, s csakis több évre terjedő joggyakorlat képesíthette későbbi kiváló ügyvédi és közszolgálati működésére.

E következtetéseink még jobban megerősödnek, ha — a mit már korábban is valószínűnek tartottunk — Gyöngyösi 1625-nél későbbben született. S ezt kétségtelenné teszi egy legújabban előkerült adat. A rozsnyói róm. kath. egyház halotti anyakönyvében² ugyanis pontosan fel van jegyezve Gyöngyösi István elhunytának eddig bizonytalan napján kívül életkora is; e szerint a költő-

¹ Gyöngyösy László úr szíves közlése szerint a *Catalogus Nobilium Stud. Coll. Patak* bejegyzései közt ez idétt három Gyöngyössi István neve szerepel, de egyik meghalt, másik Gönczre ment papnak, a harmadik ugyan: *Stephanus Gyöngyössy Anno 1653. valedixit*, de lehetséges, hogy ez a költő volt, mely esetben az 1650—1654-ig Patakon működő Comeniust is hallgathatta, a mi igen nagy befolyással lehetett Gyöngyösi fejlődésére.

² „Kivonat a rozsnyói r. k. egyház halottainak anyakönyvéből az 1704-ik évről. A halálzás éve, hava és napja: 1704. július 24. Dominus Stephanus Gyöngyössy vicecomes. Életkora: 75 annorum.“ Közölve a *Rozsnyói Híradó* 1908. 51. számában.

alispán, 1704. július 24-én hetvenöt éves korában halt meg, tehát 1629-ben született. Ez az adat végkép lerontja a Dugonics-Toldy-Nagy Iván-féle számítást, mert Gyöngyösi 1640-ben csak 11—12 éves gyermek lévén, még bizonyosabb, hogy 1640-től legalább 1650-ig (esetleg 1653-ig) vagyis 21—22 éves koráig középiskolai és jogi tanulmányait végezte. Ezek befejezése után házasodhatott meg 1652-ben, s kezdhette meg önálló működését, a miket régóta ismert adatok igazolnak.

Gyöngyösi tehát 1640—1653. közt semmi esetre sem volt sem Murányban Széchy Mária, sem Füleken Wesselényi Ferencz szolgálatában. Feleségével, az ungmegyei Baranyai Ilonával, több vármegyében kapott apró birtokrészeket, s valószínűleg nem sokkal házassága után (1653-ban) költözött Ungmegyéből Gömörbe, a hol Csetnek és Dobsina környékén volt birtokuk; egy későbbi szerződésből kitünőleg ez utóbbi helyen volt „kastélybeli szép egy palotája, borpinczéje, malomrésze s hámosa is“ valószínű tehát, hogy egy ideig itt laktak. De a gömöri birtok sógorasszonyával közös volt, a többi csip-csup birtokból sem lehetett sok jövedelme; a táblabíróság csak tiszteletbeli hivatal lévén, mindössze némi alkalmiapidíjat hozott; mint kezdő ügyvédnek sem lehetett sok jövedelme, családi gondjai pedig egyre szaporodtak. Ime ezekben lehetett az ok, a miért — „bizonyos és elmúlhatatlan szükségtől viseltetvén“ — 1656. nov. 15-én Ungvárt kelt levelével¹ száz magyar forintért zálogba adja feleségének beregmegyei kisdobroni jószág részét, s ez alkalommal szülőföldjén járván, atyja is ez okból írhatta meg ugyanakkor végrendeletét,² hogy kedvelt

¹ Az 1663. aug. 10-én kelt zálogos-levelet közli Nagy Iván az *Irod. Közl.* 1898. 84—85. l.

² A zálogos-levelet közli Gyöngyösy L. az *Irod. Közl.* 1905. 209. l.

³ Az 1656. okt. 31-én Ungvárt kelt végrendeletet közli Gyöngyösy L. u. o. 206. l.

fiáról kedvezően gondoskodjék s őt bátyjai ellen az apai végakarattal biztosítsa. (A végrendeletből kitűnőleg költőnk ekkor már *állandóan távol volt* a szülői háztól.) Igen közel esik már most a föltevés, hogy ha 1656. őszén Ungvárt járt, éppen szorult helyzetében folyamodhatott Gyöngyösi András secretárius nagybátyjához (vagy csak rokonához), hogy az ő ajánlata révén — Széchy Mária és Wesselényi pártfogásával — elnyerje a jogi képzettségénél fogva éppen neki való *füleki seregbíró-ságot*, mely ugyan nem járt valami fényes javadalmazással, de állandó jövedelmet biztosított. Hogy éppen ez időtáiban (mindenesetre 1657 folyamán) kerülhetett Fülekre, azt 1658. márczius 24-én idősb Koháry István főkapitányhoz intézett levele¹ is megerősíti; ebben tudniillik panaszkodik, hogy a „seregbírótság mellett igen vékony proventusa vagyon“, s egy korábbi folyamodványára hivatkozva kéri, hogy segítse valami búzával, mert — úgymond — „ha csak seregbírói jövedelmére támaszkodik, egyik cselédjét sem sustentálhatja“. Kérelmét a főkapitány — úgy látszik — teljesítette, mert Gyöngyösi még 1663 május havában is *Füleken van*; 1663 május 7-én Füleken kelt levelében² ugyanis még mint seregbíró kér intézkedést két szécsényi katona ellen, kik elhajtották Rákóczi László jobbágyainak marháit.

Füleken maradnia annál több oka volt, mert a seregbírótság mellett ügyvédi gyakorlatát is folytathatta. Fülel nemcsak katonailag volt fontos végvár, honnét állandóan szemmel tarthatták az Eger-vidéki törökséget, hanem mint megerősített hely, menedéket nyújtott a szomszéd vármegyék urainak; Pest, Nógrád és Heves vármegyék székhelyeikről kiszorulván, itt tartják gyűléseiket s innét igazgatják a török hódoltság alatt élő vármegyei népet.

¹ Közli Thaly K. a *Századok* 1870. 124. és az *Adalékok* I. k. függelékében.

² Közölve az előbbi jegyzetben idézett helyeken.

Gyöngyösinek bőven volt alkalma megismerkedni a vármegyék főtisztviselőivel s ennek következménye lehetett, hogy kivált Hevesmegye részéről, egyre sűrűbben kap hivatalos megbízásokat: peres ügyek vételén kívül 1657-től kezdve ismételve eljár a megyei küldöttséggel a nádornál, a császári hadak élelmezése ügyében a német tábornokoknál, ugyancsak a megye képviselőjében több ízben résztvesz a felvidéki vármegyék gyűlésein.¹ Mindez nemcsak jogi tudományt, hanem a megye érdekeinek védelme tapintatos eljárást s ügyes tárgyaló képességet kívánt. A vármegye ezt a sok utazgatással is járó fáradságos munkát csak szerény napidíjakkal jutalmazhatta, de megvolt mellette Gyöngyösinek az a haszna, hogy mind többen megismerték képességeit.

1663. folyamán — Hevesmegye ügyében — két ízben is megfordult a nádori udvarban. Ez a kétszeri találkozás hozhatta meg a fordulót költőnk életében, mert *ez év derekán vagy legkésőbb őszén került Murányba, Wesselényi nádor szolgálatába.*

Ezt több adat kétségtelenné teszi. Széchy Mária, már mint özvegye Wesselényinek, Babaluska falut azon érdemén inscribálja Gyöngyösinek, mivel „ura életében *egynéhány esztendeig* híven és szorgalmatosan szolgált komornyikul.“² Mivel Wesselényi 1667. március havában halt meg, a mellette töltött *negyedfél évre* egészen ráillik az „egynéhány“ esztendő.

Még közelebb vezet bennünket a meghatározáshoz az a szerződés, melylyel költőnk feleségének csetneki, dobsinai s egyéb gömöri birtokrészét mindketjük aláírásával zálogba adja *1663. Szent Lőrincz napján*

¹ A Heves vm. előtt vagy megbízásából végzett ügyek jegyzőkönyvi kivonatait közli Gyöngyösy L. *Irodalomtört. Közl.* 1908. 202. s köv. lap.

² A levél egész terjedelmében megjelent a *Századok* 1870. 127—8. l.

vagyis augusztus 10-én,¹ bizonyára nemcsak azért, mert ismét pénzre volt szüksége, hanem mert az állandónak ígérkező nádori szolgálat miatt kevesebbet ért rá félre-
eső apró birtokait gondozni.

A harmadik adat a *Murányi Vénus* ajánló-levelének keltezése. A költemény első, 1664-iki kiadásában az ajánló-level: „*Költ az Stubnyai hév vízben Boldog Asszony havának 27. napján 1664, esztendőben*“.

Ez a nap — melynek jelzése 1702-től 1904-ig a költemény összes kiadásából hiányzik — 1664. január 27-ike.² Ha tudjuk, hogy Wesselényi ekkor már évek óta sokat szenvedett kőszvénye miatt, könnyen érthető, hogy (mint 1666 és 1667-ben is)³ nem várhatván be a nyarat, tél közepén keresett orvoslást kínzó szaggatásai ellen, s magával vitte a mellette ekkor már komornyikul vagyis magántitkáruul szolgáló Gyöngyösit is. De mint félig-meddig ismert új embert aligha vitte volna magával. Gyöngyösi tehát okvetetlenül már korábban, de mégis legfeljebb néhány hónappal előbb — került Murányba.

Azt mondja továbbá Gyöngyösi az ajánló-levelben, hogy „*sokszor félbenszakasztott*“ munkáját, a *Murányi Vénust*, „*addig toldozta, hogy sokára mégis ujonnan felvett pennával dolga végeig ballagott.*“ Ezek a szavak minden kétséget kizárólag bizonyítják, hogy most csak átdolgozta, kiegészítette és befejezte költeményét, mely első

¹ A zálogos-levellet közli Nagy Iván az *Irodört.* Közl. 1898. 84—85. l.

² A *Murányi Vénus* 1702. és 1725-iki kiadásában már nincs jelezve a hónap és nap, csak az évszám: 1664; 1739-től 1796-ig már ez is 1674., a nap jelzése pedig Toldy és Ferenczi kiadásában is hiányzik. Ennek híján, mivel a keltezésben *stubnyai hév*-ről, tehát fürdőzésről van szó, a legutóbbi évekig mindenki 1664. nyarára gondolt, holott *Boldogasszony hava* a régi naptári jelzés szerint január hó (nem pedig február, — mint Acsády írja); Nagyboldogasszony napja ugyan augusztusban van, de ez *Kisasszony hava*.

³ Acsády: Széchy M. életr. 213—4. l.

kidolgozásban már régen, s mindenesetre már murányi szolgálata előtt készen volt.

Kérdés már most, hogy ha 1663 nyarán vagy őszén jóformán készen hozta Murányba a költeményt, mikor írta voltaképp? Nagyon világos útbaigazítást ad erre a *Murányi Vénus* már idézett ajánló-levelének az a helye, a hol munkája tökéletlenségeit s a híres-nevezetes történet kései megéneklését fogyatékos képességein kívül azzal mentegeti, hogy „*ahoz elégtelen készülete s alkalmatlan helye volt, mivelhogy nagyobb részről uton s sok értetlen csöcselék kiállításával zajgó szállásokon írta.*“ Bizonyosan nem a nádorral utazott így, hanem 1657—1663-ig a füleki seregbírószágban töltött években. Ekkor — a helyőrségi és kerületbeli katonaság vétségeinek vizsgálata alkalmával, s magán peres ügyekkel és megyei kiküldetésekkel való elfoglaltsága és sok járása-kelése miatt — lehetett olyan zaklatott élete, hogy legfeljebb magános utazásakor, a kocsin volt pihenője: ekkor „*koholgatta*“ tehát verseit (mint költő-utódai Kisfaludy Sándor és Petőfi is akárhányszor), mert íráshoz való nyugodalma, ha otthon is hiányzott, a korecsmai zajos szállásokon még kevésbé lehetett, pedig — mint maga idézi Ovidius szavait: „*Carmina scribentes secessum et otia quaerunt.*“ Ezért kellett munkáját „*sokszor félbenszakasztania*“; s ha csak ily *sokára* juthatott a befejezéshez, akkor nyilvánvaló, hogy már *régóta hozzákezdett, s jó ideje, hogy félretette*, nem lévén a befejezéshez sem alkalmas helye, sem *elég készülete*, a mi kétségkívül adatainak hézagosságára vonatkozott.

Minden valószínűség a mellett szól tehát, hogy a *Füleken töltött első években*: 1657—1660 közt írta a költeményt.¹ Kétségtelen, hogy a történetet előbb is hallotta,

¹ *Arany*, bár *Dugonics* adataiból nem látja igazolva, hogy Gyöngyösi Murány elfoglalásakor Wesselényiék szolgálatában volt, a füleki seregbírószág adatait pedig még nem ismeri, az ajánló-levelé

hiszen a murányi kaland híre hamar szétfutott az országban, sőt külföldre is eljutott. Közelebbről azonban akkor érdekelhette, mikor Fülekre került. Az itteni őrségben még sok szemtanúja élhetett az egykori füleki kapitány híres kalandjának, ki ennek révén nagy vagyonhoz jutott és magas méltóságokra, éppen akkoriban (1655.) már a legmagasabbra, a nádori székre emelkedett. Egykori fegyvertársai — hosszú téli estéken, mikor a harci élet szünetelt — borozgatás közben bizonyára sokszor megemlékeztek a régi jó időkről s elbeszéltek a bevehetetlennek tartott murányi vár fortélyos elfoglalása részleteit. Nemcsak a történetet ismerte tehát, hanem szereplőit is;¹ s ha előbb nem, 1657-ben, midőn Hevesmegye küldöttségével először ment a nádori udvarba,² annak főhőseit is alkalma volt megismernie.

Az őrség tisztjei bizonyára tudták, hogy Gyöngyösi hivatalos dolgaitól szabad idejében nemcsak olvasgatni szereti a költői munkákat, hanem maga is irogat verseket. Gyöngyösi ugyanis a latin nyelvnek és irodalomnak alapos ismeretével hagyta el iskoláit s abban később is nagy kedvét lelte. A *Rózsa-koszorú* című munkája

idézett adatai s a hibás „csöcsömök“ (*csöcselék* h.) szóból elég szerencsésen következett már arra, hogy a költemény 1653—59. közt készülhetett. *Fülep Imre*, bár abból a hibás föltevésből indul ki, hogy Gyöngyösi a czímlap szerint „mint komornyik“ írta a költeményt, komornyik pedig 1658—60-tól 1667-ig volt: következtetésében szintén közeljár a valószínűséghez, midőn a költemény eredetét 1659—1864 közé teszi. (*Egyet. Phil. Közl. Pótköt.* I. 1889.)

¹ *Vadászi Pál* 1646-ban már ezredes s így aligha volt ott, de *Fekete Lászlót*, ki 1651-ben füleki vicekapitány volt, jól ismerhette s nyilván azért is magasztalja annyira (III. 94—96.) (Arczképeket I. *Acsády Széchy M. életr.* 132—133. l.) 1656-ban az idősb *Gombkötő Jánossal*, az egykori füleki főhadnagygyal (III. 97. vsz.) valami peres ügyben is eljár. (L. Gyöngyösy L. közléseit Heves vm. jegyzőkönyveiből. *Irodört. Közl.* 1908. 202. l.)

² U. a. u. o.

elején öreg korában is gyönyörűséggel emlékszik vissza, hogy ifjú korában — a „játékosabb esztendőkben“ — mennyi „gondokat felejtető, elméket gyönyörködtető mulatságot“ talált a régi világ istenei s hősei kalandos regéinek olvasásában, sőt a költészet „tiszta vizét maga is kóstolgatta, másoknak is dicsérte,“ mert „a bölcs Músák mágnesi erősségekkel vonták magukhoz.“

A római költők közül Gyöngyösi lelkét legjobban megkapta, érzületével legrokonabb volt a mythikus hőskor leleményes költője, az epedő szerelem kínjainak édes-szavú lantosa, Ovidius, kinek munkáit annyiszor olvasta, hogy szinte könyv nélkül tudta, lépten-nyomon idézte, fordította és hatásuk alól öreg koráig sem tudott szabadulni. Ennek a nagy kedvelésnek lettek eredményei az Ovidiusból fordított heroidák,¹ a *Mars és Bacchus egymással való viaskodása*, a *Cuma városában épített Daedalus temploma* (melyeket több oknál fogva az ő munkáinak kell tartanunk) és más kéziratban maradt vagy elveszett munkája. Ezek voltak első gyakorlásai a versírásban. Bizonyára jól ismerte a régibb magyar költők: Balassi és követőinek lyrai költeményeit s Tinóditól Zrinyiig (1651) és Listiusig (1653.) valamennyi versíró elbeszéléseit, s főképp a klasszikus vonatkozású és a középkori forrásokból átültetett regényes tárgyú széphistóriákat. Ezek hatása alatt írhatta: *Az igaz barátságna és szíves szeretetnek tüköre* című, saját kéziratában fennmaradt (s a XVIII. században többször is kiadott) munkáját. Gyöngyösit t. i. egyéni hajlamai- és tanulmányainál fogva az ilyen tárgyú munkák jobban érdekelhették mint nemzeti mulatunk nagy eseményei, melyeknek Tinóditól Listiusig legtöbbször száraz előadása s döcögős versei bizony nem igen vonzhatták. A Szondiak, Losoncziaik és Zrinyiek fen-

¹ L. Nagy S. és Csűrös F. Gy. *I. műfordításai*. (Amazé az Egyet. Phil. Közl. 1887., emezé a debreczeni ref. főgymn. Értes. 1902.)

séges küzdelme nagyon komoly dolgok voltak az ő *levis Musájá*-nak. Ifjúkorában is, később is jobban vonzották őt a várkastélyok nagyurai- és asszonyainak szívviszonyai, minők *Wesselényi és Széchy Mária, Kemény János és Lónyai Anna, Thököly Imre és Zrinyi Ilona* regényes történetei, melyeket költői zománczczal ékesítve, *széphistóriákká* dolgozott fel.¹ Ha nem volt alkalmas hazai tárgya, idegenből merítve is ebben a tárgykörben mozgott legszívesebben, így a fentebbiek után legnépszerűbb két munkájában: a *Csalárd Cupidó*ban és a *Charikliában*.

Nem sok biztatás kellett tehát Gyöngyösinek, hogy az egykori füleki kapitány regényes szerelmét megénekelje. Azonfelül, hogy a kalandos történet — nagy hírénel, a szereplők előkelőségénél s frigykötésük akadályokba ütköző nehézségeinél fogva — hálás tárgyúl kínálkozott: a humanista lelkű Gyöngyösi előtt ekkor is, később is, nem lehetett mellékes, hogy a költemény igen alkalmas volt a megörökítendő szereplők és hozzátartozóik kegyének megnyerésére.

De akár a füleki vitézek biztatására, akár a maga jószántából fogott a *Murányi Vénus* megírásához, mint az ajánló-levélben mentegetőzik, nemcsak „alkalmatlan helye“, hanem „*elégtelen készülete*“ is akadályozta a munka befejezésében. Bár ugyanis az esemény több mint húsz évvel azelőtt (1644-ben) történt, annak még annyi szemtanúja s résztvevője élt, hogy sem a fődolgozokban, sem a részletekben nem igen térhetett el a valóságtól; az ilyen versektől az akkori olvasóközönség is első sorban hűséget követelt. Gyöngyösi maga is váltig hangoztatja ajánló-levéleiben, hogy „históriát“ akart írni, azzal a czéllal, hogy ura- és asszonyának „örök emlékezetet érdemlő csele-

¹ Toldy (*A magy. költ. tört.*) verses regénynek, Arany (*Gyöngyösi írói arczk.*) inkább novelláknak (a szó eredeti jelentésében) mondja Gy. műveit, Gyulai (*Vörösmarty életr.*) pedig a krónika, eposz és verses regény különös vegyületeinek, erős lyrai hangulatokba olvasztva.

kedete híresüljön, ösmértessék, terjedjen s éljen örökké.“ De mivel sem hozzájuk, sem jeles cselekedetükhöz nem volna méltó, ha csak afféle száraz krónikás versekbe gyúrná a történetet: úgy akarja ezt „költői tollakkal szárnyazni“, hogy Didó és Aeneas, Páris, és Helena, Pyramus és Thisbe történetéhez hasonlítson; azért igyekszik egyéb „poétai költőményekkel is szaporítani írását, mivelhogy a régi verscsinálók írásából (nyilván Ovidiusra és Vergiliusra gondol) úgy tanulta.“ A költői eljárásáról itt mondottakat még jobban megvilágítja és kiegészíti az, a mit *Kemény János emlékezetének* utószavában ír, többször hivatkozva a *Murány Vénusra* (melynél csak egy évtizeddel később készült). A „poézist is követve“, — úgymond — a történet ezúttal is „szaporítottam holmi régi fabulás dolgoknak, hasonlatosságoknak és másféle leleményes toldalékoknak közbenvetésével, a kik nélkül is a história és abban lévő dolgok valósága végben mehetett volna ugyan, mindazonáltal azoknak nagyobb ékességére és kedvesebb voltára nézve inkább tetszett azt az említett dolgokkal megszínlenem, mint azok nélkül, Tinódi Sebestyén módjára, csupán a dolog valóságát fejeznem ki a versek együgyűségével“. Így alakítja át a modern történeteket klasszikus ízű széphistóriákká.

Az így felékesített murányi történet Gyöngyösi füleki tartózkodása alatt mindenesetre legnagyobb részt készen volt már első fogalmazásban; egyes részeit valószínűleg fel is olvasta koronkint a füleki tiszteknek, a kik bizonyára gyönyörködve hallgatták, s föltehető, hogy több év folyamán a kalandban részes egykori bajtársaknak lehetett alkalmuk megugságotni a készülő költeményt a nádori udvarban, talán azzal a hozzáadással is, hogy Gyöngyösit „élegtelen készülete“ gátolja a befejezésben; s ez éppen a két főszereplő olyan viszonyaira vonatkozott, a mit a többi jelenvolt minden részletében semmi esetre sem ismerhetett. De Gyöngyösinek magának is lehetett alkalmá,

midőn 1663-ban (hivatalos ügyek elintézése végett) kétszer is megfordult a nádori udvarban, hogy hódolatát a költemény valamelyik részének felolvasásával bemutassa. Ez még könnyebben megeshetett, ha — a mit főntebb lehetségesnek mondottunk — költőnk Gyöngyösi András ajánlata folytán éppen Széchy Mária és Wesselényi pártfogásával nyerte el a füleki seregbirói állást; így régi ismerősök lehettek s ez esetben a hála is belejátszhatott a költemény megírásába. Sőt föl kell ezek után tennünk, hogy *Gyöngyösi éppen költeményének köszönhette a komornyi állás elnyerését is*. Az irodalomkedveléséről is ismert Wesselényi-pár sokkal büszkébb volt a murányi kalandra, mely későbbi magasra emelkedésük alapja volt, hogysem közönyös lehetett volna előtte annak versekben való megörökítése, és sokkal bőkezűbb, hogysem jutalmazás nélkül hagyja az ilyen szolgálatot. Különben is Gyöngyösi kiváló jogi készségét s a hivatalos eljárásokban való ügyességét már korábban előnyösen ismerhették, s ennek a maguk dolgai intézésében is jó hasznát vehették.

Gyöngyösi egész életében nagyon alkalmazkodni tudó s szolgálatra mindig kész ember volt; Murányban pedig annál hamarabb rászolgált ura s asszonya bizalmára, mivel ekkoriban (mikor még alig volt harmincznégy éves), költeményeiből s leveleiből kitűnőleg igen vidám kedélyű, s mint sokat tanult és költői tehetségű ember, szellemes társalgó lehetett. Mindez eléggé megokolja, hogy a már öreg és beteges nádor, ki télvíz idején kénytelen kőszvényére gyógyulást keresni, éppen őt vitte magával Stubnyára. Roppant vagyonának zavaros ügyei s az akkori politikai állapotok miatt tele volt gonddal, nagyon szűksége volt tehát olyan bizalmas emberre, ki magán-ügyeiben dolgozgat mellette, vidám társalgásával pedig felvidítja borús kedélyét. A tél zordonsága miatt egyéb szórakozása úgylis alig lehetett. Gyöngyösi is jobban

ráért itt, versírásra való nyugodalma pedig több volt, mint otthon a népes s mindig zajos murányi udvarban; előkeresi tehát „sokszor félbenszakasztott“ régi költeményét, kijavítja esetleges hibáit s pótolja hiányos részleteit és olyan hézagait, melyeket csak a nádor tudhatott. Ezek elbeszélésére bizonyára neki sem volt előbb annyi ideje és zavartalan nyugalma, mint itt a hosszú estéken. Ezek a hiányok kétségkívül a nevezetes történet olyan személyi részleteire vonatkoztak, melyeket egyedül a fősze-replők tudhattak. Ide kell vennünk a teljes befejezést is (a III. rész 398—417. vszakait), melyekben Wesselényit és Széchy Máriát magasztalja, apróra felsorolván a királyi-pártól kapott kitüntetések (pl. az 1662-ben kapott „arany-bárányt“), leveleik tartalmát s Wesselényi későbbi méltóságait. Egyet-mást kétségkívül korábban is megtudhatott már tőle, de a „toldozásokkal“ csak most készült el úgy, hogy „dolga végeig ballagott.“

Hogy Gyöngyösinek maga a nádor beszélhette el a történetnek legalább főrészeit, arra más bizonyíték is van. A murányi vár regényes elfoglalását kevéssel annak megtörténte után, egész terjedelmében elbeszéli *Jean de Laboureur*, ki a francia király követségével Varsóból 1646 tavaszán Magyarországon át tért haza. Pozsonyban ugyanis alkalmá volt megismerkednie Wesselényivel s ez maga beszélte el neki a történeteket. Laboureur a másoktól is megerősített elbeszélést aztán *Histoire des Amours du Conte et de la Comtesse Vesselény* cím alatt mintegy húsz lapon részletesen leírta s a lengyelországi útjáról szóló jelentésben ki is adta 1647-ben.¹ Ez az elbeszélés nemcsak fővonásaiban, hanem majd minden részletében megegyezik Gyöngyösi előadásával. Nem lehetetlen, hogy Wesselényi könyvtárában megvolt Laboureur jelentése s

¹ Részletesen foglalkozik vele Acsády Ignác *Széchy Mária* életrajzában. 1885. 93. s köv. 1.

akkor Gyöngyösi is láthatta; de mivel egyetlen adat sem igazolja, hogy francziául értett volna, hasznát nem vehette, ha csak le nem fordította. De szüksége sem volt rá, hiszen ő is ott volt a forrásnál, a honnét *Laboureur* merítette értesüléseit. S mivel a kétféle előadás nemcsak egymással, hanem Acsády szerint „majdnem a legcsekélyebb részletekig megegyezik a hivatalos kútfókkal is“: kétségtelen, hogy Gyöngyösi, épúgy mint *Laboureur*, magától Wesselényitől hallotta a történetet, s másrészt, hogy Gyöngyösi ajánló-levelében és költeményében is többször jó okkal nevezi költeményét „historiá“-nak, mert valóban a történeti valóság hű előadására törekedett. Csak egyetlen helyen vét ez ellen, midőn (mint már fentebb is érintettük) az I. rész 16-ik versszakában 1646-ot jelöli meg a történet éveül, holott a murányi kaland, mint az I. Rákóczi György fölkelésének egyik epizódja, 1644-ben történt, s 1645-ben (a nevezetes linczi békével) már véget is ért. Mivel *Laboureur* 1646-ban járt Magyarországon s ekkor hallotta a leírt dolgokat, nem lehetetlen, hogy ez évszám valahogy innét került Gyöngyösi munkájába: de több valószínűség szól a mellett, hogy téves szóbeli értesülés nyomán vagy feledékenységből írt 1646-ot 1644 helyett. Mert hiszen mikor a régi történetet hallotta, nem írta le mindjárt, hanem esetleg csak hónapok múlva. E tévedés egyben bizonyíték a mellett is, hogy Wesselényinek nem olvasta föl a költeményt elejétől végig, különben a téves adat alig kerülhette volna el a nádor figyelmét.

Mikor Gyöngyösi teljesen elkészül az átdolgozással, nyomban megírja az ajánló-levelét is, s ezzel a kötet készen áll a sajtó ala. Wesselényi már korábban megírhette neki a kiadás költségeit,¹ csak valami kínálgató

¹ Mivel mind Wesselényi, mind Széchy Mária nagy irodalomkedvelő és bőkezű volt, föl kell tennünk, hogy a nekik ajánlott könyvek mind az ő költségükön jelentek meg.

alkalmatosság kellett tehát, (a mire a nádor körül bizonyosan nem kellett sokáig várni), hogy az egész kézirat-csomót Kassára küldje a könyvnyomtatóhoz.

Így készült el a *Mársal Társolkodó Murányi Vénus* 1664-iki első kiadása, melynek teljes cím lapját hasonlóan adjuk alább a szöveg elején. A második levél első lapján fejlécz alatt az ura- és asszonyához intézett ajánló sorok vannak, hát lapján szintén fejlécz alatt következik az initialéval kezdődő s négy oldalra terjedő ajánlólevél. A 7-ik lapon végződő ajánló-levél hát lapján, vagyis mindjárt a 8-ik lapon kezdődik — úgy mint jelen kiadásunkban — a verses szöveg. Ez arra mutat, hogy a költemény szövegét *egyszerre szedték ki* az ajánló-levéllel; az ívjelzés is ezt mutatja.¹ Az egész könyvben nem lévén lapszámozás, a négy-leveles első íven nincs jelzés, a 9-ik lapon, vagyis a második négy-leveles ív első oldalán, B_1 , a 11. lapon B_2 , a 13-ikon B_3 jelzés van, a 15-ik lap, valamint a páros oldalak nincsenek jelezve; a 3-ik négy-leveles ív első oldalán, vagyis a 17-ik lapon C_1 , a 19-iken C_2 , a 21-en C_3 jelzés van, a 23-ikon és a páros lapokon nincs jelzés. Ebben a rendszerben történik az ívjelzés és lapszámozás a betűsor szerint egész Y_2 -ig, mely a verses szöveg utolsó-előtti lapjának (kiadásunkban a

¹ Arany János Gyöngyösi írói arcképének bevezető soraiban fölveti a kérdést, hogy olvasta-e Zrinyi a *Murányi Vénust*? Mivel az ajánló-levél keltének napját nem ismeri s a „stuhnai hévvezeken“ töltött időből *nyári* napokra következtet, fölteszi, hogy a *szöveg nyomtatása akkorra már kész volt* s így lehetségesnek tartja, hogy a nov. 18-án elhunyt Zrinyi még olvashatta az irodalmi újságot. A főntebbiekből kitünőleg az ajánló-levél nem nyáron, hanem *január 27-én* kelt s a nyomdai jelzés kétségtelenül bizonyítja, hogy *egyszerre* került sajtó alá a szöveggel, így *tavasza* az egész könyv elkészülhetett. Még több valószínűség szól tehát a mellett (a mit pusztán az ajánló-levél keltéből már Acsády is valószínűnek tartott), hogy Zrinyi olvashatta a *Murányi Vénust*, bár könyveinek fennmaradt jegyzékében (*Die Bibliothek des Dichters N. Zrinyi*. Wien, 1893.) nem fordul elő.

171-iknek) jelzése. A könyv kisebb negyedré-t-alakú s jó merített papirosra nyomott nagyobbfajta ciceró-betűi könnyen olvashatók volnának, ha a könyv nem volna telides-tele sajtóhibával. Ezek azt bizonyítják, hogy Gyöngyösi, miután elküldte kéziratát, csak készen látta munkáját, a szedés hibáin tehát nem volt alkalma javítani. Ez akkor nem is igen volt szokásban, s Gyöngyösi sokkal távolabb volt Kassától, hogysesem a javítást könnyű szerrel elvégezhetete volna.

Ezek a sajtóhibák olyan természetűek, hogy egyrészt a könyvnyomtató műhely hiányos berendezését, másrészt meg azt mutatják, hogy idegenajkú emberek végezték a szedés munkáját. Erről a hasonmásban adott czímlap is eléggé tanúskodik.¹ A műhely nagy ABC-jében nincs ékezetes betű, hosszú ó is kevés van (az egész könyvben alig százszor van jelezve), az ö, ő és ü, ú mindig ó és ú-vel van szedve, csak a czímlapon fordul elő Füleki és fő; ú többször előfordul; á és é betűjük van, de nem mindig ott használják, a hol kell, mint a czímlap Hadádi, Mágyar, Tékéntetes, hazasságok, vegezése ugyan szavai is mutatják, a mely hibák a szövegben ezrével ismétlődnek; ehhez járul még az egyes és kettős mássalhangzók össze-visszasága, úgy hogy sokszor kétértelművé vagy egészen értelmetlenné válik a szó, sőt az egész sor is; ime csak néhány példa: *iratot* (iratott h.), *hasonlott* (hasonlót h.), *tóré* (töre h.), *maris* (már is h.), *szeretett*

¹ A könyv czímlapján ez van: *Nyomtaták Kassán, 1664. Esztendőben*, tehát nincs jelezve a könyvnyomtató neve. Kassán nyomtatott más magyar munkát ez évből nem ismerünk; Sinapivs Dániel latin nyelvű füzetkéje 1664-ben: *Cassoviae Typis Susannae Severini* névvel jelent meg, az 1665-ből eddig ismert öt latin nyomtatvány közül egy: *Cassoviae, Sumptibus Johan. David Türsch*, három pedig *Cassoviae Typis Johan. David Türsch* jelzéssel van ellátva. (Szabó Károly, *Régi Magyar Könyvtár* I. és II. köt.) Alig lehet kétséges, hogy a *Severin-Türsch-féle* könyvnyomtató műhely ugyanegy, s ebben készült a *Murányi Vénus* szedése.

(szeretet h.), *allas* (állasz h.), *talallyák* (találják h.). *Eöszevgyül* (özvegyűl h.), *mell bayjal* (melly baj h.), *tűzell* (tűzzel h.), *szível* (szívvel h.), *szenesiti* (szennyesíti h.), *kölcsön* (költson h.), *jószánon* (józanon h.), *szokott* (szókot = szókat h.), *farát* (fáradt h.), *badgyát* (bádgyadt h.), *ött* (öt vagy öt h.), *keres* (keress h.), *illet* (illyet h.), *ujja* (víja h.), *Étél* (Étel h.), *hatra* (hátra h.), *fokot* (fogott h.), *rendel* (renddel h.), *Evaváll* (Évával h.), *Szébes* (sebes h.) vagy egész sorokban: Mint hábok közt hájo farádván elmémben (II. 208.), Az bé-vágot erdőtt nagy munkával hágyák (II. 237.) stb.

Másfajta sajtóhibák azok, melyek elnézésből vagy a szöveg nem értéséből eredtek, minők: az ajánló-levélben *Priámusért* (Pyramusért helyett), I. 4—3. *Torjában* (*Trójában* h.), I. 26—1. *párt-vetések* (*párt-ütések* h.), I. 117—1. *Murány* kövekre (*Márvány-k.* h.), I. 114—2. *vetrengéssel* (valószínűleg *fetrengéssel* h., melynek *f* betűjét a német szedő a rokonhangzású *v*-vel szedte); ide tartozik az *s*, *sz* és *z* rokonhangzóknak zavaros írása is: egyszer ösvegy *v.* ösvegy, gyáz, Sepesség, fozt, fézkem, förözt, máskor helyesen: özvegy, gyász, fészkiem stb.

A helyesírás általában nagyon következtelen; a *cs* hang jelölésére még többször használják a *cz*, a *cz*-re néhányszor a *tz*-t, az *y* nemcsak az *l*, *n*, *g*, *t* lágyítására szolgál, hanem még elég gyakran *i* és *j* értékű, *ugyanazon* szókban *is* kétféleképp, pl. uyság és ujság, uyulás és ujjobban, bayjal, annyszor, oyja, kézyját stb., de a lágyítás még így is néhányszor: *megj* (= megy), *gjanóság*, *giapiu* (de *gyapju* is), *bastia* (és *bástya*). Van továbbá a műhelynek néhány régi jele: az *f*, *β* és *c*, *e*, az *s*, *sz*, *k* és *é* hangok jelölésére, de következtesség nélkül; az *f* mégis rendszeren a szó kezdetén *s* az *fz*, *ft* összetételekben fordul elő: *fok*, *fzáz*, *fzerencse*, *paláft*, *moft*, a szó közepén és végén már *f* és *s* felváltva: *csef/ség* és *rende/f/en*, de *ellenség*, *édesget*, *nyertes*, stb.;

továbbá ritkán: *βárny*, *réβ*, *βép* *Aββonyokat*, de *szüle-tik*, *szárny*, *rész*, ugyanazon lapokon is. A *c* régiesen *k* helyett többször előfordul a szó végén, néha mint pl. az I. 150., 193. vsz.-nak mind a négy sorában, míg az I. 121., 126., 129., 130. stb. vszakoknak mind a négy sorában *k* van a szók végén; I. 170. *vannac*, *meñec*, I. 171. *évec*, *szóckall*, I. 172. *nyakoc*, *ajaknac* vegyesen s így van más versszakok közben is. Még ritkábban fordul elő az *e* jel *é* értékben, pl. az I. 145. vsz. sorvégi szavaiban: *erőfeget*, *kemenfeget* stb., az I. 146. vsz.-ban: *kezében*, *vegeben* s még az I. 147. és I. 148. vsz. több szavában is; de a következő versszakokban már ismét: *Weffelénit*, *lévő*, *túzehez*, stb., a minthogy az *é* jelzés a rendes, csakhogy az ékezet sokszor elmarad róla. Végül egy-két szóban az *è* is előfordul *e* vagy *é* jelzésére, pl. *ezè* (*ezé h.*), *èrteni*, *è körül*.

A képzett és ragozott szók írását véve irányadóul, a könyv (s nyilván a költő) orthographiáját általában fonetikusnak mondhatjuk, de e mellett százával találjuk a legpontosabb etymologikus írást ugyanazon szókbán, sőt ugyanegy lapon is kétféleképen, pl. *fárad*, *fáradva* és *fárat(t)*, *fáratság*, *veszél*, *homál*, *akadál* és *veszély*, *veszélyekkel*, *akadályoskodik*, *helt*, *helyen* és *hely*, *készség* és *késség*, *nehézség* és *nehésség*, *eszközöket* és *eszköszt*, *kerekség* és *keregded*, *értség*, *nemzetség*, *barátság*, *tántoritsa*, *fogsz*, *szelidség* mellett: *szetz* (*szedsz*), *jucz*, *lehetcz*, *szelitség*, *szabattság*, *tölcese*, *tuttz* (*tudsz*), *tarcs*, *orditcon*, *fejcem*, *ejcsenek*; *egyszer* *nyugszik*, *nyugtatta*, *máskor*: *nyukszik*, *nyuktattya*. A felszólító alak *j*-je azonban majdnem mindig hasonulva, így: *élyenek*, *próbállya*; a *t* és *d* végű igéknél ezek megtartásával: *tudgya*, *adgya*, *forgattya*, *választtya*, stb.; ugyanígy a *j* birtokrag is: *uttya*, *gondolattyát*, *egyébkor*: *módgyával*, *allyának*, *kardgyával*, stb. Feltűnő továbbá, hogy míg a névszók magánhangzós tárgyragját igen sokszor *-tt*-vel szedik

(azokott, ezekett, szokott (= szókat), szeretett, igyekezett) : az igék befejezett alakját ép ellenkezőleg csak egy *-t*-vel (hagyot, lépet, cselekedet, hozot), a mi gyakran kétérteleműséget okoz. A míveltető és szenvedő alak többször helyesen van írva : láttat, futtattya, bocsáttattam, máskor egy-*t*-vel (neveztetet, fogatot) vagy hibásan kettőztetve (sebessítettik).

A kettőzés egyebütt is következetlen, pl. el és ell, fel és fell, hol és holl, ál és áll, kel és kell, szinnell, Ferenczell és Ferenczel, stb. ugyanegy lapon, sőt néha ugyanegy versszakban is kétfélekép.

A tulajdonnevek írásában is sok az egyenetlenség; rendszeren magyaros ejtéssel és ékezettel vannak szedve: Vénus, Márs, Páris, ragozva is: Plutóval, Furiák, pennát, de nem következetesen s többször annyira eltérőleg a szokott alaktól, hogy ezt aligha a költő rovására kell írunk. Mindezek különben a fön-
tiebbekkel együtt pontosan fel vannak sorolva a szövegjavító jegyzetekben.

Ez a temérdek írás- és sajtóhiba ma nagyon megnehezíti a szöveg olvasását, mert sokhelyt egészen értelmetlenné tesz az. Az egykorú olvasók azonban hozzá voltak szokva a nyomdáknak ilyen tökéletlenségeihez, s ha nem nézhették el, a feltünőbbeket kijavították. Így tett a *Murányi Vénus*nak — az írás jellegéből következtetve még XVII. századi — egyik olvasója is, kinek javítása legtöbbször elfogadható. Ez a javított példány jelenleg a marosvásárhelyi ref. collegium könyvtáráé. Egyik régi tulajdonosa a II. rész F₂ jelzésű lapjától a H₂ jelzésűig a lapok alján bejegyezte a nevét is: RSzom bathi István mpr. és Fia RSzom bathi Miklósé, azaz *Rimaszombathi István és Rimaszombathi Miklósé*. Lehet, hogy ez a példány került később Kovásznai Sándor marosvásárhelyi tanárhoz, ki a század vége felé Gyöngyösi összes munkáinak kiadását tervezte. (L. ezt alább a XXXIX. 1.)

Ez idő szerint a *Murányi Vénus* első kiadásából csak ezt az egyetlen egy példányt ismerjük. Szabó Károly ezen kívül még egy példányt említ, mely a pesti ref. collegium könyvtárában volt.¹ Ez utóbbira kivüle még ketten hivatkoznak: Toldy, ki Gyöngyösi *Poétai Munkái*-nak kiadása előtt (1864.) lenyomatván Aranynek Gyöngyösiről írott értekezését, ennek egyik észrevételéhez megjegyzi, hogy a «Ráday-könyvtárban az első, 1664-iki, kassai kiadás is megvan»,² a másik Acsády Ignác, ki Széchy Mária életrajzában (1885) a *Murányi Vénus* címlapjáról hasonmást adván mellékletül, ennek aláírásán megjegyzi, hogy «A budapesti ref. főiskola könyvtárában levő egyetlen fenmaradt példány után» s megtoldja utóbb azzal, hogy ez «igen szép példány».³ Ez a példány azonban már régóta nincs meg,⁴ s így a marosvásárhelyi ma az egyetlen fenmaradt példány.

A XVIII. század folyamán többen is említik a *Murányi Vénust*, de közülök legfeljebb hárman látták az első kiadást: az idősb Ráday Gedeon, kinek könyvtára később a *Murányi Vénus* példányával együtt a pesti ref. collegiumba került; — Verseghy Ferencz, ki (1793) szintén észrevette a nagy különbségeket a költemény első és későbbi kiadásaiban;⁵ — a harmadik Horányi Elek,

¹ Szabó K. *Régi Magyar Könyvtár*. Budapest, 1879. I. köt. 423. lap.

² Toldy: id. Gyöngyösi-kiadása. Pest, 1864. 16. lap.

³ Acsády: *Széchy Mária*. Budapest, 1885. 92. laphoz adott melléklet és az *Egyet. Phil. Közl.* (1888.) két lapnyi értekezésében.

⁴ Én, midőn *Magy. Irodalmi Olvasókönyvem* III. köt. a *Mur. Vén.*-ből bővebb szemelvényeket adtam, 1892-ben, és az Athenaeum *Képes Irodalomtörténetének* szerkesztésekor, mutatvány-mellékletet óhajtván adni az első kiadás szövegéből, 1893-ban újból kerestem a Ráday-könyvtárban, de már nem tudták kezemhez adni, s így amott a Toldy szövegével, emitt az Acsády munkájából átvett címlappal kellett beérnem.

⁵ Verseghy F. *Mi a Poézis? és ki az igaz Poéta?* 29. 1.

ki Gyöngyösi XVIII. századi hibás kiadásairól szólva fölemlíti, hogy Ráday készül jobb kiadást adni; a *Murányi Vénus* első kiadását tehát Rádaytól ő is ismerhette.¹ A többi könyvészeti és irodalomtörténeti munka szerzője azonban aligha látta az első kiadást.²

A *Murányi Vénus* első kiadásából a XVIII. század végén már alig volt egy-két példány, de nagyon ritka lehetett már a század legelején is. Ennek több oka volt; először is valószínű, hogy csak nagyon kevés példányban nyomtatták; másodsor ez a kevés példány annyira kapós olvasmány volt, hogy a kéziról-kézre-adásban sok elrongyolódott, s a kiadást követő fél-században a török háborúk és nemzeti fölkelések zivataros idején sok elkallódott, végkép elveszett, úgy hogy sok olvasó már csak kézirati másolatban ismerte. Szükségessé vált ennél fogva egy új kiadás sajtó alá adása, s így jelent meg 1702-ben a hírhedtté vált kolozsvári kiadás a következő címlappal:

Marsal Tarsalkodo Muranyi Venus. Avagy Annak Emlékezete: Miképpen a' Méltosagos Groff Hadadi Veselenyi Ferencz Magyar Ország Palatinuffa, akkor Füleki Fő Kapitány, a' Tekéntetes és Nāgs Groff Rimai

¹ Horányi E. *Memoria Hungarorum*. II. 62—63. 1. Szavait l. alább az új kiadás tervénél.

² Bod Péter a *Magyar Athenasban* (1766) csak a címét említi, év nélkül (96. lap); Katona István a *Hist. Crit.* XXXVI. 739. l. szintén keveset tud róla; Sándor István a *Magyar Könyvesház* 43. lapján csak Verseghy után említi [az első kiadást, de neki — úgy látszik — csak az 1767-iki kiadás volt meg, mely Gyöngyösi egyéb XVIII-ik századi kiadású munkáival egybekötve (egykorú kötés) ma az Akadémia könyvtáráé: *Ex libris Stephani Sándor 1794.* jelzéssel. Wallaszky *Conspectusának* 1808-iki kiadásában (223. lap) is csak a nevét említi Gyöngyösinek; Pápay S. *A magyar irodalom eszméretében* pontos címjegyzéket és évszámokat ad ugyan (391. l.), de nem bizonyos, hogy az eredeti *Murányi Vénust* látta, sőt ennek ellenkezője valószínű, mert könyvtárában nem maradt meg.

Szetsi Maria Afzonnal, jövendőbéli házasságokról való titkos végezése által tsudálatosképpen megvőtte a' Hires Muranyi Varat. Mellyet irt vólt ugyan ő Nagyságok Komornikja *Gyöngyösi Istvan* Magyar Verseken szerzvéen. *Mostan pedig újabb meg-jobbitásával a' Verseknek kibótsattatott — Kolosvaratt.* — Nyomtattatott MDCCII. Esztendőben. (Nyolczadrét alakban.)

Mivel Gyöngyösi ekkor még élt s csak 1704. július 24-én halt meg, azt lehetne hinni, hogy „a verseknek újabb megjobbitásával“ készült kiadás Gyöngyösitől ered, annál inkább, mert élete utolsó tizedében igen tevékeny költői munkásságot fejtett ki s 1690-től 1700-ig adta ki munkái java részét: 1690-ben a *Rózsa-koszorút*, 1693-ban *Kemény János emlékezetét*, 1695-ben a *Palinodiát* és 1700-ban a *Charikliát*. De minden számbavehető körülmény ellene mond annak a föltevésnek, hogy az 1702-iki kolozsvári kiadást Gyöngyösi maga rendezte volna sajtó alá.

Először is 1690—1700-ig kiadott munkáit illetőleg tudnunk kell, hogy — talán a *Rózsa-koszorút* kivéve — valamennyi régebbi munkája a költőnek. A *Kemény János emlékezetéről* maga mondja, hogy „annakelőtte egynéhány esztendővel írta volt s elrongyollott első írásának töredékeiből most (1693.) újabb leírással (csak) kisebb rendbe vette“; az Apor Istvánhoz intézett ajánlólevélben pedig azt mondja: „Jutott eszemben, hogy volnának nékem az feljebb *már régen elmúlt esztendőkben* Kemény János dolgairól írott valamely verseim, az melyek oly helyre kerültek volt, az honnét nehezen lehetett megéint kezemhez szereznem“. Gyöngyösiről írott egyik dolgozatomban¹ kimutattam, hogy ezek a „régen elmúlt esztendők“ 1674 körül voltak, s az a „hely“ minden valószínűség szerint a Gyöngyösi költői működése

¹ *Gyöngyösi István munkái* (a Franklin-társ. *Magyar Remek-írók* cz. vállalatában 1905) elé irt *Bevezetésem* 19. és 42. lapjain.

íránt mindig érdeklődő Koháry István várkastélya lehetett. De mint szintén kimutattam, az 1693-ban megjelent munka korántsem átdolgozás, hanem a hogy maga a költő is mondja, csak némi rövidítése az eredeti fogalmazásnak. Nem új munkája a *Palinodia* sem, melyet még 1681-ben írt Eszterházy Pál üdvözlésére s most (1695.) névtelenül és az eredeti ajánló sorok nélkül csak tartalmi időszerűsége miatt és a nádor iránt érzett hálából adott ki. 1695-ben még egy munkája állt készen nyomtatásra, a *Csalárd Cupidó*, melyet Koháry Istvánnak ajánlott, de a melyet tartalma miatt valószínűleg éppen ő nem engedett sajtó alá adni, úgy hogy csak 1734-ben jelent meg először. Gyöngyösi utolsó kiadványa, a *Chariklia*, melynek Andrassy Péterhez intézett előszava 1700. évi január 10-én kelt, nem eredeti munka; maga mondja, hogy „némely régi versek rongyából és azoknak sok fogyatkozásiból vette újabb és jobb rendbe“, a költeményt nagyon kedvelő ura kedvéért. Valószínűleg Czobor Mihály régi fordítását dolgozta át (ezt sem egészen) s két részeként betoldotta a maga régi Ovidius-fordítását. A könyv összeállítása még így is fárasztó volt; panaszkodik is, hogy „beteges állapotjában nem kis munkával vitte végben“.¹

Ez az egyre súlyosodó betegeskedés egymagában is elég ok volt, amiért ezentúl a *Murányi Vénus* még fárasztóbb átdolgozására semmiképp sem vállalkozhatott volna. Már *Kemény Jánosa* előszavában is „tántorgó öregségről“ panaszkodik; törődöttségére hivatkozva igyekezett (már 1691-ben) szabadulni alispáni hivatala terhétől is, de csak 1693-ban érte el célját. 1699-ben Koháryhoz írott levelében „régí kínos nyavalyáját“ említi, mely miatt nem ülhet kocsira. És Gömörmegeye rendei az

¹ U. o. 35. lap és *Gyöngyösi J. főműveinek új kiadása* cz. akadémiai felolvasásom 6—7. lapján (Budapesti Szemle 1905 és külön).

1700 okt. 4-iki tisztújításon mégis újra meghívják az első alispáni székbe. Gyöngyösi „élemedettséget, gyakori betegségét s régi szolgálatait“ hozván fel okul, esdekelve kéri a rendeket, hogy mentsek föl hivatalától. Nem tették, mert az akkori időkben megint nagy szükség volt az ő tapasztalataira s körültekintő bölcseségére; de utóbb mégis látniok kellett, hogy az öregkor gyöngesége támogatásra szorul, ezért 1701 május 31-én Gábor fiát, ki akkor már főjegyző volt a megyén, bízták meg, hogy külön munkadíj mellett segítségére legyen. Így aztán továbbra is hivatalában maradt, de 1700-tól kezdve fennmaradt magán és hivatalos levelei mind idegen kézzel irattak, csak a névaláírás az övé. A kinek tehát akkor a hivatalosan kötelező iratok megírása is annyira terhére volt, az bizonyára nem vállalkozhatott arra, hogy egy akkora és olyan költői művet, minő a *Murányi Vénus*, mely első kiadásában annyira kedvelt könyv volt, az átdolgozással teljesen kiforgasson eredeti mivoltából. Erre tíz évvel azelőtt sem volt oka. Az 1690—1702-ig terjedő időben olyan nagy volt a titkolt, de Gyöngyösi által bizonyára jól ismert elégületlenség, hogy a *Murányi Vénust* még eredeti alakjában sem volt időszerű kiadni. Végül az sem mellékes, hogy Gyöngyösi a Kassán kiadott *Murányi Vénust* kivéve, 1690—1700-ig összes munkáit *Lőcsén nyomatta* a jóhírű Brewer-czégznál. Semmi oka sem volt, hogy egy régi munkájának új kiadását, mely tárgya szerint is legközelebről a felvidéket érdekelte, Kolozsvárra küldje, a hol sohasem járt, s a melylyel később sem volt semmiféle összeköttetése. Még legtöbb oka lett volna Erdélyben nyomatni *Kemény János emlékezetét*, de ennek 1693-iki mindkét kiadását is Lőcsén és nem Kolozsvárott nyomatta.

Bár az eddig felhozottak is eléggé megokolják állításunkat, de mindennél döntőbb bizonyítékot nyújt maga az 1702-iki kiadás, mely olyan természetű, hogy

egyszerűen lehetetlen Gyöngyösitől erednie. Mindjárt a költő ajánló-levelét «munkába veszi» a kolozsvári kiadó, s mivel Gyöngyösi három különböző helyen három latin verssort idéz, a kiadó megszerzi még hárommal, összesen tizenkét sorral. Aztán az ajánló-level és a költemény közé közbeszúr egy hét-versszakos magasztaló verset, ilyen címmel: „Tisztelem Én is Tudományának Szépségét Jelentő s nagy Zengéssel a' Castalus Hegyéről Alá Repült Írását, Álmélkodván Szépségén Gyöngyösi István Magyar Verseinek.“¹ Ezek után következik Gyöngyösi költeménye, a *Murányi Vénus*, de nem olyan beosztással, mint az eredetiben, három részre osztva, hanem az I. rész 1—28. versszakát, melyekben Gyöngyösi a bevezetés után a pártoskodásról szól, külön *Előljáró beszéddé* teszi s megtoldja még két versszakkal (I. a szövegjav. jegyzetekben), melyek az eredetiben hiányzanak; csak ezek után kezdődik az I. r.

Még kevésbé vall Gyöngyösi kezére a szövegnek olyan átdolgozása vagy inkább megváltoztatása, mely többször egészen eltorzítja vagy ellenkezővé teszi az eredeti értelmet, s kivált az I. és II. résznek majd minden versszakát annyira kiforgatja, hogy a fölcserélt szavakban s össze-visszahányt mondatokban alig ismerni rá Gyöngyösi 1664-iki szövegére. Ez átdolgozás miatt az eredetinek sok szép jelzője, költői kifejezése, érdekes régi szava megy veszendőbe, a szórend megváltoztatása miatt felbomlik az inversio és a sor hangzatos rhythmusa, máskor a szók fölcserélése s a központozás helytelensége miatt teljesen megváltozik vagy zavarossá, érthetlenné válik az egész sor. Mivel alább a *Szöveg-eltérések és javítások* jegyzeteiben részletesen felsoroltuk az eltéréseket, ezúttal csak például említünk meg néhányat további fejtegetéseink alapjául.

¹ A kezdő-betűkből, mint már Kovásznai S. (1790.) észrevette (*Figyelő*, 1876. 373. l.): *Tétsi Zakhariás* neve tűnik ki, ő tehát a vers szerzője (s talán a kiadásé is); de verse miatt joggal mondja őt Kovásznai «igen sületlen elméjű ember»-nek.

Az I. r. 19. vsz.-ban Gyöngyösi a Hír lakóhelyét ekkép írja le:

Az melly tágosság van az ég s' az föld között,
Lakó-helt magának az hír ottan szerzött,
Füle előtt semmi ugy el nem reytozött,
Az mellyet meg-tudni innét nem érkezött.

Ezt a könnyen érthető versszakot a 2—4. sorokban a kolozsvári kiadó ekkép „jobbítja“:

*Lakására a Hír ide felköltözött,
Semmi rejtékjében úgy nem tekergözött,
Kit a Hír nem tudott s reá nem feddőzött.*

Az I. r. 130. vsz. az istenek Wesselényi dolgairól tanácskozva többek közt így szólnak Gyöngyösinél:

Igaz: Pallás, s-Márs is végben sokat vittek,
Tűznek-is nagy erők, s-várasok engettek,
Mint hires Tróján-is végső romlást tettek
S' Görögök praedái az ben-valók (t. i. a Trójában lévőek) lettek.

A kolozsvári kiadásban a 2. és 4. sor ekkép van:

Tűznek is nagy erős várakat engedtek (mintha Pallas és
Görögök példái ebben valók lettek. [Mars tennék ezt];

Az I. r. 165. vsz. Mikor az istenek Vénusra bízzák Wesselényi és Mária dolgát, Vénus Gyöngyösinél:

Cyprusbul fel-kelvén, járul az fiához,
Nyílakot válogat annak (t. i. fiának) gyors ijához.

A kolozsvári kiadásban ez ekkép van:

Cyprusból felkélvén, fog az utazáshoz,
Nyílakat villogtat, annak (kinek?) gyors ijjához.

A II. r. 67. vsz. Mikor Wesselényi első levelét írja Máriához s egyre válogatja kifejezéseit, így ír Gyöngyösi:

Amazt (t. i. a szót) nem szereti, ezt is változtattya,
Mint az bús elmének az ő állapattya.

E helyett a kolozsvári kiadásban :

*A mást nem szereti, azt is változtatja,
Mint hogy bús elméjét félsz is szorongatja.*

A II. r. 68. vsz. az előbbieket folytatásául Gyöngyösi így ír :

Eöszve-szed végtére sok kedves igéket,
Mellyek lágyítani tudgyák az sziveket,
S-talám győznének-is fene Tigriseket.

A kolozsvári kiadásban a 2. és 3. sor ekkép :

*A kik lágyítani szokták a sziveket,
Talám győz nem elmés fene tigriseket.*

Íme csak e néhány mutató is elég bizonyíték arra, hogy Gyöngyösi ekkép nem „jobbíthatta“ a maga munkáját. Verseghy (1793.) csak az I. r. 19. vszakot idézi, de nyilván összehasonlította a két kiadás több helyét is, mert felháborodva írja: „A kolozsvári herélő, a ki *Murányi Vénust* 1702. esztendőben kiadta, s a ki azután a többi nyomtatók is követtek, — halhatatlan Gyöngyösinek szép gondolattját fogytig megrontotta“ ; s az idézet után: „Valahány szó, melly a kolozsvári kiadónak agyvelejéből származik, annyi szentségtörés, annyi méreg-forrasztó kábaság“.¹

Vegyük ehhez, hogy — a teljesen kiforgatott s így megmásított versszakokat nem is számítva — az 1702-iki kiadásból 46 olyan versszak hiányzik, mely az 1664-iki kiadásban megvan;² s ezek nem valami politikai vonatkozású versszakok, melyeket a változott viszonyoknál fogva — negyven év múlva — talán nem akart volna Gyöngyösi újra lenyomatni, hanem szebbnél szebb jellemzések, hasonlatok, leírások, elmélkedések, elbeszélések.

¹ Verseghy: *Mi a Poézis? és ki az igaz Poéta?* 1793. 29. l.

² Ezeket a *Szöveg-eltérések* jegyzeteiben kövér betűkkel különböztettem meg, hogy azonnal felismerhetők legyenek.

Elképzelhetetlen, hogy Gyöngyösi kihagyjon a maga munkájából ilyen versszakokat, melyek egyrészt vetek-szenek költeménye legszebb helyeivel, másrészt szükséges részei (pl. Pál Gergely latorsága)¹ vagy díszei előadá-sának. — De viszont Gyöngyösi dicséretére szolgál, hogy *az ő eredeti kiadásából hiányzanak*: az „Elöljáró beszéd“ két utolsó heneve versszakán kívül a II. részben három versszak: Wesselényi erőszakos udvarlása, s Máriának erre vonatkozó felelete két versszakban, és a III. részben az Aesopus tüköréről szóló versszak,² melyek ízléstelen-ségökkal éppen nem válnak díszére az 1702-től for-galomban lévő kiadásoknak. — Végül 1702—1904-ig minden kiadásból hiányzanak az első kiadás tartalom-mutató széljegyzetei.

Ezek után nem lehet kétséges, hogy *az 1702-iki kolozsvári kiadás semmikép sem eredhet Gyöngyösitől*. De azt is bizonyosnak tarthatjuk, hogy a kolozsvári kiadó nem látta az akkor már nagyon ritka első kiadást; lehetetlen ugyanis ép érzékű emberről föltenni, hogy szándékosan annyi értelmetlenséget, sőt együgyűséget vigyen bele a sajtóhibái s különleges helyesírása mellett is olvasható, értelmes szövegbe: másrészt semmi ész-szerű oka nem lehetett a kiadónak, hogy annyi szép versszakot, sőt egész lapokat kihagyjon az eredeti szövegből, s így ellenmondások, hézagok keletkezzenek benne. Azt kell tehát hinnünk, hogy a kolozsvári kiadó valami régi, elrongyollott vagy a sok másolással megrom-lott, részben már átdolgozott kéziratot használt, melynek hézagait aztán pótolta a maga és kora ízlésének megfelelő változtatásokkal, s ez volt a verseknek „újabb megjobbí-

¹ A II. r. 177—179. vszakainak kihagyása miatt a 176—180. vszakok között észrevehető hézag van; amott t. i. Wesselényi egy ezüst órácskát kötvén leveléhez, ezt „*bizza Pál Gergely követre*“ s a 180. vszban mégis Kádas viszi a levelet órástul.

² L. idézve a *Szöveg-eltérések* jegyzeteiben a megfelelő helyeken

tása". Akkoriban a kritikai érzék oly kevés, a kiadás és az önkényes átdolgozás tekintetében pedig a szabadság még jóval később is oly nagy volt, hogy mindenki büntetlenül tehette rá kezét a mások szellemi termékeire.

Gyöngyösi aligha látta az új *Murányi Vénust*, s ha látta volna, sem akadályozhatta volna meg elterjedését, a minek legnagyobb kára abban nyilvánult, hogy teljes kétszáz éven keresztül mind az olvasó-közönség, mind a Gyöngyösivel foglalkozó tudós-világ ezt, s az ennél is rosszabb későbbi kiadásokat olvasta, s a *Murányi Vénus*nak ekkép elrontott, teljesen hamis szövegére alapította ítéletét.

A későbbi kiadók ugyanis még kevésbé ismerték az első kiadást, s ha tudtak is létezéséről, azt híven, hogy az 1702-iki amannak „jobbított” kiadása, egy ideig ezt, aztán mikor már ez is egyre nehezebben volt kapható,¹ a még későbbi kiadásokat vették alapul.

Az 1702-iki után a legközelebbi, vagyis a 2-ik romlott kiadás, 1725-ben Budán jelent meg. Egészben hű lenyomata az 1702-iki kiadásnak, címlapján van még ez is: „kibocsátatott *Kolosvaratt*”; de alul: „*Nyomtattatott Budán Landerer János Sebestyén által 1725. esztendőben.*”² Szövegében is teljesen egyező amazzal, a mi csekély eltérés van, megtalálható a *Szöveg-ellérések* jegyzeteiben.

A 3-ik romlott kiadás 1739-ből való. Alakra egyező az 1702. és 1725-ikivel. A címlapon még itt is: „kibocsátatott *Kolosváratt*”, de alul: „*Nyomtattatott Budán. Nottenstein(n)é özvegnél, 1739. esztendőben.*”³ Ebben már

¹ Szabó Károly a *Régi Magyar Könyvtárban* az 1702-iki kiadásnak is csak két példányát ismeri: egyik a M. Nemzeti Múzeumban van (melyet jelen kiadásunkban is használtunk), másik a pesti ref. collegiumban, nyilván ez is a Ráday-hagyatékban.

² Egy-egy példánya megvan a M. Tud. Akadémia és a Nemz. Múzeum könyvtárában.

³ Egy-egy példánya u. a. könyvtárakban.

növekszik a szöveg romlása. Gyöngyösi a saját kiadása ajánló-levelében (mint feljebb idéztük) „sok értetlen *Csócselék*“-ről szól, az 1702. és 1725-iki még „*tsótsólék*“-et ír, de ebből 1739-ben már „*csócsómék*“ lesz, s ezt megtartják a későbbi kiadók is egész Dugonicsig.¹ Az ajánló-levél kelte is megváltozik; Gyöngyösinél 1664. és hónapja és napja is jelezve van, 1702. és 1725-ben már csak az évszámot ismerik, 1739-től kezdve pedig Dugonicsig már az évszám is 1674.² Így romlik a verses szöveg is, mint a *Szöveg-eltérések* idézetei mutatják. — Az 1739-iki kiadás végén egy tíz versszakos latin vers van: *Cantio de aeternitate* cím alatt „Ad notam: Cur mundus militat“ etc.; ez nyilván csak laptöltelék, hogy az ív három utolsó lapja ne maradjon üresen.

A 4-ik romlott szövegű kiadás 1751-ben jelent meg, az előbbiekhöz hasonló címlappal, de itt már elmarad a „Kolosvárat“, hanem ekkép: „*kibocsáttatott és nyomtatott Budán Nottenstein Veronika özvegnél 1751. Esztendőben.*“ Az ajánló-levélben a „csócsómék“, az 1674. évszám, az ajánló-vers, s a végén a *Cantio* mind ugyanaz, mint az 1739-ikiben, úgy hogy a kiadás ennek egyszerű lenyomata néhány újabb sajtóhibával.³

Az 5-ik kiadás mindenben egyező a 4-ikkel, de „*kibocsáttatott és nyomtatott Budán Landerer Leopold Ferencz által 1767. Esztendőben.*“⁴

A 6-ik kiadás, mely „*kibocsáttatott. Nyomtatott 1775-ik Esztendőben.*“, szintén csak lenyomata az előb-
binek, de a *nyomatás helyének megjelölése nélkül.*⁵

¹ L. részletesebben a *Szöveg-eltérések* jegyzeteiben.

² U. o.

³ Egyetlen példánya a Nemzeti Múzeum könyvtárában.

⁴ Egy-egy példánya a M. Tud. Akadémia és a Nemz. Múzeum könyvtárában.

⁵ Egy-egy példánya a M. Tud. Akadémia, Nemz. Múzeum és Tud. Egyetem könyvtárában.

Abban is megegyeznek az eddigi kiadások, hogy lapszámozás helyett csak ívjelzést használnak, s 1702-től fogva nemcsak a columnáik, de 1767-ig a betűmintáik is jóformán egyezők.

Íme — nem is említve Gyöngyösi egyéb munkáit — csupán a *Murányi Vénusból* majd minden évtizedre jut egy-egy új kiadás, sőt nem lehetetlen, hogy közben, talán a vidéki nyomdák sajtója alól (hely és év nélkül) is kikerült még egy-két eddig ismeretlen kiadás.¹ Míg ez mindennél meggyőzőbben bizonyítja, mily kedvelt költője volt Gyöngyösi a XVIII-ik századnak, nagy baj volt, hogy minden újabb kiadás rosszabb volt az előbbinél, mert nemcsak újabb sajtóhibákkal bővítették a régieket, hanem egész sorokat is elhagytak vagy önkényesen pótolták a hiányt, s így növelték a szöveg hibás helyeinek számát mind a *Murányi Vénusban*, mind egyéb műveiben.

Szinte csodálatos, hogy mindezen hibák mellett is mennyire tudták élvezni, s mily nagyrabecsülték Gyöngyösi költeményeit. *Horányi Elek*, talán a finom ízlésű és nagyműveltségű Ráday Gedeon által figyelmeztetve, nem győzi magasztalni gyönyörű gondolatait, szemléletes leírásait s a lelki-élet és érzelmek változatos kifejezéseit; nyilván magától Rádaytól hallotta azt is, hogy — a

¹ Toldy (Gyöngyösi életrajzaiban), s utána Arany (Gyöngyösi írói arcképében), Nagy Iván (Gyöngyösiről Irod. tört. Közl. 1897. 424. l. és Ferenci (1904-iki Gyöngyösi-kiadásának bevezetésében) még két kiadást említenek: 1729. és 1771. évjelzéssel; de én e két kiadást a legszorgosabb utánjárással sem tudtam megtalálni; nem tud rólok Petriknek különben megbízható könyvészeti munkája sem, s így valószínű, hogy Toldy évadatai (mert csak az évszámokat említi) hibásak. Fülep Imre (Egyet. Phil. Közl. Pótk. I. 1888. 87. l.) még egy kiadást említi, mely Lőcsén 1674-ben jelent volna meg, s azt hiszi, ebből került az 1674. évszám Dugonics kiadásába; de ez a föltevés csak azt mutatja, hogy Gyöngyösinek sem első (1664.), sem XVIII. századi kiadásait nem ismeri.

hibás kiadások helyébe — Gyöngyösi összes műveiből új kiadást tervez, a régi magyar költőkről szóló tudós bevezetéssel.¹ — A század utolsó negyedében megélénkült irodalmi mozgalmak közepett a régi jó Gyöngyösinek annál több olvasója és magasztalója lesz, mennél kevésbé találtak az újabb irodalmi munkák között hozzáfogható műveket. Sőt egész költői iskola keletkezik, mely őt vallja mesteréül. *Gvadányi* ismételve magasztalja s úgy nyilatkozik róla,² hogy „nála nagyobb poétát magyar anya még nem szült“. *Dugonics* „az előbbeni században magyaraink között leggyönyörűebb, ugyanazért leginkább elhíresedett verselőnek“ tartja.³ Mások elragadtatásukban Homérossal és Vergiliussal állítják egy sorba.

De mennél többen olvassák, annál többen észreveszik az újabb kiadások hibáit; valóban nagy szükség lett volna tehát egy új kritikai kiadásra. Ráday még 1787-ben is foglalkozott ennek tervével s megbízta Szerencsi Nagy Istvánt, hogy értekezzék ez iránt Streibig győri nyomdászszal; ez — mint Nagy I. jelenti — „kapott is rajta“, s kéri Rádayt, hogy csak küldje el

¹ Horányi Elek lelkes sorait érdemes teljes egészökben felújítani: „Quantum Tasso Italia, Voltairio Gallia, Opizio Germania, tantum profecto Gyöngyösio suo debet Hungaria. Nihil enim pulchrius ipsius versibus. Carmen eius nitidum et sponte fluens, cogitationes foecundae atque acutae. Omitto elegantissimas descriptiones, adfectus amoris, odii, commiserationis, aliasque animi vicissitudines, nativis quasi coloribus depictas ac fere oculis subiectas, quas vix melius aut elegantius vel in priscorum poetarum monumentis reperiamus. Poemata ipsius saepius expressa sunt —, *utinam postrema editio tot mendis non scateret* . . . *Novam horum, aliorumque operum editionem molitur antiquitate generis ac eruditionis copia illustris vir Gedeon Ráday, cui eruditam praemittet de patriis poetis commentationem*“. *Memoria Hungarorum*. Pars II. Viennae, 1776. pag. 62—63.

² A *Peleskei Nótárius* és *Rontó Pál* előljáró beszédeiben.

³ *Gyöngyösi I.-nak költeményes maradványai*. 1796. I. az „előintés“ bevezető szavai.

hozzá „a jó originalis editiókat és az ezek eleibe teendő praefatiót“.¹

Az elaggott Ráday (1713—1792.) azonban, mint egyéb irodalmi terveivel, Gyöngyösivel is csak a készületig jutott el. Erről — nyilván Horányi könyvéből — mások is tudtak s mivel az ő kiadására hiába vártak, maguk fogtak hozzá. Így a tudós marosvásárhelyi tanár, *Kovásznai Sándor* (1730—1792.), ki a nemzeti felbuzdulás idején Cicero és Plautus fordításával járult hozzá a magyar nyelv műveléséhez s latinul maga is verselgetett, „nagy szeretettel viseltetvén a Gyöngyösi verseihez és azokban eleget gyönyörködni nem győzvén, régtől fogva sajnálta, hogy drágalátos és bölcs munkáit a budai nyomtató legények úgy elmocskolták.“ Elhatározta tehát, hogy ha Isten élteti: „minden eszét, erejét arra fordítja, hogy az egész Gyöngyösit“ az igazi szöveggel kiadja s hozzá nyelvi és történelmi magyarázatokat fűz. Ezt a tervét bejelentve Rádaynak, tőle kér segítséget s az el is küldi neki a *Kemény János emlékezete* első kiadását. Több levelet is váltanak ez ügyben,² melyekből kitűnik, hogy *Kemény János* magyarázatával Kovászai már meglehetősen el is készült,³ (bár még sok mindent nem ért), de a *Murányi Vénus*nak csak „1775-beli budai hibás editiója“ volt meg nála. Ezt olvasván Ráday, nem lehetetlen, hogy a *Murányi Vénus* első kiadását is leküldötte neki; de több valószínűség szól a mellett, hogy utóbb maga is megkapta s ez esetben talán az ő hagyatékából került a marosvásárhelyi collegium könyvtárába annak ma egyetlenül ismert példánya. De Kovászai terve is csak

¹ Sz. Nagy Istvánnak Győrött 1787. aug. 20. kelt levele a *Figyelő* 1876. 182. l. Ugyanekkor Bod P. *Athenása* meg bővített új kiadását is tervezte.

² Rádayhoz 1789—1790-ben írt három levelét közli a *Figyelő* 1876. 366—374.

³ Kovászai kézirata az Erdélyi Múzeum könyvtárában.

terv maradt; Ráday valószínűleg ez újabb készüllet miatt mondott le a maga tervéről, s végre is mindkettejük tervét meghíusította 1792-ben bekövetkezett haláluk.

Gyöngyösi összes művei kritikai kiadásának terve azonban még sem aludt el, mert Ráday halála után Fűskúti Landerer Mihály, a már akkor jóhírű könyvkiadó fogott annak megvalósításához. Hogy „a munka annál tisztábban és minden tetemes hiba nélkül készülhessen el“, Dugonics Andrászt kérte fel, hogy „a munkára való ügyelést vállalja magára“. Dugonics készséggel vállalkozott a munkára, s lelkiismeretesen meg akarván felelni feladatának, igyekezett összegyűjteni a költő saját kiadványait és kézíratait; ő indított először kutatást életadatainak megszerzése ügyében is. A lőcsei kiadványokat mind megszerezte, a költő saját kéziratában megkapta a *Charikliát* és *Cupidót*, s a *Kemény János emlékezetének* egy régibb másolatát, mely teljesebb a nyomtatásban megjelent munkánál s végül — megkapta Gömör vármegye jegyzőkönyvéből a Gyöngyösire vonatkozó adatokat. Ilyen előkészület után fogott Dugonics (aligha tudva Kovásznai tervéről) Gyöngyösi összes, hitelesnek tartott munkái kiadásához, mely e cím alatt jelent meg: *Gyöngyösi Istvánnak Költeményes Maradványai, mellyeket egybe-szedett, és a' leg-régibb nyomtatványok és Kéz-írások szerint hibáiból ki-mentett Dugonics András királyi oktató. Posonyban és Pesten, Fűskúti Landerer Mihály' költséggével és bőtüivel. 1796.* Az „első darab“ (vagyis kötet) „Elő-intés“-ében elmondja a kiadás létrejöttét, megírja Gyöngyösi rövid életrajzát s aztán egyenkint szól Gyöngyösinek hét bizonyos s öt bizonytalan munkájáról,¹ ezek

¹ Az „Elő-intés“ (vagyis előszó és bevezetés) 82 római számmal jelzett lapra terjed s Pesten 1795 július 25-én kelt. Az I. kötet az Andrássy Péterhez intézett ajánlólevélen kívül 335 lapra, a II-ik a számozatlan ajánlóleveleken és toldalékon kívül 657 lapra terjed.

után következik az első kötetben a *Chariklia* szövege tizenhárom részben. A „második darab“-ban van a *Murányi Vénus*, *Palinodia*, *Rózsa-koszorú*, *Kemény János emlékezete* és *A csalárd Cupido*, végül az „előre fizető uraknak nevei“.

Mint az előkészületből és az egész munka elrendezéséből látszik, Dugonics is, mint Ráday és Kovásznai, kritikai kiadást kívánt adni Gyöngyösi munkáiból. Nem egészen rajta és igyekezetén mult, hogy szándéka csak részben, s éppen a bennünket itt egyedül érdeklő *Murányi Vénust* illetőleg sehogy sem sikerült. Az Elő-íntés 25. lapján hűségesen beszámol sikertelen fáradozásáról: „Noha eleget fáradoztam: hogy Gyöngyösinek azon *Murányi Vénusát*, mely az ő életében ki-adatott, kezemhez vegyem, ezen fáradságomnak hasznát még sem vehettem“. Mint alább mondja, csak az 1767. és 1775. évi kiadásokat tudta megszerezni; panaszkodik is, hogy ezek „temérdek hibákkal vannak tele“. „El lehet gondolni, minő munkámba kerekedett azon hibáknak megjobbitása, melyek a' verseknek értelmét egészen elforgatták.“ Csak két példát hoz fel: a II. rész 67. vszakát, melynek 4-ik sorában az értelmetlen *fel-szisz-t félsz-is-re* javítja (l. az egész sor hibás voltát a *Szöveg-eltérések* közt a 202. lapon) s a II. rész 338. verszaka után következő 1702-iki betoldott versszakot (l. a *Szöveg-eltérések* közt a 229. lapon: *Szivem rejtekinek* stb), melynek 4-ik sorában a szintén értelmetlen „tündöklő *pesg* világossága“ kifejezést „tündöklő *estl'* világosságá“-ra javítja. „Ezzel — úgymond — ha el-nem-értem-is Gyöngyösinek gondolattyát, legalább a' verset érthetőnek tettem. El-hagyom a' többi számtalan nagy hibákat, melyeknek meg-jobbitása, mondhatom, talán nagyobb munkába került, mint Herkulesnek Augiás' Istállójának ki-tisztítása.“¹ Dugonics valóban dicséretre-

¹ Dugonics: *Gyöngyösi Istvánnak költeményes maradványai*. 1796. I. köt. XXV—XXVI. l.

méltó buzgósággal igyekezett a sok utánnomással végkép megromlott szöveget legalább értelmessé tenni, ha már az eredetit nem volt módja visszaállítani. (Főbb javításait l. a *Szöveg-eltérések* jegyzeteiben.) De ha mind kijavította volna is a hibákat, legfeljebb az 1702-iki szöveget állítja helyre, mivel ennek kései lenyomatát használta. Minthogy ezekben a *Murányi Vénus* keltezése már 1674: ezen nem ütközik meg, mert azt hiszi, hogy a költeményt Gyöngyösi Wesselényiék halála után adta ki. De észreveszi, hogy „azon magyar versek, mellyek valakitől Gyöngyösinek dícséretére csináltattak“ és „azon deák versek, mellyeket talán maga Gyöngyösi szerzett az Örökkévalóságról“, — nem tartoznak a költeményhez, de mivel régiek, legalább a bevezetésben lenyomatja mindkettőt. A magyar verseket, mint fentebb láttuk, az 1702-iki kolozsvári kiadó tette a költemény elé, a *Cantió*-val pedig az 1739-iki budai kiadó töltötte meg a könyv üres lapjait.

Dugonics tehát minden fáradozása mellett sem adhatott a *Murányi Vénusból* hiteles szöveget, sőt önkényes javításaival még növelte a változtatásokat; s így kiadása tulajdonkép csak a 7-ik romlott kiadás, bár az előbbieknél értelmesebbé s így olvashatóbbá tette a szöveget, Gyöngyösi egyéb munkáit pedig az első kiadások és kéziratok alapján sikerrel javíttatta. Kiadásának mindenestre megvan az az érdeme, hogy Gyöngyösi összes munkáit így hozzáférhetőkké tévén, kedveltségöket növelte s hatásukat még egy-pár évtizeddel meghosszabbította.

Nem csökkentette e hatást Zrinyi *Szigeti veszedelmének* új kiadása s eddig nem méltányolt költészetének jobb megértése sem. Ebben is Ráday Gedeon járt elől, ki a régi és új irodalmakon művelt ízlésénél s finom nyelv- és formaérzékénél fogva már a XVIII. század derekán felismerte a Gyöngyösi mellett majdnem teljesen

elfelejtett Zrinyi nagy költői alkotásának becsét, s azt is, hogy többet ügyel „az válogatott szókra és az dolgoknak kirajzolására“, mint a nyelv tisztaságára és a rhythmus hibátlanságára. Ezért már 1751-ben megkísérelte a *Szigeti Veszedelem* átirását hexameterekbe; de csak éppen hogy megkezdette; élete vége felé pedig Kazinczyt figyelmeztette, hogy miképen kell Zrinyit olvasni, hogy szépségeit élvezhessük. Nyilván ezek a figyelmeztetések indították arra Kazinczyt, hogy később Zrinyivel tüzetesebben foglalkozzék.¹ Míg Pápay Sámuel 1808-ban irodalomtörténeti kézikönyvében Zrinyiről csak ennyit ír: „Emlékezetre méltó G. Zrinyi Miklós is azon derék versezettyéről, mellyet *Adriai Tenger' Sirénája* titulus alatt írt a' Nagy attyának szigetvári veszedelméről, Béts. 1651.“: addig Gyöngyösiről szinte az egész XVIII. század véleményét foglalja össze e sorokban: „Legjelesebb Poétánk pedig ezen időről (t. i. a XVII. századból) Gyöngyösi István, Gömör Vármegyének hajdani nevezetes V. Ispánnya, a' kinek halhatatlan nevet szerettek Poétai ditső Munkái“. stb.² Pár év mulva (1814.) Kazinczy már föléje helyezi Zrinyit.³ Nyomon követi ezt Zrinyi összes költői műveinek kiadása. (1817.) Az irodalmi ízlés aztán csakhamar olykép változik, hogy Kazinczy tanítványa, *Toldy Ferencz* 1828-ban már ezzel végzi Gyöngyösi élete- és nagyhatású költői munkáinak ismertetését: „Dennoch geräth Gyöngyösi seit zwei Decennien immer mehr in Vergessenheit“.⁴

¹ Ráday- és Kazinczynak Zrinyit illető működését l. bővebben: *Gr. Zrinyi Miklós költői művei* (1906.) cz. akadémiai kiadás előtt Széchy-Badics bevezetésében.

² Pápay S. *A' magyar litteratúra esmérete*. Veszprém, 1808. 391. l.

³ Kazinczy: *A magyar litteratúra történetei* című s mindössze tíz lapnyi vázlatában, mely mint a tübingai pályázatra írt munkájának bevezetése az *Erdélyi Múzeum* első füzetében (1814.) jelent meg s új szempontjai miatt az újkori magyar irodalomtörténet bevezetéseül tekinthető.

⁴ Toldy: *Handbuch der ungrischen Poesie*. Pesth u. Wien, 1828. I. 80. l.

Ezt természetesen nem Zrinyi megismerése okozta. Gyöngyösit Dugonicsék, Gvadányiék munkái nem tudták elfelejtetni; őt a nemzeti irányú elbeszélő költészet njind nagyobb térfoglalása, Kisfaludy Sándor regéi, majd Vörösmarty és társainak tárgyban érdekes, nyelvben és verselésben pedig sokkal művészbib költői művei szoríthatták csak háttérbe. Gyöngyösi nagy szolgálatot tett irodalmunknak azzal, hogy több mint egy századon át fenntartotta a nemzeti költészet hagyományait; nemcsak fenntartotta, hanem a szebbnél szebb költői kifejezések egész seregével gyarapítva, jelentékenyen hatott nyelvünk és verselésünk fejlődésére is. „Zrinyi megelőzte korát, de nem hatott rá; Gyöngyösi megtalálta a magáét és előbbvitte,“ mondja Arany; „jó tulajdonait megette az idő, hanem gyarapodott is belőlök, ez volt a sorsa“.¹

Gyöngyösi közvetlen hatása tehát megszűnik, s műveit ezentúl Zrinyiéivel együtt csak úgy tekintik, mint irodalmunk becses régiségeit; de a murányi vár kalandos elfoglalása s a katonás lelkű Széchy Mária még sokáig, szinte máig foglalkoztatja a költők képzelmet. *Verseghy, Vitkovics* és *Kisfaludy Károly*, később *Jókai, Szigeti József* és *Dóczi Lajos* színművekben, *Czuczor* költői levelekben, *Petőfi, Tompa, Arany, Szász Károly* és *Jeszzenszky Danó* költői elbeszélésekben dolgozták fel a történetet;² ez kétségkívül mind abból a mély benyomásból fakadt, melylyel Gyöngyösi *Murányi Vénusa* tárgyával és költői erejével még az újkori költőkre is hatott.

¹ Arany: Gyöngyösi írói arcképében. Először a *Koszorúban*, 1863.

² Verseghy drámája elveszett, Vitkovicséból csak két felvonás készült el, de Kisfaludyét (1820-ból) ismerjük, Czuczor két heroidját is; Petőfi, Tompa, Arany költői versenye (1847.) szintén ismeretes; mivel nem pályáztak, Szász K. nyerte el a jutalmat, de költeményét nem adta ki. Jókai három felv. vígjátéka 1860., Szigeti színműve 1863-ban került színre, Dóczié 1885-ben, Jeszenszky (Temérdek) költői elbeszélése 1886-ban jelent meg, de kívülök még más szépirok is irtak róla.

Az ötvenes években, midőn lezajlott nagy nemzeti küzdelmünk után írók és közönség a multban keresnek erőt és vigasztalást: ismét előveszik a történelem és irodalom régi emlékeit, s külön kiadványokban és napilapok tárczáiban foglalkoznak velük. Toldy az 1853/4-ik év telén s az erre következő nyáron a pesti egyetemen tartott irodalomtörténeti előadásait kiadja a *Pesti Napló*-ban s 1854. végén már kötetben is; a 25-ik előadásban egészen Gyöngyösi munkáival foglalkozik, részletesebben mint eddig bárki, s helyét is tárgyilagosan megjelöli irodalmunk történetében. A költő élete adatait Dugonics-tól veszi át, de nem gyarapítja újakkal, sőt Dugonics föltevéseit és önkényes következtetéseit tovább terjeszti. Arany János a *Koszorú* 1863-iki évfolyamában régi magyar írók könyomatú arcképeit kezdi közölni s a sorozatot Gyöngyösivel kezdi, maga írván hozzá élet- és jellemrajzot¹ Ez Gyöngyösinek máig is legjobb írói arcképe, melynek érdekességét fokozza, hogy a legnagyobb magyar epikus költő méltatja nagy-népszerűségű régi elődjét. Főművei: a *Murányi Vénus* és *Kemény János emlékezete* fejtegetéséből megállapítja Gyöngyösi költészetének minden fontosabb sajátosságát s véglegesen megfogalmazza az irodalomtörténet számára Gyöngyösi maradandó költői érdemeit. Ezenfelül vizsgálat alá veszi Gyöngyösi addig ismert életadatait s rámutatva a Dugonics és Toldy föltevéseiben lappangó több ellenmondásra, néhány vonással a költőnek egyéni jellemrajzát is oly biztosan rajzolja meg, hogy az újabb adatok, ha teljesebbé teszik is élete ismeretét s munkálkodása rajzát, az Arany által megrajzolt kép nem igen fog változni.

Arany értekezése újból ráterelte a közfigyelmet Gyöngyösi műveire, s mivel Dugonics kiadása már alig

¹ *Koszorú*, 1863. 22. és 23. sz. A következők Orczy Lőrincz-Gvadányi József, Szabó Dávid és Ráday Gedeon.

volt kapható, szükségessé vált újabb kiadása. Toldy, ki éppen ekkoriban indította meg *A magyar nemzet classicus írói* című vállalatot, itt közölte Gyöngyösinek legalább főbb műveit: *Gyöngyösi István válogatott poétai munkái* cím alatt két kötetben, a költő aczélmentszetű arczképével együtt.¹ Toldy ezzel régi szándékát valósította meg. Mert ha elismeri is, hogy „Dugonicsnak köszönünk egy szép öszves kiadást“, hozzáteszi: „de nem teljeset, és nem hívet“, mert Dugonics „az elég számos sajtó- s egyéb fontosb hibákon túl sok változtatást engedett magának, mik Gyöngyösi nyelvét korabeli és egyéni sajtáságaiból sok helyt kivesszik“. „Ez bírt rá — úgy mond — hogy legalább válogatott kiadását adtam e költőnknek, az eredeti kiadások alapján teljes hűséggel.“² Gyöngyösi-kiadása címlapján is azt mondja „az eredeti kiadások alapján közli“. Toldy azonban, bár kétségkívül jóhiszeműleg, nagyon tévedett. Arany értekezésének egyik reá vonatkozó jegyzetéhez, hogy „Toldy sem hivatkozik (Gyöngyösi életrajzában) az eredeti kiadásra“ (hogy t. i. itt 1664. van a *Murányi Vénuson*), ezt a megjegyzést fűzi: „Nem; de a birtokomban levő 1725-iki kiadásban is 1664 áll; sőt a Ráday-könyvtárban maga az első, 1664-iki kiadás is megvan“. Ebből kétségkívül látszik, hogy tudott az első kiadásról, de bizonyos, hogy ezt sohasem hasonlította össze sem a birtokában levő 1725-iki kiadással, sem Dugonicséval, mert ha a két

¹ Pest, kiadja Heckenast Gusztáv, 1864. Az I. kötetben bevezetésül lenyomatja Gyöngyösi rövid életrajzát saját kézikönyvéből és Arany főntebb említett írói arczképét a Koszorúból és „Gyöngyösi, korának világában“ cím alatt azt a Gyöngyösit magasztaló hét versszakot melyek a *Murányi Vénus* 1702-iki kolozsvári kiadása előtt jelentek meg először. Ezek után az I. kötetben a *Murányi Vénus*, a II-ikban a *Kemény János* és a *Palinodia* szövegét adja.

² Toldy: *A magyar költészet története*. 2-ik javított kiadás. 1867. 293—4. 1.

utóbbi összevetette is, mivel a sajtóhibákat és önkényes javításokat leszámítva, egyező szövegűeknek találta, fölöslegesnek tarthatta a további hasonlítgatást; másrészt épp akkoriban annyira el volt foglalva számtalan kiadványa- és egyetemi dolgaival, hogy rá sem ért volna ilyen nagy türelmet és sok időt kívánó munkára. De nemcsak hogy az eredeti vagyis első kiadást nem használta kiadása alapjául, hanem az 1702-iki kolozsvárit sem, hanem csak az 1725-ikét, mely, mint fentebb láttuk, egyszerű lenyomata az 1702-ikének. Mutatja ezt a „*Gyöngyösi, korának világában*“ cím alatt lenyomatott és Gyöngyösit magasztaló vers címe: „*A Murányi Vénus III. kiadásából*“;¹ nem tudja tehát, hogy ez a vers már az 1702-iki kolozsvári kiadásban megvan; bár ugyanis van tudomása az 1702-iki kiadásról, ezt sem nézi meg, abban a hiszemben, hogy ez is ugyanolyan, mint az 1725-iki, a minthogy nem is igen különbözik tőle. *Toldy 1864-iki kiadásában* tehát a *Murányi Vénus* szövege² *nem egyéb mint az 1702-iki-vel legjobban megegyező 1725-iki budai kiadásnak lenyomata*, vagyis a 8-ik romlott szövegű kiadás.

Ez irodalmilag annál nagyobb baj volt, mert a kiadást Toldy nagy irodalmi tekintélye védte; fent idézett szavai után azt lehetett hinni, hogy a *Murányi Vénust* is az „eredeti kiadás“ után készítette. Ezentúl tehát erre a kiadásra támaszkodnak mind az aesthetikusok és irodalomtörténetírók, mind a régi nyelv bűvárai. Ez alkalom pedig mind gyakoribb lesz, midőn a hetvenes években tudományos és irodalmi életünk megélénkül, s a kisebb közlemények számára és részletkérdések megvitatására minden tudományszaknak külön folyóirata keletkezik. Hol egyik, hol másik járul valami adattal Gyöngyösi élete és működése bővebb megismeréséhez vagy munkái fejtegeté-

¹ Az id. Gyöngyösi-kiadás I. köt. 29. lapján.

² Itt csak a *Murányi Vénust* vizsgáljuk.

sével ezek teljesebb megértéséhez.¹ És ha valamit Gyöngyösi műveiből idéznek, mind Toldy kiadását használják. Csak a *Magyar Nyelvtörténeti Szótár* gyűjtője megy vissza a *Murányi Vénus*nak egyik legrosszabb kiadására, az 1767-iki budaira s ennek nyelvi anyagát dolgozza fel a szótár számára.²

Acsády Ignác Széchy Mária életrajzának megírásához (1885.) — miután bebizonyította történeti hitelét — természetesen elsőrendű forrásul használja a *Murányi Vénus* adatait,³ de a hányszor idéz belőle, mindig *Toldy kiadását* használja. Mikor azonban, az 1664-iki

¹ Thaly és Pauler a *Századok* 1870—73. évf.-ban Gyöngyösi-nek és másoknak reá vonatkozó leveleit közli; amazok együttesen is megjelentek Thaly: *Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez* I. köt. függelékében (1872.). Az *Egyet. Philol. Közöny* 1887. évf. Nagy S. *Gyöngyösi I. műfordításait* mutatja be. 1891. évf. Rupp K. *Ovidius és Gyöngyösi* cím alatt a két költő műveiből az egyező helyeket válogatja össze nagy szorgalommal stb. Az *Irodalomtört.* *Közleményekben* levéltári kutatások eredményeit közlik Nagy *Iván* (1897—8.), *Gyöngyösi László* (1904—5. és 1908—9.) *Csűrös Fer.* (1907.) *A Nyelvőr és Magyar Nyelv* több czikke Gyöngyösi nyelvért vizsgálja. Tudományos és összefoglaló munkák (Beöthy—Badics: *Képes Irodalomtörténet*. I. k. 1895. s későbbi kiad.), kézikönyvek (Badics F. *Magy. Irodalmi Olvasókönyv*. III. 1892. későbbi kiad. I. köt.), életrajz-gyűjtemények, lexikonok, külön kiadványok (*Ének Thököly és Zrínyi Ilona házasságáról az Olcsó Könyvtárban*, *A család Cupido a Régi Magyar könyvtárban*) és számos értekezés (pl. *Fülöp Imre: Gyöngyösiről* az *Egyet. Phil. Közl. Pótk.* 1888. Hetyei E. Sz. *Gyöngyösi István nyelve a nyelvújítás szempontjából*. Győr, 1899. Gyöngyösi L. *Gyöngyösi István élete és munkái*, különnyomat az *Irodortt. Közl.-ból*, 1905.) mutatják, hogy Gyöngyösi mindmáig állandó érdeklődés tárgya az irodalomtörténetben.

² Mivel a gyűjtő Gyöngyösi többi munkáit sem az első, hanem a XVIII. századi romlott kiadásokból ismeri s ezekből veszi adatait, mondanunk is fölösleges, hogy a *Nyt. Szótár* Gyöngyösi-adatai megbízhatatlanok.

³ A *Magy. Tört. Életrajzok* közt 1885. az egész III. fejezet 77—134. l.

kiadás címlapjáról hasonmást készíttetett, már észrevette s fel is hívta a figyelmet arra, „hogy Toldynak állítólag „az eredeti kiadások alapján“ készült kiadása több tekintetben különbözik a *Murányi Vénus*nak nála lévő első kiadásától; a *szövegbeli eltéréseket és hibákat megvizsgálni* — úgymond — *nem volt ideje*, de „nagyon valószínű, hogy maga a szöveg sem hibátlan.“¹

Acsády figyelmeztetése hatástalan maradt; senki sem vett fáradságot, hogy a két kiadást megvizsgálja. 1905-ben a *Murányi Vénus*nak egy iskolai kiadása jelent meg *Bán Aladártól*, nem teljes szöveggel, de a kihagyott helyeken tartalmi áthidalásokkal, természetesen Toldy kiadása után.² Ez tehát már a 9-ik romlott kiadás, a mi annál nagyobb baj, mert Gyöngyösi hamisított szövegét egyenesen az iskolába viszi.

A következő évben az *Irodalomtörténeti Közlemények* (1904. 120—1. l.) Sz. K.³ teljes egészében felidézvén Verseghy fentebb már említett felháborodó szavait,⁴ melyekkel az 1702-iki kolozsvári kiadót korholja, így folytatja: „Azt gondolná az ember, hogy ezen erélyes figyelmeztetés után, a későbbi kiadók helyre igazították „a kolozsvári herélő“ önkénykedéseit. Fájdalom, ez nincs így. Megvan a „méregforrasztó kábaság“ Dugonics kiadásában (három évvel Verseghy figyelmeztetése után), sőt még a Toldyéban is (1864. 38. l.), pedig ez utóbbi, a címlap szerint, állítólag „az eredeti kiadások alapján“ készült.“ „A *Murányi Vénus* I. kiadása (Kassa,

¹ Acsády: *Gyöngyösi Istvánról*. Egyet. Phil. Közl. XII. 55. lap.

² *Márssal társalkodó Murányi Vénus*. Regényes históriás ének. Irta: *Gyöngyösi István*. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta dr. Bán Aladár. Pozsony 1903. Budapest, Stampfel Károlynál: „Segédkönyvek a magy. ny. és irod. tanításához“ című vállalat 3-ik füzeté.

³ Sz. K. a régi irodalommal és nyelvészeti dolgokkal mindig kedvvel foglalkozó *Szily Kálmán*.

⁴ L. e. bevezetés XXXIII. lapján.

1664.) — így fejezi be Sz. K. a rövid cikkekcskét — *egy példányban van meg Budapesten.*⁴ Ebben, mint a föntebbiekből már tudjuk, téved Sz. K.; a Toldyra való hivatkozás még azt is bizonyítja, hogy ő is csak a Versegly idézetét ismeri, de az eredeti kiadást nem látta. De ha nem látta is, Versegly idézetéből kiérezte, hogy az első és második kiadás közt több fontos eltérés lesz, s azért szólítja fel a Franklin-társulatot, hogy „jó dolgot művelne, ha a *Régi Magyar Könyvtár* cz. vállalatában ezt (t. i. az 1664-iki *Murányi Vénust*) mielőbb sorra kerítené.“

De Sz. K. figyelmeztetése (Verseglyé óta immár a harmadik) — szintén kárba veszett. Még azon év (1904.) végén a Wodianer-czég *Remekírók Képes Könyvtára* című vállalatában *Ferenczi Zoltán újra lenyomatja az összes hibás kiadások forrását, az 1702-iki kolozsvári kiadást.*¹ Ez tehát a tizedik romlott kiadás, mely ismét tovább terjeszti a Toldyig elterjedt hibákat. Sőt szaporítja is. Mint Ferenczi a szöveg végére tett néhány magyarázó jegyzete előtt mondja: „A *Murányi Vénus* e kiadása az 1702-iki szöveget követi“, mert „az első kiadás *egyetlen példánya lappangván (?)*, nem kaphatta meg“. Ez a tévedés végzetessé vált, mert ha talán ismerte is Sz. K. figyelmeztetését és így Versegly idézetét, nyilván abban a föltevésben követte az 1702-iki kiadást, mely Toldyéval teljesen egyezett, hogy ezek legfeljebb néhány sajtóhiba s egy-két önkényes javítás miatt különböznek az eredetitől; ezért aztán itt-ott maga is javítgatja az értelmetlen helyeket, de ezzel, valamint a hozzájuk

¹ *A régi magyar költészet* cím alatt összefoglalt sorozat I. kötetében, mely *Tinódi, Balassi, Gyöngyösi* műveiből és *A kurucz költészetből* ad mutatványokat bevezetésekkel. Gyöngyösitől csak a *Murányi Vénus* van a kötetben, bevezetése azonban csupán Toldynak Dugonicstól átvett adataira támaszkodik s nem veszi számba a Gyöngyösire vonatkozó újabb kutatások eredményeit, egészében tehát hézagos és hibás.

fűzött jegyzetekkel csak növeli az elrontott szövegnek úgyis temérdek hibáját, mint ezt a *Szöveg-eltérések* megfelelő helyein kimutattam.

Ezzel a kiadással azonban lezárul a teljes két századon át irodalmunknak végtelen károkat okozott hamis kiadások száma. Mikor Sz. K. figyelmeztetése megjelent, már sajtó alatt volt a *Murányi Vénus*nak az első, 1664. évi kiadás után helyreállított szövege, mely (*Kemény János emlékezetével együtt*) *Gyöngyösi István munkái* cím alatt a Franklin-társulat *Magyar Remekírók* cz. vállalata III. kötetéül 1905 február havában került ki a sajtó alól e sorok írójának bevezetésével, melyben Gyöngyösi életét és egész irodalmi működését a saját és mások legújabb kutatásainak felhasználásával írta meg.¹ Ez tehát az igazi „*Murányi Vénus*“-nak tulajdonképp csak 2-ik kiadása.

Kiadásomat 1905 május 22-ikén *Gyöngyösi István főműveinek új kiadása* cím alatt² tartott felolvasásom kapcsán bemutattam a M. Tud. Akadémiának is, Gyöngyösi élete és működése adataiból és az 1702-iki kolozsvári kiadásnak csak mutatványkép idézett hibáiból is meggyőzően kimutatván, hogy a *Murányi Vénus*nak 1702-iki kiadása semmiképp sem eredhet Gyöngyösitől, s hogy ez, a kétszázéven át (1702—1904.) utána nyomtatott többi kiadással együtt, mind hamisítvány. E felolvasás irodalmi körökben érthető feltűnést, s Gyöngyösi *Murányi Vénus*ának

¹ *Gyöngyösi István munkái*. Az első kiadások után sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta *Badics Ferencz*. Budapest, Franklin-társulat, 1905. Az 5—48. lapra terjedő bevezetés után, mely 1905 január 29-én kelt, a *Murányi Vénus* szövege következik az 1664-iki, és *Kemény János emlékezete* az 1693-iki kiadás szerint, az utóbbi megbővítve a kiadásnál régebb nyitrai kézirat vesszakaival.

² A M. Tud. Akadémia I. osztályának 1905. május 22-iki ülésén tartott felolvasás kivonatosa az *Akadémiai Értesítő* 1905. szept., teljesen pedig a *Budapesti Szemle* 1905. októberi füzetében jelent meg, ez utóbbi különnyomatban is.

feltámasztott eredeti kiadása, nagy irodalmi jelentőségénél fogva, általános figyelmet keltett. Mivel azonban a *Magyar Remekírók* kötetei egyenkint nem kaphatók, szükségessé vált egy hozzáférhetőbb új kiadásról gondoskodni. Így jelent meg a *Murányi Vénus* 3-ik hiteles kiadása az *Olcsó Könyvtárban* (1906.) bevezetéssel és magyarázó jegyzetekkel.¹

A *Magyar Remekírók* kiadása a nagyközönség számára, az *Olcsó Könyvtáré* pedig főképp az iskolák céljaira készülvén, a *Murányi Vénus* szövege mindkettőben jórészt a mai helyesírás szerint átírva jelent meg, egyébként megőrizve az eredetinek minden nyelvi sajátosságát. A M. Tud. Akadémia irodalomtörténeti bizottsága tehát 1907 őszén megbízott, hogy a *Murányi Vénust* tudományos használatra, az 1664-iki kiadáshoz a lehetőségig hiven, kritikailag megállapított szövegben tegyem közzé a szükséges jegyzetekkel és a költői mű harmadfélszázados történetét összefoglaló bevezetéssel. Így készült a jelen kötet, melynek szövegét 1908 végeig már kiszedték, de véglegesen csak sokszoros korrektúra után állapítottam meg. Ez tehát az eredetivel együtt a *Murányi Vénus*nak negyedik hiteles szövegű kiadása.

Ez a kiadás csak úgy vált lehetségessé, hogy a marosvásárhelyi ref. collegium könyvtára, melynek gondos őrizete mentette meg a ma ismert egyetlen példányt, ezt Akadémiánk közbenjárására 1903. februárban rövidebb,² s 1908 elején hosszabb időre szíves előzékenységgel bocsátotta rendelkezésünkre.

¹ *Murányi Vénus*. Írta Gyöngyösi István. Az első 1664-iki kiadás után sajtó alá rendezte, bevezette és jegyzetekkel kísérte *Badics Ferencz*. Harmadik kiadás. Budapest, Franklin-társulat, 1906. *Olcsó Könyvtár* 1430—1434. sz.

² 1903-ban a *Magyar Remekírók* kiadásának előkészítésekor volt rá szükségem; 1908-ban pedig a szöveg végleges kritikai megállapítása végett a jelen kiadáshoz.

A jelen kiadás mind külső alakjában, mind belső berendezésében a lehetőségig hű mása a kassai kiadásnak; de nem betűszerinti, hanem kritikai kiadás. Az első kiadás részletes ismertetésénél láttuk, hogy a kassai nyomda meglehetősen rosszul volt berendezve magyar írásra, idegen ajkú munkásai pedig az ékezetek elhagyása vagy hanyag alkalmazása, valamint temérdek sajtóhiba elkövetése miatt sok értelmetlenséget okoztak a szövegben. Ezeket a hibákat — egy könyvészetileg már kevésbbé érdekes könyvből — betűszerinti kiadásban újra lenyomatni s ezzel a szöveg olvasását ma is megnehezíteni, czéltalan lett volna; de mind pontosan fel vannak sorolva a *Szöveg-eltérések és javítások* című jegyzetben. A helyesírás egyenetlenségeit és következetlenségeit azonban, bármennyire elűt ezáltal a szó a maitól, mind meghagytam, ha nem okoztak értelmi zavart. (Az esetleges eltérések itt is fel vannak sorolva a jegyzetekben). Végül az eredeti szövegnek a hibás szedés miatt értelmetlen helyeit a költemény más helyeinek összevetése vagy egyéb adatok segítségével igyekeztem véglegesen megállapítani, a miről a jegyzetekben szintén beszámoltam.

Egyebekben a jelen kiadás teljesen egyező az eredetivel: a címlap fac-simile, a fejlécek szintén, az ajánló-levélnék és verses szövegnek szedése betű szerint ugyanannyi lapra terjed, mint az eredetiben; a széljegyzetek helye és sorszerinti beosztása, valamint alul az *abc* rendszerű lapjelzés ugyanolyan, mint az eredetiben, sőt a könyv negyedréti alakja, papirosa és nyomása is hasonló ahhoz; úgy hogy *ez új kiadás egészében az eredetinek hű utánzata*. Külsőleg csak annyi az eltérés, hogy a lapok felső részén jelezve vannak az egyes énekek és arab számokkal a lapok, a verses szövegben pedig számozva vannak a versszakok, a mire az idézetek és hivatkozások pontossága végett múlhatatlan szükség volt.

A *Szöveg-eltérések és javítások* című fejezet jegy-

zeteiben nemcsak az 1664-iki kiadást, hanem az 1702—1904. közt megjelent összes kiadások minden fontosabb eltérését is feldolgoztam. A *Név- és tárgymutató* nem csupán névjegyzék, hanem a névvel előforduló idézetek pontos jegyzéke is, a hol szükségesnek látszott, magyarázattal is megtoldva.

Bár a szöveg végleges megállapítása s a variánsok és egyéb jegyzetek összeállítása is elég fáradságos munka volt, mindennél sokkal nagyobb türelmet és munkát kívánt a *Szók, szólások és közmondások betűrendes jegyzéke és magyarázatának* megszerkesztése; de e nélkül nem lett volna teljes és céljának megfelelő e kiadás. Gyöngyösi nagy irodalmi hódítását és népszerűségét főképen páratlanul szép és gazdag költői nyelvének köszönhette. Mindazok, kik egy század óta erről írtak, s a kik a *Murányi Vénust* irodalomtörténeti, aesthetikai, nyelvészeti és életrajzi fejtegetéseikben idézték, mindnyájan a romlott, és nem az egyedül hiteles eredeti szöveget használták. Kiadásunk véglegesített hiteles szövege tehát sok tekintetben megváltoztatja az eddigi ítéleteket. A további vizsgálatok megkönnyítése végett kizédu láztam az egész munkát, s több mint tizenhatezer czédulámat nem egyszerűen szójegyzék alakjában foglaltam össze, hanem minden szót a munkában előforduló ragozott és képzett alakjában, a jellemzőbb szólásokkal és közmondásokkal együtt feldolgoztam. Az elrendezés nem szócsaládok szerint való csoportosításban történt, hanem minden igekötős és képzett önálló szó a maga betűrendjében van felsorolva. (Egyedül a ható és míveltető képzős alakokat csatoltam a tőigék végéhez, mivel legközelebb állnak ezekhez). Ez a betűrendes elrendezés, azt hiszem, jobban megkönnyíti a szókeresést. A szólásmódok és közmondások a bennök előforduló vezérszók alatt természetesen több helyen is megtalálhatók. E szótár eredményesebb használatát céloztam végül azzal is, hogy

a ritkább vagy már egészen ismeretlen szókhöz rövid magyarázatokat fűztem. Ebben a munkában majdnem kivétel nélkül a közel-egykorú s legmegbízhatóbb Senczi Molnár Albert szótárait vettem segítségül, megemlítve azt is, ha a szó nála egyáltalán nem fordul elő. Bővebb magyarázatokkal többre terjeszkedni annyi lett volna, mint az így is tizenegy és félvnyyi terjedelmű szótárt még nagyobbra növelni.

E szótárnak csak futólagos áttekintése is mindenkit meg fog győzni Gyöngyösi nyelvének gazdagságáról, eredeti tisztaságába visszaállított költeményének olvasása pedig verseinek és költői nyelvének szépségéről. Gazdagabb és szebb e nyelv, mint eddig hittük, s teljesebb a szöveg is azzal a negyvenhat szebbnél-szebb új versszakkal, melyek az 1702—1904-iki összes kiadásokból hiányzanak.

Az utolsó félszázadban keletkezett Gyöngyösi-irodalom azt mutatja, hogy e régen nagyhírű költőnk munkái iránt ma sem csökkent meg az érdeklődés, mert azok ma is sok tekintetben tanulságosak. „A nyelvtanuló, a költő még most is járhat hozzá iskolába“, mondja Arany; s alább: „Valahányszor a magyar költészet és nyelv oda jut, hogy idegen befolyástól lesz szükség menekülnie: mindannyiszor nyereséggel fordulhat vissza a néphez s irodalomban Gyöngyösihez“. Ha az érdeklődők figyelmét kiadásommal újra reá irányozhattam, tanulmányaikat pedig e fejtegetésekkel és tárgyszerető gonddal készült jegyzeteimmel megkönnyíthettem: fáradtságom gazdagon meg lesz jutalmazva.

Budapest, 1909 november hó 1-én.

Badics Ferencz.

Márfal Tárfolkodó

MURANYI
V E N V S.

Avagy

A N N A K E M L E -
K E Z E T E.

Miképpen az Méltóságos Groff
Hadádi **W E S S E L E N I F E R E N C Z**,
Mágyar Ország Palatinussa akkor Fülkei fő Ka-
pitány, az Tékénteres, és Nagyságos Groff Rima-
Széclí, **SZECSI MARIA** Alfzonyal, jóvendő-
beli házasságokrul való titkos vegezése által csu-
dálatos képen meg - vette az hires

M V R A N Y V A R A T

Iratot ugyan az ő Nágok, Komornikja

Gyöngösi István által.

Nyomtatták **K A S S A N**, 1664 Észteendőben,

AZ ÉN KEGYELMES VRAMNAK

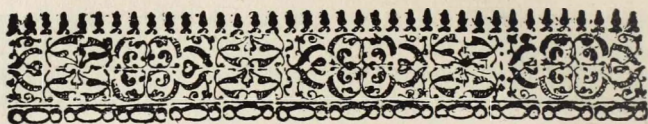
Méltóságos Groff Hadadi WESSELENI FERENCZ Vrnak, Murány Várának örökös Vrának, Magyar-Ország Palatinussának, Kunok Birájának, Arany gyapjas Vitéznek, Nemes Gömör, és Pest, Pilis, Soldt Vármegyék Fő Ispánnyanak, az Felsőleges LEOPOLD Római Császár, és Német, Magyar- s' Cseh-Országok Királynának, belső Titok Tanácsának, s' Komornikjának és Magyar-Országban Helly Tartójának.

És KEGYELMES ASZSZONYOMNAK.

Tekéntetes és Nágos Groff Rima-Szécsi SZÉCSI ANNA MÁRIA Aszszonnak, az ő Nagysága szerelmes Házastársának.

Eö Nagyságoknak

Egészséges hoszsu életet alázatossan kívánok.

Icero az Históriát *testem temporum, prae-
teritorum memoriam*, üdők bizonyságá-
nak, s-az el-múlt dolgok emlékezeté-
nek nevezi: nem-is méltatlanúl; mert ha az
el-múlt régi üdőköt, s-azokban viselt dicsiretes
dolgokat az históriáknak bizonyságából, s-azokra
emlékeztetésébül nem tanulnánk, mind szemeink
vakok, mind füleink süketek volnának azok-
nak tudásában: nem tudnánk sem Macedóniai
Sándornak szerencsés hadakozását, sem Trójai
Hectornak nevezetes vitésségét, sem Római
Scipiónak hazájáért való nagy cselekedetét, sem
mások dicsiretessen viselt dolgait emliteni. Az
Históriák az érdemesen viselt dolgokat, azok-
nak viselőinek halálokkal-is, nem engedik el-
enyészni, hanem azokból költ szép hireket, ne-
veket, el-temetett Testeknek, bé-rekesztett Sirjok-
nak fogságából-is szabadulásra hozván, világ
szerte szerént dicsiretessen repültetik. Mellyre
nézve az dücsőség ohaytó Görög és Római
haydaniség olly szorgalmatos volt az dicsiretes-
sen viselt dolgok emlékezetének örökös meg-
maradása gondgya viselésében, hogy nem volt
semmi olly érdemessen cselekedet(t) apró dol-

gocska

gocska, az mellyet halált nem ösmérő Krónikákban, örök emlékezetre dicsiretes bő irássokkal le-ábrázolván, azok viselőinek holtok után-is, az feledékenségnek gyilkossága alá engedett volna vettetni; tudván azt, hogy életünk utolsó határához vitetvén, minden egyebek el-maradandók tőlünk, az egy jól viselt dolgainknak emlékezete, az ki holtunk után-is követ ben(n)ünket.

Omnia dum pereunt, Comes est post funera virtus.

Kegyelmes Vram! s-Kegyelmes Aszszonyom! Az Mvrányi dolgokban való Nagyságtok nagy cselekedetihez hasonlót nem sokat esmértek az haydani esztendők-is, mellynek jóllehet még most dicsiretes emlékezete másképpen-is eleven sokaknál: mind-azon-által, mivel hogy nincsen semmi oly nagy emlékezető cselekedet, az mellyet, hal(l)gatásban vévén, meg ne foycson üdővel az feledékenség; hogy azért azon Nagyságtok örök emlékezet érdemlő cselekedete-is az mostani azont viselő nyelveknek szava el-állásával, meg-némulást vévén, jövendőben az feledékenségtől örökös hal(l)gatás alá ne vettessék, sőt inkább mint Phaenix porából Nagyságtok rothadandó teste koporsójából-is életre kellyen: igyekeztem azt lassu elmémnek érkezése szerint ezen együgyü Históriámnak Magyar versekből fűzöt(t) tollaival úgy szárnyaznom, hogy ha Didónak Aeneas szeretetiért, Párisnak

Hele-

Helenáért, Pyramusért Thisbének, másoknak másokért való dolgait, sirban szállások után, sok száz esztendőkkel éltetik az Krónikák: azon Nagyságtok egy más kedvéért való cselekedete is, az következő üdőnek meszsze levő határra repülvén, ottan-is hiresüllyön, ösmértessék, teryedgyen, s élyen örökké, annak emlékezete viselő Históriámnak elevenítése által. Mellynek magos voltát, jóllehet alacson elmém ugy nem érhette, az mint annak érdeme kívánta volna, s-illendő ábrázolással pennám sem tutta le-képezni, mind-azon-által az mint engette az vékony értelem, s-ahoz elégtelen készületem s-alkalmatlan helyem, (mivel hogy nagyob részről uton, s-sok értetlen Csőcselék kiáltásával zaygó szállásokon irtam, Ovidius mondása szerént pedig:

Carmina scribentes secessum et otia quaerunt):

addig toldoztam sokszor félben szakasztott munkámot, hogy sokára még-is uyonna fel-vett pennámmal dolgom végeig ballagtam; s-mivel hogy az régi versek csinálók irásából ugy tanúltam, holmi Poëtai költeményekkel-is szaporítottam irásimot: Vénusnak és Mársnak tulajdonitván az Mvrányi dolgoknak szerencsés végben menetelét, de nem ok-nélkül, mert az régiek az Vénust szerelem Isten Aszszonyának, s Mársot vitésség Istenének tartották, én-is az Vénuson szerelmet, s

Márson

Márson vitésséget értek irásomban: valóságos dolognak tartván, hogy ezen Nagyságtok cselekedete az Vénus és Márs, azaz szerelem és vitésség segedelme által mentek végben, az vitésséget az szerelem, az szerelmet az vités(s)ég bátoritván, amaz vers szerént:

Mars animare solet Venerem, Venus inclyta Martem:

az honnét Mársal társolkodó Mvrányi Vénus-nak neveztem munkámot-is; mely ha másképpen nem érdemes-is, mind-azon-által, mint hogy Nagyságtok örök emlékezet érdemlő hírét s-nevét viseli, nem úgy együgyü munkámot, mint magok dolgának szép emlékezetét tekéncse kegyes szemmel, és vegye jó neven érdemetlen szolgájátul.

Költ az Stubnyai hév vizben Boldog Aszszony havának 27. napján 1664. esztendőben.

Nagyságtoknak leg kissebbik szolgája

Gyöngyösi István.

MÁRSAL TÁRSOL- kodó Murányi Vénusnak ELSŐ RÉSZE.

1.

REnd szerént jegyezzék egyebek versekben
Óriások dolgát az régi üdőkben,
Az Istenek ellen esvén irigységben,
Minémü harcokat tartottak az égben.

2.

Sok féle próbáit írják meg Jásonnak,
Veszedelmes uttyát, s-csudáit Colchosnak,
Honnét, tanácsából Medæa Aszszonnak,
El-nyerte az gyapját aranyas báránynak.

3.

Az Ida hegyének hives erdejében,
Pallás, Juno, Vénus, Páris eleiben
Mint gyöttek, s-állot(t) ő itilteben :
Ki közöttök első ékes termetében.

4.

Vénust egyebeknél szebek mint itilte,
Az után Helenát magának mint nyerte,
Vitorlás gallyákon Trójában mint vitte,
Szép hazáját, s-magát ezért mint vesztette.

Hercu-

5.

Hercules az poklot miképen fel-törte,
 S' miként Proserpinát ottan-is kereste,
 Az aytón ugató Cerberust meg-ölte,
 S' egeket emelni Athlast segitette.

6.

Egyéb nagy dolgokat ki mint cselekedett,
 Dido Aeneással mint szerelmeskedett,
 Men(n)yi bal szerencsét Vlysses szenvedett,
 Circe Énekével miként tündérkedett.

7.

Mások mind ezekről, mint tettzik, irjonak,
 Elméjekkel, az mint akarják, játzonak;
 Nem bánom, D(a)edalus szárnyain járjonak,
 S bölcs találmánjokért zöld Laurust várjonak.

8.

Más én hivatalom, az mellyet forgotok,
 Kikrül mások irtak, azokrúl hal(l)gatok.
 Erős Murány felé elmémvel hágtatok,
 S' annak dolgairúl versét koholgotok.

9.

Miként Wesselénit Cupido sebhethén,
 Szécsi Máriával szerelemben esvén,
 Titkos szerelmeket okossan követvén,
 Meg-vették az Muránt, jó módgyát keresvén.

10.

Musám, Parnassusbúl ki régen távoztál,
 S' Pegasus forrástúl meszsére szakattál,
 Ha még valamit tuttz, az mit ott tanultál,
 Láss azért munkádhoz, mellyet fel-vállaltál.

Mely-

11.

Melyre adgy, Apollo, kívánt segedelmet,
 Enekellye Musám ugy ezt az szerelmet,
 Hogy az kik ez által vettek győzödelmet,
 Talállyon azoknál jó kedvet s' kegyelmet.

12.

Az mint az gyors üdők szárnyakon repülnek,
 Néha békességes napokkal derülnek;
 Néha Ország-rontó hadakkal zendülnek,
 Hol egyre, s' hol másra változva kerülnek.

13.

Ellenkező dolog háboru, s' békesség,
 Nem külömben mint az hideg és melegség,
 Békességgel épüll az termő mezőség,
 Pusztul, praedáltatik, támadván ellenség.

14.

Ez pedig születik edgyik az másikbúl,
 Az háboru támad az csendes napokbúl,
 Ered az békesség kóborló hadakbúl,
 Mint napok az éjzbül, s' az éjj meg azokbúl.

15.

Harmadik Ferd.
 Római Császár
 és Magyar
 Király.

Igy Magyar Koronánk Bécsiekre kelvén,
 Római Felség-is azokra terjedvén,
 S' azt Ferdinánd néven harmadik viselvén,
 Rákóczit az Erdély Vralván, s' tisztelvén; —

16.

Midőn az esztendő ezer számon menne,
 S' ahoz hat száz után negyven-hatot tenne,
 Biradalma alól az télnek ki-kélne,
 S' virágos Tavasztul meg-ujjulást venne:

Az békes-

17.

Az békesség — mint hogy talám régen nyukszik —
 Ime az Rákóczi Györgytül terhben esik,
 S' tőle nem reménlet(t) háború születik,
 Ferdinándra s-reánk hada készítettik.

Rákóczi
 György-
 tül Ferd.
 ellen há-
 boruság
 inditta-
 tik.

18.

Lát hamar dolgához, fegyvert köszürültet,
 Lobognak az Zászlók, sok hadakat gyűjtet,
 Minden Vrat, s-Nemest, s-Szabadost fel-ültet,
 Számos hadaival Tisza felé léptet.

19.

Az melly tágosság van az ég, s' az föld között,
 Lakó-helt magának az hir ottan szerzött,
 Füle előtt semmi ugy el nem reytözött,
 Az mellyet meg-tudni innét nem érkezött.

Az hir-
 nek lakó-
 helye.

20.

Ki-nyilt ablak, s' aytó, háza épületi,
 Az kikkel világos minden rész szegleti.
 Éjjel s' nappal nyitva, bé sem rekeszteti,
 Hol mi dolgok esnek, onnét fülelgeti.

21.

Szabad gyövés, s-menés van itt mindeneknek,
 Sibognak nyelvei sok féle népeknek,
 Mint mikor rayzása indul az méheknek,
 Vagy az kön(n)yü szellők erdőkön sietnek.

22.

Külömb-külömb ujság, s' dolgok hirdettetnek,
 Igaz hir hamissal egyben-kevertetnek,
 Ehez többet adnak, attul el-vétetnek,
 Falun s-Városenként sok felé vitetnek.

23.

Honnét el-mulandó öröm gyakran árad,
 Néha haszontalan búban az szű fárad,
 Mert nincs ugy az dolog, az mint az hir támad,
 Az holott nedvest mond, ott gyakorta szárad.

24.

Vjsággal nő az hir, s-azzal gyarapodik,
 Valamellyre megyen, bővül s-szaporodik,
 Gyars szárnyon jár s-siet, nem csak nyomakodik,
 Kin sok örüll, s-vigad, sok meg szomorkodik.

25.

Alkalmatosságot azért most-is lele,
 Furcsasága szerént gyars szárnyat emele,
 Erdélyi ujsággal lévén szája tele,
 Az hir sietséggel Tiszán által-kele.

26.

Az fel-
 föld Rá-
 kóczihoz
 hajoll

Kin fel-zendüll az föld, s-párt-ütések esnek,
 Az Vjság falati édes mézül te(t)cznek,
 Királyához marad húsége kevesnek,
 Rákóczi György mellé szaporán sietnek.

27.

Hire után hamar érkezik maga-is,
 Várják az Vármegyék s-Kassa Várossa-is.
 Végtére Országunk maratt kis rongya-is
 Tékozlatik, s-lobban sok helyen lángá-is.

28.

Veszni tért kis hazánk, forgasz mely sok koczkán,
 Hány felé vetett már az szerencse sarkán!
 Hol egy ellenségnek, hol másnak vagy markán,
 Régi szép épséged melly miatt áll csonkán.

Oh az

29.

Oh az régiektül el-fajzott nemzetség,
 Hiredben, s-nevedben korcsosult nemesség!
 Miolta köztetek nincs az egyenlőség,
 Illy rúttól azolta praedál az ellenség.

Magya-
 roknak
 egyenet-
 lenségei.

30.

Az meddig egy sziv(v)el fogtál Magyar fegyvert,
 Volt-é oly Nemzetség, mely tégedet meg-vert?
 Kardod minden ellen diadalmasson nyert,
 Sok praeda, s-nyereség lábad előtt hevert.

31.

Hol az (az) szép hir, s-név, sok adó, s-nyereség,
 Kit elődben rakott sok hódult nemzetség,
 Vagy harczokon adott az győzöt(t) ellenség?
 Mind el-praedálta azt az egyenetlenség.

32.

Tedd férre nemzetem ezt az délczogséget,
 Mint régen, kövessed az egyenlőséget.
 Ne fogyasd magadot, találasz ellenséget,
 Ki majd ránt nyakadban siralmas inséget.

33.

Hijában: meg-rögzött az vad erkölcs benned,
 Az Vjságok nélkül nehez már el-lenned,
 Noha hasznosb volna ezt is férre tenned,
 Mert végre-is ezért kell veszélyre menned.

34.

Az egyenetlenség ártalmas mindenben,
 Gyükeret szakasztott sok győzedelmekben,
 Sokak, még edgyesek voltak idejekben,
 Gazdag szerencséjek épült mindenekben.

B₃

De dé-

35.

De délczeg erkölcsök mihelt férre rugott,
 Ez edgyel tartotta, amaz máshoz sugott;
 Az egyenetlenség forralt olyan lugot,
 Kitül végre soknak füle jajra zugot(t).

36.

Régen Rómát hitták világ aszszonyának,
 Holdúlt-is sok nemzet nagy birodalmának,
 Vad Scythiáig nyult széle hatalmának,
 Ki tudhattya számát sok diadalmának?

37.

Edgyes erkölcsében esvén végre vadság,
 Mihelt sok felé vont az akaratosság,
 Olly változásokat fayzott az sok ujság,
 Hogy majd pad alá hul(l)t az régi méltóság.

38.

Nem nevel semmi jót az ujság-követés,
 Szű-maró s-félelmes, gonosz az párt-ütés,
 Még-is olly vágyott s-moh ehez az ügetés,
 Mint ha volna minden jó termő ültetés.

39.

Az ál(l)hatatlanság nagy szüvhez nem illik,
 Gyenge épület az, melly hirtelen omlik,
 Lásd az erős Töll-fát, eléb ö(s)zve-romlik,
 Ostromló szelekre hogy sem mint meg-hajlik.

40.

Nem nemes elme az, melly mindgyárt változik,
 Akar mi szélre-is nádként ingadozik,
 Ot(t) tisztul az arany, hol az tűz lángozik,
 Az rósa is Tövis között virágozik.

Az

41.

Az nagy szüv, ki elöt(t) az böcsület forog,
 Inkáb halált kíván, s-belőle vér csorog,
 Hogy sem tántorítsa valami olly dolog,
 Ki becsületivel ellenkezik, s-morog.

42.

Szűk most ez az jóság s-vagyon csak kevésben,
 Férre rugó erkölcs szorult furt fejekben,
 Az egyenetlenség vert fészket szivekben,
 Mint hold fotta, s-tölte, változik mindenben.

43.

Nemes Királyunknak alig volt más hive,
 Az egy Wesseléni tökéletes szive,
 Az ki meg nem bomlot(t), mint cséppel az kive,
 Hanem Vra mellet(t) nagy terheket vive.

Wesselé-
 ni Ferencz
 ál(l)hata-
 tossága
 s-dicsi-
 reti.

44.

Füleki fő tisztet ez akkor visele,
 Holott vitéssége szép szárnyat nevele,
 Ki dicsiretes hirt felőle emele,
 Jó hire s-nevével egész ország tele.

45.

Vala Felesége Bosnyák-nemzetségbül,
 De élte fonala leg job idejébül
 Szakadván az irigy Parcáknak kezébül,
 Más világra kele lelke az Testébül.

46.

Eözvegy életben van, de otthon nem henyél,
 Hanem mezőt kíván s-szokott próbákra kél,
 Katona-kenyérrel, mint régen, most-is él,
 Mint éh Ráró praedát, ellenséget szemlél.

Mint

47.

Mint ha maga volna Bellona dajkája,
 Vgy meg-tanította Mársnak oskolája.
 Valamelyre fordul haragos szabljája,
 Vgy forog kezében, mint menykő szikrája.

48.

Nem szánnya életét, fárad hazájáért,
 Második Curtius meg-maradásáért,
 Egeket érdemel gyakor próbájáért,
 Mint régen Hercules sok viselt dolgáért.

49.

Madaraknak Súlyom gyars el-verésében,
 Az mint az Karoly-is fürjek ölésében,
 Vidám az Keselyű napra nézésében,
 Illy az ellenségnek Ferencz győzésében.

50.

Az Iova Pegasus, maga Hector rajta,
 Mint Sas az Darvakot, sok pogánt úgy hajta,
 Földhöz veré tőre, kit el nem szalajta,
 Sok kötött ellenség kezében ohajta.

51.

Vállaiban Athlas, Hercules szivében,
 Nyelvében Vlysses, Antenor eszében,
 Szerelmében Páris, Titán személyében,
 Házánál Pylades, Achilles mezőben.

52.

Értéke kő Várak, Vri rend nemzete,
 Ideje leg job kor, vítés(s)ég élete.
 Erkölcse jó példa, deliség termete,
 Dolgai gyorsaság, s-ráró tekintete.

Húsége

53.

Hűsége állandó s-igaz Királyához:

Van az egész fel-föld Rákóczi pártjához,
Nincs más, az ki látna Királya dolgához,
Az egész terh szálla csak az ő vállához.

54.

Mert minden erejét Rákóczi hadának,
Mint Athlas nagy terhét az egek sullyának,
Egyedül tartotta s-ugy szolgált Vrának,
Az még az több hadak Fülekhez jutának.

55.

Esterházi Miklós, amaz hazánk fénye,
Sokel-esett szüvnek ébre(s)ztő reménye,
Kinek hazájával sok jó téteménye
Égig ér, mint igaz áldozat temjénye, —

56.

Vezette ezeket tanult értségével,
Akarván jól tenni kis nemzetségével;
Követi Ferencz-is serény kés(z)ségével,
S' Táborban száll véle szép vítés(s)égével.

57.

Mint hogy ugy érdemli meg-próbált Virtussa,
Mezei hadaknak lesz Generálissa,
Gyakran próbál, s-vérrel izzad az pallossa,
Az Vitézi névhez vagyon igaz jussa.

58.

Végre hogy az hadak vissza-nyomulnának,
S' hegyes Liptó felé lassan hágtatnának,
Külömb-külömb féle rendeket szabának,
Illy ordinantiát Ferencznek adának:

C

Az mi

59.

Wesselé- Az mi szép s-jó, ahoz könnyen nem juthatni,
ni Ferencz Méh dongása nélkül mézet nem szophatni,
viselt Az rósát-is tövis által szakaszthatni,
dolgai- Savanyu iz nélkül édest nem tuthatni.
nak em-
lékezete

60.

s' Mu- Próbált dolog nálad mind az Soo, mind az méz,
rán' meg- Viselt dolgaidra Világ négy része néz.
vétele Tudgyák, mit vitt végben az Wesseléni-kéz,
felől va- Kiknél hired, s-neved finum arany, nem réz.
ló ordi-
nantiaja
vétele.

61.

Az böcsüllett lévén tárdgya fegyverednek,
Nem futottad sullyát hidegnek s-melegnek.
Csak szárnyat nevelhess jó hired s-nevednek,
Tetczet(t) java, s-sava egyaránt kedvednek.

62.

Az Feslő Országok tudgyák vitésséged,
Miként futamtattad gyakran ellenséged.
Tudgya honnyodban-is, s-látta nemzetséged
Török ellenségtül vett sok nyereséged.

63.

Érzi Eger, Hatvan, Szolnok, Vác, és Heves,
Fegyvered életül hány Török test eves,
Élet nélkül maratt miattad nem keves,
Kiknek nem kell többé az reggeli leves.

64.

Ezek noha neved már-is fönt repitik,
S-jó emlékezettel mindenüt(t) szépitik:
De az grádicst mennél magosban épitik,
Az egekhez annál inkább közelitik.

Tégy

65.

Tégy te-is még többet viselt dolgaidhoz,
S' szögez(z) sebesb sugárt eddig nő(t) szárnyadhoz
Mint hogy véred-is von nagy állapotokhoz,
Kezdened kell megént uj fáratságokhoz.

66.

Eddig tett dolgaid véld arany gyűrőnek,
Az következőket szép Adamás-kőnek,
Ki, tetején ülvén kis kerekiségének,
Kedvesb ragyagást ad gyűrő szépségének.

67.

Térj vissza Fülekre azért Táborunktúl.
Az egész tartománt Kassáig Palánktúl
Reád bizzuk, vétdzed ellenség karjátúl,
Erre légyen gondod leg nagyob azontúl:

68.

Miként Murány Várát meg-vegyed azoktúl,
Az kik el-pártolván Koronás Vroktúl,
Rákóczi György mellé állottak Várostúl,
Mellynek nagy jutalmát várjad Királyyodtúl.

69.

Ez lesz Koronája több lett dolgaidnak,
Mint nap-keleti kő zománczos aranynak,
Ebbül olyan szárnyat épitesz magadnak,
Dicsiretes név(v)el kik égis ragadnak.

70.

Engedelmességgel hal(l)gatá ezeket.
Az készség nem kíván sok ingerléseket;
Hányat nem sokára lovakra nyergeket,
S' el-készített minden uti eszközöket.

C₂

Meg

71.

Meg-indulván, uttyát Breznóra rendelé,
 S' onnét az hegyeket mikor által-kelé,
 Szabot(t) rendi szerént mégyen Fülek felé,
 Murány miatt szivét nem kevés gond telé.

72.

Erős helyly az Murány s-nagy-hirü mindennél,
 Nem csak it(t)hon, hanem kin(n)-is sok nemzetnél,
 Azok-is, kik jártak nap-nyugat, s-keletnél,
 Nem sokat szemlélték erőssebbet ennél.

73.

Murány Ezen az természet többet erőssített,
 erőssége Hogy sem az kőmives munkája készített,
 Körülötte olyan kő-sziklát kerített,
 Melynek nézése-is fejeket szédítet(t).

74.

Nem fél, hogy ellenség víja, s-törettes(s)e,
 S' az nagy kősziklákot golyóbis sérthesse;
 Vagy alája átot(t) por roncsa, s-vettesse.
 Nincs, az ki erejét fegyverrel győzesse.

75.

Szécsi Ezt régenten hol egy, hol pedig más birta,
 György Bástyáit, s falait ez, s-az-is rakatta,
 Murány- Végtére Vrait addig változtatta,
 nak Hogy Szécsi György maga kezébe juttatta.
 Vra

76.

Ennek születése vala Groffi ágybul,
 Bővült-is értéke szerzett szép jószágbul.
 Hire, s-neve terjet(t) sok viselt dolgábul,
 Második Hector volt vitézi voltábúl.

Marad

77.

Marad holta után ennek négy Leánnya,
Éva az leg kisseb, örögbik Mária,
Kata az harmadik, s-második Borbála,
Mellyeket mind Vri szerencse találá.

Szécsi
György
négy
Leánnyá-
nak va-
ló fér-
hez
men(e)-
t(e)lek.

78.

Groff Bethlehem István férje Máriának,
Illyésházi Gábor pedig az Évának,
Thurzó Ádám veszi Borbálát magának,
Listius János lén Vra az Katának.

79.

Máriát Bethlehem emelé Erdélyben,
Évát Illyésházi Trencsén Vármegyében,
Viszi Borbáláját Thurzó Szepességben,
Listius az Katát Dunántul Köpcsémben.

80.

Idein el-vála Borbála éltétül,
Bethlehem lelke-is költözik testétül,
Metczetvén fonala Parcáknak kezétül,
S' marad az Mária özvegyen férjétül.

81.

Annyok, ki eredett Homonnai-ágbúl,
S' Mária nevet vett kereszt-víz mosásbúl,
Vra holta után, özvegyi voltábúl,
Két tiz esztendeig parancsolt Muránbúl.

82.

Azonban ollóját Lachesis fordittya,
Atropost, élete fonóját szöllittya,
Végső szakadásra munkáját szorittya,
S' halál árnyékával világát borittya.

C₃

Eöltöz-

83.

Eöltöznek Leányi Annyok után gyá(s)zban,
Köztök Mária-is van Magyar Országban,
S' Lész egyenlő osztály az sok gazdagságban,
Részesül mind három az erős Muránban.

84.

Nem meg-vető dolga lévén Máriának,
Megént Erdély felé ver utat magának,
Vgy, hogy véget vetvén ot(t) való dolgának,
Viszont vissza-győjön Várában Muránnak.

85.

Az mondot(t) háboru azon közben fel-kél,
Teli az utakat mindenütt sok veszél,
Gyön, s-megy az kóborló mint az csavargó szél.
Vtra ereszkedni Mária retteg s-fél.

86.

Máriá-
nak Er-
délyből
való ve-
szedel-
mes visz-
sza-gyö-
vetele.

De kénszerit(t)etvén szorgos szükségektől,
Noha retteg szive úti félelmektül,
Salvus passust vévén az Fejedelmektül,
Készül mind-az-által, bucsuzik Erdélytül.

87.

Az mint meg-is indul rakott szekerekkel,
Tellyesek az utak sűrő veszélyekkel,
Rémül gyakran szive uj-uj félelmekkel.
S-irtya akatt uttyát Patens-levelekkel:

88.

Kik Rákóczi Györgynek költenek nevével,
S-hitelesek lettek rá-tett pecsétével,
Ha rá-találóknak retten félelmével,
Bátorittya magát ezek erejével.

Háboru

89.

Háboru az üdő, jár s-kéll az Katona,
 Az ki, látván mó(d)gyát, örömet fo(s)ztana.
 Esik szekérinél gyakor zenebona,
 Maga verseng vélek, nincs más, ki szóllana.

90.

Ki-veszi levelét s-adgya elejekben,
 Mellyel szúró szálkát ereszt az szemekben,
 Nem mer kedvek telni várt nyereségekben,
 Bántatlan el-hadni sajnállyák szivekben.

91.

Továb menvén, akad gyakran hasonlókra,
 Kiknek-is olly szándék for akaratokra:
 Hogy reá-üssenek az rakott hintókra,
 Lesz ott-is az levél szabadulásokra.

92.

Az sok kóborlók közt csak Isten vezére,
 Hogy mindene nem kéll azoknak kezére.
 Ült volt sok veszéllyel zajdult szerencsére,
 Mig verekedhetet(t) Muránban végtére.

93.

Hive volt még akkor Murány az Királynak,
 S-mint hogy félelmétül hadaknak tartának,
 Az Attyafiak-is mind ottan lakának,
 Hires erejéhez mert ennek bizának.

94.

Hanem Illyésházi elméje azonban
 Császára hüvségén nem járván egy nyomban,
 Az Fejedelemmel tractál alat(t)omban:
 Nem tudván az többi semmit e' dologban.

Mint

95.

Mint hogy leg töb népe néki volt Muránban,
 Bizván azért azok nem kevés számában,
 Az töb rész sem lévén kellő vigyázásban,
 Muránt Rákóczinak adgya hatalmában.

96.

Budaházi nevé vár Kapitánnyának,
 Mellynek István nevet az Papok adának;
 Ki viseli tisztét porkolábságának,
 Et(th)re, s-vette ehez nevét Boldizárnak.

97.

Illyésházi mellé ezek-is állának,
 S-Rákóczi pártýára Királytul hajlának,
 S-ahoz nagy hüvséget mind addig tartának,
 Okos Máriátul mig nem csalatának.

98.

Hogy ezt vi(sz)szá-vegye, bizzák Wesselénre,
 Kiért, az mint mondám, gond szállot(t) szívére.
 Éjjel sem jön álom, busulván, szemére,
 Illyen gondolatok fornak elméjére.

99.

Erős Murány várát? kit ez világ csudál,
 Melly meg-győzhetetlen meredekségen áll,
 Hova az Madár-is szárnya-fáradva száll,
 S-ez világon hozzá hasonló kevés váll.

100.

Az ki olly maga-hit(t) magos erejében,
 Akar melly nagy tábort szál(l)ics ellenében,
 Kérkedik, hogy fegyvert sem vészen kezében,
 Meg-láttya, miképpen férkezel keblében.

Ezt

101.

Ezt szállyam-é én meg? s-ez ellen fordullyak?
Ezt vegyem meg? s-ebben tegyek sákmánt s-dullyak?
Ah gondatlan szándék! azért ha indullyak,
Hogy hamar veszélyre hanyat-homlok hullyak?

102.

Mit ártok, ha ennek falait lövetem?
Az nagy kősziklákot meg nem törethetem,
Mi lesz, ha más féle practikáját vetem,
Vigyáznak mindenüt(t), meg nem kerülhetem.

103.

Hogy sem gyalázatos kudarczát vallanom,
Jobb elmémvel mindgyárt innét el-szállanom,
Más olyan dolgokra hasznosan hajlanom,
Kikrül örvendetes hirt lehet hallanom.

104.

Mikor ezt forgattya gondos elméjében,
S-Murány dolga felől habzona kétségben,
Ihol az Nemes vér fel-posdul testében,
Mint lobbantó olajt ha dőltenél tűzben.

105.

El-eset(t) kedvével egyben-háborodik,
Vállán lévő terhtül amaz iszonyodik,
Ez mivel mindenkor nagyra gondolkodik,
Végben-vitelére szorgalmatoskodik.

106.

Mond: Nem tud az munka lehetlenséget,
Nem nyu(j)that semmi ut olyan röggösséget,
Akarat munkával vetvén szövetséget,
Az mellyen nem vehet győzedelmességet.

D

Kit

107.

Kit az Nemes erkölcs szárnyain emelget,
 Alacson dolgokat meg-vétt s-nem emleget,
 Hanem magosra vágy, s-ollyakhoz közelget,
 Kik, mint az láng, czélúl függesztik az eget.

108.

Mellyek hírét s-nevét embernek nevelik,
 Mint repülő szárnyok magossan viselik,
 Az koporsóbul-is életre emelik,
 S' emlékezetivel sokak szája telik.

109.

Nehéz ugyan, s-rögös az böcsület úttya,
 Sok fáradság s-munka szélit s-hosszát futtya.
 De akkor ezeknek nincs neheze s-rúttya,
 Ha pályája után tárdgyát jól kaphattya.

110.

Illyekkel gerjedez az Nemes vér benne,
 Minden terhes munkát örömet fel-venne.
 Nagy Athlással akár eget-is emelne,
 Murány meg-vétében csak im módot lelne.

111.

Mikor vad Boreas szeleit mustrállya,
 S' erejét, Eurussal küszködvén, próbállya:
 Az mint ezek között tengeren az gállya,
 Haboktul csapatván, helyét nem talállya;

112.

Vagy, mint jádzó-helyen labda fel-üttetvén,
 Mig le-ereszkedik, mindenüt(t) lesetvén,
 Ha kézre kell, egyrül másikra veretvén,
 Ide s-tova ugrik, nyugtát nem lelhetvén:

Igy

113.

Igy busúlt elméje nagy háboruiban,
 Hol egyre, hol másra tér gondolatiban.
 Éjjel sincsen része kedves álmaiban,
 Fárad s-töri magát Murány dolgaiban.

114.

Feley(t)sd-el. Mi haszna, ha módgyát nem leled,
 Hogy illy vetrengéssel magadat terheled,
 Hasznosb, ha ezekből elméd ki-emeled,
 S-más könnyeb dolgokra kedvedet neveled.

115.

Nem lehet; sőt inkább mint koh előtt az szén,
 Melly közzé az Kovács szikrázó fúvót tén,
 Egy fuvallásra-is hirtelen lángot vén,
 Végre vassal-is bir, olly gyuladása lén:

116.

Vgy ezt elméjébül nem hogy ki-rekeszti,
 Sőt gyarapodásra szikráját ereszti,
 Nagyob-nagyob gon(d)gyát óránként gerjeszti,
 S-minden gondolatit Muránra függeszti.

117.

Az Márvány-kövekre az mely czimert me(t)cznek,
 Annak az béllegi hamaréb el-vesznek.
 Igazán az szűnek az mellyek meg-te(t)cznek,
 Bé-vett elméjébül mint azok ki-esnek.

118.

Végre, hogy igy fárad gondos elméjében,
 Szives ohajtása fel-hat az nagy égben,
 Hogy meg-segétenék igyekezetiben,
 Az egekbéliek kelnek illy beszédben:

D₂

Csillagos

119.

Wesselé- Csillagos székébül az magos egeknek,
 ninek Szívét s-gondolatit láttyuk mindeneknek,
 Murány Szívét s-gondolatit láttyuk mindeneknek,
 meg-vé- Mint hogy fáratságos uttya az mennyeknek,
 telére Elméje függesztve van ide kevesnek.

segítség
 adassék
 felől
 mennyei
 tanács-
 kodás.

120.

Kiki gondolatit csak földszint fut(t)attya,
 Sas-keselyű módon fönt kevés jártattya,
 Alacson dolgokra vagyon indulattya,
 S-ollyan, mint Cáinnak meg-csünt áldozattya.

121.

Annak hogy az szive alat(t) nem nyughatik,
 Igaz nemes erkölcs az kiben adatik;
 Hanem, miként az láng fennyen ragattatik,
 Nagy állapotokra ez-is egy vonatik.

122.

Kikre Wesselén-is szemét villogattya,
 Amaz köz dolgokot láb alá hányattya.
 Kikből dücsőség gyön, azokat ohaytya,
 S' ezekért munkáját rósás utnak tartya.

123.

Nem nyugszik az eddig végben-vitt dolgokkal,
 Szép hírét akarja fűzni több tollakkal,
 Hogy ann(y)ival fellyeb repüllön azokkal,
 S' gerjeszti elméjét illy gondolatokkal.

124.

Minemü eszközt, és módgyát lelhesse,
 Az nagy kősziklákot miképen győzhesse,
 Hogy amaz nagy-hirű Muránt meg-vehesse,
 Ki Europabéli Váraknak erősse.

Nyug-

125.

Nyughatatlankodik benne az Nemes vér,
 De magos az dolog, hozzá könnyen nem fér.
 Sok törődésében majd betegséget ér,
 Mint az előtt, most-is segédet tőlünk kér.

126.

S' mint hogy az kik nekünk igazán szolgálnak,
 El nem vész érdeme soha jutalmának,
 Lássuk azért módgyát ohajtott dolgának,
 S' nyissuk jó folyamját nemes szándékának.

127.

Mellyben ki egy módot, ki pedig javall mást,
 Némelly mondgya: küldgyük alá Mársot s'Pallást,
 Tegyenek Ferenczel Murányon ostromlást,
 Meg-holdul, magára nem vár végső romlást.

128.

Némelly Vulcanusra, tüzek Istenére,
 Voxol: hogy (ő) mennyen Murány vételére.
 Ha nem holdulna-is Mársnak fegyverére,
 Fejet hajt az fene tüzek erejére.

129.

S' mikor ezen ilyen külömb szók mennének,
 S' kitül-kitül tetczést rendre kérdenének;
 Végre egy közülök, hogy reá érének,
 Fel-állá, s-ayaki illy szókra kelének:

130.

Igaz: Pallás, s-Márs-is végben sókat vittek,
 Tűznek-is nagy erők, s-várasok engettek,
 Mint hires Tróján-is végső romlást tettek,
 S' Görögök praedái az ben-valók lettek.

131.

De, az meddig ezek mentek kívánt végben,
 Sok vér omlott, sok holt, sok akado(t)t kézben.
 Ha másképen lehet, ne förtözzünk vérben,
 Vagyon könnyeb mód-is ennek meg-létében.

132.

Tudgyátok minnyáján Wesselény Sorsát,
 Köz akaratunkból minap édes Társát,
 Kinek sokak közöt(t) kell keresni mássát,
 El-vévén, közöttü(n)k rendeltük lakását.

133.

Eözvegy kenyérral él s-árvaság élete,
 Hideg ágyban ohajt, nincs tüze mellette,
 Árva kis gyermeki vannak körülötte,
 Oda van, ki ezeknek gondgyakot viselte.

134.

Groff Szécsi Mária hasonlatosképen
 Él Murány Várában, árva özvegyképen.
 Az Várnak harmada ezé pedig épen,
 Az mint hárman birják ezt egyenlőképen.

135.

Innét kell találni alkalmatosságot.
 Győzött az szerelem sok várat, s-országot,
 Ezekben-is Vénus gyuythat olyan lángot,
 Melly tehet Murányon nem soká csufszágot.

136.

Vénus-
 nak ha-
 talma.

Mellynek erőss tüze valakit körül-vett,
 Bár, mint Adamás-kő, szive olly kemény lett,
 De, hayló viaszként, abbul szelidet tett,
 Sok idegenséget ösmeretségre vett.

Csak

137.

Csak egy látására Anchises fiának,
Vgy győzé ez szivét Dido Királnénak,
Hogy mindenben kedvet tett akarattyának,
S' övé nagy ereje Carthago várának.

138.

Demophóon szállást kért vala Phyllisnél,
Noha Phyllis többször nem ösmerte ennél,
Olly kellemetessé lén még-is kedvénél,
Hogy föllyeb böcsülte őtet mindenénél.

139.

Nem csak Várát, hanem magát mindenével,
Eösi gyütömenes gazdag értékével,
Szép biradalmának hosszával s-szélével,
Vendégének adá igaz szerelmével.

140.

Hogy nagyobat mondgyak: mikor Colchos felé
Hadaival Jáson uttyát el-rendelé;
Az arany gyapjuért tengert által-kele,
Az el-vitelének módgyát miként lelé?

141.

Eztet rettenetes állatok őrizték,
Minden szöglet részit olly bikák fekütték,
Kik léleketeket láng(g)al ere(s)ztették,
Az gyapju-keresőt rútul emésztették.

142.

A' mellett iszonyu Sárkány leselkedett,
Arany gyapju felé ha ki verekedett,
Nagy üuöltésével reá-ereszkedett,
Szikrázó szájatul kevés menekedett.

Gyütt

143.

Gyütt vala Jásonnal sok vitéz Görögség;
 De az őrzők miatt volt dolgok sietség,
 El-is veszet(t) volna tőlök az nyereség,
 Ha nem léssen vala Vénus az segítség.

144.

De gyulasztá szívét hamar Medæának,
 Meg-szereté Jásont, s-kedvellé magának.
 Ki által jó vége leve szándékának,
 El-emelé gyapját az arany bárának.

145.

Bizzuk Muránnak-is erre erős(s)égét,
 Nem töri álgyukkal fala keménységét,
 Talállya ő ennek könnyeb mesterségét,
 S'-meg-hágja rövid nap nagy meredekségét.

146.

Ad ő Cupidónak két nyilat kezében,
 Bő szerelmet ereszt az kiknek végében,
 El-bocsáttya őtet illendő üdőben,
 Az elsőt Ferencznek löveti szívében.

147.

Kinek lángja benne mikor erőt vészen,
 Fordul az Cupido, lévén nyila készen,
 Mária szívéen-is gyarsan sebet téssen,
 Egyenlő szerelme mind kettőnek léssen.

148.

Ohajtani fogja egyik az másikat
 Egymás nélkül élnek szomorú napokat,
 Éjjel s-nappal főzik titkos szándékokot,
 Együtt nyugtathassák miképen magokat.

S-mi

149.

S' mikor már ez az tűz ben-lészen Muránban,
 Talál az szeretet módot egy órában:
 Miként Wesselénit, segítvén dolgában,
 Ben-lévő tüzéhez vezesse az Várban.

150.

Ennek az elméje tettzik mindeneknek,
 Ad Vitézlő Márs-is, s-Pallás-is, helt ennek.
 Vgyan-is mestere az Vénus mindennek,
 Ezer találmánnya van az szerelemnek.

151.

De mivel más párt-is van Murány Várában,
 Az ki Máriával nem lészen egy lángban,
 S' lehet másképen-is fortély az dologban,
 Róka most az világ, s-bölcs az practikában;

152.

Továb-is forgatván azért az dolgokat,
 Így állították meg végre tanácsokat:
 Hogy a' Vénus mellé, ki visel lángokat,
 Márs-is köszörüljön villogó kardokat.

Vénus
 Mársal
 együt(t)
 választá-
 tik Mu-
 rán' meg-
 vételére
 Wesse-
 léni Fe-
 rencz
 mellé.

153.

Vgy hogy gyútogatván Vénus az sziveket,
 Az mikor ben hordoz ő titkos tüzeket,
 Ideki visellyen Márs akkor leseket,
 Vigyázzon s-el-űzze az veszedelmeket.

154.

Ne-is állyonak-el mind addig egymástul,
 Se szerelmes Vénus hadakozó Márstul,
 Se hadakozó Márs szerelmes Vénustul,
 Nyertessen mig vissza nem térnek dolgoktul.

E

Az mel-

155.

Az mellyre magokat hittel kötölezik.
 Nosza Murány vára! majd gondod érkezik.
 Vénus Mársal együt(t) reád igyekezik,
 Nem volt még oly dolgod, mint most következík.

156.

Bár megént illy magos hegyekre költözzél,
 S' meg annyi kősziklák öblében férkezzél,
 Az magos egek közt folyhőkben öltezzél,
 Ezek előtt ott-is nincs hova röjttözzél.

157.

Az szerelem előtt nincs, ki el-bujhasson,
 S' ennek erejével s-tüzével birhasson,
 Ellene bár erős bástyákat állasson,
 Nincs olly erő, az kin ez bé ne hághasson.

158.

Hatalmas mindenén, s-hóldul néki sok nép,
 Azt ostromlya pedig inkább, ki erős s-szép,
 Roppant városokat s-várákat öszve-tép,
 Ennek hatalmátul volt-é valaki ép?

159.

Szárnya, tüze, s-nyila van az szerelemnek,
 Gyors, erős, s-haragos, nem enged senkinek,
 Széles e' világon nagy hatalma ennek,
 Nem ál(l)hat ellene senki erejének.

160.

Ha szala(d)cz előtte, el-ér szárnyaival,
 Ha ellene állasz, meg-győz ny(i)laival,
 Mint az praedáló tűz, ugy jár lángaival,
 Az egek sem birnak ennek hatalmival.

Jupitert

161.

Jupitert az égből hánszor le nem vonta,
 Földön járva, szívét mire nem hajtotta,
 Itt Bikává, amott Sassá változtatta,
 Holott Pásztor, holott Kos képbén jártatta.

162.

Phæbussal s-Plutóval bánt hasonlóképen,
 Ezek személyét is formálta sok képen.
 Ki számlálhatná meg azokat mind épen,
 Az szerelem kiket hordozott miképen.

163.

Sok erősségeket, kiket egyben-rontott,
 Sok szép Aszszonyokat, mellyeket meg-hajtott,
 Iffiakot, s-szüzeket, kiket föl-lobbantott;
 Előb le-megy az nap, mint irjam számokot.

164.

Meg-győzi falait azért Muránnak-is,
 Meg-holdittya szívét az Máriának-is,
 Bár Marpesus-hegyi érczek volnának-is,
 Enged keménségek ennek azoknak-is.

165.

S' már-is készül Vénus rá-bizott dolgához,
 Cyprusbul fel-kelvén, járul az fiához,
 Nyilakot válogat annak gyors ijához,
 S' hasznos foganattal láttat munkájához.

166.

Az mint Cupidónak lakása mondatik,
 Annak házatája két rendre osztatik.
 Az elsőben minden kívánt jó adatik,
 S' külömb-külobb féle musika hallatik.

Cupidó-
 nak háza-
 tája.

E₂

Herva-

3*

167.

Hervadatlan szép fák ágakat terjesztik,
 S' kedves zöldségeket árnyékkal eresztik,
 Kik közt az madarak sziveket gerjesztik,
 S' gyenge ajakokat zengésre eresztik.

168.

Virággal tölt utak néhány felé válnak,
 Az hives árnyékok, mint Sátorok, ál(l)nak,
 Hol békesség, öröm, szabadság sétálnak,
 Semmi háborító eszközt nem találnak.

169.

Trágyált ágyak vannak egyvelült rósákkal,
 Kiket kedves árnyék borít zöld ágokkal:
 Itt az nyugadalom választott álmokkal,
 Fáradsága után nyugszik vig napokkal.

170.

Minden felől vannak szép mulató-helyek,
 Kiken gyönnék, s-mennek az Zephyrus szelek,
 S-gyengén ingadoznak az zöld fa-levelek,
 Nem hervasztnak itten soha az mord telek.

171.

Hol az vigasságnak kezén musika peng,
 Kedves ének-szókkal jó kedv ajaka zeng,
 Vidámság Tánczátul az gyenge pásit reng,
 Meg-emésztő búval senki szive nem teng.

172.

Hallatik mindenütt nyájas beszélgetés,
 Mosolyog egymásra kedves tekéngetés,
 Esik nyakok körül gyenge ölelgetés,
 Orczának s-ajaknak csók itt az fizetés.

Minden

173.

Minden felől ez helt lakja gyönyörűség,
Az fák öltözete itt mindenkor zöldség.
Itt az nyugott szívet nem csigázza kétség,
Boldog az állapot, s-nincsen semmi inség.

174.

Azok szoktak pedig mulatni ezekben,
Kik, egy máshoz lévén igaz szeretetben,
Semmi szű-vajudást nem láttak éltekben,
Hanem kedvek szerént élnek mindenekben.

175.

Az másik szomoru s-tövissel rakot(t) kert,
Sok bojtortványos gazt hol az Tél öszve-vert.
Ezer féle gondot s-búkat egybe-kevert,
S' minden zöldségeket az ágakról levert.

176.

Ezt, minden szögletin, setét homály fogta,
Nyár kegye(s)ségétül az Tél meg-fosztotta,
Hideg fergetegre, s-záporra osztotta,
Szár az fa-ágakkal kerítését fonta.

177.

Hol az fekete gyász czondorlot(t) rondgyával,
Vállát érdegelvén öszve-fült hajával,
Kedvetlenül ballag bánatos orczával,
S' fölyhőköt szaporit fohászkodásával.

178.

Kedvetlenség szemét mordúl öszvè-szette,
Grádicsos ráncokban az homlokát vette,
Nem is akar szólni: az száját bé-tette,
S' gondolkodó fejét alá-csüggesztette.

179.

Dólt az szomoruság egy Tövis-bokorhoz,
Mint hogy állapotya hasonló-is ahoz,
Búban forott fejét eresztvén vállához,
Szive zokog, s-szemét készíti siráshoz.

180.

Az kétségben-esés gondolkodik, s-hal(l)gat,
Magán jár az fák közt, s-köteleket forgat,
Hol meg-áll, hol sétál, semmi jót nem faggat,
Fel-akasztván magát, majd pokolban jajgat.

181.

Rágja az ajakát az harag mérgében,
Dúl, fúl, s-kivont fegyvert forgat az kezében,
Mellyét verve kiált, s-szitkot hány az égben,
Fogát csikorgattya, s-reszket az testében.

182.

Az nyukhatatlanság éjjel s-nappal lót, s-fut,
Vjjab-ujjab gondot szívében maga gyút,
Edgyet ha el-feleyt, eszében kettő jut,
Gyön s-megy, meg nem tartya semmi darabos út.

183.

Ez helyly minden felől gyűlölt iszszonyuság,
Könyveket árasztó s-jajt kiáltó fogság,
Kétségben-eséssel rettentő pusztaság,
S-sziveket praedáló s-kéző nyomoruság.

184.

Itt azok sinlenek, az kik szerelmekben
Csalatván, forgonak sok veszedelemben,
Mint Ariadna-is ese(t)t vólt kétségben,
Hogy az Theseusnak csalaték hitében.

Ezek

185.

Ezek egymás mellet(t) mind két felé válnak,
 Szép fel-serdült halmok közepettek ál(1)nak,
 Melly választott helye minden mulatságnak,
 Cupidónak itt van lakása magának.

186.

Gyenge láng-szin kárpit házát keritette,
 Ragyagó falára tegzét függesztette,
 Melleje ijastúl idegét-is tette,
 Szokott fegyverével fel-ékesítette.

187.

Két féle nyilakot tart pedig ezekben,
 Külömb-külömb erő vagyon mindenikben :
 Szerelem-gerjesztést öntött az edgyikben,
 Idegenséget hoz másik az szivekben.

Cupido
nyilának
ereje.

188.

Az első zománczos, arannyal fénesült,
 S-hatható hegyétül sok szive sebesült.
 Ostobáb az másik, s-ólommal terhesült,
 Kinek az hegye-is tompa, s-nem élesült.

189.

Az kiben szerelmet akar gerjeszteni,
 Az aranyast szokta abban eresztetni,
 Az kit akar pedig idegeníteni,
 Az ónos nyilakkal szokta rémiteni.

190.

Az aranyosokbul Vénus egyet ki-vén,
 Gyenge rajzolással mellyre illy nevet tén:
 Groff Szécsi Mária; ugyan ez a' nyil lén,
 Cupidótul Ferencz az mellyel sebet vén.

Fiát

191.

Fiát azért Vénus innét föl-készítvén,
 S-szokott fegyverével szépen ékesítvén,
 Röpillő szárnyait szeleknek eresztvén,
 Fülekre érkezik Cupido sietvén.

192.

Elő-álom- Az nap szállot(t) vala nagy Oceanumra,
 kori Nyugosznak az ökrök holnapj járomra.
 üdő. Vigyázása után szem hajlot(t) álomra,
 Az nap(p)ali munka dőlt nyugalomra.

193.

Terhek alat(t) nem zúg barmok lehellések,
 Lassu kérődéssel vagyon lélekezések,
 Madaraknak sem zeng erdőn éneklések,
 Vton-járóknak-is meg-szünt az menéssek.

194.

Az egész föld táját nagy csendesség tartya,
 Kiki fáratságát holnapra halasztya,
 Az egy Wesseléni hogy magát fárasztya,
 Éjjel sem nyughatik, csak Muránt forgattya.

195.

Cupidó- Azonban hogy ezért buját így árasztya,
 tul Wes- Ihol az Cupido szárnyát csattogattya.
 seléni Bé-csinált ablakit házának ált-hattya,
 Ferencz- nek szive S-Ny(i)lát már-is föl-vont idegében tartya.

196.

Mária Mint hogy ez magával égő tüzet hozott,
 szerelmé- Az egész ház tája majd mint-egy lángozott,
 re sebes- Kin rettenvén Ferencz, színében változott,
 sítottetik. Nem tudván, ez ujság honnét találkozott.

Fel

197.

Fel-teként, s-szemeit té-tova forgattya,
 El-ijed, Cupidót hogy fejénél láttya,
 Amaz-is nem késik, idegét meg-ránttya,
 S-az választott ny(i)lát szívében bocsáttya.

198.

Mond: Ne fély, halálos ez sebed nem léssen,
 Kévánt dolgaidban sött jó véget téssen,
 Groff Szécsi Mária szerelmében véssen,
 Általa léss minden dolgod kívánt részen.

199.

Van az Isteneknek ez akarattyábul,
 S' bocsáttattam hozzád azok tanácsábul:
 Kedves öröm virad az mostani gyászbul,
 Mint az fel-derült nap elébbi homálybul.

Cupido
 Wesselé-
 nit Szé-
 csi Má-
 ria által
 való le-

200.

Háborodot(t) Tenger az te bús életed,
 Hányatott hajónak magadot vélheted,
 Hab az sok gondolat, mellyel ezt vereted,
 Szécsi Mária lesz az kormány melletted.

ndő
 Murán-
 nak meg-
 vétele fe-
 lől biz-
 tattya.

201.

Partra vezetettel általa ezekbül,
 Fel-szabadul hajód az forgó-szelekbül,
 Kedves Tavaszra hoz mostani teledbül,
 Vigasság érkezik az gondos életbül.

202.

Azért véle közöld bizvást szándékodot,
 Nyertessen végez(z)ed általa dolgodot,
 S' reméllyed nem soká olly kedves napodot,
 Az mellyen Muránban nyuktatod magadot.

F

El-tüne

203.

El-tüne ezekkel. Hozott jó ujságot,
 Mellyen az kétes szű véve vidámságot,
 S' örüli az nem várt alkalmatosságot,
 Kap azonban tüze nagyob-nagyob lángot.

204.

Wesselé-
 ninek
 Szécsi
 Mária
 szerelme
 miat va-
 ló nyug-
 hatatlan-
 sága.

Terjednek hatalmi az belé-lőtt ny(i)lnak,
 Mint száraz kékéhez mikor tüzet fúnak,
 Kis szikrával kezdi, végre nagyon gyulnak:
 Az szerént ezek-is óránként nagyulnak.

205.

Ny(i)lra metzett neve Szécsi Máriának,
 Mellyet Vénus maga választott fiának,
 Vgy meg-hatta szivét s-foglalta magának,
 Hogy kivüle módgya nincs nyugadalmának.

206.

Volt az elöt(t) tüze, van most ezer ann(y)i,
 Kész minden próbára ezért magát adni,
 Nem tetczik nehéznek érte meg-is halni,
 S' akár mi keserút édes gyalánt falni.

207.

Ferencz dolgainak így kezdetett úttya,
 Mellyen az szerelem tovább mint futtattya,
 Töb rész Históriám azt-is meg-mutattya,
 Itt kevéssé Musám magát meg-nyugtattya.

MÁRSAL

MÁRSAL TÁRSOL- kodó Murányi Vénusnak MÁSODIK RÉSZE.

1.

Az üdő éjjeli gyászszát le-vetette,
Piros hajnal-szinben magát öltöztette,
Szép arany hajait rósákkal hintette,
S' reggeli szellőnek folyni eresztette.

2.

Nap-keletről magát emeli, vigadva,
Teként minden felé szeme mosolyodva,
Megyen az setétség előtte szaladva.
S' az Tengereken túl vagyon már haladva.

3.

Fel-derüle az ég, s-szép világosság lén,
Álom-üző szellőt az nyugadalom vén,
Ásitó pillantást az szem-is férre tén,
S' fel-serkent pásztornak nyájánál gerjed szén.

4.

Járom alá hajtyák az ökrök nyakokat,
Kezdik szarándokok el-hagyott uttyokot,
Vjittyák madarak fákon nótájokot,
Az béres szolgák-is fogják munkájokot.

5.

Kiki dolgához lát, s-nincsen henyélésben,
 Erdei vadak-is indultak menésben,
 Az fel-virat napnak szép tündöklésében,
 Halak-is örülnek vizek mélységében,

6.

Te-is azért Musám, serkeny-fel ezekkel,
 Indúly Parnassusban az szép nap-kelettel,
 Pegasus kuttyából mosdgyál fris vizekkel,
 S' láss kezdet(t) munkádhoz nem álmos szemekkel.

7.

Csudálatos dolog szerelem mi-vólta,
 Mellynek tüze miatt lett sokaknak hólta,
 Az kit Ferenczben-is Cupido úgy ólta,
 Hogy gyötrelmes neki minden óra folyta.

8.

Az előtt elméje hányatott Murányért,
 S' nagy erősségének győzése módgyáért;
 Most lángoz az szive annak Aszszonyáért,
 Tüzének nagyobbban ég nagyob okáért.

9.

Nem látta soha-is, még-is ég érette,
 Illy ösmeretlenül miként szerethette?
 Hiszem az szerelmet az látás szerzette,
 S' hogy szeressen az szű, az szem cselekette.

10.

Az szem
 az szere-
 lemre
 való ka-
 lahuz.

Az szű kalahuzza szokott az szem lenni,
 Az indulatoknak ez után kell menni,
 Ez szokta kedvessé az orczákat tenni,
 Nehéz az látatlant szerelemben venni.

Szere-

11.

Szerelemnek ott van az gyarapodása,
 Hol szemnek adatik szabad sétálása,
 Sött annál-is nagyobb kedve áradása,
 Hol az nyelvnek-is van szabados járása.

12.

Az alkalmato(s)ság fő mestere ennek,
 Iffiak az szüzekkel addig gyönnék, s-mennek,
 Beszédrül csókokra, s-arrul másra kelnek,
 S' olthatatlan lángot szivekben nevelnek.

13.

Arra való az szem, hogy mindent vizsgállyon,
 Szépeket az rúttul különben számlálllyon,
 S-olly kedves erkölcsöt magának talállyon,
 Mellynek szereteti az szivében szálllyon.

14.

Ha virágok közzé indulsz az kertekben,
 Tudom, vakul nem kapsz sok féle színekben,
 Hanem el-tekénted azokat elsőben,
 Az melly tetczik, úgy sze(d)t azoknak szépében.

15.

Igy, mikor vizsgál nád az tenger fövenyit,
 Láthatlan nem szednéd akar mi köveit,
 Hanem meg-szemlélnéd szemenként gyöngyeit,
 S-válogatva vennéd azoknak szépeit.

16.

Miként ösmerteti fül az zengéseket,
 Választani az száj tudgya az izeket,
 S-orr különbözteti az szagos füveket:
 Így szokta vizgálni az szem az színeket.

F₃

De sze-

17.

Az szerel- De szerelem dolga Isteni végezés,
met az I- S-szűben az egekből fuvallott lélegzés;
stének Hová ez nem járul, olyan ott az szemzés,
szokták Mint habok közt kormán nélkül az evezés.
osztani.

18.

Az világi dolgok az egekből vannak,
Értéket, szépséget s-erőt innét adnak,
Addig foly éltünk-is, míg innét célzt hagynak,
Az után világi napjaid el-fogynak.

19.

Az szép termet ugyan merő lobbantó tűz,
Mint mágnes magához sok szivet vonszon s fűz,
S-hajlik szerelmére sok szép iffiu, sok szűz,
Kikkel az Cupido sok féle harcztot űz.

20.

Az pénz s-gazdagság-is végben sokat vihet,
Valameddig akar, szintén addig mehet,
Rút ábrázatot-is kellemessé tehet,
S-gyenge szerelmében szépeknek-is lehet.

21.

De mind veszedelmes szerelme ezeknek,
Ha rendelésébül nincs az Isteneknek,
Kévánt örömekben nem részesülhetnek,
S-szerelmek tárgyához hejában sietnek.

22.

Gyakran kit sok nemes, s-gazdag meg nem nyerhet,
Arra akar mi gaz, s-köz ember szert tehet,
S-holmi csonka s-bénna olyan személt vehet,
Kit ép deliség-is kedvessen szemlélhet.

S-ha

23.

S-ha ez az végezés, kit Fátumnak hínak,
 Nem czélozná rendit szerelem dolgának,
 Hihető: minnyájan egyre gyuladnának,
 Kedvét-is tölténé kiki szándékának.

24.

De miként az halász, az melly hány horgokot,
 Meg nem csábithattya az egész halakot,
 Vagy mikor madarász léppel rak ágokot,
 Sipra nem csalhattya mind az madarakot;

25.

Hanem az szerencse az mit hoz horgára,
 Vagy lépének akaszt ragadoványára,
 Azt veszi, s-erdőn-is vadász hálójára,
 Az mit az sors fordít, az lesz praedájára:

26.

Hasonlatosképpen osztyák az Istenek
 Végezések szerént dolgát szerelemnek;
 Gyakran gyenge szép szűz amaz rothat vénnek,
 Vén kofa jut pedig az iffiab személynek.

27.

És, az mint támadván ellenkező üdők,
 Ha tengerre kelnek az dús kereskedők;
 Amaz zugó habok ellenek jövendők,
 Kik hányatásátul majd el-is veszendők:

28.

Kedvezése nélkül így az Isteneknek,
 Veszedelmes dolgok az szerelmeseknek;
 Gyakran hol tüzeknek meg-oltást keresnek,
 Egy kis nyalánkságért halállal fizetnek.

Hanem

29.

Hanem az Istennek bölcs végezéseként,
 Az kit az szerencse job szemével teként,
 Csendes szerelmében nem szenved az bút s-ként,
 Vagyon békeséges öröme óránként.

30.

Gyakran az kik egymást soha nem-is látták,
 Avagy hireket-is alig ha hallották,
 De az nagy Istenek mint hogy így akarták,
 Sok száz mélföldrül-is egy ágyban jut(t)atták.

31.

Isteneknek lévén tetczésébül ez-is,
 Ferencz Máriával ha ösmeretlen-is,
 Érette olly tüzet visel szive még-is,
 Melytül nyugodalma nincs pillantásig-is.

32.

Wesselén- Nyughatatlankodik, s-töri azon magát,
 nek Tö- Miként találhassa alkalmas módgyát,
 rődése, Hogy meg-jelenthesse annak szive lángát,
 mi uttal Az ki minden jóra fordithattya dolgát.
 jelenthes-
 se meg

33.

Szé- S-mond: Ah! nyughatatlan szerelem fáklyája,
 csi Mári- Két hetek napjait bús elmém számlállya,
 ához va- Két hetek napjait bús elmém számlállya,
 ló nagy Hogy forró szándékom bágyat szivem álla,
 szeretetit. Ennek futamattyát im még sem talállya.

34.

Igaz, hogy mutattál már Cupido utat,
 De annak módgyához engemet ki juttat?
 Ezer gondolatot elmém ezen futtat,
 Jó módot találni ebben még sem tuthat.

Szemben

35.

Szemben lések véle: magam meg-beszéllem,
 Kivüle világom melly keserven élem.
 Kedves Aszszonyságát ohajtva szemlélem,
 Foházkodásimot meg-szánnya, reméllem.

36.

Mit gondolok? miként legyek véle szemben?
 Én szárnyon repülni nem tanultam égben,
 Mint Vertumnus, tündér sem vagyok testemben,
 Hogy Muránban titkon tűnyem eleiben.

37.

Másként bé nem bocsát ez a' nagy erősség,
 S' bár szemben-létemben volna-is lehetőség,
 Meg-kajonolná ezt mingyárt az irigység,
 Jó igyekezetem lenne nagy vesztesség.

38.

Ez az szerelemnek eskütt ellensége,
 S' Busirisnál nagyobb Istentelensége,
 Valahova akad szeme mérgessége,
 Nincs az szerelmesnek ott sok nyeresége.

Az Irigy-
 ségnek
 gonosz
 vólta.

39.

Ez vágja bé úttját sok előmenetnek,
 El-szóllya jutalmát méltó érdemeknek,
 Gátollya folyamit sok jó szerencséknek,
 Leg-többet árt pedig az szerelmeseknek.

40.

Ójja magát minden irigyek mérgétül,
 Mint barom-formáló Circe énekétül,
 Kiknek hogy ne veszszek én-is az szemétül,
 Nem távozom még most házam küszöbétül.

G

Üzenek

41.

Üzenek hát néki. Azt kire bizhatom,
 Van-é olly titkosom, kinek meg-mondhatom?
 Bár légyen-is, oda miként bocsáthatom?
 Az üzenettel-is magam meg-csalhatom.

42.

Nem jó
 minden-
 nek tit-
 kos dol-
 gokot
 meg-je-
 lenteni

Csalárd most a' világ, nincsen kinek hinni,
 Eléb az erkölcsöt jól meg kell ösmérni,
 Miként az aranyat próbára kell venni,
 Mert nem mind arany az, ki szokott félneni.

43.

Meg-hitt barátodnak szóly néha biztodbán,
 Meg-jelented néki, mi van szándékodban,
 Valamiben kedvét ne találd azonban,
 Ki-mondgya, s-többet-is kiált haragjában.

44.

Sokak, kik az előtt barátságban éltek,
 S' bizot(t) meg-hit(t)séget egymáshoz viseltek,
 Végre kit felőlök mások sem reméltek,
 Eöldöző haragra egymás ellen keltek.

45.

Kevés meg-hittség van, ki mindenkor tarcson,
 Egy kis izetlenség mellyet el ne roncszon.
 Ki néha mellet(t)ed vért-is öntött harczon,
 Ellenséged végre, s-azon van, hogy árcson.

46.

Az ki dolgaiban elől akar menni,
 Titkos szándékának nem kell czégért tenni,
 Annak kiváltképen okosnak kel(l) lenni,
 Ki Vénus kertébül akar rósát venni.

Az sze-

47.

Az szerelem gyenge, s-hamar meg-bántódik,
 Egy irigy szemtül-is, csuda, mint sértődik.
 Hát, ha hamis nyelvek közzé szoritódik,
 Annyival-is inkább vesztére nyomódik.

48.

Nem tanácsos dolog bizni ezt sok nyelvre,
 Az sok te-monda közt kel hamar veszélyre.
 Én-is kis kormányom nem bizom nagy szélre,
 Várom szerencsémét csendeseb üdőre.

49.

De későn leszen ez. Talám pennát fogok,
 S' megírom, kivüle melly árván nyomorgok,
 Menny(i) tűz s-láng között éjjel-nappal forgok,
 Engesztelik szivét talám ezen dolgok.

50.

Igaz, hogy az irás szép dolog azoknál,
 Van ösméretségek az kiknek egymásnál,
 S' egymástól meszsziére távozott társoknál
 Mi lehet kedveseb az levél-írásnál?

51.

Nagy föld lévén köztök, másként nem szólhatnak,
 Az it(t) ki-adott szók oda nem hallatnak,
 Hanem levelekre az miket bizhatnak,
 Távul-lételekben azokkal mulatnak.

52.

Az levél sok jóban e(s)zköz s-gonöszban-is,
 Az mint egyben szolgál, ugy az másikban-is.
 Gyakran akadált tész jó szándékokban-is,
 Nem ugy jár el mint kel(l), titkos dolgokban-is.

G₂

Az ki

4*

53.

Az ki bizza azért dolgát levelekre,
Szükség, okossan-is vigyáz(z)on ezekre,
Hogy ne akadgyonak igéző szemekre,
S' ne hozzák az írók nem várt (vesz)élyekre.

54.

Valakinek az ki titkot akar irni,
Szükség annak szívét először ösmérni.
Alkalmatos üdőt, s-helt kell ahoz venni,
Bizonyos követnek kell azt még-is vinni.

55.

Eösméretlen vagyok én pedig azzal-is,
Az ki jól tehetne velem, s-kénommal-is,
Miként talállyam-meg hát írásommal-is,
Félek, ne csalassam valahogy azzal-is.

56.

Nem ösmér. Levelem talám el-sem fogja,
Vagy, ha el-fogja-is, azt csak abban hadgya,
Semmi közöm hozzá, s-itt nem kel(l), azt mondgya,
Igaz szándékomat csuff képen fogadgya.

57.

De félénknek valók az illy gondolatok,
Kár, hogy dolgaimmal eddig-is mulatok.
Ha szép Aszszonkámmal magam nem szólhatok,
Eö kegyes(s)égének miért nem irhatok?

58.

Ha ösméretlen-is, nem lészen kegyetlen,
Szive keménsége mi nem győzhetetlen,
Meg-értvén, érette tüzem melly szünetlen,
Talám meg-szán, s-nem lesz, mint kő, engedetlen.

Gyenge

59.

Gyenge Byblis esvén Caunus szerelmében,
 Főzte titkos tüzét sokáig szívében,
 S' majd meg-epett volna immár nagy tüzében,
 Még-is mind titkolta szemérmességében.

60.

Személyében, mint tűz, néha pirossodott,
 Néha, mint félig holt, el-haloványodott,
 Szemérem, szerelem, benne viaskodott,
 Edgyik az másikkal bajt vít s-tusakodott.

61.

Amaz szive tüzét véle titkoltatta,
 Hogy azt ki-jelencse, ez szorgalmaztatta,
 Edgyik az másikat sokáig forgatta,
 Végre az szerelem győzte, s el-fut(t)atta.

62.

Izzadot(t), pirult, félt, változot(t) színében,
 De nem volt mit tenni egyebet tüzében,
 Pennát foga végre, reszketve kezében,
 Meg-irá szándékát titkos levelében.

63.

Kit meg-jelenteni szégyenlet(t) nyelvével,
 S' közleni sem merete semmi követével,
 Addig viaskodik szemérmességével,
 Így jelenté végre irott levelével.

64.

Első grádicsára azért dolgaimnak
 Segédével lépek én-is irásomnak,
 Ez által keresek oly utat magamnak,
 Hogy udvarolhassak én-is Aszszonkámnak.

Wesse-
 léni tit-
 kos tü-
 zét levél
 által je-
 lenti
 meg Má-
 riának.

G₃

Az mint

65.

Az mint fekszik vala, ezzel emeledék,
 Vgy tetczik, tűzében mint-egy könnyebbedék,
 Kevevé könyökre dőle s-gondolkodék,
 Pennát foga osztán, irni ereszkedék.

66.

Az men(n)y(i)t ir, anny(i)t ohajt, bús szivében,
 Pennája hol meg-áll, hol megy az kezében.
 El-törüli, az mit jedczett volt elsőben,
 Mást ir, az sem tetczik, sokat szakaszt félben.

67.

Habozó elméjét meg nem nyuktathattya,
 Hol egyet, hol mást vett elől gondolattya,
 Amazt nem szereti, ezt-is változtattya,
 Mint az bús elmének az ő állapotattya.

68.

Eöszve-szed végtére sok kedves igéket,
 Mellyek lágyítani tudgyák az sziveket,
 S-talám győznének-is fene Tigriseket,
 S-illyen rendre fűzi pennája ezeket:

69.

Eösméretlen szolgád alázatosságát,
 Kész szolgálattyaival szive buzgóságát,
 Igaz szerelmének ál(l)hatatosságát
 Ajánlya, s-ezekkel, ha kedvelled, magát.

70.

Az ösmeretlenség eddig mint rémitett,
 Ha hozzá keztem-is, még-is meg-téritett,
 Noha erre tüzem régen kénszerített,
 De, hogy meg-jelencsem, arra nem vehetet(t).

Meg

71.

Meg-bocsás(s), már tovább nem bírom tüzeimet,
Meg-vallom előtted titkos szerelmemet,
Ki érted annyira el-birta szívemet,
Hogy ha nem szánsz, veszély követi fejemet.

72.

De vad Libyában, tudom, nem születnél,
S-fene természetet, mint Tigris, nem vettél,
Szived helyet(t) kemény aczélt sem neveltél,
Hanem Vri ágybul szelidséggel lettél.

73.

Nem-is gyönyörködöl, tudom, gyötrelmemben,
S-mordul sem tekétesz írott levelemben,
Csak azon-is oh mint vidulok szivemben,
Levelemet vészed ha édes kezekben.

74.

Mellyből szívem olyan reménséget vészen,
Hogy ki írásomnak becsületet téssen,
Annál személyem is meg-vetett nem léssen,
S-jövendő dolgom-is léssz nála jó részen.

75.

Légyen ugy; és az mint Cupido tégedet
Nékem ígért, hozzám mutasd ugy kedvedet;
Hamaréb vettelek szivemben tégedet,
Hogy sem szemlélhettem kegyes személyedet.

76.

Hogy sem ösmérnélek, eléb égek érted,
S' reám látatlanúl szerelmedet mérted.
Azt idegenséggel talám most sem sérted,
Igaz szándékomnak okát ha meg-érted.

Visel

77.

Visel mind kettőnköt egyenlő szerencse,
 Özvegyül élsz te-is, mint gyá(s)zoló ge(r)licze,
 Ki-ki sorsomot-is hasonlónak ércse,
 Az két árva szivet az Isten segítse.

78.

Vgy ércsd pedig dolgát én indulatomnak:
 Minap ereszkedvén kevéssé álomnak,
 Hántam állapattyát özvegyi voltomnak,
 Nagy világossága történék házamnak.

79.

Két felé tekintvén, Cupidót ott látom,
 Fel-vont ija előtt magam férre rántom,
 Mondván: ne fély, ezzel életed nem bántom,
 Meg-löve s-az sebét im most-is jajgatom.

80.

Az nyíl az mint szálla sebessen mellyemben,
 Azzal együtt mindgyárt te tünél szivemben,
 Kénlódván az olta szűbéli sebemben,
 Éjjel s-nappal nem más, te forgasz elmémben.

81.

Az mint hogy ez a' seb nem-is lett egyébért,
 Hanem az Murányi özvegy gerliczéjért,
 Kinek nem különben égek szerelméjért,
 Mint Páris amaz szép Laeda leányáért.

82.

Cupido szivemben maga helyheztetett,
 Honnét egyebeket mind ki-rekesztetett,
 S' az kit eddig veled meg nem ösmértetett,
 Kis irásom által im most jelentetett.

Irigylem

83.

Irigylem: szerencsésb levelem magamnál,
 Hol én nem lehetek, van ő Aszszonyomnál.
 Érte távúl égek szűbéli lángomnál,
 Jaj! ki visel nagyobb tüzet én nálamnál?

84.

Kinek meg-óltása egyedül rajtad áll,
 Te vagy bús fejeknek mind élet, mind halál,
 Élek, Aszszonkámnak ha jó kedve talál,
 Veszek, kegyessége ha mellőlem el-áll.

85.

Azért az Vénusnak futosó fiára,
 S' annak győzhetetlen tüzére s-ny(i)lára.
 Az nagy szeretetnek erős hatalmára,
 Kénszeritlek Vénusra-is ő magára:

86.

Keres(s) elsőben-is abban helyet s-módot,
 — Kiért az Istenek adgyák minden jódot, —
 Hogy beszéllyek veled, s-ércsem én-is szódot,
 Nyugodgyon meg elmém, ki addig hányódot(t).

87.

Fejcssem meg elöt(t)ed szivemnek titkait,
 S' ércsed hűségemnek igaz szándékait,
 Meg-vallom elmémnek el-czélzott dolgait,
 Mellyeknek egyedül te ny(i)thadd uttyait.

88.

Valahoi rendeled ennek módgyát, s-helyét,
 Semmi akadálnak nem nézem veszélyét,
 Ott jelen találad ez szolgád személyét,
 Tölcse jóval Isten szivemnek reményét.

H

Igy

89.

Igy végzi irását, s mondgya keservessen:
 Oly szerencsés napom ah! mikor lehessen,
 Kin bús szívem attul uyulást vehessen,
 Az kinek ezt irám most illy kétségessen.

90.

Azonban levelét túri kis summában,
 S' hogy azzal-is czégért ne tegyen titkában,
 Rekeszti egy darab spanyol viaszszában.
 Illy mester az Vénus az titkok dolgában.

91.

Fekete az viasz, mellyben rekesztette,
 Bizonyos ok nélkül azt sem cselekette,
 Mint hogy nála nélkül keserves élete,
 Az fekete szinnel gyászszát jelentette.

92.

Busul, Mi módot talállyon az el-küldésében?
 mi módot talállyon le-vele el-küldésében.
 Törődik azon-is s-busúl elméjében.
 Nem jó titkot bizni akar ki kezében,
 Vész, ha irigyeknek ütközik szemében.

93.

De Vénus annak-is fel-talállya módgyát,
 Mint hogy ő vállalta fiával fel dolgát,
 Az miként szivének gyútogattya lángát,
 Kezdet(t) szerelmének ugy viseli gondgyát.

94.

Ráhó Murány s-Fülek között épitetett,
 S' az mint ezek közü szélessen méretett,
 Talám ugyan szintén közére tétetett,
 Alkalmatos Kastély, s-kővel keritetett.

Itt Kürthi

95.

Itt Kürthi Ferenczné — nem paraszt özvegység,
 Hanem fő-rend, s Nemes lakosi nemzetség,
 Kinek Kata nevet adott az keresztség —
 Lakik vala, s-övé volt ez az örökség.

96.

S' mint hogy az háboru s-félelem ugy hozta,
 Ki szép javaitúl sokakat meg-foszta,
 Gazdag értékeket szegénségre osztja,
 S' kemény rabsággal-is sok orczát fonnyasztja:

97.

Kincset, s-más marháit azért fel-rakatá,
 Az erős Muránnak-Várában hordatá,
 Maga-is napjait gyakran ott mulatá,
 Ráhón félelmesnek mikor gondolhatá.

98.

Ha mit szükséges volt le-hozni az Várbul,
 Avagy pedig oda vitetni Ráhóbul,
 Szokta Aszszonyának parancsolattyábul,
 Nagy János végezni ezt hivatallyábul.

Nagy
 János
 Kürthi Fe-
 renczné
 szolgája.

99.

Melly, csak Isten tudgya, honnét inditatván,
 Hihető, Vénustúl erre mozdittatván,
 Levél el-küldésén elméjét fárasztván,
 Ferencz eleiben toppan, nem váratván.

Nagy
 János-
 nak Wes-
 selény
 Ferencz-
 hez való
 véletlen
 jövetele.

100.

Mint Isten követét, láttya oly kedvessen,
 Alig várja, miként véle beszélhessen,
 S' mondgya: Isten hozot(t), társ, jó szerencsésen,
 Te kellettél nékem szintén szükségessen.

H₂

Kivel

101.

Nagy
János-
nak het-
ven tal-
lért ígért,
ha reá
bizandó
dolgát
végben
viszi.

Kivel ereszkedvén magányos beszédben,
Hetven ezüst tallért ki-vész az szó közben,
S' mond: Tied lehet ez, mehet erszényedben,
Csak akarjad s-hozzám légy igaz hűségben.

102.

Ki-vett talléroknek ragyog szép rakása,
Egymáshoz üttetvén, cseng az olvasása,
Érkezik az szemnek honnét csiklandása,
S' az szűnek-is indul nem kevés vágyása.

103.

Hetven ezüst tallér nem tréfa, s-bolondság:
Az beteg erszéynek igen jó orvosság,
Egy szegény legénynek szép alkalmatosság,
Csak olvasása-is az szemnek mulatság.

104.

Nagy királyné az pénz, s-nincs-is nagyob ennél,
Hathatób ereje az pénznek mindennél,
Kivel nagy hegyet-is mély völdgyekké tennél,
Mély völgyeket viszont hegyekre emelnél.

105.

Az mit az pénz akar, vihet mindent véghez,
Tornyot magossithat közel az nagy éghez,
Szabadon gyön s-mégyen az királyi székhez,
Vagyon közi minden szive-vágyot(t) széphez.

106.

Az pénz nagy hatalma valamellyre fordul,
Parancsolattyára az egész föld mozdul,
Nagy erősségeket s-országokat fel-dúl,
Hatalmasságának mély tenger-is holdúl.

Pénz,

107.

PéNZ, nincs olly alacson, kit nagyra nem vihet,
Rút ábrázatot-is kellemessé tehet,
Olly semmirekellő, s-meg-vetet(t) nem lehet,
Hogy ez által Vri rendekre nem mehet.

108.

PéNZért mind jót s-gonoszt szaporán mivelnek,
Az szűz koszoruk-is szalma-gusra kelnek,
Bokrétás süvegek rút porban hevernek,
Szép régi hirt-nevet mocsokban kevernek.

109.

PéNZ miat(t) sok harag esik, sok boszszontás,
Sok veszély, nyavalya, sok Isten-meg-bántás,
Sok erőszak-tétel, sok praeda, pusztítás,
Sok gyilkosság, s-halál, s-ártatlan vér ontás.

110.

Az mint talléroknak látván szép seregét
János-is szemléle mindgyárt az fegyverét,
S-kérdi: Ezért kinek kel(l) ontani vérét?
Gondolván, hogy annak venné fel az bérét.

111.

Kész lész vala, ládd-é, azt-is véghez vinni,
Ha valakit azért meg kel(l) vala ölni,
Avagy akar mi mást gonoszt cselekedni.
Sok gonosznak szokott az pénz oka lenni.

112.

De ezt gyilkos(s)ágért nem tették elődben,
Isten, ne adgy ill(y)et tűnni az elmében,
Ezt szenteb móddal-is tehed(d) az er(s) zényben,
Az mit r(e)ád biznak, csak azt vigyed végben.

H₃

Elébb

113.

Nagy Já- Eléb azért hogy sem dolgát meg-jelenté,
 nost meg- Nagy Jánost nagy erőss hitre meg-esketé,
 eskütvén, Job kezét kardgyára azon-közben veté,
 reá bizza S-ilyen beszédekkel követét illeté:
 Máriá-

nak vien-
 dő leve-
 lét.

114.

Rád bizandó dolgom, ha jól végezed, társ,
 Nagy jó akaratot, s-jutalmat tőlem várs(z);
 De ha ki-jelentvén titkom, álnokul járs(z),
 Kardom miat(t) veszel, ugy segéllyen az Márs.

115.

Készített levelét ezzel néki adgya:
 Hogy Muránban vigye Máriának, hadgya.
 Meg-ijed, s-hogy ebben találtassék módgya,
 Lehetetlenségét esküvéssel mondgya.

116.

Nagy Já- Mert nagy vigyázás van az erőss Muránban,
 nos rette- Igen meg-visgálnak mindent kapujában.
 gése az Gyakor kérdést tésznek akar mi dologban,
 levél fel- Titkos leveleket nehéz vinni abban.
 vállalás-
 ban.

117.

Nehéz mivoltátul retteg az dolognak,
 Tudván, melly veszélyek e' körül forognak.
 Ha e(s)zekben veszik, mond, engem meg-fognak,
 S-titkos leveleid más kézre akadnak.

118.

Minden dolgod félben szakad, s-hejában vész,
 Énnékem fogságot s-magadnak nagy kárt tész.
 De mesterségével már Wesseléni kész,
 S-biztattya: ne féllyen, mert az dolog jól lész.

Egy

119.

Egy iszák uborkát azért hamar szedet,
Tudván, hogy Muránban az még ujság lehet,
Mert késsőbben virad ott az szép kikelet,
Az mosolygó nyár-is nem idején nevet.

Wesselé-
ni bizta-
tása és
mestersé-
ges talál-
mánya
az levél
fel-kül-
désben.

120.

Ezt lova farára ugyan ott köt(t)eti.
Szerelem az embert mire nem vezeti,
Az titkos dolgokat mint nem végezteti,
Kiknek egyéb-képpen nem lenne diszleti.

121.

S-mondgya: Az Vborka Muránban most ujság,
Vagyon pedig most ott két féle Aszszonytság,
Ha egyhez, s-máshoz-is mégy, nem lészen gyanóság,
Azért az dologban légyen illy okosság.

122.

Aszszonyod szavával az Vborkát vid(d) fel,
Az két Aszszony közöt(t) azt elsőben oszd el,
S-okos fegyelemmel az módokat nézd el,
Mikor módgyát látod, dolgom osztán kezd(d) el.

Nagy Já-
nost ok-
tattya,
mint vi-
sellye
magát
szemben
lévén
Mária-
val.

123.

Kérj audientiát tőle magánossan,
Köszöny-bé hozzája nagy alázatossan.
Mond(d) meg, hogy általad üzentek titkossan,
Nem mersz arrul szólni de bátorságossan.

124.

Ha bátorit, hogy szólly: mutasd félelmedet,
Szomoru orczával függezd le fejedet,
S-mikor indítani lát(t)atnál nyelvedet,
Ohajtás szakaszsa félben beszédedet.

Olly

125.

Olly biztatásodat mikor végre látod,
 Hogy követségedet bizvást meg-mondhatod,
 Alázva fejedet, s térdgyedet meg-hajtod,
 Nyelvedet illy szókra csendesen bocsátod:

126.

Eösméretlen helyrül hoztam követséget,
 Hol egy igaz szolgád visel özvegységet,
 Szive szerént vetne veled szövetséget,
 Fő válaszszaal tőled vár jó reménséget.

127.

Ezek közt levelem ad(d) édes kezében,
 Mint fogja olvasni, vigyáz(z) az szemében:
 Harag-é vagy jó kedv látczik személyében,
 Meg-tettzik az szándék gyakran az nézésben.

128.

Vagy élet, vagy halál, de válaszom légyen,
 Az ki ott-voltodrul bizonytságot tégyen.
 Menny-el, oltalmában az Cupido végyen,
 S-viszszá-térted hozzám szerencsésen légyen.

129.

Meg-indul az követ, s-siet Murány felé,
 Mellynek erőss uttyát mikor által-kele,
 Magát Iszákostul az Várban emelé,
 S-az szerént mivele, mint Ferencz rendelé.

130.

Az Vborka körül szorgalmatoskodik,
 Aszszonya nevével véle gazdálkodik,
 Bátran jár s-felőle egy sem gyanakodik,
 Noha János Vram másról gondolkodik.

Lész

131.

Lész azonban szemben titkon csak magával,
Murány szépségével, Szécsi Máriával,
Végzi követségét illendő módgyával,
S'meg-adgya levelét térdgye haylásával.

132.

Vyságnak tetczik ez Mária szivének,
Külömb-külömb hírek mint ha érkeznének,
Hidege, s-melege indula testének,
Hol egy s-hol más szinek személyén levének.

Mária
változik
Wesse-
léni szán-
déka
meg-ér-
téssében.

133.

Néha minden vérét vérszi orczájában,
El-pirul s-láttatik lenni merő lángban;
Néha ereszkedik gyengéb pirulásban,
Mint kertekben rósa, mikor nyilik nyárban.

134.

Néha személyében mint ha nem volna vér,
Hol feiér, s-hol sárga halovánságot ér,
Néha pirost, feirt s-halovánt egyben-vér,
Mint változó üdő, egyrül más színre tér.

135.

Az szemérmes orcza gyenge bőrrrel fedett,
Hova az természet sok féle szint szedett,
Kire idegen szem alig ereszkedett,
Hogy szokott színében már-is sebessedett.

136.

Hát az mikor érnek nagyob tekintetek,
S' ann(y)ival-is inkább titkos üzenetek,
Miképen marathat egyenlő szinetek,
Szemérem rósáját az kik viselitek.

I

Nem

137.

Nem tudgya, miképen ércse ez uyságot,
 Vgy-é, miként valót avagy mint csuffságot.
 Esküszik az követ, hogy nagy valóságot
 Hozott, s-nem valami tréfát, s-ravasz(s)ágot.

138.

De kétes elméjét nem csendesitheti,
 Az levelet tészí, vészi s-tekéngeti,
 Olvassa s-el-hadgya, hajtya, s egyengeti,
 Edgy(i)k gondolattyát másikkal ütteti.

139.

Mint az úton-járó, mely uttyát téveszti,
 Jár, s-kele, magát erre s-amarra ereszti,
 Hol iní csapásra jut, azt megént el-veszti,
 Ide s-tova bolyog, mig uttyát lelheti:

140.

Akképen ujságán ez nem várt dolognak,
 Mária szándéki sok képen forognak,
 Hol egy gondolathoz, hol másikhoz fognak,
 Mint habozó hajók, nyugodni nem tudnak.

141.

Végre az követnek sok esküvésével,
 Mint tengeri habok szelek szünésével,
 Csenedesedni kezde gondos elméjével,
 S' kezd lenni dolgának jó reménségével.

142.

Akkor követétül kevéssé el-vála,
 Gondolkodási közt az ágyára hajla,
 Álom-hozó szellő azonban fuvalla,
 Kítül szemeire mélyly szunnyadás szálla.

Mint

143.

Mint szép Semiramis, nyukszik az ágyában,
 Jádzadoz az szellő kin-függő hajában,
 Nap-keleti klárist látnál ajakában,
 S' rósák mosolygonak gyenge orcájában.

144.

Jelen van Cupido, s-nyilait rezzenté,
 Mária mellyében edgyikét ereszté,
 Az idegenséget onnét ki-rekeszté,
 Gyenge szerelemre csendessen gerjeszté.

Mária
 szivét
 Cupido
 Wesse-
 léni Fe-
 rencz sze-
 relmére
 gerjeszti.

145.

Mellytül egész teste uj tüzzel hévüle,
 Apró veritéke orcáján gördüle,
 Illy szép praedájának Cupido örüle,
 Csattogtatván szárnyát, egekben repülle.

146.

Melyre fel-ébredvén izzadott testével,
 Meg-törli orcáját lágy keszkenőjével,
 Ide s-tova teként azután szemével,
 S' érzi szivét lenni s(z)okatlan tüzével.

147.

Az Wesseléni név ugy hatott szivében,
 Hogy elsőben-is az fordul elmejében,
 Bátortalan ugyan még első tüzében,
 De már-is ohajtya titkos szerelmében.

148.

Pennát fog, s-ereszti magát job kezére,
 S' gondolkodik: mit kell irni levelére.
 Egy gondolat, s-más-is fordul elmejére,
 S' ilyen formán kezdi irását végtére:

149.

Eösméretlenséged nem remélt irását
 Igaz szív(v)el vettem, s-irtam annak mását.
 Kévánom az Vrnak raytad bő áldását,
 S' minden dolgaidnak szerencsés folyását.

150.

Igaz szándékokat értem leveledben,
 S' jó akaratodot nem veszem kétségben,
 Magam-is örömetest volnék veled szemben,
 De nem tudom, módot mint talállyak ebben.

151.

Mások szeme nélkül ez nehezen lehet,
 Ha meg-tudgyák, gondold, dolgom mire mehet;
 Mind-az-által az mit elmém véghez vihet,
 Jó akaratodért, meg-látom, mit tehet.

152.

Magam szolgám által bővebben üzenek,
 Dolgaink kezdeti miképen legyenek,
 Az Tekéltettek azonban éllyenek,
 Az özvegy szivek-is örömet érjenek.

153.

Ezzel véget vetvén rövid levelében,
 Bé-csinállya s-adgya az követ kezében.
 Meg-indull s-sietve mégyen örömeben,
 Amaz hetven Tallér forog elmejében.

154.

Nagy szive-szakadva várja Wesseléni,
 Ohajtva kívánnya azt az órát érni,
 Mellyen követivel lehessen beszélni,
 Küldi minden felé szolgálait szemlélni.

Eö maga-

155.

Eö maga-is fülét igen résen tarttya,
Ha mi kopogást hall, inassát futtattya,
Ha nem követe-é, szaporán tudattya,
Külső utakat-is gyakran vigyáztattya.

156.

Most lépet(t) dolgának első grádicsára,
S' bocsátotta magát kétséges koczkára.
Most válik-el, az sors veszi melly vállára,
Jobra emeli-é, vagy veti ballyára.

157.

Mindenben nehezek az első kezdetek,
Az mint havasok-is az uj kikeletek,
Vgy pedig állandók az szép épületek,
Jó fundamentomra az mikor tétettek.

158.

Az melly dolognak jó az első kezdeti,
Következőknek-is leszen szép keleti,
Az holot(t) az viznek van bő eredeti,
Sebes folyásának nincs ottan szüneti.

159.

Leg gyengébb mi-volta az első kezdetnek,
Lásd: mely hamar hervad csirája füveknek,
Akar mi kis hideg meg-árt az sengének,
Az uj virágok-is hamar el-süttetnek.

160.

Szerencse, s-az üdő az uj kezdeteket
Próbállya leg inkább, s-ostromlya ezeket,
Tudgya, hogy könnyebben bírja az sengéket,
Mint erőben álló vastagúlt tölkéket.

161.

Ferencznek-is dolga félelem, s-reménség,
 El-vetett koczkája, szerencséje kétség,
 Ha első próbája nem léssen veszteség.
 Bizadalmasab lész osztán az nyereség.

162.

Nagy Érkezik azonban az követ jó kedv(v)el,
 János Az Ferencz szive is, ki borúlt volt köddel,
 vissza-jö- El-úzi homályját, s-fel-virad örömmel,
 vetele Látván az követet, hogy gyön vidám szemmel.
 Murán-
 bul Má-
 ria leve-
 lével.

163.

Levelét meg-adgya kis sárga viaszban,
 Kit látván, meg-busúl szívében ujjobban;
 Az-sárga bolond szín, s-van olly gondolatban,
 Talám üzenetét vették csak csuffságban.

164.

Vgyan-is vizsgálni szokták az színeket,
 S ezzel magyarázzák titkossan sziveket,
 Szereti maga-is az Vénus ezeket,
 Az mint örömet-is lakja az kerteket.

165.

Az sárga szín ugyan ollyannak az jele,
 Az mellyet érdegel az bolondság szele;
 Kinek dolga pedig reménségre kele,
 Az maga titkához kedves zöld szint lele.

166.

Az fekete szín gyászt, az arany-szín lángot,
 Máj-szín szelítséget, s-az láng szín-haragot,
 Kék titkos gyászt, s-test-szín meg-változóságot
 Jegyez, s-sok külömb szín külömb féle dolgot.

De az

167.

De az sárga viaszt fel-feszítvén jobban,
 Reménséges zöld szint talál Ferencz abban,
 Mellyel busúlt szive meg-indul ujjobban,
 S' kezdet(t) szerelmére annál inkább lobban.

168.

Eörüll válaszsának, s-magát vigasztallya,
 Az Istent dicsiri, áldgya, s-magasztallya,
 Édese küldötte levelét csókollya,
 János-is az hetven Tallért fel-markollya.

169.

Forgatnak az habok mint az melly hajókat,
 Eöszve-szedvén szelek azonban szárnyokat,
 Mikor által-kelik az zugó habokat,
 Part felé örömmel tarttyák kormányokat:

170.

Igy kétes gondgyait elméje ált-kele,
 Tellyes reménséggel szívét fel-emelte,
 Az régi kétséget távul rekesztette,
 Kévánt dolgainak hogy illy uttyát lelte.

171.

Azonban, hogy az nap setét tengerekre
 Eötször merült, s-ötször gyöt(t) onnét keletre,
 Mint hajnali harmat az bádgyat füvekre,
 Más kedves hire-is repülte Fülekre.

172.

Követe érkezett, mondgyák, kegyessének,
 Fél mért föld az közü végezet(t) helyének,
 Azért lovaira mindgyárt nyerget tének,
 Fel-ülvén, csak hamar az követnél lének.

Kádas
 Márton
 Máriátul
 Wesselé-
 nihez kö-
 vetségben.

Készen

173.

Készen várja Kádas kopasz homlokával,
S' köszönti, mint illet, Aszszonya szavával,
Reménség-nevelő hirt hozott magával,
S' mondgya követségét annak az módgyával.

174.

Az köszöntés közben ketten férre mennek,
Titkos szándékokról magán beszélének:
Dolgok folyásában mi móddal élyenek,
Máriával szemben hol s-miként légyenek.

175.

Kádas Fel-fogadgya Kádas: hogy juttattya szemben,
reá felel S' kezére esküszik, igaz lesz mindenben,
Wesselé- Kiért száz aranyat ada az kezében:
ninek, Fogjad, s-többet-is várj ennél jövendőben.
hogy

Máriá-
val jut-
tatja

szemben,
kiért száz
aranyat
ád néki.

176.

Ezzel el-váll tőle, vissza-megy Fülekre,
Pennát fog, s-választ ir az vet(t) üzenetre,
Egy ezüst órácskát köt ahoz, s-ezekre
Pecsétet vet, s-bizza Pál Gergely követre.

177.

Pál Ger- Mellytül kezdet(t) dolga csak el nem rontaték,
gely la- Az jó Isten vala, melytül őrizteték,
torsága. Az óra, s-az levél, melly reá bizaték,
Hogy ellenség kézben tőle nem viteték.

178.

Valami vett boszszu ül vala az szivén,
Kit ő-is tronfolni akart, módgya lévén,
De illy rossz szándékát megént férre tévén,
Kádasnak kezéhez adgya utól érvén.

Rútul

179.

Rútul veszti vala dolga szép sengéjét,
 Hanem őrzi vala Isten szerencsáját,
 Az titkos latroknak nem tudván elméjét,
 Sok szű csalatik ott, hol veti reményét.

180.

Kádas Márton vigan megyen aranyostul,
 Viszi az levelet pecsételt órástul,
 Szomorodék Ferencz, el-válván egymástul,
 S' zokog gondos szive titkos ohajtástul.

181.

Murány felé mentét irigyli Kádasnak,
 Ha módgyát találná az el-változásnak,
 Ez az követséget nem engedné másnak,
 Maga udvarlana Murányi Pallásnak.

Wesse-
 léni szi-
 ve vá-
 gyódása
 Máriá-
 hoz való
 menete-
 lére.

182.

S' mond : melly boldog dolga volt az tündéreknek,
 Ha másképen nem volt módgya szerelmeknek,
 Változtatni tutták mi-voltát testeknek,
 Meg-csalták szemeit minden irigyeknek.

183.

Mint hogy az szerelem veszedelmes Pállya,
 S' olyan, kinek uttyát sok halál-is állya,
 Még-is az ki magát sokképen formállya,
 Dolgának titkon-is jó módgyát talállya.

184.

Mint Protheus régen forgott sok veszélyben,
 Hol egynek, hol másnak levén szerelmében,
 De mint hogy változó vala személyében,
 Senki nem árthatott tünhető testében.

K

Emberi

185.

Emberi személlyel hova nem mehetett,
 Madárrá változot(t) s-oda repülhetett ;
 Másként kedvesével ha nem beszélhetett,
 Egy kis lángocskában hozzája tűnhetett.

186.

Ha véle mulatni akart s-az tiltatott,
 Mint szép ki-terült fa, mindgyárt ugy láttatott,
 Mellynek árnyékában kedvesse mulatott,
 Az miként akarta, hozzá ugy nyulhatott.

187.

Csorgó folyó-vizzé lett, mikor akarta,
 Mellyben szerelmesi föröttek gyakorta,
 Mint kedvének tetczett, magát változtatta,
 Kedve töltésének ezer módgyát tutta.

188.

Nem kívánnám én-is erejét testemnek,
 Csak az enget(t)etnék bár természetemnek,
 Hogy apró személyét egy gyászoló fecskének
 Vehetném, s- lenne ez módgya szerencsémnek.

189.

Az magos Muránban mint hogy egyéb Madár,
 Fülemüle, kis csiz s-tengelicz ritkán jár,
 Hanem Fecskékkel zeng az kikelet s-az nyár,
 Az kiknek serege téli üdőt nem vár:

190.

Az többivel együtt én-is ott repesnék,
 Aszszonykám házánál végre helt keresnék,
 Piros haynal elöt(t) fel-kelni sietnék,
 Valami módocskát örömömre lesnék.

Nem

191.

Nem ohajtanám ott Hybla édes mézét,
Sem Ambrosiának kívánatos ízét,
Hanem várnám, hova öntik mosdó vizét,
Mellyben förösztötte szép orcáját s-kezét.

192.

Erre sietséggel magam ereszteném,
Fárat szárnyacskámot benne förö(s)zteném,
Apró lábaimra sárját függés(z)teném,
Aytajánál fé(s)zkem abbúl építeném.

193.

Háló-háza körül tovább-is lest hánnék,
Alkalmatosságot az üdőtől várnék;
Fecske volnék akkor, házában-is járnék,
Mig egynéhány szálat hajából találnék.

194.

Azzal pohitanám özvegy kis fészketem,
S' nyugosztanám rajta kedvesen testemet,
Viratát sem várnám, fel-vetném szememet,
Hajnallal kezdeném hangos énekemet.

195.

Fárasztanám ezzel mind addig torkomot,
Valamig érezném el-bágyadásomat,
Mikor nem vihetném már tovább nótámat,
Háza elejében ejteném magamot.

196.

Azon közben talám házából ki-menne,
Mint hogy kárt nem tészek, kegyetlen nem lenne,
Inkáb bágyatságom meg-szánná, s-fel-venne,
Hives czellájában éledésre tenne.

K₂

Azonban

197.

Azonban követem, ha haza érkeznék,
 Aszszonykám felőlem mikor értekeznék;
 Ha igazán szeret, tudom, fohá(s)zknodnék,
 S' hogy velem lehetne, arrúl gondolkodnék.

198.

Bádgyat fecske akkor meg-ujjulást vennék,
 Cserélt ábrázatot magamrúl le-tennék,
 Minemü most vagyok, hamar olyan lennék,
 Mint porából Phænix, uj életre kelnék.

199.

Nem lehetséges ez: várnod kell üdöktül,
 Már-is viseltetik hajód jó szellöktül,
 Juttat szép térségre az éles rögöktül,
 S' el-válnak napjaid az régi ködöktül.

200.

Amaz magos tornyok üdővel épüllnek,
 Az kis Madarak-is üdön el-repülnek,
 Idővel az fene-vadak szelédülnek,
 Jármokra vad tulkok üdővel kerülnek.

201.

Idővel az vizek árjai áradnak,
 Az magos kősziklák üdővel szakadnak,
 Idővel az setét homályok haladnak,
 Az kedves napok-is üdővel viradnak.

202.

Virágok üdővel nyilnak az kertekben,
 Idővel olvadnak jegek az vizekben,
 Nympháddal üdővel lehetcz te-is szemben,
 S' véle együtt élhe(t)cz üdővel örömben.

203.

Ihol siet Kádas már-is követséggel,
 Aszszonkád levelét hozza sietséggel,
 Bé-tölti szivedet uyjab reménséggel,
 Eörülly, ne sércsd többé szivedet kétséggel.

204.

Hatszor mutatta fel az hajnal rósáit,
 Anny(i)szor vette fel éy-is gyász ruháit,
 Hogy meg-nyergeltetvén azért paripáit,
 El-gyön megént Kádas, nem szánván munkáit.

205.

Aszszonyátul hozott levelét meg-adgya,
 Az üzenetet-is rend szerént el-mondgya,
 Wesseléni Ferencz kedvesen fogadgya,
 Hozott levelének ez lehetett módgya.

206.

Az igaz sziveknek igaz indúllattyát,
 Mint kedves Ábelnek kedves áldozattyát,
 Áldgya Isten, s-adgya kívánt futamattyát,
 S' kedve-vágyott jókkal tölcse gondolattyát.

Máriá-
 nak Wes-
 selénivel
 szemben
 létele
 módgyá-
 ról való
 levele.

207.

Szolgám által kül(d)ted leveledet vettem,
 Szóval mit üzentél, azt-is meg-értettem,
 Az meg-felelésre rest én sem lehettem,
 Azon szolgám által im választ küldöttem.

208.

Mint habok közt hajó, fáradván elmémben:
 Micsoda szin alatt legyek veled szemben,
 Hol egy mód, hol pedig más fordul eszemben,
 De félek, hogy az ág ne törjön kezemben.

K₃

Mind-

209.

Mind-az-által mennyen szerencsém kockára,
 Talám az jó Isten fordította hattyára,
 Nem szaporit több bút gyászoló árvájára,
 S' viraszt kedves napot kezdendő dolgára.

210.

Mikor azért ezen fáradnék magamban,
 Illy módot gondolék végre az dologban —
 (De ne fogyatkozzam jó akaratodban,
 Te meg nem csalatol én igaz voltomban):

211.

Szombaton olly fogás színével le-megyek:
 Hogy valami halas vizet férre vegyek,
 Multság kedveért halá(s)zatot tegyek,
 Ha mit fogok, abbúl öcsémnek-is vigyek.

212.

Igy cselédemet-is könnyen el-hadgyhatom,
 Magamot, az hova szükség lesz, hozhatom,
 Meg-edgyezvén veled, szódot meg-hal(l)hatom,
 Job módgyát dolgunknak ennél nem láthatom.

213.

Te-is ott nem meszsze várj engem azonban,
 De, kérlek, dolgaink legyenek titokban,
 Rosz embernek szeme ne kapjon azokban,
 Kik szűz Diánát-is kevernek mocsokban.

214.

Meg-egyezésünkre az melly helt rendeltem,
 Szolgám által arrúl bő szóval üzentem,
 Azonban, az mellyet meg nem érdemlettem,
 Az küldett órácskát nagy kedvessen vettem.

Fel-te-

215.

Fel-tekert lánczának mint hogy nyukta nincsen,
 Apró kerekein valahánnyat perczen,
 Emlékezetedre elmém annyit serken,
 El-czélzott dolgunkhoz az Isten segítsen.

216.

Kedvesen olvassa illy rendű levelét,
 Öröüll, hogy hajója vette kívánt szelét ;
 Teszi az jó kezdet az dolognak felét,
 Meg-edgyezéseknek tudakozza helyét.

217.

Az melly magos(s)ágon az Vár épitetett,
 Annak az allyában egy Falu tétetett,
 Mely Murány-allyának Vártul neveztetet(t),
 Hol az alá-járó vészen pihenetet.

Szemben
 lételek-
 nek vá-
 losztott
 helye.

218.

Az Falu végénél fordulván jobb kézre,
 Jó futamason túl érni egy kis hegyre,
 Mellyen által-menvén, s-le-szál(l)ván az völdgyre,
 Találni bő rákos és pisztrángos vizre.

219.

Az völgynek mentében, az mint ez alá-fút,
 Tiszócz Falu felé tekeredik az út,
 Kihez minden felől sok liget s-erdő jút,
 S' az lesekedésre jó helyet, s-módot nyút.

220.

Mint egy fél mérföldre Tiszócztól Vár felé,
 Meg-edgyezéseket Kádas itt rendelé.
 Wesseléni szivét nagy reménség telé,
 Murány felé magát az Kádas emelé.

Vasárnap

221.

Vasárnap bocsátá vissza az követet,
Kin maga jelen lesz, szombat napot vetett,
Mellyre szava szerént el-készült s-sietett,
Illy ohajtott jóhoz rest nem-is lehetett.

222.

Wesselé-
ni uttya
az ren-
delt
hely
felé.

Meg-indulván azért, mégyen Tiszócz felé,
Azonban az szép nap uttyát által-kele,
Setét éyjeli gyász az egeket telé,
S' magát rút háború hirtelen emelé.

223.

Déli s-Éczaki szél székekbül rohannak,
Sebes zugásokkal tétova nyargalnak,
Egyben-keveredvén, egymással harczolnak,
Sok fel-fordított fát erdőkön hurczolnak.

224.

Menyköveket forgat Jupiter az égben,
Az hegyek-is rengnek az nagy mendörgésben,
Sok villámás között majd esnél kétségben,
Az vizi halak-is vannak ijetségben.

225.

Meg-ijednek és ezt gonosz jelnek vélik,
Hogy vissza-térjenek, némelleyek itillik,
Az szikrázó eget rettegve szemlélik,
Le-buknak, s-az szörnyü ég-ropogást félik.

226.

Dől az egész meny s-föld, vélnéd, egy halomban,
Kin maga-is vagyon Wesseléni gondban,
Fegyver-csördülés lén mellette azonban,
Az hadakozó Márs járt ott alat(t)omban.

Két

227.

Két hirtelen villám akkor futamodék,
 Edgyik az másikkal ölben ereszkedék,
 Az mig szemlélhetnéd, addig viaskodék,
 Mig el nem oszlának, az éy fényeskedék.

Mársnak
 meg-je-
 lenesse
 Wesselé-
 ninek
 uttyában

228.

Két felé tekénte, Márs akad szemében,
 Melly ujságon mint egy posdula testében,
 Nem láttya más senki, csak ő az setétben,
 Illyen suggallás lén azért az fülében.

229.

Fáradva kell jutni az kedves dolgokhoz,
 Miképen az bányász arany darabokhoz,
 Ki az tengerekrül drága-köveket hoz,
 Annak hozzá szokni kell az nagy habokhoz.

230.

Az Nemes indulat nem gondol ezekkel,
 Orditson bár Eurus sikoltó szelekkel,
 El-kezdett dolgához lát vidám szemekkel,
 Tudgya: az szép arany hogy tisztúl tüzekkel.

231.

Ez a' dörgés, s-villám nem gonosz jelenség,
 Háboruval tisztúl az égi fényes(s)ég,
 Ki-ontya most mérgét az dörgő setétség,
 Kedvesseb üdőrül lesz tovább remétség.

232.

Azért bátran induly s-láss nagy szándékodhoz,
 Noha (az) szerencse több próbákat-is hoz,
 De mivel Vénussal én látok dolgozhoz,
 Jutcz fáratságodbul szép nyugodalmodhoz.

L

Az meny-

233.

Az menydörgés között el-tűnik ezekkel,
Továb az ég sem reng olly nagy dörgésekkel,
Megyen Wesseléni számos Vitézekkel,
Kikben szivet nevell sok szép beszédekkel.

234.

Hogy az hagyott heltül nem meszsze jutának,
Csendesül az Sereg, megál(l)apodának;
Kik tudgyák az dolgot, férre vonodának,
Mit kez(d)gyenek továb, tanácsot tartának:

235.

Mint hogy Kádas követ Aszszonya szavával
Kévánta, hogy oda csak heted magával
Mennyen Ferencz, hol lesz szemben Máriával,
Tartván, ne sértessék sokak látásával.

236.

Ezen nem kevéssé üzék tanácsokat,
El-tekéllik végre fel-tett szándékokot:
Viseli az Isten, Vénus, s' Márs dolgokat,
Heten ki-választtyák ugyan ott magokat.

237.

Bizonyos szin alatt az többit ott hadgyák,
Vigyázva legyenek, mig meg-térnek, mondgyák,
Magokat kegyetlen gonosz utra adgyák,
Az bé-vágot(t) erdőt nagy munkával hágják.

238.

Ezek voltak pedig, kik véle mentenek:
Vitéz Vadászi Pál neve az elsőnek,
Farkas Fábján, Farkas Ferencz ketteinek,
Kiki kardgyával-is meg-felel nevének.

Egy

239.

Egy inas, s-Nagy János amaz első követ,
 Ki hetven Tallérért többször-is el-gyöhet,
 Reméli pedig ő, hogy többet-is vehet,
 Ha az kezdett dolog kívánt végben mehet.

240.

Az Németek közül volt egy fegyveres-is.
 Mennek az erdőkön, botlonak s-esnek-is,
 Sokaknak fejből hul(l)nak süvegek-is,
 Van az ágak miat(t) gondgya szemeknek-is.

241.

Ezek közül végre ki-vereke dének,
 Az végezett helynél meg-telepedének,
 Félelem s-reménség között teprengének,
 De az Félelemnek helt nem engedének.

242.

Férfiak minnyájan, ö(s)zve-is esküttek,
 Fegyver-viselésre s-próbára születtek,
 Szerencse szárnyain az elöt(t)-is ültek,
 Mint Vlysses, hol jót s-hol gonoszt viseltek.

243.

Ha van bizonyos vad valamely Ligetben,
 S' az esik vadászó scythának fülében,
 Fel-készüll s-nyilakot veszen az kezében,
 Ki-mégyen, serényen fárad az lesésben.

244.

Minden felé vigyáz, kéz-iját forgattya,
 Ha mi csördülést hall, lábát futamtattya,
 Gyorsan arra fordul, az honnét várhattya,
 Ide, s-oda szemét vigyázva jártattya.

L₂

Igy

245.

Igy lesi Wesselén az ő édes Vadát,
 Arra fordította minden eszét s-gondgyát:
 Honnét mutatná fel kívánt fé(n)nyel magát,
 S' csudállya nem remélt késedelme dolgát.

246.

Az hagyott üdönél tovább ment az óra,
 Mellyet várt az szive nyugadalmas jóra,
 S' sietet(t), mint szomju vad az forrás tóra,
 Hogy kelhetne titkos szándékárúl szóra.

247.

Nem látzik még-is más sohu, csak sok juhász,
 Az ki nyája körül hegyek oldalán mász,
 Ohajt Wesseléni mint az fáratt Vadász,
 Mind-az-által várja, hogy jóra kel az gyász.

248.

De mivel az jóknak van sok akadállya,
 S' azoknak az uttyát sok rémités állya,
 Az szerencse megént, lásd, miként próbállya,
 Az ki tündérségét sok képen formállya.

249.

Nagy szivek-szakadva hogy váraoznának,
 Sok öszve-gyült Medvét felettek látának,
 Hallatlan bönbölést mellyek indítának,
 Mint ha az Árgilus ördögi vínának.

250.

Az nagy kősziklákot hánnyák s-emelgetik,
 Az kikkel birhatnak, völdgyre ere(s)zgetik,
 Oldalon az fákot ronttyák s-vesztegetik,
 Vélnéd, Óriások más harcza kezdetik.

251.

Leső társaival mint Wesseléni ál(l),
 Sok le-eresztett kő sebessen arra vál,
 Gyars zuhogásával nem-is sokat hibál,
 Hogy társai közzül némelyt meg nem talál.

252.

De mint az vidám Sas az ég-zengésekben,
 Villámló háború, s-menykő-ütésekben
 Meg nem ijed, s-bátran repüll az egekben:
 Igy ők sem csükkentek ezekkel szivekben.

253.

Volt régen-is dolga Medvékkel Ferencznek,
 Az hydra Sárká(n)nyal mint ez Herculesnek,
 Nagy Polyphemussal avagy Vlyssesnek,
 De akkor-is ötöt hallottuk nyertesnek.

254.

Iffiab üdejében üzvén vadászatot,
 Szagló kopóival ha erdőt haytatott,
 Akar mi ravasz vad ugy nem lappanghatott,
 Csaholó szájoktól hogy meg-maradhatott.

255

Az többi közt egykor találván Medvére,
 Az mint kiki állot(t) el-rendelt helyére,
 Az Medve egyenest gyöt(t) Ferencz lésére:
 Fene ellenség ez maga személyére.

256.

De az mint gyöt(t), férre előtte nem állott,
 Hanem Vitéz módra véle szemben szállott,
 Ki-rántot(t) fegyvere kezében villámlott,
 S' haragos életül az vad bőre hámlott.

L₃

Mint

257.

Mint Tigris el-lopot(t) kölkein busulván,
 Nyargal az erdőkön, mérgében dül-fúlván,
 Medve dühössége sebektül uyjulván,
 Nem különben fortyant ellene indulván:

258.

Körmös lábaival hozzá sűrőn kabdos,
 Hol erre s-hol arra fordul, s onnét mardos,
 De Wesselényi-is, mint vitéz s jó kardos,
 Hol farán, hol hátán mély sebeket csabdos.

259.

Szédülni kezd a' Vad, s-tántorog végtére,
 S' el-esik, több (több) seb fűzetvén testére;
 S' éltető párája kél szelek mentére.
 Illy Vitéz baynoknak talált volt kezére.

260.

Most sem hagyott volna hátra semmit ebben,
 Menni az medvékkel ha kell vala szemben,
 De ő seregek-is hamar azon közben,
 Ki ide s-ki oda, el-oszla az hegyben.

261.

Hanem megént ujjab rivadások lének.
 Trombita- s Dob-szókkal erdők zendülének,
 Mellyre föl-rez(z)envén, szélyel-tekéntének,
 Sok had-viselőket s-Zászlókot nézének.

262.

Az kik Illyésházi Vitézi valának,
 Némellyek Putnoknál akkor próbálának,
 Nyeret(t) praedájokkal vissza-fordulának,
 Trombita-s-Dob-szó közt lovak ugrálának.

Némel-

263.

Némellyek Quártélybul győnek rikoltással,
Nyargalnak az mezőn, futtatván egymással,
Vagyon Rákóczihoz Vrok indulással,
Azért Murány alá gyűlnek szágódással.

264.

Kiki az hét közzül akkor mit vélhetett,
Akár melly bölcs elme tégyen itilletet,
Titkos csalárdságtul nem de nem félhetett?
Egy Aszszony szavára bizván életeket.

265.

Itt csak hét kard vagyon, van amot(t) négy száz-is,
Hogy ha nagy Atilla volna az atyád-is,
S' tőle marat(t) volna villogó szablyád-is,
Mint mozdulna itten, nem tudom, az száz-is.

266.

Oh nagy bátorságát az Wesseléninek,
Véle edgyütt lévő kevés Vitézinek,
Ki hal(l)otta mássát cselekedetinek,
Nőjön hire, s-neve emlékezetinek.

267.

Nemes szive nem hogy meg-csükkent ezekkel,
Sött olly bátran állott az hét Vitézekkel,
Mint az melly kőszikla csapatik vizekkel,
De meg nem hajtatik azok erejekkel.

268.

El-mennek amazok. Más lovast látának,
Kádasnak ösmérik, mellyen vidulának,
El-érkezik, s véle szóban indulának,
S' beszédéből ilyen biztatást hallának:

Kádas
Mária
késedel-
me okát
beszélli,
biztatván
Wesse-
lénit.

Hogy

269.

Hogy eddig Aszszonyom jelen nem lehetett,
 Az hagyott órára el nem érkezhett,
 Ne tégyen felőle senki itilletet,
 Örömet gyött volna, de el nem gyöhetett.

270.

Illyésházi Gábor ennyire késlette,
 Mert fölöstökömre magát rá-kötötte,
 Kelletlen vendégét ki nem rekeszthette,
 Vgy kellett(t) lenni, mint üdő szerzette.

271.

Vigan tarttya ugyan kételenségébül,
 S' örömet mutattya kedve színlésébül,
 De meg-veti módgyát majd mesterségébül,
 Hogy ki-feytőzhessék kelletlenségébül.

272.

Nincs semmi practika s-fortély az dologban,
 Hamisság nem szokot(t) lenni az igazban.
 Jelen lesz nem soká, talám van-is útban,
 Mulasd ezzel magad, üzente, azonban.

273.

Egyszer s-mind egy arany órát nyút kezében,
 Kit zöld zománcz borit kis kerékségében,
 Jó remenség jele s-nincsen-is kéttségben,
 Csak hogy nehéz várni, mig lehessen szemben.

274.

Kereged az óra, zománczos zöldsége,
 Nem ösmérni végét, olly egyenlőssége:
 Igy szakathatatlan szive nehézsége,
 Az mig bé nem telik küldött remensége.

Mária

275.

Mária elméje sem nyukszik azonban,
Wesseléni felől van sok gondolatban;
Mig nem szólhat véle, nincs nyugodalomban,
Végre ilyen módot talál az dologban.

276.

Az órát számlállya, s-mondgya: kilenczre jár,
Halá(s)zó helyemnek vizét le-vették már,
Szokott multságom az holott készen vár,
Ha valami pórok el-vesztegetik, kár.

Mária
halászat
szine alat(t)
le-gyön
Murány
várából.

277.

El kell azért mennem. Az mint hogy mindgyárt-is
El-készüle, s-hozzák két paripáját-is.
Nem akar mulatni csak fertály órát-is,
Meg-indull, saynállya eddig mulattát-is.

278.

Nézd az Isten(ek)nek bölcs suggallásokat,
S' jövődő dolgokrul titkos tanácsokat,
Meg sem gondolták volt mostani dolgokat,
Hogy már készítették azoknak uttyokat.

279.

Mária az előtt immár sok napokkal
Mulatni szokott volt az halászatokkal,
S' majd minden nap legyött, s-tölt kedve azokkal,
Viszsa-tért gyakorta, szép fogott halakkal.

280.

De most az melly tanyát hállója fel-vészen,
Nem volt még olly vonás, minemüt ott téssen;
Csak hamar érkeznék, hala várja készen,
Illy halász praedája szive szerént léssen.

M

Le-gyön

281.

Le-gyön azért most-is halászat színével,
 Hogy az patakhoz ér, meg-áll cselédével,
 Ott hadgya az többit szines beszédével,
 Maga tovább mégyen két meg-hitt hivével.

282.

Minémü Diána erdön Vadászatban,
 Hasonlónak lássad ezt az halászatban
 S' mi választást tennél ez két ábrázatban,
 Ha egyszer mind kettőt találnád utodban.

283.

Csak azt, hogy Diána nyilat visel kézben,
 Ez pedig hállóval halásztat az vízben,
 Semmi más külömbség nincs ez két szépségben,
 Sött győzi Mária majd az Deliségben.

284.

Melly, mint mikor Titán fel-gyön nap-keletrül,
 S' az homált el-úzi minden szögletekrül:
 Vgy ereszkedik le az köves hegyekrül,
 Vélnéd, hogy az szép nap gyött le az egekrül.

285.

Ez adgya Muránnak minden ékességét,
 Mint az tündöklő nap egek fényességét,
 Ki-gyöven belőle, hatta setétségét,
 Magával viseli ragyagó szépségét.

286.

Eörvendetes Délos az szűz Diánával,
 Cyprus az mosolygó Vénus orczájával,
 Parnassus Apollo szép ábrázattyával,
 Az erős Murány-is olyan Máriával.

Szomoru

287.

Szomoru az Délos szűz Diána nélkül,
Cyprus-is Vénusnak szép orczája nélkül,
Parnassus Apollo ábrázattya nélkül,
Szomoru Murány-is az Mária nélkül.

288.

Hova fordul az nap, ott van fényessége,
Az honnét el-megyén, lesz éj setétsége,
Le-gyött az Murányi napnak delisége,
Fényesül az erdő árnyékos zöldsége.

289.

Meg-láttya Wesselén ennek szép világát,
El-feleyti minden uttyát, s-fáratságát,
Mint az parthoz jutó tenger habosságát.
Ki magyarázza meg szive vigasságát!

290.

Érkezik azonban az végezett helyhez:
Futam Wesselény s-kapa az kengyelhez,
De hasonló lévén az könnyű evethez,
Szorgalmatossab lén Aszszonykája ehez.

Mária-
nak Wes-
seléni-
hez való
érkezés-
se.

291.

Nem várt gyarsasággal lovárul le-szálla,
Kezet fognak, kiki jó napot ajánla,
Süvegét le-vevén, Wesselén szolgálá,
Szívéhez azonban nagy forróság álla.

292.

Tetczik ábrázattyan tüze kinek-kinek,
Egymásra néztekben változik az színek,
Bár ne jelensék-is titkokot senkinek;
Régi árulója az orcza az szűnek.

M₂

S' mint

293.

S mint hogy Wesseléni viselt sok dolgokat,
 Felső hadakban-is forgatott kardokat,
 S' tartott sok helyeken nyertessen harczokat,
 S' vett az ellenségén szép diadalmokat :

294.

Maga kezeivel nyert volt egy palástot,
 Mellyet esső ellen véle hordoztatot(t),
 S' bocsátott volt az köd akkor kis harmatot,
 Melly meg-nedvesíté az gyenge pásitot ;

295.

Azért e' palástot az földre terité,
 Édes Aszszonykáját arra le-ülteté,
 Magát fél térdgyére melléje ere(s)zté,
 Illyen beszédekre az nyelvét függeszté :

296.

Wesselé-
 ni szava
 Máriá-
 hoz.

Mint az nyilas járván vadászó helyeket,
 Az melly szarvason ejt halálos sebeket,
 Lehel, s-el-bádgvadván, ohajt kút-fejeket,
 S' orvoslásra keres Dycamnus füveket :

297.

Vgy én, az mint irám első levelemben,
 Cupidótúl érted sebhétvén szivemben,
 Nyughatatlankottam, s-fárattam sebemben,
 Mig Aszszonyságoddal nem lehettem szemben.

298.

Boldog az az óra, mellyben láthattalak,
 Sok ohajtásimra ide várhattalak,
 Eösméretlen szolgád kézen foghattalak,
 Eözvegy palástomon meg-szállithattalak.

Mint

299.

Mint fű ki-süttetik déli verőfénytül,
 Meg-hervad, s-el-esik szokott zöldségétül,
 Viszont nedvesülvén harmatok gyöng(y)étül,
 Meg-éled, s-helyre-áll le-függetségétül:

300.

Vgy bádgyat szivem-is hervadni indúla,
 S' titkos ohajtással gyakorta jaydúla,
 De, mihént látalak, csuda mint uyula,
 Minden ekkori búm örömrre fordúla.

301.

Aszszonkám, ne utáld azért hüvségemet,
 S' arra érdemesnek ha véltél engemet,
 Hogy, ide fáradván, uyitnád szivemet,
 Hal(1)d foganatossan ilyen beszédemet.

302.

Az erős Muránban az kik férkesztetek,
 S' királyunk hűsége mellől el-tértetek,
 Tudgyad, hogy ellene annak serkentetek,
 Az ki érdemlene háladást tőletek.

303.

Ha jól meg-gondolod az régi dolgokat,
 S' öreg őseidnek tekénted sorsokat,
 Nem de nem köz rendbül találod voltokat?
 Vri méltóságra ki vitte azokat?

304.

Austriai házbul való Fejedelmi
 Nemes Országunknak s-királyi védelmi,
 Kiknek sok országra mentek győzedelmi,
 Voltak nemzetednek erre segedelmi.

M₃

Nemes-

305.

Nemességre hozák para(s)zti voltokból,
 Zászlós Vraságra nemes állapotból,
 Groffságra végtére Zászlós Vraságból,
 Gazdag kő-várakra az kis fa-házakból.

306.

De nem azért, hogy ezt gonoszszal fizetnénk,
 Jó tett Urunk ellen fegyverrel sietnénk,
 Idegen kedvéért hűséget le-vetnénk,
 S-hála-adás helyett pártolást követnénk.

307.

Azért nemzetedben leg kegyesb Aszszonyság,
 Ki szelidségéhez nem tér semmi vadság,
 Ha szenn(y)esiti-is többit az pártoltság,
 Ne rutitcson téged az hálodatlanság.

308.

Murány
 fel-adás-
 sára kéri
 Máriát

Királyunk részére Murány Várát add fel,
 Kivel hired, s-neved nap-keletrül gyön fel;
 Addig vitettetik, hol az nap nyukszik el,
 Mig ég s-föld fen leszen, nem temettetik el.

309.

Fogadom hitemre szép Aszszonyságodnak,
 Hogy valamie volt jó hirü atyádnak,
 Te fogsz parancsolni egyedül mind annak.
 Jó válaszsát várom jó oktatásomnak.

310.

Ezzel véget vete Wesselén szavában,
 Égvén azon közben szive nagy lángában.
 Mond Mária: Nincsen az ő hatalmában,
 Hogy fel-adgya, s-vig(y)en valakit Muránban.

Köte-

311.

Köteles ott minden Rákóczi pártýára,
 Nagy vigyázás vagy on eróss kapujára,
 Eö(c)cse visel, nem ő, gondot az kulcsára,
 S-annak az kezében viszik éczakára.

312.

S-mivel hogy az Vénus tréfát öröme st úz,
 Mellyel táborában mulat sok gyenge szűz,
 Wesselénibenn-is nem nyukhatik az tűz,
 Az valóságoshoz illy tréfa-szókot fűz:

313.

De vagy kedves rabom, azért gyere velem,
 Szép Aszszonyóságodot mayd el-is emelem,
 Groffi személyeddel szerencsém nevelem:
 Füleken Aszszonkám gondodot viselem.

314.

Ezen Máriának szive indulhatott,
 Az édes szók alat(t) mérget gondolhatott,
 Melly kissebségére nékie forhatott,
 De nem mutat ezzel semmi változatot.

315.

Hanem mint Amazon, ki szokott fegyverhez,
 Bátran felel, s-mondgya: Ha becsületedhez
 Illik, s-had-viselő jó hired s-nevedhez,
 Hogy álnokság térjen sok esküvésedhez:

316.

Azzal, hogy rabbá tész, mi ha(s)znod várhatod?
 Bizony Murány várát így meg nem hághatod,
 Hanem ál(l)hatatlan voltod mutathatod,
 Kinek mint kell hinni, példájul athatod.

Wesse-

317.

Wesseléni szavát hirtelen fordittá,
 Bánya, hogy ezekkel szívét szomorítá,
 Tréfáló szavait valóra fordítá,
 Ohajtta, s-ezekkel ajakát mozdítá :

318.

El-bádgyságomat újító harmatom,
 Meg-bocsás(s), hogy szómot tréfákkal forgatom,
 Hogy meg-tréfállalak, nincsen akaratom,
 Éretted tüzetet de ki nem mondhatom.

319.

Ha nem másért, az én igaz hűségemért,
 Szivemben lángozó nagy szeretetemért,
 S' benned helyzetetett erős reményemért :
 Bocsás(s)-bé Muránban s-szép könyörgé(se)mért.

320.

Esküszöm szabylámra : tégedet el-veszlek,
 Eözvegy nyoszolyámhoz igaz tűzül teszlek,
 Holtig tekéletes hűséggel követlek,
 Az mig meg nem áldasz, hát el nem eresztlek.

321.

Hevül most Mária, s-meg-akad szavában,
 Az szemérmesség posog orcájában ;
 Erre mit felellyen, forralya magában,
 Csak ő maga tudós titkos szándékában.

322.

Wesseléni magát ajánlván, biztattyá :
 Titkos indulattyát bizvást meg-mondhattya,
 Ha neki-is léssen ehez akarattyá,
 Jövendő dolgokból ezeket várhattya.

Király-

323.

Királynak, s-Országnak nagy jót cselekesznek,
Magoknak örök hirt s-szép nevet terjesztnek:
Nagy kedves életben koporsóig lésznek,
Minden mostani bút szivekrül le-tésznek.

324.

Eök pedig ezeket az mikor forgattyák,
Tündér személyeket noha nem mutattyák,
De Cupido, Vénus, s-Márs nem távoztattyák,
Hanem jelen vannak, s-dolgok nem mulattyák.

325.

Márs az Vitézeknek sziveket biztattya,
Mint annyi Herculest, ezeket úgy tarttya,
Ha mi zendületnek lenne indulattya,
Hogy Márs tanitvánnya, kiki meg-mutattya.

326.

Cupido Annyostúl nyughatatlankodik,
Az szerelmes szivek körül gyarsolkodik,
Mint ki két tűz mellet(t) szorgalmatoskodik,
Ha egyet fel-lobbant, máshoz rugaszksodik.

327.

Végre Máriához mind ketten gyülnének,
Minapi sebéhez több tüzet tévének,
Az melytül erei jobban hevülnének,
Nagyob indulati Ferenczhez levének.

328.

Az mint üle azért, lassan emeledék,
S' mint az nyiló rósa, gyengén pirossodék,
Ajaka mozdula, s-szólni ereszkedék,
S' ilyen feleletre nyelve bátorodék:

N

Hada-

7

329.

Mária
felelete
Wesselé-
ni kö-
nyörgé-
sére s-
Murán-
nak fel-
adássában
maga
ajánlása.

Hadakozó Mársnak vitéz onokája,
Az házasság dolga Istenek munkája,
Eök rendelik, kinek ki legyen mátkája,
Azok nélkül vakot fordít az ko(c)zkája.

330.

Ha ugy tetczik azért ez az jó Istennek,
Ebben-is szolgálók vitézi fejednek,
Nem-is kell kivüled más senki szivemnek,
Csak te vagy reménye árva életemnek.

331.

Azon lészek: miként velem együtt Muránt
Te kezedhez adgyam, s-tarcs sajátod gyalánt,
Igaz szeretetünk csak legyen egyaránt,
Meg-adgya az Isten, az mit szivünk kívánt.

332.

Eörüll Wesseléni ez kedves válasznak,
Jobban mint az özvegy madár az tavasznak,
Mellyet nőstényétül telek el-szakasztanak,
S' az puszta erdőkön bálnattal aggosztanak.

333.

Végtére egymás közt illyent végezének:
Hogy mind az két részrül ébredve lennének,
Mihelt Máriától levelet vennének,
Az mint ő rendeli, mindgyárt gyöhetnének.

334.

Ez Wesseléninek melly örvöndetes hír!
Hasznosab sebének, mint az Balsamum ir,
Ollyan kedves képet az Apelles sem ir,
Mellynek jövendőben szép személyével bir.

Mert

335.

Mert miként Phosphorus az haynal-emelő,
 Az több Csillagoknál fényesebben kelő:
 Vgy ez egyebeknél töb szépség viselő,
 Minden állapotya szeretet-nevelő.

336.

Gazdagsággal Júnót, Cypriát szépséggel,
 Szívével Bellónát, Pallást eszes(s)éggel,
 Beszédével Svádát, Phoebét deliséggel,
 Igaz Penelopét követi hűséggel.

337.

Musák tudománya nyelvének szállása,
 Haynali hasadás ajaka nyílása,
 Orczája pünkösdi rósáknak szállása,
 S-Wesselén szívének tüze, s-lángozása.

338.

Le sem veszi szemét szép ábrázattyárúl,
 Mint az sas-keselő mikor naphoz járúl,
 Eörömet rósákokot szedne orczájárúl,
 S-klárist szakasztana kedves ajakárúl.

339.

Kap-is azon közben kesken derekához,
 Egy csókra hajtani akarja magához,
 De hasonló lévén az gyars karikához,
 El-fordul, s-nem enged módot illy dolgához.

Wesselé-
 ninek
 Mária
 csokolá-
 sára való
 ha(s)zonta-
 lan ger-
 jedése.

340.

Erre gerjett tüze hejában fárada,
 El-készített csókja ajakán marada,
 Az hová szánta volt, oda nem ragada,
 Vgyan kár, az szép csók hogy csak így szárada.

N₂

Noha

341.

Noha az csók előtt kezébül ki-mula,
 De mint könyű szellő megént meg-fordula,
 Nem idegenkedik, mint hogy meg-holdula,
 S-gyenge hajából vert perezéhez nyula.

342.

Fogd ezt. Az gyars üdő mint hogy senkit sem vár,
 Hanem szokott rendi folyásában el-jár,
 Edgyütt-lételünköt meg-kajonlotta már,
 S-egymás személyétül ben(n)ünköt mayd el-zár.

343.

Az távul-lételnek pedig maradéka
 Az feledékenség, mellynek ha árnyéka
 El-nyomván, szunnyadna szivednek szándéka,
 Köl(t)csön fel ez attam perez ajándéka.

344.

Arva személyemet juttassa eszedben,
 Tudgyad, mit végesztél velem e' berekben,
 Nincsen annyi hay-szál az attam perezben,
 Me(n)nyit léssesz nálam te emlékezetben.

345.

Kedves ajándékát vészi nagy kedvesen,
 De esik szivének igen sérelmesen,
 Hogy szép személyétül válni el kellessen,
 Az mint bucsuzik-is tőle keservessen.

346.

Egymá-
 stul való
 el-válá-
 sok.

El-válván egymástul, két felé térének,
 Egy rész Máriával vár felé menének,
 Az töb vitézekhez más rész sietének,
 Kik Ferencz szivének nehezen esének.

Hán-

347.

Hánszor teként viszsza, mig ötet láthattya,
Vigyázó szemeit oh mint nem jártattya!
S-mikor tovább menvén, ezt nem vigyázhattya,
Meg-kedvelt személyét, gondold, mint ohaytja.

348.

S-viszsza akar tézni, nem birhat tüzével,
Az mint meg-is indul fel-lobbant szivével;
Kéri Vadászi Pál, s-inti beszédével:
Hogy ezt ne mivellye, s-mayd tartya kezével.

349.

Tészen vala nagy kárt viszsza-menésével,
Máriának jutván szemben cselédével,
El-árulta volna magát személyével,
Mely lett volna dolga hamar veszélyével.

350.

Azért szokták vakon irni az szerelmet,
Hogy nem tud ösmérni semmi veszedelmet;
Vadászi Pál ha ád vala engedelmet,
Ferencz-is vesztére talál vala vermet.

351.

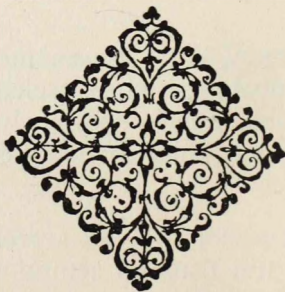
Van Mária után szive nehésséggel,
De más felől megént tellyes reménséggel,
Márs, Vénus, s-az Isten lévén segítséggel,
Fel-virad várt napja megént fényességgel.

352.

El-hagyott sereghez azonban jutának,
Az kik ez dologban semmit sem tudának,
Hogy tovább mentek volt, annak szint adának,
Mellyet az vitézek valónak tudának.

353.

Onnét meg-indulván, haza verekednek,
Az fáradság után nyugodni erednek.
Kis pihenést Musám adgy te-is kedvednek,
Meddig az töb dolgok fel nem kerekednek.

MÁRSAL

MÁRSAL TÁRSOL- kodó Murányi Vénusnak HARMADIK RÉSZE.

1.

Az váró sziveknek nincsen nyugodalma,
Az kit el-borithat szerelem hatalma,
Fárad s-elmjének van sok agadalma,
Remélet(t) dolgának mig nem lesz jutalm^a.

2.

El-válása után az két árva főnek,
Egyre, másokra-is, nehéz gondok győnek,
Nyughatatlanságot kik szivekben lőnek,
Mig módgyát eythetik az rendelt üdőnek.

3.

Ha ők nem nyugodnak, kely fel Musám te-is,
Az második után men(n)y harmad részre-is,
Muránban Wesselén miképen ment be-is,
Beszéli el s-dolgának mint szakat(t) vége-is.

4.

Két hasonló dolog: szerelem, s-vitésség,
Kiket egyaránt ér mind jó, s-mind vezteség,
Vénus és Márs között van régi s(z)övetség,
Az miként tanított errül az régiség.

Az szerel-
mesnek
és az vi-
tézkedő-
nek egyen-
lő álla-
pattya.

Az vité-

5.

Az vitézek dolga s-az szerelmeseké
 Egyenlő, oly ezé, az mint az másiké;
 Az melly üdő tészí az vitézt erőssé,
 Az szerelmest azon teheti kedvessé.

6.

Az vitézek dolga sok földeket jární,
 Kétes reménséggel szerencsáját várni,
 Az puha életet kedvétül el-zární,
 Essőt, havat, s-záport egyaránt próbální.

7.

Kétes szerencséje az szerelmesnek-is,
 Sokat fárad, s-vel meszsze utakot-is,
 El szokta mulatni az lágy ágyakot-is,
 Eösmér sok hideget, s-forró napokot-is.

8.

Vigyáz leseire az vitéz, s-strását ál(l),
 Alom szemeire éjjel-is ritkán szál(l),
 Kévánt próbájára ha mi módot talál,
 Siet, s-nem tartya meg semmi ves(z)ély s-halál.

9.

Az szerelmesnek-is ébredve kell lenni,
 S' szükség az éjbül-is gyakran napot tenni,
 Alkalmatosságot vigyázva kell venni,
 S' tekélet(t) helyéhez serényen kell menni.

10.

Az vitézkedőnek nem kis mestersége,
 Hogy az melly strásákat állat ellensége,
 Azokot el-fogja s-győzze serénsége,
 Lesz nyereségérül ugy job reménsége.

Az sze-

11.

Az szerelmesnek-is nem utolsó gondgya,
Annak csalásában mint lehessen módgya,
Ki vigyázásával gátoltatik dolga,
Ha ezt győzi, magát szerencsésnek mondgya.

12.

Éjjel üt az vitéz gyakran ellenségre,
S' véletlen csapása fordul nyereségre;
Tart az szerelmes-is sokszor setétségre,
Hogy nyilván ne kelyen dolga veszteségre.

13.

Az vitézi dolog forgandó s-kétséges,
Néha hasznos, néha káros s-veszteséges;
Szerelem dolga-is nem mind nyereséges,
Ha most gyönyörköttet, volt eléb inséges.

14.

Az vitézkedőket sok veszély rémiti,
Kezdett uttyokrúl-is gyakran meg-tériti,
S' néha nem remélet(t) veszélyben keriti,
Meg-szabadulásra csak Isten segíti.

15.

Ki visell töb veszélt, mint az szerelmesek,
Kiknek minden dolgok, s-uttyok félelmesek,
Lévén az irigyek ellenek szemesek,
Jóra várt napok-is gyakran keservesek.

16.

Ennek mind kettőnek csoportos az uttya,
S' nem olly mulatságos, mint Pegasus kúttya,
Sok munka, fáradság, várás, túrás futtya,
Ha mi jót fordít-is, azt sem hamar nyújttya.

O

Nehéz

17.

Nehéz ugyan várni az szerelmeseknek,
 Az szerént az próba-leső vitézeknek,
 De az üdő szabván módgyát mindeneknek,
 Annak rendi ellen ezek sem mehetnek.

18.

Állani az üdő ellen ha lehetne,
 Akar mi-is végben könnyebben mehetne,
 Tüzérül szerelmes hamaréb tehetne,
 Vitézi próba is eléb készülhetne.

19.

Szerelem, s-vitésség illy hasonló társok,
 Kiknek Ferenczben-is együt(t) van lakások,
 S' hogy ha az üdőtül nem volna várások,
 Murány felé régen volna indulások.

20.

De az mint végezett szép Aszszonykájával,
 Időtül kell várni annak az módgyával,
 Ohajtván szivének titkos fájdalmával,
 Hogy kévánt ideje győne gyars szárnyával.

21.

Az várás mivel hogy gyűlöl késedelmet,
 Nem athat magának semmi engedelmet,
 Mig fel-tett szándékán nem vész győzedelmet,
 Az mellyre Istentül ohajt segedelmet.

22.

Azonban az üdő el-jár folyásában,
 Mária sem nyukszik kedvére Muránban,
 Hanem vagyon gondos szorgalmaskodásban,
 Mint érne jó véget fogadott dolgában.

De

23.

De erős fát ingat nehéz mozdítása.
 Miolta alá volt Ferenczhez járása,
 Annyira hatotta szívét fogadása,
 Hogy mayd beteg ágyra történik szállása.

Mária
 törődé-
 se s-bu-
 salása: mi-
 képen
 vigye
 végben
 fogadá-
 sa sze-
 rént Mu-
 ránnak
 fel-adá-
 sát.

24.

Fárasztya elméjét, s-nyughatatlankodik,
 Hol le-üll, hol ballag, búsul s-gondolkodik,
 Dől sokszor könyökre, hal(l)gat s-szomorkodik,
 Mint essővel ár-viz, gondgya szaporodik.

25.

Nem hoz csendes álmot az éy-is szemére,
 Az hives haynal-is nincs könyebségére,
 Ebéd, s-vocsora-is nem lehet kedvére,
 Mind kelet s-mind nyugat bút ereszt szívére.

26.

Orczái rósái mellyektől hervadnak,
 Az gyenge Klárisok ajakán száradnak,
 Vidám tekintetü szemek szomorodnak,
 Az serény lépésü inak-is lankadnak.

27.

Az bú, s-az gond, csuda, az mint fogyasztanak,
 Mint gyenge füveket az dér, hervasztonak,
 Mint az nyári heves utak, bádgyasztonak,
 Mint hajak-ószító üdők, aggasztonak.

28.

Az bú az elméket tészí csendetlenné,
 Az szokott jó kedvet mord(d)á s-kedvetlenné,
 Az test serénységét rest(t)é s-erőtlené,
 Az jó falatot-is meg-únt s-izetlenné.

29.

Látván változásit azért Máriának,
 Kiket bús fejére az gondok hozának,
 Lészen ez hirével ö(c)csének Évának,
 S-tudakozza okát ily nyavalyájának.

30.

Az okosság talál mindgyárt fogásokat,
 S-tudgya oly palást(t)al földni az dolgokat,
 Melly alól nem látni azok mi-voltokat,
 Együgyü halak-is így nyelnek horgokat.

31.

Az vér-has nyavalya akkor uralkodott,
 Magos Murányban-is bé-ment s-gonoszkodott,
 Mondgya azért ő-is, hogy abban akadott,
 Melyből minden teste s-ereje lankadott.

32.

Valónak hiszik ezt bádgyadotságáru,
 Ki-is vélhetet(t) mást akkor Máriáru?
 Nem gondolkothatván titkos szándékáru,
 Szorgalmatoskodnak meg-orvoslásáru.

33.

Készüll az orvosság, s-sietnek érette,
 El-hozzák, ezt maga Éva készítette,
 Vgy vélvén az dolgot, az miként szinlette,
 Vér-has veszélyétül az Nénnjét féltette.

34.

Mondgyák: éllyen véle, amaz le-téteti,
 Hogy tovább bé-veszi, vélek el-hiteti,
 Azonban azokat más felé viteti,
 El-kezdet(t) gondgyára bús elméjét veti.

Nagy

35.

Nagy dolgokat mozgat, irtózik terhétül,
Azokat kezdeni sok egy Menyecs kétül,
Hectornak-is elég volna az szivétül,
Avagy Vlyssesnek practikás fejtül.

36.

Vgyan-is gondold meg figyelmes elmével,
Lehetett gondgyának minémü terhével,
Olly dolgot kezdeni kétes szerencsével,
Melly nagy veszélyeknek rakva félelmével.

37.

Hogy eleget tégyen fogadása aránt,
Arrul való gondgya ád szivének csalánt,
Azon törvén magát, mint adgya fel Muránt,
Mellynek erősségét tartják csuda gyalánt.

38.

Nincs egyéb, csak Kádas ehez segítsége,
Ki tudván az dolgot, van igaz húsége,
De sok az kettőhöz ennek nehézsége,
Nagyot nem bir az kis erő tehetsége.

39.

Végben menetele másképpen nem lehet,
Az csendes éczaka ebben ha mit tehet,
Mikor az setét éy hal(l)gatásra mehet,
Akar mi titok-is gyarsab utat vehet.

40.

Veszedelmes ez-is, mert noha más nyukszik,
De az szokott strása az Várban nem alszik,
Ha szemre kéll, az mi szivek alatt fekszik,
Keserő pár luggal az fejek melekszik.

O₃

Vgyan-is

41.

Vgyan-is palástolt titkok ha ki-nyilnék,
 Illy practikájokot melly dolgok nem érnék!
 Szomoru rabságra az Máriát vinnék,
 Kádassal az hóhér-bástya hoszszát mérnék.

42.

Mind ezeknek retteg ugyan nagy voltátul,
 S irtóznak vállalai illy terhek sullyátul,
 De el nem szakadhat fel-tett szándékátul,
 Az igaz czáfolni nem szokott szavátul.

43.

Hogy azért eleget tégyen szavainak,
 Noha nehéz terh az gyenge vállainak,
 De nem kedvez ezért semmi munkáinak,
 Csak módgyát talállya czélzott dolgainak.

44.

El-tekélli, ezen hogy csak által-esik,
 Nem nézvén, minémü rémitések lesik,
 Azért szoros uttyát addig irtyák s-nyesik,
 Alkalmatosságát végtére keresik.

45.

D(a)edalus szorulván Créta szigetében,
 S-tartatván Minostul rabságos inségben,
 Szerelmes hazája jut gyakran eszében,
 Mint szabadulhatna, hánnya elméjében.

46.

Fel-kél s-figyelmessen nézi az helyeket,
 S-el-jár alat(t)omban minden szögleteket,
 Szabadulására hol lelne réseket,
 Láttya környös-körüll az nagy tengereket.

Törődik

47.

Törődik magában s-hánnya practikáját,
Meg-unván az fogság kedvetlen igáját,
Miképen győzhesse tenger Morotváját,
S-láthassa valaha ohaytot(t) hazáját.

48.

Mellynek mint hogy egyéb mó(d)gyát nemláthatta,
Uj mesterségekre elméjét fordítta,
S-mond: szabadulását ha az tenger tiltya,
Az tág levegő ég szabad uttyát nyitva.

49.

Szerez azért titkon fiával tollakat,
S-azok füzéséhez készít viaszokat,
— Uj találmány — csinál azokbul szárnyokat,
Magára, s-fiára ragasztva azokat.

50.

Az kik erejével magokat emelik,
Fel-kelvén Cretábul, tengert által-kelik,
Vágyott honnyok felé uttyokat rendelik,
Várt szabadulással akarattyok telik.

51.

Igy Mária szive lévén bús fogságban,
Mint ki-vágyó madár meg-únt kalitkában,
Szorgalmatoskodik az szabadulásban,
Éjjet-is gond(d)al tölt sok gondolkodásban.

52.

Az vár kerületit szemessen vizsgálva,
Alkalmatosságát nézi, hol találva,
Látván, hogy mindenütt nagy meredek álla,
Azt miként győzhesse, szivét nagy gond szállva.

O

Hogy

53.

Hogy adott szavának eleget tehetne,
 Merre Wesseléni titkon fel-mehetne,
 Mert dolga jó vége másként nem lehetne,
 Az magos falok közt olyan helyt keresne.

54.

Meredek kősziklák az fel-hágást tilttyák,
 Mint tenger D(a)edalus uttyát, el-szorittyák,
 De szükség s-akarat őt-is meg-tanittyák,
 S' kellő találmányra elméjét fordittyák.

55.

Mária
 szorgalmatosá-
 ga az lé-
 trák ké-
 szítéssé-
 ben, mel-
 lyeken
 bé-bo-
 csáthassa
 Wesse-
 lénit
 Murán-
 ban.

Azért mint D(a)edalus viaszos szárnyokat,
 Készít Mária-is titkon lajtorjákat,
 Mellyekkel győzhesse az nagy kősziklákot,
 S' ilyen mesterséggel készíti azokat.

56.

Az vár-fokon járván, czérna-szálat vészen,
 Annak az végére köveskét köt s-tészen,
 Le-ereszti, s-az falt méri néhány részen,
 Létra állásához csekélyeb hol lészen.

57.

Az mint építetve van most az uj bástya,
 Az melly szomszédságát az Csigáknak tarttya,
 Akkor csak köz hely volt, azért azt választtya,
 Alkalmatosb helyét nem-is találhattya.

58.

Meg-mérvén mélységét köves czernájával,
 Tizenkét öltre nyúl az czérna hosszszával,
 Mig fölül edgyez az falok allyával,
 Melly van elméjének nem kevés gondgyával.

Mert

59.

Mert nehéz szert tenni olyan lajtorjára,
Melly tizenkét ölig nyuytózzon hosszára,
S' ugy bocsátkozhasson az falok allyára,
Hogy az alatt-lévőt hozza az bástyára.

60.

De ád Isten orvost ez nyavalyájának,
S' mutat futamatot meg-akatt dolgának,
Mert gyön megént Eötcese, kit hínak Évának,
Látogatására gondos Máriának.

61.

Talál az gyars elme itten-is szineket,
Vesz hamar nyelvére kemény beszédekét,
Formálván cseléde ellen nagy sémbeket,
Mutat haraggal tölt kedvetlenségeket.

62.

Kérdi Éva okát sémbeskedésének,
Amaz illy választ ád értekezésének:
Vigyázatlanágát unta cselédének,
Ez oka haragos kedvetlenségének.

63.

Most-is nem kevés kárt, mond, szaporítottak:
Sok derekal(y)t s-párnát öszve-rothasztottak,
Mondom, szellőztessék, de szót nem fogattak,
S' azt felelik, hogy ők létrát nem kaphattak.

64.

Az mint hogy nincsen-is nekem olly Laytorjám,
Az mellyen azokat az padra hordatnám,
Nem örömet pedig más helt fitogatnám,
Azokért magamot hogy meg ne szólátnám.

P

Mert

65.

Mert sok Erdélyi nép gyön s-megy most az várban,
 Az idegen pedig gyars az meg-szóllásban,
 S' szemes akarmi kis dolog vizsgálásban,
 Mint magában, vétket eléb talál másban.

66.

Csendesítő szóval mond Eötcse Nénnyének:
 Illy kedvetlenségi azért ne lennének,
 Másut(t) Laytorjákat ha nem lelhetnének,
 Van Listiusnének, azokért mennének.

67.

Listiusné akkor nem vala Muránban,
 Vidula Mária Eötcse tanácsában,
 Angyal szól belőle, gondollya magában,
 Vgy tetczik, hogy immár eléb van dolgában.

68.

Az mondott Laytorját azért el-hozattya,
 S' el-hozatván, titkon az padra tolattya,
 Serénkedik, kezdet(t) dolgát nem mulattya,
 Készítetteti, s-talám maga-is forgattya.

69.

Sok mester-ember van mivel hogy Muránban,
 Mint valami czéhes mezei várasban,
 S' lát kiki dolgához külömb hivatalban,
 Kötél-csináló-is lakik vala abban.

70.

Ezzel köteleket gyarsan visszszálatott,
 Mellyeket titkosan párnákban dugatott,
 Hogy eszre ne vegyék, padra ugy hordatott,
 Létra-készítéshez ezekkel fogatott.

Rövid

71.

Rövid volna csak egy, mond: mást-is fogjonak;
 Fogják, s-körülötte serényen forgonak,
 Az mint az mérték ér, olly hoszszat toldonak,
 Meg-kötik, s-fogai erőssen tartonak.

72.

El-készítik, mennél job módgyával lehet;
 Bizik, hogy már dolga szaporábban mehet,
 S-Isten áldásából kívánt véget vehet,
 S-Létra segédével Wesselén föl-gyöhet.

73.

Akkor Illyésházi nem vala Muránban,
 Rákóczihoz ment volt Kassa várassában,
 Ez-is segítette Máriát dolgában,
 Mert mint máskor, nem volt annyi nép az várban.

74.

Eléb pedig hogy sem az létra kész lenne,
 Mihelt látá dolgát, hogy már jobban menne,
 S-végben vitelérül reménséget venne,
 Vitéz Wesselénnek illyeket üzene:

75.

Sies(s) Kádas ahoz, az ki ohajtva vár,
 Társot adó tavaszt mint az özvegy madár,
 Vigasztald s-jelencsd meg, hogy készen várom már,
 Meg-jádzom szerencsém, valamiképen jár.

76.

Csötörtök éczaka hagyot(t) üdónk légyen,
 Ha én nem rettegek, ő-is szivet végyen,
 Az mikor az üdó éjféli-korra mégyen,
 Az fel-gyövetelben próbát akkor tégyen.

P₂

Csak

8*

77.

Csak ál(l)hatatosság, nem kell egyéb ehez,
Módot keresek én az Várban mindenhez,
Kész uttyát talállya az fel-gyövetelhez,
Isten hozza, s-bizyon igaz húségemhez.

78.

Meg-indula Kádas szokott sietséggel,
S' Fülekre érkezik kedves követséggel,
Telik Wesseléni ujjab reménséggel,
S-kezdendő uttyához lát nagy serénséggel.

79.

Wesse- Kik tudgyák az dolgot, szóllittyá magához,
léni ké- Azok tanácsábul készüll próbájához,
születe Hiván segítségül az Istent magához,
Jó reménségben van s-bizik-is dolgához.

80.

Tanácsot tartának, ehez mint kezdgyenek,
Az nagy hegyek által melly uton mennyenek,
Tanult kalahúzik vélek kik legyenek,
Hogy az nem járt uton ne téveledgyenek.

81.

Egy régi szolgája vala Máriának,
Melly elől-járója volt tiz gyalogának,
Ficzeknek nevezik nevéül attyának,
S-ahoz Jakab nevet az Papok adának.

82.

Ez Rima-Szombatban egy Vásárkor lévén,
Fel-tekert puskáját maga mellé vevén,
Az Tolongó nép közt ő-is menvén, s-gyövén,
Akarattya ellen ki-sült, nem remélvén.

Melly

83.

Mellynek golyóbissa gyars repülésében,
Egy szegény Aszszonnak akad az mellyében.
Nem szenvedt tovább lelkét az testében,
Harmad napra véget szakaszt életében.

84.

Rohan az sokaság az mellyért Ficzekre,
Kötelet hánnak az puskás kezekre,
Érdemes fogságra vitetik Fülekre,
S-Hánn(y)ák kimilletlen kemény Temleczekre.

85.

Az hol szegény Jakab soványon tartatik,
Az száraz kenyér-is jó ízűn falatik;
De hogy Ferencz kezdett dolga forgattatik,
Onnét szabad uttya neki-is nyittatik.

86.

Mint hogy régi szolga volt Murány Várában,
Tudós az ott való útoknak dolgában,
Azért őt állattyák az Kalahuzságban,
Temlecz fogságából hozván szabadságban.

87.

El-rendelnek mindent tanácsos elmével,
Készül Wesseléni Vdvara népével,
Több Hadnagyoknak-is adatik hírével:
Kiki készen légyen maga seregével.

88.

Szép számu gyalogját azért meg-indittyta,
Más nap Lovasit-is utánna mozdittyta,
Mint ött vagy hat százig népét szaporittyta,
Az sok jó Katona egymást bátorittyta.

89.

Serény inu lovak alattok ugrálnak,
 Sok jeles példákat mentekben számlálnak,
 Viselt dolgaibul kik Ferencznek ál(l)nak,
 Véle edgyüt(t) most-is örömost próbálnak.

90.

Sok vitéz emberrel mérész az serege,
 Kiknek az merre csap fegyverek melege,
 Világi életében lesz soknak elege,
 S-mereviti testét az halál hidege.

91.

Vadászi Pál vité(s)-
 sége. Amaz magyar Hector véle Vadászi Pál,
 Kinek vitéz hire az nagy egekig szál(l),
 S-vérrel izzatt tőre valamely felé vál,
 Vagy hal az ellenség vagy el-fut s-férre ál(l).

92.

Az vadásznak nevét igazán viseli,
 Sok Pogány vaddal van Gyöngyös gyakran teli,
 Mint vigyázó Vadász, azokat fel-leli,
 Kit meg nem öl benne, Fülekre emeli.

93.

Felső hadakban-is vadászot(t) gyakorta,
 Az Svédek vadait ott-is gyakran fogta,
 Hectori fegyverét merre fordította,
 Az ellen-állókat mint menykő rontotta.

94.

Fekete László
 ditsirete. El nem maratt tőle Fekete László-is,
 Eösétül vett neve mellynek ha holló-is,
 De fejérb erkölcsü nem vala Cato-is,
 S-ennél nem vigyázób az tanult ráró-is.

Az ked-

95.

Az kedves erkölcsöt az nagy emberséggel,
Szép maga-viselést szelid csendességgel,
Okos vitézkedést meg-ért eszességgel,
Ha ki le akarná irni mesterséggel:

96.

Ez légyen példája s-más formát se végyen,
Igaz jedzéseket csak ez szerént tégyen,
Bár maga Apelles itilője légyen,
Hogy ha kép-irása nem rendesen mégyen.

97.

Gombkötő János-is Füleki fő-hadnagy,
Ki emlékezete Prága körül-is nagy;
Te-is Farkas Fábján Bátyáddal jelen vagy,
Szép vitésségedbül hátra most-is ne hadgy.

98.

Kazai János-is az Péter Deákkal
Követi ezeket, s-gyön az gyalogokkal,
Kik mivel hogy eléb valának utokkal,
Polomnál egyeznek meg az lovagokkal.

99.

Töb sok vitéz ember, sok hires Katona,
Kiknek, ha Történnék harczi zenebona,
Mindenike fegyvert örömet rántana,
S-mint az busult vadkan, sebeket osztana.

100.

Vigan megyen azért illy szép seregével,
S-bátorittya magát azok erejével,
Eöket-is biztattya sok szép beszédével,
Hogy meg-áldgya Isten várt nyereségével.

Jutnak

101.

Az sereg rémülése Murányban esett áldgyu lövéssek miatt.

Jutnak rút havasok kegyetlenségére,
S-kősziklás utoknak meredekségére,
Viradván más haynal éy setétségére,
Alig ál(l)hatot(t) bé végezett lesére:

102.

Hogy két áldgyu-lövés lén Murány Várában,
Kin az egész sereg vala zaydulásban,
De gyars Wesseléni az bátorításban,
S-okossan illy fogást találá dolgában:

103.

Wesseléni biztatása.

Vitézek ezt áldgyu-lövésnek vélnétek,
S-hogy bé-vitték hirünk, ne talám félnétek,
Várt nyereségünkrül kétessek lennétek,
De vadászok lőttek, nem egyeb, hidgyétek.

104.

Mint hogy völgyek öblén az szók meg-akadnak,
Egy zendülésnek-is kettős hangot adnak,
S-nyári menydörgésként fel s-alá csapongnak,
Az apró puskák-is mint áldgyúk ropognak.

105.

Ezt pedig az Echo cselekeszi velem:
Mert őt-is viselte néha az szerelem,
S-mint hogy az ő dolga vala veszedelem,
Várná, hogy engem-is rémitne félelem.

106.

Volt ez seregébül régen az Nympháknak,
Kik szűz Diánával erdőkön vadásznak,
Akkor-is mestere volt az Csácsogásnak,
S-eset(t) szerelmében végre Narcis(s)usnak.

Melly

107.

Melly igen maga-hit(t) lévén szépségében,
Meg-utálja Echót, s-nem veszi kedvében.
Kin meg-háborodik, s-bút nevel szívében,
Meg-emészti magát, végre keservében.

108.

Teste nedvessége búval el-szárada,
Csontaibul pedig kőszikla forrada,
Nyughatatlan szava, az mint volt, marada,
S-nyelveskedésének vége nem szakada.

109.

Völgyek között történt volt el-változása,
Ottan vagyon most-is szaporáb lakása.
Kinek végeződik békével szállása,
Hogy ettül ne volna vissza-csaptatása?

110.

Mint hogy szerencsétlen volt ő szerelmében,
Irigy másíknak-is jó szerencsájében,
De ám üvölcson ő az hegyek völdgyében,
Csak én Aszszonykámnak maradgyak kedvében.

111.

Ez lövések azért meg ne rémitsenek,
Echo zengésébül kik nagyak tetczenek,
Eléb életemtül Párcák el-metczenek,
Fel-tett szándékomtul hogy sem el-ejcsenek.

112.

Meg-csapja Phaéton azonban Lovait,
S-tengerben meriti aranyos hajait,
Hesperus hozza fel hives árnyékait,
S-emeli az üdő éjjeli gyászszait.

Q

Nem

113.

Nem késnek, dolgokkal ők-is serénkednek,
 Rút havassok közül alá-ereszkednek,
 Az Murány-allyai sikra verekednek,
 Nyolczvan az javábul kezekre esküdnék:

114.

Hogy éltek fottaig egymást el nem hadgyák,
 Az dolgot egy sziv(v)el s-markos kézzel fogják,
 Magokot kapsinak, s-prædának nem adgyák,
 Wesseléntül várnak, s-ő szavát fogadgyák.

115.

Vitézek-
 nek Mu-
 rán erős-
 ségétül
 való ir-
 tózása.

Elöttök az óra, mellyben próbálnok kell,
 Sibongnak egymás közt támatt beszédekkel,
 Látnál sok Katonát változó szinekkel,
 Mint ki tengerre üll hab-hozó szelekkel.

116.

Irtóznak Muránnak nagy erősségétül,
 S annak meg-vétele lehetlenségétül,
 Ki Nagy Sándornak-is próbált seregétül
 Nem félne s-sem Xerxes sok ezer népétül.

117.

Egy az többi között végre nem túrheté,
 Régi vitéz vala, s-az dolgokat érté,
 Solymosinak hitták, szemeit fel-veté,
 S' Wesselénit ilyen kérdésvel illeté:

118.

Voltál-é Muránban? felel: hogy volt volna,
 Azt mászod-éhát meg?mondgya: végzet(t) volna
 Már Aszszonkájával, s-dolga készen volna,
 Csak az oda menés, más héja sem volna.

Solymosi

119.

Solymosi fejének tetczik ez csudának,
Hogy enn(y)ire hiszen egy Aszszony szavának,
Kész akartva keres, mond, veszélyt magának,
Mint az hajas Sámson, hivén Dalilának.

120.

Nem tanácsos dolog Aszszonyoknak hinni,
Hizelkedésekhez mérget szoktak kenni,
Mikor leg hivebnek látczik hozzád lenni,
Mint Siréna akkor szokot(t) csalra venni.

121.

Circe mennél kedvesb éneket indított,
Leg töb tündérséget akkor szaporított,
Sok kedves orczákat rút bőrrel borított,
S-emberi szép személt baromra fordított.

122.

Itallyának oly izt Pandora-is csinált,
Száj kényességének mellyel kedvet talált,
De mikor gyomort ért, fojtó méreggé vált,
S-mézzel szinlet(t) ize nevelt soknak halált.

123.

Félő, itt-is az méz mérget ne nevellyen,
Az kedven adot(t) szó mordul ne felellyen,
Jóra remélet(t) nap homált ne emellyen,
S-ennyi szép vitésség veszélyre ne kellyen.

124.

Solymosi szavain Ferencz boszszonkodik,
Dorgállya, hogy ilyen-képen gondolkodik,
S-mások szivében-is akadályoskodik,
Szégyen, az melly félénk szókkal pironkodik.

Q₂

Felel

125.

Felel amaz: Téged féltlek, nem magamot,
 Az hol kell, ki-vonom ott én-is kardomot,
 Kevésnek-is tartom az én halálomot,
 De tégedet szánlak el-veszni Vramot.

126.

Az a' szép vitésség, kit veled szerzettünk,
 Hercules módgyára fáradva kerestünk,
 Viselvén sok sebet, s-abbúl fol(y)t vért testünk,
 Illy mód nélkül vesz-é? s-igy lesz-é el-estünk?

127.

Amaz szerzett szép hir, ki ér az egekig,
 Keletrül fel-gyövén, terjed nap-nyugatig,
 Nem mehet-é tovább, hanem csak holnapig?
 Illy hamar vesztet-é? s-viszed végezetig?

128.

Hidgyed, végét éri Murány mind ezeknek,
 Aszszony szavaibúl, meg-lád(d), mik követnek,
 Tégedet Rákóczi György kezében ejtnek,
 Az hóhér-bástyárul ben(n)ünket le-vetnek.

129.

Ezen Wesseléni annál inkább indul,
 Neheztell s-testében vére-is fel-posdúl,
 Mord tekintetekkel Solymosihoz fordul,
 S-illyen dorgálásra az ajaka mozdúl:

130.

Mint okos kormányost az támatt habokban,
 Ollynak tartottalak téged az hadakban,
 Let(t) volna is ha mi rémülés másokban,
 Tőled reméllettem biztatást azokban.

De im

131.

De im rontasz inkább, hogy sem épitenél,
 Más-t is el-vesztege(t)cz, nem hogy segitenél.
 Azért vagy-é itten, hogy így rémitenél?
 S-kész nyereségünkrül vissza-téritenél?

132.

Régi vitéz hired nem edgyez ezekkel,
 Szégyen pironkodnod ilyen beszédekkel.
 Kitül félsz illy sereg vitéz emberekkel?
 Kik mint Sándor hada, olyak fegyverekkel.

133.

Ha fortélyát látnám el-kezdett utomnak,
 Kész akartva veszélyt nem hoznék magamnak;
 De ösmérem szivét igaz Aszszonyomnak,
 S-el-hitem általa jó végét dolgomnak.

134.

Midőn tetejére az Ida hegyének
 Juno, Pallás, Vénus le-ereszkedének,
 Hogy ott itilletet a' végre vennének,
 Az szép arany alma jutna mellyekének, —

135.

Ez vala fel-téve: az szebbiké légyen,
 Köztök itilletet mellyrül Páris tégyen.
 Meg-állanak azért az pásiton négyen,
 Várván Páris voxát ki fejére méggyen.

136.

Juno gazdagsággal Párist édesgeti,
 Bölcs tudománt ígér Pallás, s-hitegeti,
 Szép Læda Leányát Vénus emlegeti,
 Ha ő lesz az nyertes, mond, ezt ölelgeti.

Q₃

Meg-

137.

Meg-veti az többit, ez tettzik kedvének,
 Az almát itilli Vénus személyének,
 Azonban erei hevülni kezdének,
 S-gerjed benne lángja szerelem tüzének.

138.

Nyughatatlankodik, s-kél az tengerekre,
 Nem hayt gyars habokot forgató szelekre,
 Bátran veti fejét minden veszélyekre,
 Csak meg-kedvelt vadát vehesse lesekre.

139.

Meg-igirte Vénus: van jó reménségben.
 S-mint hogy az szerelem bölcs az mesterségben,
 Módot talál végre az ösmeretségben,
 S-hozza véle dolgát titkos s(z)övetségben.

140.

Király Menelaus az Görög Országban,
 Læda Leánya van ennél házasságban,
 Ezt ohaytya Páris, s-ezért vagyon lángban,
 Gondolnád, hogy magát fárasztja hejában.

141.

De mint hogy végezet(t) titkon Helenával,
 Az mint mondám, az szép Læda Leányával,
 S-az Görög kerteknek leg szeb virágával,
 Még-is kedve telék fel-tett szándékával.

142.

Mert az gyars gallyákra titkon fel-ülteté,
 Rengő vitorláit szélnek ereszteté,
 Magát véle együtt Trójában viteté,
 S-mint Vénus igirte, kedven ölelgeté.

Te lehe-

143.

Te lehetetlennek mondtad volna ezt-is,
Rémitvén mint engem szerelmes Párist-is,
Az mint hogy miatta ösmért sok veszélyt-is,
De szerette s-mézül vette az mérgét-is.

144.

Meg-ijedvén kezdett dolga nagy voltátúl,
Ha könnyen el-állott volna szándékátúl,
Üressen let(t) volna ágya Helenátúl,
S-nem melegült volna ohaytot(t) lángjátúl.

145.

Igaz, hogy Pandora s-Circe tündérkedett,
S-sokakon nem remélt fortélt cselekedett,
De igaz szerelmek kikhez nevelkedett,
Annak hogy sem ártott, inkább kedveskedett.

146.

Szavaiban kétes nem lehetek annak,
Ki igasságárul sok jeleim vannak,
Az igaz szeretők mint Sirén nem csálnak,
Mérget méz szín alatt(t) az bal szivek adnak.

147.

Végezett dolgunkhoz tőle valami kell,
Tekélletességén, tudom, nem múlik el,
Adott szavaimtul én-is nem állok el,
Az szerencse dolga, miképen viszen fel.

148.

Nem volt semmi helynek még olly erőssége,
Kin — az ben-lévővel lévén szövetsége —
Az külsőnek nem volt volna nyertessége,
Kiváltképen ha volt Vénus segítsége.

Vénus

149.

Vénus indítója az én dolgomnak-is,
 Minapi szavai biztatnak Mársnak-is,
 Vagyon ehhez kedve szép Aszszonkámnak-is,
 Az kikkel erejét győzőm Muránnak-is.

150.

Efféle félén(k)ség azért távul légyen,
 Szokott bátorságot az katona végyen,
 Végezett óránkra már az üdő mégyen,
 Remélltet(t) hűséget kiki velem tégyen.

151.

Wesselé- El-hagyván seregét derekasb számával,
 ni el- Meg-indul azonban egy néhány magával,
 hagyván seregét, Ha az hely zendülne valami lármával,
 elől me- Le-csendesitené hogy azt szép szavával.
 gyen

152.

egy né- Az mint hogy egy partra midőn ballagnának,
 hányd Az pórok barmára ottan találának,
 magá- Az őrzők hirtelen egyben-zaydulának,
 val. S-meg-ijedvén tőlök, tolvayt kiáltának.

153.

Ayánlyák szép szóval nékiek magokot,
 Hogy nem cselekesznek ők semmi károkokot,
 Inkáb másoktul-is védnék marhájokot,
 S-igy csendesíték-le az zajos tótokot.

154.

Az Murány-allyai faluban érének,
 Ott-is az sok tótság rájok zendülének,
 S-egy tartván puskáját Wesselén mellyének,
 Kérdi, kik volnának? s-itt mit keresnének?

Hogy

155.

Hogy ők Illyésházi s(z)olgái volnának,
 Füleki tolvajok után nyomodnának,
 Kik az szegénségen sokat prédálnának,
 Az parasztok előtt illyeket mondának.

156.

Kikkel az Pórok-is meg-csendesülének.
 De az falun által alig mehetének,
 Hogy megént sok barmot s-Tótokot érének,
 Azok-is ellenek mind fel-rezzenének.

157.

Itt-is mentegetik, mint amott, magokat,
 De most olyan könnyen nem hiszik szavokat,
 Jobban meg-visgályák, mint eléb, uttyokot,
 S-forgatnak azonban feyszét s-dorongokot.

158.

Végre csoportonként egyben-zajdulának,
 Meg-edgyezet(t) sziv(v)el rájok rohanának
 Mellyek előtt ők-is férre vonodának,
 S-egy fen-álló kender köziben állának.

159.

Az Tótok utánnok oda-is menének,
 Wesseléni körül forgódni kezdének.
 Puskát ragad ő-is, s-tarttya egyikének,
 Hogy utat csinállyon testén az lelkének.

160.

De félvén, hogy lármát az Várban ne tégyen,
 Melly kezdett dolgában akadályul légyen,
 Mint hogy az pattanás éjjel meszsze mégyen,
 Le-teszi az puskát, hogy más fegyvert végyen.

R

Pallost

161.

Pallost ragad azért s-villámlik kezében,
 S-midőn villámlását láttyák az setétben,
 Mint mikor sebet vesz medve az üzésben,
 Lén az egész Tótság nagyob zendülésben.

162.

Ha láttál valaha paraszt-zendületet,
 Egyben-rohanások kit elől-vehetett,
 Űzik s-rikoltások az évig mehetett,
 Vélnél köztök lenni végső itilletet.

163.

Az ki mit ragathat, ugy támad ellene,
 Nincs parasztok közöt(t), az ki kiméllene,
 Nem visgályák ők azt, ki mit érdemlene,
 Többet-is fizetnek, hogy sem mint kellene.

164.

Hid(d)-el, ellenek-is nem másként rohantak,
 Gyenge oláh tánczot láboknak nem vontak,
Bí zabi illy kedves tót nótát mondottak,
 Mint az kölyke-vesztett Tigris, orditottak.

165.

Az sokaság ellen hárman mit tehettek?
 Kiváltképen mint hogy harczolni nem mertek,
 Azért egészséget magoknak kerestek,
 S-az több seregekhez azonban siettek.

166.

Mint az sebes menykő villámló üdőben,
 Az merre csap, sok fát ront le az erdőben;
 Avagy keveredvén rút zápor-essőben,
 Az mint praédál Eurus néha az mezőben:

Vgy

167.

Vgy tehettek volna nagy csapást ezek-is,
 Az mint hogy valának próbált vitézek-is,
 Hullottanak volna sok paraszt fejek-is,
 S' Charon költöztetné eddig lelkeket-is.

168.

De jövődő dolog őket tartóztatta,
 S' jóllehet pallosát Ferencz ki-rántotta,
 De az lobbant tüzet hogy sem mint gyútotta,
 El-ál(l)ván előttök, azt inkább óltotta.

169.

Mint hogy borította nagy setét az eget,
 Gyászban van az hold-is s-vised rút fellyeget,
 Nem találhatták fel mindgyárt az sereget,
 Fel s-alá bujdosván, busulnak eleget.

170.

Holmi kertek s-vizek köziben akadnak,
 Egy patakbul másban véletlen szakadnak,
 Kik kerengésébül az mig ki-fakadnak,
 Fél óránál többet bujdosásnak adnak.

Vizek
 s-kertek
 között
 való buj-
 dosások.

171.

Végre csörtölőzést egy parton hallának,
 Bátoritván egy mást, arra indulának.
 Az mikor egy mástul nem meszsze valának,
 Mind az két rész hamar egyben-szóllalának.

172.

Meg-ösmérik egy mást, az jelt tudakozván,
 Kazai János gyön, szép gyalogot hozván,
 Kin kétséges szivek ujjula vigadván,
 Meg-indulnak edgyütt faluban ballagván.

Kazai Já-
 nos ér-
 kezik az
 gyalog-
 gokkal.

R₂

Az ho-

9*

173.

Az holott ben vala immár az lovasság,
 Kik miatt mint hogy nincs semmi csintalanság,
 Le-rakta az fegyvert s-csendesült az pórság,
 De az vitézeket tarttya szomorúság.

174.

Nem tudgyák az Vrat mely felé szakadott,
 Féltik, hogy valami veszélyben akadott,
 Azonban az sereg hogy így sopánkodott,
 Az mondot(t) gyalog-is oda nyomakodott.

175.

Mikor azért ők-is bé-vereke dének,
 Alig hogy egymással kardra nem kelének,
 Meg-ösmérvén egy mást, le-csendesedének,
 Hogy el-tévelt Vrok meg-tért, öröle nének.

176.

Továb cselekedni mit kell, tanácskodnak,
 Külömb-külömb féle vélekedést mondnak,
 Egynek ez, s-másiknak amaz tetczik jobbnak,
 Az köz Katonák-is sokképen sibongnak.

177.

Azt javallyák többen, hogy ott ne késsenek,
 Hanem az melly úton effelé gyöttenek,
 Vgyan azon megent vissza-siessenek,
 Mi haszna, hejában hogy itt teprengenek.

178.

Az mint Ferencznek-is, az tetczik némelynek,
 Az szomszéd réteknél továb ne mennyenek,
 Ott hálván, jó rendü strását rendellyenek,
 S' fáratságok után pihenést vegyenek.

S' hogy

179.

S-hogy titkos dolgokrul semmit se véllyenek,
Más napra viradván, idején kellyenek,
Az Murányi völgyön rabolást tegyenek,
Füleki házokhoz azután mennyenek.

180.

De Isten s-az Vénus ezt jobban rendelte,
Az kegyes-is szavát el nem felejtette,
Egy követét titkon alá-eresztette,
Wesselénit mingyárt de fel nem lelhetette.

181.

Hanem egymás közöt(t) hogy így sibongnának,
Valami fittyentést hallottak, mondának;
Vagy hárman Ferenczel oda futamának,
Az mondott követre reá találának.

182.

De nem hisznek néki, kímnek mondgyák lenni.
Nagy dolgokban nem-is jó mindennek hinni,
Titkos álnoksággal sok rá szokot(t) vinni,
Az igaz s-álnok közt gond választást tenni.

183.

Eök-is az követet azért meg-visgálák.
Hogy igaz embernek s-nem kémnek találák,
Szavain el-eset(t) sziveket táplálák,
Eörülnek, s-magokat Istennek ajánlák.

184.

Semmit nem mulatván, lovakra ülének,
Az magos vár felé hágtatni kezdének,
Mint az hóhér-bástya van, arra térének,
Az lovak hátáruul megént le-kelének.

R₃

Gyalog

185.

Gyalog
hágják
az hegye-
ket,

Gyalog indulának az magos hegyeknek,
Hágják az oldalát az nagy meredeknek,
Mint az fáratt vadak, mellyeket kergetnek,
Az magos oldalon lehelve sietnek.

186.

El-fárat(t) maga-is, alig viszi testét,
Az szokatlan utnak meg-unta keresztét,
Az nagy meredeken rettegi el-estét,
Nehéz pihenéssel veszi lélegzetét.

187.

Meg-áll, s-mondgya: tovább hogy immár nem mehet;
El-állott lábain töb lépést nem vehet;
De üzvéen szerelem, egyebet nem tehet,
Pihenvén meg-indul, s-megyen, az mint lehet.

188.

Az Vár
alat(t)
való ker-
tekhez
jutnak.

Azonban vár alá jutnak az kertekhez,
Adnak ott kis üdőt meg-pihenésekhez,
Vizet ohajtonak el-szárat(t) inekhez,
Félelem s-reménség állot(t) az szivekhez.

189.

Remélhetik ugyan munkájok jó végét,
Hivén az kegyesnek tekkéletességét,
Viszont meg-gondolván ennek nehésségét,
Fél(l)hetik el-kezzet(t) dolgok vesztességét.

190.

Az mint az játékos, ki vár szerencsétül,
Reménséget vészen az fen lévő pénztül,
De retteg az szive az koczka-vetéstül,
Hogy el ne fordítsa várt nyereségétül:

Az ki

191.

Az ki szerencsére szokta magát vetni,
Nem bizonyos, dolgát mi fogja követni,
Néha nyereséggel szokot(t) az fizetni,
Töbször veszteséget kell nála keresni.

192.

Szerencse lábai golyóbison ál(l)nak,
Hirtelen fordulván, jobbrul balra szál(l)nak,
Hol szép(p)é, hol rúttá, mint tündérek válnak,
Állandó nyugovást nehezen találnak.

193.

Ha mi jót fizet-is, azt-is gond(d)al nyúttya,
Vgyan-is az jóknak csoportos az uttya,
Mint Wesselénit-is sok rémités suyttya,
Mig várt örömeivel bús szivét uyittya.

194.

Szerencse, szerelem két egyenlő dolog,
Kiknek állapottya változással forog,
Hol jóra, hol balra szerencse csavarog,
Szerelem-is hol vig, hol búval nyomorog.

195.

Mivel hogy az Vénus tengerbül született,
Annyának el-fayzot(t) lyán(y)a nem lehetett,
Hanem hasonlatos erkölcsöt követett,
S-minémü szüléje, tart olly természetet.

196.

Az tengerek pedig veszedelmes pályák,
Habozó hajóját valakik meg-szállják;
Sok féle félelem, s-rémités próbállják,
Gyakran nem remélet(t) veszélyek talállják.

Sok há-

197.

Sok háboru üdők támadnak ellenek,
 Vitorlás árbocz-fák hajóstul rengenek,
 Mint rád omló hegyek, habok rémitenek,
 Az el-czélzot(t) part(t)ul meszszére eytenek.

198.

Meg-csendesül néha, s-az habok meg-szűnnek,
 Az kedves üdőknek hajósok örülnek,
 Azonban az meg-szünt szelek ki-repülnek,
 Ujab félelemmel az hajók rendülnek.

199.

Valamig az hajós kévánt parthoz nem jút,
 Mind addig félelmes tengereken az út,
 Ellene hol sok hab, hol más ij(es)zés fút:
 Vgy nyertes, az várt part ha nyugodalmat nyútt.

200.

Igy az szerelemnek ki üll hajójára,
 Sok ellenkező szél gyön vitorlájára,
 S-nem kevés rémités veszi próbájára,
 Mig verekedhetik ohaytott partyára.

201.

Az mint Vesseléni bő példája ennek,
 Hány akadállya nincs, az miolta mennek,
 S-me(n)nyi rémitések ellene nem kelnek!
 Meg-tettzik, hogy Vénus lyánya az tengernek.

202.

Mondám, az kertekig hogy verekettenek,
 S-kevés meg-pihenést magoknak vettek,
 De rezzelés nélkül ott sem lehettenek,
 Csörtölőzést hal(l)nak s-talpra serkentenek.

Egy

203.

Egy csoport gyalogot fejek felett látnak,
 Meg-edgyezett szív(v)el gyarsan kardot rántnak,
 Mint próbált fiai hadokozó Mársnak,
 Alig egymás között hogy sebbel nem ártnak.

204.

Soknak az puskája volt pattanó félben,
 Nem tudván ki légyen egymást az setétben,
 De az jó Isten volt olly gondviselésben,
 Hogy nem lóttek még-is az fel-zendülésben.

205.

Az ő seregekbül ezek-is valának,
 Mint egy tizen öten utánnok jutának,
 Az elöttök-járót hitták Gábor Pálnak,
 Meg-ösmérvén egymást, le-csillapodának.

206.

S' olyan végezése lévén Máriával,
 Hogy el-gyövéen, készen várja lajtorjával,
 Ki az földig érjen az várbul hoszszával,
 S' azon mennyenek fel az hagyot(t) órával:

Az lay-
 torját
 keresik.

207.

Azért az laytorja-kereséshez kezdnek,
 Csenedeseb voltaért mezt-láb vetkeznek,
 Az gyenge láboknak tetczik ez nehéznek,
 De az reménségért mindent cselekesznek.

208.

Reménség, s-szerelem olly ösztön s-ingerlés,
 Mellyekért nincs semmi munkában kiméllés,
 Mikor kedves jórul vagyon az reméllés,
 Nehéznek sem tetczik az munka-viselés.

S

Az jó

209.

Az jó reménségért ezek-is Vrokkal,
 Eörömet fáradnak minden munkájokkal,
 Vannak ide, s-oda gyars vigyázásokkal,
 Honnét telnék szemek várt Laytorjájokkal.

210.

Nem talállyák sohul; kapuhoz jutának,
 Meg-szóllal az vártás: *Wer da* kiáltának;
 Biztatás s-reménség kétségre szállának,
 Mondván: meg-csalattak, az miben bizának.

211.

Boszszonkodik Ferencz, s-polyhákját ki-rántya,
 S-készül, ha az vártás többször meg-szóllittya,
 Le-lövi, s-az lelkét Charonhoz bocsáttya,
 De hal(l)gat, s-az száját több szóra nem táttya.

212.

S-az mint gyars szemeit vigyázva jártattya,
 Illyésházinak-is egy szolgáját láttya,
 Közell az kapuhoz, melly testét nyuktattya,
 Mit mivellyen véle, tanácsra bocsáttya.

213.

El-üssék-é fejét? mondgyák: ne; jobb lenne,
 Két vitéz Katona ha melléje menne,
 Illy kemény sugallást az fülében tenne:
 Vegyük mindgyárt fejét, ha fel-tekéntene.

214.

Vgy-is cselekettek, nem bánták életét.
 Hal(l)ván Katonáknak illy igyekezetét,
 Inkáb kősziklákban röytné egész testét,
 Hogy sem mozditaná csak egy tekéntetét.

Rosz

215.

Rosz végezés vagyon az barátom felől,
 El-hittem, szepeg-is mind kívül s-mind belől,
 Lovastul van, vidd-el bizvást szeme elől,
 Ne fély, hogy fel-nézzen az kősziklák mellől.

216.

Kedveseb jószágunk nincsen az életnél,
 Halálnak sarczóló-pénzt ha fizethetnél,
 Van-é oly kedves jó, melyet kimilhetnél,
 Az mig kedved tartya, csak addig élhetnél;

217.

Sok nyavalya forog ugyan az életben,
 Nehezb az halállal még-is lenni szemben,
 Ki egyben nyomorog, ki más gyötrelemben,
 Az szerelmes sincsen mindenkor örömben.

218.

Inkáb nagyob gondgya, s kényya kinek lehet,
 Tőrében szerelem mint az kiket vehet?
 Gondold meg, mennyi bút az gond rajta tehet,
 Kedve töltéséhez mig fáradva mehet.

219.

Me(n)nyit fárad s-busul, ládd, Wesseléni-is,
 Alig birják immár lankat lábai-is,
 S' noha el-érkezett az hagyott óra-is,
 Még-is bajos dolga s-nincs az laytorja-is.

220.

Az mellyen — mint mondám — kétséget vévének,
 S' inditot(t) dolgoktól szivek el-esének,
 S' ilyen véletlenül hogy itt ne vesznének,
 Solymosi ajaki illy szókra kelének:

Az létrát
 sok kere-
 sésekre-is
 nem tá-
 hattyák,
 kiért ké-
 telked-
 nek dol-
 gok vég-
 ben me-
 netele
 felől.

S₂

Vram

221.

Soly- Vram! czáfoltattad eléb szavaimot,
 si szava S' dorgáló beszéddel illetél magamot,
 Wesse- S' dorgáló beszéddel illetél magamot,
 lénihez, Ide hozám még-is fáradot(t) tagamot,
 hogy el- Az mint nem-is szánom veled halálomot.
 hadgy-

222.

ván Mu- De hol az laytorja, mellyet reméllettél?
 ránt, visz- Most látczik: melly igaz, az kinek így hittél,
 sa men- Egy Aszszony szavain sokat építettél,
 nyenek. De mint mégy már vissza innét, hova gyöttél?

223.

Im mingyárt meg- virad, raytunk lesz sok tótság,
 Ki-üt az várbul-is az német, s-magyarság,
 Harminczötten vagyunk, lesz dolgunk romlóság,
 Ben(n)ünk kit le-vágnak, kit nyomorit fogság.

224.

Az mig az setétség le nem húl(1) az égrül,
 Gyere, lovainkhoz vezetlek az hegyrül,
 Mennyünk-el ez éltünk-szomjuhozó helyrül,
 Mászszor kinek mint hidgy, tanulhattz most errül.

225.

Wesse- De az Wesseléni nem akar el-menni,
 léni el- Készeb itt vitézül életét le-tenni,
 tekéltet(t) Mint hegyek közt pórok praédájává lenni,
 szándéki. S' gyalázatos halált mint az Tolvaj venni.

226.

Mond: Inkáb esküdgyünk kezére egymásnak,
 S-holnap, nyilásakor haynali rósáknak,
 Kezdgyünk vitéz módra az kapu-vágásnak,
 Ha veszünk kell, vesszünk mint fiai Mársnak.

Igy ha

227.

Igy ha konzollyák-is halandó testünköt,
De nem fogyathatták vitézi hirünköt,
Sirbul-is életre emelnek bennünköt,
Kronikákban irván örökös nevünköt.

228.

Lassan Wesseléni! távul még az halál,
Jó reménségben légy, az mint eddig valál,
Az várt jó szerencse ezennel rád talál,
S' minden fáratságod kedves öröme vál.

229.

Az mit Isten ígér, azt meg-adni szokta ;
Cupido szivedet mikor lobbantotta,
Tudd-é, hogy Máriát tenéked vallotta?
Nem-is lesz másképen, hanem mint mondotta.

230.

Midőn az Istenek régen el-oszlottak,
Külömb-külömb féle helyekre szállottak,
Kik égben, kik földön, kik tengeren laktak,
Az mint az régiek errül tanítottak.

231.

Külömb-külömb czimert, s-jelt attak mindennek,
Az mint természeti hozta mely Istennek :
Zöldellő borostyánt Bacchusnak szentelnek,
Téged pedig Phæbus Laurussal tisztelnek.

232.

Rósát visel Vénus, lakik-is közöttte :
Mert virágos Cyprust lakásul szerzette,
S' virágokkal kedvét ot(t) gyönyörköttette,
De az rósát jelül ok-nélkül nem vette.

233.

Maga saját vére, méltán kedvelhette,
 Mert egyszer sétálván, lábát meg-sértette,
 S' abbul cseppent vérét veszni nem engette,
 Rósát nevelt róla, s-czimerül azt vette.

234.

Az rósa másként-is kedves mindeneknél,
 Mikor gyengén nyílnak pünkösdi üdöknél,
 Mint rósák, nincsen szeb virág az kerteknél,
 Az szű-is örvendez mosolygó színeknél.

235.

De nehéz azt szedni, mert terem tövissen,
 Mellynek az teteje fakadott hegyessen ;
 Ki akarja azért, hogy rósát szethessen,
 Tövis-sértéseket, szükség, viselhessen.

236.

Vénus-is vér által jutott az rósához,
 Mást sem ereszt könnyen kedves virágjához,
 Adván olly értelmet ezeknek titkához,
 Hogy nem könnyen jutni szerelem dolgához.

237.

De az mihez mennél nehezen juthatni,
 Azt annál kedveseb izzel kóstolhatni,
 Étel kedvességét jobban úgy tuthatni,
 Ha azt váraozott gyomorral kaphatni.

238.

Hideg ösmérteti meleg kedvességét,
 Mord tél ohaytattya az nyár kegyességét,
 Rekkenés kelleti szellők frissességét,
 Setét éy várattya az nap fényességét.

Igy az

239.

Igy az szép rósa-is annyival kedveseb,
 Az le-szakasztása mennél sérelmeseb,
 Szerelem-is annál gyönyörűsegeb,
 Me(n)nyivel az uttya volt veszedelmeseb.

240.

De elég már, az kit Wesselén szenvedtél,
 Az sok tövis után rósát érdemlettél,
 Készen van az létra, melyrül kételkedtél,
 Meg-adgya az Isten, az mit reméllettél.

241.

Mikor azért ilyenképpen fáradnának,
 Az létrára hamar nem találhatnának,
 S-azon nem csak kiseded búval aggódnának,
 S-az kedves remények bús gondra jutnának:

242.

Vadászi azonban járván az vár körül,
 Imé Kádas Márton eleiben kerül,
 Melly kedves uyságon az szive meg-örül,
 Minden előbbeni kétséget el-törül.

Vadászi
 Pál Ká-
 dasra ta-
 lál, kitül
 jó hirt
 hal(1)nak
 az le-e-
 resztett
 létra fe-
 lől.

243.

Fittyentvén, jelt adnak az több vitézeknek,
 Mellyre nem mulatva, Ferenczel sietnek,
 Készen van az létra, mondgyák, fel-mehetnek,
 Melly uyulása lén az kétes sziveknek.

244.

Mint az lesben álló, ki vár ellenséget,
 El-eped, viselvén nyári nagy hévséget,
 De ha nyereségrül lát jó reménséget,
 Fel-ugrik, s-el-felejt minden nehézséget.

Igy

245.

Igy ők-is, jóllehet vannak lankadásban,
 S-fárattak inai az nagy hegy-hágásban,
 De meg-uyulának ez uység-hallásban,
 Mint nyári lankat fű, lágy harmat-hullásban.

246.

De minek előtte ezek történetek,
 S-az ho(s)zu laytorján fel-verekettének,
 Hal(l)d, ehez az Várban miként készültenek,
 S-Mária dolgai ott-is mint lettenek.

247.

Ollyakot forgatván titkos elméjében,
 Mellyek ha tűnnének másoknak szemében,
 Nem mehetne elől igyekezetében,
 Izzad az homloka végben vitelében.

248.

Mária
 készülleti
 Wesselé-
 ni fel-
 botsátá-
 sához.

De bizik Istenben, s-készüll próbájához,
 S-mint hogy csendes álmod vet(t) minden magához,
 Nem emeli szemét most vigyázásához,
 Jó reménséggel van, s-bizvást kezd dolgához.

249.

Kevés szám szolgálit edgyüvé gyülteti,
 Erős hittel őket mind meg-eskütteti,
 Látván, hűségetek hogy már meg-hiheti,
 Meg-ajándékozván, illy szókkal illeti:

250.

Szolgái-
 hoz való
 beszéde.

Nagy dolgot forगतok, szolgálaim! elmémben,
 Csak bennetek bizom pedig s-az Istenben,
 Ha mellettem léstek fogadott hűségben,
 Reméllek jó véget igyekezetemben.

Tudgyá-

251.

Tudgyátok méltatlan sok szenvedésemet,
 S' Atyámfiaitul vet(t) rövidségemet,
 Mellyek éles törként sebhetik szívemet,
 S' epezstik mint méreg keserves fejemet.

252.

Borult volt miattok életem homályban,
 Eök voltak az napok, s-fénlettek Muránban,
 Én, mint homályos hold, üldögéltem gyászban,
 Töltvén óráimot sok titkos sirásban.

253.

De meg-szánta Isten árva életemet,
 Igérte köd után kívánt nap-fényemet,
 S' el-hozza ezennel várt segedelmemet,
 Az ki meg-szabadit ezektül engemet.

254.

Velem edgyütt azért jó sziv(v)el legyetek,
 Jót ád az jó Isten, semmit ne féllyetek,
 Az mint parancsolom, ugy cselekedgyetek,
 Szép jutalmat tőlem hogy érdemellyetek.

255.

Ezekre az szolgák ajánlyák magokat,
 Ha kell-is mellette rántani kardokot,
 Vgy sem szánnyák érte vérek ontásokot,
 Egy sziv(v)el, s-lélekkal fogják az dolgokot.

256.

Első dolga-is az várták el-fogása,
 Nem-is lehet addig dolga jó folyása,
 Mig azoknak czirkál szabados látása,
 Mert röytött titkának lenne ki-nyílása.

Az várták
 el-fogása.

T

Ezekhez

257.

Ezekhez lát azért s-meg-kerüli titkon,
 S' az mint üvöltőnek rendre az vár-fokon,
 Rá-fogja, hogy rosszul vigyáznak, s-illy okon,
 Csak hamar egyenként ragattattya nyakon.

258.

Kezeket erőssen hátra kötözteti,
 Leányok házában fogságra viteti,
 Eskütt csatlósival őket őriszteti,
 Dolga jó végeig el sem ereszteti.

259.

Az szerint az Német fő strása-mestert-is,
 Vgyan az Németek tiszt-viselőjét-is
 Meg-fogattya, s-kötik hátra kezeket-is,
 S' hányják az többihez gyarsan ezeket-is.

260.

Egy Inassa sétál Illyésházinének,
 Karolyt hordoz, s-álmot nem ad madarának,
 Rázkodván az madár, reá találának,
 Vgy mint amazokkal, ezzel-is bánának.

261.

Tizen-egyre telik száma az Raboknak,
 Kik fölött az őrzők kardokat forgatnak,
 Ha mi rezzenése történnék azoknak,
 Lenne szakadása feyektől nyakoknak.

262.

Nem mernek mozdulni, félik halálokat,
 Látván az nyakokra esendő kardokat,
 Meg-fogatásokban nem tudván okokat,
 Reszketéssel várják, mi éri dolgokat.

Az egész

263.

Az egész várban nincs több estrása egynél,
 Az ki üvöldögél az kapu felinél,
 Ez-is tovább lévén az választott helynél,
 Miatta szabadon fel s-alá-is mennél.

264.

Mikor már illy utat nyitott próbájához,
 Vészen egy fel-tekert pár pistolt magához,
 Hasonlit az szive vitéz Bellonához,
 Mégyen szolgálival az Hóhér-bástyához.

265.

Ott, mint Ariadne, ki Theseust várta,
 Mikor éjjel s-nappal tenger partyát járta,
 Honnét gyön szerelme, ohajtva vigyázta,
 S' kevés óráit-is ezernek számlálta:

266.

Hasonlatosképen ő-is serénkedik,
 Gyakor fegyelemre füle ereszkedik,
 Mint mikor vad után vadász lesékedik,
 Várja szerencsáját honnét emelkedik.

267.

Melly nehéz az várás, főképen azoknak,
 Szerelmes szivei kiknek edgyütt laknak,
 Távul esik pedig válások magoknak,
 De napot rendeltek szemben jutásoknak.

Az váró
 szivek-
 nek nyuk-
 hatatlan-
 sága.

268.

Nincs ott nyugadalma elmének s-az szemnek,
 Az sok értekezők sűrőn győnek s-mennek,
 Egy kopogásra-is serénnyen fel-keleknek,
 Vgasson az kuvasz, arra-is serkennek.

T₂

Valami

10*

269.

Valami zendülés-szózatok essenek,
 Ételt-is el-hadgyák, csak ki-mehessenek,
 Álmod sincs, csendessen kit végezhessenek,
 Ott jár eszek, együtt miként lehessenek.

270.

Sokszor nyil az ablak, nézik az utakat,
 Az melly felől várják jó akarójokat,
 Ha mások győnek-is, remélik azokat,
 Nyughatatlansággal mulattják napokat.

271.

Ha hamar nem telik kívánt reménségek,
 El-kedvetlenülnek s-nő gondos kétségek,
 Hogy meg-tudgyák okát, indul követségek,
 Miért történt nem várt késedelmességek.

272.

Melley nehezen várja, gondold, Mária-is,
 Fülel minden felől maga, szolgálja-is,
 Ha csak egy reméllett zörgést hallana-is,
 Futamadna mindgyárt, ha nem az volna-is.

273.

De sok várásra-is semmit nem hal(l)hatnak,
 Csudállyák, illy soká mi okért mulatnak,
 Késedelmek miatt majd kétségre juttnak,
 Nem tudván, hogy már az kapunál futosnak.

274.

Az létrá- Nem várhattya tovább, magát bátorittya,
 nak le- Az készített létrát alá-bocsátattya,
 eresztése. Kádast az Vár-fokrúl mellyen le-szállattya,
 Ha el-érkeztek-é, általa láttattya.

Viszsza-

275.

Visz(sz)á-fordul Kádas, mondgya: nem talállya,
 Kin Aszszonya szívét nem kevés bú szállya;
 De le-küldi megént, hogy jobban visgállya,
 Ha rá-talál, magát ezekkel ajánlya:

276.

Készen vár Aszszonyom fel-tett játékához,
 Vagy hat fordul vagy vak, fogot(t) az koczkához,
 Já(t)czik már, csak gyógy-el, ohayt-is magához,
 Bizik, jót ád Isten kezdett munkájához.

277.

Azonban viszsza-tér Mária házában,
 Nem alacson búval törődvén magában,
 Fárasztya elméjét nagy gondgya habjában,
 Ha el nem gyön, tovább mit kezdgyen dolgában.

Mária
 busulá-
 sa Wes-
 seléni
 késedel-
 me miat(t)

278.

Hozzá kezdett immár titkos munkájához,
 Eresztette lábát pálya-futásához,
 Ha most nem vitetik remélet(t) tárdgyához,
 Nem léssen más módgya annak fogásához.

279.

Mert le-hull fedele ez után titkának,
 S' ki-tetcznek körmei röytött szándékának,
 Ha kell szabadulni az fogott strásának,
 Meg-kérdik az okát meg-fogatásának.

280.

Adgyon bár színt ennek, szavának nem hisznek,
 Titkos fortélyára hitekkal esküsznek,
 Kiért az várt napok rút ködökben esnek,
 S' remélt szabattságbul nagy fogságok lesznek.

T₃

De mi-

281.

De mivel hogy fel-tett, meg akar jádzani,
 Akarod-é végzet(t) szándékát hallani?
 Eörök Krónikákban méltó ajánlani,
 Nem sok Aszszony tanult illyeket állani.

282.

El-tekél- Ha az Wesseléni, az mellyet vár készen,
 lett szán- Végezett dolgában fogyatkozást téssen,
 déka Má- Fogadása szerént az létrán nem lészen,
 riának, Esküszik magának, hogy illy utat véssen:
 ha Wes-
 seléni el
 nem
 győne.

283.

Hogy lévén minnyájan most mély aluvásban,
 Az vár-őrzőköt-is hányatván fogságban,
 Sógora részérül kik vannak az Várban,
 Hivassa edgyenként azokat házában.

284.

Az melly el-érkezik, mindgyárt fejét vegyék,
 Ha más, s-harmadik gyön, azzal-is azt tegyék,
 Negyednek, s-ötödnek azont cselekedgyék,
 Hasonló mustrára az többit-is vigyék.

285.

Az ellenkező részt mikor igy fogyattya,
 Az többit, az mellyre akarja, haythattya,
 Császár hűségére az Várat tartattya,
 El-kezdett pályáját igy-is végig futtya.

286.

Nagy igyekezet ez egy Aszszony szivétül,
 Ki hallott illy próbát bár öreg esztétül?
 Nem-is czáfolt volna igyekezetétül,
 Meddig végben nem ment volna ez kezétül.

Mint

287.

Mint ha magát látnád Pallást, az Máriát,
 Hasonlóságának nem-is tudom héyját,
 Meg-vonná ez-is ugy, mint amaz kéz-yját,
 S-magához övezné harczoló kard-sziját.

Mária
 bátorsá-
 ga.

288.

Ha mind kettő edgyütt találna állani,
 És viadalomra akarna szállani,
 Ez-is kész mint amaz, ugy harczot állani;
 Melly bátrab közöttök, nehéz választani.

289.

Meg-eléglé Vénus azonban terheket,
 Viselt eddig szivek elég tövisseket,
 Régen volt, miolta fárasztya ezeket,
 Ideje, hogy együtt nyuktassa fejeket.

290.

Mikor azért má(s)szor Kádas alá-szálla,
 Vadászira, az mint irám, ugy találá.
 Siet Aszszonyához, ki bús gondban álla,
 Jó hirt hoz, mord kedve uyulásra vála.

291.

Mondgya: Vadászi Pál az létránál van már,
 Maga-is Wesselén oda csak közel jár.
 Kit hal(l)ván Aszszonya, serényben mint madár,
 Futamék, s-az hagyott helnél vigyázva vár.

292.

Azonban Vadászi létrán emelkedik,
 Kazai Jánossal fel-is verekedik.
 Ott ál(l)ván az kegyes, tőlök kérdezkedik,
 Vtánnok az Vr-is mégyen s-nyomakodik

Az lét-
 rán fel-
 menete-
 lek.

Mácsszák

293.

Mászszák az kő-sziklát, sokan el-esnek-is,
Alkalmatlansága nagy az setétnek-is,
Alig hogy nem juta ebben Ferencznek-is,
Mayd vége lett volna szép életének-is.

294.

Mert ugy csuszamodék az völgyek mélyére,
Hogy történik vala élte veszélyére,
De meg-kapák még-is jó szerencséjére,
Csak az Isten viselt gondot életére.

295.

Érvén az laytorját, kezdnek az hágáshoz,
Az szerencsétlenség itt-is akadált hoz.
Vgyan sok tövissen jutcz, Ferencz, rósádhoz,
Igy jut az arany-is az szép ragyagáshoz.

296.

Az mint Németek-is valának mellette,
Egy az laytorjára fel-ment volt előtte;
Mikor az felső részt oda fel el-érte,
Ijettében az falt mint lovat ált-ülte.

297.

Sem alá nem akar, sem fel onnét menni.
Mondgya Vadászi Pál: mit kel(l) véle tenni?
Vessük le. Hogy ha ez igy történne lenni,
Nem fogná kedvessen Wesseléni venni.

298.

Mert utánna vagyon, esnék az nyakában,
Le-ütné ötet-is, van-is ezen gondban;
De addig rángattyák, fel-vonnyák azonban,
S-mehetnek az létrán immár szabadabban.

Menvén

299.

Menvén egy Inassa kardgyával előtte,
 Másikát utánna puskával rendelte,
 Ezeknek fel-juta ő-is közepette,
 Ennyi veszély között Isten segítette.

300.

Mikor ilyen gond(d)al fel-verekedének,
 Meg-ál(l)ván az bástyán, két felé nézének,
 Nem vélnéd, melly hamar harminczra telének,
 Mind válogatottak, az kik ott levének.

301.

Eőrüll Wesseléni szép számu népének,
 Ha mi zendülések ellenek lennének,
 Ennyi vitéz ember nagy csapást tennének,
 Bátorittya őket, semmit ne félnének.

302.

S' mond: Az szegény Aszszony de mely felé lehet?
 Mellyrül szánakodó kérdést alig tehet,
 S' nem-is végeszheti jól az kezdet(t) nevet,
 Eleiben fordul mint az könnyü evet.

303.

S' felel: Én itt vagyok (ott-is várakozott),
 Vége van már búmnak, melly eddig ágazott,
 Az sok réttegés-is szivemrül távozott,
 Nem félek pedig, hogy Isten ide hozott.

304.

Ezen fáratt szive ujjula Ferencznek,
 Mint izzadott testhez ha szellőt eresztnek,
 Kezéhez békéllik az kedves kegyesnek,
 S' kérdezi, még hátra mi dolgok lehetnek ?

V

Kell-é

305.

Kell-é valakivel menni harczolásra ?

Mond Mária: Minden haylot(t) most alvásra,
Csak kuvasz sem serkent ellenek morgásra,
Nincs leg kisseb ok-is az kardoskodásra.

306.

Mellyen anny(i)val-is inkább örülének,
Kin-lévő gyalogért, s-lovasért küldének,
Üzenik azok-is, hogy mindgyárt gyónének,
S' erős estrásákat azonban tevének.

307.

Mária
maga
házában
vészi ké-
zen fog-
va Wesse-
lénit.

Ezek közt Mária Ferencz kezét fogja,
S' mint hogy az idegen, az útát nem tudgya,
Hogy őtet kövessék, többinek-is hadgya,
Házához vezet, s-kedvessen fogadgya.

308.

Mikor az kegyesnek szállására érnek,
Az el-epett gégek nedvesítést kérnek,
Ahitt szájjal kapják, ha mi vízhez férnek,
Bort-is hoznak, de vet Ferencz tiltást ennek.

309.

Mondván: Az Katona itt józanon légyen!
S' hogy üdő-mulatást hejában ne tégyen,
Hanem kezdett dolga kívánt véget végyen,
Maga Máriával az más házban mégyen.

310.

Az Kapitányért küld Aszszonya szavával.
Nem késik, öltözvén egyéb ruhájával,
Hanem veszi magát kö(n)nyü papocscsával,
S' jelen van mentéje csaptatott ujjával.

Az mint

311.

Az mint ajtó meget(t) Wesseléni álla,
 Meg-üttetik hátul az Kapitány válla,
 Hátra néz, szívére nagy félelem szálla,
 Ijettében haja-szála-is fel-állá.

312.

Kérdi: ösmeri-é? Retteg az szóllásban,
 Nagy akadály az félsz az nyelv-fordulásban.
 Felel végre, lévén szive dobogásban:
 Eösméri; de mint gyött, nem tudgya, az várban.

313.

Arrúl tudakoznod, mond, néked nem szükség,
 Én kezemben vagyom már e' nagy erősség,
 S-hogy fejed ne érje ugyan itt vesztesség,
 Ne legyen egyébbhez benned-is az hűség:

Az Vár
 Kapitán-
 nyát és
 az több
 várbeli
 tisztetket

314.

Hanem az harmadik Császár Ferdinándhoz,
 Hozzám, s-ez mellettem lévő Aszszonyodhoz,
 Esküdjél ugyan most hittel-is azokhoz,
 Másként mindgyárt rántom kardom halálodhoz.

Ferdi-
 nánd Csá-
 szár és
 magok
 hívségé-
 re eske-
 tik.

315.

Kész ezt cselekedni, mint meg-is esküvék,
 Hitit el-végezvé, Vitézekhez küldék.
 Porkolábot hiják, az-is el-érkezék,
 S-mint az Kapitánnak, dolga ugy történék.

Nagy Fe-
 rencz
 Illyéshá-
 zi had-
 nadgyá-
 ra való
 Wessele-
 ni harag-
 ja s-an-
 nak meg-
 ijedesse.

316.

Volt Illyésházinak Nagy Ferencz Hadnadgya,
 Kire régen gerjett Wesselén haragja,
 Az több tiszték között hiják ezt-is, hadgya,
 Kardot fog s-ezeket haragosan mondgya:

V₂

Vagy

317.

Vagy halálnak fia, ted(d)-le életedet,
 Nem szenvedem tovább rossz emberségedet,
 Ezentúl el-ejtem nyakadtúl fejedet,
 S-Plutóhoz bocsátom ebédre lelkedet.

318.

Illyen gőzös szaván feje szédeledék,
 S-szokatlan voltátúl gyomra imeledék,
 Purgatio sem kell, hasa folyamodék,
 Hozzonak füstölőt, rút bűz ereszkedék.

319.

Nehéz dolog az félsz, sokat cselekedtet,
 Nyalkaságot czifrát gyakran el-feleytet,
 Tollas bokkrétákat s-forgókat le-feytet,
 Mint Hadnagy Vrammal rossz rezet-is eytet.

320.

De nem bántá, szólván Mária mellet(t)e,
 Hanem mint az többit, ezt-is meg-eskette,
 S-mint hogy eytett bűzét tovább nem tűrhetete,
 Kapitány s-Porkoláb után eresztete.

321.

Gyalogokat végre, s-az Tizedeseket,
 Kik Illyésházihoz tarták hűséget,
 Hivatá, s-le-tévék ezek-is hiteket,
 Az Katonák közzé küldvén mind ezeket.

322.

Az Porkolábért küld ujjonnan, s-hivattya:
 Ad(d) elől az kulcsot; mond ő: nem adhattya;
 Vélvén Wesseléni, talám csak jádzattya,
 Fel-for haragjában s-kezét kardra csapja.

Végét

323.

Végét éri vala talám életének,
De Mária bizonsága mentségének,
Mondván: szokták vinni kulcsokat Eö(c)csének,
Vgy tudgya, hogy most-is ő nála lennének.

324.

Me(n)ny érte Porkoláb s-az kulcsokat kérd-el,
De Aszszonykám ö(c)csét, kérlek, ne ijeszd-el.
Kéri, de nem adgyák; nem gyött ideje el,
Bé-zárlott kapuját várnak hogy nyitnák fel.

325.

Nem tehet egyebet, meg kell jelenteni,
Eörög Aszszonyátul azért meg-üzeni:
Hogy az Vár kulcsait kéri Wesseléni,
Adgyák ide, mert nincs egyebet mit tenni.

Illyéshá-
zinének
meg-ije-
dése.

326.

Mint mikor véletlen égések támadnak,
S-az hir-kiáltónak szavai rivadnak,
Azonban az szomszéd fedelek gyuladnak,
Az ben-lévők az mint ijednek s-szaladnak:

327.

Nem külömben Éva öreg Aszszonyával,
Meg-ijed ez dolog nem várt uységával,
Fel-ugrik s-van szíve nagy dobogásával,
Borul orczája-is félsz haloványával.

328.

El-nyomják az mellyét nehéz lélegzeti,
Miképen gyöttek fel, csak alig kértheti,
Porkoláb sem tudván, módgyát nem értheti,
Kapja az kulcsokat, s-eleiben veti:

V 3

Patvor

329.

Patvor vigye kulcsát, mond, ha oda az Vár.
 Azért az Porkoláb Ferenczhez visszjá-jár,
 Meg-viszi az kulcsot, s-oda-is atta már,
 Jól vagyon, mayd meg-nyil az kapun-is az zár.

330.

Mondám, hogy az miként tűz támadásában
 Az meg-ijett népek vannak futosásban:
 Vgy ezek-is az Vár-meg-vétel hallásban
 Valának el-rémült s-bódult zaydulásban.

331.

Vgy vagyon; sőt az mint mikor gyars tűz gerjed,
 S fel-lobbant házadban az fejedre terjed,
 Öltözötedet-is, nincs mód, hogy el-érjed,
 Az mint vagy, csak ugy kell tűz előtt ki-térned:

332.

Vgy hally itt szép dolgot s mosolyodgyál rajta,
 Olly szép Comediát nem-is látcz gyakorta,
 Nem kétlem, hogy maga Vénus-is kaczakta,
 Más-is valaki ezt szemlélte, s-láthatta.

333.

Bolhák-
 nak ter-
 mészeti.

Bolhák Aszszonyoknak szokott ellenségek.
 Kis fogacskájoknak van olly hegyességek,
 Melly miatt testeknek fakad viszketségek,
 Éczaka sem lehet kívánt csendességek.

334.

Az mint hogy leg inkább éyel-is sértenek,
 Édes álombul-is gyakran fel-költének.
 Egy oldalrul másra sokszor térítenek,
 Nyárban, mint hidegben, inkább kegyetlenek.

Szabad

335.

Szabad vizsgálói testen minden résznek,
Titkos helyeken-is szabad ugrást tésznek,
Ha itt meg-rivasztyák, hamar másüt(t) lésznek,
Valahol akarják, szabadon vért vésznek.

336.

Kinek Muránban-is vala szaporája,
Eörög Aszszonnak-is meg-tölt volt ruhája,
S-hogy nyugodalmassab lenne éczakája,
Meztelen nyomtatott gyakran nyoszolyája.

337.

Aszszonyom talált volt akkor-is ugy lenni,
Porkolábnak kulcsért hogy történt volt menni,
S-az Vár meg-vételét hurré kelle tenni,
Nem tudá ruháját féltében fel-venni.

338.

Mint az esze-veszet(t) futos az setétben,
Az mint vagyon, talám nem-is jut eszében,
Gyertyát ragad végre, s-hordozza kezében,
Árollya mindenét nagy ijetségében.

339.

Mások meg-szólítván, veszi magát eszre,
Mig egyebet kaphat az ruhátlan testre,
Terenyét forgattya az középső lesre,
Vgy futos az házban egyből más szegletre.

340.

Az kezében akad végtére palástya,
Viszszájával hamar nyaka közzé rántya,
Bé-fedi az felét, az többit ki láttya,
Nem tudgya, mit mivel, illy ijedség bántya.

Hol job-

341.

Hol jobbra fordította, s-hol az bal vállára,
 Sokáig úgy bolyog s-megy-is az u(t)czára,
 Mehetett az üdő mayd fertály órára,
 Hogy ez így kerengett sokaknak láttára.

342.

Illyen rémuléssel az mikor valának,
 Egyebet mivelni mint hogy nem tudának,
 Mint esze-veszettek végre indulának,
 Nagy lélek-szakadva Ferenczhez jutának.

343.

Illyéshá-
 zínét
 Wesselé-
 ni biztat-
 tya.

Az ki kezét fogván ijedett Évával,
 Bátorította ahoz tanult szép szavával,
 Nem kell lenni illyen el-ijett voltával.
 Tegye le félelmét örög Aszszonyával.

344.

Nem másért gyött, hanem kedvéjért Nénnyének,
 Akart udvarolni régen személyének.
 Most volt az ideje el-jövetelének,
 Isten dolga, ezek hogy így történének.

345.

S-hogy az hátra-lévő Vitézi sokaság,
 Kiktől óhatatlan az alkalmatlanság,
 Mikor bé-érkezik Német és Magyarság,
 Ne essék Évának házán csintalanság:

346.

Az kin-
 lévő Vi-
 tézek
 az várka-
 puján bé-
 bocsátat-
 nak.

Rendell azért oda mind Magyart s-Németet,
 Két tizedből álló rendes őrizetet.
 Meg-nyitják az kaput végezvén ezeket,
 Bé-bocsátják az kin-lévő vitézeket.

Éjjeli

347.

Éjjeli homályok hajnalra kelének,
 Trombiták rivadnak, s-dobok üttetének,
 Környüll-álló hegyek, s-völgyek zendülének,
 Egyenlő lélekkel Istent dicsírének.

348.

Az Várbélieket végtére hivattya,
 Császárhoz hű lenni ki akar, tudattya,
 Mellyhez kiknek kedvek vagyon, ben-marasztya,
 Az többit fegyverek nélkül bocsáttattya.

349.

S' mivel hogy Balog-is, mint szintén az Murán,
 Mellyben Szöndi Mátthé vala az Kapitán,
 Koronás Királya hűségét el-hagyván,
 Rákóczinak hajlott vala pártya után:

Szöndi
 Mátthé
 Balogi
 Kapitán.

350.

Balog-is pediglen az Szécsi Nemzeté,
 Wesseléni azért ezt sem feleytheté,
 Hanem Murán után, gondgyát arra veté,
 S' Rákóczi pártyátúl azt-is el-rekeszté.

351.

Mert nevével mindgyárt szép Aszszonkájának
 Levelet irata az Kapitánnyának,
 Hogy véle közlendő dolgai volnának,
 Siessen, s-ne légyen késése uttyának.

352.

Nem tudván, az dolog miben van Murányban,
 Vévén az levelet, gyars az indulásban,
 S' csak közel vala már Murányhoz uttyában,
 Az mikor hirt halla ez nem vélt ujságban.

X

Czáfol-

353.

Czáfolna örömet, de nem tér módgyához,
Mert leseket hántak mindenütt uttyához,
Retteg, hogy ne adgyon okot halálához.
Nincs egyebet tenni, fel-megy Aszszonyához.

354.

Maga, s-az Mária, s-Királyja részére,
Eskütteti ezt-is nagy erős hitére,
Ezer tallért ígér nekie végtére,
Ha az több Vitézt-is hajtya hűségére.

355.

Azokat, ugy ércsed, kik laknak Balogban,
Az mint hogy fárad-is Szöndi az dologban,
Régi tanult ember, s-forgott-is hadakban,
Nem könnyen, de ezt-is végezi azonban.

356.

Az meg-ígért summa mellyért meg-adatik,
Hó-pénz az Vitézek közzé-is osztatik,
Járt fizetésekhez az mely nem tudatik,
Ajándékon adgyák, kedvessen fogatik.

357.

Pénteken történék Murány meg-vétele,
Mellyet az régiség Vénusnak szentele,
Nem-is illet(t) máshoz ugy ennek létele,
Mint ahoz, ki erre módokot rende.

358.

Vénus volt fő e(s)zköz, s-kalahuz ezekben,
Eö talált fiával módot szerelmekben,
Eö bátorította gyakor félelmekben,
Vj reménségeket nevelvén szivekben.

359.

Márs volt más segéde, szolgált-is elégben,
 Jelen volt mindenkor az sok zendülésben,
 De ugyan az Vénus vitte jobban végben,
 Dolgok egyébképen lett volna vesztében.

360.

Olly volt itt az Vénus, mint jó elől-járó,
 Ki szerencsájátul egész dandár váró,
 Mig ő utat csinált, volt az Márs strásáló,
 Lévén mind az kettő igazán szolgáló.

361.

Gyönyörködik Vénus, hogy ezt végben vitték,
 E' nagy erősséget általa meg-vették,
 Az két árva szivet öröme emelték,
 S-emlékezetessé péntek napját tették.

362.

Két kövel jedtették régen az napokat,
 Az kik szerencsések, feirrel azokat,
 Fekete kövecske irta az másokat,
 Így ösmértették az jókot s-gonoszokat.

363.

Méltó, hogy ez feir kövel jegyeztessék,
 Élő krónikában örökké tétessék,
 S-az fel-keelő napnál nyelvekre vételessék,
 Hol nyugodni szokott, addig hirdettessék.

Wesselé-
 ninek
 Máriá-
 val leen-
 dő háza(s)-
 ságáru-
 ló jó-
 vendő-
 lések.

364.

Let(t) ez az Istenek bölcs rendelésekbül,
 S-az magos egeknek kedveskedésekbül,
 Mint-is ösmértetik bizonyos jelekbül,
 S-arrul való nem várt jövendölésekbül.

X₂

Első

365.

Első Felesége Ferencznek még élvén,
 Akkor-is Vitézi dolgokat viselvén,
 Hadi uttyaibul egyszer haza térvén,
 S-hol-mi beszédekre egymás között kelvén,

366.

Mond az Aszszony: Vram! Muránban-is jártam,
 Miolta te tőled az minap el-váltam,
 Mind az három Aszszont ott edgyütt találtam,
 Vár erősségét-is el-kerültem, s-láttam.

367.

Az Aszszonyok felől Vra értekezik,
 Deliséggel köztök fellyeb mely érkezik?
 Az Aszszony Mária felől emlékezik,
 Ehez az szépségben hogy leg több férkezik.

368.

Mondván: Tudom, nékem ha holtom történne,
 Én utánam özvegy szivedben ez tűnne,
 Fáratságod érte addig meg sem szűnne,
 Míg hideg nyaszolyád attúl nem hevülne.

369.

Melly égi lelkeknek volt suggalásábúl,
 Emberi elmének nem köz tudásábúl,
 Hasonlót tanullyunk egy pásztor szavábúl,
 Jövendöllöt(t) az-is szokatlanságábúl.

370.

Mária Ferencznek mikor napot teve,
 S' Muránbúl le-gyövéen végezése leve,
 Azon pásztor kétszer eleiben gyöve,
 S' le-gyövő Márián ilyen kérdést veve:

Hová

371.

Hová mégy Aszszonyom? mondgya: halásztatni.
 Mosolyog az Pásztor s-kezd fejet mozgatni:
 Nem oda mégy; kiért kezdi rivogatni:
 Nem az te gondod az, hogy nem tutcz hal(l)gatni.

372.

Viszszá-tértében-is pásztor meg-szólittya:
 No! meg-halásztál-é? amaz meg-rivasztya,
 De nem gondol véle, magát bátorittya,
 S-jövendőllő nyelvét illy szókra fordittya:

373.

Addig jársz azért te halászni az völdgyre,
 Hogy Wesseléninek juttz kezében végre.
 Azonban Mária fel-ballag az hegyre,
 Csudállya, mi vitte pásztort e' beszédre.

374.

Az érzéken elme mivel hogy gyakorta
 Az jövendő dolgot érzeni meg szokta,
 Rákóczi szívét-is titkon mind izgattya,
 Hogy még Muránt fortély követné miatta.

375.

Az mint irat reá sok leveleket-is,
 Hivattya, s-vészen sok üzeneteket-is,
 Ad ahoz némelykor fenyítékeket-is,
 Hogy mennyen, s-ne tegyen ebben egyebet-is.

376.

Egy parancsolattyát szintén akkor vette,
 Hogy Wesseléninek szándékát értette,
 Hogy mennyen, Sógora sokat ingerlette,
 El-maradásának de módgyát eytette.

X₃

Mikor

377.

Mikor napot vetett le-gyüveteléhez,
 Mell(y) bayjal jut ott-is igyekezetéhez,
 Hány akadált nem hoz Illyésházi ehez,
 Mayd erővel veszi az Fejedelemhez.

378.

Alig-is tuthata tőle menekedni,
 Sok festékkal kelle az dolgot színleni;
 Mint Isten rendelte, de ugy kelle lenni,
 Akarattya ellen nem vala mit tenni.

379.

Hogy azért végtére öszve igy jutának,
 Más féle dolgokban két napok mulának,
 Az vig vasárnapra mikor viradának,
 Hogy meg-esküdgyenek, Papot hivatának.

380.

Az két nap folyása tettett sok heteknek,
 Nehéz kén (az) várás az szerelmeseknek,
 Ha mellette vannak gerjesztő tüzeknek,
 Nagy vágyódása van az hevült sziveknek.

381.

Nem lány forró szállott Wesselénire-is,
 Ingerli Cupido szabadnál töbre-is,
 Nehéz várakozni kevés időre-is,
 De vigyáz Mária az böcsületre-is.

382.

Az orcza czégére az belső dolgoknak,
 S-az árollya tüzét titkos szándékoknak,
 Ösmérvén szikráját innét az lángoknak,
 Gyars okosságával vet ellent azoknak;

Alkalma-

383.

Alkalmatosságát hamar távoztattya,
 Hogy maga ne legyen, inassát hivattya,
 Hol egy gyön, hol másik, az mint szólíttattya,
 Ha dolgok nincsen-is, dolgokat mutattya.

384.

Mint uyult tavasszal foglalkozó madár,
 Mig rendihez szabott ideje el nem jár,
 Nem ál(l) meg hímének, az hizelkedgyen bár,
 Tér s-forog előtte, csókot-is alig vár:

385.

Hasonlót cselekszik okos Mária-is,
 Ámbár kénszericse Cupido íja-is,
 De igaz ideje ha tovább volna-is,
 Nem lesz épségének keveseb héya-is.

386.

Vasárnapi napra azonban kelének,
 El-érkeztvén az Pap, meg-is esküvének,
 Kedves Lakadalmot gazdagon tevének,
 Trombita-, s-dob-szó közt vig kedv(v)el levének.

Meg-es-
 küvések
 és laka-
 dalom-
 tartások.

387.

Mint férhez mentekor régen Medæának,
 Kinek sok siralma volt házasságának,
 Tisiphon Furiák ide nem jutának,
 Vuöltő baglyok-is bút nem kiáltának;

388.

Hanem Hymen, Juno, Vénus jelen lének,
 Az uy házasoknak jókkal kedvezének,
 Igaz szeretetet holtig igirének,
 S-nagy reménségeket szivekben szerzének.

Szárnyá-

389.

Szárnyára kél az hir azonban, s-fel-repül,
Csácsogó szájával sok földet bé-kerül,
Murány meg-vétele híresedik, s-terül,
Kin az Fejedelem busul, s-Császár örül.

390.

Wessele- Dicsiri Ferencznek dolgait, s-hűségét,
ni hűsé- Mint ötvös az próbált aranynak szépségét,
gének S-hálálva ösméri nagy érdemességét,
dicsire- Mert sajátul adgya Murány örökségét.
ti.

391.

Ha akarsz érteni többet hűségérül,
S-annak éig menő szép dicsiretérül,
Halált nem ösmérő emlékezetérül
S-fullasztó sirban-is éllandóságérül:

392.

Adomány-levelét tekéncsd meg Murányrul,
Ott láttz szép ajánlást annak mi voltárul,
Máro sem irt többet Achates dolgárul,
Aeneas mellet(t) tött sok fáratságárul.

393.

Hűség tükörének nevezi Császára,
Drága szó ez s-nincsen elegendő ára;
Romolhat üdővel erős Murány Vára,
De ennek nem lészen vesztő molya s-kára.

394.

Az fént néző hegyek eléb le-omolnak,
S-alacson térségre mint mezők, hajolnak,
Eléb az le-csurgó vizek vissza-folynak,
S-azokbéli halak erdőkre oszolnak:

Mint

395.

Mint emlékezete ennek el-eny(é)szik,
 Akkor-is ha testét setét sirban tészik,
 Szép hírét az férgék ott sem rágják s-észik,
 Halála után-is élő nyelvre vészik.

396.

Tükör húségének de hasonlósága,
 Az Tükörnek pedig az tulajdonsága,
 Hogy kívül nézetik fénlő tisztassága,
 Meg-mutatya, hol van fogyatkozotsága.

397.

Elöt(t)ünk az Tükör Wesselén példája;
 Az halandóságnak kit bánt nyavalyája,
 Ezt nézze, s-ne legyen tántorgó munkája,
 Mint ennek, honnyájért villogjon szablyája.

398.

De az mint Wesselént, ugy az Máriát-is,
 S-annak ál(l)hatatos szive nagy voltát-is,
 Melly mayd meg-haladgya Judit próbáját-is.
 Viseli sok száj s-nyelv, s-hirdeti dolgát-is.

Máriá-
 nak di-
 tsireti.

399.

Méltó dicsiretit nem tartya szoros sir,
 Foly Bécsben, s-másut(t)-is felőle kedves hir,
 Maga az Császárné néki levelet ir,
 Mellyen minden ige nagy ajánlással bir.

400.

Eörökös bötükkal nevét jegyezteti,
 Melynek fényét rosda nem szennyesitheti,
 Érdemes személyét sűrön köszönteti,
 S-többi közt egy küldött lóval tisztelteti.

Y

Vitéz

401.

Vitézhez illendő volt cselekedete,
 Azért az vitézi ajándék tisztelte,
 Rayta nyerge, s-minden egyéb öltözete,
 Mint Penthesilea, ha látnád, felette.

402.

Diánának az mely hires vadászása,
 Vagy Athalantának futó gyarsasága,
 Olyan tekéntetes ennek lovassága,
 S-minden termetinek deli módossága.

403.

Az természet más sok jókkal-is kedvelte,
 Az mint kívül testét szép ren(d)del nevelte,
 Jeles erkölcsökkel belől ugy tisztelte,
 Mint gyűrőt az gyémánt kedvesben fénylette.

404.

Pegasusnak men(n)yt irnak rugásárúl,
 S-abbul fakatt kútnak buzgó forrásárúl,
 Az kilencz szüzeknek szokott szállásárúl,
 S-azokkal Phæbusnak szép mulatásárúl:

405.

Én-is ő felőle annyit beszélhetnék,
 S-az minémü elmét azokban lelhetnék,
 Benne-is hasonlót bizvást találhatnék,
 Eö társaságokban méltán bé-vehetnék.

406.

Mely kedves beszédü, hogy ha ezt visgálnám,
 Ambrosia izzel szavait találnám,
 Sváda kebelében neveltnek ajánlnám,
 S-az Isten-Aszszonyok köziben számlálnám.

Ha szól-

407.

Ha szóllanék tanult szép okosságárúl,
Minden dolgaiban jól rendelt módgyárúl,
Alig irtak annyit elmés Minervárúl,
Me(n)nyit érdemelne mondatni magárúl.

408.

Szép maga-viselést ha rajta szemlélnék,
S-annak itillője Párisként én lennék,
Junót, Pallást, Vénust s-mást-is férre tennék,
Eö dicsiretire érdemesben mennék.

409.

Istenes éltérül szólnom ha kellene,
Az Vesta-szüzekről más bár beszéllene,
Ehez az dicsiret méltábban illene,
S-ahétatossága többet érdemlène.

410.

Tekéletességét s-hűségét férjéhez,
Ha Musám ajaka venné beszédéhez,
Az mennyi dicsiret fér Penelopéhez,
Annyi jót szólhatna ennek hűségéhez.

411.

Vdvara népéhez s-más egyebekhez-is,
Kegyelmét, irgalmát az szegényekhez-is,
Ha számlálni kezdném s-venném versemhez-is,
Más nem sok hasonlót lenék ezekhez-is.

412.

De én mind ezeket nem vizsgálom mélyen,
Hanem dolgaihoz szóllok csak csekélyen,
Sok szép virtusirúl más-is had(d) beszélljen,
Méltó dicsireti nevelkedgyen s-élljen.

413.

Él-is mind az kettő s-vagyon becsületben,
Nő jó szerencséjék szaporán mindenben,
Naponként Wesselén hág nagyob tisztokban,
Lévén Császárinak érdemelt kedvekben.

414.

Viszik az fel-földre hamar Generálnak,
Szép emlékezeti hol most-is fen-ál(l)nak,
Azomban az tiszték egyrül másra válnak,
Nagyob méltóságok vállaira szál(l)nak.

415.

Magyar-Országunknak lesz Nándor Ispánnya,
Hűségét az Spanyol Király-is kívánnya,
Nagy érdemü arany gypjuval kénállya,
Az mint meg-is atta, s-nyakán füg báránnya.

416.

Nincsen már több grádics Magyar méltóságra,
Érdemelt virtussa vitte felső ágra,
Honnét fegyelmesen vigyáz az Országgra,
Isten nyulcsa éltét kívánt hoszszuságra.

417.

Igy jutott Wesselén nagy Murány várához,
Emeltetvén onnét több méltóságához,
Érkezett Musám-is már fel-tett célához,
Fáratsága után lát nyugadalmához.

VÉGE.

Szöveg-eltérések és javítások.

Czímlap.

- 1664:¹ *Mársal* — az egyes énekek fejében s az ezt megelőző lapok alján mindig MARSAL (ékezet nélkül és egy s-sel), de ha a szöveg közben kis betűkkel szedik, akkor csaknem mindig *Márs* és *Mársal*. — MURANYI VENUS — EMLEKEZETE — WESSELENI — SZECSI MARIA — MURANY VARAT s a szövegben is *a tulajdonnevek magánhangzóin*, ha a szó csupa nagybetűvel van szedve, *soha sincs ékezet*, azért a többit e helyen nem is javítjuk.
- 1664: Méltóságos — való; a hosszú ó az egész könyvben nagyon ritkán van jelezve.
- 1664: jövődöbéli — Esztendőben; az ö-ő és ü-ű az egész könyvben *mindig ő és ú*-vel van szedve, *egyedül a címlapon* fordul elő: *Füleki fő*.
- 1664: Hadádi — Mágyar — Tékéntetes — vegezése — ugyan — az ékezetek rossz alkalmazása miatt *sajtóhibák*; ilyenekkel telides tele van az egész könyv, s e miatt sok helyt egészen olvashatatlanná válik a költemény szövege.
- 1664: *Iratot(t) ugyan az ő Nágok. Komornikja Gyöngössi István által*. Ez a másfél sor a későbbi kiadásokban ekkép:
- 1702—1796. „Mellyet irt vólt ugyan ő Nagyságok Komornikja Gyöngyösi István magyar versekben szerzevén. Mostan pedig újjobb megjobbitásával a' verseknek kibocsáttatott.“
- 1664: *Gyöngössi* — az ajánló-levél végén: *Gyöngyösi* (= *Gyöngyösi*) s ez a helyesebb, így írja a költő saját nevét 1658—1703. fennmaradt levelei alján (csaknem kivétel nélkül) s a *Csalárd Cupido* kéziratán (1695.) is.

¹ Az évszám a *Murányi Vénus* azon évi kiadását jelzi.

Ajánló-lap.

- 1664 : Méltóságos — Hadádi — Váranak — Magyar-Ország — Birájanak — Aránygiapias — Romai Csaszár — Mágyar — Cheh — Tartójának — Tékéntetés — Szecsi — Náságoknak — Eges-séges — életett — alázatosban — kévanok — az eredetiben csupa sajtóhiba, legnagyobbrészt a rosszul alkalmazott vagy elhagyott ékezet miatt.

Ajánló-levél.

1664. **4-ik lap:** Historiát (kétszer) — Macedoniai — Trojai — Romai (kétszer) — Scipionak — emlekezetének (háromszor) — házajáért — valo — el-ényészni — bé-rékesztett — ohayto — apro = ékezet-hibák.
- 1664 : *üdőköt* — *dolgokot* helyesen, s ugyanazon lapon : *dolgokott* hibásan ; ugyanígy *el-temetett* — *bé-rékesztett* helyesen, s az utolsó lapon : *cselekedet* (*cselekedett* helyett) hibásan van nyomtatva ; ugyanílyen hibák a címlapon : *Iratot* (*Iratott* helyett), az ajánló-lapon pedig *életett* (*életet* helyett). E ragok használatában a legnagyobb össze-visszaság és következetlenség van az egész könyvben.
- 1664 : *világ szerte szerént dicsiretessen repültetik* helyett : 1702—1904. „szerte szélyel az egész világon örökké megmaradandóságra segítik, hogy mind azok s mind azoknak íróinak hírek fenmaradjon, amaz szerint : Nivet Meonides stb. (következik hat sor latin verses idézet).“ Mindez az 1702-iki kolozsvári kiadó betoldása, mely megmaradt az összes későbbi kiadásokban 1904-ig.
- 1664 : *haydaniság* helyett 1702—1904 : régiség.
1664. **5-ik lap :** Kronikákban — Historiámnak (de Didónak) — *követt* — *benünkett* — Mvranyi — *hasonlott* (*hasonlót* helyett) — *jollehett* — emlekezete (ötször) — *halgatás* (kétszer) — *fűzött* (*fűzött* helyett) — *utolso* — *jol* — *valo* — *és-mérték* (*esmérték* helyett) — *koporsojából* — *Nagságtok* — *érkezésese* — sajtóhibák, nagyobb-részt hibás ékezés miatt.

- 1664: *dicsiretes emlékezete másképpen-is eleven sokaknál* — helyett:
- 1702—1904: másképpen is emlékezetben vagyon.
- 1664: *koporsójából-is életre kellyen* — után:
- 1702—1904: iuxta ill. Ovid. Una est stb. (következik két sor idézet.) Ez is az 1702-iki kolozsvári kiadó betoldása, mely aztán megmarad a későbbi kiadásokban is.
1664. **6-ik lap:** Priamusért (Pyramusért helyett) — Tysbének (Thísbének helyett) — Kronikák — Historiám — valo — emlékezete — zaygo — jollehet (itt egy t-vel) — Venus (kétszer pedig Vénus) — munkámott — írásimott — sajtóhibák, nagyobbbrészt szintén hibás ékezés miatt.
- 1664: *éltetik az Krónikák* — után:
- 1702—1904. betoldásul következik: Ovidius: Aeneae consumpta stb. (négy sor idézet).
- 1604: *készületelem — toldoztam — ballagtam* — helyett:
- 1702—1904: készülésem — toldozgattam — ballagtattam.
- 1604: *sok értetlen Csócselék kiáltásával zaygo szállásokon irtam* — helyett:
1702. és 1725: sok értetlen *tsótsólék* kiáltásával stb.
1739. és 1751: sok értetlen *csócsómék* kiáltásával *zajgódásokon* irtam.
- 1767: sok értetlen *csöcsömek* kiáltásával *zajgódásokon* irtam.
- 1775: sok értetlen *tsötsömek* kiáltásával *zajgódásokon* irtam.
1796. (Dugonics): sok értetlen csöcsömök kiáltásával *zajgódásokkor* irtam.
1864. (Toldy) és 1904. (Ferenczi): sok értetlen *csőcsölék* kiáltásával *zajgó szállásokon* irtam (mint 1702-ben.)
1664. **7-ik lap:** valóságos — emlékezett (emlékezet(et) helyett) — emlékezetért (emlékezetét helyett) — jo — vitéség (a 4-ik lapon s a verses szövegben is rendesen: vitésség) — együgü (együgyü helyett) — munkámott — sajtóhibák.
- 1664: *Költ az Stubnyai hév vízben Boldog Aszszony havának 27. napján 1664. esztendőben* — helyett:
1702. és 1725: Költ a' stubnyai hévvízben — — (a hónap és nap nincs jelezve) 1664. esztendőben.

1739. és 1751.: Költ a' stubnyai hév vízben (hónap és nap itt sincs) 1674.
1767. és 1775. ugyanígy — és 1674.
1796. (Dugonics): Költ a' Stubnyai hév-vízben (hónap és nap nincs jelezve) 1674.
1864. (Toldy) és 1904. (Ferenczi): Költ a stubnyai hév vízben (hónap és nap ezeknél sincs) 1664. esztendőben.
- 1664.: — Gyöngyösi eredeti kiadásában az ajánló-levél *hátlapján* (úgy mint jelen kiadásunkban) mindjárt kezdődik a verses szöveg, nyílt jeléül annak, hogy a verses szöveget a címlappal és ajánló-levéllel együtt *egyszerre* szedték és nyomták; azonban
- 1702.: — az ajánló-levél után még egy *Gyöngyösit magasztaló*: — *Tisztelem én is tudományának szépségét* stb. kezdetű s *Homerus mindaddig fog élni* stb. kezdetű, hét négysorú versszak következik, s nyilván a kolozsvári kiadótól származik.
- 1725., 1739., 1751., 1767. és 1775. évi kiadások szintén lenyomatják ez ajánló-verseket. Dugonics (1796.) — mint nem Gyöngyösi munkáját — mellőzi. Toldy (1864.) — irodalomtörténeti érdekből — Gyöngyösi életrajza után közli.

MÁRSAL TÁRSOLKODÓ MURÁNYI VÉNUSNAK ELSŐ RÉSZÉ.

- 1—2.¹ 1664: *üdőkben* — 1702—1904. minden kiadásban: életekben.
- 1—3. 4. a szövegbeli eredeti sorok helyett 1702—1904. ekkép:

Istenekre menvén nagy irigységekben,
Mint kezdék harczokat, hágván az egekben.

¹ A számok elseje a versszakot, másodika a sort jelöli; az első idézet mindig az első (1664-iki) kiadás szövegéből való, a dölt betűs pedig a jelen kiadás eredeti vagy javított szövegét mutatja.

- 2—2. Colchosnak — így hangzik össze a rímekkel s így fordul elő: I. 140—1. (1702—75. is így.)
- 2—4. arányas = *aranyas*.
- 2—2. 4. A szövegbeli eredeti sorok helyett 1702—1904:
 Mellyeket Colchosról sokan egyben fonnak, (1796. és 1864: Colchis)
 Nyert arany gyapjakat bárányról levonnak.
- 3—1. *hives* — 1702—1904: kedves.
- 3—4. *ékes* — 1702—1904: erős.
- 4—3. Torjában — sajtóhiba: *Trójában* helyett.
- 5—1. 3. poklott — ayton — ugato — sajtóhibák = *poklot* — *aytón* — *ugató*.¹
- 5—1. *miképen fel-törte* — 1702—1904: fel miként törtette.
- 5—2. *miként* — *ottan-is kereste* — 1702—1904: ott is hogy-hogy kerestette.
- 5—4. *s'égeket emelni* — 1702—1904: Az égemelésre.
- 7—1. 4. irionak — várionak — egykorú kézirati javítás: *irjonak* — *várjonak*.
- 9—2. SZECI — sajtóhiba SZECSEI helyett; *esvén* — egykorú kézirati javítás: *ejtvén*, — 1702-től kezdve minden kiadásban is így; a javítók t. i. mind Cupidóra vonatkoztatták a szót, a költő azonban nyilván Wesselényire érti, a minthogy a köv. 3. és 4. sorban is Wesselényi és Mária a mondatok alanyai.
- 10—2. *P. forrástúl meszsére szakattál* helyett 1702—1796: kútjából (1864—1904: -tól) messze szakadoztál.
- 10—3. *az mit ott tanultál* helyett 1702—1904: a mit onnan hoztál.
- 10—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
 Láss felvett munkádhoz, ha meg nem változtál.
- 11—4. azoknal = *azoknál*.
- 12—2. bekességes = *békességes* — 1702—1904: egésséges.
- 12—4. masra = *másra*.
- 13—1. 3. bekesség = *békesség* (14—3. is így.)
- 14—4. éjjbül — még = *éjjbül* — *meg*.
- 15—1. Beccsiekre = *Bécsiekre*.

¹ Mivel az *ó* csak kivételesen (az egész könyvben alig százszor) van jelezve, ezentúl helykímélésből nem javítjuk a jegyzetben, hanem csak a szövegben.

15—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904-ig minden kiadásban így:

A római felség magához emelvén.

15—4. *Rakoczit* (a 17. vsz. és széljegyzet: *Rákoczi*) = *Rákóczit*; — az Erdély — helyett 1702—1904: csak Erdély (nyilván az eredeti szöveg a helyesebb).

15. vsz. széljegyzetben: *Csaszar* — *Kiraly* = *Császáár* — *Király*.

16—2. *négyven hatot* = *negyven hatot*. Az 1646. évszám tárgyi tévedése a költőnek (az adat fontosságát l. a bevezetésben), mert I. Rákóczi György fölkelése s Murány várának bevétele 1644. nyarán történt.

17—1. s az előbbi lap alján: Az bekesség = *Az békesség*.

17—4. *Készítettik* = *készittetik* (mint a széljegyzetben helyesen: *indittatik*.)

18—1. *hamár* = *hamar*.

18—2. *Zaszlok* — hadakott gyüület = *Zászlók* — *hadakot* — *gyüület*.

19—2. *Lako helt maganak* = *Lakó helt magának* (a széljegyzetben helyesebben: *lakó-helye*, de sokszor előfordul így is: *hely*, mindhárom írásmódot meghagytuk az eredeti szerint.

19—2. 3 4. Az eredeti szöveg helyett 1702—1904. ezek a sorok vannak:

Lakására a Hír ide felköltözött,

Semmi rejtekjében úgy nem tekergőzött.

Kit a Hír nem tudott s reá nem feddőzött,

20—1. *epülleti* = *épülleti*.

20—2. *Az kikkel* — 1702—1904: *Mellyekkel*.

21—2. *Sibongnak* s alább: *sákmán*, *posdul*, *visgál*, *kapsi*, *sengék* stb. szókbán a *s* mindig = *zs*; ez a kettős betű az egész könyvben sehol sem fordul elő *zs* értelemben.

22—4. *Varosonként* = *Városonként*.

23—2. *az szü* — helyett 1702—1904: a fő.

24—2. *Valámellyre* = *Valamellyre*.

26—1. *párt-vetések* = *párt-ütések* (egykorú kézír. jav. s 1702. is így), alább (38—2.) az eredetiben is tisztán olvasható: *párt ütés*.

26—2. *tecznek* — helyett 1702—1904: *esnek*.

- 26—3. kevetnek — egykorú jav. *kevésnek*, de a rímek egyezése miatt helyesebb: *kevesnek*.
- 26—4. melle — szaporan = *mellé* — *szaporán*.
- 27—2. 4. Várjak — Tekozlatik = *Várják* — *Tékozlatik*.
- 27—4. *lángá-is* — egykorú kézír. javítás: *lángol-is*; ez esetben az előtte álló szókkal így függne össze: *s-lobban*, *sok helyen lángol-is*, a lobbanás után következő állandó *lángolást* jelezve. 1725: *langal* 1739: *lángal*, 1767—1775: *lánga*, Dugonicsná: *lángja*, Toldynál és Ferenczinél: *lánggal*. Egyik javításra sincs szükség, mert az eredeti szöveg a helyes: *lobban* — *lángá-is* (= *lángja*); e mellett szól a rímelő szók analogiája is: *maga-is* — *Várossa-is* — *rongya-is* — csupa 3-ik személyű birtokragos *alanyok*. (V. ö. alább: I. 160—3: *lángaival*; II. 32—3. és 93—3. *lángát*, II. 310. *lángában*; de III. 144—4. *lángjátúl*.)
- 28—2. *szerencze* = *szerencse* (a XVII. sz.-ban *cz* rendszeren *cs* értékű, Gyöngyösinnél már csak kivételesen).

A 28-ik versszak után a lap alján: *Oh az* — az eredeti szövegnek a köv. lapon kezdődő 29-ik versszakára mutat: *Oh az régiektül* stb. 1702-től kezdve azonban *minden későbbi kiadásban* két olyan versszak következik (29. és 30-ik versszakul), melyek *az 1664-iki eredeti kiadásban nincsenek meg*, tehát későbbi betoldások:

Miképpen sirassam illy romlottságodat!
Mivel könnyebbitsem nagy fáradságodat?
Mellyel építhetném romlott országotat!
Miként vigasztalnám szomorúságodat?

Midőn megszemlélem sok romlott bástyáját
Szegény országomnak, s megtompult szablyáját,
Szélvész közt habozó bujdosó bárkáját;
Sóhajtással mondom keserves nótáját.

Ezzel aztán az 1702—1775. kiadásokban befejeződik az „Előljáró beszéd“ s az eredeti kiadás 29-ik versszakával kezdődik az I. Rész. Dugonics (1796.) szint ily önkényesen a két betoldott versszak után még 14 versszakot (az eredetiben és itt 29—42. vsz.) kapcsol az „Előljáró beszéd“-hez s csak a 43-ik versszaknál kezdí az I. Részt. Toldy (1864.) és Ferenczi (1904.) visszatérnek az 1702-iki beosztáshoz s az 1—28+2

betoldott versszakkal fejezik be a Eb-t s az eredeti 29-ikkel kezdik az I. Részt.

29. vsz. széljegyzetben: egyenet|lenséget=*egyenet|lenségei*.

30—2. 4. *mely tégedet* — *előtt* — helyett 1702-től: a ki téged — alatt.

31—1. *Hol az szép hír*; már az egykorú javító közbeszúrta a hiányzó szótagot: *Hol az „az“ szép hír*. 1702-től 1904-ig így:

Hol a szép hír, szép név, szép drága nyereség?

31—3. harcson — másutt mindig: *harczok* (l. II. 45. is, a hol pedig a vele rímelő szók: *tarcson, roncsan, árcson*).

32—1. 3. *délczogséget* — *magadott* = *délczogséget, magadot*.

33—1. Az eredetiben így: *Hijában: rögzött meg az vad erkölcs benned*; 1702—1904: *Hejában rögzött meg*, de hibásan. Az egyk. kézír. javítás szerint: *Hijában: megh rögzött* stb. S valóban ez a sor helyes értelme, mint a következő sorok is mutatják: Hasztalan, annyira megrögzött már benned a régi rossz, pártoskodó hajlam, hogy nehéz ellened ujságok, változások nélkül. A *Hijában* után tett „:“ az eredetiben szintén arra mutat, hogy nem így olvasandó: *Hijában rögzött meg*, — mert akkor egészen más értelme volna a sornak.

33—2. 4. *nehéz* — *veszelyre* = *nehéz* — *veszelyre*; ez utóbbi helyett 1702—1904: *fegyverre*.

34—3. 4. *meg* = *még* (= míg); *szerencseiek* — *épült* = *szerencséjek* (egykorú javítás szerint is) — *épült*.

35—2. *rugott* — egykorú javítás: *fogott*, 1702—1904. is így. Értelmileg jobban oda-illenek: *huzott*, de ez még önkényesebb változtatás volna. Mivel a többi három rím: *rugott, lugot, zugot(t)*, a 4-ik is valószínűleg *-ugott* végű szó volt s így csak az első betű (r) sajtóhiba; ez esetben legjobban oda-illik az értelmileg rokon *összesug-ból: sugott*.

36—4. *diadalmának* — 1702—1904: *birodalmának* (bár a 2-ik sor utolsó szava is ez).

37—3. 4. *favzott* = *fayzott* (az egykorú javító j-re igazítja ugyan, de a *v* nyilván *y* helyett került a szedésbe; *fayzott* alább többször is előfordul).

37—4. — *maid* = *majd* (az egykorú javítás szerint is);

méltóság = *méltóság*. *Hogy majd pad alá hul(l)t*
1702—1904: Majd prédára szállott.

- 38—3. *Meég-is* = *Még-is* (az egykorú javítás szerint is);
vágyott s-moh — 1702—1775: vágyott moh, Dugonicsnál: vásott moh, Toldynál és Ferenczinél
ismét: vágyott moh.
- 39—3. *Lasd* — *fat* = *Lásd* — *fát*; *Töll-fát* (magyarázatát
1. a *Szójegyzékben*) 1702—1904: tölgyfát.
- 40—1. 2. *mindgyárt* — *nádként* 1702—1904: hamar —
mindjárt.
- 40—4. *Tovis* = *Tövis*.
- 41—4. *Ki becsületivel ellenkezik* 1702—1904: Emléke-
zeteért ellenkezik stb. (értelmetlen).
- 42—2. *Ferre rugó erkölcs* 1702—1904: Mert sok pártos
erkölcs stb.
- 42—3. *Az egyenlenség* 1702—1904: Harag és irigység.
- 42—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904. értelmetle-
nül így:

Dicsiretek így fogy s változik mindenben.

- 43—2. *Az egy* — 1702—1904: Mint a.
- 43—3. *Az ki meg nem* — 1702—1904: Elméje nem.
- 43—4. *Hanem Vra mellet(t)* — 1702—1904: Mert hiv-
sége mellett.
- 45—1. 2. 3. 4. rímeinek utolsó szótaga: *-bül* (egykorú
jav. *-ből* helytelen.)
- 46—3. *mint régen* — 1702—1904: másszor.
- 46—4. *Mint éh Ráró* — Dugonicsnál: Mint éh pára.
- 47—1. *Bellona dajkája* — 1702—1904: Bellónának fia.
- 47—3. *Valmelyre* — szablya = *Valamelyre* — *szablya*.
- 48—1. *életet* — *házajáért* = *életét* — *házajáért*.
- 48—4. *Hercules sok viselt dolgáért* — helyett 1702—1904:
Hercules épen-állásáért.
- A 49-ik versszak 1702-től 1904-ig az összes kiadá-
sokból hiányzik!
- 50—3. *tőré* (tulajdonkép: *töré*) = *töre*.
- 51—3. *Titán* (az *á* egykorú kézirati javítás, mely olvas-
hatatlanná tette az alatta levő sajtóhibát); szemé-
lyében = *személyében*.
- 51—4. *Házanál* — *Achyles* = *Házánál* — *Achilles*.
- 52—1. *Erteke* = *Értéke*.

52—3. A szövegbeli sor 1702—1904. ilyen értelmetlenül:

Dicséret, jó példa, diszesség termete.

52—4. *Dolgai* helyett 1702—1904: Járása.

53—1. *Kyrályához* = *Királyához* (u. a. vsz. 3. sorában: *Királlya*).

53—2. *partíához* = *pártjához*; *Van az egész fel-föld* helyett 1702—1904: Mert nagyobb rész hódolt...

53—3. *Nincs más, az ki látna* helyett 1702—1904: Kevés van, ki lászson.

53—4. *vállához* = *vállához*; *Az egész terh szálla* — 1702—1904: Kemény tereh szállott...

54—2. *Mint Athlas* — helyett 1702—1775. Súlyos és... Dugonics érezvén a *Súlyos* — *súlyának* értelmetlenségét: *Erős és-re* változtatja; Toldy és Ferenczi visszaállítják az 1702-iki szöveg értelmetlenségét.

54—3. *Egyedül tartotta* (t. i. mint Athlas az egek terhét) — 1702—1904: Vigan ostromlotta.

54—4. *Az még az több* — 1702—1904: Valamég a...

55—2. *Sok el-csett szüvnek* — 1702—1904: Sok elijedt szívnek.

55—3. *hazajával* = *hazájával*.

55—3. *Égig ér, mint* — 1739—1775: Égig és mint.

56—2. *Akárván* = *Akarván*.

56—3. *készségével* = *kés(z)ségével*. (V. ö. 70—2. *készség*.)

56—4. *viteségével* = *vités(s)égével* (mint legtöbbször máshol is). Az előbbi három sor *-vel* ragja *-ll*, a 4-ik sorban (s az 55—3. és számtalanszor:) *-vel*.

57—1. *ugy érdemli* — 1702—1904: megérdemli.

58—1. *nyomulnának* — 1702—1904: fordulának.

58—2. *Lypto* = *Liptó*; *hagtatnának* = *hágtatnának* — 1702—1904: hágtatának.

58—3. *felé* = *féle*; *szabának* — 1702—1904: állának.

59—1. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

A mi jó s szép, könnyen ahoz nehéz jutni.

59—2. *szophatni* — 1702—1904: szedhetni.

59—3. *tövis által szakaszthatni* — 1702—1904: tövis nélkül nem szedhetni.

59—4. *nem tuthatni* — 1702—1904: nem kóstolni.

59—60. széljegyzetben: Wesseleni — emlékezete — ordi-nátiaja — könnyen javítható ékezethibák.

- 60—1. mint — mind = *mind-mind* (egykorú javítás szerint is).
- 60—2. Világ nagy része — egykorú javítás: Világ *négy* része; 1702—1904. is így.
- 60—3. WESSELNI kéz = *Wesseléni-kéz* (amúgy a sor egy szótaggal kevesebb is).
- 61—1. tardgya = *tárágya* (alább 109—4. is így).
- 61—3. *nevelhess* — 1702—1904: emelhess.
- 62—1. tudgyak vitességed = *tudgyák vitésséged*.
- 63—2. *életül* (egykorú jav. *életől*) = *életül*.
- 64—1. *mar-is* = *már-is*.
- 64—3. *gradiczt* = *grádicst* (mint: I. 178. II. 64. 156. és III. 416.); *magosban* 1702—1904: nagyobbban.
- 65—4. *farátságokhoz* = *fáratságokhoz* (legtöbbször így; de néhányszor: pl. I. 48—1. 113—4. 118—1. stb. *fárad*).
- 66—1. *arány* = *arany*.
- 66—2. *Adámas* = *Adamás* (136—2. is így).
- 67—1. *Téry* — azért Taborunktúl = *Térj* (egykorú jav. is) — *azért Táborunktúl*. (A rímek utolsó szótaga az eredetiben: *-túl*, melyet az egykorú jav. *-tól-ra* igazít, de helytelenül.)
- 67—2. *Kássáig* = *Kassáig*; *Palanktúl* = *Palánktúl*.
- 67—3. *védzed* — 1702—1904: védelmezd.
- 68—3. *állottak* — 1702—1904. pártoltak.
- 69—2. *aránynak* = *aranynak*.
- 69—3. *épitesz* = *épitész* — 1702—1904: épithetsz.
- 70—4. *S'el-készített* — helyesebb: *el-készített*, mert az előbbi sorban is: *hányat* mivelhető alakban. (1702—1904. is így.)
- 71—2. 3. *hegyekett* és *szabot* = *hegyeket* — *szabot(t)*.
- 71—4. *Gond* — 1702—1904: bú.
- 72—2. *sok nemzetnél* — 1702—1904: sok népeknél.
- 72—3. *nyugat* = *nyugat*; *kelletnél* = *keletnél*.
- 72—4. *Ném* = *nem*; *szemlélték* — 1702—1904: láttanak.
- 73—4. *nezése* — *szeditet* = *nézése* — *széditet(t)*.
- 74—4. *ujja (ujja helyett)* = *vija*; *törettése* = *törettes(s)e*.
- 74—2. *kősziklakott* = *kősziklákot*; *golyobis* = *golyóbis*; *sérthesse* = *sérthesse*.
- 74—4. *Nincz* = *Nincs*; *erejet* = *erejét*.
- 75—2 *Bastyait* = *Bástyáit* (alább többször helyesen).
75. vsz. széljegyzetben: *Gyorgy* = *György*.

- 76—1. *ágybul* — 1702-től: *ágbul* (csak Dugonicsnál: *ágyból*).
- 76—3. *dolgabul* = *dolgabul*.
- 76—4. *vólt vetézi voltábul* = *volt vitézi*; *voltábul* helyett 1702—1904: *zsoldjából*.
- 77—1. (s az előbbi lap alján): *Marád* = *Marad*.
- 77—2. *örögbik* helyett 1702—1904: nagyobbik.
- 77—3. *második Borbála* — 1702—1904: *negyedik* Borbára, a mi annyival hibásabb, mert *Éva* az előbbi sorban ezeknél is *legkisebbnek*, tehát *negyediknek* van mondva.
77. vsz. széljegyzetben: *Szecei* — *Leánnya*|*nak* — *fér*|*hez* — *ment*|*elék* = *Szécsi* — *Leánnya*|*nak* — *fér*|*hez* — *men*(e)|*telek*.
- 78—1. *Groff Bethlehem* — 1702—1904: A gróf Bethlen. (Magyarázatot 1. a *Névmutatóban*).
- 78—2. 4. *Illyesházi* = *Illyésházi*; *len* = *lén*.
- 79—1. *Máriát Bethlehem* — 1702—1904: A Máriát Bethlen.
- 79—3. 4. *Borbáláját Thurzo Sepességben* — *Kopczém*ben = *Borbáláját Thurzó Szepességben* — *Köpcském*ben.
- 80—2. *Bethlehem* — 1702—1904: Bethlen úr.
- 80—3. 4. *Parcáknak* = *Parcáknak*; *özvegyen* = *özvegyen* (mint 81—3. s hátrább is).
- 81—2. *Kereszt-víz mosásból* — 1702—1904: *vízkereszt mosásbul* (a mi egészen más értelmű).
- 81—3. *voltábul* = *voltábul*.
- 82—1. *ollóját Lachesis* — 1702—1904: *Athropos ollóját*
- 82—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Lachesis élete fonalat szólítja.
- 82—3. *múnkáját* = *munkáját*.
- 83—4. *Részesüle* — egykorú javítás az utolsó *e*-t törli, a minthogy ezzel a sor egy szótaggal hosszabb mint kell; 1702-től is: *Részesül*; — *három* = *három*.
- 84—2. *verő utat magának* — az *ő* itt is fölösleges, mert így egy szótaggal bővül a sor; 1702 és 1725-ben: *vér* (= *ver*) *utat*, 1775-ben és Dugonicsnál: *vész utat* (s azóta is így); leghelyesebb az *ő*-nek elhagyásával: *ver utat*.
- 84—3. *ot valo* = *ot(t) való*.
- 85—2. *Teli az utakat* — 1702—1904: *Teli az utcákat*.
- 85—3. *Gyön, s-még az kobarlo* = *Gyön, s-megy az kóborló*; 1702-től: *Jó s megyen előtte*. —

- 87—4. *S-irtya okatt uttyát P. levelekkel*; *okatt* = *akatt* (t. i. elakadt) *uttyát* (V. ö. III. 44. is: *irtyák s nyesik szoros uttyát*). Az igekötő nélkül használt ige (*akatt*) később — úgy látszik — szokatlan volt, s 1725-től (Dugonicsnál, Toldynál és Ferenczinél is): *Irtogatja útját*. A sor értelme ez: a hol (a fölkelők részéről) veszélyek akadtak útjába, azokat a kezénél lévő s felmutatott menedék-levelekkel háritotta el. (L. a köv. 88. vsz.)
- 88—3. *talaloknak* = *találókknak*.
- 89—1. (és az előbbi lap alján): *Haboru* = *Háboru*.
- 89—2. *mogyat* = *mó(d)gyát*; *öromet* = *öröme(s)t* (l. 110—2. is így)
- 89—4. *nincz* = *nincs*.
- 90—1. *lévelet* = *levelét*.
- 90—2. *szűrő szálkát* 1702—1775. *sűrű szálkát* (értelmetlen); Dugonicsnál: *szűrő*, Toldynál és Ferenczinél ismét *sűrű*; *szemekbken* = *szemekben*.
- 90—3. *mer* — egykorú jav. és 1702-től: *mér* (emígy nyilván szokottabb volt, s lehet, hogy Gyöngyösinél csak sajtóhibával maradt el az ékezet).
- 90—4. *el-hádni* = *el-hadni*; *sajnállyák* = *sajnállyák*.
- 91—1. *akad gyakran* — 1702—1904: *gyakran talál*.
- 93—1. *Hive volt* — 1739—1796: *Híre volt* (a mondatot értelmetlenné tevő sajtóhiba).
- 93—3. *ottan* — 1702—1904: *otthon*.
- 94—1. *Illy és-házi* = *Illyésházi*.
- 94—2. *Csaszára* = *Császára*; *nem járván* 1702—1904: *nem marad*.
- 94—3. *Fejedelemmel* (t. i. Rákóczival) — 1702—1904: *Fejedelmekkel* (nyilván azért, mert a 86—3. is *Fejedelmekről* szól).
- 95—3. *léven* = *lévén*.
- 96—4. *Etre* — a 2-ik betű feje kissé kopott s nagyítóüveg alatt sem ismerhető fel tisztán, úgy hogy *f*, *r* vagy *t* egyaránt lehet. A szöveg értelme szerint a szónak családnévnek kell lennie; de ilyenül az *Efre* ismeretlen és szokatlan. Majdnem bizonyos tehát, hogy itt is a szöveg temérdek sajtóhibái egyikével van dolgunk, s a szó valószínűleg *Etre*-nek olvasandó, mert *Etre*-karcsai családi előnév ma is van, akkor virágzott az

Ethre-család is, sőt Gyöngyösi-később (1697.) Rozália nevű lányát is ennek egyik tagjához: kálnói *Ethre* Lászlóhoz adta nőül. — A későbbi szövegek e helyen is mind hibásak: 1702-től egész 1775-ig a sor: *Erre vette nevét ehez Boldizsárnak*; Dugonics észrevette, hogy így nincs értelme a szövegnek, azért így változtatta meg a sort: *Annak vezetéket mondták Boldizsárnak*. Toldy és Ferenczi önkényes változtatás helyébe visszaállították az 1702-iki hibát, s azóta ismét: *Erre vette nevét ehez* stb. A versszakból kétségtelen, hogy a várkapitányt *Budaházi Istvánnak* (1—2. sor), a porkolábot (= várnagyot) pedig *E... Boldizsárnak* (3—4. sor) hitták. Hogy itt két tisztségről s *két különböző emberről* van szó, kétségtelenül kiviláglik a köv. 97-ik versszakból: „*ezek-is*“ (tehát mind a ketten) Illyésházi mellé *állának*, s a köv. sorokban *hajlának, tartának, csalatának*, — ugyanazokról szólva mindig többes számban beszél a költő; a III. 315. 320. s köv. versszakokban is a kapitányról és a porkolábról mindig külön szól (de nevöket itt nem említi). A kérdéses (3—4.) sorok értelme tehát ez: A ki pedig a porkoláb tisztét viseli: az *Et(th)re*, ki *ehez* (t. i. a vezetéknévhez) *Boldizsár* nevet vett a keresztségben.

97—1. Illyés-házi = *Illyésházi*.

96—2. A *Királytul* szóban az *á* betű hiányzik a nyomtatásban, de ezt már az egykorú javító pótolta.

98—1. WESSFLENRE = *Wesselénre*; *bizzák W-re* — 1702—1904: néz *W-re*.

98—2. *szallot* = *szállot(t)*.

100—1. *Az ki olly maga-hit(t)* — 1702—1904: A ki olyatén volt (Dugonicsnál: A mely...).

100—3. *vészen* helyett 1702—1904: fog a...

101—1. Ezt szállja *mé* = *szálljam-é*; 1702—1904: Ezt szájjam-é én meg? (egészen más értelmű.)

101—2. *s-dullyak* — 1702—1775: s hányjak. Dugonics látja, hogy a mondat így értelmetlen, azért így alakítja át a sort:

Meg-vegyem zsákmányhoz és azután nyúllyak?

Toldy és Ferenczi visszaállítják az 1702-iki hibát.

- 103—1. *kuvarczát* = *kudarczát*; 1702—1904: kudarczot, de Dugonicsnál: kuvarczot.
- 104—2. *habzona* helyett 1702—1904: hozatnék.
- 104—3. *Ihol az* helyett 1702—1904: Ottan a; *fel-posdul testében* helyett 1702—1904: felpezsdül szívében.
- 104—4. *lobbantó* helyett 1702—1904: forró.
- 105—1. *haborodik* = háborodik.
- 105—2. *terhtül amaz* helyett 1702—1904: terhtől igen.
- 105—3. *Nagyra gondolkodik* helyett 1702—1904: csak nagyra vágyódik.
- 106—2. *ut olyan rögzösséget* helyett 1702—1904: út olyan erősséget.
- 108—1. *híret* = *hírét*; *embernek* helyett 1702—1904: emberek, de Dugonicsnál: embernek.
- 108—2. *szárnyok* helyett 1702—1904: szárnynyal.
- 108—4. *emlekezetivel* = *emlékezetivel*.
- 109—2. *faratság* — *szelit* = *fáratság* — *szélit*.
- 109—3. *neheze* = *nehéze*.
- 110—1. *gerjedez* helyett 1702—1904: gerjede.
- 110—2. 3. 4. *múncat* = *munkát*; *ákar* = *akár*; *lenne* = *lelne* (egykorú jav. *lellne*).
- 111—1. *Mikor vad* (er. vadd) *Boreas*. Dugonicsnál: Mikoron Boreas.
- 112—1. *jadzo* = *jádzó*; *labda* — egykorú jav. *lapda*.
- 112—2. *lesetvén* (t. i. a *labda*)—1702—1904: sietvén (értelmetlen); tetézi ezt Dugonics: Még se ereszkedik — javítással.
- 112—3. *másikra veretvén* — 1702 — 1904: másra veretvén.
- 112—4. *nyugtát nem lelhetvén* helyett 1702—1904: nyugovást nem lelvén; Dugonicsnál: nyugovást nem érhetvén.
- 113—3. *Éjjele sincsen* — 1702-től: Éjjel is nincs.
- 114—1. *Felyesd-ell* = *Feley(t)sd-el* — 1702—1775-ig: felejts el; Dugonicstól kezdve: Felejtsd el.
- 114—2. *vetrengéssel* — a kéziratban valószínűleg = *fetrengéssel* volt, melynek első betűjét a német szedő *f*-nek olvasta, de a rokon hangzású *v*-vel szedte ki; a *vetrengés* ugyanis teljesen ismeretlen szó, a *fetrengés* = hánytorgás — pedig beleillenék a szövegbe; de sehogy sem illik oda, a mint 1702—1904. javították: *serénységgel elmédet*

- terheled, — vagy Dugonicsnál: Kár, illy s. hogy elméd' terheled. Meghagytuk tehát az eredeti szót.
- 114—4. *könn'eb* (egykorú jav. *köny'eb*) = *könnyeb*; — *kedveded* = *kedvedet*; ez utóbbi helyett 1702—1904: *reményed*.
- 115—1. *mint koh előtt szén* helyett 1702—1904: mint az égetett szén.
- 115—2. *szikrázó fúvót tén* helyett 1702—1775: szikrás fúvót tévén; Dug. és Toldy: Szikrát s fúvót stb.
- 115—3. *lángon vén* = *lángot vén*.
- 115—3. 4. A szövegbeli sorok helyett 1702—1775.

Egy fuvalással is vét lángot hirtelen,
Végre a vasnak is gyúladása léssen.

Dugonicsnál ismét máskép:

Egy fuvalással-is erős lángot vévén,
Lágyittha a' vasat, nagy forrója lévén.

Toldy és Ferenczi visszaállítják az 1702-iki hibás sorokat.

- 116—1. 2. 3. 4. *ki-rekeszti* — *ereszti* — *M-ra függeszti* helyett 1702—1904: *kiereszti*, *terjeszti* — Murányban helyheti.
- 117—1. Eredetiben: Az *Murány* kövekre — nyilvánvaló sajtóhiba; a szöveget nem értő szedőnek már rájárt szeme-keze a sokszor előfordult *Murány* szóra, melyet már az egykorú javító az értelemnek megfelelő *Márvány*-ra igazított.
- A 117-ik versszak 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányzik.

- 118—3. *meg-segétének* — *meg-segétenék*; 1702—1904: *megsegítették*.
- 118—4. *Az egekbéliek* — Dugonicsnál: Im az Égbeliek.
- 119—2. *láttyúk* = *láttyuk*.
119. vsz. széljegyzetben: *Wesseleni* — *menni* = *Wesseléni* — *menniei* = *mennyet*.
- 120—1. *föld szint* helyett 1702—1904: földön.
- 120—2. *font* (egykorú jav. *fönt*) = *fönt*.
- 120—4. *meg-csünt* helyett 1702—1904: megszűnt.
- 121—2. *erkölcz* = *erkölcs* (máskor mindig így).
- 122—1. *WESSELN-is* = *Wesselén-is* (a sor szótagszáma is így kívánja); 1702—1904: *Wesselényi*.

- 122—3. 4. *oháyttya* — munkáját = *ohayttya* — *munkáját*; *kikbóll* — *dolgokott* — azokott szókban az utolsó betű kettőzése felesleges.
- 123—2. 4. *tollákkal* = *tollakkal* (a rímelő szók mind — *kal*); *elmejét* = *elméjét*.
- 124—2. *nágy* = *nagy* (a 3-ik sorban már így).
- 124—4. *Váraknak erősse* helyett 1702—1904: *várak erőssége*; Dugonicsnál:
- Abba vitézeit és miként vezesse.
- 125—3. *törödesében* = *törődésében*; 1702—1904: *törődés után*; *majd betegségét ér* — 1702—1904: *majd békességet ér* (a mi itt teljesen értelmetlen); Dugonicsnál: csak *veszességet ér*.
- 126—4. *jó folyamját* — 1702—1904: *jó folyását*.
- 127—1. *javall* — 1702—1904: *talál*.
- 127—2. *küldgyük alá* helyett 1702—1904: *küldjük elő*; Dugonicsnál: *Egy mondgya: küldgyük el*.
- 128 - 2. *hogy mennyen* — egykorú jav.: *hogy „eő“ mennyen* (a *verssor* t. i. egy szótaggal rövidebb); s ez a kiemelés helyesebb is, mint 1702—1904: *hogy lemenjen*.
- 128—4. *tüzek erejére* helyett 1702—1904: *tüzek istenére*.
- 129—1. *mennének* helyett 1702—1904: *lennének*.
- 129—2. *tetczést kérdenének* helyett 1702—1904: *kérdést kérdenének* (értelmetlen).
- 129—4. *alla* = *álla*.
- 130—1. *Igáz* = *igaz*.
- 130—2. *nagy erők s-várasok* helyett 1702—1904: *erős nagy várakat* (mintha Pallas és Márs tennék ezt); de Dugonicsnál: *erős nagy várak*.
- 130—4. *S' Görögök praedái az ben-* (t. i. Trójában) *valók lettek* helyett 1702—1904. teljesen értelmetlenül: *Görögök példái ebben valók lettek*.
- 131—3. *verben* = *vérbén*.
- 132—2. 3 *akarátunkból* — *massát* = *akarátunkból* — *mássát*.
- 132—4. *közöttük* — helyesebb: *közöttü(n)k* (1702-től is így).
- 133—1. *Eözvegy* = *Eözvegy* (mint 134—2); *kényerrel* = *kenyérrel*.
- 134—2. 4. *özvegyképen* — 1702—1904: *özvegységben*; *birjak* = *birják*.

- 136—2. *szíve olly kemény lett* helyett 1702—1904: szívben oly erős lett (a minék nincs helyes értelme).
- 136—3. 4. *ösmeretségre* — egykorú jav. ismeretségre — fölösleges; *szelidett* — idegenségett-ben hibás a -tt.
- 137—1. *látására* — 1702—1904: tekintete.
- 137—3. 4. *akarattyanak* = *akarattyának*; *ové* = *övé*; *Chártago* = *Carthago*.
- 138—1. *valá* = *vala*; *Phílisl* = *Phyllisnél*; *Demophóon* — 1702—1904: Demophon csak.
- 138—2. *Hoha Phílisl* = *Noha Phyllis*; *nem ösmerte* — 1702—1904: nem is látta.
- 138—3. 4. *kellemetéssé* = *kellemetessé*; *mindénénél* = *mindenénél*.
- 139—2. *Ösi gyütöménés értékével* helyett 1702—1725: ösi gyüleményes, 1739—1796: Öszve gyüleményes erejével.
- 140—2. *Iázon* — egykorú jav. (143—4-ben is) *Jáson* helyesebb; *Hadaival Jáson* helyett 1702—1904: *Jáson szép hadával*; *rende* = *rendelé*.
- 140—3. *gyapivért* — egykorú jav. *gyapjvért* = *gyapjuért* (mint u. a. vszak 4-ik s a köv. vsz. 2-ik sorában).
- 141—3. 4. *lélekzétéket* = *lélekzeteket*; *emesztették* — *emésztették*.
- 142—1. *leseskedett* = *leselkedett*.
- 143—1. *Gyütt* — egykorú jav. *Jött* — fölösleges.
- 143—2. *sok vitéz Görögség* helyett 1702—1904: *sok görög vitézség* — helytelen.
- 144—1. *gyulaszta* = *gyulasztá*.
- 146—2. *Bő szerelmet ereszt az kiknek* (t. i. nyilaknak) *végében* 1702—1904: *Mellyel bús szerelmet ereszt a sebekben* (helytelen értelmű); *Dugonicsnál*:
 Mellyekkel szerelmet gerjeszt hevenében.
- 147—1. *Kinak* = *Kinek* (egykorú jav. is).
- 148—1. *ohajtáni* — *ohajtani*; mind a négy sor rímében -ott tárgyrag hibás.
- 149—1. *tűzben lészen* = *tűz ben-lészen* (egykorú jav. is így).
- 149—2. 3. 4. *szeretett* = *szeretet*; *segitven* = *segítvén*; *tüzehez* = *tüzehez*; *vezesse* helyett 1702—1904: *vihesse*.
- 150—2. *Vitezlő* = *Vitézlő*; a rímek végén a -nek rag 1664: mind a négy sorban: -nec.

- 152—2. 3. állítottak = *állították*; tñacsokott = *tanácsokot* (a vele rímelő sorok tárgyragja is); *melle* = *mellé*.
- 153—3. 4. akkor = *akkor*; Vigyasszon — egykorú jav. *Vigyázzon* = *Vigyázzon*.
153. vsz. széljegyzetben; meg-vitelére — *melle* = *meg-vétele*re — *mellé*.
- 154—4. *térnek* — 1702—1904: jönnek
- 155—1. 2. magokott = *magokot*; v(á)ra — a hiányzó á-t már egykorú jav. pótolja: *vára*.
- 156—2. *öblében* helyett 1702—1904: *öliben* (Dugonicsnál: *ölibe*).
- 157—1. *elbujhasson* helyett 1702—1904: *elbujdosson* (a mi egészen más értelmű).
- 157—3. *állasson* — 1702—1904: *rakasson*.
- 157—4. *az kin ez bé* — 1702—1904: a kin által; *hag-hasson* = *hághasson*.
- 158—3. *öszve-tép* — 1702—1904: egyben *tép*; *várakott* = *várakot*.
- 159—1 *Szárnya, tüze, nyilván az szerelemnek*; ebben már az egykorú javító észreveszi a sajtóhibát, midőn így javítja a sort: *Szárnya, tüze s nyíla* = *(nyíla) van az szerelemnek*. Így az eredeti verssorban hiányzó szótagszám is pótolva van, az értelem pedig egyedül így helyes; megerősíti ezt a 160. vsz. is, mely részletezi a szerelemnek *szárnyait, nyilait és tüzét*. — S elég különös, hogy a sokat változtató későbbi kiadók az eredeti szöveg sajtóhibáját 1702—1904-ig mindnyájan megtartják, csak *van*-t tesznek a *nyilván* után — a hiányzó szótagszám pótlására, s a *szerelemnek* helyett *szereleinek*-et írnak.
- 159—2. *erős* — *senkinek* — helyett 1702-től: *éles* — min-dennek.
- 159—3. 4. *Szélesz* = *Széles*; *alhat* = *ál(t)hat*.
- 160—2. *allas* — *állasz* (egykor jav. is).
- 160—3. *ugy jár lángáival* — 1702—1904. helytelenül: jár praktikáival (t. i. a tűz!).
- 161—3. *Bikava* = *Bikává*.
- 162—3. számlálhatná *azokatt* = *számlálhatná azokat* (rendesebb alak: *azokot*).
- 163—2. 3. *mellyeket* — 1702—1904: miképpen.

163—4. számokott = *sámokot*. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Lemenne az nap, mig leirnám azokat.

164—1. faláit = *falait*. 164—3. *Bár Marpesus-hegyi érczek* — Dugonicsnál: Ha bár Marpézusi érczek.

165—2. járul az fiához — 1702—1904: fog az utazáshoz.

165—3. Nyilakott — válogatt = *Nyilakot* — *válogat* — 1702—1904: villogtat (értelmetlen). Dugonicsnál az egész sor más:

Nyilakat villogtat s egyenget ijjához.

166—2. két rendre — 1702—1904: részre.

166— széljegyzetben: hazatája = *házatája* (a szövegben is így).

167—2. arniekkal (169—2. is így) = *árnyékkal* (mint 168—2. az eredetiben is így).

167—3. madárnak = *madarak* (az *n*-t már az egykorú javító törülte).

167—4. ajákokatt — zengésre = *ajakokat* — *zengésre*.

168—2. 1702—1904: *árnyékok* és *sátorok* fölcserélve, helytelenül.

168—3. 4. bekesség — *haborito* = *békesség* — *haborító*.

169—1. *egyvelült* — 1702—1904: megrakott.

169—3. 4. választott = *választott*; *vig napokkal* — 1702—1904: vígassággal, Dugonicsnál: vígságokkal.

170—1. 2. 3. 4. vannac, gyönnec, ingadoznac, hervaszt-nac — de ugyanott a rímelő szók végső betűi *-k*-val. *Zephirus* — helyesebb: *Zephyrus*.

171—2. jó kedv ajaka — 1702—1904: gyenge ajaka.

171—3. Tanczátull — pasit = *Tánczátul* — *pásit*.

172—1. beszélgetés = *beszélgetés*; hallatic, esic stb., de a 4-ik sorban ugyancsak szóvégi helyzetben: *csók*.

172—4. csak itt az fizetés = *csók* (egykorú jav. is).

174—1. 2. 3. 4. Azoc, szoktac, kic stb. szóvégi helyzetben = *-k*.

174—3. *szü-vajudást* — 1702—1904: szivvágyódást; Dugonicsnál: *szivaggódást*.

175—1. 3. másik — búkatt = *másik* — *búkat*.

175—2. bojtornyonyos = *bojtorványos* — 1702—1904: bojtornyános.

- 176—1. szögletm = *szögletin* (egykorú jav. is így).
- 176—2. kegyeségetül = *kegyes(s)égétül*.
- 177—2. *érdegelvén* helyett 1702—1904: érdekelvén; *öszve fült* — 1702—1775 és — 1904. *öszve szótt*, Dugonicsnál és Toldynál: *öszvenött*.
- 177—3. 4. banátos = *bánatos*; folyhőköt = *fölyhőköt*.
- 178—2. 4. homlokatt = *homlokát*; *álá* = *alá*.
- 179—3. Buban = *Búban*.
- 180—1. 2. hal(l)gatt — *forgatt* — de a 3. 4. sor rímei már *faggat*, *jajgat*.
- 180—3. *sétal* — *sétál*; *faggat* — 1702—1904: várhat.
- 181—1. 2. 4. harág = *harag*; *forgatt* — *reszkett* = *forгат* — *reszket*.
- 182—1. Eredetiben: *Az nyukhatatlanság éjjel s-nappal let, s-fút* — a sajtóhibák miatt értelmetlen sor, a mi a különben szemes egykorú javító figyelmét is elkerülte. Mivel a szövegben a megszemélyesített *Nyughatatlanság*-ról van szó, helyes értelmet nyer a sor ekkép: *éjjel s-nappal löt, s-fut*. — 1702—1904. egyik kiadó sem jött rá ez egyszerű s egyedül helyes javításra, hanem: *ujult* szóval pótolták a *let s fút*-ot, ezzel még értelmetlenebbé tévén a sort.
- 182—2. Vjjáb ujjab = *Vjjab ujjab*.
- 182—4. *megj* = *megy*; 1702—1904. a szövegbeli sor helyett egészen új:
- Ez sem múlt, újabb bú csüggedt szívére fut.
- 183—2. *kialto* = *kiáltó*; *jajt kiáltó fogság* helyett 1702—1904: *gyászos szomorúság*.
- 183—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
- Kétségre juttató jajos sanyarúság.
- 183—4. *praedáló* — *kenzo* = *praedáló* — *kénzó*.
- 184—1. *sinlenek* helyett 1702—1904: *kínlődnak*.
- 184—3. *eset(t) volt kétségben* helyett 1702—1904: *kietlen* helyekben.
- 184—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
- Kit megcsalt Theseus hazug beszédekben.
- 185—1. *mint* = *mind*; *Ezek egy más mellet(t)* — 1702—1904: *Ez helyek egymástól*.

- 185—2. *Szép fel-serdült halmok* — 1702—1904: Szépen felnőtt halmok. (Halmoc — de a rimek végein-k).
 185—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Minden mulatságok ezeken strázsálnak.

- 186—1. *keritette* — 1702 — 1904: teritette.
 186—2. *Ráygago* = *Ragyagó*.
 187—1. nyílakott tárt = *nyilakot tart*.
 187—3. *edgyikben* — 1702—1904: némelyekben.
 187—4. *Idegenséget hoz másik* — 1702—1904: Amazok utálást nemznek.
 187. vsz. széljegyzetben: nyilanac = *nyilának*.
 188—1. zomanczos = *zománczos*.
 188—2. hathato hegyétüül = *hatható hegyétüül* — 1702—1904: fényitől. *sok szive* (t. i. sokaknak szive) — 1702—1904: sok szív is.
 188—3. olommal = *ólommal*, 1702—1864: *áloommal*, a mi teljesen értelmetlen; épen az *ólomra* vonatkozóan mondja a köv. sor az e fajta nyílra, hogy *az hegye — is tompa* stb., a 189—4. pedig *ónos nyil*-nak mondja ugyanazt.
 188—3. 4. másic = *másik* él-esült = *élesült*; kinec = *kinek*.
 189—2. arányast = *aranyast*.
 189—1. 2. 3. 4. a sorokat befejező igék a szövegbeliek helyett 1702—1904: indítani, arra fordítani, el akar hajtani, azt sujtani.
 190—1. 2. arányosokbul — rajszolással = *aranyosokbul* — *rajzolással*.
 191—2. szépen = *szépen*.
 191—3. szárnyait = *szárnyait*; szeleknek — 1702—1904: a szélnek.
 192—1. *nagy Oceanumra* — 1702—1904: estvéli házára.
 192—2. nyugosznak — ökrök = *nyugosznak* — *ökrök*; *járómra* — 1702—1904: szántásra.
 192. vsz. széljegyz. *alõ|kori* = *áloom|kori*.
 193—1. *alát* — bármoc = *alat(t)* — *barmok*.
 193—2. *kerödéssel* — *lelekezésec* (mind a négy rémelő sor végén c) = *kérödéssel* — *lélekezések*; ez utóbbi szó helyett 1702—1904: fekvések.
 193—3. *sem zeng* helyett 1702—1904: nincsen.
 194—2. 3. ki, ki faratságát = *kiki fáratságát*; *farasztya* = *fárasztya*.

- 195—1. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Midőn azért magát eképpen fárasztja;
Dugonicsnál:
. sanyargattya.
- 195—2. 3. *Ihol az* — 1702—1904: Im szinte; *Bé-csinált*
— 1702—1504: Bézárlott.
- 195—4. idegeben = *idegében*; *már-is* — 1702—1904:
Márs-is (a mi teljesen értelemzavaró, mert Cupi-
dóruul van szó).
195. vsz. széljegyzetben: sebes|sitettik = *sebes|sittetik*.
- 196—3. rettelven = *rettenvén* — (1702-től is így); *színeben*
változott — 1702-től: *szívében* (a mi helytelen ér-
telmet ad a sornak).
- 196—4. talalkozott = találkozott.
- 197—1. *té-tova* — helyett 1702—1904: mint rémült.
- 197—2. 3. Cupidott — késic = *Cupidót* — *késik*.
- 198—2. sött jo végét = *sött jó véget*.
- 198—4. Altála = általa; a szövegbeli: *kévánt részen* he-
lyett 1702—1904: léssen készen.
- 199—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Most virrad éltednek öröme gyászából.
- 199—4. *Mint* — *elébbi* helyett 1702—1904. Miként — éji.
- 200—1. 2. Haborodot = *Háborodot(t)*; hajonak = *hajó-
nak*; magadott = *magadot*.
- 201—1. *vezettétel* — 1702—1904: verekedel („vergődöl“
értelemben).
- 201—4. *érkezik* — *életbül* (mind a négy sor végén: -bül)
— helyett 1702—1904: derül ki — fellegekből.
- 202—2. végezed = *végez(z)ed* — (a versszak többi monda-
tában is felszólító igealak van: közöld, reméllyed).
- 202—3. *napodot* (a tárgyrag mind a négy sor végén -*tt*) —
helyett 1702-től: sorsodat.
- 202—4. *nyugtatod magadot* 1702—1904: várhatod nyug-
todat.
- 203—1. *Hozott jó ujságot* (a tárgyrag itt is mind a négy
sorban -*tt*) — helyett 1702-től: hagyván itt . . .
- 204—2. kévekhez = *kévékhez* — 1702—1904: cserékhez;
mikor tüzet fúnak — helyett pedig: midőn lán-
gok nyúlnak.
- 204—4. óránként = *óránkéut*.
- 205—4. nyugadalmanak = *nyugadalmának*.

- 206—2. Kéz — egykorú jav. helyesen: *Kész*.
 206—4. gyalant = gyalánt.
 206—3. és 4. a szövegbeli két sor helyett 1702—1904:
 Életét érette nem is fogja szánni,
 Mint éh ember mézzel, mirigygyel úgy bánni —
 melyek csak értelmileg egyezők valahogy az
 eredeti sorokkal.
 207—1. Kezdettet = kezdetett.
 207—3. *Töb rész az Historiám* — az az szótagot már
 az egykorú javító törülte, a minthogy azzal a
 sor hosszabb is kelletténél és értelmetlen; helye-
 sen tehát: *Töb rész Históriám* (= *Históriám*
 többi része); ezért helytelen 1702—1904:
Jobb részt historiám azt megmutogatja.

MÁSODIK RÉSZ.

- 1—1. *éjjeli* = *éjjeli* 1702—1904: már sötét.
 1—3. *arány* = *arany*.
 1—4. *folyni* — 1702—1904: fújni.
 2—1. *kéletrül* = *keletrül*; *vigadva* — 1702—1904: vir-
 radva.
 2—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
 Tekinget s mosolyog szeme hunyorgatva.
 Dugonicsnál:
 szemét húnycogatva.
 3—1. 2. *len* = *lén*, *szellőt* = *szellőt*.
 3—2. *Álom-üző szellőt* — 1702—1904: *Álomhozó*, hely-
 telenül, mert hiszen hajnali ébredésről van szó.
 Dugonics megfordítja az egész sor értelmét:
 Álom-hozó szellő nyugodalmat nem vén.
 3—3. 4. *Asító* = *Ásító*; *gerjed szén*, Dugonicsnál: ger-
 jedvén (értelmetlen).
 4—1. 2. 3. *Iárom* — szarándokoc = *Járom* — szarándo-
 kok; notajokot = *nótájokot*.
 5—1. 3. *henyelésben*, *tündöklésében* = *henyélésben*,
tündöklésében.
 6—1. *Te-is azért* = *Te-is azért*; 1702—1904: Nosza
 te is; eze *ekell* = *ezeckell* = *ezekkel*. (U. o. 3. és
 4. sor végén: *vizeckel*, *szemeckel*.)

- 7—1. Csudalátos = *Csudalatos*.
- 8—1. elmeje = *elméje*; *hányatott* — 1702—1904: hánykódott.
- 8—2. erősségenek — *modgyaért* = *erősségének* — *módgyáért* (a többi rím is: *á-ért*.)
- 8—4. okaért = *okáért*, 1702—1904: voltaért.
- 10—2. *Az indulatoknak* — 1702—1904: Minden indulatnak.
- 10—3. *kedvessé* — 1702—1904: kellemessé.
- 11—1. *ott van az* — 1702—1904: ott van kész.
- 11—3. *árádása* = *áradása*.
- 11—4. *ván szabados járása* = *van szabados járása*; *van* helyett 1702—1904: lehet.
- 12—1. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Az hely és az idő itt sátort emelnek.
- 12—3. *arrul másra* helyett 1702—1904: innen elébb.
- 12—4. *lángot* — *nevelnek* helyett 1702—1904: tüzet — viselnek.
- 13—2. *Szépeket az rúttal különben* — helyett 1702—1904: Ide szépet s tova rútakat.
- 13—3. *erkölczött* = *erkölcsöt*.
- 14—3. 4. *azokott* = *azokot*; *szeetz* = *sze(d)tz* (= *szedesz*).
- 14—3. 4. A szövegbeli két sor helyett 1702-től:
Hanem elsőben is megnézed rendekben,
Úgy szedsz, ha szem akad, színekkel frissekben.
(Alig érthető.)
- 15—1. *fövenyit* — 1702—1904: kincseit.
- 15—3. *meg-szemlélned* = *meg-szemlélnéd szemenként* — 1702—1904: szemlélgetnéd egyenként.
- 15—4. *válogatvá venned* = *válogatva vennéd*; *vennéd azoknak* — 1702—1904: raknád annak is.
- 16—2. *Valasztani* — *sza*j = *Választani* — *szá*j; *tudgya az* — helyett 1702—1904: tud minden; *izekett* = *izeket* — (a 3. és 4. sor rímében is a tárgyrag *-t*, de az 1. sorban *-t*).
- 17—1. *De szerelem dolga* — helyett 1702—1904: A tiszta szeretet.
- 17—3. *Hová ez nem járul* — helyett 1702—1904: Ha hová így nem ment.
- 18—1. *az egekbül* — helyett 1702—1904: csak istentől.
- 18—3. *hágynak* = *hagynak*.

- 18—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Ez után szépségink tőlünk elmaradnak.
- 20—3. Rut = *Rút* (másutt rendesen így.)
- 22—1. Gjakran — nyerhet = *gyakran* — *nyerhet*; *meg nem nyerhet* — helyett 1702-től: nem tehetett.
- 22—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Olyat akármi gazember fellelhetett.
- 22—3. csonkás benna = *csonka s-bénna*; 1702—1904 csonka-béna.
- 22—4. *szemlélhet* — 1702—1904: nézhetett.
- 23—1. 2. *S-ha ez az végezés* — 1702—1904: Ha ez, kit régiek; *Nem czélozná* — 1702—1904: Nem viselné.
- 24—1. *az melly hány horgokat* (1—4. sor: *-tt* = *-t*) — 1702—1775: ki hány vész falakat; Dugonics: hányván a horgakat; Toldy: ki hány vészhorgokat; Ferenczi: *vész-falakat* (s ezt a jegyzetben még hibásabban a *véjszé*-ből igyekszik magyarázni.)
- 25—4. *az lesz* — 1702—1904: marad.
- 26—3. *amaz rothat vénnek* — 1702—1904: rút személyhez mennek.
- 26—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Vén kofa gyakran jut szép ifjú legénynek.
- 27—3. 4. A szövegbeli sorok helyett 1702—1904:
Ellenek felkelvén nagy habok jövendők,
Teljes háborúktól majd szinte veszendők.
- 28—1. *Kedvezése nélkül* — 1702—1904: Sorsvetések nélkül.
- 28—2. *Veszedelmes dolgok az* — 1702—1904: Igen veszett dolgok sok.
- 28—3. A szövegbeli sor 1702—1904: más szórenddel.
- 28—4. *Egy kis* — 1702—1904: Zabált; nyalankságért = *nyalankságért*.
- 29—1. *Végezéseként* — 1702—1904: rendeléseként.
- 29—2. és 3. sor 1702-től fölcserélve.
- 29—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Annak nő öröme békével óránként.
A 30-ik versszak 1702-től 1904-ig minden kiadásból hiányzik.
- 31—1. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Rend szerént kik egymást soha nem látták-is.
(Nyilván a 30—1. van ide kapcsolva).

- 31—3. *Érette olly tüzet visel* helyett 1702—1904: Azért ennek — tüzet gyújt.
- 31—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Szűnése nem lehet szem-pillantásig is.
- 32—2. 3. *alkalmatos módgyát* helyett 1702—1904: alkalmatosságát; langát = *lángát*.
32. vsz. széljegyzetben: Wessele|nek = *Wesselén|nek*.
- 33—1. *szercelem fáklyája* helyett 1702—1904: tűz szivemet szállja.
- 33—2. *bús elmém* helyett 1702—1904: bús szívem.
- 33—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Hogy futó szándékom búsuult elmém állja.
- 33—4. *talallya* = talállya.
- 35—1. 2. S-zzemben = *Szemben*; az előbbi lap alján is: *Szemben* s nem S-zzemben, ahogy az egykorú javító javította; *elem* = *élem*.
- 35—4. *Meg-szánnya* — 1702—1904: meghallja.
- 36—4. *tünnym eleiben* — 1702—1904: lennék tünésben.
- 37—2. *letemben* = *létemben*.
- 37—3. *Meg-kajonolná* — 1702—1904: Megkáromlaná; *mindgyárt* h. tüstént.
- 37—4. *nagy vesztesség* — 1702—1904: csak vesztesség.
- 38—2. 3. Buziris — *mergessége* = *Busiris* — *mérgessége*.
- 38—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Nincs az szerelemnek ott jó nyeresége.
- 39—1. *előmenetnek* — 1702—1904: előmenteknek.
- 39—3. *Gatollya* = *Gátollya*; *follyámit* — *follyamit*.
- 40—1. *mérgétül* — 1702—1904: nyelvétől; *Oyja* — *irgyek* = *Ojja* — *irigyek*.
- 40—2. *barom formalo* = *barom-formáló* — 1702—1904: barommá tévő; *enekétül* = *énekétül*.
- 40—3. *én-is az* — 1702-től: rút vérmes.
- 40—4. *tavozom* — *távozzom*.
- 42—1. *Csálárd* = *Csalárd*.
- 42—2. *jól meg kell ösmérni* — 1702—1904: nyilvánbbrá kell venni; *erkölcsött* = *erkölcsöt*.
- 42—3. *arányat* = *aranyat*; *próbára kell venni* — 1702—1904: próbakőre tenni.

42—4. arány = *arany*; a szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Mert nem csak arany tud fényével fémleni.

43—2. Meg-jelentem — a sor és versszak értelme mutatja, hogy sajtóhiba s helyesen: *Meg-jelented* (így 1702-ben is, de 3-ik sornak írva); szándékodban = *szándékodban*.

43—4. *kiált haragjában* — 1702—1904: kiált ki titkodban.

44—1. barátságban = *barátságban*.

44—4. *Eöldöző* — 1702—1904: *Üldöző*.

45—1. *ki mindenkor tarcson* — 1702: mely ...; 1739: — mindenkor tarcson, 1767. és 1775: mindenkor megtartson; Dugonicsnál: mely mindég megtartson; Toldynál, Ferenczinél ismét az 1702-iki szöveg.

45—3. *hárczon* = *harczon*.

46—1. akár = *akar*.

46—2. szándékának — *czegért* = *szándékának* — *czégért*.

46—3. kiváltképen = *kiváltképen*.

47—1. hamar — meg-bántodik = *hamar* — *megbántódik*.

47—2. sértodik = *sértődik*; 1702—1904: rontódik.

47—3. 4. kozzé = *közzé*; szoritodik = *szoritódik*; nyomodik = *nyomódik*.

48—2. kell = *kel*; Gyöngyösinél mindkét alakban többször előfordul, de *ll*-vel kétértelmű.

A 48. vsz.-nak mind a négy sora teljesen át van alakítva 1702-ben (s utána a többi kiadásban is):

Nem okosság nyelvre sokra bizatása (Dug.-nál: nyelvnek),
Sok temondád közt lesz vesztére jutása,
Kis kormányomnak is nagy szélre hágása,
Nem jó, míg időnek nem lesz fordulása.

49—3. *Menny* (= menni) = *mennyi*; *éjjel* = *éjjel*.

50—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Ha ismeretségek kiknek van másoknál.

50—3. S' egy mással — valószínűleg sajtóhiba: egymástól helyett; *meszszer* = *meszsére*.

50—4. level = *levél* (máskor majdnem mindig így; mindjárt az 52—1. is).

51—2. 4. *it* = *it(t)*; *Tavul* — *Távu*.

52—1. *gonoszbanis* = *gonoszban-is* (így a vele rímelő köv. három sor is).

- 52—3. akadalt — szandékokban = *akadált* — *szándékokban*.
- 52—4. *el* mint *kel* = *el mint kel(l)*; *tilkos* helyett 1702—1904: *tisztes*.
- 53—2. *vigyázon* = *vigyáz(z)on*.
- 53—4. Az eredetiben: *S' ne hozzák az író t nem várt élýekre*. Így a sor egy szótaggal kevesebb és értelmetlen is. Az előbb mondottakkal helyes összefüggésben és értelmesen így lesz: *S' ne hozzák az író t nem várt (vesz)élýekre*.
Az 53. versszak 1702—1904-ig az összes kiadásokból hiányzik.
- 54—1. 2. 3. *akár* = *akar*; *szivet* = *szívét*; *előszsör* = *előszsör*; *venni* helyett 1702-től: *kérni*.
- 54—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Meghitt követnek kell válaszért bétérni.
- 55—2. 3. 4. *kénommal-is* = *kénommal-is*; *talallyám-meg* = *talállýam-meg*; *csalassám* = *csalassam*.
- 56—3. 4. *hossa* = *hosszá*; *nē kel* = *nem kel(l)*; *szandékomatt* = *szándékomat*.
- 57—1. *félénknek valók* — 1702—1904: *félénkhez illnek*.
- 57—3. *Aszszonkammal* — *nē szólhatok* = *Aszszonkám-mal* — *nem szólhatok*.
- 57—4. *miert* = *miért*; *Eő kegyes(s)égének* — 1702—1904: *Mosolygó kedvének* (értelmetlen).
- 58—3. *szünetlen* — 1702—1904: *hertelen*.
- 59—1. *Bíblis* = *Byblis*.
- 59—3. *meg-eppett* = *meg-epett*; *tüzében* — 1702—1904: *hevében*.
- 59—4. *szemérmességében* — 1702—1904: *magános tü-zében*.
- 61—3. *sokaig* = *sokáig*.
- 61—4. *s-el futátta* = *s-el-fut(t)atta*. A szövegbeli sor helyett 1702-től:
Szerelme meggyőzvé n, ám megfutamtatta.
- 62—1. *Izzádot* — *valtozot* = *Izzadot(t)* — *változot(t)*.
- 62—2. *tüzében* — 1702-től: *szívében*.
- 62—4. *szandékatt* = *szándékát*.
- 63—3. *szemérmességévél* = *szemérmességével*.
- 64—1. 2. *gradicsára* = *grádicsára*; *lépek* — 1702—1904: *kezdék*.

- 64—3. 4. utát = *utat*; udvarolhassák — Aszszonkamnak = *udvarolhassak* — *Aszszonkámnak*.
64. vsz. széljegyzetben: Wesse|leni — tü|zet — level — áltál = *Wesse|léni — tü|zét — levél — által*.
- 65—1. 2. vála = *vala*; *ezzel* — 1702—1904: egykor; *emelédék* — 1702—1904: emelkedik; *tüzében* — 1702—1904: szívében.
- 65—3. 4. gondolkodék = *gondolkodék*; fogá = *foga*.
- 66—2. 3. 4. *megy* — 1702-től jár; *jedczett* — 1702-től: kezdett; *szakaszt felben* = *szakaszt félben*.
- 67—2. vétt elől = *vett elől*.
- 67—3. és 4. A szövegbeli sorok helyett 1702:

A mást nem szereti, *azt is* változtatja,
Minthogy bús elméjét *félsz is* szorongatja.

A dült betűs szók a köv. kiadásokban a legképtelenebb sajtóhibák miatt egyre változnak s így az értelem mind zavarosabb lesz:

1725: A mást nem szereti — *Fél-szis*.

1739: A mást szereti azt is — *fel szis*.

1751: A mást szeretetti azt is — *fel szisz*.

1767: A mást szereteti — *fel sziz*.

1775: A mást szereteti — *fel szisz*.

Dugonics: A mit megszeretett — *félsz-is*.

Toldy és Ferenczi ismét visszaállítják az 1702-iki romlott szöveget.

- 68—2. *tudgyák* — 1702—1904: szokták.

- 68—3. *talam* = *talám*; — Tygriseket = *Tigriseket*. A szövegbeli sor helyett 1702-től:

Talám győz nem elmés fene tigriseket.

ennek értelmetlenségét látva, Dugonics némileg módosít a szavakon, de így is értelmetlen:

Talám győzne elmés fene tigriseket.

Toldy s Ferenczi ismét visszaállítják az 1702-iki képtelenségeket.

- 69—1. 2. alazatoságát — buzgoságát = *alázatosságát* — *buzgóságát*.
- 70—1. 2. *rémített* — 1702-től: rettentett; kéztémis = *keztem-is* (= kezdtem is).
- 72—1. 2. vád Lybiában = *vad Libyában*; Tygris = *Tigris*.
- 73—2. *írott* — 1702: tudom.
- 74—2. írásómnak = *írásomnak*.

- 76—1. *Hogy sem ösmérvélek* — 1702—1904: Megismerésnél.
- 76—2. 3. 4. látatlanúl — szerelmedett — idegenséggell — szándékomnak = látatlanul — szerelmedet — idegenséggel — szándékomnak.
- 77—1. *egyenlő* — 1702—1904: illendő.
- 77—2. *Eősvegyül* = *Eözvegyül* (máskor: öszvegy, özvegy); *gyázlo gelicze* = *gyászló ge(r)licze* (alább 81—2: gerliczéjért.)
- 77—4. *ségitse* = *segítse*; *szivet* — 1702—1904: fejét.
- 78—1. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Ugy értsd indulatját pengig dolgaimnak.
- 78—3. *allapattyát* = *állapattyát*.
- 78—4. *történek* — *házámnak* = *történék* — *házamnak*.
- 79—1. *tekentvén*, *Cupidot* = *tekéntvén*, *Cupidót*.
- 79—4. *jajgátom* = *jajgatom*.
- 80—1. *mellyemben* — 1702—1904: szivemben.
- 80—2. *Azzáll* = *Azzal*; *mindgyárt* — 1702—1804: menten; *szivemben* — 1702—1904: elmémben.
- 80—3. *Kenlodvan* = *Kénlódván*; *szübéli sebemben* — 1702—1904: belső szerelemben.
- 80—4. *forgász* = *forgasz*; *nem más* — *elmémben* — 1702—1904: mind csak — szivemben.
- 81—1. *nem-is lett* — 1702—1904: nem lehet.
- 81—2. *gerliczeiért* = *gerliczéjért*; *özvegy* 1702—1904: árva.
- 81—3. 4. *szerelmeiért* = *szerelméjért*; *leányáért* = *leányáért*.
- 82—1. 3. *szivembén* = *szivemben*; *kitt* = kit.
- 83—1. *magámnál* = *magamnál*.
- 83—3. *tavúl* = *távúl*; a szövegbeli sor helyett 1796. 1864. 1904:
A kiért csak buzgok s *forgok* nagy lángomnál.
1702—1739: forrok, 1767—1775: forog.
- 83—4. *nálámnál* = *nálamnál*.
- 84—1. *mególtasa* — *egyédül* — *rájta* = *meg-óltása*; *egyedül* — *rajta*.
- 84—2. *mind* — *mint* = *mind*—*mind*; *fejemnek* — 1702—1904: szivemnek.
- 84—4. *veszék* = *veszek*.
- 85—1. *futosó* — 1702—1904: futtató (értelmetlen).

85—4. Kénszeritlek = *Kénszeritlek*; helyet s-módot — 1702—1904: helyeket s-módokat.

86—1. Keres = *Keres(s)*;

86—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Kiért Isten néked adjon minden jókat.
(Az eredetiben mind a négy sor *-ódot* rímben végződik).

86—3. beszéllyék — *en-is* = *beszéllyek* — *én-is*; 1702—1904: szóljak; *ércsem én-is szódot* helyett 1702—1904: egy kevés dolgokat.

86—4. *elmém, ki addig hányódot(t)* helyett 1702—1904: szívem, ki úsz sok habokat.

87—1. 3. Fejcsém, meg = *Fejcsém meg*; *elmémnek* = *elmémnek*.

1702-től kezdve az egész 87-ik versszak teljesen ki van forgatva eredeti szépségéből és értelméből, s ez átalakítást átveszik a későbbi kiadók is:

Hadd nyissam fel néked szívem rejtékeit,

Értsed szándékomnak igaz hűséget.

Megvallom szivednek szívó nagy ereit,

(Dug.-nál: hívó nagy ereit)

Melylyel bús elmémnek többited sebeit.

(Dug.-nál: Melyekkel elmémnek).

89—1. 2. irását = *irását*; nyulast = *nyulást*.

90—1. *türi* — 1702—1904: tövé.

90—2. *tikában* — 1702—1904: dolgában.

91—4. szinnél = *szinnel*.

92—1. el-küldésében = *el-küldésében*.

92—2. el-méjében = *elméjében*; *azon-is* — 1702-től: Azonban.

92. vsz. széljegyzetben: talál|lyon — el-küldés|sében = *talál|lyon — el-küldés|sében*.

93—1. 2. vállalta — fiával = *vállalta — fiával*; *dolgát* — 1702-től: gondját (a szórend is más).

93—4. *Kezdet* = *Kezdet(t)*. A szövegbeli sor helyet 1702-től egészen más, értelmetlen sor van:

Harczában szívének fel is vötte pártját.

94—1. Rahó = *Ráhó*; alább: 97—4. *Ráhon*; leghelyesebben: 98—2. *Ráhóbul*.

94—4. *s-kövel* — 1702: kivel, Dugonicsnál: mellyel.

95—1. *kürthi* = *Kürthi*; — *parászt* = *paraszt*.

95—2. s-Nemes *Iákosi* nemzetség; az *Iákosi* mindenestire sajtóhiba, mert *Jákos* nevű helység nincs;

lákosinak olvasva sem egészen helyes, mert *Lákos* nevű hely sincs. De *Lakos* nevű ma is négy van Zalamegyében, régen talán máshol is volt; Kürthiné ezek egyikéből származván, lehetett *lakosi nemzetség*, sőt — ha a helynév mint közbirtokossági hely, esetleg *Nemes-Lakos* volt — a sor így még értelmesebben olvasható: (Kürthiné) *fő-rend, s-Nemes-lakosi nemzetség*. Csak úgy nem olvasható a sor s az egész versszak, a hogy 1702-től fogva 1775-ig minden kiadásban volt, mert így teljesen értelmetlen:

Itt Kürti Ferenczné, nem paraszt özvegyiség,
Hanem Füreud, (1739-től: *füren*) *Nemes. Lakosi Nemesség*,
 Kinek Kata nevet adott a Keresztység
Lakik vala, ettől függött az erősség.

Dugonicsnál a 2-ik sor így:

Hanem régi nemes, s *vagyonos* Nemesség

(a *lakosit* nyilván nem érti, azért változtatja meg, de a többi három sor nála is így). Azzal, hogy a 2-ik sorban a *nemes* szó után pontot tettek, értelmetlenül elválasztották a mondat elejét a végétől; a mondat t. i. az eredeti szövegben (mint már Dugonics is észrevette) világosan így függ össze: *Itt* (t. i. Ráhón) *lakik vala* K. F.-né, *s-övé volt ez az örökség*. Ráhót tehát örökségkép kapta, de, mivel csak *kövel kerített kastély volt* s nem erősség: a köv. két vsz.-ból kitűnőleg, háborús időben értékesebb holmiját *az erős Murányba hordatá*, sőt sokszor maga is ott mulatott. Tőle azonban semmiképp sem függhetett ez az erősség, mint az 1702-iki javítás (s utána Toldy és Ferenczi is) mindenképp hibásan mondja; Ráhó pedig nem volt erősség.

95—3. *nevét* = *nevet*.

96—1. 2. *haboru* = *háboru*; *sokakott* = *sokakat*.

96—3. *Gazdág* — *értékekett* = *Gazdag* — *értékeket*; *szegenségre* = *szegénységre*.

96—4. *kemeny* = *kemény*; *fonnyászta* = *fonnyasztta*.

A 96-ik versszak 1702—1904-ig minden kiadásból hiányzik!

97—1. *marhait* = *marháit*.

97—4. Ráhon — felelmesnek = *Ráhón — félelmesnek*. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Fülekről mert tarthat Ráhon: gondolhatta.

Dugonicsnál:

Mert Fülektől tarthat Ráhon: gondolhatta.

98—1. *le-hozni az Várbul* — 1702—1904: bévinni várából; Dugonicsnál: vinni kastélyából.

98—2. A szövegbeli sor helyett 1702-től:

Vagy vissza Mária magas Murányából;

Dugonicsnál:

Vagy vissza hordozni Muránnak várából.

98—4. *végezné = végezni* (t. i. szokta); *hivatályából = hivatallyából*.

98. vsz. széljegyz.: *kürti — szolgálja = Kűrthi — szolgálja*.

99—2. *mozdittatvan = mozdittatván*.

99—3. *elmejet farasztván = elméjét fárasztván* — 1702—1904: *futtatván*.

99. vsz. széljegyzetben: *Nágy — Wes|seleny — valo = Nagy — Wes|selény — való*.

100—1. *lattya = láttya; Isten követét* — 1702—1904: nem várt angyalát.

100—3. *Isten hozot tars jó szerencsésen* — ékezeti és központozási sajtóhibák miatt nem elég világos a sor értelme; csekély javítással helyesen így lesz: *Isten hozot(t), társ, jó szerencsésen*. — 1702-től így: *Egészséggel! vagy-e békességben?* Dugonicsnál: *Egészséggel, légy békességesen* (az önkényes változtatás mindkettőben nyilvánvaló).

101—2. *szo közben = szó közben*; 1702-től *völ Ferencz kezedben*. Dugonicsnál: *Ferencz vön kezében*.

101—4. *s-hozzám légy igaz hűségben* — 1702-től *nékem szolgálj hűségedben*. Dugonics (mindig 3-ik személyben): *s néki légyen hűségében*.

102—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Ahonnét szemnek is lehet csillámlása.

102—4. *vagyása = vágyása; kevés* — 1702-től: *kicsin*.

103—3. *szégyény — alkálmatosság = szegény — alkalmatosság*; *szép* helyett 1702-től: *jó*.

103—4. *olvasasa = olvasása*.

104—1. *királyne = királyné*.

- 104—3. mely = *mélly*. (V. ö. 106—4. *mély*.) 1702—1904: völgygé tehetnél.
- 104—4. Melly völgyéket = *Mélly völgyeket*. (Az előbbi sorban: *völgyecké*); *viszont* — 1702-től: pengig.
- 195—1. akár = *akar*.
- 105—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Szabad királyoknál menni dücsőséghez.
- 105—4. *szíve vágyot(t)* helyett 1702—1904: szivfogdosó.
- 106—2. *az egész föld* helyett 1702—1904: ottan minden.
- 106—3. *fel-dúl* helyett 1702—1904: megdül.
- 107—1. *álacson* = *alacson*; *kit* — *vihett* — helyett 1702—1904: hogy — tehet; de Dugonicsnál:
Pénz egy alacsont is magos póczra tehet.
- 107—2. *kellemesse tehet* (mind a négy sor ríme *tt*-vel) = *kellemessé tehet*; 1702—1904: rendes színbe vehet.
- 107—4. *ez által* — *rendekre* — 1702-től: általa — *rendségre*.
- 108—1. 2. *mint* = *mind*; *szalma gusra* — helyett 1702—1904: szalmaszínre.
- 108—3. *Bokretas* = *Bokrétás*; *rút* — 1702-től: majd.
- 109—1. *boszszontás* helyett 1702—1904: háborgás.
- 109—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Sok egyenes úton lészen visszaforgás.
- 109—3. *eroszak* — *erőszak*; *pusztítás* — helyett 1702—1904: Isten ellen morgás.
- 109—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Vérontás, gyilkosság, hitbéli tántorgás.
- 110—1. *látván* — 1702-től: számlált.
- 110—2. *szemléle* = *szemlélé* — *mindgyárt az fegyverét* helyett 1702—1904: szemlélné rendes kerekességét.
- 110—3. 4. A szövegbeli sorok helyett 1702—1904:
Fegyvert kap, kérd: ezért kinek vesse végét?
Gondolván: ez pénzért hogy *szeli bélyegét*
(teljesen értelmetlen).
- Dugonicsnál a 2-ik sor ekkép:
Gondolván: e' pénzért majd szeli a géjét.
- 111—2. 3. A szövegbeli sorok helyett 1702—1904:
Ha kinek kell vala ezért fejté venni.
Akármely rossz dolgot és bünt kész lón tenni.

- 112—2. illet = *ill(y)et*; *Isten ne adgy ill(y)et* — helyett 1702—1904: olyat itten ne hagyj.
- 112—3. *Ezt szenteb* — helyett 1702—1904: Mert ezt jobb; *tehed(d)* — 1702-től: vethetd.
- 112—4. *rad* = *r(e)ád* — már az egykorú javító is így igazítja ki a sort, mely az eredeti szövegben egy szótaggal kevesebb; *biznak* — 1702—1904: bízok.
- 113—4. *I-ilyen* = *S-ilyen*.
- 114—2. *várs* = *várs(z)*; *s-jutalmat tőlem várs(z)* — helyett 1702—1904: vészen tőlem kezéd.
- 114—3. *járs* — *járs(z)*; *álnokul járs(z)* helyett 1702—1904; másnak felfedezed.
- 114—4. *vesz el* = *veszel* (vagy *véssz el*); Wesselényi t. i. mind a négy sorban 2-ik személyben szól Nagy Jánoshoz: *végezed, vársz, jársz*, tehát *veszel*. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Kardom miat holtod s veszted úgy szerezed.
Itt t. i. mind a négy sor ríme más mint az eredetiben.
- 115—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Megretten, hogy meglesz, nem mindjárt fogadja.
Dugonicsnál:
Megrettenvén; meglesz, nem hamar fogadgya.
- 115—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Hogy lehető légyen, hittel is tagadja.
- 116—1. *az erős Muránban* — helyett 1702—1904: most Murány várában.
- 116—2. 3. 4. A szövegbeli három sor helyett 1702—1904. egészen mások vannak:
Félnek: a bémenő, ne lenne kárában.
Míg jól megvizsgálják, ül kapu porában,
Nehéz ezt bévinni megszállott korában.
- 117—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Titkon irt szavaid majd nyilván forognak.
- 118—4. *bisztattya* = *biztattya*. (V. ö. 119. szélj. és 125—1. is így.) — A szövegbeli többi szó helyett 1702-től: dolgában hogy még lenne jó rész.
- 119—1. *iszak* — *szedett* = *iszák* — *szedet*; 1702—1904: mind a négy sor másképp, mint a szövegben:

Egy nagy zsák ugorkát szedet hamarsággal.
 Gondolván : Murányba mehet ez ujsággal.
 Mert későbbben nyílik itt tavasz virággal,
 Későbbben jó nyár is mosolygó vigsággal.

- 120—1. kötet(i) = *köl(t)eti*.
- 120—3. *mint nem végezteti* — helyett 1702—1904 : csuda mint tünteti.
- 120—4. *diszteti* = *diszleti* (l. a szójegyzékben); 1702—1904: nem lesz végezeti (értelmetlen).
- 121—1. *most ujság* — helyett 1702—1904: hamarság (értelmetlen).
- 121—2. *Vagyon pedig most ott* — 1702—1904 : Vitessék, mert ott van.
- 121—3. *gjanóság* = *gyanóság*; *Ha egyhez, s-máshoz-is mégy* — 1702—1904: Ha egyhez nem, máshoz (így értelmetlen a sor).
- 122—1. *vid* = *vid(d)*, *ószd* = *oszd*, *modokot* = *módo-*
kot, *mogyat* = *módgyát*; *kezd* = *kezd(d)*.
- 123—1. 4. *Kéry* = *Kérj*, *Mond* = *Mond(d)*, *szolni* = *szólni*.
- 124—3. *látatnál* = *lát(t)atnál*.
- 125—1. *mikor végre látod* — helyett 1702-től : végre úgy láthatod.
- 125—2. *bizvást* — 1702-től: bátran.
- 125—3. *Alázva fejedet* — 1702-től: Fejed megalázva.
- 125—4. *csendesen bocsátod* — 1702-től: itt már bocsát-hatod.
- 126—4. *Fő válaszsza* — 1702-től: jó válaszsza.
- 127—1. *ad* = *ad(d)*; *Ezek közt* — *édes* — helyett 1702-től: Ezzel — édesem.
- 127—4. *gyakran az nézésben* — 1702-től: menten nézésében.
- 128—1. *de válaszom légyen* — helyett 1702—1904: de való szóm lészen (értelmetlen).
- 128—3. *Mennyell* = *Menny-el*; *az Cupido végyen* — helyett 1702—1904: Vénus asszony véssen.
- 128—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
 Vissza jó válaszsza hozzon, kérem, készen (értelmetlen).
 (Dugonicsnál: *kérem* helyett *Isten*.)
- 129—2. *Mellynek erőss uttyát* — helyett 1702-től: Menvén . . .
- 129—4. *S-az szerént* — 1702-től: S mindent úgy.

130—1. *körül* — helyett 1702-től: felől.

131—4. *haylásával* = *haylásával*.

132—2. és 3. A szövegbeli sorok helyett 1702—1904:

Elméljén változást új hírek tévének,
Testében nincs szünthe hidege s hevének.

132—4. *mas* = *más*; *szemelyen* = *személyén*.

132. vsz. széljegyzetben: *Wesse|leni* — *ér|tésselen* = *Wesse|léni* — *ér|téssében*.

133—1. *vévét* — 1702-től: hevét.

133—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Pirulván láttatik lobbanni lángjában.

133—3. *pirulásben* = *pirulásban*; *Néha ereszkedik . . .*
1702-től: Néha fejér . . .

133—4. *mikor nyilik nyárban* — 1702—1904: nyári
nyílásában.

134—1. *Néha személyében mint ha* — 1702—1904: Mintha
orczájában néha.

134—2. *feier* = *feier*; *halovanságot* = *halovanságot*.

A 135. vszak 1702-től kezdve minden későbbi
kiadásból hiányzik.

136—1. *Hát az mikor érnek* — 1702—1904: Hát ha még
ennél is.

136—3. *szinének*; *Miképen marathat* — 1702—
1904: sebhettek? mint léssen.

136—4. *rosaját* = *róságját*.

137—2. *Vgyé* — *valott* = *Vgy-é* — *valót*.

137—4. *trefát* — *ravaszágot* = *tréfát* — *ravaszságot*.

A 137. vszak 1702-től 1904-ig minden kiadás-
ból hiányzik.

138—1. *elmejét* = *elméjét*.

138—2. *tekéngeti* — 1702—1904: tekergeti.

138—3. *olvássa* = *olvassa*.

139—2. 3. *kel* = *kel*; *csapasra* = *csapásra*.

140—1. 2. *ujszágán* = *ujságán*; *Szandéki* = *szándéki*.

A 139. és 140. versszakok 1702-től 1904-ig
minden kiadásból hiányzanak.

141—2. *szünesével* = *szünésével*.

141—3. *gondos elméjével* — 1702—1904: sebhetődésével.

142—1. *Ackor követétül* = *Akkor követétül*.

142—2. *agyára* = *ágyára* — 1702-től: ágyában.

- 143—1. Semiram-is = *Semiramis*.
- 143—2. Iadzádó = *Jádzadoz* — az szellő — helyett 1702—1904: Gyenge szellő látszik.
- 143—3. klarist — latnál — ajákában = *klárist* — *látnál* — *ajakában*.
- 143—4. S'Rosak = *S'rósák*.
- 144—1. *rezzenlé* — helyett 1702-től: készíti.
- 145—1. Mellytül — tüzzel — *Mellytül* — *tüzzel*.
- 145—2. Apro — orczáján = *Apró* — *orczáján*.
- 145—3. praedájának = *praedájának*.
- A 145. vszak 1702-től 1904-ig minden kiadásból hiányzik.
- 146—1. ebredvén = *ébredvén*; *Melyre fel-ébredvén* — helyett 1702—1904: Melytől felébredett.
- 146—4. sokatlan — tüzevel = *s(z)okallan* — *tüzevel*.
- 147—3. Båtortalán = *Båtortalan*.
- 149—2. szivel = *sziv(v)el*; s-irtám = *s-irtam*, 1702-től: *irván*.
- 149—3. *Vrnak* — 1702-től: úrtól.
- 150—1. 2. szándékodatt — akaratodott = *szándékodat* — *akaratodot*.
- 150—3. *volnék* — 1702-től: lennék.
- 150—4. modott = *módot*; *tálallyák* = *talállyak*.
- 151—1. lehatt (mind a négy sor rímelő szavában -tt) = *lehet*.
- 151—2. meg-tudgyak = *meg-tudgyák*.
- 152—1. Magám = *Magam*.
- 152—4. öszvegy = *özvegy*; *érjenek* — 1702-től: *vegyenek*.
- 153—2. Be-csinallya = *Be-csinállya*.
- 154—1. szákadva = *szakadva*.
- 154—2. Kévannya — orát = *kévándya* — *órát*.
- 154—3. 4. követivel = *követivel*; minden féle; = *minden felé*.
- A 154. vszak 1702-től 1904-ig minden kiadásból hiányzik.
- 155—1. tártya = *tarttya*; *Eö maga-is fülét* — 1702—1904: Wesselén is várván.
- 155—2. háll — inássat — *hall* — *inassát*; *kopogást hall* — helyett 1702—1904: kopogás van.
- 155—3. Hanem = *Ha nem*.
- 156—1. lépet = *lépet(t)*; gradicsára = *grádicsára*.
- 156—2. bocsatotta = *bocsátotta*; *koczkára* — helyett 1702-től: *dolgára*.

- 156—3. *valik ell* — *vallára* = *válik el* — *vállára*.
 156—4. *emelje* = *emeli-é*.
 157—3. *állándók* — *épületek* = *állandók* — *épületek*.
 158—4. *Szébes* = *Sebes*.
 A 157. és 158. versszakok 1702-től 1904-ig minden kiadásból hiányzanak.
- 159—2. *hamár* — *csirája* = *hamar* — *csirája*; *hervad* — helyett 1702-től: *lankad*.
 159—3. *ségeknek* = *sengéknek* (= *zsengéknek*); *Akármi kis hideg* helyett 1739—1775: *Akár mi is hideg*. Dugonicstól kezdve ismét: *kis*.
 159—4. *viragok* = *virágok*; *el-süttetnek* — 1739—1775: *all süttetnek*. Dugonicstól kezdve ismét helyesen.
 160—2. *leg inkab* — *ezekett* (az 1. és 4. sor rímelő szavában is: *-tt*, a 3-ikban: *-t*) = *leginkáb ezeket*.
 160—3. *séngeket* = *sengéket* (= *zsengéket*). — 1702-től: *gyengéket*.
 160—4. *tölkéket* — helyett 1725—1775: *ökröket*; Dugonicsnál: *tölgyeket*; később ismét: *ökröket*.
 161—2. *kocskája* = *koczkája* (156—2. is: *koczkára*). *szerencséje kétség* — helyett 1702—1904: *szerencse és kétség*.
 161—3. *probaja* = *próbája*; 1702-től: *próbában*; *nem lé-szen veszteség* helyett 1702-től: *nemlész veszetség*.
 162—1. *azonban az követ* (*tt* = *t*) — 1702—1904: *a posta azonnal*.
 162—4. *vidám szemmel* helyett 1702—1904: *vidám szívvel*; *követett* = *követet*.
 163—1. *meg-ádgya* = *meg-adgya*; *viaszban* — 1702-től: *írásban*.
 163—2. *kitt latván* = *kit látván*; *meg-busúl szivében ujjobban* helyett 1702—1904: *ujjonnan lön nagy búsulásban*.
 163—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
 Gondolja: *bolond szín van ily sárgaságban*.
 (Dugonicsnál: *van ily = vagon*).
- 163—4. *üzenetett* = *üzenetét*; *vették csak csuffságban* helyett 1702—1904: *izeneti ment csak csúfolásban*. (Dugonicsnál: *ment = áll*.)
 164—2. *titkossán* = *titkossan*; *kérteket* = *kerteket*; *szin lele* = *szint lele*.

166—1. 2. arány = *arany*; Maj — szoltséget — harágot = *Máj — szelitséget — haragot*.

A 164., 165., 166. versszakok 1702-től 1904-ig minden kiadásból hiányzanak.

167—1. viászt = *viaszt*; jobban helyett 1702-től: abban.

167—2. *Ferencz abban* — 1702—1904: csinosabban (értelmetlen).

167—4. kezdet = *kezdet(t)*; *annál inkább lobban* — helyett 1702—1904: *annál jobban lobban*.

168—1. 2. 3. vigasztállya — *vigasztallya*; áldgyá = *áldgya*; Edesé = *Édese*; csokollya = *csókollya*.

169—2. szédvén = *szédvén*. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Szelek öszveszednek, csapkodják szárnyokat (értelmetlen ; Ferenczi összevesznek javítása szintén hibás).

169—4. féle = *felé*.

170—1. gondgyáit = *gondgyait* — 1702-től dolgát (és más szórend).

170—3. tavul = *távu*. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Kétség helyett remény minden kedvét telé.

171—3. 4. badgyat = *bádgyat*; hireis = *hire-is*.

172—1. kégyessének = *kegyessének*.

172—2. mert föld = *mért föld*; végezet helyenek = *végezet(t) helyének*.

172—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904: némi módosítással így:

Lovakra itt mindjárt nyergeket tevének.

173—2. könszönti = *köszönti*.

173—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Mondja: reménséget hozott ő magával.

174—1. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Ketten szavok után útfélre mentenek.

174—2. szandékokról = *szándékokról*; *magán* — 1702-től: együtt.

174—3. mi moddall = *mi móddal*; 1702-től: miképen.

175—1. fogádgyá = *fogadgya*.

175—2. *igaz lesz mindenben* helyett 1702—1904: *lesz is már hiszemben* (értelmetlen).

175—3. 4. *arányát* = *aranyat*; *váry* = *várj*. A szövegbeli 3—4. sor helyett 1702—1904.

Száz aranyat nyere, mint vöttem eszemben.

Mond: többet is adok, csak juttasd kezemben.

175. vsz. széljegyzetben: *Wessele|ninek* — *jút|tátja* — *arányát* — *Wesseléninek* — *juttatja* — *aranyat*.

176—1. *viszsa-megy* — 1702-től: *visszatér*.

176—2. *válászt* — *vet* = *választ* — *vet(t)*; *az vet(t) üzenetre* helyett 1702—1904: *izent beszédekre*.

176—3. *kött* = *köt*.

176—4. *Peczetett*, *vet* = *Pecsetet vet* (= *Pecsetet üt*).
V. ö. 180. *pecsételt*.

177—1. 2. *kezdet* = *kezdet(t)*; *jo* — *vála* = *jó* — *vala*.

177. vsz. széljegyzetben: *Gér|gely lá|torsága* = *Gergely latorsága*.

178—1. 2. 3. 4. *valá* = *vala*; *akárt* = *akart*; *szándékatt* = *szándékát*; *kezehez* = *kezéhez*.

179—1. *Rutúl* — *vála* — *dolgá* — *sengejet* = *Rútul* — *vala* — *dolga* — *sengéjét*.

179—2. *vála* — *szerencséjet* = *vala* — *szerencsését*.

179—3. *látroknak* = *latroknak*.

A 177., 178., 179. versszakok 1702-től kezdve 1904-ig az összes kiadásokból hiányzanak; pedig ezek kimaradásával a 176. és 180. versszakok közt észrevehető hézag van: amott Wesselényi Pál Gergelyre bizza az órát s a 180-ban mégis Kádas viszi azt.

180—1. 2. *arányostul* = *aranyostul*; *orástul* = *órástul*; *pecsételt* — 1702-től: *pecsétes*.

180—3. *el-valván* = *el-válván*; *Szomorodék* — 1702-től: *Szomorkodik*.

180—4. *zogok* — *ohajstul* = *zokog* — *ohajástul*. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Zokog titkos szive könyves ohajástól.

181—2. 3. *modgyat találná* = *módogyát találná*; *masnák* = *másnak*.

181. vsz. széljegyzetben: *Wesse|leni* — *va|gyodása* — *valo* = *Wessel|éni* — *vá|gyódása* — *való*.

182—1. *tündereknek* = *tündéreknek*; *boldog dolga* — helyett 1702-től: *boldogsága*.

182—2. *más módgya* helyett 1702-től: *másképen*.

182—4. *irigyéknék* = *irigyeknek*; *szemeit* helyett 1702-től: *sziveket*.

183—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Útját kinek sokszor majd halál is állja.

183—4. *modgyát tálállya* = *módgyát talállya*; *Dolgának titkon-is* — helyett 1702-től: *Dolga titkainak*.

185—2. *Madarrá* — változot = *Madárrá változot(t)*.

185—3. *hanem* = *ha nem*.

185—4. *lángokkában* = *lángocskában*; mivel Proteus a monda szerint tűzzé is át tudott változni, a sajtóhibás betű (k) így értelmes szóvá lesz.

186—1. 3. 4. *akárt* = *akart*; *árnyékában* = *árnyékában*; *akárta* = *akarta*.

187—1. 3. *vizze* = *vizzé*; változtatta = *változtatta*; *modgyát* = *módgyát*.

A 184., 185., 186., 187. versszakok 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányoznak; pedig ez a Proteusról való kitérés teszi csak érthetővé a 188. vszakot.

188—1. *kevannám* — *en-is* = *kévánnám* — *én-is*.

188—2. *engetetnék* = *enget(t)etnék*; *bár természetemnek* helyett 1702—1904: *meg az én életemnek*.

188—3. *személyét* — *gyászlo fecskének* = *személyét* — *gyászló fecskének*; *gyászlo* helyett 1702-től: *gyenge*; (V. ö. 189—3: *Fecskékkel*, 193—3: *Fecske*.)

188—4. *ez módgya* — helyett 1702-től: *ez útja*.

189—2. *cziz* — *ritkán* = *csiz* — *ritkán*.

A 189. versszak 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányzik.

190—1. *enis* = *én-is*; *Az többivel együtt* — helyett 1702-től: *Murányi fecskékkel* (így pótolja t. i. a kiadó a hézagot).

190—2. *Asszonykám* — helyett 1702-től: *Asszonyom*.

190—4. *örömömre* — helyett 1702-től: *öröme*.

191—1. *ohajtánám* = *ohajtanám*.

191—2. *kévanatos* = *kévánatos*; *ézet* (= *ízét*).

192—2. *Farát* = *Fárat*; *szárnyácskámot* = *szárnyácskámot*, *förözténém* = *förö(s)zteném*; — (az előbbi vsz. 4. sorában: *föröszöttle*).

- 192—3. Apro = *Apró*; sáriát = *sárját*; függesteném = *függeszteném*.
 192—4. fézkem = *fé(s)zkem* (194—1. *fészketem*).
 193—1. Hálo — hannék = *Háló — hánnék*.
 193—3. *Fecske volnék akkor* — helyett 1702-től: Fecske lévén, addig.
 193—4. hajábull = *hajábul*; tálálnék = *találnék*.
 194—1. póhitanám = *pohitanám*.
 194—2. *S' nyugosztalnám* — 1702-től: Nyugtatnám is.
 194—4. kezdéném hángos = *kezdéném hangos*; ez utóbbi szó helyett 1702-től: ékes.
 195—1. Farásztanám = *Fárasztanám*; ezzel mint = *ezzel mind*.
 195—2. el-badgyadásomat = *el-bádgadásomat* — 1702-től: elbágyadtságomat.
 195—4. eleiében — magámot = *elejében — magamot*; a szövegbeli 3—4. sor helyett 1702—1904:

Tovább nem vihetvén éneki hangomat,
Ejteném eliben megbágyadt tagomat.

- 196—2. *tészek* helyett 1702-től: tennék.
 196—3. badgyatságom = *bádgyságom*.
 196—4. *czéllajában* = *czellájában*; *éledésre tenne* helyett 1702-től: ébrednie vinne.
 197—1. *haza* — helyett 1702-től: oda.
 197—2. *értékeznék* = *ertekeznék*.
 197—3. *foházkodnék* = *fohá(s)zkodnék*; szerett = *szeret*.
 198—1. *Badgyát feczke* = *Bádgysat fecske*.
 198—2. *abrázatott* = *ábrázatot*.
 198—3. *Minemü most nágyob* — az utolsó szó — a mondat értelme mutatja — nyilván sajtóhiba: *vag yok* helyett; így van 1702-ben is; *ollyán* = *ollyan*.
 198—4. *kelnék* — 1702-től: mennék.
 199—2. *hajod jo* = *hajód jó*; 1702-től: hajóm.
 199—3. *Iuttátt* = *Iuttat* — 1702-től: *Jutott*; az *éles rögök-tül* helyett 1702-től: a halomtetőtül.
 199—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Elválnak nyaraim a sok köd s esőtül.

- 200—3. *szeledülnék* = *szelédülnek*.
 200—4. *tülkok* — *kerülnék* = *tulkok* — *kerülnek*.

- 201—1. árjaj aradnak = *árjai áradnak*.
 201—2. 3. Üdövell — Idövell — setétt — haládnak = *Üdö-
 vel — Idövel — setét — haladnak*.
 201—4. üdövell virádnak = *üdövel viradnak*.
 202—3. 4. Nyimpháddal = *Nympháddal*; üdövell (kétsz.)
 = *üdövel*; örömbem = *örömben*.
 A 200., 201. és 202. versszakok 1702-től
 1904-ig minden kiadásból hiányzanak.
- 203—1. 3. Ihol — ujjáb = *Ihol — ujjab*.
 203—4. szivedett (kétszer) = *szivedet*; ketséggel = *kétség-
 gel* — 1702—1904: mindenütt első személyben:
 Asszonykám, szivemet, örülök; *ne sércsd többé*
 helyett: *nem sértvén*.
- 204—1. fell (kétszer) = *fel*; rosáit = *rósáit*; *Hatszor* —
 1702—1904: Hétszer.
 204—2. éy (= éj) helyett 1702-től: ég.
 204—3. páripáit = *paripáit*.
 204—4. *El-gyön megént* — helyett 1702-től: *Ám el is jött*.
 Dugonicsnál: *Ime eljött*.
- 205—1. 2. Aszszonnyátul — üzenetett = *Asszonyátul —
 üzenetet*.
- 206—1. indüllattyát = *indüllattyát*.
 206—2. áldozattyát = *áldozattyát*; *kedves Ábel* — helyett
 1702-től: igaz Ábel.
 206—3. Aldgyá = *Áldgya*; *kévánt* helyett 1702-től: *kedves*.
 206—4. jokkal = *jókkal*; *S' kedve vágyott* helyett 1702-től:
Rózsámnak sok.
206. vsz. széljegyzetben: Wesselenivel — modgyával — valo
 = *Wesselénnivel — módgyával — való*.
- 207—1. *kiül(d)ted* — 1702-től: *küldött*.
 207—2. 4. Szová! = *Szóval*; *altal* = *által*.
- 208—1. hábok — hájo — farádván = *habok — hajó —
 fáradván*; ez utolsó szó helyett 1702-től: *fáradok*.
 208—2. *alátt* = *alatt*.
 208—3. *pédig* = *pedig*; *törjön* helyett 1702-től: *törjék*.
 209—1. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
- Szerelmesed mégis bocsátja koczkára.
- 209—2. *hattyára* — helyett 1702-től: *javára*.
 209—3. 4. *gyászló* — helyett 1702-től: *gyászos*; *napott* =
napot.
 210—1. *faradnék* = *fáradnék*; *ezen* helyett 1702-től: *ezért*.

- 210—2. modott = *módot*; *végre az dologban* helyett 1702-től: *végre fel dologban*.
- 210—4. csálatol = *csalatos*; *Te meg nem csalatos* helyett 1702-től: *Te se csalással meg*.
- 211—1. 2. fógás = *fogás*; *halas vizet* — 1702-től: *halászvizet*.
- 211—3. halazatot = *halá(s)zatot*.
- 212—2. magamott = *magamot*; *hozhatom* helyett 1702-től: *lappangtatom*.
- 212—3. *Meg-edgyezvén veled* — 1702-től: *Ott az egyezéről*.
- 212—4. Iób modgyát = *Job módgyát*; *dolgunknak* helyett 1702-től: *dolgomnak*.
- 213—1. váry = *várj*.
- 213—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
 De, kérlek, szerelmem, e légyen titokban
 Dugonicsnál: . . . szerelmünk légyen nagy titokban. Toldynál is magy, de az *e* is meghagyva:
 . . . szerelmem e légyen nagy titokban.
- 213—4. Diannát = *Diánát* (mint alább: 282—1. és 283—1.).
- 214—4. oráczkát = *órácskát*.
- 215—1. A szövegbeli sor helyett 1702—1904: a következő értelmetlenség:
 Feltekert lánczon áll, minthogy lyuka nincsen.
- 215—3. Emlékezetedre = *Emlékezetedre*; *elmém* helyett 1702-től: *szivem*.
- 216—2. hajojá = *hajója*.
- 216—3. Teszi, az jó kezdett, az dolognak felét = *Teszi az jó kezdett az dolognak felét*; 1702—1904: *Tészi a jól kezdett dolognak itt felét*. (Nyilván a *-tt* sajtóhiba föl nem ismerése okozta a zavart.)
- 217—1. 2. magoságon — építettet = *magos(s)ágon — épít(t)etett*; *tétettet* = *tétetet(t)*.
- 217—4. *az alá járó* — helyett 1702-től: *a várban járó*.
217. vsz. széljegyzetben: *va|losztott* — helyre = *vá|losztott helye*.
- 218—2. *futamáson túl* helyett 1702-től: *futamadással*.
- 218—3. 4. áltál = *által*; *vizre* — helyett 1702-től: *helyre*.

- 219—1. *az mint ez alá fút* — helyett 1702—1904: amely út alá fút (a köv. sor miatt így értelmetlen).
- 219—2. Tiszocz = *Tiszócz* (= Tiszolcz); *féle* = *felé*.
- 219—4. *S' az lesekedésre* — helyett 1702-től: A beszélgetésre (holott halászatról van szó): *modott* = *módot*.
- 220—1. Tiszocztúl = *Tiszócztúl*.
- 221—1. bocsatá — követett = *bocsátá* — *követet*.
- 221—3. Mellyré = *Mellyre*.
- 222—1. azért = *azért*; Tiszocz = *Tiszócz*.
- 222—2. 3. 4. áltál = *által*; Setétt eyjeli gyasz = *Setét eyjeli gyász*; haború = *háború*.
222. vsz. széljegyzetben: Wesseleni = *Wesseléni*; utya = *uttya*.
- 223—1. 2. székekbül (-ll = -l) helyett 1702-től: helyekről; zugásokkall = *zugásokkal*.
- 223—4. *hurczolnak* — 1702-től: hordoznak. A 3. és 4. sor 1702-től kezdve fel vannak cserélve.
- 224—3. *majd esnél* — helyett 1702-től: esnek majd.
- 225—3. szemlélik = *szemlélik*.
A 225. versszak 1702-től 1904-ig minden kiadásból hiányzik.
- 226—1. mény — vélned = *meny* — *vélnéd*.
- 226—3. csördülés — len = *Csördülés* — *lén*.
- 226—4. *Márs* helyett 1702—1904: nép (a minek nincs helyes értelme; míg ellenben az ott álló Mársról a 228. vszakban az 1702-iki s későbbi szövegek is szólnak).
- 227—2. másikkall = *másikkal*; ölben ereszkedék — 1702-től: szemközben csapódék.
- 227—4. *ey fenyeskedék* = *éy fenyeskedék*. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Mind eloszlásokig éj világoskodék.
- Dugonicsnál:
Még eloszlásokkor éj világosodék.
227. vsz. széljegyzetben: meg jelenesse — Wessel|ninek — utyában = *meg-jelenesse* — *Wesselé|ninek* — *uttyában*.
- 228—1. akád szemében = *akad szemében*.
- 228—3. lattyá = *lattyá*; 1702—1904: a 2. és 3. sor fel van cserélve.

- 228—4. len = *lén*.
- 229—2. 3. arány = *arany*; tengerekrül = *tengerekrül*; dragá = *drága*; köveket helyett 1702-től: gyémántot.
- 229—4. hozza = *hozzá*; hozzá szokni — helyett 1702-től: hozzá szállni (értelmetlen).
- 230—4. arány = *arany*.
- 231—1. villam = *villám*.
- 231—2. Haboruval = *Háboruval*; fenyeség = *fényes(s)ég*.
- 231—3. 4. setetség = *setétség*; üdörül = *üdüriül*.
A 231. vsz. 1702-től 1904-ig minden kiadásból hiányzik.
- 232—1. szándékodhoz = *szándékodhoz*.
- 232—2. *Noha* () *szerencse* — már az egykorú javító pótolta a szótagszámban is hiányzó az szót.
- 232—4. faratságodbul = *fáratságodbul*.
- 233—1. el-tunik --- ézekkel = *el-tünik* — *ezekkel* (a 3. és 4. sor is -ll de a 2-ik -l).
- 233—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Továbbá nem léssen olyan dörgésekkel.
- 233—4. *szivet nevell* — helyett 1702-től: szivet adott.
- 234—1. 2. 3. hágyott heltül = *hagyott heltül*; meg-álpodának = *meg-ál(l)apodának*; dolgozt = *dolgot*.
- 235—1. követt — szávával = *követ* — *szávával*.
- 236—1. tanácsókot = *tanácsokot*.
- 236—3. *Viseli az Isten* helyett 1702—1904: Viselik vitéz Márs és.
- 236—4. valaszttyák = *választtyák*.
- 237—2. 3. Vigyazva = *Vigyázva*; Utrá = *Utra*.
- 237—4. bé-vágot erdőtt = *bé-vágot(t) erdöt*; hágyák = *hágják*.
- 239—1. 2. Inás = *Inas*; Tallerért = Tallérért; követt s a vele rímelő többi három szóban is: -tt = t.
- 239—4. kevánt = *kévánt* — 1702-től: híven.
- 240—1. közül (241—1. is) vólt = *közül volt*.
- 240—3. 4. fejekbüll = *fejekbüil*; gondgyá = *gondgya*.
- 241—3. Félelem = *Félelem*.
- 242—1. Férfiak — 1702-től: Ezek már; özve = *ös(z)ve* (egykorú javítással is).
- 243—2. vadászo scitának = *vadászó scythának*.
- 244—2. kéz úját — *kéz-iját*. V. ö. III. 287—3. kéz-*yját*.

- 244—3. *arrá = arra.*
A 243. és 244. versszakok 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányzanak.
- 245—1. *Igy lesi Wesselén* helyett 1702-től: Itt lesi Ferencz már.
- 245—2. *minden esztét s-gondgyát* — helyett 1702—1904: mind esztét, mind gondját.
- 245—3. *fényel = fé(n)nyel* — 1702-től: fényes.
- 245—4. *csudállya = csudállya.*
- 246—1. *üdővel* — nyilván sajtóhiba: *üdőnél* helyett (1702-től is így).
- 246—2. *Mellyet várt az szive* — 1702—1904: Mely miatt a szive.
- 246—3. *sietet = sietet(t); vád = vad.*
- 246—4. *kelhetné = szándékárúl = kelhetne* — *szándékárúl.*
- 247—2. 4. *körüll = körül; kell = kel.*
- 248—2. *remités = rémités.*
- 248—4. *tündérségét = tündérségét.*
A 247. és 248. versszakok 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányzanak.
- 249—2. *látánnak = látának.*
- 249—3. *mellyek inditának* — 1702-től: azok csinálának.
- 249—4. *vinának* — 1702-től volnának.
- 250—1. *hannyák = hányják.*
- 250—2. *érezgetik = ere(s)zgetik* (v. ö. 251—2. eresztett); *völdgyre* helyett 1702-től: földre.
- 250—4. *vélned = vélnéd; Oriások = Óriások.*
- 251—3. *Gyárs = Gyars.*
A 251. versszak 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányzik.
- 252—1. *vidam = vidám.*
- 252—2. *Villámló haború = Villámló háború; ütésekkben* helyett 1702-től: esésében.
- 252—3. *batran = bátran.*
- 252—4. *csükkentek ezekkel* helyett 1702—1904: csüggedtek semmit is.
- 253—1. *dolga* — *Medvékkél = dolga* — *Medvékkel.*
- 253—2. *hydrá* — *Sarkányal = hydrá* — *sárká(n)nyal.*
- 253—4. *ötett = ötlet.*
- 254—1. *Iffiab = Iffiab; vadászatott = vadászatot.*
- 254—2. 3. *erdött = erdőt; ravász = ravasz.*
- 254—4. *meg-marathatott = meg-maradhatott.*

- 255—2. ki ki — allot — helyére = kiki — állot(t) — helyére.
 255—3. egyénest = egyenest.
 255—4. magá személyére = maga személyére.
 256—3. villamlott = villámlott.
 256—4. életüül — hamlott = életül — hámlott.
 257—1. Tygris = Tigris.
 257—2. Nyárgal — mérgében = Nyargal — mérgében.
 257—3. sebektüül = sebektüül.
 258—1. lábáival — hozza = lábaiival — hozzá.
 258—2. hol — holl = hol — hol; arrá = arra.
 258—4. holl — holl = hol — hol; hátán — csábdos = hátán — csabdos.
 259—1. tantorog = tántorog.
 259—2. több () = több (több); itt a hiányzó szótagot már az egykorú javító pótolta „töb“ szóval, melyet az előtte álló helyesebb írás szerint „több“-re változtattunk.
 260—2. Mennyi = menni (t. i. szemben).
 A 253—260-ig terjedő nyolcz versszak, melyekben a költő Wesselényinek egykori medve-vadászatát beszéli el, 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányzik.
 261—1. Hanem megént — helyett 1702-től: Ihol mindjárt.
 261—2. föll = föl; szokkal = szókkal.
 261—3. szelyel = szélyel.
 261—4. viselőkött — Zaszlokott = viselőköt — Zászlókot.
 262—1. Az kik — helyett 1702-től: Ezek.
 262—2. probalának = próbálának.
 263—2. futtátván = futtatván.
 263—4. szagodással = szágódással (= szágoldással); M. alá gyülnek helyett 1702-től: M. felé mennek.
 264—1. ki ki közzüül = kiki közzüül; akkor mit vélhetett — 1702-től: itt mit mivelhetett?
 264—3. csalárdságtul — felhetett = csalárdságtul — félhetett; tilkos helyett 1702-től: valjon.
 265—1. kárd = kard; négy száz — 1702-től: hét száz.
 265—2. volná — attyád = volna — attyád; villogó szablyád-is — helyett 1702-től: kardoddal dárdád is.
 266—1. Oh nagy — helyett 1702-től: Valjon.
 266—4. emlekezetinek = emlékezetinek.
 267—1. meg-csiükkent — helyett 1702-től: rémülne.
 267—3. vizekkel — helyett 1702-től: szelekkel.

- 267—4. *azok* — helyett 1702-től: habzó.
- 268—1. *El-mennek amazok* — helyett 1702-től: A sok had elmenvén.
268. vsz. széljegyzetben: *Mária keszédel|me* — Wesse|lenit = *Mária késedel|me* — Wesse|lénit.
- 269—3. itilletett = *itilletet*.
- 270—1. *ennyire* — helyett 1702-től: mondja, hogy; késlette = *késlette*.
- 270—2. *rá kötötte* — 1702-től: rá vetette.
- 270—4. *szerzette* — helyett 1702-től: engedte.
- 271—1. *Vigán* — ugyan = *Vigan* — *ugyan*; mesters. géből = *mesterségébül* (a hogy már az egykorú javító pótolta a hiányzó betűt).
- 271—4. *ki-feytözhecsék* — helyett 1702-től: kifeselhecsék.
- 272—1. *förtély* = *fortély*.
- 272—4. *magád* = *magad*.
- 273—2. *zomancz* = *zománcz* (mint a köv. vsz.-ban is); *kis* — 1702-től: bé.
- 273—3. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
- Kétség nélkül jele van reménségében (értelmetlen).
- 273—4. *varni* = *várni*; *lehessen* helyett 1702-től: nézhet.
- 274—1. *Keregdéd* = *Keregeded* (bár 273—2: *kerékség*), épp úgy mint a köv. vsz.-ban: nyukszik és nyugodalom.
- 274—2. *egyenlőssége* = *egyenlőssége*; *Nem ösmérni* — 1702-től: Nem mutatja.
- 274—3. *szákáthatatlan* — nehezsége = *szakathatlan* — *nehézsége*.
- 275—1. *sem nyukszik azonban* — helyett 1702: sincs nyugodalmában.
- 275—2. *gondolatában* = *gondolatban* (a sajtóhiba miatt egy szótaggal hosszabb is a vesszor); 1702-től: gondolkozásban.
- 275—3. *nyugodálomban* = *nyugodalomban* — 1702-től: csak búsong magában.
- 276—2. *Halázó* = *Halá(s)zó* (az *s* betűt már az egykorú javító is közbeszúrja. V. ö. 279—2).
276. vsz. széljegyzetben: *Maria* — *halaszát* — *varábul* = *Mária* — *halászat* — *várábul*.
- 277—2. *El-készüle* — *paripáját* = *El-készüle* — *paripáját*.

278—1. Istennek — így a sor egy szótaggal kevesebb, azért helyes az egykorú javító betoldása szerint: *Isteneknek*; *suggállásokat* = *sugallásokat* (mint 228—4.).

280—1. hálloja — *fel* = *hállója* — *fel*.

280—3. hamár = *hamar*.

A 277., 278., 279., 280. versszakok 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányzanak.

281—1. halaszdt = *halászat* (282—2. is így); *most-is* helyett 1702-től: *hamar*.

281—2. *meg-áll* — helyett 1702-től: *megszáll*.

281—3. *hadgyá* = *hadgya*.

282—1. *erdőn Vadászatban* — helyett 1702-től: *fris vadászásában*.

282—2. *halászatban* — 1702-től: *halászásában*.

282—3. *valasztást* = *választást*; *abrázatban* = *ábrázatban*. A szövegbeli 3—4. sor helyett 1702—1904:

Nem tudnál mit tenni elválasztásában,
Ha látnád mindkettőt együtt állásában.

283—1. *azt. Hogy* = *azt, hogy*.

283—3. *nincs ez két szépségben* — helyett 1702-től: *nincsen személyében*.

284—2. *szögletekrül* — helyett 1702-től: *szegeletről*.

284—4. *Vélned* = *vélnéd*.

285—1. 2. *ékességét* = *ékességét*; *fényességet* = *fényességét*.

285—3. *gyöven* — *setézségét* = *gyöven* — *setétségét* (ez utóbbit már az egykorú javító is így igazította ki).

285—4. *viseli* — 1702-től: *hordozza*.

286—1. *Diánnával* = *Diánával* (mint 282—1. és 283—1.).

286—3. *ábrazattyával* = *ábrázattyával*.

287—1. *Diánnával* = *Diánával* (mint feljebb 282—1. és 283—1.).

287—2. *VENNSNAK* — *orcája* = *Vénusnak* — *orcája*.

287—3. *abrázattya* = *ábrázattya*.

A 287. versszak 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányzik.

288—1. *fényessége* — helyett 1702-től: *ékessége*.

288—2. *ej setétsége* = *éj setétsége*.

288—4. *Fenyesül* = *Fényesül*.

289—1. 2. Meg-lattya = *Meg-láttya*; faratságát = *fárat-ságát*.

289—4. magyarazza = *magyarázza* — 1702-től: beszélhetné ki.

290—3. 4. A szövegbeli sorok helyett 1702—1904:

De minthogy hasonló szélvész örvényéhez,
Hamarább leugrék, mint érne kezéhez.

290. vsz. széljegyzetben: Wes|seleni|hez = *Wes|seléni|hez*.

291—2. Süvege le-venē — sajtóhiba, egykorú helyes javítása: Süvegét le-vevē, teljesen kiírva: *Süvegét le-vevén*; 1702-től: Süvegét levéve.

291—4. Szívéhez azonban — 1702-től: Szive mellé ottan.

292—1. ábrazattyan = *ábrázattján*.

292—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

De ég gyúladt tüze mindkettő szívének.

293—2. kardokokot = *kardokot*.

293—3. nyeretessen = *nyertessen*; (amúgy a sor egy szótaggal hosszabb is volna kelleténél).

294—1. Magá = *Maga*.

A 293. és 294. versszakok 1792-től 1904-ig teljesen átalakítva minden kiadásban ekképvannak:

Minthogy Veselényi hadakozásában,
Sok szép jókat szedett prédahányásában,
Egy palástot nyert volt megosztásában,
Melyet eső ellen gyakran vett nyakában.

Most is sűrű köd hullatván harmatot,
Megnedvesítette a szép pázsithantot,
Mely miatt paláستtal bé is takartatott,
Ülőhely Márjának ezen adattatott.

(Mennyivel szebbek, kifejezőbbek az eredeti verssorok!)

295—1. palásttott = *palástot* (mint a 294—1.).

296—2. Asszonykáját = *Asszonykáját*.

296—1. 2. A szövegbeli sorok helyett 1702-től 1904-ig az összes kiadásokban mint 1. és 4. sor ezek vannak:

Kedves asszonykáját amint rá ültető ...
De addig Márjának nézése sebhété.

- 296—3. Magat — erezté = *Magát — ere(s)zté.*
- 296—3. el-badgyádván = *el-bádgyadván*; 1702-től: meg-bágyadván.
- 296—4. orvoslásra = *orvoslásra.*
296. vsz. széljegyzetben: Wessele|ni — Mariá|hoz = *Wessele|ni — Máriá|hoz.*
- 297—4. *Mig Aszszonyságoddal* — helyett 1702-től: *Mig veled, Violám.*
- 298—2. várhátalak = *várhátalak.*
- 298—3. szólgad = *szolgád*; foghátalak = *foghátalak.*
- 299—3. gyöngétül = *gyöng(y)étül.*
- A 299. versszak 1702-től 1904-ig az összes kiadásokból hiányzik.
- 300—1. *Vgy bádgyat* — helyett 1702-től: *Ezelőtt bús.*
- 300—2. gyákorta = *gyakorta.*
- 301—2. arrá — véltelengemett = *arra — véltél engemet.*
- 301—3. *szivemet* — helyett 1702-től: *kedvemet; fárádván = fáradván.*
- 302—2. 3. el-tértetek = *el-tértetek*; *Tudgyad* — *annak* = helyett 1702-től: *Higyed* — akkor.
- 302—4. *haladást* = *háladást.*
- 303—2. *tekented* = *tekénted*; *öreg* helyett 1702-től: *régi.*
- 303—3. *voltókot* = *vollókot.*
- 304—1. *házbul való* — helyett 1702-től: *háznak igaz.*
- 304—4. *erre* — helyett 1702-től: *ezek.*
- 305—1. *paráztí* = *para(s)ztí.*
- 305—2. *Zászlos* = *állapatbúl = Zászlós — állapotbúl*; ez utóbbi szó helyett 1702-től: *sorsokból.*
- 305—3. *vegtére* — *Zászlos = végtére — Zászlós.*
- 305—4. *kő várakra* — 1702-től: *palotákra; hazakbúl = házakbúl.*
- 306—1. 3. *ázért* = *azért*; *hűségét* = *hűséget.*
- 306—4. *hala adás* — *partolást = kála adás — pártolást.*
- 307—1. *Aszszónyság = Aszszonyság; leg kegyesb* helyett 1702-től: *legfrissebb.*
- 307—4. *rutticson* — *halod ratlansutág = itcson — hálódatlanság.*
- 308—1. MURŰNY — *ádd = Murány — add.*
- 308—4. *temtetik ell* (mind a négy rímelő szó végén -ll = -l) — 1702-től: *töröltetik el.*
- 308 vsz. széljegyzetben: *Murany fel-adás|sará Mariát = Murány fel-adás|sára Máriát.*

- 309—1. 2. 3. hiteure = *hitemre*; attyadnak = *atyádnak*; egyedül = *egyedül*.
- 309—4. *Io valászsát váron* = *Jó valászsát várom*; *jó oktatásomnak* helyett 1702-től: tanácsadásomnak.
- 310—4. vigen — *vig(y)en*.
- 311—2. vigyazás — kupujára — *vigyázás kapujára*.
- 311—3. 4. gondott = *gondot*; eczákára = *éczakára*.
- 312—1. tréfát = *tréfát*.
- 312—2. taborában = *táborában*.
- 312—3. Wesselénibennis = *Wesseléniben-is*.
- 312—4. valóságos hoz = *valóságoshoz*; szokott = *szókot*.
- 313—2. Aszszonysagodott = *Aszszonyságodot*.
- 313—3. személyeddel = *személyeddel*.
- 314—2. *édes szók* helyett 1702-től: mézes szók.
- 314—4. sammi = *semmi*; mutatt — változatott = *mutat — változatot*.
- 315—2. 4. Batran = *Bátran*; alnokság = *álnokság*.
- 316—1. haznod = *ha(s)znod*; Azzal, hogy — 1702-től: Azért ha.
- 316—4. példajulathatod = *példajul athatod*; ez utóbbi szó helyett 1702-től: hagyhatod.
- 317—3. Tréfalo = *Tréfáló*; valóra fordítá helyett 1702-től: valóval tódtá.
- 317—4. Ohajta = *Ohajtá*; s-ezekkel helyett 1702-től: ilyenekre.
- 318—1. El-badgyátságomott — újito = *El-badgyátságomot — újító*.
- 319—1. másért — hűségzmért = *másért — hűségemért* (ezt már az egykorú javító is kiigazította); *Ha nem* helyett 1702-től: Kérlek.
- 319—2. langozo = *lángozó* — 1702-től: lángaló; szeretemért = *szeretetemért* (az egykorú javítónál is így).
- 319—4. Bocsas — könnyörgémért = *Bocsás(s) — könnyörgémért* (így javítja ez utóbbit már az egykorú javító is, pótolva ekként a vers hiányzó szótágát).
- 320—2. igaz tűziül — 1702-től: igaz társul.
- 320—4. hát el nem eresztlek — 1702-től: el is nem eresztlek.
- 321—2. 3. posog — 1702-től: lángol; felellyeu = *felellyen*.
- 321—4. tudos — szandékában = *tudós — szándékában*.
- 322—1. 2. ajánlván = *ajánlván*; indulattyát — 1702-től: gondolatját.
- 322—3. 4. akarattyá = *akarattyá*; várhattya = *várhattya*.

322. vsz. után lapszélen alul átviteli szó: *Kráily* = *Király* (mint a köv. lap első szava is).

323—1. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Királyért, országért nagyot cselekesznek.

323—2. 3. *nevek* = *nevet*; *életben* — 1702-től: örömben.

324—1. *ezekett* = *ezeket*.

324—3. *tavoztattyák* = *távoztattyák* — 1702-től: tartóztatják.

324—4. *dolgok* — helyett 1702-től: tisztek.

325—1. *Vitezeknek* = *Vitézeknek*.

325—4. *tanitvannya* = *tanítványa*.

326—2. 3. *körüll* = *körül*; *mellett* — helyett 1702-től: között.

327—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Minapi tüzéhez új lángot tévének.

328—1. *lassán* = *lassan*; *emeledék* — 1702-től: emelkedék.

328—2. *nyilo rosa* = *nyiló rósa*; *gyengen* = *gyengén*; *pirossodék* — 1702-től: mosolyodék.

328—3. *Ajaka* — *szolni* = *Ajaka* — *szólni*.

328—4. *batorodék* = *bátorodék*.

329—2. *házásság* = *házasság*.

329—3. *matkája* = *mátkája*. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Nála nélkül vakra vetett sok kockája.

329. vsz. széljegyzetben: *Máriá felélete Wessele|ni* — *adássabá* — *ajanlása* = *Mária felelete Wesselé|ni* — *adássában* — *ajánlása*.

330—2. *vitezi* = *vitézi*.

331—2. *adgyám* = *adgyam*; *Te kezedhez* — helyett 1702-től: *Néked kézhez*; *gyalant* = *gyalánt*.

332—2. 3. *özvegy* = *özveggy*; *nöstényetül* = *nöstényétül*.

333—2. *ébredve* = *ébredve* — 1702-től: csak készen.

334—4. *szemelyével* = *személyével*.

335—2. *Csillágoknál fenyesebben* = *Csillagoknál fényesebben*.

335—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Angyali termete szerelem-nevelő.

336—3. *Beszédével Svádát* helyett 1702-től: *Amphion* szavával; *Phábét* = *Phoebét*.

- 337—2. *ajaká* = *ajaka*.
 337—3. *rosáknak szállása* — 1702-től: *rózsák mosolygása*.
 338—1. *ábrázattyarúl* = *ábrázattyarúl*.
 338—3. *rosákott* — *orczájarúl* = *rosákat* — *orczájarúl*.
 338—4. A szövegbeli szép sor helyett 1702—1904:

Nem lehet. Énekét így kezdi szájárul.

A 338. vsz. után 1702-től kezdve a későbbi kiadásokban három olyan versszak következik, melyek — mivel az eredeti kiadásban nincsenek meg — mint későbbi betoldások, nem Gyön-yösítőtl erednek. Ezek a következők:

Szivem rejtekinek tündöklő csillaga,
 Helena-szépségű kedvemnek virága,
 Felderült napomnak nálad van világa,
 S új fényvel tündöklő szép világossága.

Hattyúi termeted mert szívem igen szép,
 Vagy is vidám, deli, egész testedben ép,
 Nyelved friss, eszed nagy, orczád is kedves kép,
 Magad kellezése szemeket fogó lép.

Ha rózsám szépségét kezdeném számlálni,
 A mi benne tetsző, azt mind feltalálni,
 A ki azt meghallja, tudom, meg fog állni,
 Vagy hogy többet halljon, nálam is fog hálni.

- 339—1. *kesken* — 1702-től: *karcsú*.
 339. vsz. *séljegyzetben*: *Wessele|ni* — *Maria* — *cokolá|sára*
valo — *hasonta|lan* = *Wesselé|ni* — *Mária* — *csó-*
kolá|sára való — *ha(s)zonta|lan*.
 340—3. *igy szárada* — helyett 1702-től: *ingyen szalada*.
 341—2. *megént* — 1702-től: *ismét*.
 341—3. *meg-holdula* — 1702-től: *megbódula*.
 341—4. *hajabul* = *hajábul*.
 342—3. *meg-kajonlotta* — 1702—1904: *megsajnálotta* ;
lételünkött s a köv. sorban: *benünkött* = *lételünköt*
 — *ben(n)ünköt*.
 343—2. *feledékenség* = *feledékenség*.
 343—4. *ajándéka* = *ajándéka*.
 344—1. *személyemett* = *személyemet*.
 344—3. 4. *szal* = *szál* ; emlékezetben = *emlékezetben*.
A 344. versszak után 1702-től kezdve a későbbi kiadásokban 1904-ig ismét két olyan versszak

következik, melyek az eredeti kiadásban nincsenek meg s így nem Gyöngyösitől erednek. Ezek a következők:

Ne neheztelj, kérék, hogy most nem engedtem
S csókod előll magam hirtelen letöttem,
Ne gondold, rossz végre hogy ezt cselekedtem,
Látd-é, szemérmemet most gyászommal fedtem.

Tudod, hogy nem vagyunk buja szeretetben,
Hanem hitünk szerént majd öszvekeletben,
De nincsen még dolgunk egész végezetben,
Kerüljük, ne legyünk ezért iteletben.

- 345—1. *Kedves ajándékát* — helyett 1702-től: Ajándékát s szavát.
345—2. *sérelmesen* — 1702-től: keservesen.
345—3. személyetül = *személyétül*.
346—1. *Ell* = *El*; *féle* = *felé*; *térének* — 1702-től: menének.
346—2. *menének* — 1702-től: térének.
346—3. *vitézékhez* = *vitézekhez*.
346—4. *nehezen esének* — 1702-től: igen keresves lőn.
348—1. *térni* — 1702-től: menni.
348—2. *fel-lobbant szívével* — 1702-től: égő szerelmével.
349—1. *vála* = *vala*.
350—1. 2. *szerelmett* (s a vele rímelő többi három sor végén is *-tt* = *-t*) = *szerelmet*; *túd* = *tud*.
351—3. 4. *Márs, Vénus, s-az Isten* helyett 1702—1904: Boldog szerencséje; *talal* = *talál*.
351—4. *megent* = *megént* (mint ugyanezen vsz. 2. sorában és 341—2.).
353—2. *fáratsag* = *fártság*.

HARMADIK RÉSZ.

- 1—3. *Farád* — *elmejének* = *Fárad* (7—2. is így) — *elmejének*. A 3. és 4. sor 1702-től fölcserélve.
2—1. A szövegbeli sor 1725-től 1864-ig nincs meg; (ezért 1725. és 1739-ben a vsz. csak háromsoros.)
2—2. *masikra* = *másikra*; *nehéz* — 1702: nagy sok.
2—3. *nyughatatlansagott* = *nyughatatlanságot*; 1702-től a szövegbeli sor helyett:

Nagy nyughatatlanság szíven mindkettőnek.

2—4. A szövegbeli 2—4. sor 1—3-ik levén, 4-ikül új sort adnak hozzá 1751—1775:

Addig fáradoznak, még e czélt ellőnek.

Dugonicsnál és Toldynál:

. . . míg a czélra lőnek.

3—1. kelyfel Musam = *kely fel Musám*.

3—2. második = *második*.

3—4. Beszeld el dolganak = *Beszéld el dolgának*; az előbbi szó helyett 1702-től: Ird le.

4—1. vitesség = *vitészség*.

4—2. veszteség helyett 1702-től: *nehézség*.

4—3. szövetség = *s(z)övetség*.

4. vsz. széljegyzetben: eg'elő alla|pattya = *egyen|lő állapotja*.

5—2. 3. másiké = *másiké*; vitezt = *vitézt*.

6—1. földekett = *földeket*.

6—3. életet — kedvetül = *életet — kedvétül*.

6—4. havát — zaport = *havat — záport*.

7—2. meszsze — 1702-től: hosszú.

8—1. Vigyaz — strását = *Vigyáz — strását* (40—2. is *strása*).

8—3. probajára — modot = *próbájára — módot*.

8—4. vesély = *ves(z)ély*.

9—2. ejbül — napott = *éjbül — napot*.

9—4. helyehez — serenyen = *helyéhez — serényen*; az utóbbi szó helyett 1702-től: sietve.

10—2. strázákat = *strásákat* (mint 8—1. és 40—2.); *allat = állat*.

10—3. gőyzze = *győzze*.

12—1. üt = *itt*.

12—4. nyilyán = *nyilván*; *veszteségre* helyett 1702-től: *veszettségre*.

13—4. gyönyörköttett = *gyönyörköttel*.

15—2. uttyók = *uttyok*.

15—4. Iorá = *Jóra*.

17—3. szabván = *szabván*.

18—2. könnyebben = *könnyebben*.

18—3. Tüzérül = *Tüzérül*.

19—1. hásonlo = *hasonló*.

19—3. várások — helyett 1702-től: tartások.

20—1. Aszszonykájaval = *Aszszonykájával*.

- 20—3. 4. *fajdalmával* = *fájdalmával*; *gyárs* = *gyars*.
 21—1. *késedelmett* (s a vele rimelő három sor végső szava is *-tt* = *-t*) = *késedelmet*.
 21—2. *maganak* = *magának*.
 21—3. *szandékan* = *szándékán* (egykorú javítás: *szándékin*); *nem vész* helyett 1702-től: *vészen*.
 22—4. A szövegbeli értelmes sor helyett 1702-től kezdve
 Mint *erre* jó véget fogadott *magában*.
 23. vsz. széljegyzetben: *Maria* = *Mária*.
 25—1. *ey* = *éy* (39—3. is így).
 25—4. *nyugatt* = *nyugat*.
 26—2. *Clarisok* = *Klárások* (mint II. 143. és 338.).
 26—3. *Vidam* = *Vidám*.
 27—1. *fogyasztonak* — 1702-től: *fonnyasztanak*.
 27—3. *badgyasztonak* = *bádgyasztanak*.
 28—1. Az *bu* = *Az bú* (mint 27—1., 29—2. és 34—4.: *bús*).
 28. vsz. után lapszélien alul: *Látvan* = *Látván* (mint 28—1. első szava).
 31—2. *bé-ment s-gonoszkodott* — 1702-től: igen hatalmazott.
 33—3. *dolgott* = *dolgot*; *az miként* — 1702-től: a mint ő.
 34—3. *azokott* = *azokat*.
 35—1. 2. *dolgokatt* — *azokott* = *dolgokat* — *azokat*.
 36—1. *figyelmes elmével* — 1702-től: mely nagy figyelmével.
 36—2. *minémü* — 1702-től: minő jó.
 36—3. *dolgott* = *dolgot*.
 37—1. *fogadása aránt* — 1702-től: fogadásának.
 37—2. 3. A szövegbeli sorok helyett 1702—1904:
 Arrul buzog gondja szive forrásának.
 Mint adhassa kézben várát Murányának.
 37—4. *erösségét* = *erősségét*; *csuda gyalánt* — 1702-től: nagy csudának.
 38—4. *nagyott* — *tehetsege* = *nagyot* — *tehetsége*.
 39—1. *lehatt* (a vele rimelő többi három sorban is *-tt* = *-t*) = *lehet*.
 40—2. *az várban* — 1702-től: várfokon.
 40. vsz. után lapszélien alul: *Vgyais* = *Vgyan-is* (41—1. első szava is így).
 41—2. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
 Ily dolgok jutalmát valjon kik nem félnék?

- 42—3. szakadhatt *fell* = *szakadhat-fel*.
- 42—4. *czáfolni nem szokott* — 1775: tsúfolni; Dugonicsnál és Toldynál: nem könnyen állhat el.
- 43—4. *modgyátt* = *módgyát*.
- 45—2. A szövegbeli sor helyett 1702 és 1725:
 Tartatván rabságos Minos inségében.
 1739: Tartván rabságos Minos inségében.
 1751—1775: Tartván a rabságot Minos inségében
 Dugonicsnál, Toldynál és Ferenczinél:
 Töltvén a rabságot Minos tömlöczében.
- 45—4. *hannya* = *hánnya*.
- 46—1. *fell* — *helyekett* (a vele rímelő többi három sorban is *-tt* = *-t*) = *fel* — *helyeket*.
- 47—3. *tenger Morotváját* — helyett 1702-től kezdve: tengereknek árját.
- 47—4. *házáját* = *hazáját*.
- 48—2. *Vy* = *Uj*.
- 48—4. *szabad uttyát nyittyá* helyett 1702-től: jó útját nyitattja.
- 49—1. *tollakott* (a vele rímelő többi három sorban is: *-tt* = *-t*) = *tollakot*.
- 49—2. *S-azok füzéséhez* helyett 1702-től: Ezek füzésében.
- 49—3. *Vy* = *Uj találmány* helyett 1702-től: Új szerzéssel; *csinal* = *csinál*.
- 50—1. *Az kik* — 1702-től: Melynek; *magokott* = *magokot*.
- 50—2. *altal* = *által*.
- 50—3. *Vágyott* helyett 1702-től: kivánt; *uttyokott* = *uttyokot*.
- 50—4. *szabadulással* = *szabadulással* — *akarattyok telik* — 1702—1904: szabadulásban így már kedvek telik.
- 51—2. *ki vágyo* = *ki-vágyó*.
- 51—4. A szövegbeli sor helyett 1702-től:
 Éjjet s napot tölt el gondolkozásában.
- 52—1. *vizgállya* = *visgállya* (mint többször is s általában *zs* helyett mindig *s*).
- 52—2. *alkalmatosságát* = *alkalmatosságát*.
- 52—3. 4. *Latván* = *Látván*; *szivet* = *szivét*.
- 53—1. *tehetné* = *tehetne*.

- 53—3. *Mert* — *másként nem* — helyett 1702-től: *Hogy*
— a szerént.
- 53—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
Keres kőfalak közt helyet hol lehetne.
- 54—3. *öt-is* — 1702-től: *ott is*.
- 54—4. *talalmányra* = *találmányra*; *elmejét* = *elméjét*.
- 55—2. *lajtóriákott* = *lajtóriákat* (a vele rímelő többi három sorban is *-tt* = *-t*).
- 55—3. 4. *mellyekkel* — *mesterséggell* = *mellyekkel* — *mesterséggel*.
- 55—4. *késziti azokat* — helyett 1702-től: *készit ál bástyákat*.
55. vsz. *széljegyzetben: Mária* — *ke|szitessé|ben* — *bo|csat-hassa* — *Wesse|lenit* = *Mária* — *ké|szitéssé|ben* — *bo|csáthassa* — *Wesse|lénit*.
- 56—2. *vegére* — *kövésket* — *kött* = *végére* — *köveskét* — *köt*.
- 56—4. *Letra* — *ceskélyéb* — *holl* = *Létra* — *ceskélyeb* — *hol*.
- 57—2. 3. *szomszédsgát* = *szomszédtségát*; *volr* = *volt*.
- 58—1. *melységét* — *czérnájával* = *mélységét* — *czérnájával*.
- 58—2. *hoszszával* helyett 1702-től: *szálával*.
- 58—3. *fölitül* helyett 1702-től: *fejétől*.
- 58—4. *elmejének* = *elméjének*.
- 59—2. *nyuytózzon* helyett 1702-től: *nyujtatván*.
- 59—3. *bocsátkozhasson* — 1702-től: *bocsáttattassék*.
- 59—4. *lévött* = *lévőt*, *hozza* = *hozza*.
- 60—2. *mutatt* = *mutat*. (V. ö. 61—4.)
- 60—3. *Eöttze* = *Eötcse* (mint 67—2. V. ö. 323—3. 324—2.).
- 61—1. *szineket* (a vele rímelő köv. három sorban is *-tt* = *-t*) = *szineket*.
- 61—2. *Vesz hamar* — helyett 1702-től: *Vészen a*.
- 61—3. *sembeket* = *sémbeket* (a. m. zsémbeket); 1702—1904: *gémbeket* (értelmetlen).
- 61—3. *Formálván* — helyett 1702-től: *Forrálván*.
- 61—4. *Muttat* = *Mutat* (úgy mint 60—2.); *tött kedvetlenségeket* helyett 1702-től: *tött kemény feddéseket*.
- 62—1. *sembeskedésének* = *sémbeskedésének* (V. ö. 61—3.); 1702-től: *zsémbelődésének*.

- 62—3. Vigyázatlanágát = *Vigyázatlanágát*.
 63—4. letrát = *letrát*.
 64—3. *más helt* — 1702-től: másutt.
 65—1. *gyön s-megy most az* — helyett 1702-től: jár mostan a.
 65—3. vizgálásban = *vizgálásban*. (V. ö. 52—1.)
 67—1. *Muránban* helyett 1702-től: házában.
 67—2. 3. tanácsában = *tanácsában*; gondollia = *gondollya*.
 68—1. Laytárját = *Laytorját*.
 68—2. *tolattya* helyett 1702-től: vonatja.
 68—4. Keszítetteti. = *Készítetteti*.
 69—1. A szövegbeli inversio megszüntetésével 1702-től:
 Mivel mesterember sok vagyon Muránban.
 69—3. *lat* — dolgához = *lát* — *dolghához*.
 70—1. Ezzel kötelekett — gyorsán = *Ezzel köteleket — gyorsan*.
 70—4. Letra készítéshez = *Létra-készítéshez*; fogat ott = *fogatott* (amúgy is helyes értelme van ugyan, de mivel az előbbi három egynemű mondat mind befejezett idővel végződik, itt a jelen idő — a szórészek külön írásával — nyilván sajtóhiba).
 71—1. *fogjonak* — 1702-től: hozzanak.
 71—4. *tartanak* — 1702-től: állanak.
 72—1. lehet (a vele rímelő többi három sorban is *-tt* = *-t*) = *lehet*.
 72—3. *kévánt véget* — 1702-től: boldog véget.
 72—4. Letra segédével — föll = *Létra segédével* — *föll*.
 73—2. varassában = *várassában*.
 74—2. 4. *latá* = *látá*; vitelérül = *vitelérül*.
 75—1. Sies Kadás = *Sies(s) Kadás*.
 75—2. 3. Társott = *Társot*; keszen = *készen*.
 76—1. *eczáka* = *éczaka*; *hagyot(t) üdönk* helyett 1702-től: rendelt időnk.
 76—2. 3. szivvett = *szivet*; *éjfel korrá* = *éjfel-korra*.
 77—4. *s-bizzon igaz* — 1702-től: s bizzék igen.
 78—1. 3. Kadas — *Kadás*; *ujjáb* = *ujjab*.
 78—4. *uttyához lát nagy serénséggel* — 1702-től: dolgához lát is eszességgel.
 79—1. *dolgott* — *dolgot*.
 79—2. *keszüll probájához* = *készüлл próbájához*.

- 79—3. 4. segítségül = *segétségül*; *ván* = *van*.
 79. vsz. széljegyzetben: Wesseleni keszülete = *Wesseléni keszülete*.
 80—1. 2. Tanácsott = *Tanácsot*; *altal* = *által*.
 80—4. téveledgyének = *téveledgyenek* — 1702-től: el ne tévedjenek.
 81—2. *elől-járója volt tiz gyalogának* helyett 1702—1904: *vala gyalogjának* (mi által a sor elveszti helyes értelmét).
 81—3. Ficzéknek = *Fizeknek* (mint a 84—1. sorban is, hol a rákövetkező három rím is ezt mutatja helyesnek).
 81—4. Pápok = *Papok*.
 82—2. Fel = *fel*.
 83—1. 3. gyárs = *gyars*; *lelkét* = *lelkét*.
 84—4. Hánnák = *Hánnák*.
 85—1. holl = *hol*.
 86—3. őtt = *öt*.
 89—1. Šerény = *Serény*.
 89—2. példákott = *példákat*.
 90—3. élteben = *életében*.
 91—1. mágyar = *magyar*.
 91—3. izatt = *izzatt*; *vál* helyett 1702-től: áll.
 91—4. A szövegbeli sor 1702—1904:
 Ellensége elfut, vagy találja halál.
 93—2. Svedek = *Svédek*.
 94—2. mellynel — hallo = *mellynek* — *holló*; *Eösétül* helyett 1702—25: *Össétől*, 1767: *Öcsétől*, 1775: *Ötsétől*, *Dugonicsnál*: *Ösitől*, azontúl: *Ösétől*.
 96—2. jedzéseket = *jedzéseket*.
 97—2. 3. emlékezete = *emlékezete*; *Eabián* = *Fábján*.
 98—2. ezeket = *ezeket*.
 101—1. *rút* — 1702-től: sok. (V. ö. 113—2: *Rút* havasok; itt 1702-ben is így.)
 101—3. *ey* = *éy*. (V. ö. 114—4. éjjeli.)
 101—4. *vegezett* = *végezett*.
 102—1. 2. löves = *lövés*; *vala* — 1702-től: lön nagy.
 102—3. batoritasban = *bátorításban*.
 104—1. völgyék = *völgyek*.
 104—2. hangott adnák = *hangot adnak*.
 105—1. 3. *cselekeszi* — 1702-től: cselekedé; *valá* = *vala*.

- 106—4. eset = *eset(t)*.
 107—1. maga hit léven = *maga-hit(t) lévén*.
 107—3. 4. but = *bút*; emeszi = *emészti*.
 108—1. 3. buval = *búval*; molt = *volt*.
 109—3. bekével szollása = *békével szollása*.
 110—2. jo szerencséjében = *jó szerencséjében*; *Irigy másíknak-is* — 1702-től: Másoknak már irigy.
 110—4. maradgyák kédvébē = *maradgyak kedvében*.
 111—3. életemtül Párcak el-mettzének = *életemtül Párcák el-mettzenek* (ez utóbbit a vele összehangzó három rím is így kívánja).
 111—4. szandékomtul = *szándékomtul*; el-ejcsenek = *el-ejcsenek*; *hogy sem el-ejcsenek* — 1702-től: mintsem elvessenek.
 112—2. 3. arányos = *aranyas*; arnyékait = *árnyékait*.
 113—4. ezekre esküdnék — *kezekre esküdnék* (egykorú javítás szerint is: *kezekre*); 1702-től: *kezekre esküsznek*.
 114—2. dolgott — *szivell* — markoss = *dolgot* — *sziv(v)el* — *markos*.
 114—3. magokott = *magokot*; ádgják = *adgyák*.
 114—4. szávat = *szavát*.
 115—2. egy mást közt tamatt = *egy más közt támatt*; beszédekkell (a vele rímelő két sorban is *-tt* = *-t*) = *beszédekkel*.
 115—3. Kátónát = *Katonát*.
 115—4. *hab-hozó szelekkell*; 1702-től: *habozó szelekkell* (értelmetlen).
 115. vsz. széljegyzetben: *Vitézéknek* = *Vitézeknek*.
 116—2. lehetlenségétül = *lehellenségétül*.
 116—4. Xerses = *Xerxes*.
 117—3. hittak — *vété* = *hitták* — *veté*; Solmosi (119—1., 220—4. és 221. szélj. is) = *Solymosi* (129—3. és 224—1. emígy helyesebben).
 118—1. Voltalé = *Voltál-é*.
 118—2. mászodé = *mászod-é*; végzet = *végzet(t)*; *mond-gya* helyett 1702-től: *mond*: *hogy*.
 118—3. Aszszonkájával = *Aszszonkájával*.
 118—4. menes = *menés*.
 119—3. veszelyt = *veszélyt*.
 119—4. haías Samson = *hajas Sámson*.
 120—1. tanacsos = *tanácsos*.

- 120—3. *latczik* = *látczik*.
 120—4. *Sirena* = *Siréna* (V. ö. 146—3.).
 121—1. *kedvest énekett* = *kedvesb éneket*.
 121—2. *tündérségét* = *tündérséget*.
 121—3. *orczákott* = *orczákot*.
 122—1. *isz* (fonetikus írással) = *izt*; (u. a. vsz. 4-ik sorában: *ize*).
 122—2. *kedvett* = *kedvet*.
 122—3. *fojto mereggé* = *fojtó méreggé*.
 122—4. *mézzell színlet* = *mézzel színlet(t)*.
 123—1. *mérgett névellyen* = *mérget nevellyen*.
 123—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:

Ennyi sok vitéz nép vére ne terheljen.

- 124—1. *szaváin* = *szavain*; 1702-től: *szándékin* (értelmetlen).
 124—2. *Dorgállya* = *Dorgállya*.
 124—4. *szokkál* = *szókkal*.
 125—1. *magamott* (s a vele rímelő többi három sor végén is *-tt* = *-t*) = *magamot*.
 125—2. *holl* = *hol*; *ki-vonom* — 1702-től: *kirántom*.
 125—3. *Kevesnek* = *Kevésnek*.
 126—2. *fáradvá* = *fáradva*; ez utóbbi helyett 1702-től: *fegyverrel*.
 126—4. *nélkül* — *vesze?* *lesze* = *nélkül* — *vesz-é?* *lesz-é*.
 126—3. 4. A szövegbeli két sor helyett 1702—1775:

Hadban is sok sebben testünkkel eveztünk,
 Immár véletlenül majd vérben ferteztünk.

Dugonicsnál: Néha véletlenül majd vérbe feredtünk.
 Toldynál és Ferenczinél ismét az 1702-iki szöveg.

- 127—2. *Keletrül fel* = *Keletrül fel*.
 127—3. *meheté* = *mehet-é*.
 127—4. *hámar* = *hamar*; *vesztede?* = *veszted-é?*
 128—2. 3. *követnek* = *követnek*; *Tegedet* = *Tégedet*.
 128—4. *hohér bastiáru* — *benünkét* = *hóhér-bástyáru* — *ben(n)ünket*.
 129—3. *tékéntetekkel* = *tekéntetekkel*.
 130—3. *remülés* = *remülés*.
 131—1. *De im* — az előbbi lap alján tehát (értelem szerint is) hibás: *De mi*.

- 131—3. vagyé = *vagy-é*.
 132—1. ezekell (s a vele rímelő többi három sor végén is *-tt = -t*) = *ezekkel*.
 133—1. *utomnak* helyett 1702-től: *dolgomnak*.
 133—2. *Kész akartva* helyett 1702-től: Szántszándékból.
 133—3. *Aszszonymnak* = *Aszszonyomnak*.
 133—4. *dolgomnak* helyett 1702-től: *utomnak*.
 134—3. à végre = *a' végre* (mint 126—1. *Az a' szép*); itilletett (135—2 itilletett) = *itilletet*; *vennének* — 1702-től: *tennének*.
 136—1. *gazdagsággall* = *gazdagsággal*.
 136—2. *tudomány ígér* = *tudománt ígér*.
 137—1. 2. *éz* = *ez*; *almat* = *almát*.
 137—3. *érei hévülni* = *erei hevülni*.
 138—4. A szövegbeli sor helyett 1702—1904:
 Csakhogy Helenával éljenek kedvekre.
 139—3. *Modot tálal* = *Módot talál*.
 139—4. *sövetségben* = *s(z)övetségben* (V. ö. 148—2. *szövetsége*); *S-hozza* helyett 1702-től: *Végzé*.
 140—2. *ván* = *van*; *Laeda* Leánnya = *Leánya* (mint 141—2.) helyett 1702-től: *Helena* pedig.
 140—3. *S-éért vagyon* — 1702-től: *van is érte*.
 140—4. *Gondolnad* = *Gondolnád*.
 141—4. *Még-is kedve* helyett 1702-től: *Ám kedve is*.
 142—1. *titkon* helyett 1702-től: *hamar*.
 143—4. *De szerette* helyett 1702-től: *De szeretvén*.
 144—3. *ágyá* = *ágya*.
 146—2. *Ki igasságáru* — 1702-től: *Kinek hűségéről; jelein = jeleim*.
 146—3. *Syrén* = *Sirén* (120—4. is így, helyesebben.)
 147—1. *kéll* = *kell*; a vele rímelő többi három sorban: *ell — fell = el — fel*.
 147—3. *szavaimtull* = *szavaimtul*.
 148—2. *ben-lévövel* — 1702-től: *bennlévőkkel*.
 148—3. *nem volt volna nyertessége* — 1702-től: *nem lött volna nyeresége*.
 149—4. *kikkell gyözön* = *kikkel győzöm*.
 150—1. *félenség* = *félén(k)ség*.
 150—2. *Szokott bátorságot* = *Szokott bátorságot*.
 150—4. *Reméillet hűségett* = *Reméillet(t) hűséget*.

- 151—1. szeregét = *sevegét* (u. o. a széljegyzetben is így); számával (a vele rímelő többi három sorban is -ll = -l) = *számával*.
- 151—4. csendesitené = *csendesitené*. (V. ö. 153—4. *csendesíték*.)
151. vsz. széljegyzetben: Wessele|ni — hagyvan = *Wesse-léni — hagyván*.
- 153—3. *védnék* — 1702-től: *ónák*.
- 153—4. *totokott* = *tótokot* (a vele rímelő többi három sorban is -tt = -t); *az zajos tótokot* helyett 1702—1904: a sült parasztokat.
- 154—2. *totság* — *rajok* = *tótság* — *rájok*.
- 155—1. *Illyesházi solgai* = *Illyesházi s(z)olgái*.
- 155—4. *mondanak* = *mondának*.
- 156—1. *kikkel* = *kikkel*.
- 156—2. *mehetének* helyett 1702-től: *jöhetének*.
- 156—3. *barmott s-Totokott éré(?)nek* = *barmot s-Tótokot érének* (a ? helyén álló betűt az egykorú javító törlése olvashatatlaná tette).
- 157—1. *magokott* (s a vele rímelő többi három sorban -tt = -t) = *magokot*.
- 157—2. *ollyán* = *ollyan*.
- 158—1. *egyben* — 1702-től: *össze*.
- 159—1. *Totok utannok* = *Tótok utánnok*.
- 159—2. *körüll* = *körüll*.
- 160—1. *félven* = *félvén*.
- 160—3. *ejjel* = *éjjel*.
- 161—2. *villámlását* = *villámlását*.
- 161—3. *sebet vesz medve az üzésben* — 1702-től: *seb esett medvén üzésében*.
- 162—1. *lattál* — *parászt* = *láttál* — *paraszt*; *zendületet* (s a vele rímelő negyedik sorban -tt = t) = *zendületet*.
- 162—3. *ritkoltások* = *rikoltások*.
- 163—1. *rágathatt* = *ragathat*.
- 163—3. *érdemlené* = *érdemlene*.
- 164—1. *Hid-ell* = *Hid(d)-el*.
- 164—2. *olah tánczott* — *laboknak* = *olák tánczot* — *láboknak*.
- 164—4. *Tygris* = *Tigris*.
- 165—1. 2. *sokáság* = *sokaság*; *Kiváltképen* = *Kiváltképen*.

165—3. *egességét* = *egésséget*. A szövegbeli 3—4 sor helyett 1702-től:

Szabadulást inkább magoknak így vettek,
Hogy a több sereghez csakhamar siettek.

166—2. *Az merre csap, sok* — helyett 1702-től: Amely lejtőtében.

166—4. A szövegbeli sor helyett 1702-től:

Mikor prédál a szél gabonás mezőben.

167—2. *probalt* = *próbált*.

168—1. *ökött tartoztatta* = *ököt tartóztatta*.

168—2. *gyutotatta* = *gyútotta* (már az egykorú javításban is); *tüzet hogy sem mint gyútotta* — 1702-től: tüzőket nem hogy gyujtogatta.

169—1. *egett* (s a vele rímelő többi három sorban *-tt* = *-t*) = *eget*.

169—2. 3. *rút* helyett 1702-től: nagy; *fell* = *fel*.

170. vsz. széljegyzetben: *valo bujdosalok* = *való bujdosások* (mint a szövegben is).

171—1. *csörtölözest* = *csörtölözést*.

177—4. *hamar egyben szállának* = *hamar egyben szállának* — 1702-től: ott megszólamlának.

172—2. *janos* = *János*.

172—4. A szövegbeli sor helyett 1702-től:

Mennek arra felé együtt tanácskozáván.

(értelmetlen, mert az *arra felé* nem mondja meg hova?, a következő versszak pedig itt is: *Az holott* lévén, még csak növeli az értelmetlenséget).

172. vsz. széljegyzetben: *érkézik* = *érkezik*.

173—3. *Le-rakta az fegyvert* — 1702-től: Lerakván fegyverét.

173—4. *vitezeket* = *vitézeket*.

174—1. 3. *Vrat* (t. i. Wesselényit) helyett 1702-től: *Urak* (értelmetlen); *szopánkodott* = *sopánkodott*.

177—1. *többen* helyett 1702-től: sokan.

178—4. *pihenést* helyett 1702-től: nyugalmat.

180—1. *s-az Vénus* helyett 1702-től: nálloknál.

181—2. *hallottak, mondának* helyett 1702-től: nem messze hallának.

181—3. *Ferenczell* = *Ferencz(cz)el*.

- 181—4. *Az mondott helyett* 1702-től: A küldött.
 182—3. és 4. — 1702-től fel vannak cserélve.
 183—4. *magokott* = *magokot*.
 184—3. *vár* helyett 1702-től: *hegy*.
 184—3. *hohér* — *terének* = *hóhér* — *térének*; ez utóbbi helyett 1702-től: *kelének*.
 184—4. *hátárull* = *hátárul*.
 185—4. *lehelve* — helyett 1702-től: *pihegve*.
 185. vsz. *széljegyzetben*: *hagyak* = *hágják* (mint a szövegben); *áz* = *az*.
 186—3. *ell* = *el* (u. o. 1. sorban is így).
 187—1. *mehett* (s a vele rímelő többi három sorban *-tt* = *-t*) = *mehet*.
 187—3. *szerelem* — helyett 1702-től: *szerelme*.
 188—1. 2. *jútnak* = *jutnak*; *üdütt* = *üdüt*.
 188—3. *el-szárat(t) inekhez* — 1702-től: *elepedségekhez*.
 189—4. *vesztégségét* = *vesztességét* (így többször is pl. 313—3., amúgy nem volna helyes értelme a sornak); *Fél(1)hetik*—*vesztességét* — helyett 1702-től: *Félthetik* *vesztességét*.
 190—4. *nyereségétiül* — helyett 1702-től: *szerencséjétől*.
 191—3. *szokot(t) az* — helyett 1702-től: *szokta azt*.
 191—4. *vesztéséget* — helyett 1702-től: *vesztséget*.
 190—2. *fordulvan* = *fordulván*.
 192—3. *holl szépé*, *holl rúttá* = *hol szép(p)é*, *hol rúttá*.
 192—4. *Allando nyugovast* = *Állandó nyugovást*.
 193—1. *jott* — *gondal* = *jót* — *gond(d)al*.
 193—3. 4. *rémítes* = *rémítés*; *örömével* = *örömevel*.
 194—2. 4. *változassal* = *változással*; *buval* = *búval*.
 195—1. *tengerbüll* = *tengerbül*; *Mivel hogy az Vénus* — helyett 1702-től: *Mivel Vénus asszony*.
 195—2. *lyána* = *lyánya* (201—4. is így).
 195—3. 4. *erkölcsött* — *természetett* = *erkölcsöt* — *természetet*.
 196—2. *Habozó hajóját* — 1702-től: *Habon járt hajóit*; *meg szállják* = *meg-szállják*.
 197—2. *arbocz* — *hajostul* = *árbocz* — *hajóstul*.
 197—4. *partul* — *eytének* = *part(t)ul* — *eytenek*.
 198—4. *Vyab* — *félelemmel* = *Ujab* — *félelemmel*; ez utóbbi helyett 1702-től: *félelemmel*.
 199—3. *holl* — *holl* = *hol* — *hol*; *jiestés* = *ijes(z)tés*; *más* helyett 1702-től: *sok*.

- 199—4. *az várt part* — helyett 1702-től: a várt jó.
- 200—1. 2. *hájojára* = *hajójára*; *vitorlájára* = *vitorlájára*.
- 200—3. *rémítés veszi* — helyett 1702-től: rémitést veszen.
- 200—4. *ohytott* = *ohaytott*.
- 201—2. *nincs* — helyett 1702-től: van.
- 202—3. *vezzenés nélkül ott* — helyett 1702-től: rettenés nélkül még.
- 202—4. *hal(t)nak* helyett 1702-től: hallván.
- 204—1. *pattanó* helyett 1702-től: roppanó.
- 204—3. *De az jó Isten volt olly* — helyett 1702-től: De Ferencz volt mégis oly.
- 204—4. *nem löttek még-is* helyett 1702-től: nem lőtt senki is.
- 205—3. *járott* — Gabor = *járót* — Gábor.
- 206—2. 4. *lajtoria* (széljegyzet: *laytorja*, 207—1. és 209—4. *laytoria*) *laytorja*; *fell* = *fel*.
- 207—4. *mindent* helyett 1702-től: nagyot.
- 209—3. *ide, s-oda* helyett 1702-től: ide s tova.
- 209—4. *Laytoriajokkal* = *Laytorjájokkal*.
- 210—4. *meg-csalattak* (= *meg-csalatak*) *az miben* — helyett 1702-től: megcsalta az, akiben.
- 211—1. *polyhákját* (*i = j*) helyett 1702-től: puskáját.
- 211—2. *készül* = *készül*; *meg-szöllitya* — helyett 1702-től: is kiáltja; 1775: míg kiáltja; Dugonicsnál: megkiáltja.
- 213—1. *üsséké* = *üssék-é*; *mondgyak* = *mondgyák*.
- 215—2. *szépeg* = *szepeg*.
- 216—3. *Vané oly* — *jod* = *Van-é oly* — *jód*.
- 216—4. *csak* helyett 1702-től: ha.
- 217—1. *ugyán* = *ugyan*.
- 217—2. *Nehezb az* helyett 1702-től: Nehéz a.
- 217—4. *mindénkor* = *mindenkor*.
- 219—2. *labai* = *lábai*.
219. vsz. széljegyzetben: *létrat* = *létrát*; *nem táhattyák* (= *találhattyák*) lehet tájdivatos is, mint Dunántúl ma is: *nem tálom* = *nem találom*.
- 220—1. 3. *mondam* = *mondám*; véletlenül = *véletlenül*.
- 221—1. *szavaimott* (a vele rímelő többi három sorban is *-tt* = *-t*) = *szavaimot*; *czáfoltattad* helyett 1702-től: megczáfoltad.
- 221—2. *illettél* helyett 1702-től: illetvén.

- 221—3. faradot = *fáradot(t)*.
221. vsz. széljegyzetben: Szolmosi — Wesselenihez — elhadgyván = *Solymosi — Wesselénihez — elhadgyván.*
- 222—1. holl = *hol.*
- 222—4. *innét, hova* helyett 1702-től: honnat ide.
- 223—2. ki üt = *ki-üt.*
- 224—2. lovanikhoz = *lovainkhoz.*
- 224—4. Maszszor = *Mászszor.*
- 225—2. 3. vitezül = *vitézül*; praedajává = *praedájává.*
- 225—4. gyalázatos = *gyalázatos.*
225. vsz. széljegyzetben: Wesseleni eltekellet szádéki = *Wesseléni eltekélet(t) szándéki.*
- 226—4. Marsnak = *Mársnak* (máskor mindig így, s most a vele rímelő szók is így kívánják); *veszszünk* helyett 1702-től: veszünk.
- 227—1. testünkökt (s a vele rímelő többi három sorban is *-tt = -t*) = *testüinköt.*
- 227—2. *fogyathattyák* helyett 1702-től: fogyaszthatják.
- 227—4. *örökös* — helyett 1702-től: vitézi.
- 228—1. Lassán = *Lassan.*
- 229—3. Tuddé = *Tudd-é* (= tudod-é?)
- 230—4. errül = *errül.*
- 232—2. *lakójul* — minden későbbi kiadásban is így, de ez nem bizonyítja, hogy helyes, mert az 1. és 3. sor értelméből nyilvánvaló, hogy az eredeti kéziratnak (*lakáful*) hibás olvasásából eredt sajtóhiba; helyes értelme: Vénus Cyprust *lakásul* szerzette.
- 232—3. virágokkal *ot* = *virágokkal ot(t).*
- 233—1. *Maga saját vére* — helyett 1702-től: *Maga saját vére* (értelmetlen).
- 233—2. meg sértetté = *meg-sértette* — 1702-től: meg-ütötte.
- 233—4. *Rózsát nevelt róla* helyett 1702-től: *Rózsát nevelt rózsá* (értelmetlen).
- 235—3. *azért* helyett 1702-től: tehát.
- 236—3. értelmét = *értelmet.*
- 237—3. *Etél* = *Étel*; *ugy* helyett 1702-től: meg.
- 238—4. Setétt = *Setét.*
- 239—2. sérerlmeseb = *sérelmeseb.*
- 240—4. *Mag-adgya az Isten* helyett 1702-től: Majd megadja Isten.

- 241—2. létrara = *létrára*.
 241—3. buval aggódnának = *buval aggódnának*; *kisded*
buval helyett 1702-től: kevés gonddal.
 241—4. *S-az kedves* — *jutnának* helyett 1702-től: Sőt
 kevés — szállának.
 242—2. Kadas = *Kádas*.
 242—4. A szövegbeli sor helyett 1702-től:

Elébbi bűvából majd öröme derül.

- 242—7. kétségett = *kétséget*.
 242. vsz. széljegyzetben: *Vadaszi* — *Kadas* — *jo* = *Vadász*
 — *Kádas* — *jó*.
 243—3. 4. letra = *létra*; len = *lén*.
 244—1. ellenségett (a vele rímelő 2. és 4. sorban is
 -tt = -t) = *ellenséget*.
 244—3. *nyereségrül* (-ll = -l) *lát jó* helyett 1702-től:
 nyereségtől vészen.
 245—1. jollehett = *jöllehet*.
 245—3. *ez uység* helyett 1702-től: a jó hír.
 246—2. *s-az hos(s)zu* helyett 1702-től: Amíg a.
 247—1. *Ollyakott* — *elméjeben* = *Ollyakot* — *elméjében*;
De bizik helyett 1702-től: De bizván.
 247—3. előll = *elől*.
 248—2. vet = *vet(t)*.
 249—1. *szolgait* = *szolgáit*.
 249—3. *hűségekett* = *hűségeket*.
 250—1. *dolgott* — *szolgaim* = *dolgot* — *szolgáim*.
 250—2. *pedig s-az* — helyett 1702-től: s az erős.
 250 vsz. széljegyzetben: *Szolgaihoz valo* = *Szolgáihoz való*.
 251—1. *szénvedesemett* (a vele rímelő többi három sorban
 is -tt = -t) = *szenvedésemet*.
 251—2. *vet* = *vet(t)*; *rövüdségemet* helyett 1702-től: ki-
 sebbségemet.
 252—2. *üldögeltem* — helyett 1702-től: öltöztettem.
 252—4. *oraimott* = *óráimot*.
 253—1. *életemett* (a vele rímelő 2. és 3. sor végén is
 -tt = -t) = *életemet*.
 255—1. *ajanlyak* = *ajánlyák*.
 255—3. *ontasokott* (a vele rímelő többi három sorban is
 -tt = -t) = *ontásokot*; *érte* helyett 1702-től: tölle.
 255—4. *lélekkell* = *lélekkal*.
 257—3. *Ra* = *Rá*.

- 258—1. 2. 3. Kezekett = *Kezeket*; hazában = *házában*; ökött = *ököt*.
- 259—1. straza = *strása* (279—3. ugyanígy; 262—1. estrása).
- 259—3. hatra = *hátra*.
- 259—4. hannyak — gyársan = *hánnyák — gyarsan*.
- 260—1. 2. sétal = *sétál*; álmott = *álmot*.
- 261—3. 4. törtennék = *történnék*; feyektöll = *feyektől*.
- 262—1. halálokott (a vele rimelő többi három sorban is -tt = -t) = *halálokot*.
- 262—2. 3. áz = *az*; Meg-fogatasokban = *Meg-fogatásokban*.
- 263—3. 4. valasztott = *választott*; fell s-ala = *fel s-alá*.
- 264—1. 2. probajához = *próbájához*; utatt = *utat*; fel = *fél*.
- 264—4. szolgálival — Hohér bastyához = *szolgálival — Hóhér bastyához*.
- 265—1. Theseus várta = *Theseust várta*.
- 265—2. éjjel s-nappal = *éjjel s-nappal*.
- 265—3. vigyazta = *vigyázta*.
- 265—4. orait — számlálta = *órait — számlálta*.
- 266—3. 4. vadd = *vad*; szerencsáját = *szerencsését*.
- 267—3. 4. Tavul — válasuk = *Távul — válásuk*; pedig helyett 1702-től: hogyha; napot = *napot*.
267. vsz. széljegyzetben: váro — *n'ukhatatlansága = váró — nyukhatatlansága*. (V. ö. 270—4.)
- 268—1. 2. *elmének s-az szemnek* helyett 1702-től: zajdult elméjének; *értékezők = értekezők*
- 268—2. 3. 4. A szövegbeli sorok helyett 1702-től:
 Járóktól nincs vége értekezésének.
 Ha kopogást hall is, véli kedvesének,
 Kivánt öröme jutott jövésének.
- 269—2. 4. Etelt = *Ételt*; jar = *jár*.
- 270—2. jo akarójokott (a vele rimelő többi három sorban is -tt = -t) *jó akarójokot*.
- 270—4. Nyughatatlansággall = *Nyughatatlansággal*; *napokat* helyett 1702-től: magokat.
- 271—4. kesedelmességek = *késedelmességek* (273—3. is így).
- 272—2. szolgaja = *szolgája*.
- 273—1. várasrá = *várásra*.
- 273—2. mulatnak helyett 1702-től: várhatnak.
- 274—3. Kádast = *Kádast*; a szövegbeli inversió elrontva 1702-től így:

Melyen a várfokról Kádast leszállítja.

- 274—4. El-érkezteké = *El-érkeztek-é.*
- 275—1. Viszá = *Viszszá* (mint az előbbi lap alján); *Viszszá-fordul* — *nem* helyett 1702-től: Megtért — sehol nem.
- 276—2. 3. fokot = *fogot(t)*; *Iaczik* = *Já(t)czik.*
- 277—2. buval = *búval.*
- 278—2. pallya = *pállya.*
- 278—3. *nem vitetik reméltet(t) tárdgyához* helyett 1702-től: *nem* eshetik remélt pálmájához.
- 278—4. A szövegbeli sor helyett 1702-től:
- Más evezőt nem tud venni sajkájához.
- 280—3. *rút ködökben* — helyett 1702: *rút időkbe.*
- 281—2. Akarodé = *Akarod-é*; végzet = *végzet(t)* (mint 282—2.) 1702-től: föltett (bár az első sorban is ez a szó áll).
- 282—2. fogyatkozást = *fogyatkozást,*
- 282—4. utatt = *utat.*
- 283—2. 3. őrzököt = *örzököt*; részérül = *részérül.*
- 283—4. azokott = *azokot.*
- 284—4. mustára = *mustrára.*
- 285—1. *mikor* helyett 1702-től: *midőn.*
- 285—3. hűségere = *hűségére.*
- 286—1. 2. igyekezett = *igyekezet*; öszétül = *eszétül.*
- 286—3. czafolt = *czáfolt.*
- 287—1. *áz* = *az.*
287. vsz. széljegyzetben: bátorsága = *bátorsága.*
- 289—1. elégé — terheket (s a vele rimelő többi három sorban is *-tt* = *-t*) = *elégé — terheket.*
- 289—3. farasztya = *fárasztya*; *Régen volt, miolta* — *ezegett* helyett 1702-től: *Rég már amiolta* — *sziveket.*
- 290—2. *Siett Aszszonyához* — *bus* = *Siet Aszszonyához — bús.*
- 290—4. *uyulasra* = *uyulásra.*
- 291—1. *Vadaszi Pál létranal* = *Vadászi Pál létránál* (297—2. helyesen.)
- 291—3. *halvan* = *hal(l)ván*; szerényben = *serényben* (= *serényebben*).
- 291—4. *helnél vigyazva* = *helnél vigyázva.*
- 292—1. *Vadaszi létran* = *Vadászi létrán.*
- 292—2. *janossal* = *Jánossal.*

- 292—4. *még*yen *s-nyomakodik* helyett 1702-től: Fáradtan — nehézkedik.
- 293—1. *Mászsak* (az előbbi lap alján is) = *Mászsák*.
- 293—4. *életének-is* = *életének-is*. (294—4. helyesen.)
- 294—2. 4. *élté* = *élte*; *jutt* = *jut*.
- 296—1. *Nemetek* = *Németek*.
- 296—4. *Ĵiettében* = *Ijettében* (311—4. is így).
- 298—3. *rángattyak* = *rángattyák*; *De addig* helyett 1702-től: Mindaddig.
- 299—3. 4. A szövegbeli sorok helyett 1702-től:
- Feljuta ezek közt immár hágásával,
Isten sok veszély közt így vivé karjával.
- 300—1. *fell-verékedének* = *fel-verekedének*; *Mikor* helyett 1702-től: Midőn.
- 302—1. 2. *lehatt* — *Mellyről* — *tehett* = *lehet* — *Mellyről* — *tehet*.
- 302—3. *kezdet* *nevét* = *kezdet(t)* *nevet*.
- 303—1. *Felél* = *Felel*.
- 303—2. *ván* — *ágázott* = *van* — *ágazott*; ez utóbbi helyett 1702-től: habozott (értelmetlen).
- 303—4. *pedig, hogy* helyett 1702-től: már hogy az.
- 304—4. *hatra* = *hátra* (311—2. is így).
- 305—1. *Kellé* (az előbbi lap alján is) = *Kellé*.
- 305—2. *álvásra* = *alvásra*.
- 305—3. *serként* = *serkent* — 1702-től: mozdul.
- 306—4. *estrásák ott* = *estrásákat*.
- 307—1. A szövegbeli sor helyett 1702-től:
- Ferencznek Mária itt kezét ragadja.
- 307—4. *kedvessen* helyett 1702-től: kedvvel is.
307. vsz. széljegyzetben: *Máriá* — *házában* — *Wesselenit* = *Mária* — *házában* — *Wesselénit*.
- 308—1. *szállására* = *szállására*. A szövegbeli sor helyett 1702-től:
- Szécsi Máriának hogy házához érnek.
- 308—3. 4. *A'hitt szajjal* = *Ahitt szajjal* — 1702-től: Azt is bajjal; *vett* = *vet*.
- 309—1. *jószánon* = *jószanon* (= józanon).
- 309—4. *megyén* = *még*yen (a vele rímelő három sor is így végződik.) — 1702-től: a szövegbeli 3—4.

sor fel van cserélve s *Hanem kezdett* helyett:
Hogy elkezdett.

- 310—1. Aszszonnya = *Aszszonya*.
 310—3. papoczczával = *papocscsával*.
 311—4. fell = *fel*.
 312—1. ösmérje = *ösméri-é?*
 312—2. *az nyelv fordulásban* helyett 1702-től: nyelvnek mozdulásban.
 313—3. *ugyan itt veszteség* helyett 1702-től: itten a veszteség.
 313. vsz. széljegyzetben: tisztékét — Császár = *tiszteket — Császár*.
 314—1. hármadik = *harmadik*.
 314—4. rántā kárdom = *rántom kardom; mindgyárt* helyett 1702-től: menten.
 315—3. hijak = *hiják* (316—3. így).
 315—4. történek = *történék*.
 315. vsz. széljegyzetben: Illyeshazi — való — Wesseleni = *Illyesházi — való — Wesseléni*.
 316—1. Illyesházinak = *Illyesházinak*.
 316—3. 4. *tisztek között hiják ezt is* helyett 1702-től: tisztekkel ezt is hini; ezeket = *ezeket*.
 317—1. *ted-le életedet* (a vele rímelő többi három sorban is *-tt = -t*) = *ted(d) le étedet*.
 318—1. *gözös* (1702-ben is így); 1739—1775: *gyözös*; Dugonicsnál és Toldynál: *gögös*.
 318—2. *imeledék* helyett 1702-től: *émelyedik*.
 318—4. *füstölött = füstölöt; Hozzonak* helyett 1702-től: *Hoznak is*.
 319—1. *cseleketett = cselekettet*, ép így a vele rímelő 2., 3., 4. sorvégi szókban: *el-feleytett — le-feygett — eytett = a kétértelműség elkerülése végett: el-feleytet, le-feytet, eytet* (t. i. a félsz).
 319—2. 3. *Nyalkaságot — Tollás — forgakott = Nyalkaságot — Tollas — forgókat*.
 320—1. *bántá — mellete = bántá — melet(t)e* (a vele rímelő szók is mind *-ette* végűek).
 320—3. *eytett = eytett; eytett büzét* helyett 1702-től: *bűzt is ejtett*.
 321—1. *Gyalogokott — Tizedesekett* (s a vele rímelő többi három sorban is *-tt = -t*) = *Gyalogokot — Tizedeseket*.

- 321—4. közze = *közzé*.
 322—1. Porkolábért = *Porkolábért* (320—4., 324—1. s
 alább többször is így).
 322—2. 3. Ad elöl = *Ad(d) elöl*; jadzattya = *jádzattya*.
 322—4. kulcsott (329—3. is így) = *kulcsot*.
 323—3. kulcsokott (324—1. és 320—4. is így) = *kulcsokot*.
 324—2. el — fel (mind a négy sor végén) = *el — fel*.
 324—4. Az eredeti inversiója 1702-től megszüntetve így:

Hogy bézárt kapuját a várnak nyissák fel.

- 326—2. kiáltonak = *kiáltónak*.
 326—4. Az *ben-lévők* helyett 1702-től: Amint abban.
 327—1. külömbén = *külömben*.
 328—1. El-nyomják = *El-nyomják*.
 330—1. támadásaban = *támadásában*.
 332—1. dolgott = *dolgot*.
 333—4. legett = *lehet*.
 334—3. sokszor helyett 1702-től: gyakran.
 335—1. 2. testén = *testen*; ugrast = *ugrást*
 335—3. másút = *másútt* (399—2. *másút(t)*).
 337—2. *történt volt* helyett 1702: talált volt.
 338—1. esze veszet = *esze veszet(t)* (mint 342—3.).
 338—3. hordozzá = *hordozza*.
 338—4. yetségében = *ijetségében* (alább is: 343—1. és
 3. *ijedett, el-ijett*).
 339—2. ruhatlan = *ruhátlan*.
 339—3. *Terenyét forgattya* helyett 1702-től: tenyerét for-
 ditja. A 339. vsz. után 340-ikül az 1702-iki (s utána
 Dugonicsig minden) kiadás olyan versszakot
 közöl, a mely *nincs meg az eredetiben*, tehát ez
 az izléstelen versszak nem is ered Gyöngyösitől:

Itt látták nagy sokan Aesopus tükörét,
 Fejérült testének megfonnyadott bőrét,
 A minden kéjén is őszzel tarkás szőrét,
 Félelemmel vitte kivont csonka törét.

Dugonics annyira megbotránkozik ezen, hogy
 kiadásában nemcsak ezt, hanem az előtte s
 utána álló versszakokat (itt 338—340.) is telje-
 sen kihagyja. Toldy és Ferenczi az 1702-iki
 után ismét visszaállítják *mind a négy* versszakot.

- 340—3. *az többit ki* helyett 1702-től: hátul minden.
 341—1. hol — holl = *hol — hol*.

- 341—2. *bolyog s-megy-is* helyett 1702-től: *bolyong* menvén.
 343—1. *kezett* — *Evavall* = *kezet* — *Évával*.
 343. vsz. széljegyzetben: *Illyesházinét* Wesseleni = *Illyesházinét Wesseléni*.
 344—1. *masért* — *kedvevért* = *másért* — *kedvejért*.
 345—3. *Némett* = *Német*.
 346—1. *Németett* (s a vele rímelő többi három sorban is *-tt* = *-t*) = *Németet*.
 347—1. *Éjjeli* — tehát az előbbi lap alján is: *Eyjeli* helyett *Éjjeli*.
 348—1. *Várbéliekett* = *Várbélicket*; *végtére* *hivattya* helyett 1702-től: végre *hivattatja*.
 348—2. *Császárhoz* = *Császárhoz*.
 349—2. *szõndi Matthe* (széljegyzetben: *Szõndi Matthé*) = *Szõndi Mátthé*; 1702—25. is *Szõndi*; 1737—1796: *Szándi*.
 350—3. *arrá* = *arra*.
 351—1. *névével* — *Aszszonkájának* = *nevével* — *Aszszonkájának*.
 352—1. 2. *ván* = *van*; *gyárs* = *gyars*.
 352—3. *közell valá* = *közel vala*.
 353—1. *örömest* — *modgyához* = *örömest* — *módogyához*; *Czáfolna* helyett 1702-től: *Másolna*.
 353—3. 4. *okott halalához* = *okot halálához*; *fell* = *fel*.
 354—1. *Királyá* = *Királlya*; *Maga s-az* helyett 1702-től: *Ferencz és*.
 355—1. *érczed* (kétértelmű) = *ércsed* helyett 1702-től: *tudnillik*.
 355—2. *Szondi* = *Szõndi* (mint 349—2. és széljegyz.).
 356—1. *mellyért* helyett 1702-től: *ezért*.
 356—2. *Ho* — *közze* = *Hó* — *közzé*.
 357—1. *történek* = *történék*.
 357—3. *illet* = *illet(t)*; *letele* = *létele*.
 357—4. *modokott* = *módogot*.
 358—4. *nevelvén* — *szivekbn* = *nevelvén szivekben*.
 360—1. *Olly volt itt az* helyett 1702-től: *Olyan volt itt*.
 360—2. *szerencséjétül* — *dándar* = *szerencséjétül* — *dándár*; *Ki szerencséjétül* helyett 1702-től: *Szerencse próbáján*.
 360—3. *utatt* — *strázáló* = *utat* — *strásáló*.
 361—2. *erösségét* = *erösséget*.
 361—3. *emelték* helyett 1702-től: *nevelték*.

- 361—4. emlekezetéssé = *emlékezetessé*.
- 362—1. napokott (s a vele rimelő többi három sorban is *-tt* = *-t*) = *napokat*.
- 362—2. szerencsések = *szerencsések*.
- 362—4. jokott = *jókot*; a szövegbeli sor helyett 1702-től:
Igy mutatják jóval s gonoszszal magokat.
- 363—3. fell kelő = *fel-kelő*.
- 364—1. Let ez = *Let(t) ez*.
- 364—3. *Mint-is ösmértetik* helyett 1702-től: *Minthogy ismérhetni*.
364. vsz. széljegyzetben: Wesseleleninek Mariával — hazaságárul valo jövendölesek = *Wesseléninek Mariával — háza(s)ságárul való jövendölések*.
- 365—2. dolgokott = *dolgokat*.
- 365—3. uttyáibul — tervén = *uttyaibul = tervén*.
- 366—2. 3. el-valtam = *el-váltam*; tálaltam — *találtam*.
- 366—4. erősséget = *erősségét*.
- 367—1. Aszszunyonyok = *Aszszonyok*.
- 367—3. felől emlekezik = *felől emlékezik*.
- 368—2. özvegy = *özvegy*.
- 369—2. Hansolot — tanullyúnk = *Hasonlót — tanul-lyunk*.
- 369—4. *Jövendöllöt(t)* helyett 1702-től: *Jövendölt volt*.
- 370—2. le-gyöven = *le-gyövé*.
- 370—4. *veve* helyett 1702-től: *teve*.
- 372—1. mđg szolittya — *meg-szolittya*.
- 372—2. halásztalé = *halásztál-é*.
- 373—1. 3. *ázért* = *azért*; fell ballag = *fel-ballag*.
- 374—2. dolgott = *dolgot*.
- 375—1. *reá* helyett 1702-től: *hozzá*.
- 375—2. *s-vészen sok* helyett 1702-től: *és téssen*.
- 377—1. napott = *napot*.
- 377—2. Mell bayjal = *Mell(y) bayjal*.
- 377—3. 4. *Illyesházi* = *Illyésházi*; veszi = *viszi*.
- 378—1. A szövegbeli sor helyett 1702-től:
Alig tudá tölle menekedést venni.
- 378—2. *festekkel kellé* — *dolgott* = *festékkal kelle* — *dolgot*.
- 380—2. *Nehéz kén várás* = *Nehéz kén (az) várás* (a hiányzó *az* szótagot már az egykorú javító pótolta); 1702-től: *Nehéz kín s bús várás*.

- 380—4. *vagyodása* = *vágyódása*; az *hevült* helyett 1702-től: *lángozó*.
- 381—4. *Di* = *De*.
- 382—2. 3. *arollya* = *árollya*; *lángognak* = *lángoknak*.
- 382—4. *vett ellent* = *vet ellent*.
- 383—1. *Alkálmatosságát* = *Alkalmatosságát*.
- 383—4. *dolgokott* = *dolgokot*.
- 384—3. *ál* = *ál(l)*; *himének* helyett 1702-től: *himeknek*.
- 385—1. *Hasonlott* = *Hasonlót* (411—4. egészen így).
- 385—2. *ya* = *ija* — 1702: *nyila*.
- 385—3. *voln is* = *volna-is*.
- 385—4. *keveseb* helyett 1702-től: csak egy csöp.
- 386—3. *Lakadalmot* = *Lakadalmot*.
386. vsz. *széljegyzetben*: *lakadalóm* = *lakadalom*.
- 387—2. *jokkall* = *jókkal* (mint 403—1. helyesen).
- 387—3. *Tysipon* = *Tisiphon*.
- 387—4. *Vüöltő* — *kiáltanak* = *Vüöltő* — *kiáltának*.
- 390—3. *halalva* = *hálálva*.
- 390—4. *örökségét* = *örökségét* — 1702-től: *erősségét*.
390. vsz. *széljegyzetben*: *Wesseleni húséhének* = *Wesseléni húségének*.
- 391—3. *emlekezetérül* = *emlékezetérül*.
- 391—4. *ellendőségérül* = *éllendőségérül*.
- 392—2. *ajánlást* = *ajánlást*.
- 392—4. *faratságáru* = *fáratságáru*.
- 393—1. *Húség tiükörének* — az egykorú javító ezt írja a margóra: *speculum fidelitatis*.
- 394—4. *S-azokbéli* — helyett 1702-től: *S* abban lakó.
- 395—1. *emlekezeté* = *emlékezte*; *el enyszik* = (eniszik) *el-eny(é)szik* (az ajánló-lev. 4. lapján is így).
- 395—3. *s-eszik* = *s-észik* (így kívánja a vele rímelő sorok összehangzása, a mi Gyöngyösinél mindig fontos).
- 397—2. *haylandoságnak* (1702—1725. is így) = *halandóságnak* (1739. és 1751. hajandóságnak, 1775-től *halandóságnak*); *kint* = *kít* (az *n-t* már az egykorú javító is törülte).
- 397—3. *s-ne legyen* — *munkája* helyett 1702—1755-től: *s ne légyen* — példája; *Dugonicsnál*: *s nem léssen* — példája; *Toldynál* s *Ferenczinél*: *s nem léssen* — példája.
- 398—2. *voltat-is* = *voltát-is*.

- 398—4. *száy* = *száj*; *Viseli* — *hirdeti* helyett 1702-től: *Hirdeti* — *beszéli*.
- 399—2. *Folly* = *Foly*.
- 399—4. *ajánlással* = *ajánlással*.
- 402—1. *Diannanak* — *vadaszsága* = *Diánának* (mint 282—1. és 283—1.) — *vadászsága*.
- 404—1. *Pegásusnak* = *Pegasusnak*; *rugásárul* — helyett 1702-től: *zúgásáról* (értelmetlen).
- 404—4. *S-azokkal Phaebusnak* helyett 1702-től: *Azoknak Phoebussal*.
- 407—4. *mondadni* helyett 1702-től: *mondani*.
- 408—3. *Pallast* — *ferre* = *Pallást* (mint *feljebb is*) — *férre*.
- 409—2. 3. *vesta* = *Vesta*; *méltabban* = *méltáiban*.
- 410—1. *ferjéhez* = *férjéhez*.
- 410—2. *Musam* = *Musám* (417—3. is így).
- 410—3. *fer* = *fér*; *Penelopehez* = *Penelopéhez* (mint 407—3. *Minerváru*).
- 411—2. *Kegyelme* = *Kegyelmét* — 1702-től: *Kegyelmes*; *irgalmát* helyett 1702-től: *irgalmas*.
- 412—2. *dolghaihoz* = *dolgaihoz* (már az egykorú *javító is így*).
- 412—3. 4. *had* = *had(d)*; *Meltó* = *Méltó*.
- 413—4. *Csaszírinak* = *Császárinak* — 1702-től: az *császár*nak; *érdemelt* helyett 1702-től: *érdemlett*.
- 414—2. *emlekezeti* = *emlékezeti*.
- 414—4. *vallaira* = *vállaira*.
- 415—1. *Mágyar* — *Ispannya* = *Magyar* — *Ispánnya*.
- 415—2. *kevánnya* = *kévánnya*.
- 415—3. *érdemü anrány* — *kónállya* = *érdemü arany* — *kénállya*.
- 415—4. *még-is* — *bárannya* = *meg-is* — *bárannya*.
- 416—1. *gradics Mágyar meltoságra* = *grádics Magyar méltoságra*.
- 416—2. 3. *Erdemélt* = *Érdemelt*; *hoszsúságra* = *hoszsúságra*.
- 417—2. *oonét* — *meltoságához* = *onnét* — *méltóságához*.
- 417—3. *fell tett czelához* = *fel-tett czélához*.
- 417—4. *Faratsága* — *nyugadalmához* = *Fáratsága* — *nyugadalmához*.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

A.

- Ábel*: Mint kedves Á.-nek kedves áldoztáját — áldgya Isten. II. 206.
- Achates* = Aeneas hű társa: Máro sem irt többet A. dolgául, Aeneas mellett(t) tött sok fáratságául. III. 392.
- Achilles*: (Wesselényi) — A. mezőben. I. 51.
- Adamás-kő* = gyémánt; 1. gyűrűben mint ékkő: szép A. kő, ki kedvesb ragyagást ad gyűrő szépségének. I. 19; — 2. keménysége: mint A. kő, szive oly kemény lett.
- Aeneas*: Didónak Ae. szeretetiért való dolgai. Ajl. 5. lp. Dido Ae.-sal mint szerelmeskedett. I. 6. Ae. társa Achates. III. 392.
- Amazon*: (Mária) mint A., ki szokott fegyverhez, bátran felel. II. 315.
- Ambrosia* = a görög mythológiában az istenek étele: Nem ohajtánám ott — A.-nak kívánatos ézét. II. 191. A. izzel (Mária) szavait találnám. III. 406.
- Anchises fia* = Aeneas. I. 137.
- Antenor* = Priamus trójai király sógora, ki a követségekben okos tanácsaival tűnt ki: (Wesselényi) — A. eszében. I. 51.
- Apelles* = híres görög képiro 332. körül Kr. e. Olyan képet az A. sem ir (mint Mária.) II. 334. Bár maga A. itilője légyen, Hogy ha (Fekete L.) kép-írása (= jellemzése) nem rendesen mégyen. III. 96.
- Apollo*: Eörvendetes — Parnassus A. szép ábrázattyaival. II. 286. Szomoru — Parnassus A. ábrázattya nélkül. II. 287.
- Argilus ördögi*: Hallatlan bönbölést (medvék) indítanak, Mint ha Á. ördögi vinának. II. 249.
- Ariadne*: Ariadna — is eset(t) vólt kétségben, Hogy az Theseusnak csalaték hitében. I. 184. Mint Ariadne, ki Theseust várta, Mikor éjjel s-nappal tenger partyát járta. III. 265.
- Atalanta* (helyesebben: *Atalanta*) = görög mythologiai hősnő, a ki versenyfutásban legyőzte kérőit: A.-nak futó gyarsasága (hires). III. 402.
- Atropos* = a görög mythológiában az emberi végzetet jelképező Moirák (Clotho, Lachesis és A.) egyike; művészeti ábrázolásban Clotho szövi guzsalyán az élet fonalát, Lachesis ezt tovább bocsátja

(régibb rajzokban könyv-tekerceset tart kezében), A. pedig ollájával a fonalat elmettse. Gyöngyösi fölcseréli őket: A.-t, élete fonóját szállítja. I. 82. (L. még *Lachesist*.)

Atilla: Hogy ha nagy A. volna az atyád-is, S' tőle marat(t) volna villogó szablyád-is. II. 265.

Athlas (helyesebben: *Atlas*): Egeket emelni A.-t segítette. I. 5. (Wesselényi) vállaiiban A. I. 51. Mint A. nagy terhét az egek sullyának, egyedül tartotta (W.) I. 54. Nagy A.-sal akár eget-is emelne (W.) I. 110.

Austriai ház: A. h.-bul való Fejedelmi Nemes Országunknak. II. 304.

B.

Bacchus: Zöldellő borostyánt B.-nak szentelnek. III. 231.

Balog vára: B.-is, mint szintén az Murán — az Szécsi Nemzeté. III. 349—350.

Balsamum: Hasznosab sebének, mint az B. ir. II. 334.

Bécs: (Máriáról) Foly B.-ben — kedves hir. III. 399. Magyar Koronánk Bécsiekre (= Habsburgokra) kelvén. I. 15.

Bellona = a rómaiaknál a háború istenasszonya és Mars felesége (vagy nővére, leánya, dajkája): Mint ha maga volna Bellona dajkája (t. i. Wesselényi), Vgy meg-tanította Mársnak oskolája. I. 47. Szívével Bellonát követi (t. i. Mária — bátorságával.) II. 336. Hasonlít (Mária) szive vitéz Bellonához. III. 264.

Groff Bethlehem István: férje Máriának I. 78. Máriát B. emelé Erdélyben. I. 79. B. lelke-is költözik testétül. I. 80. *Bethlehem* — a *Bethlen* név teljesebb, s akkoriban elterjedt, népies alakja; a fejedelemnek egyik egykorú arczképén is a körirat: *Bet'lehem Gabor Elect. Rex Hungariae etc.* s az aláírás: *Gabriel Bethlehem.* (L. Szilágyi S. *A magyar nemzet története.* VI. k. 281. l.)

Bi zabi — tót szavak, magyar jelentések: Üsd, üsd agyon: *Bi zabi* — illy kedves tót nótát mondtak. III. 164.

Boldog Asszony hava 27. napján = január 27-én, — az ajánló-levél kelte a költemény előtt. (L. erről bővebben a bevezetésben és a szövegjav. jegyzetekben 175—176. l.)

Boreas: Mikor vad B. szeleit mustrállya S' erejét — próbállya. I. 111.

Bosnyák-nemzetség: (Wesselényinek) Vala Felesége B.-nemzetségbül. I. 45. Ez a nő: *Zsófia*, Bosnyák Tamás, egykori füleki kapitány, leánya volt; meghalt 1644. ápr. 28.

Breznó = Kis bányaváros Zólyom vármegyében: (W. megindulván) — uttyát B.-ra rendelé. I. 71.

Budaházi István — Murány-vár kapitánya. I. 96. W. a vár elfoglalása után maga elé idézi s a császár és a maga hűségére esketi. III. 310—315.

Bú és gond hatása a testre és a lélekre. III. 27—28.

Busiris = a görög mythológiában egyiptomi király, ki annyira gyűlölte az idegeneket, hogy a ki országába tévedt, azt menten feláldozta Zeusnak: (Az irigység) az szerelmnek eskütt ellensége, S' B.-nál nagyobb Istentelensége. II. 38.

Byblis = a görög mythológiában Miletus leánya, ki heves szerelmre gyullad saját testvére iránt, majd reménytelen szerelmében leugrik egy szikláról: Gyenge B. esvén Caunus szerelmében, Főzte titkos tüzét sokáig szivében. II. 59.

C.

Cain: Ollyan, mint C.-nak meg-csünt áldoztatta. I. 120.

Carthago a híres phoeniciai gyarmatváros Éjszak-Afrikában: Övé (t. i. a Dido szívét megnyert Aeneasé) nagy ereje C. várának. I. 137.

Cato: = C. Censorius (Kr. e. 234—149.) a régi római erkölcsök szigorú őre: De fejérb erkölcsü nem vala C.-is (mint Fekete László). III. 94.

Caunus (l. *Byblis*nél): Gyenge Byblis esvén C. szerelmében. II. 59.

Cerberus: (Hercules a pokol ajtaján) — ugató C.-t meg-ölte. I. 5.

Charon = a görög mythológiában az alvilág révsze: Lelővi, s-az lelkét Ch.-hoz bocsátta. III. 2—11. Ch. költöztetné eddig lelkeket-is. III. 167.

Cicero: az *Historiát* *testem temporum, praeteritorum memoriam* nevezi. Aj. lev. bekezdése.

Circe = a Homeros *Odysseia*-jában szereplő bűvös asszony, ki Odysseus embereit sertésekké varázsolja: C. énekével miként tündérkedett. I. 6. Mint barom-formáló C. énekétül. II. 40. C. sok kedves orczákot rút bőrrel borított, S-emberi szép személt baromra fordított. III. 121.

Colchos (heiyesebben: *Colchis*) = a görög argonauták mondájában szereplő hely a Fekete-tenger déli részén: Veszedelmes uttyát s-csudáit C.-nak. I. 2. Mikor C. felé Hadaival Jáson uttyát elrendelé. I. 140.

Comœdia: Olly szép C.-t nem-is látcz gyakorta. III. 332.

Creta: Fel-kelvén C.-bul, tengert által-kelik (Daedalus és fia.) III. 50.

Csehország: Német, Magyar- s' Cs.-országok királyának stb. Aj. lev. 3. 1.

Cupido: Miként Wesselénit C. sebhétvén. I. 9. Ad ő (Vénus) C.-nak két nyilat kezében. I. 146. Fordul az C., lévén nyila készen. I. 147. C. házatája. I. 166—186. C. nyilának ereje. I. 187—191. C. Wesselényi szívét Szécsi Mária szerelmére gerjeszti. I. 195—197. C. megnyugtatja Wesselényit Szécsi Mária és Murány bírása iránt. I. 198—202. C. (szerelem tüzét oltja). II. 7. C. sok féle harcztot

űz. II. 19. C. utat mutat. II. 34. C. tégedet nékem ígért. II. 75. C.-t ott látom. II. 79. C. szivemben helyzetetett. II. 82. C. Szécsi Mária szívét Wesselényi szerelmére gerjeszti. II. 144—147. C. Annystúl nyughatatlankodik, Az szerelmes szívek körül gyarsolkodik. II. 326. C. szivedet mikor lobbantotta. III. 229. (Wesselényit) Ingerli C. szabadnál többre-is. III. 381.

Curtius = az az önfeláldozó bátorságú római ifjú, a ki (Kr. e. 362.) lovastul együtt beleugrott a forumon támadt mélységbe, hogy a jóslat szerint kiengesztelje az isteneket. — (Wesselényi) Második C. (hazája) meg-maradásáért. I. 48.

Cyprus : (Vénus) C.-bul fel-kelvén. I. 165. Eörvendetes C. az mosolygó Vénus orczájával. II. 286. Szomoru C.-is V.-nak szép orczája nélkül. II. 287. (Mária) *Cypriát* (= Vénust) szépséggel követi. II. 336. Vénus virágos C.-t lakásul szerzette. III. 232.

D.

Dedalus (helyesebben : *Daedalus*) = görög mythologiai alak, ki találmányaival híresült el ; gyilkosságba esvén, Athénből Creta szigetére menekült, a hol csodálatos munkáiért Minos király is megkedvelte, de Ariadne és Theseus segítése miatt megharagudván rá, fiával együtt a labirinthusba záratta. Innét kiszabadulván, mindenkép menekülni igyekezett a szigetről. — D. szárnyain járjonak s böles találmánjakért zöld Laurust várjonak. I. 7. D. miképen szabadul fiával Minos király rabságából. III. 45—50.

Dalila (helyesebben : *Delila*) : Mint az hajas Sámson, hivén D.-nak. III. 119.

Délos : Eörvendetes D. az szűz Diánával. II. 286. Szomoru az D. szűz Diána nélkül. II. 287.

Demophoon athéni király, Trójából hazajövet megszereti és eljegyzi Phyllist, a thrák király leányát. — D. szállást kért valla Phyllisnél. I. 138. (L. még *Phyllist*.)

Dido : — hogy ha D.-nak Aeneas szeretetiért való dolgait éltetik az krónikák. Aj. lev. 5—6. I. D. Aeneással mint szerelmeskedett. I. 6. (Anchises fia) Vagy győzé szívét D. Királnénak, Hogy mindenben kedvet tett akarattyának. I. 137.

Diána : (Rossz emberek) szűz D.-t-is kevernek mocsokban. II. 213. Minémü D. erdön Vadászatban. II. 282. D. nyilat visel kézben. II. 283. Eörvendetes Délos az szűz D.-val. II. 286. Szomoru az Délos szűz D. nélkül. II. 287. (Az Nymphák) szűz D.-val erdőkön vadásznak. III. 106. D.-nak — híres vadászása. III. 402.

Duna : Listius az (Szécsi) Katát Dunántúl Köpcsémben (viszi.) I. 79.

Dyctamnus füvek = (A sebzett szarvas) orvoslásra keres D. füveket. II. 296.

E.

Echo szerelmi regéje. III. 105—114.

Eger — Wesselényi vitézi próbáinak egyik helye. I. 63.

Erdély — Rákóczit Vralván. I. 15. Erdélyi ujsággal (Rákóczi fölkelésével) lévén (az hír) szája tele. I. 25. Máriát Bethlehem emelé E.-ben. I. 79. E. felé. I. 84. Mária bucsuzik E.-tül. I. 86.

A nemes *erkölcs* magosra vágy. I. 106—110.

Esterházi Miklós: amaz hazánk fénye, mezei hadaknak lesz generálissa (stb. érdemei) I. 55—58. Esterházi M. (élt 1582—1645.) a XVII. század első felében Pázmány Péter és Bethlen Gábor mellett hazánknek harmadik legnagyobb alakja, s 1625-től fogva nádora, mint közvetítő s békítő szerepel az akkori zavaros politikai és vallási viszályokban. Mikor a háború mégis kitört, királya parancsára maga is haddal támad ugyan Rákóczira, de azért a békéltetést, egyezkedést, a mint lehet, ismét megkezdi.

Etthre Boldizsár — murányvári porkoláb. I. 96. (A vezetéknévre von. I. bővebben az I. 96.-hoz tartozó szövegjavítást a 185—186 lapokon.

Európabeli Váraknak erősse (Murány.) I. 124.

Eurus: — (vad Boreas) Eurussal küszködven. I. 111. Ordítson bár Eurus sikoltó szelekkel. II. 230. E. praedál néha az mezőben. III. 166.

Eva = Szécsi György négy leánya közt — az leg kisseb I. 77.; férje: Illyésházi Gábor. I. 78. É.-t Illyésházi (emelé) Trencsén Vármegyében. I. 79. Lészen ez hírével ö(c)csének É.-nak. III. 29. É. meg-ijed (Murány elfoglalásának) nem várt uyságával stb. III. 327. Az *élet* kedvessége. III. 216—218.

F.

Farkas Fábján, *Farkas Ferencz* = füleki vitéz hadnagyok; — kiki kardgyával-is megfelel nevének. II. 238. Te-is F. Fábján Bátyáddal jelen vagy. III. 97.

Fátum = végzet: Ez az végezés, kit F.-nak hínak. II. 23.

Fekete László — füleki hadnagy — dicsérete. III. 94—96.

III. *Ferdinánd* római császár és magyar király — I. 15., 17. (A murányi őrséget Wesselényi) az harmadik Császár Ferdinándhoz — és magok hűségére esketi. III. 314. és szélz.

Ferencz (II. 7., 161., 162. stb.) = Wesselényi Ferencz.

Ficzek Jakab — Máriának régi szolgája vala, — előljárója volt tűz gyalogának. III. 81. F. a rimaszombati vásárban véletlenül meglő egy asszonyt, megkötözve tömlőczre vetik; mivel ismeri a murányi utakat, ő lesz Wesselényi kalauza. III. 82—86.

- Fülek* a török hódítás korában fontos vár Nógrád vámben; nevezetesebb kapitányai a XVII. században: Bosnyák Tamás, Wesselényi Ferencz, Koháry István. (Wesselényi) egyedül tartotta — Az még a több hadak F.-hez jutának. I. 54. (W.) szobot(t) rendi szerént mégyen F. felé. I. 71. F.-re érkezik Cupido sietvén. I. 191. Más kedves hire-is repülte F.-re. II. 171. (Kádas) vissza-megy F.-re II. 176. F.-en Aszszonkám gondodot viselem. II. 313. (Kádas) F.-re érkezik kedves követséggel. III. 78. (Ficzek) érdemes fog-ságra vitetik F.-re. III. 84. (Vadászi Pál) kit meg nem öl (a po-gányok közül), F.-re emeli. III. 92.
- Füleki vitézek* III. 97—100. A füleki sereg rémulése a murányi ágyúlövések miatt. III. 101—2. A füleki vitézek irtóznak Murány erősségétől. III. 115—117. A létrát nem találván, kételkednek dolguk sikerében. III. 219—220. A füleki vitézek bemennek a várkapun Murányba. III. 345—348.

G.

- Gábor Pál* — füleki vitéz, mintegy tizenöt katona vezetője: Az előt-tök-járót hitták G. P.-nak. III. 205.
- Gombkötő János* — füleki főhadnagy: Ki emlékezete Prága körül-is nagy. III. 97.
- Görög és Római haydaniság.* Aj. lev. 4. 1. Az Görög Országban — király Menelaus. III. 140.
- Gömör vármegye* fő ispánnya = Wesselényi Ferencz. Aj. lap.
- Gyöngyös* — város Heves vármegyében: Sok Pogány vaddal van Gy. gyakran teli. III. 92.
- Gyöngyösi István* — a czímlapon sajtóhibával: Gyöngössi, az ajánló levél végén helyesen.

H.

- Háború* és békesség. I. 12—14.
- A hajnal* ébredése. II. 1—6.
- Hadadi* — gróf Wesselényi Ferencz előneve — a cím- és az ajánló-lapon.
- Hector*: Az Iova Pegasus, maga (= Wesselényi F.) H. rajta. I. 50. (Szécsi György) Második H. volt vitézi voltából. I. 76. H.-nak-is elég volna az szivétül (a mit Mária tervezett) III. 35. (Vadászi Pál) hectori fegyvere. III. 93.
- Helena*: Párisnak H.-ért való dolgait — éltetik az Krónikák. Aj. lev. 6. 1. H.-t magának mint nyerte (Páris) I. 4. Az Görög kerteknek leg szeb virága. III. 141.
- Hercules*: H. az poklot miképen fel-törte stb. I. 5. H. sok viselt dolga. I. 48. (Wesselényi) H. szivében. I. 51. Az hydra Sár-

- ká(n)nyal (volt régen dolga) H.-nek. II. 253. Mint annyi H.-t, ezeket (t. i. a vitézeket) úgy tarttya. II. 325. H. módgyára. III. 126.
- Hesperus*: H. hozza fel hives árnyékait. III. 112.
- Heves* = vármegye, mint Wesselényi vitézségének egyik helye. I. 63.
- A *hirnek* lakó-helye. I. 19—25.
- Höhér-bástya* — Murány várának legmeredekebb része, honnét a halálra ítélteteket szokták a mélységbe lökni: Titkok ha ki-nyílnék, Kádással az h. b. hosszát mérnék. III. 41. Az h. b.-rul ben-(n)ünket le-vetnek. III. 128. Az mint az h. b. van, arra térének. III. 184. (Mária) mégyen szolgálival az h. b.-hoz. III. 264.
- Homonnai-ágbul* — eredett Szécsi Györgyné. I. 81. Homonnai (Drugeth) Mária 1625-ben lett özvegygyé, s ezentúl maga vezette férfi-as erélyvel családjá ügyeit, egész 1643-ban bekövetkezett haláláig: Vra holtán, özvegyi voltábúl, Két tiz esztendeig parancsolt Muránbúl. I. 81.
- Hybla* = szicíliai város, mézét már Vergilius és Ovidius emlegetik. — Nem ohajtanám ott H. édes mézét. II. 191.
- Hydra*: Az h. Sárká(n)nyal (volt régen dolga) Herculesnek. II. 253.
- Hymen* — H., Juno, Vénus jelen lének (Wesselényi és Szécsi Mária lakodalmán.) III. 388.

I.

- Ida* — I. hegyének hives erdejében. I. 3. Tetejére az I. hegyének Juno, Pallás, Vénus le-ereszkeének. III. 134.
- Idő* kell mindenhez. II. 199—202.
- Illyésházi Gábor* = férje a legkisebb Szécsi-lánynak, Évának. I. 77—78. Évát Trencsén Vármegyében (emelé). I. 79. — Mikor özvegy Szécsiné meghalt (1643.), Trencsénből azonnal Murányba jött és sógorasszonyaival egyenlően megosztozott az örökségen (I. 83.); de a sziklavárat mindenkép magának igyekezett megszerezni. Azalatt míg Mária Erdélyben járt, Listiussal szerződésben biztosította magának a várban az intézkedés jogát, aztán megrakta zsoldos katonasággal, a kitört háborúban pedig Rákóczi György pártjára állt, hogy ekként magának vagyont és befolyást szerezzen. — I. G. Murányt Rákóczi hűségére hajlítja. I. 93—97. I. Vitézi Nyeret(t) praedájokkal vissza-fordulának. II. 262. I. G. (Máriát) késlette. II. 270. I. akkor nem vala Muránban, Rákóczi ment volt Kassa várossában. III. 73. (Wesselényi vitézei a felzendülő murányaljai tót parasztságnak azt mondják): Hogy ők I. s(z)olgái volnának. III. 155. I.-nak-is egy szolgáját láttya Közell az kapuhoz. III. 212.
- Illyésháziné* = Szécsi Éva. Inassa sétál I.-nének, Karolyt hordoz stb.

III. 260. A murányi várkulcs őrzője. III. 322—332. Éva öreg asszonyának ijedelme s fonák viselkedése. III. 333—342.

Az *irigység* gonosz volta. II. 38—40.

Az *istenek* tanácskozása Wesselényi dolgában. I. 118—154.; tervök Murány elfoglalására: Vénus és Márs megbízása. I. 150—154.

J.

Jáson: J.-nak sok féle próbái. I. 2. J. és Medaea colchisi mondája. I. 140—144.

Jövendölések Wesselényi és Szécsi Mária jövendő házasságáról. III. 364—378.

Judit: (Mária dolga) mayd meg-haladgja J. próbáját is. III. 398.

Juno: Pallas, J., Vénus Páris eleiben mint gyöttének. I. 3. (Mária) gazdagsággal J.-t követi. II. 336. J., Pallás, Vénus le-ereszkedésnek (Ida hegyére). III. 134. J. gazdagsággal Párist édesgeti. III. 136. (Máriára vonatkozóan): J.-t, Pallást, Vénust, s-mást-is férre tennék. III. 408.

Jupiter: J.-t az égből hánszor le nem vonta (az szerelem). I. 161. Menyköveket forgat J. az égben. II. 224.

K.

Kassa: K.-n nyomtatták (a «M. V.»-t) czimlap. (Rákóczit) Várják az Vármegyék s-K. Várossa-is. I. 27. Az egész tartománt Palánktul K.-ig Reád bizzuk. I. 67. Akkor Illyésházi Rákóczihoz ment volt K. várassában. III. 73.

Kazai János = Wesselényi füleki seregében gyalog hadnagy. K. J.-is gyön az gyalogokkal. III. 98. K. J. gyön, szép gyalogot hozván. III. 172. és m. (Vadászi Pál) K. J.-sal (létrán) fel-is verekedik. III. 292.

Kádas Márton = Szécsi Mária bizalmas szolgája Murányban; Kopasz homlokú. II. 173. K. M. követsége Wesselényihez. II. 172—175. (Pál Gergely Wesselényi levelét) K.-nak kezéhez adgja utól érvén. II. 178. K. M. vigan megyen aranyostul, Viszi az levelet pecsélt órastul. II. 180. (Wesselényi) Murány felé mentét irigyi K.-nak. II. 181. Ihol siet K. (második) követséggel. II. 203—204. Murány felé magát az K. emelé. II. 220. K. követ Aszszonya szavával Kévánta, hogy (a találkozóra) csak heted magával mennyen Ferencz. II. 235. (A lovast) K.-nak ösmérik (a vitézek) II. 268. K. jelenti (Wesselényinek) Mária késedelmének okát s biztatja a füleki vitézeket. II. 268—275. (Máriának Murány feladásába) Nincs egyéb, csak K. segítsége. III. 38. Titkok ha ki-nyilnék, K.-sal az hóhér-bástya hoszzát mérnék. III. 41. K. találkozása W. népé-

vel; jó hírt hoz a létra felől. III. 242—245. (Mária) K.-t a Vár-fokról (kétszer) leszállattya. III. 274—275.

Köpcsem (helyesebben: *Köpcseny*) — község Moson vármegyében: Listius az (Szécsi) Katát Dunántúl K.-ben (viszi) I. 79.

Kunok birája = Wesselényi Ferencz. ajl. 3.

Kürthi Ferenczné Kata = főrendű nemes asszony, Ráhón kővel kerített kastélya van, de háborús időben ez nem nyujtván elég biztosságot, kincseit s értékesebb holmiját ilyenkor az erős Murányba hordatá fel s maga is gyakran ott mulatá napjait. II. 94—98.

L.

Lachesis (l. *Atropos*-nál); művészi ábrázolásban L. a Clotho által guzsalyon szőtt élet-fonalat tovább bocsátja s Atropos metszi azt el ollájával; Gyöngyösinél megfordítva: Atropos az élet fonója és: ollóját Lachesis fordította. I. 82.

Laeda (helyesebben: *Leda*) és Zeus leánya = Heléna: (égek szerelméjért) Mint Páris amaz szép L. leányáért. II. 81. (Páris előtt) Szép L. Leányát Vénus emlegeti. III. 136. (L. még: *Helénát*.)

Lakodalmi készülétek és esküvő Murányban. III. 379—388.

Lakosi (?) nemzetség: Kürthi Ferenczné — fő-rend, s Nemes lakosi nemzetség. II. 95. (A helynévre vonatk. l. a vershez írt szövegjavítót magyarázatot a 204—205. lapokon.)

Laurus = babérfa, babér-koszorú, átvitt értelemben: dicsőség, diadal. (Mások, nem bánom) bölcs találmánjokért zöld L.-t várjonak. I. 7. Téged pedig Phaebus L.-sal tisztelnek III. 231.

A *levél-írás* haszna és kára. II. 49—58.

Leopold — Római Császár és Német, Magyar- s' Cseh-Országok királya. Aj. lev. 3. 1.

A *létra* leeresztése Murány várából. III. 274—276.

Líbya — itt Afrikának kietlen, sivatagos része, átvitt értelemben: zord, kegyetlen; De vad L.-ban, tudom, nem születél. II. 72.

Liptó (t. i. vármegye): S' hegyes L. felé lassan hágtatának. I. 58.

Listius János — Szécsi Katának férje: L. az Katát Dunántúl Köpcsemben (viszi). I. 78—79.

Listiusné — Szécsi Kata: Van L.-nének (létrája). III. 66. L.-né akkor nem vala Muránban. III. 67.

M.

Macedoniai Sándor = Nagy Sándor (l. ezt is): M. S.-nak szerencsés hadakozási. Aj. lev. 4. 1.

Magyaroknak egyenetlenségei; az újság-követés s állhatatlanság kárai. I. 28—42.

- Magyar Ország* — palatinussa. Czíml. M. O. királya. Aj. 3. I. Mária-is van M. O.-ban. I. 83. M. Országunknak lesz Nándor Ispánnya. III. 415.
- Mária* = Szécsi Györgyné, Homonnai-ágbul: M. nevet vett keresztviz mosásból. I. 81.
- Mária* = Szécsi Mária (l. ennél).
- Máro* = Vergilius Maro: M. sem irt többet Achates dolgáru. III. 392.
- Marpes* (helyesebben: *Marpessos* vagy *Marpessa*) = hegy a márványáról híres Paros szigetén. Bár M.-hegyi érczek volnának-is (Murány vára és Sz. Mária szive), Enged keménségek ennek azoknak-is. I. 164.
- Márs* — M.-sal Társolkodó Murányi Vénus — czímlap, aj. lev. 7. és mindhárom rész fejében. M.-ot vitésség Istenének tartották (az régiek) Aj. lev. 6. I. M.-on (én-is) vitésséget értek írásomban. U. o. 7. I. Vénusnak és M.-nak tulajdonítván az Murányi dolgoknak szerencsés végben menetelét. U. o. 6. Nagyságtok cselekedete az Vénus és M. azaz szerelem és vitésség segedelme által mentek végben. U. o. 7. Megtanította M.-nak oskolája. I. 47. Küldgyük alá M.-ot s' Pallást. I. 127. Ha nem koldulna-is M.-nak fegyverére. I. 128. Igaz: Pallás, s-M.-is végben sokat vittek. I. 130. M.-is köszörüllyön villogó kardokat. I. 152. Ugy segéllyen az M. II. 114. M.-nak meg-jelenesse Wesseléninek uttyában. II. 226—232. De Cupido, Vénus, s-M. jelen vannak. II. 324. M. az Vitézeknek sziveket biztattya. II. 325. Hogy M. tanítványa, kiki megmutattya. II. 325. Hadakozó M.-nak vitész onokája (= Wesselényi). II. 329. M., Vénus, s az Isten lévén segítségével. II. 351. Minapi szavai biztatnak M.-nak-is. III. 149. veszszünk mint fiai M.-nak III. 226.
- Medaea*: (Vénus) gyulasztá szivét hamar M.-nak, Meg-szereté Jásont. I. 144. Mint férhez mentekor régen M.-nak. III. 387.
- Menelaus*: Király az Görög országban. III. 140.
- Minerva*: Alig irtak annyit elmés M.-rúl. Me(n)nyit érdemelne mondatni magárúl (t. i. Szécsi Mária). III. 407.
- Minos*: (Daedalus) tartatván M.-tul rabságos inségben. III. 45.
- Murány vára* (Gömör vm.) a Szécsi-család nagy urodalmainak székhelye, festői tájon, erdőborította hegységnek egyik 951 méternyi csúcsán épült. A régebbi századokban veszedelmes rablótanya volt. 1617-ben Szécsi Mária atyja szerezte meg s nagy költséggel átalakítván, kívül hatalmas, szinte bevehetetlen erősséggé, belül kényelmes úri lakássá tette. Mintegy hat holdnyi területén sokféle épület volt, melyekben pár száz főnyi őrség elfért, sőt zavaros időkben a környékbeli nemesség családjának is helyet és biztos menedéket

nyújtott. — Murány erősségének leírása: I. 72—74. és 98—103. M. vára. Czimplap. I. 68., 84. M.-i dolgok. Aj. lev. 6. I. M. megvétele felől ordinantiája. I. 59. szélj. Annok két tiz esztendeig parancsolt M.-búl. I. 81. Részesül mind három az erős M.-ban. I. 83. Hive volt még akkor M. az Királynak. I. 93. M. dolga felől — kétségben. I. 104. M. meg-vétében csak im módot lelne. (W.) I. 110. M.-ban titkon tűnyem eleiben. II. 36. M. felé magát az Kádas emelé. II. 220. (Ilyésházi vitézei) M. alá gyűlnek szágódással. II. 263. M. várát így meg nem hághatod. II. 316. M.-ban W. miképen ment be-is. III. 3. M. várában két áldgyu-lövés lén. III. 102. (A füleki vitézek) Irtóznak M.-nak nagy erősségétől S annak megvétele lehetlenségétől stb. III. 116. Erejét győzőm M.-nak is. III. 149. M. meg-vétele híresedik, s-terül. III. 389.

Murány-alja: (Az várnak) az allyában egy Falu tétetett, Mely M.-allyának Vártul nevezetett. II. 217.

Murány szépsége = Szécsi Mária. II. 131.

Murányi Pallas = Szécsi Mária: Maga udvarlana M. P.-nak II. 181.

Murányi Vénus = czimplap, aj. lev. 7. I. s mindhárom rész fejében.

A *Murányi Vénus* propositiója. I. 8—9.

A *Musa* segítségül hívása. I. 10—11. Itt kevéssé Musám magát megnyugtatta. I. 207. (Az I. ének utolsó versszaka.) Musám, serkeny-fel. II. 6. Musák tudománnya (Mária) nyelvének szóllása. II. 337. Kis pihenést Musám adgy te-is kedvednek. II. 353. (A II. ének utolsó versszaka.) Kely fel Musám te-is. III. 3. Ha Musám ajaka venné beszédéhez. III. 410. Érkezett Musám-is már fel-tett czélához. III. 417. (A III. ének utolsó versszaka.)

N.

Nagy Ferencz = Ilyésházi hadnagya Murányban: Kire régen gerjett Wesselén haragja. III. 316. Murány elfoglalásakor W. úgy rájeszt, hogy rosszul lesz. III. 317—320.

Nagy János, Kürthi Ferenczné szolgája. II. 98. Véletlen jövetele. Wesselényihez. II. 99—100. W. hetven tallért ígér neki. I. 101. N. J. készsége, esküvése, majd aggodalma a levél-vivésben. II. 110—118. W. kioktatja N. J.-t a levél-átadásban. II. 119—128. N. J. követsége Máriához. II. 129—131. N. J. meghozza Sz. Mária választ Murányból. II. 162. N. J. W.-vel megy murányi útjára. II. 239.

Nagy Sándor: (Murány erőssége) N. S.-nak-is próbált seregétől Nem félne s-sem Xerxes sok ezer népétől. III. 116. Macedoniai S.-nak szerencsés hadakozási. Aj. lev. 4.

Narcissus: (Echo nympa) eset(t) szerelmében N.-nak III. 106. (L. u. o. Echo szereimi regéjét. III. 105—114.)

Német-ország királya. Aj. lev. 3. 1.

Nympha : (Echo) volt seregébül régen az N.-áknak, Kik szűz Diánával erdőkön vadásznak. III. 106. Nympháddal (= Szécsi Máriával) üdövel lehetcz te-is szemben. II. 202.

O.

Occanum : Az nap szállot(t) vala nagy O.-ra. I. 192.

Ovidius : O. mondása szerént : Carmina scribentes stb. Aj. lev. 6.

P.

Palatinus : Magyar Ország P.-sa (= Wesselényi Fer.) Czimlap. (V. ö. Magyar-Országunknak lesz Nándor Ispánnya (t. i. W. F.) III. 415.

Palánk = Drégely-Palánk nógrádmegyei vár és falu : Térj viszsza Fülekre azért Táborunktúl. Az egész tartománt Kassáig Palánktul Reád bizzuk. (Ezzel az ordinatiával Eszterházi Miklós az egész éjszak-keleti felvidék védelmét Wesselényire bizza.) I. 67.

Pallas : P., Juno, Vénus, Páris eleiben mint gyöttenek. I. 3. Küldgyük alá Mársot s' P.-t. I. 127. P., s-Márs-is végben sokat vittek. I. 130. Márs-is, s-P.-is helt (ad) ennek. I. 150. (Szécsi Mária) P.-t eszes(s)éggel (követi). II. 326. Bölcs tudománt ígér P. (Párisnak). III. 136. Mint ha magát látnád P.-t, az Máriát. III. 287.

Pál Gergely = Wesselényi szolgája : (Levelét s az órát) bizza P. G. követre. II. 176. P. G. latorsága. II. 177—178.

Pandora : Itallyának oly izt P.-is csinált — S-mézzel színlet(t) ize nevelt soknak halált. III. 122. (az egész versszak). P. s-Circe is tündérkedett. III. 145. (az egész versszak.)

Parcák : (Élte fonala) Szakadván az irigy P.-nak kezébül. I. 45. Metczetvén fonala P.-nak kezétül. I. 80. Eléb életemtül P. el-metczenek. III. 111. (L. bővebben *Atropos* és *Lachesis* alatt.)

Páris : P.-nak Helenáért való dolgai. Aj. lev. 5—6. Pallás, Juno, Vénus, P. eleiben gyöttenek. I. 3. Szerelmében P. (t. i. Wesselényi F.) I. 51. P. amaz szép Laeda leányaért (égett). II. 81. P. és Heléna regéje. III. 134—142. (Mária maga-viselésének ha) itilője P.-ként én-lennék. III. 408.

Parnassus : Musám, P.-búl ki régen távoztál. I. 10. Musám, Indúly P.-ban. II. 6. (Eörvendetes) P. Apollo szép ábrázattyaival. II. 286. (Szomorú) P. Apollo ábrázattya nélkül. 287.

Patens-levelek = menedéket, szabad utat biztosító iratok : P. I. Kik Rákóczi Györgynek költenek nevével, S-hitelesek lettek rátett pecsétével. I. 87.

Pegasus : P. forrástul meszszére szakattál (t. i. Musa). I. 10. Az lova (t. i. Wesselényi) P. I. 50. P. kutyából mosdgyál fris vizekkel

- (t. i. Musa) II. 6. Nem olly mulatságos, mint P. kúttya. III. 16.
P.-nak rugásárúl, s-abbul fakatt kútnak buzgó forrásárúl (sokat irnak). III. 404.
- Penelope*: (Szécsi Mária) Igaz P.-t követi hűséggel. II. 336. Az mennyi dicsiret fér P.-hez, Annyi jót szólhatna (Mária) hűségéhez. III. 410.
- Penthesilea* = az Amazonok királynője: Mint P., ha látnád felette (t. i. Máriát a császárné által küldött lovon). III. 401.
- A pénz nagy hatalma II. 102—109.
- Pest, Pilis, Soldt* Vármegyék Fő Ispánnya = Wesselényi Fer. Aj. lev. 3. 1.
- Péter deák*: Wesselényi füleki seregében van, Kazai János gyalogosai közt. III. 98.
- Phoebe* = a görög mythologiában titán nő: (Szécsi Mária) Ph.-t deliséggel (követi). III. 336.
- Phaebus* (helyesebben: *Phoebus*): Ph.-sal s-Plutóval bánt (Jupiter) hasonlóképen. I. 162. Téged pedig Ph. Laurussal tisztelnek. III. 231. Ph.-nak (az kilencz szüzekkel) szép mulatásárúl (sokat írtak). III. 404.
- Phaeton*: Meg-csapja Ph. azonban Lovait, S-tengerben meriti aranyos hajait. III. 112.
- Phaenix* (helyesebben: *Phoenix*): Mint Ph. porából — életre kellyen Aj. lev. 5. 1. Mint porából Ph., uj életre kelnek. II. 198.
- Phosphorus*: Mert miként Ph. az haynal-emelő, Az több Csillagoknál fényesebben kelő. II. 335.
- Phyllis*: Demophoon szállást kért vala Ph.-nél, Noha Ph. többször nem ösmerte ennél stb. I. 138. (négy sor). L. *Demophoon*-nál.
- Pluto*: Phaebussal s-P.-val (Jupiter) bánt hasonlóképen. I. 162. P.-hoz bocsátom ebédre lelkedet. III. 317.
- Polom* = kisközség Gömör vármegyében: (Kazai János gyalog csapatai) P.-nál egyeznek meg az lovagokkal. III. 98.
- Polyphemus*: Nagy P.-nak (volt régen dolga) Vlyssessel. II. 253.
- Prága*: (Gombkötő János füleki főhadnagy) emlékezete P. körül is nagy. III. 97.
- Proserpina*: miként P.-t (Hercules a pokolban-is) kereste. I. 5.
- Protheus*: mint hogy változó vala személyében, Senki nem árthatott tünhető testében stb. II. 184—186.
- Putnok* = nagyközség Gömör vármegyében: (Illyésházi vitézei közül) Némellyek P.-nál akkor próbálának. II. 262.
- Pylades*: (Wesselényi Fer.) Házánál P. I. 51.
- Pyramus*: P.-ért Thisbének való dolgait. Aj. lev. 6. 1.

R.

Ráhó = kisközség Gömör vármegyében: R. Murány s-Fülek között építetett, Alkalmatos Kastély, s-kövel kerítetett. II. 94. Itt Kürthi Ferenczné (l. ezt) lakik vala, s-övé volt ez az örökség. I. 95. R.-n félelmesnek mikor gondolható (napjait). II. 97. Ha mit szükséges volt (a várba) vitetni R.-bul. II. 98.

I. *Rákóczi György* († 1648.) erdélyi fejedelem: R.-t az Erdély Vralván, s' tisztelvén. I. 15. Az békesség — az R. Gy.-től terhen esik, és Ferdinánd ellen háboruság indittatik. I. 17. és széljegyz. R. hadi készülétei. I. 18. Az fel-föld R.-hoz hajoll. I. 26—27. Van az egész fel-föld R. pártjához. I. 53. Az kik — R. Gy. mellé állottak Várostúl. I. 68. (A pástens-levelek) R. Gy.-nek költenek nevével. I. 88. (Illyésházi) Muránt R.-nak adgya hatalmában. I. 95. (A murányi kapitány és porkoláb) R. pártjára Királytul hajlának. I. 97. Vagyon R.-hoz Vrok (= Illyésházi) indulással. II. 263. Köteles (Murányban) minden R. pártjára. II. 311. Tégedet R. Gy. kezében ejtnek. III. 128. Balog (vára) is R.-nak hajlott vala pártya után. III. 349.

Régi üdők jeles cselekedetei: óriások harcza az istenekkel, Jáson és Medaea, Páris ítélete, Helena elrablása, Hercules a pokolban, Dido és Aeneás, Ulysses és Circe. I. 1—7.

Rima-Szécs = kisközség Gömör vármegyében: Rima-Szécsi — Szécsi Mária nemesi előneve. Czimlap és aj. lev. 3. I.

Rima-Szombat = kisebb város, Gömör vármegye székhelye: R. Sz.-ban egy Vásárkor lévén (t. i. hogy Ficzek Jakab véletlenül elsült puskájával meglőtt egy asszonyt). III. 82.

Róma és Római: R.-i császár stb. (= I. Leopold.) Aj. I. 3. I. R.-i Scipiónak; — Görög és R.-i haydaniság. Aj. lev. 4. I. R.-i Fel-ség-is (bécsiekre) terjedvén. I. 15. Régen R.-t hitták világ asszsonyának. I. 36.

Rózsa: Rósát visel Vénus, lakik is közötté. III. 232. *A rózsza regéje*: Maga saját vére (t. i. Vénus) — czímerül azt (t. i. a rózsát) vette. III. 233. A rózsza szépsége és kedvessége. III. 234—236.

S.

Salvus passus = szabad járást biztosító levél: S. p.-t vévén az Fejedelmektül (t. i. Szécsi Mária.) I. 86.

Sámson: Kész akartva keres veszélyt magának (Wesselényi), mint az hajas S., hívén Dallának. III. 119.

Sárkány: A' mellett iszonyu S. leselkedett (Colchisban.) I. 142. Az hydra-S.-nyal (volt régen dolga) Herculesnek. II. 253.

Scytha és *Scythia*: Vad S.-ig nyúlt széle (Róma) hatalmának. I. 36.

Ha van bizonyos vad valamely Ligetben, S' az esik vadászó scythának fülében. II. 243.

Semiramis = az assyriai birodalomnak szépségéről és okosságáról, de elpuhultságáról is híres mesés királynéja, az assyriai Vénus: Mint szép S., nyukszik az ágyában. II. 143.

Sirén: Az igaz szeretők mint S. nem csálnak. III. 146. (Az asszony) mikor leg hibebe nek látzik hozzád lenni, Mint Siréna akkor szokat(t) csalra venni. III. 120.

Solymsói: régi (füleki) vitéz vala s-az dolgokat érté. III. 117. S. aggodalmi Murány megvételeben. III. 118—133. S. újabb aggodalma s Wesselényi eltökélt szándéka. III. 220—241.

Stubnya = kisközség Turóc vármegyében, régóta híres meleg-fürdője: Költ az S.-i hév vizben. Az aj. lev. kelte, 7. l.

Sváda (helyesebben: *Suada* = a görögöknél *Pitko*) = a rábeszélésnek és ékesen-szólásnak istenasszonya: Beszédével S.-t követi (t. i. Sz. Mária), II. 336. Mely kedves beszédü — S. kebelében neveltnek ajánlnám. III. 406.

Sz.

Gróf Szécsi György. A Szécsi (vagy Széchy)-család már a mohácsi vész előtt egyike volt a legelőkelőbbeknek és leggazdagabbaknak; mindkét ága (felsőlindvai és rimaszécsi) több jeles embert adott a hazának, kik nádori, országbírói, báni, főispáni és főpapi tisztségekben szerepeltek. Sz. György, Máriának atyja, nem volt kiválóbb történeti alak, de vitéz katona és fáradhatatlan vagyonszerző, egész 1625-ben bekövetkezett haláláig, mely után neje: Homonnai (Drugeth) Mária vezette férfi as erélylyel a család ügyeit. (L. ezt.) (Murány várát) Sz. Gy. maga kezébe juttatta. I. 75. Ennek születése vala Groffi ágybul — Második Hector volt vitézi voltábul. I. 76.

Szécsi-leányok. Sz. Györgynek és Homonnai Máriának — négy fiuk elhalván, négy leányuk maradt: Mária, a későbbi Wesselényiné, Borbála Thurzó Ádámné, Kata Listius Jánosné és Éva Illyésházi Gáborné. I. 77—80.

Szécsi Mária. Sz. György legidősb leánya 1610 körül született. Férjhez-adásában már atyja egyezkedett Bethlen Gábor erdélyi fejedlemmel, ki saját unokaöccsének, a fejedelmi zék örököseként nevelt Istvánnak szánta a dúsgazdag és szép Máriát. A frigy 1626-ban létre is jött. (I. 79.) Bethlen István mint váradi főkapitány, utóbb mint I. Rákóczi György barátja, kiváló szerepet játszott az erdélyi udvarnál, s vele Mária is a legelőkelőbb körökbe jutott.

- De nem sokáig éltek együtt; előbb két gyermekök, 1633-ban pedig Bethlen István is meghalt. (I. 80.) Mária, hogy a birtokaira vágyódó rokonság ellen védelmet találjon, 1634-ben újra férjhez ment a szatmármegyei Kún Istvánhoz, de e viszony nem volt boldog s rövid idő múlva el is váltak. Mária ezután még egy ideig erdélyi birtokain élt, nagyúri módon, sokat költve, főleg ékszerekre, s mint szenvedélyes lovas, (III. 401.) szép nyergekre. Anyja halála után visszatért ismét Murányba, melynek birtokán ifjabb nővéreivel osztozott. (L. még *Illyésházi Gábor* alatt.) Szécsi Máriának Erdélyből való veszedelmes visszajövele. I. 84—92. Sz. M. szépsége. II. 143. Sz. M. ébredő szerelme II. 144—147. válasza Wesselényi levelére. II. 148—153. Sz. M. izenete Kádas által, hogy hol és mikép találkozhatnak. II. 173—175. Murányi Pallás. II. 181. Sz. M. második levele W.-hez a találkozás tervével. II. 203—215. Sz. M. halászat színe alatt lejön Murányból. II. 276—281. S. M. és Diána hasonlósága. II. 282—288. Sz. M. és W. első találkozása. II. 289—295. Sz. M. válasza W.-nek Murányt felkérő szavaira. II. 310—311. Sz. M. felelete W. könyörgésére s megegyezésök Murány átadására. II. 328—333. Sz. M. szépségének leírása. II. 335—338. Sz. M. hajából vert perczet ajándékoz W.-nek. II. 341—345. Sz. M. és W. elválása. II. 346—353. Sz. M. törődése, mikép vigye végbe Murány feladását. III. 22—26., 35—44. Sz. M. betegséget színel. III. 29—34. Sz. M. a várfalakat méregeti. III. 51—58. Sz. M. szorgalmatossága a létrák készítésében. III. 59—72. Sz. M. izenete W.-hez a várba-menetel dolgában. III. 73—77. Sz. M. készülete W. felbocsátásához; szolgálhoz intézett beszéde. III. 246—155. Sz. M. elfogatja a murányi vártakat. III. 256—266. Sz. M. búsulása W. késedelme miatt. III. 277—281. Sz. M. eltökéltet szándéka, ha W. nem jönne. 282—286. Sz. M. bátorsága. III. 287—291. Sz. M. elvezeti magához Wesselényit. III. 307—309. Sz. M. dicsérete. III. 398—412.
- A szem a szerelem kalauza. II. 9—16.
- Szepesség*: Viszi Borbáláját Thurzó Sz.-ben. I. 79.
- A szerelem hatalma. I. 135—149., I. 155—164. A szerelem dolga isteni végezés. II. 17—31. A szerelem érzékenysége. II. 47—48. A szerelem és szemérem viaskodása a szívben. II. 59—63. A szerelmesnek és vitézkedőnek egyenlő állapota. III. 4—19.
- A szerencse bizonytalansága. III. 189—193. A szerencse és szerelem hasonlósága. III. 194—201.
- A színek jelentésének magyarázata. II. 163—167.
- Szolnok* — Wesselényi vitézségének egyik színhelye, akkor török hódoltság. II. 63.
- Szondi Máthé* balogi kapitány s vitézeinek hűségesküje. III. 349—356.

T.

- Theseus* : az Th.-nak családék hitében (Ariadna). I. 184. Mint Ariadne, ki Th.-t várta. III. 265.
- Thisbe* = szép babyloni lány, Pyramus kedvese ; mondai szerelmök története Ovidius *Metamorphosis*-ából terjedt el ; Pyramusért Th.-nek való dolgait (éltetik az Krónikák). Aj. lev. 6. l.
- Thurzó Ádám* = Szécsi Borbála férje. I. 78. Viszi B.-ját Th. Szepességben. I. 79.
- Tisiphon Furiák* — a görög mythológiában a büntető sorscapás személyesítői : *Alecto*, *Tisiphone* és *Megaera* ; T. Furiák ide (Wesselényi és Sz. Mária lakodalmára) nem jutának. III. 387.
- Tisza* : (Rákóczi György) Számos hadaival T. felé léptet. I. 18. Az hír (R. fölkelésének híre) sietséggel T.-n által-kele. I. 25.
- Tiszóc* (helyesebben : *Tiszolcz*) nagyközség Gömör vármegyében ; T. Falu felé tekeredik az út. II. 219. Mint egy fél mérföldre T.-tól. Vár felé. 220. Meg-indulván azért (Wesselényi), mégyen T. felé. II. 222.
- Titán* : (Wesselényi) T. személyében. I. 51. Mint mikor T. fel-gyön nap-keletrül, s' az homált el-űzi minden szögletekrül. II. 284.
- Titkokat* nem jó mindenkinek megjelenteni. II. 41—46.
- Trencsén* : (Szécsi) Évát Illyésházi (emelé) T. vármegyében. I. 79.
- Trója, Trójai* : Trójai Hectornak nevezetes vitéssége. Aj. lev. 4. l. Vitorlás gallyákon (Páris Helenát) T.-ban mint vitte. I. 4. (Pallás, Márs, Vulcanus végben sokat vittek, Mint híres Tróján-is végső romlást tettek, s'Görögök praedái az ben-valók lettek. I. 130. Magát véle együtt T.-ban vitété (Páris). III. 142.
- A *tündérek* boldog dolga. II. 182—187.

U.

- Ulysses* (a szövegben : *Vlysses*) : Men(n)yi bal szerencsét V. szenvedett. I. 6. Nyelvében V. (Wesselényi). I. 51. Mint V., hol jót s-hol gonoszt viseltek (a vitézek). II. 242. (Elég volna) V.-nek practikás fejtül (a mint Sz. Mária Murány bevételét előkészíti.) III. 35.

V.

- Vadászi Pál* = a füleki vitéz tiszték elseje s Wesselényi bizalmas barátja, kit a Sz. Máriával való első találkozásra is magával visz. II. 238. V. járván az vár körül — Kádasra talál. III. 242. W.-t óvja a veszedelemtől. II. 348—350. Amaz magyar Hector V. P., kinek vitéz híre az nagy egekig szál(l) stb. III. 91—93. V. P. az létránál van már. III. 291. 297.

Vác = a hódoltság területén fekvő város, Wesselényi vitézségének egyik helye. I. 63.

A várkulcs megszerzése Illyésházynétól. III. 322—332.

A váró szívek nyughatatlansága. III. 1—3., 20—21., 267—273.

A vártás lefegyverzése. III. 210—215.

Vénus: Az régiek az V-t szerelem Isten Aszszonyának tartották, — én-is az V-on szerelmet értek írásomban (t. i. a *Murányi Vénus* címben). Aj. lev. 6—7. I. Vénusnak hatalma mythologiai történetekkel (Aeneas és Dido, Demophóon és Phyllis, Jason és Medaea). I. 135—149. Ezekben (Wesselényiben és Sz. Máriában) V. gyuyt-hat olyan lángot, Melly tehet Murányon nem soká csufságot. I. 135. Mestere az V. mindennek. I. 150. (Az istenek tanácsában azt határozzák): Hogy a' V. mellé, ki visel lángokat, Márs-is köszörüllyön villogó kardokat. I. 152. Ny(i)lra Metztett neve Sz. M.-nak, Mellyet V. maga választott fiának. I. 205. Annak kiváltképen okosnak kell lenni, ki V. kertébül akar rósát venni. II. 46. Azért az V.-nak futosó fiára, kénszeritlek V.-ra-is ő magára. II. 85. Ily mester az V. az titkok dolgában. II. 90., 93. Nagy János (véletlen Fülekre jövelele) hihető, V.-tul (ered.) II. 99. V.-sal én (t. i. Márs) látok dolgodhoz. II. 232. Viseli az Isten, V. s' Márs (W. és Sz. M.) dolgokat. II. 236. (Eörvendetes) Cyprus az mosolygó V. orczájával. II. 286. (Szomorú) Cyprus-is V.-nak szép orczája nélkül. II. 287. Az V. tréfát örömost úz. II. 312. V. és Márs között van régi szövetség. III. 4. (Páris előtt) Szép Laeda Leányát V. emlegeti. III. 136. (Kinek) V. segítsége, annak volt nyertessége. III. 148. V. indítója az én dolgomnak-is. III. 149. V. tengerbül született s-minémü szüléje, tart olly természetet. III. 195. V. lyánya az tengernek. III. 201. V. rósát visel, lakik-is közötté, Mert virágos Cyprust lakásul szerzette. III. 232. V.-is vér által jutott az rósához. III. 236. V. és Márs Szövetsége Wesselényi és Sz. M. ügyének elintézésében. III. 357—363.

Vertumnus = a rómaiaknál a kertészet és gyümölcsenyésztés istene: Mint V., tündér sem vagyok testemben. II. 36.

Vesta-szüzek: Istenes éltérül (Sz. Máriának) Szólnom ha kellene, Az V. sz.-rül más már beszéllene stb. III. 409.

Vulcanus: (Az istenek tanácsában) Némelly V.-ra, tüzek Istenére, Voxol. I. 128.

W.

Wer da (= ki az?) — az őrt álló német katona kiáltása: Megszóllal az vártás: *Wer da* kiáltának. III. 210,

Wesselényi Ferencz — régi vagyonos családból származott, mely azonban eddig nem játszott nagyobb szerepet. W. F. 1605-ben

született s Pázmány híres nagyszombati iskolájában nevelkedett. Daliás, szép ifjúvá fejlődve, egyaránt kitűnt a társaságokban vidám mulatozásával s nemsokára a harcztéren vitézségével. Mint végvári katona, *Bosnyák Tamás* füleki kapitány mellé került s utóbb ennek leányát, *Zsófiát*, vette nőül (I. 45.), kitől († 1644 ápr. 28.) két fia maradt: Ádám és László. A háború kitörésekor (1644 elején) már ő volt Fülek kapitánya, melyet ügyességével Kemény János ostromával szemben is meg tudott tartani a királynak. Ez a vitéz elszántság s ez az állhatatos hűség lett alapja későbbi emelkedésének is. — Füleki főtisztet akkor (1644) visele. I. 44. W. állhatatossága. I. 43—44.; özvegysége, vitézi erényei, jelleme, hűsége királyához. I. 44—54. W. dicsérete Eszterházi Miklós ordinantiájában; megbízatása Murány elfoglalására. I. 59—69. W. a táborból hazatér Fülekre. I. 70—71. W. Murány dolgaiban töri magát s fárad elméjében I. 104—117. W. szerelmi nyugtalansága. I. 203—207. W. törődése, mi úttal jelenthesse meg Máriához való nagy szerelmét. II. 32—37. W. levelet ír Sz. M.-nak. II. 64—91. W. a levél-vívésre felfogadja Nagy Jánost. II. 92—101. hetven tallért ígér neki. II. 101. W. egy iszák uborkát küld Murányba s Nagy Jánost kioktatja a levél-átadásban. II. 119—128. W. levelének hatása Máriára. II. 132—143. A W.-név hatása Sz. M.-ra. II. 147. W. várja Sz. M. válaszát. II. 154—156. W. reménykedése Mária levelére. II. 167—171. W. második levele Sz. M.-hoz. II. 176—180. W. szive-vágyódása Máriához való menetelére. II. 181. W. fecske óhajtana lenni Murányban. II. 188—198. W. kedvesen fogadja Mária üzenetét. II. 205. W. és Sz. M. találkozásának helye. II. 216—220. W. útja a rendelt hely felé. II. 221—226. W. heted magával félrevonul s lesi édes vadát. II. 233—252. W. ifjúkori medve-vadászata. II. 253—260. aggodalmas várakozásuk. II. 261—267. W. és Sz. M. első találkozása. II. 289—295. W. udvarlása II. 296—307. W. Murány feladására kéri Máriát. II. 308—9. W. tréfás enyelgése és szerelmi vallomása. II. 312—327. W. öröme s fölgerjedése Mária iránt. II. 334—340. W. és Szécsi M. elválása s hazatérésök. II. 346—353. W. felkészíti seregét és kalaúzt serezz. III. 78—90. W. biztatja seregét. III. 103—111. W. neheztelése és nyugtató beszéde az aggodalmaskodó füleki vitézekhez. III. 143—150. W. találkozása a tót parasztokkal. III. 151—169. W. éjjel vizek és kertek között bujdosik, majd seregeivel a faluba megy, hágják a hegyeket, eljutnak a vár alá s keresik a létrát. III. 170—188., 202—209. Wesselényi eltökéllett szándéka Murány megvételeben. III. 225—227. W. társaival felmegy a létrán Murányba. III. 292—301. W. és Mária találkozása a várban. III.

302—306. W. Ferdinánd hűségére esketi a murányi fő- és altiszteket. III. 310—321. W. nyugtató szavai Illyésházinéhoz. III. 343—344. W. híre s-hűségének dicsérete. III. 389—397. W. a császár hűségében magas méltóságokra emelkedik. III. 413—414. a király felvidéki fő-generálissá nevezi ki, az országgyűlés nádor-ispánná választja, a spanyol király arany-gyapjas renddel tünteti ki. III. 413—417. Ezenfelül (a költemény írásaikor): Murány várának örökös ura, kunok bírása, Gömör, Pest, Pilis és Solt vármegyék főispánja, I. Leopold római császár s magyar (stb.) király belső titkos tanácsosa, kamarása és Magyarországon helytartója. Aj. lev. 3. 1.

X.

Xerxes: X. sok ezer népétül sem félne Murány erőssége. III. 116.

Z.

Zephyrus-szelek: (Cupidó lakó-helyén) vannak szép mulató-helyek, Kiken győznek s-mennek az Z.-szelek. I. 170.

Szók, szólások és közmondások betűrendes jegyzéke és magyarázata.*

A.

A, az: mint névelő rendszeren *az*; 1. nagyon kivételesen *a'*: *a'* mellett. I. 142. ez *a'* nagy erősség. II. 37. csalárd *a'* világ. II. 42. ez *a'* seb. II. 81. Szédülni kezd *a'* Vad. II. 259. ez *a'* dörögés II. 231. *a'* végre. III. 134. az *a'* szép vitézség. III. 126.—2. *az*: nemcsak magánhangzóval, hanem mássalhangzóval kezdődő szó előtt is mindig *z*-vel: pl. az Károly, az darvak, az pallos stb.—3. tulajdonnevek előtt is többször van névelő, pl. az Vénuson. ajl. 6. az Rákóczi Gy. I. 17. *a'* Vénus mellé I. 152. az Wesselényi. II. 266. az Echo. III. 105. az Vestaszüzekről. III. 409.

Ablak: a. ki-nyilt. I. 20. sokszor nyil az a. III. 270. — *ablak*it házának. I. 195.

Ábrázat: ábrázatban. II. 282. rút ábrázatot. II. 20. 107. ábrázattyán. II. 292. szép ábrázattyával. II. 286. ábrázattya nélkül. II. 287. ábrázattyárúl. II. 338.

Ábrázolás: ábrázolással leképezni. ajl. 6. (L. még *le-ábrázol.*)

Aczél: kemény aczélt. II. 72.

Ad, ád: a. nyilat kezében. I. 146. ragyagást a. gyűrőnek. I. 66. helt a. ennek (= helyesli). I. 150. á. néki aranyat. II. 175. m. gondgya á. szivének csalánt. III. 37. á. Isten orvost. III. 60. választ á. III. 62. jót á. az jó Isten. III. 254. 276. álmot nem á. madarának (= nem hagyja aludni). III. 260. a. ahoz vlmít. III. 375. — erőt *adnak*. II. 18. hangot a. III. 104. fél óránál többet bujdosásnak a. III. 170. jelt a. III. 243. mérget a. III. 146. üdőt a. pihenéshez. III. 188. — *adgya* elejekben. I. 90. a. hatalmában. I. 95. néki a. levelét. II. 115. 153. kezéhez a. II. 178. magokat gonosz útra a. II. 237. ez a. Murán ékességét. II. 285. — magokat praedának nem *adgyák*. III. 114. kéri, de nem a. III. 324. hó-pénzt a. ajándékon III. 356. — *ád vala* engedelmet. II. 350. — *ada* száz aranyat kezében. I. 175. *adának* nevet I. 96. III. 81. szint a. annak. II. 352. ordinantiát a. I. 58. — oda

* Az idézetek után a római szám a költemény részeit (= énekeit), az arab szám a versszakot jelöli; *m.* (= margo) a költemény id. versszakához tartozó széljegyzetet, *czl.* a címlapot, *ajl.* az ajánló-levelet jelenti. Az idézet rövidített szava az előtte lévő dült betűs szóra vonatkozik.

atta. III. 329. jelt *attak*. III. 231. nevet adott. II. 95. — kezedhez *adgyam*. II. 331. *adgy* pihenést. II. 353. Isten ne a. illet. II. 112. *ad(d)* kezében. II. 127. *adgya* sajátul Muránt. III. 390. a. Isten. II. 206. *adgyon* bár színt ennek. III. 280. ne a. okot. III. 353. *adgyák* mindenjódót. II. 86. a. ide. III. 325. — *adni* kész magát. I. 206. — igaz erkölcs az kiben *adatik* (= van). I. 121. az elsőben minden jó a. (= van). I. 166. szemnek a. (= van) szabad sétálása. II. 11. hadnagyoknak a. hírével. III. 87. segítség *adassék*. I. 119. m. — társot *adó* tavasz. III. 75. — kedven *adott* szó. III. 123. a. szavának. III. 53. a. szavaimtul nem állok el. III. 147. — ez *attam* perecz. II. 343. 344. — *adván* olly értelmet. III. 236. — *athat* engedelmet. III. 21. *athatod* példájul. II. 316. nem *adhatty*. III. 322.

Addig: — II. 12. 86. III. 298. *addig* — hogy: *ajl*. 6. I. 75. III. 373. *addig* — *mig*: II. 18. 308. III. 256. 368. *addig* — végre: II. 63. *addig* — végtére: III. 44.

Adomány-levelét. III. 392.

Adó (s-nyereség): I. 31.

Aggaszt: *aggoszt*nak bánat. II. 332. *aggaszt*onak bú s-gond. III. 27.

Aggodalom: van sok *agad*alma. III. 1.

Ág: *ág* ne törjön kezemben. II. 208. *ágok* miatt. II. 240. szép fák *ágakat* terjesztik. I. 167.

ágokat rak léppel. II. 24. *ágak*rul. I. 175. borít zöld *ágokkal*. I. 169. *virtussa Vitte* felső *ágra* (= főméltságára). II. 416.

Ágazik: (= frondet, Moln. A.) vége van már búmnak, melly eddig *ágazott* (= *ágakat* *hajtott*, tehát *terjedt*, *növekedett*). III. 303. ,

Ágy: 1. születése vala *groffi ágybul*. I. 76. *hideg ágyban* *ohajt*. I. 133. egy *á. jut(t)atták* az *Istene*k. II. 30. *vri ágybul* *lettél*. II. 72. *beteg ágyra*. III. 23. *ágya*. III. 144. az *ágyára* *hajla*. II. 142. az *ágyában* *nyukszik*. II. 143. — 2. *trágyált ágyak* (= *virág-ágyak*). I. 169.

Ágyu, áldgyu: *áldgyuk* *ropognak*. III. 104. *áldgyukkal* *töri*. I. 145.

Ágyu-lövés: *ágyulövéssek* miatt. III. 101. m. *áldgyulövés* *lén*. III. 102. *á-lövésnek*. III. 103.

ah! I. 101. II. 89.

ahit (= *vágyakozik*): *ahit* *száj*jal *kapják* (a *vizet*). III. 308.

Ahétatosság (= *devotio* Moln. A.): *ahétatossága*. III. 409.

Ajak: *ajaka* *zeng* I. 171. a. *mozdula*. II. 328. III. 129. a. *nyilása*. II. 337. *Musám* a. III. 410. — *klárist* *látnál* *ajakában*. II. 143. — *ajakát* *rágja* *mérgében*. I. 181. a. *mozdítá*. II. 317. — *klárisok* *ajakán* *száradnak*. III. 26. a. *marada csókja*. II. 340. — *ajaknak* *csók* *itt* az *fizetés*. I. 172. — *ajakárul* *klárist* *szakasztana*. II. 338. — *ayaki* *illy* *szókra* *kelé-*

nek. I. 129. III. 220. — *ajakokat* zengésre eresztik. I. 167.

Ajándék: a. tisztelte. III. 401. ajándéka. II. 343. — ajándékát. II. 345. — ajándékon adgyák. III. 356.

Ajánl: ajánlya magát. II. 69. ayánlyák magokat. III. 153. 255. ajánla jó napot. II. 291. ajánlák magokat Istennek. III. 183. méltó ajánlani. III. 281. ajánlnám. III. 406. ajánlván magát. II. 322.

Ajánlás: szép ajánlást láttz. III. 392. — minden ige nagy ajánlással bir. III. 399.

Ajtó: kinyílt ablak s' aytó. I. 20. az aytón ugató Cerberus. I. 5. aytajánál. II. 192. ajtó meget(t). III. 311.

Akad: a. hasonlókra. I. 91. valahova a. szeme mérgessége. II. 38. Márs a. szemében. II. 228. az golyóbis a. az mellyében. III. 83. az kezében a. palástya. III. 340. leveleid más kézre *akadnak*. II. 117. a. kertek köziben. III. 170. — hogy ne *akadgyonak* igéző szemekre. II. 53. — *akadt* (= elakadt) uttyát. I. 87. abban (t. i. nyavalyában) *akadott* (= megkapta a vérhast). III. 31. sok (t. i. ember) a. kézben. I. 131. a. veszélyben. III. 174.

Akadál: II. 88. *akadály*: III. 312. — van sok akadállya. II. 248. hány akadállya nincs. III. 201. akadályul légyen. III. 160. — *akadált* tész II. 52. itt-is a. hoz. III. 295. hány a. nem hoz ehez. III. 377.

Akadályoskodik: mások szívé-

ben-is a. (= mást is elbátor-talanít). III. 124.

Akar: a. szólni. I. 178. a. gerjeszteni. I. 189. valameddig a. (t. i. menni). II. 20. 46. a. irni. II. 54. az mit az pénz a. (t. i. véghez vinni). II. 105. nem a. mulatni II. 277. viszsza a. térni. II. 348. nem a. el-menni) III. 225. meg a. jád-zani III. 281. a. hű lenni vkihez. III. 348. — ha *akarsz* érteni. III. 391. csak *akarjad*. II. 101. *akarod-é* hallani? III. 281. — *akarja* fűzni. I. 123. a. hajtani. II. 339. III. 285. valahol *akarják*. III. 335. — tronfolni *akart*. II. 178. mulatni a. II. 186. a. udvarolni. III. 344. mikor *akarta*. II. 187. az Istenek így *akarták*. II. 30. — *akarna* szállani. III. 288. le *akarná* irni. III. 95. — *akarván* jól tenni. I. 56. kész-*akartva*. III. 119. 133.

Akarat: I. 106. III. 54. nincsen *akaratom* (=nem akarom). II. 318. — ha néki-is léssen ehez *akarattya*. II. 322. a. ellen. III. 82. 378. *akarattya*bül. I. 199. *akarattyanak* kedvet tett. I. 137. *akaratt yok* telik. III. 50.

Akaratosság: I. 37.

Akar, akár: akár eget-is emelne. I. 110. — akár ki keziben. II. 92. — akár melly nagy tábor. I. 100. akár melly bölcs elme. II. 264. — akár mi szél. I. 40. akár mi keserű. I. 206. akár mi köveit. II. 15. a. m. gaz (t. i. ember). II. 22. a. m. mást. II. 111. a. m. do-

logban. II. 116. a. m. kis hideg. II. 159. a. m. vad. II. 254. a. mi-is. III. 18. a. m. titok. III. 39. a. m. kis dolog. III. 65.

akaszt: a. lépének ragadóványára. I. 25.

akkor: czl. I. 44. 109. 153. II. 142. 198. 227. 264. III. 31. 32. 57. 73. 76. 376. akkor-is: II. 253. III. 68. 106. 337. 365. 395.

Alacson: a. (= csekély) elmém ajl. 6. a. dolgok. I. 107. 120. nincs oly a. (t. i. sorsú ember). II. 107. nem a. búval törőd-vén magában. III. 277. a. térség. III. 394.

Alá: a. volt járása Ferenczhez. III. 23. alája ásott por. (t. i. puska-p.) I. 74.

Alábocsát (= lebocsát, leereszt): a.-bocsátattya az létrát. III. 274.

Alácsüggeszt: a.-csüggesztette fejét. I. 178.

Aláereszkedik: a.-ereszkednek. III. 113. alá-eresztette követét. III. 180.

Aláfut az völgy. II. 219.

Alájáró (= lemenő) t. i. ember. II. 217.

Alákiöld: küldgyük alá Mársot. I. 127.

Alámegy: a. menni (= le-menni). II. 297. Sem alá nem akar, sem fel onnét menni. III. 297.

Alászáll: a. szálla (= leszálla t. i. a létrán) Kádas. III. 290.

Alatt: az édes szók a. mérget gondolhatott. II. 314. — alatt-

lévőt. III. 59. alattok ugrálnak (t. i. lovak). III. 89.

Alattomban: I. 94. II. 226. III. 46.

Aláz: alázva fejedet. II. 125.

Alázatosan: alázatosan. ajl. 1. nagy a. II. 123.

Alázatosság: alázatosságát. II. 69.

Alig (= nem igen): a. volt más hive. I. 43. a. ereszkedett. II. 135. a. mehetének. III. 156. csókot-is a. vár III. 384. hireket-is alig ha hallották. II. 30. a. (= aligha) irtak annyit. III. 407. a. várja. II. 100. a. ál(l)-hatot(t) bé lesére. III. 101. a. viszi testét. III. 186. a. birják lábai. III. 219. a. hogy (= majd-nem) kardra nem kelének. III. 175. a. h. sebbel nem ártnak. III. 203. a. hogy nem juta. III. 293. kérdést alig tehet. III. 302. a.-is tuthata tőle menekedni. III. 378.

Alja: annak (t. i. a várnak) allyában. II. 217. Murány-allyának neveztetet(t) u. o.; az falok allyával. III. 58. az falok allyára. III. 59.

Áld: áldgya az Istent. II. 168. áldgya Isten. II. 206.

Áldás: kívánom az Vrnak raytad bő áldását. II. 149. Isten áldásából. III. 72.

Áldozat: igaz á. temjénye. I. 55. Cáinnak meg-csünt áldozattya. I. 120. Ábelnek kedves áldozattját. II. 206.

Alkalmatos: a. módgyát. I. 32. a. üdő. II. 54. a. kastély. II. 94. alkalmatosb helyét. III. 57.

Alkalmatosság: II. 12. 103. alkalmatosságot lele. I. 25. a.-ot találni. I. 134. a.-ot várnék. II. 193. a.-ot venni. III. 9. az a.-ot örüli. I. 203. alkalmatosságát keresik. III. 44. a.-át nézi. III. 52. a.-át távoztattya. III. 383.

Alkalmatlan: a. helyem. ajl. 6.

Alkalmatlanság: III. 345. alkalmatlansága nagy az setétnek-is. III. 293.

Alma: az szép arany a. III. 134. az almát itilli Vénusnak. III. 137.

Alszik: nem a. az strása. III. 40.

Alvás: minden haylot(t) most alvástra. III. 305. lévén minnyáján most mély aluvásban. III. 283.

Álom: álomnak ereszkedvén. II. 78. á. szemekre ritkán szál(l). III. 8. — nem hoz csendes álmot az éy-is szemekre. III. 25. csendes á. vet(t) minden magához. III. 248. á. nem ad maderának (= nem hagyja aludni). III. 260. — édes álombul-is fel-köitének. III. 334. álmok sincs. III. 269. szem hajlot(t) álomra. I. 192. álmokkal. I. 169. álmaiban. I. 113. — álom-üző szellő. II. 3. álomhozó szellő. II. 142.

Álmos: láss munkához nem á. szemekkel. II. 6.

Álnok: az igaz s-á. közt gond választást tenni. III. 182. ha álnokul járs(z) (t. i. a titkot elárulván). II. 114.

Álnokság: á. térjen sok eskü-

vésedhez. II. 315. titkos álnoksággal sok rá szokot(t) vinni. III. 182.

Áll: csonkán á. I. 28. Murány meredekegén á. I. 99. egyedül rajtad á. II. 84. Wesseléni á. II. 251. strását á. III. 8. férre á. III. 91. *ál(l)nak*. I. 168. halmok á. I. 185. viselt dolgaibul Ferencznek á. (t. i. ez elbeszélte példák). III. 89. szerencse lábai golyóbison á. III. 192. — forró szándékom bágyat szívem *áll*ya (= elállja, elfoglalja). II. 33. uttyát á. II. 248. az vár kerületit nagy meredek á. III. 52. — szívéhez nagy forróság *áll*a. II. 291. bús gondban á. III. 290. az ajtó meget(t) á. III. 311. — Illyésházi mellé ezek-is *állának* I. 97. kender köziben á. III. 158. — kiki *állott* el-rendelt helyére. II. 255. bátran á. II. 267. félelem á. az szivekhez. III. 188. — Rákóczi mellé állottak. I. 68. — *állani* az üdő ellen. III. 18. nem sok Aszszony tanult illyeket á. (= kiállani, ilyenekben helytállani). III. 281. edgyütt á. III. 288. harczot á. III. 288. — erőben *álló* tölkéket. II. 160. lesben á. III. 244. két tizedbül á. őrizetet. III. 346. környül á. hegyek. III. 347. — ott ál(l)ván az kegyes. III. 292. (Az igekötős összetételeket l. a különböző igekötők betűrendjében.)

Állat (ige): á. stráságot. III. 10. — állasson bátyágot. I. 157. — állattyák őt az kalahuzságban. III. 86.

Állat (főnév): (Colchost) rettenetes állatok őrizték. I. 141.

Állás: létra állásához. III. 56.

Állandó: hűsége á. I. 53. á. nyugovást találnak. III. 192. ugyanállandók az épületek. II. 157.

Állapot: boldog az á. I. 173. állapattya hasonló-is ahoz. I. 179. az bús elmének, az ő á. II. 67. az szerelmesnek á. III. 4. m. minden állapottya szeretet-nevelő.

II. 335. szerencse, szerelem á. változással forog. III. 194. — nemes állapotból. II. 305. véred-is von nagy állapotokhoz. I. 65. nagy állapotokra vonatik. I. 121.

Állhatatos: annak á. szive. III. 398.

Állhatosság: I. 43. m. III. 77. szerelmének á.-át. II. 69.

Állhatatlan: á. voltod mutat-hatod. II. 316.

Állhatatlanság: az á. nagy szívhez nem illik. I. 39.

Által: titkos végezése á. czl. Mária á. való. I. 199. m. — *általa* lesz minden dolgod kívánt részen. I. 198. á. végez(z)ed dolgodot. I. 202. el-hittem á. jó végét dolgomnak. III. 133. á. (t. i. Kádas által) láttattya. III. 274. e' nagy erősséget á. meg-vették. III. 361. — általad üzentek. II. 123.

Általesik: el-tekélli, ezen hogy csak á. e. III. 44.

Álthat: bé-csinált ablakit házának ált-hattya (t. i. Cupido). I. 195.

Által-kele: az hír Tiszán által-kele. I. 25. — az hegyeket által-kele. I. 71. Jáson tengert

á. k. I. 140. Murány erőss uttyát á. k. II. 129. az nap uttyát á. k. II. 222. — által-kelek az zugó habokat. II. 169. tengert á. k. III. 50. — kétes gondgyait elméje ált-kele. II. 170.

Általmegy: mellyen (t. i. a hegyen) által-menvén. II. 218. (az falun) által alig mehetének. III. 156.

Áltul: az falt mint lovat ált-ülte. III. 296.

Amaz: 1. a. (személyre vonatk.) iszonyodik. I. 105. a. le-téteti. III. 34. a. illy választ ad. III. 62. felel a. III. 125. amaz-is nem késik. I. 197. — el-mennek amazok II. 268. mint a. III. 287. 288. a. meg-rivasztya. III. 372. — amaz (tárgyra von.) titkoltatta. II. 61. amaz nem szereti. II. 67. — 2. *jelzőül*: a. vers szerént. ajl. 7. a. köz dolgokat. I. 122. a. nagyhirű Muránt. I. 124. a. zugó habok. II. 27. a. szép Laeda. II. 81. a. hetven tallér. II. 153. a. magos tornyok II. 200. a. első követ. II. 239. a. szerzett szép hir. III. 127.

Amott: itt csak hét, a. négy-száz is. II. 265.

Am de á. (= bár) üvölcson ő. III. 110.

Ámbár: á. kénszericse Cupido fja-is. III. 385.

Angyal: a. szól belőle. III. 67.

Annál: a. inkább, mennél. I. 64. szerelem-is a. gyönyörű-ségeseb, me(n)nyivel. III. 239. a.-is nagyobb kedve áradása. II.

11. szerelmére (szive) a. inkább lobban. II. 167. ezen Wesseléni a. inkább indul (= fel-indul). III. 129.

Anya: anyok parancsolt Muránbúl. I. 81. a. után öltöznek gyászban. I. 83. — Cupido annyostul nyughatatlankodik. II. 326. — annyának el-fayzot(t) lyán(y)a. III. 195.

Annyi: van most ezer ann(y)i (t. i. tüze). I. 206. nem volt anyyi nép, mint. III. 73. nincsen a. hay-száll, me(n)nyit. II. 344. — *annyira* el-birta szivemet, hogy. II. 71. a. hatotta szivét, hogy. III. 23. — ann(y)ival fellyeb repüllön. I. 123. — anny(i)szor vette fel, hogy. II. 204. — elmém annyit serken, valahányat. II. 215. alig irtak a., me(n)nyit. III. 407. — annyi-val-is inkább. II. 47. 136. III. 306. az szép rósa annyival kedvesseb, mennél. III. 239.

Apró (= kicsi): a. dolgocska. ajl. 4: a. veritéke. II. 145. a. személyét egy fecskének. II. 188. a. lábaimra. II. 192. a. kerekain (t. i. az órának. II. 215. a. puskák. III. 104.

Arany: a. *főnévül*: Ot(t) tisztul az a., hol az tűz lángozik. I. 40. hied, s-neved finum arany, nem réz. I. 60. nem mind a. az, ki szokott félneni. II. 42. az bányász a. darabokhoz (fáradva jut). II. 229. az szép a. tisztul tüzekkel. II. 230. így jut (t. i. nehezen, akadálylyal) az a.-is az szép ragyagáshoz. III. 295. —

az *aranyat* próbára kell venni. II. 42. száz a. ada. II. 175. és m. — zománzos aranynak. I. 69. az próbált aranynak szépsége. III. 390. — az első (t. i. nyíl) arannyal fénesült. I. 188. — *2. jelzőül*: a. gypjas vitéznek. ajl. 3. eddig tett dolgaid véld a. gyűrőnek. I. 66. az a. gypjuért. I. 140. a. gypju felé. I. 142. el-emelé gypját az a. báránnak. I. 144. szép a. hajait rósákkal hintette (az üdő). II. 1. az a. szín lángot jegyez. II. 166. a. órát nyút kezében. II. 273. az szép arany alma. III. 134. nagyérdemü a. gypjuval kénállya. III. 415.

Aranyos: El-nyerte az gypját aranyas báránnak. I. 2. az aranyast (t. i. nyilat) szokta abban eresztteni. I. 189. a. hajait (Phaéton) tengerben meriti. III. 112. az aranyosokbul (t. i. nyilakból) egyet ki-vén. I. 190. Kádas M. vígan megyen aranyostul. II. 180.

Aránt: eleget tégyen fogadása. a. III. 37.

Ár (= becs): nincsen elegendő ára (t. i. a császári dicséretnek). III. 393.

Ár (= unda): az vizek árjai áradnak. II. 201.

Árad: 1. az vizek árjai áradnak. II. 201. — *2. átv. értelemben*: el-mulandó öröm gyakran árad. I. 23.

Áradás: annál-is nagyobb kedve áradása (átv. ért.). II. 11.

Áraszt: buját árasztja (átv. ért.) I. 195.

Árbocz: vitorlás á.-fák hajósul rengenek. III. 197.

Árnyék: 1. (az fák) kedves zöldsegeket árnyékkal eresztik. I. 167. az híves árnyékok mint sátorok ál(l)nak. I. 168. kiket (t. i. virágágákat) kedves árnyék borít zöld ágokkal. I. 169. (fa) árnyékában kedvesse mulatott. II. 186. — 2. *átvitt értelemben*: halál árnyékával világát borította. I. 82. mellynek (t. i. feledékenységnek) ha árnyéka el-nyomván. II. 343.

Árnyékos: fényesül az erdő á. zöldsege. II. 288.

Árt: mit ártok, ha. I. 102. leg-többet árt az szerelmeseknek (az irigység). II. 39. — azon van, hogy árcson. II. 45. — alig hogy sebbel nem ártnak. III. 203. hogy sem ártott, inkább. III. 145. — senki nem árthatott (Proteus) testében. II. 184.

Ártalmas: az egyenetlenség á. mindenben. I. 34.

Ártatlan: á. vér-ontás. II. 109.

Árul: árollya (= mutogatja) mindenét nagy ijetségében. III. 338. az orca á. tüzét titkos szándékoknak. III. 382. — régi árulója az orca az szűnek. II. 292.

Árva: 1. *főnévül*: gyászoló árvájára. II. 209. — 2. *melléknévül*: á. kis gyermeki. I. 133. á. özvegyképen. I. 134. az két á. szivet. II. 77. III. 361. á. életemnek. II. 330. á. személyemet. II. 344. az két á. főnek. III. 2. á. életemet. III. 253.

Árván: melly á. nyomorgok. II. 49.

Árvaság: á. élete. I. 133.

Ár-viz: mint essővel á., gondgya szaporodik. III. 24.

Ásít: ásitó pillantást az szemis férre tén. II. 3.

Aszszony: egy a. szavára. II. 264. egy a. szavának. III. 119. egy a. szavaiból. III. 128. egy a. szavain. III. 222. nem sok a, tanult illyeket. III. 281. nagy igyekezet ez egy a. szivétül. III. 286. az szegény a. III. 302. mond az A. III. 366. — mind az három *Aszszont*. III. 366. — egy szegén *Aszszonnak*. III. 83. örög a.-nak. III. 336. — Sz. M. *Aszszonyal*. czl. Sz. M. *Aszszonnak* ajl. 1. az két A. közöt(t). II. 122. — *Aszszonyom* II. 269. III. 276, 337, 371. Kegyelmes *Aszszonyomnak*. ajl. 1. III. 133. *Aszszonyomná*. II. 83. — *Aszszonyod* szavával. II. 122. — *Aszszonyodhoz*. III. 314. — *Aszszonya*. III. 291. A. nevével. II. 130. A. szavával. II. 175, 235. III. 310. A. szivet. III. 275. — *Aszszonyáért*. II. 8. — *Aszszonyához*. III. 290, 353. — *Aszszonyának*. II. 98. — *Aszszonyátul*. II. 205. III. 325. — *Aszszonyával*. III. 327, 343. — Nem tanácsos dolog *Aszszonyoknak* hinni. III. 120. Bolhák A.-nak szokott ellenségek. III. 333. az A. felől. III. 367. sok szép A.-at (az szerelem meg-hajtott = meghajlított). I. 163. — *Aszszonkám*, *Aszszonykám*. II. 190, 197, 301, 313. III. 324. A.-nak. II. 64, 84. III. 110,

149. — A.-mal. II. 57. — Aszszonkád. II. 203. — *Aszszonykája*. II. 290. A.-nak. III. 351. — A.-val. III. 20, 118.

Aszszonyság: vagyon most ott két féle A. II. 121, 307. — szép Aszszonyságnak. II. 309. A.-ot. II. 313. A.-dal. II. 297. — Aszszonyságát. II. 35.

Atya: hogya nagy Atilla volna az atyád-is. II. 265. jó hirü atyádnak. II. 309. — nevéül attyának. III. 81.

Atyafi: tudgyátok Atyámfiatul vet(t) rövidségemet. III. 251. — az Atyafiak-is mind ottan lakának. I. 93.

Audientia: audientiát kérj tőle. II. 123.

Avagy = vagy: czl. II. 30, 98, 111, 137, 253. III. 35. 166.

Az (= ille): az a' szép vitétség. III. 126. Porkolábot hiják, az-is el-érkezék. III. 315. jövendőllött az-is. III. 369. s-az árollya tüzét. III. 382. Nem ál(l) meg hímének, az hizelkedgyen bár. III. 384. — *azt* kire bizhatom? II. 41. *azt* az órát. II. 154. *azt-is* elrekeszté. III. 350. — *annak* emlékezete. czl. ajl. 6. a. okosnak kel(l) lenni. II. 46. a. az módgyával. II. 173. III. 20. a. az allyában. II. 217. a. hozzá szokni kell. II. 229. a. az kezében. II. 311. a. szint adának. II. 352. a. csalásában. III. 11. a. rendi ellen. III. 17. a. az végére. III. 56. a. megvétele. III. 116. a. ártott. III. 145. a. szavaiban. III. 146. a. fogásához. III. 278. a. dicsiretéről. III. 391. a. mi

voltáru. III. 392. a. itillője. III. 408. — ki becsületet téssen, annál személyem meg-vetett nem léssen. II. 74. — *azok*, az kik. I. 184. *azok-is*. III. 156. 306. *azok* erejekkel. II. 267. *azok* mivoltokot. III. 30. *azok* füzéséhez. III. 49. *azok* tanácsából. III. 79. *azok* erejével. III. 100. — *azoknak* viselőinek. ajl. 4. a. keménségek. I. 164. a. szépében. II. 14. a. az uttyát. II. 248. a. uttyokot. II. 278. a. látása. III. 256. a. rezzenése. III. 261. nehéz az várás *azoknak*. III. 267. vet ellent *azoknak*. III. 382. — *azokat* (kivételesen: *azokat*. I. 162): I. 122. II. 14, 303. III. 10, 34, 35, 49, 55, 64, 92, 270, 283, 355, 362. — *abban* hadgya (= annyiban h., hogy föl sem veszi). II. 56. a. keress módot. II. 86. a. (t. i. vérhasban) akadt. III. 31. lakik vala a. (t. i. a várban). III. 69. — *azokban*: ajl. 4. II. 213. III. 130, 405. — *abbul*: I. 136. II. 192, 211. III. 126, 233, 404. — *azokbul*: ajl. 4. III. 49. — *azokbéli* (t. i. vizekben lévő) halak. III. 394. — *azért* (t. i. az ajánlott pénzért): II. 111. (okhatározói értelemben l. külön czímszó alatt). *azokért*: III. 64, 66. — *Ahoz* elégtelen készülem. ajl. 6. *ahoz* venni. II. 54. *ahoz*, az ki. III. 75, 357. *ahoz* adának. III. 81, 375. bátorittya a. III. 343. *azokhoz*. III. 314. — *azoknál*. II. 50. — *arra*; a. való az szem. II. 13. a. szert tehet. II. 22. a. nem

vehetet(t). II. 70. a. vál. II. 251. a. le-ülteté. II. 295. a. érdemes. II. 301. a. indulának. III. 171. a. térének. III. 184. a.-is. III. 268. a. veté gondgyát. III. 350. azokra ajl. 4. — *arrul*: a. másra kelnek. II. 12. a. szólni. II. 123. a. gondolkodik. II. 197. a. üzentem. II. 214. a. való. III. 37, 364. a. tudakoznod. III. 313. — *attul*: II. 89. III. 368. — *azzal*: II. 55. II. 194. III. 284. a., hogy. II. 316. a. együtt. II. 80. azokkal: I. 123. II. 51. III. 404. — azok nélkül: II. 329. — *azon*: 1. *névmásként*: azon van (= az a szándéka.) II. 45. azon-is törődik. II. 92. azon törvén magát. III. 37. azon aggód-nának. III. 241. azon (t. i. lajtorján). III. 206. azon lészek. II. 331. — 2. *jelzőül*: azon Nagyságtok cselekedete ajl. 5. 6. azon (= ugyanazon) szolgám. II. 207. azon (= ugyanazon) pásztor. III. 370. — 3. *főnévül*: azon (= ugyanaz) teheti kedvessé. III. 5. az mostani azont viselő nyelveknek szava. ajl. 5. azont (= ugyanazt) cselekedgyék. III. 284.

Azaz (= id est): Vénus és Márs, azaz szerelem és vitésség. ajl. 7.

Azelőtt (időhatározóul): I. 125. II. 8, 44, 242, 279.

Azért (okhatározóul = *az okból, tehát*): I. 164. II. 6, 53, 97, 113, 119, 121, 222, 228, 232, 263, 277, 281, 306, 328, 330. III. 29, 43, 44, 57, 66, 86, 88, 100, 111, 131, 150,

207, 235, 241, 257, 290, 325, 329, 346, 350, 379, 401.

Az holott (= a hol): szokott mulatságom a. h. készen vár. II. 276.

Az hová (= a hová): a. h. szánta volt (t. i. csókját), oda nem ragada. II. 340.

Az melly, az mi (= a melly, a mi): 1. *jelzőül*: Az m. magas(s)ágon. II. 217. — 2. *visszamatató névmásul* (rendesebben: *az ki*; 1. ezt): az uj bástyá, az melly III. 57. Meg-adgya az Isten, az mit szivünk kévánt. II. 331.

Az mikor: II. 324.

Az mint: úgy — az mint. ajl. 6. az m. üle. II. 328. az m. ő rendeli. II. 333. az m. meg is indul. III. 348. (L. még: *mint* alatt.)

Az mint hogy: Az m. h. mindgyárt-is el-készüle. II. 277. (L. még *minthogy* és *mivelhogy* alatt.)

Azonban: 1. (= de): kedvét ne találd a. II. 43. meg-eléglé Vénus a. terheket. III. 289. — 2. (= akközben, azalatt): I. 82, 195, 203. II. 90, 142, 152, 168, 171, 197, 213, 222, 226, 272, 275, 290, 291, 352. III. 22, 34, 112, 137, 151, 157, 165, 174, 188, 198, 242, 277, 292, 298, 306, 326, 355, 373, 386, 389, 414. — 3. (= pedig): a. az küldett órácskát nagy kedvessen vettem. II. 214.

Azonközben: I. 85. II. 113, 196, 260, 339, 310.

Azontúl: Erre légyen gondod a. I. 67.

Azután (időhatározóul): II. 146. III. 179.

B.

Bagoly: üvöltő baglyok-is bút nem kiáltának (t. i. Mária lakodalmán). III. 387.

Bágyadt: bágyat szívem. II. 33. bádgyat füvekre. II. 171. b. fecske. II. 198. b. szívem. II. 300.

Bágyadtság: bádgyatságom. II. 196. bádgyadotságáru. III. 32.

Bágyaszt: az bú, s-az gond bádgyasztanak. III. 27.

Baj: 1. (= certamen, lucta, Moln. A.): Edgyik az másikkal bajt vít s-tusakodott. II. 60. — 2. (Molestia): mell(y) bayjal jut ott-is igyekezetéhez. III. 377.

Bajnok: illy vitéz baynoknak talált volt kezére. II. 259.

Bajos: még-is bajos (a) dolga. III. 219.

Bal: 1. (= levus, sinister, Moln. A.): hol jobbra fordíttya s-hol az bal vallára. III. 341. Most válik-el, az sors veszi melly vállára, Jobbra emeli-é, vagy veti ballyára. II. 156. — 2. (= malus, malignus, Nyt. Szót.): men(n)yi bal szerencsét Vlysses szenvedett. I. 6. Az igaz szeretők nem csalnak, Mérget méz szín alatt(t) az bal szivek adnak. III. 146. Szerencse lábai jobbrul balra szál(l)-nak. III. 192. hol jóra, hol balra szerencse csavarog. III. 194.

Ballag: I. 177. III. 24. —

midőn ballagnának. III. 152. — dolgom végeig ballagtam. ajl. 6. — ballagván. III. 172.

Bán (= dolet, poenitet, Moln. A.): nem bánom. I. 7. bánnya, hogy. II. 317.

Bánat: bánattal aggosztnak. II. 332.

Bánatos: b. orczával. I. 177.

Bánik: Vgy mint amazokkal, ezzel-is bánának. III. 260. Plutóval bánat hasonlóképen. I. 162.

Bánt: nem bánatom életed. II. 79. illy ijedség bántya. III. 340. nem báná. III. 320. nem bánták életét. III. 214.

Bántallan: b. elhadni sajnállyák. I. 90.

Bányász: II. 229.

Barát: Meg-hitt barátodnak szóly néha biztodbán. II. 43. Rosz végezés vagon az barátom felől. III. 215.

Barátság: barátságban éltek. II. 44.

Barom: b.-formáló Circe. II. 40. sok barmot érének. III. 156. (Circe) emberi szép személt b.-ra fordított. III. 121. — barmok lehellések. I. 193. — az pórok barmára ottan talállának. III. 152.

Bár: b. költőzzél. I. 156. ellene b. állasson bástyákat. I. 157. csak az enget(et)etnék b. természetemnek. II. 188. b. ne jelencsék-is. II. 292. b. maga Apelles itilője légyen. III. 96. adgyon b. szint ennek. III. 280. ki hallott illy próbát bár öreg esztül? III. 286. hízlekedgyen b. III. 384. más b. beszéllene III. 409.

Bárány: (Jáson) el-emelégypát az arany báránna. I. 144. nyakán füg báránnya (t. i. az arany-gyapjas rendnek). III. 415.

Bástya: (Murány-vár) bástyáit ez s-az-is rakatta. I. 75. ellene bár erős bástyákat állasson. I. 157. az új bástya. III. 57. az bástyára hozzá. III. 59. megállván az bástyán. III. 300. hóhér-bástya. III. 41. az hóhér-bástyáru ben(n)ünket le-vetnek. III. 128. mint az hóhér-bástya van, arra térének. III. 184. Mégyen szolgálival az hóhér-bástyához. III. 264.

Bátor: Melly bátrab közöttök, nehéz választani. III. 288.

Bátorít: ha b., hogy szölly. II. 124. bátorította magát. I. 88-III. 100, 274, 372. b. egymást. III. 88. b. (t. i. őt). III. 343. b. ökököt. III. 301. — ő bátorította félelmekben. III. 358. — az szerelmet az vités(s)ég bátorítván. ajl. 7. b. egymást. III. 171.

Bátorítás: De gyars Wesseléni az b.-ban. III. 102.

Bátorodik: ilyen feleletre nyelve. b. II. 328.

Bátorság: Mária bátorsága. III. 287. m. — nagy bátorságát az Wesseléninek. II. 266. szokott bátorságot az katona végyen. III. 150.

Bátorságosan: nem mersz arrul szólni b. II. 123.

Bátortalan: b. ugyan még első tűzében. II. 147.

Bátran: b. jár. II. 130. b. induly. II. 232. b. repüll. II.

252. b. állott az hét vitézekkel. II. 267. b. felel. II. 315. b. veti fejét veszélyekre. III. 138.

Bátya: Te-is F. F. Battyáddal jelen vagy. III. 97.

Becsület: ki írásomnak becsület tészen. II. 74. ha becsületedhez illik. II. 315.

Belélő: Terjednek hatalmi az belé-lőtt ny(i)lnak. I. 204.

Belől: belőle vér csorog. I. 41. ki-gyövéen belőle. II. 285. Angyal szól belőle. III. 67.

Belső: b. Titok Tanácsának. ajl. 3. Az orca czégre az b. dolgoknak. III. 382.

Béáll: Alig ál(l)hatot(t) bé végezett lesére. III. 101.

Béocsát: Másként bé nem bocsát ez a' nagy erősség. II. 37. bocsáss-bé Muránban. II. 319. bé-bocsáthassa Wesseléni Muránban. III. 55. m. Bé-bocsátják az kin-lévő vitézeket. III. 346. az vitézek — bé-bocsátatnak. III. 346. m.

Bécsinál: bé-csinállya (t. i. levelét) II. 153. — bé-csinált ablakit házának. I. 195.

Béérkezik: b.-é. Német és Magyarság. III. 345.

Béfed: bé-fedi az felét. III. 340.

Béhág: az kin (t. i. bástyán) ez bé ne hághasson. I. 157.

Béke: Kinek végeződik békével szöllása? III. 109.

Békerül: (az hír) csácsogó szájával sok földet b.-k. III. 389.

Békesség: Ellenkező dolog háboru, s' b. I. 13. hol b., öröm stb. sétálnak. I. 168.

Békesség: (az üdők) néha b. napokkal derülnek. I. 12. Vagyon b. öröme óránként. II. 29.

Békéllik (= reconciliatur, Moln. A.): Kezéhez b. az kedves kegyesnek. III. 304.

Békösön: köszöny-bé hozzája. II. 123.

Bélyeg (= stigma Moln. A.): Annak (t. i. a márvány-kőre metszett czímernek) az béllegi hamaréb el-vesznek. I. 117.

Ben, benn: 1. (= intus Moln. A.): Az mikor ben hordoz tüzeket, ideki... I. 153. — 2. *személyragozva*: meg-rögzött az vad erkölcs benned. I. 33. benned helyheztetett reményemért. II. 319. Ne legyen egyébhez benned-is az hűség. III. 313. — gerjedez az nemes vér *benne*. I. 110. Nyughatatlankodik b. az Nemes vér. I. 125. Kinek lángja b. mikor erőt vészen. I. 147. Szemérem, szerelem b. viaskodott. II. 60. b. föröszténém. II. 192. gerjed b. lángja. III. 137. b.-is hasonlót találhatnék. III. 405. — ben(n)ünk le-vágnak. III. 223. követ ben(n)ünket (t. i. az emlékezet). ajl. 5. ben(n)ünket le-vetnek. III. 128. (az üdő) ben(n)ünköt mayd elzár. II. 342. b. III. 227. — csak bennetek bizom. III. 250. — 3. *közül* értelemben: Ben(n)ünk kit levágnak, kit.. III. 223. Kit meg nem öl benne, Fülekre emeli. III. 92.

Benmaraszt: Az többit benmarasztja. III. 348.

Benvan: ben vala. III. 173. Mikor már ez az tűz ben-lészen Muránban. I. 149. — ben-lévő tűzéhez vezesse. I. 149. — az ben-lévők ijednek. III. 326. az ben-lévővel lévén szövetsége. III. 148. — Görögök praedái az ben-valók lettek. I. 130.

Bémegy: Muránban W. mi-képen ment be-is. III. 3. az vérhas Muránban-is bé-ment. III. 31.

Béna: holmi csonka s-bénna. II. 22. (Molnár A.-nál is: *bénna* — mutilus).

Bér (= merces, praemium, Moln. A.): annak venné fel az bérét. II. 110.

Bérekeszt: bé sem rekeszteti (t. i. az ajtót és ablakot). I. 120. — bé-rekesztett Sirjoknak fogságából ajl. 4.

Béres (= mercenarius, Moln. A.): Az béres szolgálk-is fogják munkájokat. II. 4.

Beszéd: Az egekbeliek kelnek illy beszédben. I. 118. Kivel ereszkedvén magányos beszédben. II. 101. — dorgáló beszéddel illetél. III. 221. — mi vitte pástort e' beszédre. III. 373. — beszédül csókokra kelnek. II. 12. — Vesz nyelvére kemény beszédeket. III. 61. — illyen *beszédekkel* illeté. II. 113. sok szép b. II. 233. Sibongnak egymás közt támatt b. III. 115. Szégyen pironkodnod illyen b. III. 132. — Illyen beszédekre az nyelvét függeszté. II. 295. S'hol mi b. egymás között kelvén. III. 365. — Hal(l)d beszédemet. II. 301.

Ohajtás szakaszsa félben beszédedet. II. 124. Szolgáihoz való beszéde. III. 250. m. — beszédéből biztatást hallnak. II. 268. Ha Musám ajaka venné beszédéhez. III. 410. — színes beszédével. II. 281. Svádát (követi) b. II. 336. inti b. II. 348. biztattya (őket) sok szép b. III. 100.

Beszédű: Mely kedves b. III. 406.

Beszél: késedelme okát beszéli. II. 268. m. — Titkos szándékokról magán beszélének. II. 174. — hogy beszéllyek veled. II. 86. — Virtusról más-is had(d) beszéllyen. III. 412. — Az Vesta-szüzekről más bár beszéllyene. III. 409. — beszélni lehessen. II. 154. — kedvesével ha nem beszélhetett. II. 185. — miként (= hogy) véle beszéllyessen. II. 100. — ő felőle annyit beszéllyetnék. III. 405.

Beszélgetés: Hallatik nyájas b. I. 172.

Beteg: mayd b. ágyra történik szállása. III. 23. — Az b. erszénynek igen jó orvosság (t. i. a pénz). II. 103.

Betegség: Sok törődésében majd betegséget ér. I. 125.

Bételik: Az míg bé nem telik reménsége. II. 274.

Bétölt: Bé-tölti szivedet reménséggel. II. 203.

Bétesz: az száját bé-tette. I. 178.

Bévág: Ez vágja bé uttyát sok előmenetnek. II. 39. Az bé-vágot(t) erdőt nagy munkával hágják. II. 237.

Béverekedik: bé-verekedének (t. i. a faluba). III. 175.

Bévesz: bé-veszi (t. i. az orvosságot.) III. 39. — Eő társaságokban méltán bé-vehetnék. III. 405. — bé-vett elméjéből — ki-esnek. I. 117.

Bévisz: S' hogy bévítették hirünk. III. 103.

Bézárul: Bé-zárlott kapuját (t. i. a várnak). III. 324.

Bika: Minden szöglet részit olly bikák fekütték. I. 141. — bikává változtatta (a szerelem Jupitert). I. 161.

Bir: 1. (= possidet, habet, Moln. A.): Ezt (t. i. Murány várát) régenten hol egy, hol pedig más birta. I. 75. Mellyen (t. i. a levélben) minden ige nagy ajánlással bir. III. 399. (Kedves képet), mellynek jövendőben szép személyével bir. II. 334. — 2. tud értelemben: Nagyot nem bir (= nem tud, t. i. tenni) az kis erő tehetsége. III. 38. — már tovább nem birom tüzetet (t. i. elviselni). II. 71. alig birják lankat lábai (t. i. vinni). III. 419. — 3. *legyőz* (= lebir) *megbirkózik* értelemben: Végre vassal-is bir (= a vasat is legyőzi). I. 115. — (az üdő) könnyebben birja az sengéket. II. 160. az egek sem birnak hatalmival. I. 160. — nem birhat tüzével. II. 348. az kikkel (t. i. kősziklakkal) birhatnak (a medvék). II. 250. nincs, ki (szerelem) tüzével birhasson. I. 157.

Birodalom: 1. *birás*, *hata-*

lom értelemben: Biradalma alól az télnék ki-kélne (az esztendő). I. 16. Holdúlt sok nemzet (Róma) nagy birodalmának. I. 36. — 2. *ország*: magát szép birodalmának hosszával s-szé-lével vendégének adá. I. 139.

Bi-zabí: b. z. illy kedves tót nótát mondottak. III. 164. (Magyarázatát I. a tárgyi jegyzetek közt.)

Bizik: nem bizom nagy széltre kis kormányom. II. 48. bizom bennetek. III. 250. bizik, hogy III. 72, 276. b. dolgához. III. 79. b. Istenben. III. 248. — *bizza* dolgát levelekre. II. 53. b. követre. II. 176. reá bizza levelét. II. 114. reá bizzuk. I. 67. — az mit reád biznak. II. 112. levél, melly reá bizatik. II. 177. az miben bizának. III. 210. Hires erejéhez (t. i. a várnak) bizának. I. 93. — bizzon igaz hűségemhez. III. 77. bizzuk erre (t. i. Vénusra) Murány erőségét. I. 145. bizzák Wesselénre, hogy I. 98. — bizni ezt sok nyelvre (nem tanácsos). II. 48. Nem jó titkot bizni akár ki kezében. II. 92. — bizván azok számában. I. 95. Aszszony szavára bizván életeket. II. 264. — reá bizandó dolgát. II. 101. m. rád bizandó dolgom. II. 114. — azt kire bizhatom. II. 41. levelekre az miket bizhatnak. II. 51. — bizot(t) meg-hit(t)séget viseltek. II. 44. — Meg-hitt barátodnak szóly néha *biztodbán* (= ha bizhatol benne). II. 43.

Bizodalmás: Bizadalmasab(=

biztosabb) lesz osztán az nyereség. II. 161.

Bizony: Bizony Murány várát így meg nem hághatod. II. 316.

Bizonyos: 1. *jelzőül*: bizonyos (= megbízható) követnek kell azt (t. i. a levelet) vinni. II. 54. — 2. Bizonyos (= egy bizonyos, valami) ok nélkül. II. 91. b. szin alatt. II. 237. Ha van b. vad valamely Ligetben. II. 243. bizonyos jelekbül. III. 364. — 3. *állítmányul*: Nem bizonyos, dolgát mi fogja követni. III. 191.

Bizonyság: az história üdők bizonysága (= testis temporum). ajl. 4. az históriáknak bizonyosságából. ajl. 4. — bizonyóságot tégyen. II. 128. — De Mária bizonsága mentségének. III. 323.

Biztat: Muránnak meg-vétele felől biztattya. I. 199. m. — Biztattya: ne félyen. II. 118. b.: meg-mondhattya. II. 322. az vitézeknek sziveket b. (= bátorittya). II. 325. őket-is b. III. 100. Illyésházínét b. III. 343. m. — biztatván Wesselénit. II. 268. m.

Biztatás: B. s-reménség kétségre szállának. III. 210. Wesseléni biztatása. II. 119. m. Beszédéből illyen biztatást hallának. II. 268. Tőled reméllitem b.-t. III. 130. Olly biztatásodat mikor látod. II. 125.

Bizvást: Azért véle közöld b. szándékodot. I. 202. követségedet b. megmondhatod II. 125. titkos indulattyát b. megmond-

hattyu. II. 322. vidd-el b. szeme elől (t. i. lovát). III. 215. b. kezd dolgához. III. 248. hasonlót b. találhatnék. III. 405.

Bocsát: Plutóhoz bocsátom (= küldöm) ebédre lelkedet. III. 317. Nyelvedet illy szókra bocsátod (= ereszted). II. 125. ny(i)lát szívében bocsáttya (= ereszti). I. 197. Le-lövi, s-az lelkét Charonhoz b. (= küldi). III. 211. Mit mivellyen véle, tanácsra b. (=ereszti). III. 212. — az köd bocsátott (= eresztett) volt harmatot. II. 294. bocsátotta magát kétséges koczkára. II. 156. — oda miként bocsáthatom? II. 41. — bocsátattam hozzád. I. 199. az többi fegyverek nélkül bocsátattya. III. 348. (L. még: *alá-bocsátat.*)

Bocsátkozik (= ereszkedik): S' ugy bocsátkozhasson az falok allyára. III. 59.

Bódul: Valának el-rémült s-bódult zaydulásban. III. 330.

Bojtorványos: b. gaz. I. 175.

Bokor: Dőlt az szomorúság egy Tövis-bokorhoz. I. 179.

Bokréta: (az félsz) tollas bokkrétátot le-fejtyet. III. 319.

Bokrétás: b. süvegek. II. 108.

Boldog: b. az állapot. I. 173. b. dolga volt. II. 182. b. az az óra. II. 298.

Bolha: Bolhák Aszszonyoknak szokott ellenségek. III. 333. b. természetű. III. 333. m.

Bolond: az sárga b. szín. II. 163.

Bolondság: 70 ezüst tallér

nem tréfa s-b. II. 103. az b. szele. II. 165.

Bolyog: az úton-járó ide s-tova b. II. 139. sokáig ugy b. III. 341.

Bor: bort-is hoznak. III. 308.

Borit: kiket árnyék b. zöld ágokkal. I. 169. kit (t. i. órát) zománcz b. II. 273. Halál árnyékával világát borította. I. 82. — (Circe) sok orczákat rút bőrral borított. III. 121. nagy setét borította az eget. III. 169.

Borostyán: Zöldellő borostyánt Bacchusnak szentelnek. III. 231.

Borul: B. orczája-is félsz haloványával. III. 327. (Ferencz szive) borult volt köddel. II. 162. Borult volt életem homályban. III. 252.

Bosszonkodik: Solymosi szavain Ferencz b. III. 124. b. Ferencz. III. 211.

Bosszontás: Pénz miat(t) esik sok b. II. 109.

Bosszu: valami b. ül vala az szívéen. II. 179.

Botlik: botlonak s-esnek is. II. 240.

Böcsül: föllyeb böcsülte őtet mindenénél. I. 138.

Böcsüllet: I. 41. becsüllet. I. 41. Az böcsüllet lévén tárd-gya fegyverednek. I. 61. Nehez s-rögös az b. úttya. I. 109. — VigyázMária az b.-re-is. III. 381.

Bölcs: b. találmány. I. 7. Róka most az világ, s-b. az practikában. I. 151. Istennek b. végzéseként. II. 29. b. elme. II. 264. b. suggallás. II. 278.

b. tudománt ígér Pallás. III. 136. Az szerelem b. az mesterségben. III. 139. az Istenek b. rendelesekbül. III. 364.

Bömbölés: (a medvék) hallatlan bömbölést indítanak. II. 249.

Bó: b. irásokkal le-ábrázolván. ajl. 5. b. szerelmet ereszt (a nyilak) végében. I. 146. Ké-vánom az Vrnak raytad b. áldását. II. 149. az viznek van b. eredeti. II. 158. b. szóval üzen-tem. II. 214. találni b. rákos vizre. II. 218. Wesseléni b. példája ennek. III. 201. — szolgám által bővebben üzenek. II. 152.

Bőr: Az szemérmes orcaza gyenge bőrrrel fedett. II. 135. az vad bőre hámlott. II. 256. (Circe) sok kedves orczákat rút bőrrrel borított. III. 121.

Bötü: Eörökös bötükkel nevét jegyzteti. III. 400.

Bövül: az hir, valamelyre megyen, b., s-szaporodik. I. 24. bővült-is értéke. I. 76.

Bú: Az bú, s-az gond, csuda az mint fogyasztanak. III. 27. Az bú az elméket tészí csendetlenné. III. 28. szívét nem kevés bú szállja. III. 275. nem bút s-ként. II. 29. bút ereszt szívére. III. 25. (Echo) bút nevel szívében. III. 107. mennyi bút az gond rajta tehet. III. 218. bút nem kiáltanak (a baglyok). III. 387. — Minden búm örömré fordúla. II. 300. Vége van már búmnak. III. 303. — buját árasztja. I. 195. — Néha haszontalan búban az szű fírad. I. 23. Búban forott fejét. I.

179. — Meg-emészto búval senki szive nem teng. I. 171. Nem alacson búval törödvén magában. III. 277. Azon nem csak kisedet búval aggódnának. III. 241. Teste nedvessége búval el-szárada. III. 108. (A szerelem) hol vig, hol búval nyomorog. III. 194.

Bucsuzik: b. Erdélytül. I. 86. b. tóle. II. 345.

Bujdosik: fel s-alá bujdosván. III. 169.

Bujdosás: Fél óránál többet b.-nak adnak (= bujdosnak.) III. 170. — bujdosások (=uk). III. 170. m.

Bús: Háborodot(t) Tenger az te b. életed. I. 200. b. elme, elmém, elméjét II. 33, 67. III. 34. b. szívében szívem, szívét. II. 66, 89. III. 193. b. fejemnek, fejére. II. 84. III. 29. b. gond, gondban. III. 241, 290. b. fogságban lévő. III. 51.

Búsul: b. elméjében. II. 92. és m. b. s-gondolkodik. III. 24. fárad, b. III. 219. az Fejedelem b. III. 389. — eleget busulnak. III. 169. — Igy busúlt elméje. I. 113. b. szive megindul. II. 167. mint az b. vadván. I. 113. — busulván. I. 98. el-lopott kölkeín b. II. 257.

Busulás: Mária törödése s-b. III. 23. m. Mária b. Wesseléni késedelme miat(t). III. 277. m.

Buzog: (Pegasusbul) fakatt kútnak buzgó forrásárúl (sokat írnek). III. 404.

Buzgóság: szive buzgóságát ajánlja. II. 69.

Búz: rût b. ereszkedik. III. 318. eytett búzét tovább nem tûrhette. III. 320.

Cs.

Csabdos: (Wesselényi) mély sebeket cs. (t. i. a medve hátán). II. 258.

Csácsog: (az hir) csácsogó szájjával sok földet bé-kerül. III. 389.

Csácsogás: (Echo) mestere volt az csácsogásnak. III. 106.

Csahol: csaholó szájoktól (t. i. kopókétól). II. 254.

Csak: 1. cs. im módot lelne. I. 110. cs. módgyát találja. III. 43. Eltekélli, ezen hogy csak által-esik. III. 44. — cs. azon-is oh mint vidulok. II. 73. ám üvölcson ő, csak én maradgyak kedvében. III. 110. Bátran veti fejét veszélyekre, csak vadát vehesse lesekre. III. 138. Ha csak egy reméllett zörgést hal-lana-is. III. 272. csak gyógy-el. III. 276. csak közel vala már Murányhoz. III. 352. — 2. (= *egyedül, csupán*): cs. Isten tudgya. II. 99. Nem láttya más, cs. ő. II. 228. cs. heted magával. II. 235. cs. azt, hogy. II. 283. cs. ő maga tudós szándékában. II. 321. cs. te vagy reménye. II. 330. cs. Isten segíti. III. 14. cs. Kádós ehez segítsége. III. 38. akkor cs. köz helyly volt. III. 57. rövid volna cs. egy. III. 71. cs. ez szerént. III. 96. cs. az oda menés. III. 118. cs. holnapig. III. 127. cs. egy te-kéntétét. III. 214. cs. bennetek

bizom. III. 250. cs. az Isten viselt gondot életére. III. 294. csak kuvasz sem serkent elle-nek mozgásra. III. 305. azmint vagy, cs. úgy kell. III. 331. dolgaihoz szólók cs. csekélyen (= röviden). III. 412. — 3. (= *majdnem, csaknem*): kezdet(t) dolga csak el nem rontaték. II. 177. — 4. (= *bárcsak*): csak az en-get(t)etnék bár természetemnek. II. 188. csak hamar érkeznék, hala várja készen. II. 280.

Csak alig: cs. a. kérdheti. III. 328.

Csakhogy: cs. h. nehéz várni, mig. II. 273.

Csakhamar: cs. h. az követ-nél lének. II. 172. cs. h. egyen-ként ragattattya nyakon. II. 257.

Csal (ige): Az igaz szere-tők, mint Sirén, nem csalnak. III. 146. — Félek, ne csalas-sam valahogy azzal-is. II. 55. Sok szű csalatik ott, hol veti reményét. II. 179. Ariadne — csalaték hitében. I. 184. Okos Máriától csalatának. I. 97. — (A madarász) sipra nem csal-hattya mind az madarakot. II. 24. — az kik szerelmekben csalatván. I. 184.

Csal (= dolus, v. ö. *cseļ*): (Az aszszony) mikor leg hiveb-nek látczik hozzád lenni, Mint Siréna akkor szokot(t) csalra venni. III. 120.

Csalán: Arrul való gondgya-ád szívének csalánt. III. 37.

Csalárd: cs. most a' világ. II. 42.

Csalárdság: Titkos csalárd-

ságtul nem de nem félhetett? II. 264.

Csalás: annak csalásában mint lehessen módgya. III. 11.

Csap: az merre cs. fegyverek melege. III. 90. cs. az menykő. III. 166. kezét kardra csapja. III. 322. — az melly kőszikla csapatik vizekkel. II. 267. — haboktul csapatván (az gallya). I. 111.

Csapás: 1. (= járt út, tört út): Hol im csapásra jut (t. i. az úton-járó). II. 139. — 2. véletlen csapása (= az ellenségre ütése) fordul nyereségre. III. 12. — nagy *csapást* tehettek volna. III. 167. Ennyi vitéz ember nagy cs. tennének. III. 301.

Csapong: völgyek öblén az szók nyári menydörgésként fel s-alá csapongnak. III. 104.

Csapat: (Az kapitány) jelen van mentéje csaptatott ujjával. III. 310.

Császár: Illyésházi elméje császára hüvségén nem járván egy nyomban. I. 94. Cs. hűségére az Várat tartattya (Mária tisztéka). III. 285. Az várbeli tiszteket Ferdinánd császár hűségére esketik. III. 313. m. Az harmadik Császár Ferdinándhoz — esküdjél! III. 314. Cs.-hoz hú lenni ki akar, tudattya. III. 348. Cs. örül. III. 389. Hűség tükörének nevezi császára. III. 393. Lévén Császárnak érdemelt kedvekben (t. i. Wesseléni). III. 413.

Császárné: Maga az Cs. néki levelet ir. III. 399.

Csatlós: Eskütt csatlósival ökök (t. i. az elfogott katonákat) őriszteti. III. 258.

Csattogat, csattogtat: az Cupido szárnyát csattogattya. I. 195. — (Cupido) csattogtatván szárnyát, egekben repülte. II. 145.

Csavarog: Hol jóra, hol balra szerencse cs. III. 194. — Gyön, s-megy az kóborló mint az csavargó szél. I. 85.

Csekély: dolgaihoz szóllok csak csekélyen (= röviden). III. 412. — az falt méri, csekélyeb (= rövidebb) hol léssen. III. 56.

Cseléd: cselédemet. II. 212. Vigyázatlanságát unta cselédének. III. 62. — cselédével megáll. II. 281. jutván szemben cs.-vel. II. 344. — Formálván cseléde ellen nagy sémbeket. III. 61.

Cselekszik: hasonlót cs. III. 385. Ezt pedig az Echo cselekeszi velem. III. 105. nagy jót cselekesznek. II. 323. nem cs. ők semmi károkat. III. 153. az remenségért mindent cs. III. 207. — Hogy szeressen az szű, az szem cselekette. II. 9. Bizonyos ok nélkül azt sem cs. II. 91. Nagy dolgokat cselekedett. I. 6. Circe sokakon fortélt cs. III. 145. Vgy-is cselekettek. III. 214. — azont (= ugyanazt) cselekedgyék. III. 284. Az mint parancsolom, ugy cselekedgyetek. III. 254. — Kész lesz vala — gonoszt cselekedni. II. 111. kész ezt cs. III. 176. 315. — Nehez dolog az félsz, sokat cseleketett.

III. 319. — érdemessen cselekedet(t) apró dolgocska. ajl. 4.

Cselekedet: nagy emlékeztető cs. ajl. 5. örök emlékezet érdemlő *cselekedete*. U. o. és 6. 7. Vitézhez illendő volt cs. III. 401. hazájáért való nagy cselekedetét ajl. 4. — Nagyságtok nagy cselekedetihez hasonlót. ajl. 5. Ki hal(l)otta mását cselekedetinek. II. 266.

Csendes: cs. szerelmében. II. 29. Nem hoz cs. álmat az éy-is szemére. III. 25. cs. á. vet(t) minden magához. III. 248. cs. éczaka. III. 39. — Várom szerencsémét csendeseb üdőre. II. 48. csendeseb voltaért meztláb vetkeznek. III. 207.

Csendesedik: Csendesedni kezd gondos elméjével. II. 141.

Csendesen: Nyelvedet illy szókra cs. bocsátod. II. 125. Gyenge szerelemre csendessen gerjeszté. II. 144. Álmok sincs, cs. kit végezhesenek. III. 269.

Csendesít: Csendesítő szóval mond. III. 66. Kétes elméjét nem csendesítheti. II. 138.

Csendesül: cs. az sereg. II. 234. — csendesült az pórság. III. 173.

Csendesség: Az egész föld táját nagy cs. tartya. I. 194. — Éczaka sem lehet kívánt csendességek. III. 333. — Szép magaviseletet szelid csendességgel. III. 95.

Csendetlen: Az bú az elméket teszi csendetlenné. III. 28.

Cseng: Egymáshoz üttetvén

(t. i. a tallérok) cs. az olvasása. II. 102.

Cseppen: Abbul cseppent vért. III. 233.

Csép: meg-bomlot(t), mint cséppel az kive. I. 43.

Cserél: Cserélt ábrázatot magamrúl le-tennék. II. 198.

Csiga (= trochlea, Moln. A.): az uj bástya, Az melly szomszéd-ságát az Csigáknak (= felvonó cs., gép) tarttya. III. 57.

Csigáz (= gyötör): Itt (t. i. Cupido házatáján) az nyugott szívet nem csigázza kétség. I. 173.

Csiklandás: (Az tallérok csengnek.) — Érkezik az szemnek honnét csiklandása (= izgatása, ingerlése). II. 102.

Csikorgat: (Az harag) fogát csikorgattya. I. 181.

Csillag: (Phosphorus) az több csillagoknál fényesebben kelő. II. 335.

Csillagos: Cs. széke az magos egeknek. I. 119.

Csinál: (Daedalus) csinál azokbul (t. i. tollakból) szárnyokat. III. 49. — Útat csinállyon. III. 150. — Itallyának oly izt Pandora-is csinált. III. 122. Míg ő utat csinált. III. 360. — Az régi versek-csinálók irásábúl ugy tanúltam. ajl. 6.

Csintalanság (petulantia, Molnár A.): Kik miatt nincs semmi cs. III. 173. Ne essék Évának házán cs. III. 345.

Csira: mely hamar hervad csirája füveknek. II. 159.

Csíz: Az magos Muránban

kis cs. s-tengelicz ritkán jár. II. 189.

Csók: Orczának s-ajaknak cs. itt (t. i. Cupido házatáján) az fizetés. I. 172. az szép cs. II. 340. Csókot-is alig vár. III. 384. El-készített csókja ajakán marada. II. 340. — Egy csókra hajtani akarja magához. II. 139. — Beszédreül csókokra — kelnek. II. 12. — Noha az csók előtt kezébül ki-mula. III. 341.

Csókol: Édesse küldötte levelet csókollya. II. 168.

Csókolás: Wesseléninek Mária csókolására való gerjedése. II. 339. m.

Csonka: Holmi cs. s-bénna olyan személt vehet. II. 22.

Csonkán: Régi szép épséged (t. i. a hazáé) áll cs. I. 28.

Csont: (Echo) csontaibul kőszikla forrada. III. 108.

Csoport: Egy cs. gyalogot látnak. III. 203.

Csoportonként: III. 158.

Csoportos (= scaber, glebosus, Moln. A.): mind kettőnek (t. i. a vitéznek és szerelmesnek) cs. az uttya. III. 16. Az jóknak cs. az uttya. III. 193.

Csorog: belőle (t. i. az nagy szüvből) vér cs. I. 41. — Csorgó folyó-vízzé lett (t. i. Protheus), mikor akarta. II. 187.

Csócselék: Sok értetlen cs. kiáltása. ajl. 6.

Csőrdülés: Fegyver-cs. lén mellette. II. 226. — Ha mi csőrdülést hall, lábát futamtattya (t. i. a scytha vadász). II. 244.

Csőrtőlözés (Moln. A.-nél nincs

meg; Nyt. Sz.-nak nincs rá példája): Csörtőlözést hal(1)nak III. 171. 202.

Csötörtök: cs. éczaka. III. 76.

Csuda: Az szerelem, cs., mint sértődik. II. 47. bádgyat szivem, cs., mint uyula. II. 30. Az bú, s-az gond, cs., az mint fogyasztanak. III. 27. — Solymosi fejének tetczik ez csudának. III. 119. — Murán erősségét tartják csuda gyalánt. III. 37.

Csudál: Erős Murány várát, kit ez világ cs. I. 99. — Csudállya nem remélt késedelme dolgát. II. 245. Cs., mi vitte pásztort e' beszédre. III. 373. — Csudállják, illy soká mi okért mulatnak. III. 273.

Csudálatos: Cs. dolog szerelem mi-volta. II. 7. (Wesseléni) cs. képen meg-vette Murány várát czl.

Csúf (= jocus, ludio, Moln. A.): Igaz szándékomat csuff képen fogadgya (t. i. Mária). II. 56.

Csúfság (= jocus, facetiae, Moln. A.): Vénus gyuythat olyan lángot, Melly tehet Murányon csuf-ságot. I. 135. — (Ugy ércse-é) miként valót avagy, mint csuff-ságot. II. 137. — Talám üzenetét vették csak csuff-ságban. II. 163.

Csuszamodik: Ugy csuszamodék az völgyek mélyére, hogy. III. 294.

Csükken (= labescit, supprimitur, Moln. A.): ók sem csükkentek szivekben. II. 252.

Cz.

Czáfol: 1. (= eltér, visszatér): Az igaz czáfolni (= eltérni) nem

szokott szavátul. III. 42. (A balogi kapitány) czáfolna (= visszatérne) örömet, de nem tér módgyához. III. 353. Nem is czáfolt volna igyekezetétül. III. 286. — 2. (= refutat, confutat, Moln. A.): Czáfoltattad eléb szavaimot. III. 221.

Czégér: Az orcza czégére az belső dolgoknak. III. 382. Az ki dolgaiban elől akar menni, Titkos szándékának nem kell czégért tenni. II. 46. Hogy az-zal-is czégért ne tegyen titkában. II. 90.

Czéhes: Sok mesterember van Muránban, Mint valami cz. mezei városban. III. 69.

Czella (= kamaráczka Moln. A.): Hives czellájában éledésre tenne. II. 196.

Czél: Addig foly éltünk-is, mig innét (t. i. az egekből) czélt hagynak. II. 18. Kik, mint az láng, czélul függesztik az eget. I. 107. Érkezett Musám-is már fel-tett czélához. III. 417.

Czéloz: Nem czélozná rendit szerelem dolgának. II. 23. Csak módgyát talállya czélzott dolgainak. III. 43.

Czérna: Tizenkét öltre nyúl az cz. hosszával. III. 58. Meg-mérvén mélységét köves czérnájával. III. 58.

Czérna-szál: Czérna-szálát vészen (t. i. a fal meg-méréséhez). III. 56.

Czifra (Moln.-nál nincs meg): Az félsz — nyalkaságot czifrát gyakran el-feleytet. III. 319.

Czimer: Az Márvány-kövekre

az mely czimert me(t)cznek. I. 117. Külömb-külömb czimert, s-jelt attak mindennek. III. 231. (Vénus) czimerül azt (t. i. a rózsát) vette. III. 233.

Czirkál: Mig (a vártáknak) cz. szabados járása. III. 256.

Czondorlik (Molnár A.-nél csak: *tzondora* = *sacconia*, *paniculus*): Az fekete gyász czondorlot(t) rondgyával, Vállát érdegelvén öszve-fült hajával. I. 177.

D.

Dandár (= phalanx, Cohors, Moln. A.): Ki' (t. i. Vénus) szerencsétül egész d. váró (t. i. vár vlmit). III. 360.

Darab: Egy d. spanyol viasz. II. 90. Fáradvá kell jutni az kedves dolgokhoz, Miképen az bányász arany darabokhoz. II. 229.

Darabos: Meg nem tartya semmi d. út. I. 182.

Daru: (Wesseléni) Mint Sas az Darvakot, sok pogánt ugy hajta. I. 50.

De: I. 35, 45, 46, 64, 143. II. 21, 24, 49, 57, 62, 72, 93, 112, 138, 167, 178, 232, 248, 252, 253, 256. III. 38, 42, 43, 60, 85, 355, 376, 381, 385, 396, 398. stb.

Deák (= literatus Moln. A.): Kazai János-is az Péter Deákkal követi ezeket. III. 98.

Deli (= celebris, insignis, strenuus, Moln. A.): Minden termetinek deli módossága. III. 402.

Deliség: d. termete. I. 52. olyan személt vehet, Kit ép

d.-is kedvesen szemlélhet. II. 22. Le-gyött az Murányi napnak delisége (t. i. Szécsi Mária). II. 288. Sőt győzi Mária majd az Deliségben (t. i. Diánát). II. 283. Poebét *deliséggel* követi (Mária). II. 336. D. köztök fellyeb mely érkezik? III. 367.

Délczeg (= refractarius: keménynyakú, engedetlen, Moln. A.): De d. erkölcsök hamar férre rugott. I. 35.

Délczegség: Tedd férre nemzetem ezt az délczegséget. I. 32.

Déli: 1. D. s-Északi szél. II. 223. — 2. Mint fű ki-süttetik d. verőfénytül. II. 299.

Derék (főnév): Kap-is azon közben kesken derekához (t. i. Máriának). II. 339.

Derekalj: Sok derekal(y)t s-párnát öszve-rothasztottak (t. i. a cselédek). III. 63.

Derekas: El-hagyván seregét derekasb számával. III. 151.

Derül: (Az üdők) Néha békességes napokkal derülnek. I. 12.

Dér: Az bú, s-az gond — Mint gyenge füveket az d., hervasztonak. III. 27.

Diadalom (= victoria, praevalentia, Moln. A.): Ki tudhattya számát sok diadalmának. I. 36. Vett az ellenségen szép diadalokat. II. 293.

Diadalmasan: Kardod minden ellen diadalmasson nyert. I. 30.

Dicsér: Az Istent dicsiri, áldgya, s-magasztallya. II. 168. Dicsiri Ferencznek dolgait. III. 390. — Egyenlő lélekkel Istent dicsirének. III. 347.

Dicséret. Ehez az dicsiret méltában illene. III. 409. Az mennyi d. fér Penelopéhez. III. 410. — Fekete L. ditsirete. III. 94. m. W. F. *dicsireti* I. 43. m. III. 390. m. Máriának d. III. 398. m. Méltó d. nevelkedgyen s-éllyen. III. 412. Méltó dcsiretit nem tartya szoros sir. III. 399. — Eö dicsiretire érdemesben mennék. III. 408. édig menő szép dicsiretéről. III. 391.

Dicséretes: dicsiretes dolgok. ajl. 4; d. bő irásokkal. ajl. 5. d. emlékezete. U. o. d. hirt felőle emele. I. 44. D. név(v)el kik édig ragadnak. I. 69.

Dicséretesen: d. viselt dolgait. ajl. 4. (kétszer). szép híreket d. repültetik. u. o.

Dicsőség — I. *dücsőség*.

Diszlet. (Nyt. Szót.: valor, wert; egyetlen példája: Hogyha az profeciánac folyása és diszletli vagyon közöttünc. M. A. Tan. 1095.): Az szerelem — Az titkos dolgokat mint nem végezteti, Kiknek egybeképpen nem lenne diszletli. II. 120. (Az eredeti szövegben: *diszletli* sajtóhiba).

Dob: Trombiták rivadnak, s-dobok üttetének. III. 347.

Dobogás: van szive nagy dobogásával. III. 327. lévén szive dobogásban. III. 312.

Dob-szó: Trombita- s Dob-szókkal erdők zendülének. II. 261. Trombita- s Dob-szó közt lovak ugrálnak. II. 262. Trom-

bita- s-dob-szó közt vig kedv(v)el levének. III. 386.

Dolog: (= res, opus, negotium, labor, Moln. A.): próbált d. I. 60. de magos az d. I. 125. Csudálatos d. szerelem mi-volta. II. 7. az d. jól lesz. II. 118. az kezdett d. II. 239. Két hasonló d.: szerelem, s-vitesség. III. 4. Nem tanácsos d. Aszszonyoknak hinni. III. 120. jövődő. d. III. 168. Szerencse, szerelem két egyenlő d. III. 194. Nem tudván, az d. miben van. III. 352. Nehéz d. az félsz. III. 319. — Vgy vélvén az *dolgot*. III. 33. Olly d. kezdeni. III. 36. tudván az d. III. 38. tudgyák az d. II. 234. III. 79. az d. markos kézzel fogják. III. 114. nagy d. forgatok. III. 250. az d. színleni. III. 378. — akarmi kis *dolog'* vizsgálásban. III. 65. ez d.' nem várt uyságával. III. 327. Nehéz mivoltátul retteg az *dolognak*. II. 117. ujságán ez nem várt d.-nak. II. 140. az d.-nak felét. II. 216. — Nem tudván semmit e' *dologban*. I. 94. akar mi d. II. 116. Illy módot gondolék az d. II. 210. ez d. semmit sem tudának. II. 352. Nincs semmi fortély az d. II. 272. Illyen módot talál az d. II. 275. fárad az d. III. 355. — Hol mi *dolgok* esnek. I. 20. Külöm-külömb ujság, s-d. hirdettetnek. I. 22. Az világi d. az egekbül vannak. II. 18. az töb d. II. 353. mely d. III. 41. még hátra mi d. lehetnek? III. 304. — dicsi-

retessen viselt *dolgok'* emlékezete. ajl. 4. Az orcza czégére az belső *dolgoknak*. III. 382. Alacson *dolgokot* meg-vétt. I. 107. köz d. I. 122. az titkos d. II. 120. W. viselt sok d. II. 293. az régi d. II. 303. palást-(t)al földni az d. III. 30. Nagy d. mozzgat III. 35. az d. érté III. 117. Egy sziv(v)el, s-lélekkel fogják az d. III. 255. vitézi d. viselvén. III. 365. Az Murányi *dolgokban* való ajl. 5. Más féle d. két napok mulának. III. 379. — Jövendő *dolgokból* ezeket várhattya, II. 322. Fáradva kell jutni az kedves *dolgokhoz*. II. 229. d. végben-vitt *dolgokkal*. I. 123. — olyan *dolgokra* hajlanom. I. 103. Alacson d.-ra vagyon indulattya. I. 120. jövendő *dolgokru*. II. 278. — jövendő *dologom*. II. 74. d. mire mehet. II. 151. — *dologom* végeig balagtam ajl. 6. jó végét *dologomnak*. III. 133. az én d.-nak is. III. 149. *dologom'* ha jól végezed. II. 114. — Nem volt még oly *dolgod*. I. 155. minden d. I. 198. minden d. félben szakad. II. 118. Vénussal én látok *dolgodhoz*. II. 232. — Nem megvető *dolga* lévén. I. 84. Szerelem d. Isteni végezés. II. 17. Volt régen-is d. Medvékkel. II. 253. d. reménségre kele. II. 165. Az vitézek d. III. 5. 6. gátoltatik d. III. 11. ne kelyen d. veszteségre. III. 12. Szerelem d.-is nem mind nyereséges. III. 13. hogy d. mehet III. 72. kezdett d. forgattatik. III. 85.

az ő d. vala veszedelem. III. 105.
 d. készen volna. III. 118. az
 szerencse d. III. 147. kezdett
 d. II. 177. III. 309. boldog d.
 volt az tündéreknak. II. 182.
 bajos d. III. 219. első d. III.
 256. d. úgy történék. III. 315.
 Isten d., hogy III. 344. — *dolga'*
 sengéjét II. 179. d. jó vége. III.
 53. d. nagy voltátul. III. 144.
 d. jó végeig. III. 258. d. jó
 folyása. III. 256. d. veszélyével.
 II. 349. magok *dolgának* em-
 lékezetét. ajl. 7. módgyát óhaj-
 tott d. I. 126. rendit szerelem
 d. II. 23. d. jó remétségével. II.
 141. d. első grádicsára. II. 156.
 d. módgyát talállya. II. 183. d.
 jutalma. III. 1. d. vége. III. 3.
 Mutat futamatot meg-akatt dol-
 gának. III. 60. — jóra fordit-
 hatnya *dolgát*. II. 32. d. szere-
 lemnek. II. 26. bizza d. II. 53.
 d. indulatomnak. II. 78. vállalta
 fel d. II. 93. d. meg-jelenté. II.
 113. csudállya d. II. 245. kez-
 det(t) d. nem mulattya. III. 68.
 látá d. III. 74. *dolgát*. III. 139,
 191, 398. sok viselt *dolgaért*.
 I. 148. segítvén *dolgaiban*. I.
 149. III. 73. 160. az titkok d.
 II. 90. mint érne jó véget d. III.
 22. eléb van d. III. 67. tudós
 az ott való útoknak d. III. 86.
 illy fogást talála d. III. 102.
 mit kezdgyen d. III. 277. vége-
 zett d. III. 282. — Kiki *dol-
 gához* lát. II. 5. II. 230. III.
 69. nem enged módot illy d. II.
 339. bizik-is d. III. 79. nem
 könnyen jutni szerelem d. III.
 236. bizvást kezd d. III. 248.

— kezdendő *dolgará*. II. 209.
 Achates *dolgarul*. III. 392. — lesz
dolgunk romlottság. III. 223. *dol-
 gunknak* job módgyát. II. 212.
 — El-czélzott *dolgunkhoz* az
 Isten segítsen. I. 198. II. 215.
 Végezett d. tőle valami kell. III.
 147. — veszedelmes *dolgok*
 (= -uk) t. i. van. II. 28. *Dolgok*
 lett volna vesztében. III. 359.
 Ha *dolgok* nincsen-is, *dolgokot*
 mutattya. III. 383. — *dolgok*
 (= -uknak) folyásában. II. 174.
 el-kezd(t) *dolgok* vesztességét.
 III. 189. d. végben menete. III.
 219. m. — *dolgok* (= -ukat) nem
 mulattya. II. 324. Viseli az Isten
dolgokot (= -ukat). II. 236. Meg
 sem gondolták d. II. 278. vár-
 ják, mi éri d. III. 262. — *dolgoz-
 kal* (= -uk) ők-is serénkednek. III.
 113. — Inditot(t) *dolgoztul* szivek
 el-esének. III. 220. — *dolgaim-
 mal* mulatok. II. 57. — eddig
 tett *dolgaid*. I. 66. Minden
dolgaiddnak folyását. II. 149. —
 viselt *dolgaiddra*. I. 60. — *Dolgai*
 gyorsaság. I. 52. Mária d. ott-is
 mint lettenek. III. 246. közlendő
 d. volnának. III. 351. — viselt
dolgaiddnak emlékezete. I. 59. m. d.
 úttya. I. 207. módgyát talállya d.
 III. 43. kévánt d. úttját. II. 170.
 — elmémnek el-czélzott *dolgaidd*.
 II. 87. dicsirt Ferencznek d. III.
 390. — tőri magát Murány *dolgaib-
 ban*. I. 113. Az ki d. elől akar
 menni. II. 46. minden d. III. 407.
 — Viselt *dolgaibul* ál(l)nak. III.
 89. — *dolgaiddhoz* szóllok. III. 412.
 — *dolgaidd* kezdeti. II. 152. d.
 legyének titokban. II. 213.

Dolgoeska: nem volt olly apró d. ajl. 4.

Dől: D. az egész meny s-föld egy halomban. II. 226. — D. sokszor könyökre. III. 24. — Kevéssé könyökre *dőle*. II. 65. — Az nap(p)ali munka *dől*t nyugodalomra. I. 192. Dólt az szomorúság egy Tövis-bokorhoz. I. 179.

*Dől*t (= defundit — döyt, kitölt Moln. A.): Mint lobbantó olajt ha dőltenél tűzben. I. 104.

Dongás: Méh dongása nélkül mézet nem szophatni. I. 59.

Dorgál: Dorgállya, hogy ilyenképen gondolkodik. III. 124. — *Dorgáló* beszéddel illetél. III. 221.

Dorgálás: Illyen dorgálásra az ajaka mozdúl. III. 129.

Dorong: dorongokat forgatnak. III. 157.

Dörög: Ki-ontya most mérget az dörög setétség. II. 231.

Dörgés: Ez a' d. s-villám nem gonosz jelenség. II. 231. Tovább az ég sem reng olly nagy dörgeésekkel. II. 233.

Drága: D. szó ez (t. i. a császáré) s-nincsen elegendő ára. III. 393.

Drágakő: Ki az tengerekrül d. köveket hoz, Annak hozzá szokni kell az nagy habokhoz. II. 229.

Dugat: Mellyeket (t. i. köteleket) titkosan párnákban dugattott. III. 70.

Dúl: Ebben (t. i. Murányban) tegyek sákmánt s-dullyak? I. 101.

Dúl-fúl: (Az harag) Dúl, fúl, s-kivont fegyvert forgat az kezében. I. 181. Mint Tigris — mérgeben dúl-fúlván. II. 257.

Dús: Ha tengerre kelnek az d. kereskedők. II. 27.

Dücsőség (dicsőség): az dücsőség ohaytó Görög és Római haydaniség ajl. 4. — Kikből d. gyön, azokat ohaytya (t. i. Wes-selényi). I. 122.

Dühösség: Medve dühössége sebektü uljувán. II. 257.

E.

E (az ez rövidítésekép az eredeti szövegben *è* vagy *e'* jelzéssel): *e'* dologban. I. 94. széles *e'* világon. I. 159. *e'* körül. II. 117. *e'* palástot. II. 295. *e'* berekben. II. 344. *e'* nagy erőiséget. III. 313., 361. *e'* beszédre. III. 373.

Ebéd: E. s-vacsora-is nem lehet kedvére. III. 25. Plutóhoz bocsátom ebédre lelkedet. III. 317.

Ébred: Mind az két részrül ébredve lennének. II. 333. Az szerelmesnek is ébredve kell lenni. III. 9.

Ébreszt: (Esterházi Miklós) Sok el-esett szívnek ébre(s)ztó reménye. I. 55.

Eddig: I. 66. 123. II. 57. 70. 80. 269. III. 167. 228. 289. 303.

Édes: 1. *melléknévül*: Az Vjság falati é. mézül te(t)cznek. I. 26. é. Társát el-vévén. I. 132. Levelemet vésszed ha é. kezéd-

ben. II. 73. levelem ad(d) é. ké-
zében. II. 127. Nem ohajtanám
ott Hybla é. mézét. II. 191. Igy
lesi Wesselén az ő é. Vadát (= *Máriát*). II. 245. É. Aszszony-
káját arra le-ülteté. II. 295. Az
é. szók alatt(t) mérget gondolha-
tott. II. 314. É. álombul-is gyak-
ran fel-költenek. III. 334. —
2. *főnévül*: Savanyu iz nélkül
édest nem tuthatni. I. 59. Akár
mi keserűt édes gyalánt falni.
I. 206. Édese küldötte levelét
csókolja. II. 168.

Édesget: Juno gazdagsággal
Párist édesgeti. III. 136.

Egéség: egészséget kerestek
magoknak (= megfutottak.) III.
165.

Egészséges: Egészséges hosszú
életet kívánok. ajl. 3.

Egész: e. ország tele. I. 44.
az e. fel-föld. I. 53. Az e. terh
szálla. I. 53. Az e. föld táját.
I. 194. Az e. háztája. I. 196.
Meg nem csábíthatta az egész
(= valamennyi) halakot. II. 24.
az e. föld mozdul. II. 106. e.
teste hévüle. II. 145. az e. meny-
s-föld. II. 226. az e. sereg. III.
102. az e. tótág. III. 161. e.
testét. III. 214. Az e. várban.
III. 263. e. dandár. III. 360.

Ég: 1. (= *coelum, aer, aether*,
Moln. A.): az é. s-az föld kö-
zött. I. 19. Fel-derüle az é. II.
3. Az ég sem reng. II. 233. Mig
é. s-föld fen leszen. II. 308. Az
tág levegő é. III. 48. — *célül* füg-
gesztik az *egét*. I. 107. Nagy
Athlással akár e.-is emelne. I.
110. Az szikrázó (= vil-

lámló) e. rettegve szemlélik. II.
225. az e. borította III. 169.
— fel-hat az nagy *égben*. I.
118. (az harag) szitkot hány az
é. I. 181. repülni nem tanul-
tam é. II. 36. Menyköveket for-
gat Jupiter az é. II. 224. (Az
Istenek) kik e., kik földön stb. lak-
tak. III. 230. — Jupitert az *égből*
(szerelem) hánszor le nem vonta.
I. 161. — közel az nagy *éghez*.
II. 105. — *Égig* ér (sok jó téte-
ménye). I. 55. kik é. ragadnak.
I. 69. az é. mehetett rikoltások.
III. 162. é. menő szép dicsiretérül.
III. 391. — Az mig az *setét-
ség* le nem hul(l) az *égrül*. III.
224. — Az *egek* sem birnak (a
szerelem) hatalmival. I. 160.
Atlas nagy terhét az *egek* sul-
lyának (egyedül tartotta). I. 54.
egek fényességét. II. 285. Az
magok *egek* közt folyhóknak öl-
tezzél. I. 156. — (Hercules)
egeket emelni Athlast segítette.
I. 5. Csillagos székébül az
magos *egeknek*. I. 119. Az
magos e. kedveskedésekbül. III.
364. Setét éyjeli gyász az *ege-
ket* telé. II. 222. (Cupido) *egek-
ben* repüle. II. 145. bátran
repüll az e. II. 252. — az *egek-
ből* fuvallott lélegzés (az szere-
lem). II. 17. Az világi dolgok
az *egekbül* vannak. II. 18. —
vitéz hire az nagy *egekig* szál(l).
III. 91. (szép hír), ki ér az e.
III. 127. — Vélvéd, hogy az
szép nap gyött le az *egekrül*. —
2. *Átvitt értelemben*: Egeket
(= *égig* érő dicsőséget) érdemel
(Wesselényi) gyakor próbájáért.

I. 48. — Az *egkebéliek* (= az istenek) kelnek illy beszédben. I. 118.

Ég (= ardet, Moln. A.): Hogy sem ösmérnélek, eléb égek érted. II. 76. Kinek (Máriának) égek szerelméjért. II. 81. Érte távúl égek szübéli lángomnál. II. 83. — Tüzének nagyobbán *ég* nagyobb okáért. II. 8. Nem látta soha-is, még-is ég érette. II. 9. — (Cupido) magával *égő* tüzet hozott. I. 196. — *Égvén* szive nagy lángában. II. 310.

Égés (= incendium, Moln. A.): Mint mikor ventlen égések támadnak. III. 326.

Égi: é. fényesség. II. 231. Melly é. lelkeknek volt suggalásából. III. 369.

Ég-ropogás: Az szörnyű ég-ropogást félik. II. 225.

Ég-zengés: Mint az vidám Sas az ég-zengésekben. II. 252.

Egy: az egy jól viselt dolgainknak emlékezete, az ki. ajl. 5. alig volt más hive, az egy Wesselényi tökéletes szive. I. 43. e. szív(v)el. I. 30. e. közülök. I. 129. módot talál e. órában. I. 149. e. kis nyalánkságért. II. 28. e. kis izetlenség. II. 45. felőle e. sem gyanakodik. II. 130. e. kis lángocskában. II. 185. e. ezüst órácskát. II. 176. (Murány) allyában egy falu tétetett. II. 217. e. inas. II. 239. e. fegyveres. II. 240. E. az többi között. III. 117. E. kopogásra-is. III. 268. E. fel-ment volt előtte. III. 296. Menvén e. Inassa előtte. III. 299. — *Edgyet* ha el-felejt, eszében

kettő jut. I. 182. nincs több estrása *egynél*. III. 263.

Egy—más: Egy gondolat, s-más-is fordul elmejére. II. 148. — Az mint *egyben* szolgál, ugy az másokban-is. II. 52. Ki egyben nyomorog, ki más gyötrelemben. III. 217. — *egyből* más szegletre. III. 339. egy patakbul másban III. 170. — egynek ez, másiknak amaz. III. 176. — Ha *egyét* fel-lobbant, máshoz rugaszkodik. II. 326. Hol egyet, hol mást. II. 67. egyrül más színre tér. II. 134. — Ez *edgyel* tartotta, amaz máshoz sugott. I. 35. — Ha *egyhez*, s-máshoz-is mégy, nem leszen gyanóság. II. 121. — Hol *egyre*, hol másra változva kerülnek. I. 12. Egyre, másokra-is, nehéz gondok győnek. III. 2. egy oldalról másra. III. 334. — *Egyrül* másokra (t. i. kézre) veretvén (a labda). I. 112. Azomban atisztek egyrül másra válnak. III. 414.

Egyaránt: I. 61. II. 331. III. 4. III. 6.

Egyben-háborodik: El-eset(t) kedvével e. h. I. 105.

Egyben-kever: Ezer féle gondot s-búkat egybe-kevert. I. 175. — Igaz hír hamissal egyben-kevertetnek. I. 22.

Egyben-keveredik: (Déli-s-északi szél) Egyben-keveredvén, egy mással harcolnak. II. 223.

Egyben-rohanás: egyben-rohanások (= -uk). III. 162.

Egyben-ront: Sok erősségeket (szerelem) egyben-rontott. I. 163.

Egyben-szóllal: mind az két rész egyben-szóllalának. III. 171.

Egyben-vér (= e. ver, kever): Néha pirost, feirt s halovánt e. v. II. 134.

Egyben-zajdul: Az őrzők hirtelen egyben-zajdulának. III. 152. — az pórok e. z. III. 158.

Egyéb: Nincs e., csak Kádas ehhez segítsége. III. 38. e. mó(d)-gyát nem láthattya. III. 48. Csak ál(l)hatatosság, nem kell e. ehhez. III. 77. De vadászok lőttek, nem egyeb. III. 103. öltözvén e. ruhájával. III. 310. minden e. öltözeté. III. 401. — De nem volt mit tenni *egyebet*. II. 62. e. nem tehet. III. 187. III. 325. nincs e. mit tenni. III. 325. míg e. kaphat. III. 339. e. mivelni nem tudának. III. 342. nincs e. tenni. III. 353. ne tegyen ebben e.-is. III. 375. — ez a' seb nem is lett *egyébért*. II. 81. — Ne legyen *egyébbhez* benned-is az hűség. III. 313. — minden *egyebek* elmaradandók tőlünk. ajl. 5. jegyezzék *egyebek* (= mások) versekben. I. 1. — *egyebeket* mind ki-rekesztett. II. 82. — más *egyebekhez* is kegyelmét. III. 411. — Vénust *egyebeknél* szebnek itilte. I. 4. ez e. töb szépség nevelő. II. 335.

Egyébképen: Kiknek *egyebképpen* nem lenne diszleti. II. 120. Dolgok e. lett volna vesztében. III. 359.

Egyedül: E. tartotta. I. 54. E. rajtad áll. II. 84. e. te ny(i)thadd uttyait. II. 87. Te fogsz parancsolni e. II. 309.

Egyenest: Az Medve. e. gyöt(t) Ferencz lésére. II. 255.

Egyenlenség: Mind el-prae-dálta azt az e. I. 31. Az e. ártalmas mindenben. I. 34. Az e. forralt olyan lugot. I. 35. Az e. vert fészket szivekben. I. 42. Magyaroknak *egyenlenségei*. I. 29. m.

Egyenget: Az levelet *egyengeti*. II. 138.

Egyenként: Csakhamar e. ragtattatya nyakon. III. 257. Hivassa *egyenként* azokat házában. III. 283.

Egyenlő: Lész e. osztály. I. 83. E. szerelme. I. 147. e. szerencse. II. 77. e. szinetek. II. 136. e. állapattya. III. 4. m. Az vitézek dolga s-az szerelmeseké e. III. 5. Szerencse, szerelem két e. dolog. III. 194. E. lélekkel Istent dicsírének. III. 347.

Egyenlőképen: Azt mint hárman birják e. I. 134.

Egyenlőség: Köztetek nincs az e. I. 29. — Kövessed az *egyenlőséget*. I. 32. Nem ösmérni végét, oly *egyenlősége* (t. i. az órának). II. 274.

Egyes (= egyetértő): Edgyes erkölcsében esvén végre vadság. I. 37. — Sokak, még edgyesek voltak. I. 34.

Egyez: (Az czérna) föltilt edgyez az falok allyával. III. 58. Régi vitéz hired nem edgyez ezekkel. III. 132.

Egyik—másik: Ohajtani fogja e. az másikat. I. 148. Edgyik az másikkal bajt vít. II. 60. az edgyikben. I. 187. E. az másikat sokáig forgatta. II. 61. E. gondolattját másikkal ütteti. II. 138. E. az másikkal ölben eresz-

kedék. II. 227. — (Nyilai) edgyikét mellyében ereszté. II. 144. egyikének tarttya (a puskát.) III. 159.

Egykor: Az többi közt e. találván Medvére. II. 255.

Egymás: Nagyságtok e. kedvéért való cselekedete. ajl. 6. E. személyétül ben(n)ünköt majd el-zár. II. 342. Esküdjünk kezére *egymásnak*. III. 226. — az kik *egymást* soha nem-is látták. II. 30. Az sok jó katona e. bátorittya. III. 88. Éltek fottaig e. el nem hadgyák. III. 114. e. bátoritván III. 171. e. meg-ösmérik. III. 172. 175. Nem tudván ki légyen e. az setétben. III. 204. Meg-ösmérvén e. III. 205. — Eöldöző haragra *egymás ellen* keltek. II. 44. — Bizot(t) meg-hit(t)séget *egymáshoz* viseltek. II. 44. E. üttetvén (a talérok). II. 102. — Végtére *egymás közt* illyent végezének. II. 332. Sibongnak e. közt támatt beszédekkel. III. 115., 181. Alig e. között hogy sebbel nem ártanak. III. 203. S'hol mi beszédekre e. között kelvén. III. 365. — Ezek *egymás mellet(t)* mind két felé válnak. I. 185. — Van ösméretegek *egymásnál*. II. 50. *Egymás nélkül* élnek szomoru napokat. I. 148. — Mosolyog *egymásra* kedves tekéngetés. I. 172. E. néztekben változik az színek. II. 292. — Nyargalnak az mezőn, futtatván *egymással*. II. 263. e. harczolnak. II. 223. e. kardra kelének. III. 175. — Ne-is állyonak-el *egymástul*. I.

154. Egymástól meszsére távozott. II. 50. elválván egymástul. II. 180, 346. nem meszsze e. III. 171.

Egynéhány: E. szálát hajábul. II. 193. Meg-indul azonban egy néhány magával. III. 151. (Wesselényi) elől megyen egy néhányd magával. III. 151. m.

Egyszer (időhatározói jelentéssel): Ha e. mind kettőt találnád utodban. II. 282. Mert e. sétálván, lábát megsértette. III. 233. Hadi uttyaibul e. hazatérvén. III. 365.

Egyszer s-mind: Egyszer s-mind egy arany órát nyút kezében. II. 273.

Együgyü (= simplex, Moln. A.): ezen e. Historiámnak. ajl. 5. e. munkámot. ajl. 7. E. halak is így nyelnek horgokat. III. 30.

Együtt, edgyütt: E. nyugtathassák magokat. I. 148. Véle edgyütt lévő kevés Vitézinek. II. 266. e. van lakások. III. 19. Véle edgyüt(t) örömost próbálnak. III. 89. meg-indulnak. e. III. 172. edgyütt laknak. III. 267. Ott jár eszek, e. miként lehesenek. III. 269. Ha mind kettő e. találna állani. III. 288. Ideje, hogy e. nyuktassa fejeket. III. 289. Mind az három Asszont ott edgyütt találtam. III. 366.

Együtt-létel: Edgyütt-lételünköt meg-kajonlotta már (t. i. az idő). II. 342.

Egyívé: Kevés szám szolgáit edgyüvé gyülteti. III. 249.

Egyvelül: Trágyált ágyak vannak egyvelült rósákkal. I. 169.

Éh (= famelicus, jejunus, Moln. A.): Mint *éh* (= éhes) Ráró praedát, ellenséget szemlél. I. 46.

Ejt: (Az nyilas) az mely szarvason e. halálos sebeket. II. 296. — Tégedet Rákóczi György kezében *ejtnék*. III. 128. Az el-czélzot(t) part(t)ul meszszére *eytenek*. III. 197. — Elmaradásának módgyát *eytette*. III. 376. — Háza elejében *ejteném* magamot. II. 195. — Mint hogy *eytett* büzét tovább nem tűrhette. III. 320. — Mig módgyát *eythetik* az rendelt üdőknek. III. 2. — (Nehéz dolog az félsz), Mint Hadnagy Vrammal rosz rezet-is *eytet*. III. 319.

Éj, éy: Mint napok az éjjbül, s' az éjj meg azokbül (támad). I. 14. Anny(i)szor vette fel *éy-is* gyász ruháit. II. 204. az *éy* fényeskedék. II. 227. Nem hoz csendes álmot az *éy-is* szemére. III. 25. Mikor az *setét éy* hal(l)gatásra mehet. III. 39. *Setét éy* várattya az nap fényességét. III. 238. — lesz *éj* *setétsége*. II. 288. Viradván más haynal *éy* *setétségére*. III. 101. — szükség az *éjbül-is* gyakran napot tenni. III. 9. *Éjjel-is* gond(d)al tölt sok gondolkodásban. III. 51.

Éjjel (= nocte, Moln. A.): *É.* sem jön álom szemére. I. 98. *É.* sincsen része kedves álmaiban. I. 113. *É.* sem nyughatik. I. 194. Álom szemekre *é.-is* ritkán szál(l). III. 8. *É.* üt az vitéz gyakran ellenségre. III. 12. az pattanás *é.* meszsze mégyen.

III. 160. (A. bolhák) leg inkább *éyel-is* sértenek. III. 334.

Éjjeli: Az üdő *é.* gyászszát le-vetette. II. 1. *Setét éy* *jeli* gyász az egeket telé. II. 222. Emeli az üdő *éjjeli* gyászszait. III. 112. *É.* homályok hajnalra kelének. III. 347.

Éjjel s' nappal: *É.* s' n. nyitva (ablak s' aytó). I. 20. *É.* s' n. főzik titkos szándékokot. I. 148. Az nyukhatatlanság *é.* s' n. ló, s-fut. I. 182. Menny(i) tűz s-láng között *é.* s' n. forgok. II. 49. *É.* s' n. nem más, te forgasz elmém-ben. II. 80. Mikor *é.* s' n. tenger partyát járta (Ariadne). III. 265.

Éjjélkor (= media nox, Moln. A.): Az mikor az üdő *éjjél-korra* mégyen. III. 76.

Éjszaka, éjtszaka (= nox, Moln. A.): Az csendes *éczaka* ebben ha mit tehet. III. 39. Csőtörtök *é.* hagyot(t) üdőknek légyen. III. 76. *É.* sem lehet kívánt csendességek. III. 333. — Hogy nyugodalmasab lenne *éczakája*. III. 336. — (Az kulcsot Évának) az kezében viszik *éczakára*. II. 311.

Éjszaki (= nocturnus, Moln. A.): Déli s-*Éczaki* szél székek-bül rohannak. II. 223.

Ékes: Ki közöttök első *é.* termetében. I. 3.

Ékesít: Szokott fegyverével szépen *ékesítvén*. I. 191.

Ékesség: Ez (t. i. Mária) adgya Muránnak minden *ékeségét*. II. 285.

Eláll: Adott szavaimtul *én-is* nem *állok-el*. III. 147. —

Veszek, kegyessége ha mellőlem *el-áll*. II. 84. — Ne-is *állyonak-el* mind addig egymástul. I. 154. — Ha könnyen *el-állott volna* szándékátul. III. 144. — El-állott lábain töb lépést nem vehet. III. 187. El-állván előttök (= elfutván előlök.) III. 168.

Elállás: szava el-állásával meg-némulást vévén. ajl. 5.

Eláru: El-árulta volna magát személyével. II. 349.

Elbágyad: El-bágyadván (t. i. a megsebzett szarvas), ohajt kút-fejeket. II. 296.

Elbágyadás: Valamig érezném elbágyadásomat. II. 195.

Elbágyadság: El-bágyadságot újító harmatom. II. 318.

Elbeszél: Musám, beszéld-el. III. 3.

Elbir (= hatalmába ejt): Ki érted annyira el-birta szívemet. II. 71.

Elbocsát: el-bocsáttya őtet illendő üdőben. I. 146.

Elborít: Az kit el-boríthat szerelem hatalma. III. 1.

Elbujik: Az szerelem előtt nincs, ki el-bujhasson. I. 157.

Elcélzott (= célba vett, tervbe vett): Meg-vallom elmémnek e. dolgait. II. 87. E. dolgunkhoz az Isten segítsen. II. 215. Az e. part(t)ul meszszére eytenek (t. i. a tengeri habok). III. 197.

Eleiben: titkon tünnyem eleiben. II. 36. e. topan. II. 99. e. kerül. III. 242. e. fordul. III. 302. e. veti. III. 328. e.

gyöve. III. 370. — elejekben adgya. I. 90.

Eléb (= előbb): II. 42, 76, 113. III. 13, 18, 65, 67, 74, 98, 111, 157, 221, 394. (kétszer); elébb. I. 39. — *eléb*bbi homály. I. 199.

Elegendő: nincsen e. ára (t. i. a császár szavának). III. 393.

Elég: e. volna. III. 35. e. már. III. 240. — *eleget* tégyen. III. 37, 43. e. tehetne. III. 53. e. busulnak. III. 169. — elégben (t. i. e. dologban) szolgált. III. 359.

Elégtelen: e. készütem. ajl. 6.

Elejt: El-ejtem nyakadtul fejedet. III. 317. fel-tett szándékomtul el-ejcsenek. III. 111.

Elemel (= elvisz): elemelő gyapját az arany báránnak. I. 144. Szép Aszszonyásodotmayd el-is emelem. II. 313.

Elenyészik: Az Históriaik az érdemesen viselt dolgokat — nem engedik el-enyészni. ajl. 4. Mint emlékezete ennek el-eny(é)szik). III. 395.

Eleped: Mint az lesben álló — el-eped, viselvén nyári nagy hévséget. III. 244. — Az el-egett gégek nedvesítést kérnek. III. 308.

Elereszt: Az mig meg nem áldasz, hát el nem eresztlek. II. 320. Dolga jó végeig el sem ereszteti. III. 258.

Elesik: 1. (cadit, concidit, Moln. A.): Szédülni kezd a' Vad, s-tántorog, S-el-esik. II. 259. — Mászszák az kő-szík-lát, sokan el-esnek-is. III. 293.

Mint fű meg-hervad s-eselik szokott zöldségétül. II. 299. — 2. átvitt értelemben: Indítot(t) dolgoktól szívek el-esének. III. 220. Sok *el-esett* (= elcsüggedt) szívnek ébre(s)ztő reménye. I. 55. — El-e. kedvével egyben-háborodik. I. 105. Szavain el-e. szíveket táplálák. III. 183.

Eleste (= elesés): Az nagy meredeken rettegi el-estét (= fél, hogy elesik) III. 186. — Így lesz-é el-estünk? (= így fogunk-e elesni?) III. 126.

Eleven: e. az emlékezet. ajl. 5.

Elevenítés: Historiámnak elevenítése által. ajl. 6.

Elér: Ha szala(d)cz előtte (t. i. a szerelem előtt), el-ér szárnyaival. I. 160. — Nincs mód, hogy el-érjed. III. 331. — Mikor az felső részt oda fel el-érte. III. 296.

Elérkezik: (Kádas) el-é. (= oda érkezik). II. 268. Az mely (t. i. katona) el-é. III. 284. Por-kolábot hiják, az-is *el-érkezik*. III. 315. Noha *el-érkezett* az hagyott óra-is. III. 219. Ha el-érkeztek-é, általa láttattya. III. 274. — *El-érkező* az Pap, meg-is esküvének. III. 386. — Az hagyott órára *el* nem *érkezhetett*. II. 269.

Elfajzott: az régiektől el-fajzott nemzetség. I. 29. (Vénus) anyjának el-fajzot(t) lyán(y)a nem lehetett. III. 195.

Elfáradt: El-fárat(t) maga-is. III. 186.

Elfelejt: Edgyet ha el-felejt. I. 182. el-f. minden nehézséget.

III. 244. — El-feleyti minden uttyát. II. 289. — szavát el nem *felejtette*. III. 180. — *Felely*(t)sd-el. I. 114.

Elfelejtet: az félsz nyalkaságot gyakran *el-felejtet*. III. 319.

Elfog: 1. az stráságot el-fogja. III. 10. — 2. (= accipit, Moln. A.): Levelem talán el-sem fogja. II. 56. vagy, ha el-fogja-is. u. o.

Elfogás: az várták el-fogása. III. 256.

Elfogy: napjaid el-fognak. II. 18.

Elfordít: el ne fordítsa (vlmitől) III. 190.

Elfordul: El-f. (t. i. Mária). II. 338.

Elfut: el-fut (az ellenség). III. 91.

Elfuttat: Amaz (t. i. a szemérem) szive tüzét elfut(t)atta. II. 61.

Elhagy: el-hadgya. II. 138. — ételt-is el-hadgyák. III. 269. egymást el nem hadgyák. III. 114. — Kezdik *el-hagyott* uttyokat. II. 4. El-h. sereghez jutának. II. 352. — *El-hagyván* seregét. III. 151. és m. El-h. Muránt. III. 221. m. Királya hűségét el-h. III. 349. — Bántatlan *el-hadni* (= elereszteni). I. 90. — Cseléde-met-is el-hadgyhatom. II. 212.

Elhaloványodik: mint félig holt, el-haloványodott. II. 60.

Elhisz: El-hittem jó végét dolgomnak. III. 133. El-hittem (= elhiszem), szepeg-is. III. 215. hid(d)-el. III. 164.

Elhíttel: vélek el-hiteti. III. 34.

Elhoz: El-hozza segedelmemet. III. 253. — el-hozzák (t. i. az orvosságot). III. 33.

Elhozat: Az laytorját elhozattya. III. 68. — El-hozatván. u. o.

Eljéd: I. 197. ilyen el-ijett. voltával. III. 343. (lásd még: *ijedett*).

Eljleszt: ne ijeszd-el. III. 324.

Eljár: nem úgy jár el. II. 52. az üdő el-j. folyásában. II. 342. III. 22. el-jár (= végig jár) minden szögleteket. III. 46. míg ideje el nem j. III. 384.

Eljön, elgyön: Elgyön megént Kádas. II. 204. Ha el nem gy. III. 277. — nem gyött ideje el. III. 324. — csak győy-el. III. 276. Ha el nem győne. III. 282. m. — elgyövén III. 206. — többször-is el-gyöhet. II. 239. el nem gyöhetett. II. 269.

Eljövétel: Most volt az ideje el-jövetelének. III. 344.

Elkedvetlenül: elkedvetlenülnek. III. 271.

Elkerül: Vár erősségét-is elkerültem (= körüljártam. V. ö. *eljár*). III. 366.

Elkér: az kulcsokat kérd-el. III. 324.

Elkészít: el-készítik (t. i. a lét-rát) III. 72. El-készített csókja. II. 340.

Elkészített: el-k. minden uti eszközöket. I. 70.

Elkészül: El-készüle (t. i. Mária). II. 277. szava szerint elkészült. II. 221.

Elkezd: kezd(d)-el dolgom. II. 122. — *el-kezdett* dolgához.

II. 230. El-k. gondgyára. III. 34. el-k. utomnak. III. 133. el-k. dolgok. III. 189. el-k. pályáját. III. 285.

Elküldés: módot talályon elküldésében. II. 92. Levél el-küldésén. II. 99.

Ellop: (Tigris) el-lopott kölkein busulván. II. 257.

Ellen: rendi e. III. 17. az üdő e. III. 18. akarattya e. III. 82, 378. sokaság e. III. 165. — Ha *ellene* állasz. I. 160. Nem állhat e. senki erejének. I. 159. E. bár erős bástyákat állasson. I. 157. e. indulván. II. 257. e. támad. III. 163. E. fut. III. 199. e. nem kelnek. III. 201. e. serkentetek. III. 302. — ellent vet azoknak. III. 382. — *ellenek* jövendők. II. 27. az irigyek e. szemesek. III. 15. e. fel-rezzenének. III. 156. e. rohannak. III. 164. e. támadnak. III. 197. e. lennének. III. 301. kuvasz sem serkent e. III. 305. — Akar melly nagy tábort szál(l)ics *ellenében*. I. 100.

Ellenálló: Az ellen-állókat mint menykő sujtotta. III. 93.

Ellenkezik: becsülletivel e. I. 41.

Ellenkező: e. dolog háború, s'békesség. I. 13. e. üdők. II. 27. e. szél. III. 200. az e. részt fogyattya. III. 285.

Ellenni: Az Vjságok nélkül nehéz már el-lenned. I. 33.

Ellenség: I. 13, 28, 29, 31, 32, 46, 49, 50, 67, 74. III. 91. — ellenség (= ellenséges) kézben. II. 177. — *ellensége*. III. 10. eskütt e. II. 38. —

ellenséged. I. 62. II. 45. — ellenséget. III. 244. ellenségek (= -ük). III. 333. — az ellenségen vett diadalmokat, II. 293. — az ellenségre üt az vitéz. III. 12.

Elmarad: El nem maradt tőle. III. 94. minden egyebek el-maradandók tőlünk. ajl. 5.

Elmaradás: El-maradásának módgyát eytette. III. 376.

Elme: Nem nemes e. az, melly mindgyárt változik. I. 40. gondos (= gonddal teli) e. I. 118. habozó e. II. 67. bús e. u. o. bölcs e. II. 264. gyars e. III. 61. érzéken e. III. 374. — *elmének*: III. 268, 369. — *elmét*. III. 405. — *elmében* II. 112. — *elméket*. III. 28. — tanácsos *elmével*. III. 87. figyelmes e. gondold meg. III. 36. — *alacson elmém*. ajl. 6. Ezer gondolatot e. futtat. II. 34. bús e. II. 33. *elmém*. I. 86, 151, 215. — *lassu elménnek* érkezése szerént. ajl. 5. e. el-czélzott dolgait. II. 87. — *elmémben* fáradván. II. 208. e. forgatok nagy dolgot. II. 250. — *Elmémvel* Murány felé hágtatok. I. 8. Jobb *elmémvel* el-szállanom. I. 103. *elméd*. I. 114. — *elméje*. I. 94, 113, 119. II. 8, 170, 275. — *elméjét* gerjeszti. I. 123. e. fárasztván. II. 99. e. nem csendesitheti. II. 138. e. (= szándékát) nem tudván. II. 179. bús e. III. 34. e. fordította. III. 48, 54. e. fárasztva. III. 277. — *elméjének*. III. 1, 58. — *elméjében* (forog, forgattya,

fordul, hányta). I. 104. II. 147, 148, 153. III. 45, 247. — *elméjébül*. I. 116, 117. — Mások *elméjekkel* játszanak (= költsenek képzelt dolgokat). I. 7. — Ilyen gondolatok fornak *elméjére*. I. 98.

Elmegy: Az honnét el-megyén. II. 288. — El-mennek amazok. II. 268. — Menny-el. II. 128. mennyünk-el. III. 224. — nem akar el-menni. III. 225. El kell azért mennem. II. 277.

Elmés: e. Minerva. III. 407.

Elmetsz: életemtől Párcák el-metcszenek. III. 111.

Elmond: Az üzenetet el-mondgya. II. 205.

Elmulik: Tekéletességén nem múlik el. III. 147. — el-múlt dolgok emlékezete. ajl. 4. az el-múlt régi üdőköt. u. o. — el-mulandó öröm. I. 23.

Elmulat (= negligit, transigit, Moln. A.): El szokta mulatni az lány ágyakat-is. III. 7.

Elnéz (= perspicit, circumspicit, Moln. A.): S-okos figyelemmel az módokat nézd el. II. 122.

Elnyer: El-nyerte (Jáson) az gyapját stb. I. 2.

Elnyom: El-nyomják az mellyét. III. 328. — ha árnyéka el-nyomván. II. 343.

Elnyugszik: hol az nap nyugszik el. II. 308.

Eloszol: De ő seregek-is hamar el-oszla az hegyben. II. 260. Mig el nem oszlának. II. 228. — az Istenek régen el-oszlottak. III. 230.

Eloszt: az vborkát oszd el. II. 122.

Elő-álm (= primus somnus, Moln. A.): elő-álmkori (= nox concubia, Moln. A.) üdő. I. 192. m.

Előbb: I. 163. — *Előbbeni* kétség. III. 242.

Elődben: e. rakott. I. 31. e. tették. II. 112.

Elöl: vidd-el bizvást szemé elől. III. 215.

Elölad: ad(d) elől az kulcsot. III. 322.

Előljáró: mint jó e. j. III. 360. — elől-járója volt. III. 81. — az *előttök-járót*. III. 205.

Előlmegy: elől akar menni. II. 46. elől-megyén. III. 151. m. nem mehetne elől igyekezetében. III. 247.

Előmenet: Ez vágja bé útytát sok előmenetnek. II. 39.

Elölvesz: Hol egyet, hol mászt vett elől gondolattya. II. 67. kit egyben-rohanások előlvehetett. III. 162.

Elpártol: El-pártolván Vrok-túl. I. 68.

Elpirul: II. 133.

Elpraedál: Mind el-praedálta azt. I. 31.

Elrejtőzik: (Az hir) füle előtt semmi el nem rejtőzött. I. 19.

Elrekeszt: R. pártýátul el-rekeszté. III. 350.

Elrendel: El-rendelnek mindent. III. 87. — Jáson uttyát el-rendelé. I. 140. — el-rendelt helyére álltot(t). II. 255.

Elrémül: Valának el-rémült zaydulásban. III. 330.

Elrepül: Madarak-is el-repülnek. II. 200.

Elront: el ne roncon. II. 45. — dolga csak el nem ron-taték. II. 177.

Első: I. 3. II. 64, 147, 156, 157, 158, 159, 239, 297. III. 365. — *elsőnek*. II. 238. — az *elsők*. I. 146, 256. — az *elsőben*. I. 166.

Elsőben (= időhat. initio, primo, Moln. A.): II. 14, 66, 86, 122, 147.

Elsőször (= időhat. primo, Moln. A.): Valakinek az ki titkot akar irni, Szükség annak szívét először ősmérni. II. 54.

Előtt: ugy kell tűz előtt (= elől) ki-térned. III. 331. Az parasztk e. III. 155. — Megyen az setétség *előtte*. II. 2. férre e. nem állott. II. 256. felment volt e. III. 296. menván egy inassa e. III. 299. forog e. III. 384. — *előtted*. II. 71, 87. — *előt(t)ünk*. III. 397. — *előttök* (= itt van, jelen van) az óra. III. 115. e. (= előlük) el-állván. III. 168.

Elsüt (= adurit, torret, Moln. A.): Az uj virágok-is hamar el-süttetnek. II. 159.

Elszakad: el nem szakadhat szándékátul. III. 42.

Elszakaszt: (madár), mellyet nöstényétől telek el-szakasztnak. II. 332.

Elszalajt: kit el nem szalajta. I. 50.

Elszáll: Job ismét el-szállanom. I. 103.

Elszárad: Teste nedvessége

búval el-szárada. III. 108. — Vízet ohajtonak el-szárát(t) inekhez. III. 188.

Elszól: El-szólyla jutalmát méltó érdemeknek. II. 39.

Elszorít: Mередek kősziklák uttyát elszorították. III. 54.

Eltekéll: El-tekélli, hogy. III. 44. El-tekéllik végre szándékokat. II. 236. — El-tekéllett szándéka M.-nak. III. 282. m.

Elteként: el-tekénted azokat (= végig-, megtekinted a virágokat). II. 14.

Eltemet: el-temetett Testeknek. ajl. 4. — (hired s-neved) nem temettetik el. II. 308.

Eltér: S' királynak hűsége melől el-tértetek. II. 302.

Eltéved: el-tévelt urok. III. 175.

Eltörül: Minden kétséget el-t. III. 242. El-törüli, az mit jedczett. II. 66.

Eltűnik: (Márs) el-tűnik ezekkel. II. 233. — El-tűne (Cupido) ezekkel. II. 203.

Elüt: El-üssék-é fejét? III. 213.

Elüz: el-üzi homályt (borús szívének). II. 162. (Titán) az homált el-ü. II. 284. (Márs) el-üzze az veszedelmeket. I. 153. —

Elválik: Ezzel el-váll tőle. II. 176. El-válnak napjaid az régi ködöktől. II. 199. — Idein el-vála B. éltétül. I. 80. Követétül el-vála. II. 142. — Mioleta te tőled el-váltam. III. 366. Hogy válni el kellessen. II. 345. — el-válván egymástul. II. 180, 346.

Elválás: Egymástul való el-

válások. II. 346. m. El-válása után. III. 2.

Elváltozás: Ha módgyát találná az el-válkozásnak. II. 181. — Völgyek között történt (Echo) el-válkozás. III. 109.

Elverés: Madaraknak gyars el-verésében. I. 49.

Elvégez: Hitit el-végezven (= az esküt letéven). III. 315.

Elvesz: 1. tégedet el-veszlek (t. i. nőül). II. 320. — 2. El-vévén (t. i. életét). I. 132. — Attul el-vétetnek. I. 22.

Elvész: El nem vész érdeme. I. 126. Annak az bélégi hamaréb el-vesznek. I. 117. El-is veszet(t) volna tőlök az nyereség. I. 143. — szánlak el-veszni. III. 125. — majd el-is veszendők (= majdnem el-vesznek). II. 27.

Elveszt: csapásra jut, azt megént el-veszti. II. 139.

Elveszteget: Ha valami pórok el-vesztegetik (t. i. a halászó vizet), kár. II. 276. — Mást-is el-vesztege(t)cz, nem hogy segítenél. III. 131.

Elvet: El-vetett koczkája. II. 161.

Elvisz: vidd-el szeme elől. III. 215.

Elvitel: Az el-vitelének módgyát. I. 140.

Elzár: egymás személyétül majd el-zár. II. 342.

Él: 1. (= vivit, Moln. A.): élek. II. 84. — élsz özvegyül. II. 77. — él katona-kenyérrel (= katonáskodik). I. 46. é. özvegy-kenyérrel (= özvegyen). I.

133. é. Murány Várában. I. 134. — él-is. III. 413. — Kivüle világom melly keserven *élem*. II. 35. — Egymás nélkül *élnék* szomorú napokat. I. 148. kedvek szerént é. mindenkben. I. 174. — *éltek* barátságban. II. 44. — Nagyságtok cselekedete *éllyen* örökké. ajl. 6. Méltó dicsireti é. III. 412. — Az tekkéltessék *éllyenek*. II. 152. mi móddal é. III. 174. — véle együtt *élhe(t)cz* örömben. II. 202. csak addig *élhetnél*. III. 216. — *élő* (= éltető) krónikákban. III. 363. Halála után is élő (= éltető, emlékezetben tartó) nyelvre vészik. III. 395. — Első felesége még élvén. III. 365. — 2. (= fruitur, Moln. A.): Mondgyák: *éllyen* véle (t. i. az orvosággal). III. 34.

Él (= acies, Moln. A.): fegyvered életül. I. 63. II. 256.

Éles: é. rögök. II. 199. é. tőrként. III. 251.

Élesül: Kinek (t. i. nyilnak) hegye tompa, s-nem élesült. I. 188.

Éledés: Hives czellájában éledésre tenne (= felélesztene). II. 196.

Élendőség: Ha akarsz érteni fullasztó sirban- is éllandóságérül. III. 391.

Élet: özvegy é. I. 46. — mind é. mind halál. II. 84. vagy é. vagy halál. II. 128. é. nélkül. I. 63. — egészséges hoszszu *életet* kívánok. ajl. 3. puha é. III. 6. — Nagy kedves *életben* koporsóig léznek. II. 323. Sok

nyavalya forog az *életben*. III. 217. — Vigasság érkezik az gondos (= gonddal telt) *életből*. I. 201. — Kedveseb jószágunk nincsen az *életnél*, III. 216. — *életre* emelik. I. 108. III. 227. é. kelnék. II. 198. — Borult volt miattok életem homályban. III. 252. életemet. III. 253. árva életemnek. II. 330. életemtül. III. 111. — Háborodot(t) tenger az te bús *életed*. I. 200. életed nem bántom. II. 79. életedet ted(d)-le. III. 317. — *élete* fonóját. I. 82. árvaság é. I. 133. nála nélkül keserve é. II. 91. életének vége. III. 293, 323. — *életét* nem szánnya. I. 48. Készeb itt vitézül é. letenni (= meghalni). III. 225. nem bánták é. III. 214. *életében* véget szakaszt. III. 83. — Csak az Isten viselt gondot életére. III. 294. Egy Aszszony szavára bizván *életeket* (= -öket). II. 264.

Élte (= élete): é. fonala. I. 45. é. veszélyére. III. 294. — éltét. III. 416. — világi éltében. III. 90. — éltérül. III. 409. — éltétül el-vála. I. 80. — Addig foly *éltünk* is. II. 18. *éltünk* szomjuhozó hely. III. 224. — *éltek* fottaig. III. 114. *éltékben* nem láttak. I. 174.

Éltet: (jeles) dolgait éltetik az Krónikák. ajl. 7. — *éltető* párája kél szelek mentére. II. 259.

Ember: vitéz e. III. 99, 301. tanult e. III. 355. — *embernek*. II. 108. 213. III. 183. —

embert. II. 120. — emberrel. III. 90. emberekkel III. 132.

Emberi: e. személlyel. II. 185. e. személt. III. 121. e. elme. III. 369.

Emberség: nagy emberséggel. III. 95. rossz emberségedet. III. 317.

Emel: Nap-keletről magát emeli (a hajnal). II. 2. jobbra emeli-é (a sors). II. 156. Emeli az üdő éjjeli gyászszait. III. 112. Nem e. szemét. III. 248. Fülekre e. (= viszi). III. 92. — életre *emelik* (= keltik). I. 108. magokot e. (= emelkednek). III. 50. — gyars szárnyat *emele* (a hir). I. 25. hirt felőle e. I. 44. — Máriát B. *emelé* (= vivé) Erdélyben. I. 79. Magát az Várban e. (= a várba ment). II. 129, 220. magát rútháború e. (= keletkezék). II. 222. — Félő, jóra reméltet(t) nap homált ne *emellyen*. III. 123. — akár eget is *emelne*. I. 110. emelnél. II. 104. — Az két árva szívet örömmre emelték. III. 361. — (W.) emeltelvén több méltóságához. III. 417.

Emeledik: Az mint fekszik vala, ezzel *emeledék* (= fölemelkedék). II. 65. lassan e. (t. i. ültéből). II. 328.

Emelget: az nemes erkölcs szárnyain e. I. 107. — emelgetik az közziklátot. II. 250.

Emelkedik: 1. e. létrán. III. 292. — 2. e. szerencsése. III. 266.

Emészt: Az gypju-keresőt rúttal emésztették. I. 141.

Emleget: Az nemes erkölcs alacson dolgokat nem e. I. 107.

Emlékezet: annak emlékezete. czl. ajl. 6. az el-múlt dolgok emlékezetének; viselt dolgok e. ajl. 4. és 5. örök emlékezetre, viselt dolgainknak emlékezete, dicséretes e., örök emlékezet érdemlő cselekedet. ajl. 5. és 7. szép emlékezetét. ajl. 7. — emlékezete. I. 59. m. 64. III. 97, 395. — emlékezetben leszen nálam. II. 344. — jó emlékezettel szépítik. I. 64. — emlékezetedre. II. 215. — emlékezetéről. III. 391. — emlékezeti. III. 414. emlékezetinek. II. 266. emlékezetivel. I. 108.

Emlékezetes: Emlékezetessé péntek napját tették. III. 361.

Emlékezetű: nincsen semmi oly nagy emlékezetű cselekedet. ajl. 5.

Emlékezik: Az Aszszony Mária felől e. III. 367.

Emlékeztetés: azokra emlékeztetésébül. ajl. 4.

Említ: viselt dolgait említeni. ajl. 4.

Enged: E. keménségek azoknak-is. I. 164. nem e. senkinek. I. 159. nem e. módot. II. 339. — nem engedik el-enyészni. ajl. 4. — nem engedének helt. II. 241. — az mint *engette* az vékony értelem. ajl. 6. nem e. veszni. III. 233. tűznek-is nagy erőket engettek. I. 130. — nem engedné másnak. II. 181. engedett volna. ajl. 5. — enget(t)etnék bár. II. 188.

Engedelem: engedelmet ha ád

vala. II. 350. e. nem athat. III. 21.

Engedelmesség: engedelmes-séggel hallgatá. I. 70.

Engedetlen: nem lesz, mint kő, e. II. 58.

Engesztel: Engesztelik szivét ezen dolgok. II. 49.

Ennyi: e. vitesség. III. 123. e. veszély. III. 299. e. vitéz. III. 301. — *ennyire*: I. 270. III. 119.

Én: 1. *alanyul*: Én, mint homályos hold. III. 252. én itt vagyok. III. 303. annak itillője én lennék. III. 408. De én nem vizsgálom. III. 412. én-is. ajl. 6. II. 188. 190. III. 125, 405. — 2. *jelzőül*: az én igaz hűségemért. II. 319. Én kezemben vagyok már. III. 313. én nálamnál. II. 83. én nékem. II. 118. én utánam. III. 368. — 3. *ragozva*: *engem*. II. 117, 213. III. 143. *engem-is*. III. 105. *engemet*. II. 34, 301. III. 253.

Ének: Circe éneke. I. 6. — Circe éneket indított. III. 121. — énekemet. II. 194. — Circe énekétül. II. 40.

Énekel: Énekellye Musám ezt az szerelmet, I. 11.

Éneklés: Madaraknak zeng erdőn éneklések. I. 193.

Ének-szó: Kedves ének-szókkal jó kedv ajaka zeng. I. 171.

Epeszt: (szenvedések) epesztik fejemet. III. 251.

Ép: ép deliség. II. 22. Ennek (t. i. a szerelemnek) hatalmátul volt-é valaki ép? I. 158.

Épen (= éppen): Az Várnak harmada ezé pedig épen. I. 134. Ki számlálhatná meg azokat mind épen, Az szerelem kiket hordozott miképen. I. 162.

Épség: Régi szép épséged áll csonkán. I. 28. — Nem lesz (Mária) épségének héya. III. 385,

Épit: 1. *saját értelemben*: olyan szárnyat építész magadnak. I. 69. az grádicst építik. — épiteném fészke. II. 192. — az vár építetett. II. 217. — Az mint építve van most az új bástya. III. 57. — 2. *átvitt értelemben*: Egy Aszszony szavain sokat építettél. III. 222. — rontasz inkább, hogy sem építenél. III. 131.

Épül: 1. *saját értelemben*: Amaz magos tornyok üdövel épüllnek. II. 200. — 2. *átvitt értelemben*: Békességgel épüll az termő mezőség. I. 13. — Gazdag szerencséjek épült mindekben. I. 34.

Épület: gyenge é. az. I. 39. — épületek. II. 157. — háza épületi. I. 20.

Erdő: II. 219, 288. — az bé-vágot(t) *erdőt* hágják. II. 237. kopóival ha e. haytatott. II. 254. az erdőben. III. 166. — erdőn. I. 193. II. 25, 282. — erdők zendülének. II. 261. — erdőkön. I. 21. II. 223, 332, 240, 257. III. 106. — erdőkre. III. 394.

Erdői: e. vadak. II. 5.

Erdélyi: sok e. nép (= katonaság) gyön s-megy most az várban. III. 65.

Ered: E. (= támad) az békesség hadakbul. I. 14. — Az fáradság után nyugodni erednek. II. 353. — Annyok eredett Homonnai-ágbúl. I. 81.

Eredet: az viznek van bő eredeti. II. 158.

Ereszget: Az nagy kősziklákot (a medvék) földgyre ere(s)zgetik. II. 250.

Ereszkedik: (Mária) e. pirulásban. II. 133. Gyakor fegyelmre füle e. III. 266. — Pennát foga osztán, irni *ereszkedik*. II. 65. (Két villám) Edgyik az másikkal ölben e. (= birkóztak). II. 227. Ajaka mozdula, s-szólni e. (= kezdett). II. 328. rút bűz e. III. 318. — Nagy üoültésével reá *ereszkedett*. I. 142. Kire idegen szem alig e. II. 135. — Vtra ereszkedni. I. 85. — *ereszkedvén* álomnak, II. 78. Kivel e. magányos beszédben. II. 101.

Ereszt: (Levelével) szűrő szálkát e. az szemekben. I. 90. bő szerelmet e. (a nyilak) végében. I. 146. bűt e. szivére. III. 25. Másť sem e. könnyen virágjához. III. 236. — magát erre s-amarra *ereszti* (= tévelyg). II. 139. e. magát job kezére. II. 148. (a fák) árnyékkal *eresztik*. I. 167. (a madarak) ajakokat zengésre e. U. o. — Mint izzadott testhez ha szellőt *eresztnék*. III. 304. — (Cupido) Mária mellyében *ereszté* (t. i. nyilai egyikét). II. 144. Magát melléje e. II. 295. — (A hajnal szép hajait) reggeli szellőnek folyni *eresztette*. II. 1. (A had-

nagyot) az kapitány után e. III. 320. E. lábát pályla-futásához. III. 278. (a bikák) lélekzeteket láng(g)al ere(s)ztették. I. 141. — sietséggel magam *ereszteném*. II. 192. — *ereszteni*. I. 189. — fejét vállához *eresztvén*. I. 179. szárnyait szeleknek e. I. 191.

Eresztet: Rengő vitorláit szelnek *ereszteté*. III. 142.

Erkölc: (= mos, Moln. A.): Vad. e. I. 133. délczeg e. I. 35. egyes e. I. 37. férre rugó e. I. 42. nemes e. I. 107. igaz nemes e. I. 121. Kedves *erkölcsöt*. II. 13. III. 95. Eléb az e. jól meg kell ösmérni. II. 42. hasonlatos e. követett. III. 195. (Wesselényi) erkölcsé jó példa. I. 52. — jeles erkölcsökkel tisztelte. III. 403.

Erkölcstű: fejeér e. nem vala Cato-is (mint t. i. Fekete László). III. 94.

Erő: I. 187. Nincs olly e. az kín (az szerelem) bé ne hághasson. I. 157. Nagyot nem bir az kis erő tehetsége. III. 38. — *erőt* vészen (= megerősödik). I. 147. e. (az egekből) adnak. II. 18. — erőben álló tölkék. II. 160. Mayd erővel veszi. II. 377. — nagy *ereje* Carthago várának. I. 137. nyil e. I. 187. m. HATHATÓBB e. az pénznek mindennél. II. 104. Nem ál(l)hat ellene senki (szerelem) erejének I. 159. — minden *erejét* R. hadának. I. 54. Nincs, az ki Murány e. győzhesse. I. 74. e. próbállya. I. 111. tesťemnek e. II. 188. e. győzőm. III. 149. Olly maga-hit(t) erejé-

ben. I. 100. — erejéhez bizának. I. 93. tüzek erejére. I. 128. — Az kik *erejével* (= segítségével). III. 50. bátorittya magát azok e. III. 100. — erejekkel. II. 267. — nagy erők. I. 130.

Erős: e. töll-fa. I. 39. e. hely. I. 72. e. tüze. I. 136. e. bástyák. I. 157. ki e. I. 158. e. (az szerelem.) I. 159. Szeretnek e. hatalma. II. 85. e. Murán vára. I. 83, 99. II. 97, 116, 256, 302. III. 393. nagy e. hitre megesketé. II. 113. III. 249, 354. e. uttyát. II. 129. e. kapujára. II. 311. e. remény. II. 319. e. fát ingat. III. 23. e. estrásák. III. 306. (Murány) Európabéli Váraknak erősse. I. 124. — erőssé teszi. III. 5. — Nem sokat szemlélték erősebbt ennél. I. 72.

Erősen: (A létra) fogai e. tartanak. III. 71. Kezeket e. hátra kötözteti. III. 258.

Erősít: Ezen az természet többet erősített. I. 73.

Erősség: nagy e. (= Murány vára). I. 73. m. 145. II. 8, 37. III. 313. — erőssége. III. 148. — erősséget. III. 361. — erősségeket. I. 163. II. 106. — Murány erősségét tartják csuda gyalánt. III. 37, 366. — erősségétül. III. 116.

Erőszak-tétel: (Pénnz miatt) sok e. t. (esik.) II. 109.

Erőtlen: erőtlenül teszi. III. 28.

Erszény: ez mehet *erszényedben*. II. 101. ezt tehed(d) e. II. 112. (70 ezüst tallér) Az beteg

erszénynek igen jó orvosság. II. 103.

Ér (= vena, Moln. A.): erei jobban hevülének. II. 327. e. hevülni kezdének. III. 137.

Ér: égig é. I. 55. majd betegséget ér. I. 125. egekig é. III. 127. az patakhöz é. II. 281. (Mária orczája) sárga halován-ságot é. II. 134. az mint az mérték é. III. 71. — végét *éri*. III. 128, 323. várják, mi é. dolgokat. III. 262. — az mikor érnek nagyobb tekintetek. II. 136. é. szállására. III. 308. — hogy reá *érnek* (= midőn reá került a sor.) I. 129. az faluban é. III. 154. é. tótokat (= tótokra akadtak.) III. 156. — (Circe itallya) mikor gyomort ért. III. 122. (lajtorja) ki az földig érjen. III. 206. fejed ne érje itt vesszesség. III. 313. az özvegy szivek-is örömet érjenek. II. 152. — mint érne jó véget dolgában. III. 22. practikájokot melly dolgok nem érnék! III. 41. kévannya azt az órát érni (= megérni). II. 154. — Jó futamason túl érni egy kis hegyre. II. 218. — Érvén az laytorját. III. 295. — magos voltát elmém meg nem érhettem. ajl. 6.

Ércz: Marpesus hegyi érczek. I. 164.

Érdegel (= érintget): é. az szele. II. 165. Vállát érdegelvén hajjával. I. 177.

Érdem: annak *érdeme*. ajl. 6. jutalmának é. I. 126. — érdemeknek jutalma. II. 39.

Érdemel: egeket é. I. 48.

ügy érdemli. I. 57. — rósát érdemlettél. III. 240. — Szép jutalmat hogy érdemllyetek. III. 254. — háladást *érdemlene* tőletek. II. 302. ki mit é. III. 163. többet. é. III. 409. Mennyit érdemelne mondatni magáru. III. 407. — örök emlékezet érdemlő hírét. ajl. 7. — Lévén Császári-nak érdemelt kedvekben. III. 413. É. virtussa vitte felső ágra. III. 416.

Érdemes (= meritorius, Moln. A.): ha másképen nem é.-is. ajl. 7. (Ficzek) é. fogságra vite-tik. III. 84. é. személyét. III. 400. — érdemesnek vélték. II. 301.

Érdemesen: é. viselt dolgok. ajl. 4. (kétszer.) Eö dicsiretíre érdemesben mennék. III. 408.

Érdemellen: vegye jó neven é. szolgájátul. ajl. 7.

Érdemesség: Hálálva ösméri nagy érdemességét. III. 390.

Érdemű: Nagy é. arany gyapjuval kénállya. III. 415.

Érez: Érzy Eger stb. I. 63. é. szívet. II. 146. — érezném el-bádgadásomat. II. 195.

Érkezik: hamar é. I. 27. majd gondod é. (= majd lesz g.) I. 155. Fülekre é. I. 191. Vigasság é. az gondos (= gondal telt) életbül. I. 201. É. (= támad, keletkezik) az szemnek honnét csiklandása. II. 102. É. az követ. II. 162. É. az végezett helyhez. II. 290. é. K. J. III. 127. m. Deliséggel fellyeb mely é.? III. 367. — melyet meg-tudni nem érkezött. I. 19. követe *érkezett*. II. 172. É.

Musám-is czélához. III. 417. — követem haza *érkeznék*. II. 197. csak hamar é. II. 280. hírek mint ha *érkeznének*. II. 132.

Érkezés: lassu elmémnek *érkezése* (= ráérése) szerént. ajl. 5. Máriának é. II. 290. m.

Ért: az Vénuson szerelmet, s' Márson vitésséget értek írásomban. ajl. 6—7. Igaz szándékodat értem levelében. II. 150. W. szándékát értette (= értesült róla). III. 376. — hogy ércsem szódot. II. 86. úgy ércsd. II. 78. ércsed szándékait. II. 87. ugy ércsed. III. 355. Sorsomat hasonlónak ércse. II. 77. miképen ércse az ujságot. II. 137. Ha akarsz érteni (= tudni) többet hűségérül. III. 391. — módgyát nem értheti. III. 328.

Érte, érette: érted. II. 71, 76, 297. éretted. II. 318. — *érte*. I. 206. II. 83. III. 255, 324, 368. érette. II. 9, 31, 58. III. 33.

Értekezik: Az Aszszonyok felől Vra értekezik (= kérdezősködik). III. 367. — Aszszonkám felőlem mikor értekeznék. II. 197. — Az sok értekezők sűrön győnek s-mennek. III. 268.

Értekezés: Amaz illy választ ad értekezésének. III. 62.

Értelem: Az mint engette az vékony é. ajl. 6. — Adván olly értelmet ezeknek titkához. III. 236.

Értellen: sok é. Csőcselék. ajl. 6.

Érték (= vagyon): *Értéke* kő Váarak. I. 52. Bővült-is é. szerzett

szép jószágból. I. 76. — Értéket-adnak. II. 18. — Gazdag értékeket. II. 96. gazdag értékével. I. 139.

Értség (= hozzáértés): Vezette ezeket tanult értségével. I. 56.

Érzékeny: Az érzáken elme az jövendő dolgot érzeni meg szokta. III. 374.

Esik: 1. (Ha ez) *esik* vadászó scythának fülében (= ha meghallja). II. 243. Távul e. válások. III. 267. Az békesség Rákóczi Györgytől terhben e. I. 17. E. szívének sérelmesen. II. 345. — botlonok *s-esnek*-is. II. 240. Az várt napok rút ködökben e. III. 280. — Ferencz szívének nehezen *esének*. II. 346. — Eset(t) szerelmében N.-nak. III. 106. — Majd *esnél* kétségben. II. 224. — *esnék* az nyakában (t. i. a létrán). III. 298. — erkölcsében *esvén* vadság. I. 37. Byblis e. Caunus szerelmében. II. 59. — nyakokra *esendő* kardok. III. 262. — 2. (= történik): *Esik* nyakok körül ölelgetés. I. 172. *Esik* gyakor zenebona. I. 89. Pénz miat(t) sok harag e. II. 109. — Hol mi dolgok *esnek*. I. 20. párt-ütések e. I. 26. — Ne *essék* házán scintalanság. III. 345. zendülés-szózatok *essenek*. III. 269. — Murányban *essett* agyulövéssek. III. 101. m.

Eső: *Essőt*, havat stb. próbálni. III. 6. zápor-essőben. III. 166. — Mint *essővel* árviz, gondgya szaporodik. III. 24. — *esső* ellen. II. 294.

Esküszik: *Esküszöm* szabályámra. II. 320. — *Esküszik* az követ. II. 137. kezére e. II. 175. E. magának. III. 282. kezekre (= ökre) *esküdnek*. III. 113. hitekkal *esküsznek* (vltre). III. 280. — *Esküdjünk* kezére egymásnak. III. 226. — *esküdjél* most hittel-is azokhoz. III. 314. — *eskütt* ellensége. II. 38. E. csatlósival őriszteti. III. 258.

Esket: Császár s-magok hiveségére *esketik*. III. 313. m.

Esküttet: *Eskütteti* ezt-is nagy erős hitére. III. 354.

Esküvés: *esküvéssel* mondgya. II. 115. — *esküvésével*. II. 141 — álnokság térjen *esküvésed*-hez. II. 315.

Esmér: hasonlót nem sokat *esmértek* az hajdani *esztendő*-k-is. ajl. 5. (L. még: *ösmér*.)

Estrása: *Estrás* több e. egynél. III. 263. — erős *estrás*okot *tevének*. III. 306. (L. még: *strása*.)

És: (inkább csak prózában, versben igen ritkán, hanem szóés mondat-kapcsolóul *rendesen* s): *czl.* ajl. 3. (kétszer), 7. (kétszer), I. 75. III. 288, 345.

Eszeség: *eszességgel*. II. 336. III. 95.

Eszeveszett: III. 338. *eszeveszettek*. III. 342.

Eszik: Szép hírét az férgek (a sirban sem) *észik*. III. 395.

Eszköz: Az levél sok jóban e(s)z(köz) s-gonoszban-is. II. 52. Vénus volt fő e. III. 358. — *eszkoz*t. I. 168. — *elkészített*

minden uti eszközöket. I. 70.
— Minémü eszközeit és módgyát
lelhesse. I. 124.

Esztendő: I. 16. — e-ben.
csl. ajl. 7. — esztendeig. I. 84.
— esztendők. ajl. 5. — eszten-
dőkkel. ajl. 6.

Ész: eszemben fordul. II.
208. — juttassa eszedben. II.
344. — esztét. II. 245. — eszé-
ben jut. I. 182. III. 45, 338.
— esztétül. III. 286. — eszek
ott jár. 269. — eszekben veszik.
II. 117.

Észrevesz: észre ne vegyék.
III. 70. veszi magát észre. III.
339.

Étel: É. kedvességét jobban
ugy tuthatni, Ha azt várákozott
gyomorral kaphatni. III. 237. —
Ételt-is el-hadgyák. III. 269.

Eves: hány török test e. I. 63.

Evet: Eleiben fordul (Mária)
mint az könnyü evet. III. 302.
— (Mária) hasonló lévén az
könnyü evethez. II. 290.

Evezés: habok közt e. II. 17.

Ez, ezen: 1. *alanyul*: III.
263, 287, 288, 363, 364, 368,
393. — 2. *jelzőül*: ezen egy-
ügyü historiám. ajl. 5. ezen
Nagyságtok cselekedetei. ajl. 7.
ezen dolgok. II. 49. ez helyly.
I. 183. ez szolgád. II. 88. ez
nyavalya. III. 60. ez mellettem
lévő aszszony. III. 314. ez do-
log. III. 327. ez nem vélt ujság-
ban. III. 352. — 3. *ragozva*:
ezé. I. 134. III. 5. — *ennek*.
I. 145, 150. II. 88, 289. III. 16,
38, 189, 201, 280, 308, 357,

395, 397, 402, 410. — *eztet*. I.
141. *ezt*. III. 315, 320, 348, 354,
355, 397, 406. — *ebben*. II. 115,
260, 330. III. 39, 375. *ebben*
(= ebből) juta Ferencznek-is
III. 293. — *ehez*. II. 290, 322.
III. 38, 77, 80, 149, 246, 367,
377, 409. — *ezen*. I. 73.
II. 210, 236. III. 44, 129, 298,
304. — *ennél*. I. 72, 138.
II. 104, 175. II. 212. III. 94,
140. — *erre*. I. 145. II. 99,
139, 192, 304, 340, 357. —
errül. III. 4, 224, 230. — *ettül*.
III. 109. — *ezért*. III. 43, 140.
— *ezzel*. 1. *névmásul*: II. 79,
195, 272, 314. III. 70, 260.
2. *határozóul*: ezzel emeledék.
II. 65. e. néki adja II. 115.
e. véget vetvén II. 153, 310.
e. elváll tőle. II. 176. — *effélé*
gyöttenek. III. 177. — *efféle*
félén(k)ség. III. 150. — *ekkori*
búm. II. 300. — *ez által*:
II. 64, 107. — *ez ellen*: I. 101.
— *ez után*: II. 10. III. 279. —
ezek: III. 17, 167, 205, 209, 246,
321, 330, 344. — *ezek, ezek-*
nek. I. 88, 109, 133. II. 21,
238. III. 236, 299. — *ezeket*.
II. 68, 164, 322, 324, 325.
III. 98, 259, 289, 316, 346,
412. — *ezekben*. I. 135, 187.
III. 358. — *ezekbül*. I. 201. —
ezekért. I. 122. — *ezekhez*.
III. 257, 411. — *ezekkel*: 1.
névmásul: II. 6, 69, 230, 252,
317. (kétszer). III. 70, 132.
2. *határozóul*: eltünik ezekkel.
II. 233. magát e. ajánllyá. III.
275. — *ezekre*. II. 176. III. 255.
— *ezektil*. III. 253. — *ezek*

között. I. 111. ezek közt (t. i. ezen beszéd közben). II. 127. III. 307. — ezek közül. II. 241.

Ezennel: Az várt jó szerencse e. rád talál. III. 228. el-hozza e. segedelmemet. III. 253.

Ezentül: E. el-ejtem nyakadtúl fejedet. III. 317.

Ezer: Midőn az esztendő e. számon menne. I. 16. e. talál-mánnya van. I. 150. e. ann(y)i. I. 206. e. gondolat. II. 34. e. módgyát. II. 187. sok e. nép. III. 116. e. tallér. III. 354. — *ezernek*. III. 265. — *ezer-féle* gond. I. 175.

Ezüst: e. tallér. II. 101. e. órácska. II. 176.

Éz (= íz): II. 191. (L. még *íz* alatt.)

F

Fa: mint szép ki-terült fa. II. 186. fát ingat. III. 23. sok fát ront le. III. 166. szép fák. I. 167. vitorlás árbocz-fák. III. 197. — az fák öltözete zöldség. I. 173. — fákot. II. 250. — fákon. II. 4. — fák közt. I. 180.

Fa-ág: Száraz fa-ágakkal ke-ritését fonta. I. 176.

Fa-ház: az kis fa-házakbúl. II. 305.

Fa-level: az zöld fa-levelek. I. 170.

Faggat: semmi jót nem f. I. 180.

Fajzott: Oly változásokat fay-zott az sok ujság. I. 37.

Fájdalom: szívének titkos fájdalmával. III. 20.

Fakad: testeknek f. viszketések. III. 235, 333. — fakatt. III. 404.

Fáklya: szerelem fáklyája. II. 33.

Fal (= paries, Moln. A.): az falt méri. III. 56. Ijettében az falt mint lovat ált-ülte. III. 296. — falok allya. III. 58, 59. — falok közt. III. 53. — fala keménységét. I. 145. — falára függesztette. I. 186. Murány falait. I. 75, 102, 164.

Fal (= sublabrat, glutit, Moln. A.): keserűt falni. I. 206. — Az száraz kenyér-is jó ízűn falatik. III. 85.

Falat: (Az bú tészi) az jó falatot-is megúnt s izetlenné. III. 28. — Az Vjság falati édes mézül te(t)cznek. I. 26.

Falu: II. 217, 218, 219. — *faluban*. III. 154. f. ballagván. III. 172. — *falun* s-városon-ként. I. 22. az f. által. III. 156.

Far: lova farára kötteti. II. 120. — Hol farán, hol hátán mély sebeket csabdos. II. 258.

Fárad: búban az szű f. I. 23. f. hazájáért. I. 48. f. s-tőri magát. I. 113. f. elméjében. I. 118. sokat f. III. 1, 7, 219. serényen f. II. 243. f. az dologban. III. 355. — fáradnak. III. 209. fáratam. II. 297. — fáradnék. II. 210. fáradnának. III. 241. — *fáratt* vadász. II. 247. f. szárnyacska-mot. II. 192. f. vadak. III. 185. f. szive. III. 304. fáradott tagomot. III. 221. fárat-

tak inai. III. 245. — szárnya-
fáradva. I. 99. fáradva: II. 229.
III. 126, 218. — fáradván. II.
208. 301.

Fáradság: Sok munka, fáratság. III. 16. — fáratságod. III. 228. 368. f.-bul. II. 232. — fáratságát. I. 194. II. 289. — fáratságokhoz. I. 65. — fáratságá-
gáruul. III. 392. — fáratság után.
II. 353. fáradsága után nyugszik.
I. 169. III. 417. fáratságok
után. III. 178.

Fáradságos: fáratságos út.
I. 119.

Fáraszt: magát *fárasztja*.
I. 194. f. elméjét. III. 24, 277.
f. ezeket. III. 289. — fáraszt-
tanám. II. 195. — fárasztván
elméjét. II. 99.

Fátum: (l. a névmagyará-
zatok közt).

Fecske: II. 193, 198. — fecskének. II. 188. — fecskékkel.
II. 189.

Fed: Az szemérmes orcza
gyenge bőrrrel fedett. II. 135.

Fedél: 1. az szomszéd fede-
lek gyuladnak. III. 326. — 2.
átvitt ért.: lehull fedele titkának.

Fegyelem (= figyelem): okos
fegyelemmel az módokat nézd el.
II. 122. — gyakor fegyelemre
füle ereszkedik. III. 266.

Fegyelmesen (= figyelmesen,
l. ezt is): Honnét f. vigyáz az
országgra. III. 416.

Fej: fejet mozgatni. III. 371.
— fejet hajt (= megadja ma-
gát). I. 128. — nézése feje-
ket szédített. I. 73. — paraszt
fejek. III. 167. (agya) furt fejek-

ben. I. 42. az sebzett szarvas
kút-fejeket ohajt. II. 296. —
bús fejemnek. II. 84. — feje-
met. II. 71. III. 251. — vitézi
fejednek szolgálók. II. 330. —
fejed ne érje. III. 313. — feje-
det. II. 124, 125. III. 317. —
fejedre. III. 331. — feje széde-
ledék. III. 318. fejének. III. 119.
fejét. I. 178, 179. III. 138, 213
(kétszer), 284. fejénél. I. 197.
fejére. III. 29, 135. fejétül.
III. 35. — Keserő pár luggal
az fejek (= fejök) melekszik.
III. 40. fejekbül. II. 240. feje-
ket. III. 289. fejektől. III. 261.
fejek felett. III. 203.

Fejedelem: III. 389. — feje-
delemhez. III. 377. — fejede-
lemmel. I. 94. — fejedelmektül.
I. 86. — fejedelmi (= -ei) II. 304.

Fejér: feiér, feiért. II. 134.
feir. III. 363. — feirrel. III. 362.
— fejérb erkölcsü III. 94.

Fejsze: feyszét forgatnak. III.
157.

Fegyver: I. 18, 61, 63. —
fegyvert fogtál. I. 30. f. véssen
kezüben. I. 100. f. rántana.
III. 99. más f. végyen. III. 160.
az f. le-rakta. III. 173. — fegy-
verrel győzhesse. I. 74. II. 306.
— fegyverhez szokott. II. 315.
fegyvere. II. 256. fegyverét. II.
110. III. 93. fegyverére. I. 128.
fegyverével fel-ékesítette I. 186.
f. ékesítvén. I. 191. — fegyve-
rek (= -ök) melege. III. 90. —
fegyverekkel. III. 132. fegyve-
rek nélkül. III. 48.

Fegyver-csördülés: f.-cs. lén
mellette. II. 226.

Fegyveres: Az Németek közül volt egy fegyveres-is. II. 240.

Fegyver-viselés: f. v.-re s-próbára születtek. II. 242.

Fekete: f. gyász. I. 177. f. szín II. 91, 166. f. az viasz. II. 91. f. kövecské. III. 362.

Fekszik: Az mint fekszik vala (Wesselényi) II. 65. — Az mi (t. i. titkos szándékuk) szivek alatt fekszik. III. 40. — Minden szöglet részit olly bikák fekütek. I. 141.

Felad: fel-adgya (várát). II. 310. mint adgya fel (Murányt). III. 37. (M. várát) add fel. II. 308.

Feladás: Murány fel-adását. III. 23. m. — M. fel-adásában. II. 329. m. — M. fel-adására. II. 308. m.

Felakaszt: Az kétségben-esés fel-akasztván magát. I. 180.

Fel s-alá: Fel s-alá csapongnak. III. 104. fel s-alá bujdosván. III. 169. fel s-alá mennél. III. 263. Sem alá nem akar, sem fel onnét menni. III. 297.

Feláll: egy közülök fel-áll. I. 129. Ijettében haja-szála-is fel-áll. III. 311.

Felballag: f.-b. az hegyre. III. 373.

Felderül: fel-derüle az ég. II. 3. — az fel-derült nap. I. 199.

Feldúl: (Az pénz) országokat fel-d. II. 106.

Feledékenység: Az távul lételnek maradéka az feledékenség. II. 343. — feledékenség, f.-nek, f.-tül, ajl. 5.

Felejt: ezt sem feleythet. III. 350.

Felel: II. 175. m. 315. III. 118, 125, 303, 312. — azt felelik. III. 63. — mit felellyen. II. 321. mordul ne f. III. 123.

Felelet: Illyen feleletre nyelve bátorodék. II. 328.

Feleség: felesége. I. 45. III. 365.

Felett, felé, felől: felett. III. 203. felette: III. 401. felettek. II. 249. — Murány *felé*: III. 129, 181, 219. III. 19, 302. — *felől*: I. 120. m. II. 219, 275. III. 215, 270, 272, 367. (két-szer). *felől* való. I. 59. m. — *felőlem*. II. 197. — *felőle*: I. 44. II. 130, 269. III. 399, 405. *felőlök*. II. 44.

Felébred: fel-ébredvén. II. 146.

Felékesít: fel-ékesítette fegyverével. I. 186.

Felfeszít: az sárga viaszt felfeszítvén. II. 167.

Felfogad (= megfogad, megígér): fel-fogadgya Kádas. II. 175.

Felfordít: Sok fel-fordított fát erdőkön hurczolnak. II. 223.

Felforr: fel-for haragjában. III. 322.

Felföld: I. 26. m. 53. az fel-földre. III. 414.

Feljebb: fellyeb repüljön. I. 123. köztök fellyeb mely érkezik? III. 367.

Feljön, felgyön: Titán f.-gy. nap-keletrül. II. 284. Hired, s-neved nap-keletrül gyön fel. II. 308. miképen gyöttek fel. III. 328. — Keletrül fel-gyöven. III. 127. — (Wesselényi) felgyöhet. III. 72.

Feljövetel, felgyövetel: az fel-

gyövetelben. III. 76. — fel-gyövetelhez. III. 77.

Felhat: Szives ohajtása felhat az nagy égben. I. 118.

Felhágás: Meredek kősziklák az fel-hágást tiltyák. III. 54.

Felhoz: Hesperus hozza fel hives árnyékait. III. 112.

Feljut: fel-juta ő-is (t. i. a várba). III. 299.

Felkel, felkél: Az háború f. I. 85. f. (Daedalus). III. 46. — serényen fel-kelnek. III. 268.

— Kely fel Musám. III. 3. — felkelni. II. 190. — *fel-kelvén* Cyprusbul. I. 165. f. Crétábul. III. 50. — az fel-kelő napnál (= keleten). III. 363.

Felkerekedik: az dolgok fel nem kerekednek. II. 353.

Felkészít: fel-készítvén fiát. I. 191.

Felkészül: f. (az vadászó scythá). II. 243.

Felkölt: álombul-is fel-költe- nek. III. 334. köl(t)csön fel. II. 343.

Felküldés: az levél fel-küldés- ben. II. 119. m.

Felleg: Gyászban van az hold- is s-visel rüt fellyeget. III. 169.

Felleg: (W.) fel-leli azokat (t. i. a pogányokat). III. 92. — (W.-t) fel nem lelhetette. III. 180.

Fellobban (= meggyullad): 1. fel-lobbant házadban. III. 331. — 2. fel-lobbant szívével. II. 348.

Fellobbant (= meggyújt): Ha egyet (t. i. tüzet) fel-lobbant. II. 326.

Felmarkol: az 70 tallért fel- markollya. II. 168.

Felmegy: III. 353. — fel- ment volt. III. 296. — azon mennyenek fel. III. 206. — fel- menni. III. 297. — fel-mehetne. III. 53. fel-mehetnek. III. 243.

Felmenetel: Az létrán fel- menetelek. III. 292. m.

Felmutat: Hatszor mutatta fel az hajnal rósáit. II. 204. — Honnét mutatná fel kívánt fé(n)- nyel magát. II. 245.

Felnéz: Ne fély, hogy fel- nézzen (t. i. az őr.) III. 215.

Felnyit: kéri, hogy nyitnák fel (t. i. a várkaput). III. 324.

Felposdul: az nemes vér fel-p. testében. I. 104. testében vére-is fel-p. III. 129.

Felrakat: fel-rakatá kincsét (t. i. szekérre). II. 97.

Felrepül: Szárnyára kél az hir s fel-r. III. 389.

Felrezen: azok-is fel-rezze- nének ellenek. III. 156.

Felserdül: Szép fel-serdült hal- mok. I. 185.

Felserken: Te-is Musám, ser- kenny fel. II. 6. — fel-serkent pásztornak. II. 3.

Felséges: az F. Leopold Római Császár. ajl. 3.

Felső: f. országok I. 62. f. hadakban. II. 293. III. 93. f. részt (létrán). III. 296. f. ágra (= méltóságra). III. 416.

Fel szabadul: f. hajód az forgó szelekbül. I. 201.

Fel talál: fel-talállya módgyát. II. 93. nem találhatták fel az sereget. III. 169.

Felteként: I. 197. — ha fel- tekéntene. III. 213.

Felteker: *fellekert* lánczának. II. 215. fel-t. puska. III. 82. fel-t. pár pistolt. III. 264.

Feltesz: De mivel hogy fel-tett, meg akar jádzani. III. 281. ez vala fel-téve. III. 135. — *fel-tett* szándék. II. 236. III. 21, 42, 111, 141. fel-t. játéka-hoz. III. 276. Érkezett Musám-is fel-t. czélá-hoz. III. 417.

Feltör: fel-törte Hercules az poklot. I. 5.

Felugrik: III. 244, 327.

Felül: fel-ülvén lovára. II. 172.

Felültet: Minden Vrat, s-Nemest, s-Szabadost fel-ü. (t. i. lóra = hadra felkészít). I. 18. az gyars gallyákra titkon fel-ü. (t. i. Páris Helenát). III. 142.

Felüt: jádzó-helyen labda fel-üttetvén. I. 112.

Felvállal: fel-vállaltál (munkát). I. 10. fel-vállalta dolgát. II. 93.

Felvállalás: az levél fel-vállalásban. II. 116. m.

Felverekedik (= küzködve, bajlakodva feljut): Vadászi lét-rán fel-is verekedik. III. 292. — ilyen gond(d)al fel-verekedének. III. 300. — az ho(s)szu laytorján fel-verekettek. III. 246.

Felvesz: az mely tanyát hál-lója fel-vészen. II. 280. — fel-vette ruháit. II. 204. — *fel-venne* munkát. I. 110. fel-v. engem. II. 196. fel-venné az bérét. II. 110. — fel-venni ruháját. III. 337. — uyonna fel-vett pennámmal. ajl. 6.

Felvet: fel-vetészeit. III. 117. — fel-vetném szememet. II. 194.

Fel-virad: fel-v. várt napja. II. 351. (Ferencz szive) fel-v. örömmel. II. 162. — Az fel-virat napnak tündöklése. II. 5.

Felvisz: az Vborkát vid(d) fel. II. 122. Az szerencse dolga, miképen viszen fel. III. 147.

Felvon: fel-vont ija előtt. II. 79. — fel-vonnyák azonban (a létrán az egyik német katonát.) III. 298.

Felzendül: fel-z. az föld (= fölkel a nép). I. 26.

Felzendülés: nem löttek még-is az fel-zendülésben. III. 204.

Fél (= dimidium, Moln. A.): fél mért föld az köz. II. 172. mint egy fél mérföldre. II. 220. fél térdgyére ereszté magát. II. 295. fél óránál többet. III. 170. — félig holt. II. 60. — Teszi az jó kezdet az dolognak *felét*. II. 216. Bé-fedi az f. III. 340. — (az estrása) üvöldögél az kapu felinél. III. 263. — pattanó *félben* volt puskája. III. 204.

Fél (= timet, Moln. A.): *félek*, ne csalassam. II. 55. f., hogy ne. II. 208. nem f., hogy. III. 303. — kitül *félisz?* III. 132. — retteg s-*fél*. I. 85. nem f. I. 74. — az szörnyü égropogást *félik*. II. 225. félik halálokot. III. 262. — pirult, félt. II. 62. — ne *fély*: I. 198. II. 79. III. 215. ne félyen. II. 118. ne félyetek semmit. III. 254. — nem *félne*. III. 116. félnének. III. 103. ne félnének semmit. III. 301. — *félő*, ne nevellyen. III. 123. — félvén, hogy III.

160. — *fél(l)hetik* el-kezdet(t) dolgok veszteségét. III. 189. fél-tett. II. 264.

Félben-szakad: f. sz. dolgo-d. II. 118.

Félben-szakaszt: sokat sza-kaszt félben. II. 66. Ohajtás szakaszsa félben beszédedet. II. 124. — sokszor félben sza-kasztott munkámot. ajl. 6.

Félelem: II. 96, 161. II. 241. III. 105, 188, 196, 311. — félelemnek helt nem engedének. II. 241. — Utí félelmek. I. 86. — félelmedet. II. 124. félel-métül hadaknak. I. 93. félel-mével. I. 88. III. 36. bátorította gyakran félelmekben. III. 358.

Félelmes: I. 38. III. 199. — félelmesnek gondolható. II. 97. — félelmesek uttyok. III. 15.

Félelnk: II. 57. III. 124.

Félelnkség: Efféle félén(k)ség távul légyen. III. 150.

Félre (mindig: *férre* alakban): f. rugó erkölcs. I. 42. f. rugott. I. 35. f. tesz. I. 32, 33. f. tén. II. 3. f. állott. II. 256. f. mennek. II. 174. f. rántom magam. II. 79. f. tévén. II. 178. halas vizet f. vegyek. II. 211. f. vonodának. II. 234. III. 158. f. áll. III. 91. f. ténnek (= mel-lőznék). III. 408.

Félsz (főnév): Nagy akadály az félsz az nyelv-fordulásban. III. 312. Nehéz dolog az félsz, sokat cselekkertet stb. III. 319. Borul orczája-is félsz haloványá-val. III. 327.

Félt: téged féltlek. III. 125. — Féltik (W-t), hogy valami

veszélyben akadott. III. 174. — az Nénnjét féltette. III. 33.

Féltében: III. 337.

Fen, fenn, fennyen: Mig ég s-föld *fen* leszen. II. 308. (Az játékos) Reménséget véssen az *fen* lévő pénztül. III. 190. — *fennyen* ragattatik. I. 121.

Fennáll: (Wesselényinek) Szép emlékezeti most-is *fen-ál(l)*nak. III. 414. *fen-álló* kender. III. 158.

Fene (= *ferus, trux, Moln. A.*): f. tüzek. I. 128. f. tigriseket. II. 68. f. természetet. II. 72. f. ellenség. II. 255.

Fenevad (= *bestia, Moln. A.*): Idővel az *fenevad*ak szelédülnek. II. 200.

Fenyíték (= *fenyegetés*): *fen-yítékeket*-is ad ahoz. III. 375.

Fény: az fént (= *napot*) néző hegyek. III. 394. — *kévánt fé(n)nyel*. II. 245. — *hazánk fénye* (t. i. Esterházi Miklós). I. 55. (nevének) fényét rosda nem szennyesheti. III. 400.

Fényes: (Phosphorus) az több Csillagoknál fényesebben kelő. II. 335.

Fényeskedik: az ég fényes-kedék. II. 227.

Fényesség: égi f. II. 231. egek fényességét. II. 285. fényességgel fel-virad napja. II. 351. Hova fordul az nap, ott van fényessége. II. 288.

Fényesül: f. az erdő zöltsége. II. 288. — (Cupido nyila) arannyal fénesült. I. 188.

Fénylet (= *fényesít*): Mint gyűrőt az gyémánt kedvesben fénylette. III. 403.

Fénylik: Eök (Mária testvérei) voltak az napok, s-fénlettek Muránban. III. 252. — Nem mind arany az, ki szokott fénelni. II. 42. — (az tükörnek) nézetik fénlő tisztasága. III. 396.

Fergeteg: hideg fergetegre. I. 176.

Fertály: f. órát. II. 277. — fertály órára. III. 341.

Fér: hozzá könnyen nem f. I. 125. Az mennyi dicsíret f. Penelopéhez. III. 410. — ha mi vízhez férnek. III. 308.

Féreg: Szép hírét az férgek ott sem rágják. III. 395.

Férfiu: Férfiak minnyájan. II. 242.

Férj: férhez mentekor. III. 387. — hűségét férjéhez. III. 410. — marad özvegyen férjétül. I. 80.

Férkezik: Ehez az szépségben legtöbb f. III. 367. — férkezel keblében. I. 100. — férkeztetek az erős Muránban. II. 302. — férkezéssel kősziklák öblében. I. 156.

Festék: Sok festékkel kelle az dolgot színleni. III. 378.

Fészek: fészket vert. I. 42. — fészke. II. 192. fészke. II. 194.

Fia: Vénusnak fia. I. 205. halálnak f. vagy. III. 317. — *fiát*. I. 191. — *fiára*. II. 85. III. 49. — *fiával*. II. 93. III. 49, 358. — Mársnak *fiai* (= vitézek). III. 203, 226.¹

Figyelmes: f. elmével. III. 36.

Figyelmesen: f. nézi. III. 46.

Finum: f. arany. I. 60.

Fitogat: nem örömet fitogatnám. III. 64.

Fittyent: Fittyentvén, jelt adnak. III. 243.

Fittyentés: fittyentést hallottak. III. 181.

Fizet: ha fizet-is jót. III. 193. — halállal *fizetnek*. II. 28. f. többet-is. III. 163. — fizetnél pénzt. III. 216. — fizetni. III. 191.

Fizetés: csók itt az fizetés. I. 172. — fizetésekhez (a hó-pénz) nem tudatik. III. 356.

Fog (= dens, Moln. A.): fogát csikorgattya. I. 181. (létra) fogai. III. 71.

Fog (= capit, praehendit, Moln. A.): pennát *fogok*. II. 49. halat f. II. 211. — pennát *fog*. II. 148, 176. kardot f. III. 316. fogja kezét. III. 307. — *fognak* (vlhez). II. 140. kezét f. II. 291. fogják az dolgokat. II. 4. III. 255. — foga pennát. II. 62, 65. — fogtál fegyvert. I. 30. fogott az koczkához. III. 276. — Ezt setét homály fogta. I. 176. Az Svédok vadait gyakran f. III. 93. — fogd (= vedd) ezt. II. 342. fogjad (= vedd). II. 175. — fogjonak, fogják. III. 71. — (az ajándék) kedvesen fogatik. III. 356. fogott vlmhez. III. 70. — *fogott* halak. II. 279. f. strása. III. 279. — kezét fogván. III. 343. — kézen foghatalak. II. 298.

Fogacska (= denticulus, Moln. A.): (Bolhák) kis fogacska-jok. III. 333.

Fogad: fogadom hitemre. II. 56. csuff képen *fogadgya*. II. 56. kedvesen f. II. 205. III. 307. — fogadgyák szavát. III.

114. — nem fogattak szót. III. 63. — *fogadott* (jelzőül) dolgában. III. 22. f. hűségben. III. 250.

Fogadás: Annyira hatotta szívét fogadása. III. 23. *fogadása* aránt. III. 37. f. szerént. III. 23. m. 282.

Fogamat: hasznos fogamat. I. 165.

Fogatosan: Hal(l)d f. beszédemet. II. 301.

Fogás: olly f. színével. II. 211. — s- okossan illy fogást találta dolgában. III. 102. — fogásokat talál az okosság. III. 30. — annak fogásához. III. 278.

Foglal: (szívét) foglalta magának. I. 205.

Foglalkozik: Mint uyult tavaszszal foglalkozó (= párosodó) madár. III. 384.

Fogság: I. 183. III. 47, 223. — fogságot. II. 118. — fogságban. III. 51, 283. — *fogságra* viteti. III. 258. érdemes f. vitetik. III. 84. — sirjoknak *fogságából*. ajl. 4. temlecz. f. III. 86. — fogságok lesznek. III. 280.

Fogyaszt: bú s-gond fogyasztónak. III. 27.

Fogyat: az ellenkező részt fogyattya. III. 285. — ne fogyasd magadot. I. 32. nem fogyathatták hirünköt. III. 227.

Fogyatkozás (= defectus, Moln. A.): fogyatkozást téssen, III. 282.

Fogyatkozottság: Meg-mutattya hol van f.-a. III. 396.

Fogyta (= fogyása): hold fotta (= fogyta) s-tölte. I. 142. — éltek fottaig. III. 114.

Fohászkozik: Ha igazán szeret, fohá(s)zkodnék. II. 197.

Fohászkozás: f.-ával fölyhőköt szaporit. I. 177. — megszánya f.-imot. II. 35.

Fojt: fojtó méreg. III. 122.

Foly: f. éltünk. II. 18. f. felőle hir. III. 399. (A hajnal szép arany hajait) reggeli szelőnek folyini eresztette. II. 1. — abbúl fol(y)t (jelzőül) vért testünk. III. 126.

Folyam (= folyamat, menet): nyissuk jó folyamját nemes szándékának. I. 126. Gátollya folyamit sok jó szerencséknek. II. 39.

Folyamodik (= folyni kezd): hasa folyamodik. III. 318.

Folyás: dolga jó *folyása*. III. 256. az két nap f. III. 380. — (a víz) sebes folyásának nincs szüneti. II. 158. — dolgaidnak folyását. II. 149. — dolgok *folyásában*. II. 174. az üdő eljár f. II. 174, 342.

Folyó-víz (fluvius, amnis, rivus, Moln. A.): (Proteus) f. vizzé lett. II. 187.

Folyta (= folyása): Gyötrelmes minden óra folyta. II. 7.

Fon: fonta kerítését. I. 176. — élete fonóját. I. 82.

Fonál: az élet fonala. I. 45, 80.

Fonnyaszt: (a háború) sok orczát rabsággal f. II. 96.

Fordít: II. 25, 329. III. 16. — ollóját *fordította*. I. 82. f. hattyára. II. 209. elméjét f. III. 48. nyelvét f. illy szókra. III. 372. f. palástyát. III. 341. *fordították* elméjét. III. 54. —

fordítá szavát. II. 317. (kétszer). — (Circe) emberi szép személt baromra fordított (= változtatott). III. 121. arra *fordította* gondgyát. II. 245. f. fegyverét. III. 93. — jóra fordíthatta dolgát. II. 32.

Fordul: I. 47, 147. II. 106, 147, 148, 208, 258, 244. III. 12, 129, 276. f. az nap II. 288. eleiben f. III. 302. — bűm fordúla örömrre. II. 300. — fordullyak ez ellen. I. 101. — fordulván. II. 218. III. 192.

Fordulás: az nyelv-fordulásban. III. 312.

Forgandó: f. az vitézi dolog. III. 13.

Forgat: f. köteleket. I. 180. kivont fegyvert f. I. 181. II. 224. — nagy dolgot forgatok elmémben. III. 250. — *for-gatnak* fejszét. III. 157. f. az habok. II. 169. f. kardokot. III. 261. — szómat tréfákkal forgatom. II. 318. — *forgattya* elméjében. I. 104, 194. szemeit f. I. 197. f. kézijját. II. 244. létrát f. III. 68. tere-nyét f. III. 339. — for-gat-tyák (t. i. szóban). II. 324. — for-gatott kardokot. II. 293. for-gatta. II. 61. — habokat for-gató szelek. III. 138. — for-gatván az dolgokot. I. 152. III. 247. — for-gattik dolga (t. i. szóban). III. 85.

Forgodik: forgodni kezdének. III. 159.

Forog: tűz s-láng között for-gok. II. 49. — te for-gasz el-mémben. II. 80. — *forog* kocz-

kán. I. 28. szóban f. I. 41. f. szablyája. I. 47. elméjében f. II. 153. változással f. III. 194. sok nyavalya f. az életben. III. 217. tér s-f. előtte (a madár a hím előtt). III. 384. — *forognak* veszélyek. II. 117. szándéki f. (= változnak). II. 140. — *forgonak* veszedelemben. I. 184. sérényen f. III. 71. — for-gott veszélyben. II. 184. f.-is hadakban. III. 355.

Forgó: (Az félsz gyakran) Tollas bokkrétákat s-forgókat le-feytet. III. 319.

Forgó-szél: Fel-szabadul ha-jód az forgó-szelekbül. I. 201.

Forma: más formát se végyen. III. 96.

Formál (= alakít, változtat): Az ki magát sok képen *formállyá*, Dolgának titkon-is jó módgyát talállya. II. 183. (Az szerencse) tünderségét sok képen f. II. 248. — Jupiter ezek személyét-is formálta sok képen. I. 161. — *barom-formáló* Circe. II. 40. — *formálván* sémbeket. III. 61.

Forr: oly szándék for aka-ratokra. I. 91. — gondolatok for-nak. I. 98. — búban for-ott fej. I. 179. — for-hatott kisseb-ségére. II. 314.

Forrad: (Echo) csontaibul köszikla forrada. III. 108.

Forral: forrallya magában. II. 321. — Az egyenetlenség forralt olyan lugot. I. 35.

Forrás: mint szomju vad (sietett) az f. tóra. II. 246. — kútnak buzgó forrásárúl. III. 404.

Forró: 1. ösmér hideget s-f. napokat is. III. 7. — 2. f. szándékom. II. 33. — 3. Nem lágy forró (= forráság) szállott Wes-selénire. III. 381.

Forráság: nagy f. álla szívéhez. II. 291.

Fortély: f. lehet az dologban. I. 151. f. s-practika. II. 272. hogy f. követné. III. 374. — fortélt cselekedett. III. 145. — fortéllját. III. 133. — fortélljára. III. 280.

Fortyan: Medve dühössége — fortyant. II. 257.

Foszt (= fosztogat, ragadoz): (a kóbor katona) látván módgyát, örömeüst fosztana. I. 89.

Föd (v. ö. *fed*): Az okosság tudgya palást(t)al födni az dolgokot. III. 30.

Föld: Az f. s-az ég között. I. 19. nagy f. lévén köztök. II. 51. az egész meny s-f. II. 106, 226. — sok földet bé-kerül (az hir). III. 389. sok földeket jární. III. 6. — földhöz veré. I. 50. — földig érjen. III. 206. — földön járva. I. 161. f. lak-tak. III. 230. — az földre teríté. II. 295. — föld tája. I. 193.

Földszint: Kiki gondolatit csak f. fut(t)attya. I. 120.

Föle: fölitül edgyez az falok allyával. III. 58.

Följebb (v. ö. *feljebb*): föllyeb becsülte. I. 138.

Föllobbant: (Az szerelem sok iffiakot) föllobbantott. I. 163.

Fönt: (gondolatit) f. kevés jár-tattya. I. 120. neved f. repitik. I. 64. (Ellentéteül: *földszint*.)

Fölöstököm (= jentaculum, Moln. A.): f.-re magát (Illésházi) rá-kötötte (Máriára). II. 270.

Fölrezzen: f.-vén. II. 261.

Fölvon: Ny(i)lát már-is fölvont idegében tartya (t. i. Cupido). I. 195.

Fölyhő (= felhő): Bár fölyhőkben öltezzél. I. 156. — fölyhőköt szaporit fohászko-dásával. I. 177.

Fördik: (Proteus) szerelmesi förtöttek gyakorta. II. 187.

Förösz: föröszötté szép or-czáját. II. 191. — szárnyacska-mot benne förö(s)ztem. II. 192.

Förtözik: ne förtözzünk vérben. I. 131.

Föveny: az tenger fövenyit. II. 15.

Fő: 1. az két árva főnek. III. 2. — 2. Vénus volt fő e(s)z-köz ezekben. III. 358. Az al-kalmatosság fő mestere ennek (t. i. a szerelemnek). II. 12. Fő válaszzsal földet vár jó remén-séget. II. 126.

Főhadnagy: G. J. Füleki fő-h. III. 97.

Főispán: Pest, Pilis stb. Fő Ispánnyának. ajl. 3.

Főkapitány: akkor Füleki fő Kapitány. czl.

Főképen: nehéz az várás, f. azoknak. III. 267.

Főrend: K. F.-né nem paraszt, hanem f. II. 95.

Fő-strásamester: az Német fő-s.-mestert-is (meg-fogattya). III. 259.

Főtiszt: Füleki fő-tisztetéz (t. i. Wesselényi) akkor visele. I. 44.

Főz: főzik titkos szándékokot. I. 148. — főzte titkos tüzét. II. 59.

Friss: mosdgyál fris vizekkel. II. 6.

Frissesség: Rekkenés kelleti szellők frissességét. III. 238.

Fú: mikor tüzet fúnak. I. 204.

Fullaszt: fullasztó sirban is. III. 391.

Fundamentom: f.-ra. II. 157.

Fur: Férre rugó erkölcs szorult furt fejekben. I. 42. (V. ö. agya-furt).

Furcsaság: f.-a szerént. I. 24.

Fut: ellene ijesz(z)és fút. III. 199. — Sok munka szélit s-hosszát futtya. I. 109. III. 16. végig f. pályáját. III. 285. — nem futottad (= kerülte) sullyát hidegnek s-melegnek. I. 61.

Futam, futamik (= futamom: fugito, procurro, Moln. A.): futam W. s-kapa az kengyelhez. II. 29. — serényben mint madár, futamék (Mária). III. 291. — oda futamának. III. 181.

Futamat (= cursus, Moln. A.): mutat dolgának futamatot. III. 60. — futamattát. II. 33, 206.

Futamás (= cursus, Moln. A.): jó futamason túl. II. 218.

Futamodik (= fugitat, Moln. A.): két villám futamodék. II. 227. — futamodna. III. 272.

Futamtat (= fugit, in fugam convertit, Moln. A.): futamtattad ellenséged. I. 62. — futamtattya lábát. II. 244.

Futás (= fuga, cursus, Moln. A.): Eresztette lábát pályafutásához. III. 278.

Futos: (= cursitat, Moln. A.): f. az setétben. III. 338. f. az házban. III. 339. — futosnak az kapunál. III. 273. — Vénusnak futosó fiára. II. 85.

Futtat: 1. *Futtattya* inassát. II. 155. f. (Ferenczet az szerelem). I. 207. — futtatván egymással (t. i. a vitézek). II. 263. — 2. Ezer gondolatot elmém futtat. II. 34. — gondolatit futtattya. I. 120.

Fuvall: szellő fuvalla. II. 142. — fuvallott. II. 17.

Fvallás: egy fuvallásra-is lángot vén. I. 115.

Fúvó: szén köze az Kovács szikrázó fúvót tén. I. 115.

Fű: f. ki-süttetik déli verőfénytül. II. 299. nyári lankatt f. III. 245. — füveknek csirája. II. 159. — szagos füveget. II. 16. keres Dyctamnus f. II. 296. gyenge f. III. 27. — füvekre. II. 171.

Függ: nyakán füg báránnya. III. 415. — Jádzadoz az szellő kin-függő hajában. II. 143.

Függeszt: gondolatit Muránra függeszti. I. 116. — czélul függesztik az eget. I. 107. — nyelvét függeszté (beszédre). II. 295. — függesztette tegztét. I. 186. — függesztve van elméje. I. 119.

Fül: II. 16. — *füle* zugott. I. 35. f. ereszkedik vlre (= figyel). III. 266. — fület résen tarttya. II. 155. — ilyen suggalás lén *füle*ben. II. 228. III. 213. f. esik (= hall róla). II. 243. — füleink, ajl. 4. — füle előtt. I. 19.

Füfel: III. 272.
Füfelget: füfelgeti az dolgokat.
 I. 29.
Fülemüle: II. 189.
Fürj: fürjek ölésében. I. 49.
Füstölő: füstölőt hozzonak.
 III. 318.
Fűz: szókot f. II. 312. ma-
 gához f. II. 19. — hírét fűzni
 több tollakkal. I. 123. — ver-
 sekből fűzöt(t) tollaival. ajl. 5.
 — több-több seb fűzetvén tes-
 tére. II. 259.
Fűzés: (tollak) fűzéséhez ké-
 szít viaszokot. III. 49.

G.

Gaz: 1. sok bojtorványos gazt.
 I. 175. — 2. akar mi gaz, s-köz-
 ember. II. 22.
Gazdag: g. szerencse. I. 34.
 g. érték (= vagyon). I. 139.
 II. 96. g. ember. II. 22. g. kő-
 váarak. II. 305.
Gazdagon: III. 386.
Gazdagság: II. 20. g.-ban.
 I. 83. — g.-gal. II. 336. III. 136.
Gazdálkodik: g. véle. II. 130.
Gállya: I. 111. — gállýakra.
 III. 142.
Gátol: (Az irigység) gátollya
 folyamit sok szerencséknek.
 II. 39. — gátoltatik dolga. III. 11.
Gelicze, gerlicze: gyászló ge-
 licze. II. 77. — az Murányi
 özvegy gerliczjéért. II. 81.
Generál, generális: (Wesse-
 lényit) Viszik az felföldre Gene-
 rálnak. III. 414. — (Esterházi
 Miklós) Mezei hadaknak lesz
 Generálissa. I. 57.

Gerjed: g. szén. II. 3. g.
 lángja. III. 137. g. tűz. III. 331.
 — *gerjett* tüze. II. 340. g.
 haragja vkire. III. 316.
Gerjedez: g. az Nemes vér
 benne. I. 110.

Gerjedés: (Mária) csokolá-
 sára való gerjedése. II. 339. m.
Gerjeszt: gondgyát *gerjeszti*.
 I. 116. g. elméjét. I. 123. —
 sziveket gerjesztik. I. 167. —
 gerjeszté szerelemre. II. 144.
 — gerjeszteni szerelmet. I. 189.
 — gerjesztő tüzeknek (= sze-
 relmesöknek). III. 380.

Gerjesztés: szerelem-g. I. 187.
Gége: el-egett gégek. III. 308.
Golyóbis: I. 74. — puska
 golyóbissa. III. 83. — Szerencse
 lábai golyóbison ál(t)nak. III. 192.
Gond: nem kevés g. I. 71.
 g. szállott szívére. I. 98. bú s-g.
 fogyasztanak. III. 27. nagy g.
 szállja szívét. III. 52. g. válasz-
 tást tenni. III. 182. az g. mennyi
 bűt tehet. III. 218. — *gondot*.
 I. 175, 182. g. visel. II. 311.
 III. 294. — nehéz gondok. III.
 2, 29. — gondban áll, van. III.
 290, 298. — bús gondra jut-
 nának. III. 241. — *gonddal*.
 III. 51, 193, 300. — légyen
gondod. I. 67. g. érkezik. I. 155.
 az te g. III. 371. *gondodot*
 viselem. II. 313. — *gondgya*.
 II. 240. III. 11, 24, 37, 218,
 277. — *gondgyát* viseli. II. 93.
 g. arra veté. III. 350. II. 245.
 — *gondgyának* terhével. III. 36.
 — *gondgyára*. III. 34. — *gond-*
gyával. III. 58. — *gondgyakot*
 viselte. I. 133.

Gondatlan: g. szándék. I. 101.

Gondol: mit gondolok. II. 36.
— nem gondol véle. II. 230.
III. 372. — gondol. II. 151,
347. III. 272. — gondollya
magában. III. 67. — gondolván.
II. 110. — gondolhatott. II. 314.
gondolható. II. 97.

Gondolat: I. 200. II. 148.
— ezer gondolatot elmém futtat.
II. 34. — olly gondolatban van.
II. 163, 275. — gondolathoz.
II. 140. — gondolatok. I. 98.
II. 57. — gondolatokkal ger-
jeszti. I. 123. — gondolatya.
II. 67. gondolatját. II. 138,
206. — gondolatiban. I. 113.
gondolatit. I. 116, 119, 120.

Gondolkodik: I. 105, 180.
II. 130, 148. III. 24, 124. —
gondolkodnék. II. 65. 197. —
gondolkodhatván vlrül. III. 32.
— gondolkodó fej. I. 178.

Gondolkodás: g-ban. III. 51.
— gondolkodási közt. III. 51.

Gondos (= gonddal telt): g.
elméjében I. 104, 118, 141. g.
élet. I. 201. g. szive. II. 180.
g. szorgalmaskodás. III. 22. g.
Mária. III. 60. g. kétségek. III.
271.

Gondviselés: olly gondviselés-
ben volt Isten (= úgy gondos-
kodott). III. 204. az discsiretes-
sen viselt dolgok emlékezetének
örökös meg-maradása gondgya
viselésében. ajl. 4.

Gonosz: 1. *melléknévül*: g.
az pártütés. I. 38. g. jel.
II. 225. g. jelenség. II. 231.
g. utra. II. 237. g. vólta. II.
38. m. gonosznak (t. i. tettnek),

gonoszokat (t. i. napokat) III.
362. — 2. *főnévül*: gonoszt
mivelnek. II. 108. g. cselekedni.
II. 111. hol jót s-hol g. viselnek.
II. 242. sok jóban s-g.-banis. II.
52. gonoszszal fizetnék. II. 306.

Gonoszkodik: az nyavalya
gonoszkodott. III. 31.

Gördül: Apró veritéke orczá-
ján gördüle. II. 145.

Görög: g. kerteknek. III.
141. — görögök. I. 130.

Görögség (= görögök): Gyütt
vala Jásonnal sok vitéz g. I. 143.

Gőzös (= vapidus, Moln.
A.): Wesselényinek illyen g.
szaván feje szédeledék. III. 318.

Grádics: Nincsen már több
gr. III. 416. — az grádicst.
I. 64. — grádicsára lépett.
II. 64, 156.

Grádicsos: gr. ránczokban.
I. 178.

Groff (= gróf): Groff Szécsi
Mária czl. ajl. 3. I. 134, 190,
198.

Groffi (= grófi): gr. ágybul
vala születése. I. 76. gr. szemé-
lyeddel. II. 313.

Groffság: Groffságra hozák.
II. 305.

Gus (= ligamen, Moln. A.):
(Pénzért) Az szűz koszoruk-is
szalma-gusra kelnek. II. 108.

Gy.

Gyakor (= creber, frequens,
Moln. A.): gy. próba. I. 48.
gy. zenebona. I. 89. gy. kérdés.
II. 116. gy. fegyielem. III. 266.
gy. félelem. III. 358.

Gyakorta: (= saepe, frequenter, crebro, Moln. A.): I. 23. II. 187, 279, 300. III. 93. 332, 374.

Gyakran (= saepe, frequenter, crebro, Moln. A.): I. 23, 57, 62, 87, 91, II. 22, 26, 28, 30, 52, 97, 127, 155. III. 9, 12, 14, 15, 45, 92, 93, 196, 319, 334, 336.

Gyalánt (= gyanánt): édes gy. I. 206. sajátod gy. II. 331. csuda gy. III. 37.

Gyalázatos: gy. kudarcz. I. 103. gy. halált venni. III. 225.

Gyalog: 1. *határozóul*: gyalog indulának az hegyeknek. III. 185. gy. hágják az hegyeket. III. 185. m. — 2. *főnévül*: az mondot(t) gyalog-is (= gyalog sereg, gyalogság) oda nyomakodott. III. 174. — szép *gyalogot* hozván. III. 172. egy csoport gy. III. 203. — gyalogért s-lovasért küldének. III. 306. — gyalogokat. III. 321. — gyalogokkal. III. 98. 172. m. — tíz gyalogának. III. 81. — gyalogját (= gy. seregét). III. 88.

Gyanakodik: felőle egy sem gy. II. 130.

Gyanóság (= suspicio, Moln. A.): nem léssen gy. (= nem lesz gyanús). II. 121.

Gyapju: arany gy. I. 140. az gy.-kereső. I. 141. az aranyas bárány gyapja. I. 2. az arany báránnak gyapját. I. 144.

Gyapjas: arany gy. vitéznek (= Wesselényinek). ajl. 3.

Gyarapodás: gyarapodása szerelemnek. II. 11. — gyarapodásra ereszti. I. 116.

Gyarapodik: gy. az hir. I. 24.

Gyars (ritkán: *gyors*, I. ezt):

1. *jelzőül*: gy. szárny. I. 24, 25. III. 20. gy. elverés. I. 49. gy. zuhogás. II. 251. gy. karika. II. 339. gy. üdő. II. 342. gy. elme. III. 61. gy. repülés. III. 83. gy. habok. III. 138. gy. gallyák. III. 142. gy. szemek. III. 212. gy. tűz. III. 331. gy. okosság. III. 382. gy. vigyázás. III. 209. — 2. *állítmányul*: gy. az megszóllásban. III. 65. gy. az bátorításban. III. 102. gy. az indulásban. III. 352. — *gyarsab* utat vehet. III. 39. —

Gyarsaság: nem várt gyarsasággal lováruul leszálta (Mária). II. 291. (Wesselényi) dolgai gyorsaság. I. 52.

Gyarsan: I. 147. III. 70. 203, 259.

Gyarsolkodik (= celerat, properat, Moln. A.): Cupido az szerelmes szívek körül gy. (= szorgoskodik, forgolódik). II. 326.

Gyász: fekete gy. I. 177. éjjeli gy. II. 1. az gy. kel jóra. II. 247. — *gyászt*. II. 166. (kétszer). — *gyászbán* öltöznek. I. 83. gy. van az hold-is. III. 169. gy. üdögelttem. III. 252. — *gyászból* öröm virad. I. 199. — az fekete színnel *gyászszát* jelentette. II. 91. — emeli az üdő éjjeli gyászszait (= beső-tétedik). III. 112.

Gyászol: *gyászló* gelicze. II.

77. gy. fecskének. II. 188. gy. árvájára. II. 209.

Gyászruha: (Hatször) vette fel az ég-is gyász-ruháit (= hat éj mult el). II. 204.

Gyenge: gy. épület. I. 39. gy. ajakokat. I. 167. gy. pásit. I. 171. II. 294. gy. ölelgetés. I. 172. gy. láng-szin. I. 186. gy. rajzolás. I. 190. gy. szerelmében. II. 20. 144. gy. szép szűz. II. 26, 312. az szerelem gy. (= érzékeny). II. 47. gy. Byblis. II. 59. gy. bőr. II. 135. gy. orczájában. II. 143. gy. hajából. II. 341. gy. klárisok. III. 26. gy. füvek. III. 27. gy. vállainak. III. 43. gy. oláh tánczot láboknak nem vontak. III. 164. gy. láboknak. III. 207. — *gyengéb* pirulás. II. 133. leg gy. II. 159.

Gyengén: I. 170. II. 328. III. 234.

Gyémánt: Mint gyűrőt az gy. kedvesben fénylette. III. 403.

Gyere: gy. velem. II. 313. III. 224.

Gyertya: gyertyát ragad. III. 338.

Gyilkosság: (Pénn miatt) sok gy. esik. II. 109. — ezt gyilkosságért nem tették elődben. II. 112. — az feledékenségnek gyilkossága alá. aji. 5.

Gyomor: gyomra imeledék. III. 318. — gyomort ért az ital. III. 122. — váarakozott gyomorral. III. 237.

Gyors: gy. üdők. I. 12. gy. az szerelem tüze stb. I. 159. gy. ijáához. I. 165.

Gyorsaság: II. 244.

Gyön (= jön): I. 122. II. 162. III. 60, 98, 172, 200, 265, 284, 383. *gyön s-megy*. I. 85, 182. II. 105. III. 65. — *győnek*. II. 263. III. 2, 270. *győnek s-mennek*. III. 268. *győnek s-mennek*. I. 170. II. 12. — *gyött*. II. 171, 255, 256. III. 312. 344. *gyöttenek*. I. 3. III. 177. — *gyöttél*. III. 222. — *gyütt* vala. I. 143. *gyött volna*. II. 269. — *győne*. III. 20. *győnének*. III. 306. — *eleiben gyöve*. III. 370. *gyövén, s-menvén*. III. 82. — *gyöhetnének*. II. 333.

Gyöngy: (tenger) gyöngyeit. II. 15. (a fű) nedvesülvén hatatok gyöng(y)étül. II. 299.

Gyönyörködik: III. 361. *Gyönyörködöl* gyötrelmemben. II. 73.

Gyönyörködtet: (Szerelem) Ha most gy., volt eléb inséges. III. 13. (Vénus) 'virágokkal kedvét gyönyörköttette. III. 232.

Gyönyörűség: Minden felől ez helt lakja gy. I. 173.

Gyönyörűséges: Szerelem-is annál gyönyörűségeseb, Me(n)-nyivel az uttya volt veszedelmeseb. III. 239.

Gyötrellem: gyötrelmemben nyomorog. III. 217. — *gyötrelmemben*. II. 73.

Gyötrelmes: gy. neki. II. 7.

Gyövés: gy. s-menés. I. 21.

Gyöz: győzöm erejét Muránnak. III. 149. — *győzi* Mária (Dianát) majd az Deliségben. II. 283. ha ezt gy. III. 11. — *győzze* serénsége (t. i. az ellen-

séget). III. 10. — győzé szívét Didónak. I. 137. — győzte. II. 61. — Győzött az szerelem sok várat, s-országot. I. 135. — győznének. II. 68. — az kösziklékat miképen győzhesse. I. 124. III. 55. gy. fegyverrel. I. 74. gy. tenger morotváját. III. 47. azt miként gy. III. 52. — győzött (= legy.) ellenség. I. 31.

Győzödelem; győzödelmet. I. 11. győzödelmet vész szándékán. III. 21. — győzödelmekben. I. 34. — sok országra mentek győzödelmi. II. 304.

Győzödelmesség: gy.-et nem vehet. I. 106.

Győzés: I. 49. — győzése módgyáért. II. 8.

Győzhetetlen: szive keménysége nem gy. II. 58. (Cupido) gy. tüzére. I. 85.

Gyül: gyúlnak kévék. I. 204.

Gyulad: gyuladnak az feledek. III. 326. — gyuladnának. II. 23.

Gyuladás: gyuladása lén. I. 115.

Gyulaszt: gyulasztá szívét. I. 144.

Gyút, *gyuyt* (= gyújt): gyút gondot. I. 182. gyútotta az tüzet. III. 168. — gyuythat lángot. I. 135.

Gyútotgat: gyútotgattya szívének lángát. II. 93. — gyútotgatván az sziveket. I. 153.

Gyűjtet: gy. hadakat. I. 18.

Gyűkér: Az egyenetlenség gyűkeret szakasztott sok győzödelmekben. I. 34.

Gyül: Murány alá gyűlnek (Illyésházi vitézi). II. 263. — gyűlének mind ketten. II. 327.

Gyűllet (= gyűjt): edgyüvé gyűlteti szolgálit. III. 249.

Gyűlöl: Az várás gy. kése delmet. III. 21. — gyűlölt isz szonyuság. I. 183.

Gyűrő: gy. szépségének. I. 66. dolgait véld arany gyűrőnek. u. o. — gyűrőt. III. 403.

Gyűltöménés (= gyűjteményes): Eösi gy. gazdag értékével. I. 139.

H.

Ha: 1. (= vajjon értelemben): Azért *ha* indullyak, hogy veszélyre hullyak? I. 101. — 2. mint föltételes *mondatkezdő*: ajl. 4. II. 181, 182, 186, 197, 300. III. 255. stb. — 3. latinon: *ha ki*, *ha mi* (= ha valaki, ha valami rövidítése: *si quis*, *si quid* = *si aliquis*, *si aliquid*): *ha ki*. I. 142. III. 95. — *ha mi* (mindig jelzőül: *ha mi kopogás*, *ha mi zendülést* stb.): II. 155, 244, 325. III. 8, 16, 130, 193, 261, 301, 308. — *ha mit*: II. 98, 111, 211. III. 39.

Hab: 1. (tengeren) sok hab. III. 199. — habok. II. 141, 169. III. 197. 198. — habokat. II. 169. — habokban. III. 130. — habokhoz. II. 229. — habok közt. II. 17, 208. — haboktul csapatván az gállya. I. 111. — hab-hozó szelek. III. 115. — 2. *árvitt értelemben*: hab az sok gondolat. I. 200. gondgya habjában III. 277.

- Habosság*: tenger habossága. II. 289.
- Habzik*: 1. *habozó* hajók. II. 140. h. hajóját. III. 196. — 2. *átvitt ért.*: habozó elme. II. 67. — habzóna kétségben. I. 104.
- Háborít*: semmi háborító esz-köszet nem találnak. I. 168.
- Háborodik*: háborodott tenger. I. 200.
- Háború*: I. 13, 85. II. 96. égi h. II. 222, 252. h. (= háborús) üdők. I. 89. III. 197. — elméje nagy háborúiban (= háborgásaiban). I. 113. — háborúval tisztul az ég. II. 231.
- Háboruság*: I. 17. m.
- Had*: h. készítették. I. 17. — N. Sándor hada. III. 132. — *hadak*. I. 14. I. 58. — hadaknak. I. 57, 93. — *hadakban*. II. 293. III. 130. h. forgott. III. 355. hadakat gyűjtet. I. 18. — hadaival. I. 18, 140.
- Hadakozik*: hadakozó Márs. I. 154. (kétszer). II. 226, 329. III. 203.
- Hadakozás*: Macedoniai Sándornak hadakozását. ajl. 4.
- Hadi*: h. uttyaibul. III. 365.
- Hadnagy*: h. urammal. III. 319. — hadnagyoknak adatik hírével. III. 87. — I.-nak volt hadnadgya. III. 316. — hadnadgyára való haragja. III. 316. m.
- Hadviselő*: h.-v. jó hír s-név. II. 315. — had-viselőket. II. 261.
- Hagy*: 1. *hadgya* (= meghagyja, megparancsolja), hogy vigye. II. 115. h. többinek-is. III. 307. hiják ezt-is, h. III. 316. — 2. ott hadgya. II. 281. — hadgyák. II. 237. hagynak. II. 18. — hatta (t. i. hátra) setétségét. II. 285. — *hagyott* heltül. II. 234. III. 291. az h. üdő. II. 246. h. óra. II. 269. III. 206, 219.
- Hág*: *hágják* az erdőt. II. 237. az hegyeket h. III. 185. és m. — W. hág nagyob tisztokban. III. 413.
- Hágás*: az hágáshoz kezdnek. III. 295.
- Hágtat*: hágtatnak (hegyes Liptó felé). I. 58. — hágtatni vár felé. III. 184.
- Haj*: jádzadoz az szellő hajában. II. 143. — egynéhány szálát hajából. II. 193, 341. — hajával. I. 177. — Szép arany *hajait* (= fürtjeit) rósákkal hintette (t. i. a hajnal). II. 1. (Phaéton) tengerben meríti aranyos h. III. 112. — hajak-őszítő üdők. III. 27.
- Hajas*: h. Sámson. III. 119.
- Hajdani*: az haydani eszten-dők. ajl. 5.
- Hajdaniság* (= hajdankor): Görög és Római haydaniság. ajl. 4.
- Hajlik, hajol*: hajol Rákóczihoz. I. 26. m. — hajlik szerelmére. II. 19. — hajolnak. III. 394. — hajla az ágyára. II. 142. haylának pártýára. I. 97. — álomra (és alvástra) haylott. I. 192. III. 305. — hajlott vala R. pártýa után. III. 349. — hajlanom. I. 103. — hayló viaszként. I. 136.

Hajnal: h. szín. II. 1. h. rósái. II. 204. hajnal. III. 25, 101. — hajnalra kelének III. 347. — hajnallal kezdeném. II. 194. hajnal előtt. II. 190. hajnal-emelő Phosphorus. II. 335.

Hajnali: h. harmat. II. 171. h. hasadás. II. 337. h. rósáknak nyílásakor (= hajnalban). III. 226.

Hajó: II. 208. hajója. II. 216. — hányatott hajónak vélheted magadot. I. 200. — hajók. II. 140. III. 198. — hajókat. II. 169. — hajód. I. 201. II. 199. — hajóját. III. 196. — az szerelemnek üll hajójára. III. 200.

Hajós: III. 199. — hajósok. III. 198. — hajóstul. III. 197.

Hajszál: Nincsen annyi hajszál az attam perczben. II. 344. — Ijettében haja-szála-is feláll. III. 311.

Hajt: h. fejet. I. 128. nem h. habokot. III. 138. — hajtya s-egyenetű (t. i. a levelet). II. 138. h. hűségére. III. 354. — járom alá hajtyák nyakokot. II. 4. — hajtotta (= indította szívét. I. 161. — hajtani (= hajlítani) akarja magához. II. 339. — haythattya az többit. III. 285.

Hajtat: Kopóival ha erdőt haytatott. II. 254.

Hal (főnév): hala várja készen. II. 280. — *halak* örülnek II. 5. az vizi h.-is vannak ijetségben. II. 224. együgyű h. III. 30, 394. — halakot. II. 24. — halakkal. II. 279.

Hal (ige): Vagy h. az ellenség vagy el-fut. III. 91. — sok holt, sok akadott kézben. I. 131. néha mint félig holt. II. 60.

Halad: Idővel az setét homályok haladnak (= elmúlnak.) II. 201. — (Az setétség) az Tengeréken túl vagyon már haladva (t. i. hajnalban). II. 2.

Halandó: h. testünköt. III. 227.

Halandóság: halandóságnak III. 397.

Halas: h. vizet férre vegyek. II. 211.

Halaszt: halasztya holnapra. I. 194.

Halál: II. 109, 183. III. 8. — az h. árnyéka. I. 82. — az h. hidege. III. 90. — távul még az h. III. 228. — *Halálnak* sarczólo pénzt ha fizetnél. III. 216. h. fia vagy. III. 317. — *halált* nem ösmérő krónikák. ajl. 5. h. kíván. I. 41. soknak h. nevelt. III. 122. h. venni. (= meghalni). III. 225. h. nem ösmérő emlékezet. III. 391. — *halállal* fizetnek. II. 28. h. szemben. III. 217. — az én *halálomat*. III. 125. h. nem szánom III. 221. — *halálo*dhoz III. 314. — *halálához*. III. 353. — *halála* után. III. 395. — *halálo*kok félik. III. 262. — *halálo*kkal-is. ajl. 4.

Halálos: h. seb. I. 198. — h. sebeket ejt. II. 296.

Halász (főnév): II. 24. — Illy halász-praedája léssen. II. 280.

Halász (ige): halászni. III. 373. — halászó helyemnek. II. 276.

Halászat: h. színe alatt. II. 276. m. — h. színével. II. 281. halászatot tegyek. II. 211. — halászatban. II. 282. — halászatokkal mulat. II. 279.

Halásztat: II. 283. halásztatni. III. 371.

Hall: II. 155, 244. — csörtölözést *hallnak*. III. 202. jó hirt h. III. 242. m. — halla hirt. III. 352. *hallának*. II. 268. zajt h. III. 171. — ki *hallotta* mássát. II. 266. őtet *hallottuk* nyertesnek. II. 253. — *hallottak* vmit. III. 181. *hallották* híreket. II. 30. — *hally* szép dolgot. III. 332. — *hal(l)id* beszédemet. II. 301. III. 246. — *hallana* zörgést. III. 272. — *hallani*. III. 281. *hallanom* lehet. I. 103. — *hallván*. III. 214, 291. — *nem hallhatnak* semmit. III. 273.

Hallatik: muzsika h. I. 166. h. nyájas beszélgetés. I. 172. — az szók oda *nem hallatnak*. II. 51.

Hallatlan: h. bönbölést indítanak (a medvék). II. 249.

Hallás: az Vár meg-vétel *hallásban*. III. 330. uység-h. III. 245.

Hallgat: I. 180. III. 24, 211. — *hallgatá* ezeket. I. 70. — *hal(l)gatni*. III. 371.

Hallgatás: *hal(l)gatás* alá ne vettessék. ajl. 5. — *hal(l)gatásban* vévén. u. o. — *Mikor az setét éy hal(l)gatásra* mehet (= *elhallgat*). III. 39.

Halom: egy *halomban* dől. II. 226. — *halmok*. I. 185.

Halovány: Néha *pirost*, *feirt* s-halovánt egyben-vér. II. 134. *Félsz haloványával* borul az orczája. III. 327.

Haloványság: *Hol feiér*, s-hol sárga *haloványságot* ér. II. 134.

Hál: ott *hálván*. III. 178.

Hála-adás: II. 306. — *háladást* érdemlene. II. 302.

Háladatlanság: II. 307.

Hálál: *hálálva* ösméri. III. 390.

Háló (= rete, Moln. A.): *hállója*. II. 280. — *hálójára vadász*. II. 25. — *hállóval* *halásztat*. II. 283.

Háló-ház (= *hálószo*ba): *hálóháza* körül. II. 193.

Hamar: 1. *határozóul*: I. 18, 27, 144. II. 47, 48, 119, 159. (kétszer), 198. 260, III. 16, 61, 127, 171, 241, 271, 300, 335, 340, 383, 414. — *hamaréb*: I. 117. II. 75. III. 18. — 2. *jelzőül*: *hamar* (= gyors-) *veszély*. I. 101. h. *veszélyével*. II. 349.

Hamis: h. *nyelvek*. II. 47. — *hamissal* (t. i. *hírrel*). I. 22.

Hamisság: II. 272.

Hámlik: *hámított* az vad bőre. II. 256.

Hanem: ajl. 4. I. 94, 121. II. 14, 15, 25, 51, 72, 81, 179, 261, 256, 315, 316, 342. III. 181, 195, 320, 350, 380.

Hang: *kettős* hangot *adnak*. III. 104.

Hangos: h. *ének*. II. 194.

Hanyatt-homlok: I. 101.

Hány (= *mennyi*): I. 63. h. *akadály* nincs. III. 21. — *hánszor*. I. 161. II. 347.

Hány (= jactat, Moln. A.):
1. h. horgokot. II. 24. hánnak köteletkezekre. III. 84. — *hánnyák* az kősziklákot (a medvék). II. 250. h. (= vetik) temlecekre. III. 84. h. (dobják) az többihez. III. 259. — 2. h. szitkot. I. 181. h. akadált. III. 377. — *hánnya* practikáját. III. 47. — *hántam* állapattját (= forgattam elmémben). II. 78. — *hántak* leseket III. 353. — *hánnek* lest. II. 193.

Hányat: h. (= rakat) nyereget. I. 70. — *hányattya* láb alá. I. 122. — *hányatván* fog-ságban. III. 283. — *hányattott* hajó. I. 200. h. elméje. II. 8.

Hányatás: habok hányatásátul. II. 27.

Hányódik: hányódot(t) (t. i. elmém.) II. 86.

Harag: Az h. rágja ajakát mérgében. I. 181. sok h. esik. II. 109. h.-é vagy jó kedv. II. 127. — *haragot*. II. 166. — *haraggal*. III. 61. — *haragja* gerjett vkire. III. 316. és m. — *haragjában*. II. 43. h. fel-forr. III. 322. — *haragra* keltek. II. 44.

Haragos: h. szablyája. I. 47. Az szerelem h. I. 159. h. életül (a fegyvernek). II. 256. h. kedvetlenség. III. 62.

Haragosan: III. 316.

Harcz: *harczot* üz. II. 19. h. állani. III. 288. — *harczokat* tart (= harczol). I. 1. II. 293. — *harczon*. II. 45. *harczokon*. I. 31. — *óriások* harcza. II. 250.

Harczi: h. zenebona. III. 99.

Harczol: *harczolni* (a szelek). II. 223. — *harczolni* nem mertek. III. 165. — *harczó* (= harcra való) *kard-szúj*. III. 287.

Harczolás: h.-ra. III. 305.

Harmad: h. részre. III. 3. h. napra. III. 83. — *harmada* az várnak. I. 134. — *harmadik* leány. I. 77. h. gyön. III. 284. az h. császár Ferdinánd. III. 314.

Harmat: 1. *saját értelemben*: II. 171. — *harmatot* bocsátott az köd. II. 294. — *harmatok* gyöngyétül. II. 299. — *harmathullásban*. III. 245. — 2. *átvitt értelemben*: *El-bádgyatságot* újító *harmatom* (= Mária). II. 318.

Harmincz: h.-ra telének. III. 300. — h. ötten vagyunk. III. 223.

Hárman: I. 134. III. 165, 181.

Has: hasa folyamodék. III. 318.

Hasadás: haynali h. II. 337.

Hasonlatos: h. erkölcs. III. 195.

Hasonlatosképen (= hasonlóképen): I. 134. II. 26. III. 266.

Hasonlít: H. az szive (Máriáé) vitéz Bellonához. III. 264.

Hasonló: h. hozzá. I. 99, 179. két h. dolog. III. 4. h. társok. III. 19. h. mustra. III. 284. h. lévén. II. 290, 339. — *hasonlónak*. II. 77, 282. — *hasonlót*. ajl. III. 369, 385, 405, 411. — *hasonlókra* akad. I. 91.

Hasonlóképen: I. 162.

Hasonlóság: hasonlósága. III. 396. — hasonlóságának. III. 287.

Haszon: mi hasznod. II. 316. mi haszna, hogy. III. 177.

Haszontalan: h. bú. I. 23. h. gerjedése. II. 339. m.

Hasznos: h. foganattal. I. 165. az vitézi dolog néha h. III. 13. — *hasznosb* volna. I. 33, 114. hasznosab sebének. II. 334.

Hasznosan: I. 103.

Hat (számnév): h. fordul (t. i. a koczkán). III. 276. — *hattyára fordította*. II. 209. — *hatig*. III. 88. — *hatszor*. II. 204.

Hat (ige): ugy hatott szívében. II. 147. Annyira hatotta szívét fogadása. III. 23.

Hatalom: Vénusnak *hatalma*, I. 136. az pénznek h. II. 106. az szerelem h. III. 1. — (Róma) hatalmának széle. I. 36. — *hatalmában* adja. I. 95. az ő h. nincsen. II. 310. — szeretet hatalmára. II. 85. — *hatalmátul*. I. 158. — *Terjednek hatalmi az ny(i)lnak*. I. 204. — *hatalmival nem birnak*. I. 160.

Hatalmas: h. mindenen. I. 158.

Hatalmasság: hatalmasságának holdúl. II. 106.

Határ: határrira. ajl. 6.

Hatható (= *efficax*, *potens*, Moln. A.): h. hegye Cupido nyílának. I. 188. — *hathatób* (az) ereje. II. 104.

Hatszáz: I. 16.

Hatvan: I. 63.

Hát: II. 41, 55. III. 118. — *hát ha*. II. 47. — *hát az mikor*. II. 136.

Hát (= *tergum*, Moln. A.): hátán. II. 258. — *lovak hátratul*. III. 184.

Hátra-hagy: Most sem hagyott volna hátra (= nem mulasztott volna) semmit ebben. II. 260. hátra ne hadgy vitésségedbül. III. 97.

Hátra-köt: kötik hátra kezeket is. III. 259.

Hátra-kötöz: Kezeket erőssen hátra-kötözteti. III. 258.

Hátra-néz: III. 311.

Hátra-van: Hátra mi dolgok lehetnek? III. 304. hátra-lévő sokaság. III. 345.

Hátul: Meg-üttetik h. az kapitány válla. III. 311.

Havas: Az mint havasok-is az új kikeleték. II. 157. — *rút havasok*. III. 101. *rút havassok* közül. III. 113.

Haza (= *patria*, Moln. A.): Szép hazáját. I. 4. — *amaz hazánk fénye* (= *Esterházi M.*) I. 55. — *hazája*. III. 45. *hazáját*. III. 47. — *hazájáért* fárad. I. 48. h. való. ajl. 4. — *hazájával* (tett) sok jó teteménye. I. 55.

Haza (= *domum*, Moln. A.): h. érkeznék. II. 197. — h. verkednek. II. 353. — h. térvén. III. 365.

Ház: Máriával az más *házban* (= *szoba*) mégyen. III. 309. az h. III. 339. — *házam küszöbétül*. II. 40. *házamnak*. II. 78. — *házadban*. III. 331. — *házából*. II. 196. — *háza eleiben*. II. 195. — *háza épületi*. I. 20. — *házának*. I. 195. —

házát. I. 186. — házában jár-
 nék. II. 193. leányok h. III.
 258. hivassa h. III. 283. h.
 vissza-tér. III. 277. — házához
 vezetői III. 307. — házán. III.
 345. — házánál. I. 51. II. 190.
 füleki házokhoz mennyenek. III.
 179. — háza-tája. I. 166.

Házás: uy házásoknak. III.
 388.

Házasság: az h. dolga Isten-
 nek munkája. II. 329. — ház-
 asságban van ennél leánya. III. 140.
 — házasságának sok siralma volt.
 III. 387. — házasságáruul való.
 III. 364. házasságokruul való. czl.

Házastárs: az ő Nagysága
 szerelmes Házastársának. ajl. 3.

Hegy (= mons, Moln. A.): Ida
 hegyének tetejére. III. 134. —
 hegyet völgyekké tennél. II. 104.
 — el-ozslla az hegyben. II. 260.
 — hegyre érni. II. 218. az h.
 fel-ballag. III. 373. — hegyrül.
 III. 224. — hegyek rengnek.
 II. 224. rád omló h. III. 197. az
 fént néző h. III. 394. — he-
 gyek oldalán. II. 247. az h.
 völgyében. III. 110. — hegyek
 s-völgyek. III. 347. — az he-
 gyeket által-kelé. I. 71. — he-
 gyekre költözzél. I. 156. hegyek-
 rül. II. 284. — az hegyek(en)
 által. III. 80. — hegyek közt.
 III. 225. — az hegyeknek
 (= felé) indulának. III. 185. —
 hegy-hágásban. III. 245.

Hegye (= cuspis, Moln. A.):
 (az nyíl) hegye tompa. I. 188.
 — hegyétül sebesült. u. o.

Hegyes (= montosus, Moln.
 A.): h. Liptó. I. 58.

Hegyesen (= cuspidatim, Moln.
 A.): (az tövisnek) teteje fakadott
 hegyessen. III. 235.

Hegyesség: (Bolhák) fogacs-
 kájoknak van olly hegyességek.
 III. 333.

Hejában (l. még: *hijában*):
 II. 21, 118, 340. III. 177, 309.

Héja, héya (Moln. A.-nél *híja*:
 defectus): más héja sem volna.
 III. 118. héya nem lesz. III. 385.
 — héyját nem tudom. III. 287.

Hel, hely, helyly: erős h. I. 72.
 III. 53. akkor csak köz-helyly
 volt. III. 57. ha az hely zen-
 dülne. III. 151. — semmi hely-
 nek. III. 148. — ez *hell* lakja.
 I. 173. h. keresni. II. 190. h.
 ad (= helyesli.) I. 150. h.
 engedének. II. 241. — jó he-
 lyet nyút. II. 219. h. s-módot
 keress. II. 86. — végezett
 helyhez. II. 290. végezett hely-
 nél II. 241. választott h. III.
 263. hagyott h. vár. III. 291.
 — ez helyrül. II. 126. III.
 224. hagyott heltül. II. 234.
 — az helyeket nézi. III. 46.
 — helyeken. II. 293. III. 335.
 — helyekre. III. 230. — alkal-
 matlan helyem. ajl. 6. — helye.
 II. 217. m. — *helyét* nem ta-
 lállya. I. 111. helyét. II. 216.
 III. 57. h. s-módgját rendezed.
 II. 88. — helyéhez menni. III. 9.
 — elrendelt helyére. II. 255. —
 az hirnek lakóhelye. I. 19. m.
 jádzó-helyen. I. 112. — halászó
 helyemnek. sz. II. 276. —
 mulató-helyek. I. 170. helye
 mulatságnak. I. 185. — vadá-
 szó helyeket járván. II. 296.

Helyett: Szived h. kemény aczélt sem neveltél. II. 72. — hála-adás helyett. II. 306.

Helyheztelett (= situs, collocatus, Moln. A.): h. szivemben. II. 82. benned h. reményem. II. 319.

Helyre-áll: (a kisült fű) h.-á. le-függettségétül. II. 299.

Helytartó: (= vicarius, locumtenens, Moln. A.): Magyar-Országban (Leopold király) Helly Tartójának. ajl. 3.

Henyél: otthon nem h. I. 46.

Hervad: 1. mely hamar h. csirája füveknek. II. 159. — 2. hervadnak orczája rósái. III. 26. — hervadni indúla. II. 300.

Hervadattan: h. szép fák. I. 167.

Hervaszt: Nem hervasztnak itten az telek. I. 170. Az bú s-az gond hervasztonak. III. 27.

Heted: h. magával. II. 235.

Hetven: h. tallér. II. 101, 103, 153. II. 236.

Hét (= septem): az hét közzül. II. 264. h. kard. II. 265. h. vitézekkel. II. 267. — heten kiválasztyák magokat. II. 236.

Hét (= hebdomada, Moln. A.): sok heteknek tertzett. III. 380. — hetek napjait. II. 33.

Hever: hevernek porban. II. 108. — hevert lábad előtt. I. 30.

Heves: nyári h. utak. III. 27.

Hevül: h. Mária. II. 321. — hévüle. II. 145. hevülének. II. 327. — hevült sziveknek. III. 380. — hevülne nyaszolyád. III. 368. — hevülni kezdének erei. III. 137.

Hévség: nyári hévséget. III. 244.

Hév-viz: Költ az Stubnyai hév-vizben. ajl. 7.

Hibál (Moln. A.-nél nincs meg): (a leesett kő) nem-is sokat h. II. 251.

Hideg: I. 13. h. s-meleg. I. 61. h. ágyban. I. 133. h. fergeteg. I. 176. kis h. meg-árt. II. 159. h. ösmérteti. III. 238. h. nyaszolyád. III. 368. — sok hideget ösmér. III. 7. — *hidege* s-melege testének. II. 132. az halál h. mereviti testét. III. 90. — hidegben. III. 334.

Hijában: I. 33. (L. még: *hejában*.)

Hím: hímének nem áll meg (az madár). III. 384.

Hint: (Az üdő) Szép arany hajait rósákkal hintette. II. 1.

Hintó: az rakott hintókra. I. 91.

Hir: I. 19, 22. az h. támad. I. 23. az h. Tiszán által-kele. I. 25. reménség-nevelő h. II. 173. szép h. III. 127. az h. szárnyára kél. III. 389. kedves h. III. 399. jó *hirt* hallani I. 103. III. 242, 290, 352. — Az hirmek lakó-helye. I. 19. m. — hirrre kelle tenni. III. 337. — hirt-nevet. II. 108. örök h. s-zép n. II. 323. — *hired*. III. 132. h. s-neved. I. 60, 61. II. 308. — jó h. s-nevedhez illik. II. 315. hiredben s-nevedben. I. 29. — *hire*-is repülte. II. 171. vitéz h. III. 91. h. s-neve. I. 76. II. 266. — *hírét*. III. 395. h. s-nevét. ajl. 7. I. 108. — adatik *hírével* vkinek. III. 87.

ez h. lészen Évának. III. 29.
— jó hire s-nevével. I. 44. —
hire után. I. 27. — hirünk
bévítették (t. i. a várba). III.
103. vitézi hirünköt. III. 227.
— *hireket* alig ha hallották.
II. 30. h. nevetet. ajl. 4.

Hirdet: hirdeti dolgát. III.
398. — hirdettetnek dolgok.
I. 22. — hirdetessék. III. 363.

Hires: az h. Murány vára.
czl. M. h. erejéhez. I. 93. h.
Trója. I. 130. h. katona. III.
99. h. vadászság. III. 402.

Hiresedik: M. meg-vétele h.
III. 389.

Hiresül: Nagyságtok cseleke-
dete hiresüllyön. ajl. 6.

Hir-kiáltó (Moln. A.-nél csak
hirdető és *hirmondó*): az hir-
kiáltónak szavai rivadnak. III.
326.

Hirtelen: I. 39, 115. II. 192,
222, 227, 317. III. 152.

História: 1. Cicero az histó-
riát „*testem temporum*“ stb.
nevezi. ajl. 4. az históriáknak
bizonyosságából. u. o. — az
Históriák. u. o. — 2. histó-
riám. I. 207. — historiámnak
(= históriás ének). ajl. 5. és 6.

Hisz: hiszen szavának. III.
119. — nem hiszen szavának.
III. 182, 280. — *hiszik* ezt
valónak. III. 32. — nem h.
szavokat. III. 157. hidgyed. III.
128. hidgy vkinek. III. 224.
hidgyétek. III. 103. — hittél.
III. 222. — *hivén* vkinek. III.
119. h. vlmít. III. 189. —
hinni. II. 42. kinek mint kell
h. II. 316. h. nem tanácsos

asszonyoknak. III. 120. —
hihető. II. 23. 99.

Hiszem (= hiszen): II. 9.

Hiv (= hű): leg-hivebnek
látczik lenni. III. 120.

Hiv: *hivak*. II. 23. kit h.
Évának. III. 60. — *hiják* ezt-
is oda. II. 315, 316. Rómát
hitták világ Asszszonyának. I.
36. h. vlnék. III. 117, 205.
— *hiván* segítségül. III. 79. —
hivattya. III. 322, 346, 375,
383. — *hivatá*. III. 321. papot
hivatának. III. 379. — *hivassa*.
III. 283.

Hivatal (= hivatás, tiszt,
mesterség): Más én hivatalom.
I. 8. — lát kiki dolgához
külömb hivatalban. III. 69.
Szokta Nagy J. végezni ezt hiva-
tallyából. II. 98.

Hit: nagy erőss hitre meg-
esketé. II. 113. hittel kötölözik
magokat. I. 155. — *hitemre*
fogadom. I. 309. — *hitében*
csalataké I. 184. — *hitére* es-
kütteti. III. 354. — *hitit* (= es-
küvését) elvégezvén. III. 315.
— erős hittel. III. 249, 314.
— *hiteket* le-tévék. III. 321.
hitekkel esküsznek. III. 280.

Hiteget: Pallás hitegeti. III.
136.

Hitelesek: (A Patens-levelek)
h. lettek rá-tett pecsétével. I. 88.

Hive: Királyunknak alig volt
más h. I. 43. h. volt az Ki-
rállynak. I. 93. — *meg-hitt*
hivével. II. 281.

Hives: h. erdő. I. 3. h. ár-
nyékok. I. 168. III. 112. h.
czella. II. 196. h. haynal. III. 25.

Hívség: hívségére esketik. III. 313. m. (L. még *hűség*, *hűvség*.)

Hizelkedik: hizelkedgyen bár. III. 384.

Hizelkedés: hizelkedésekhez mérget szoktak kenni (az Aszszonyok) III. 120.

Hogy: 1. ajl. 4, 5. II. 90, 175, 177, 211, 246. III. 37, 309. — 2. hogy ha. ajl. 5. III. 19, 96, 297, 406. — 3. (= a mint, midőn, a míg): hogy igy fárad. I. 118. alig h. II. 135. III. 102. h. jutának. II. 234. h. várakoznának. II. 249. h. az patakhoz ér. II. 281. h. igaz embernek találák. III. 183. végre h. I. 58. h. végre öszve igy jutának. III. 379. — 4. hogy sem mint. I. 39, 41, 73, 103. II. 75, 76. III. 74, 111, 145, 163, 168.

Hóhér-bástya: Kádassal az h. b. hosszát mérnék. III. 41. mint az h. b. van. III. 184. — h. b.-hoz. III. 264. — h. b.-rul. III. 128. (L. még a névmagyarázatoknál.)

Hol: 1. *kérdő*: nézi, h. lelne rést. III. 46. h. talállya? III. 52. h. lészen? III. 56. h. az laytorja? III. 222. h. van? III. 396. hol s-miként. II. 174. — 2. *visszamatató* (= a hol): II. 83, 139, 217. III. 363, 414. *az hol*. III. 85, 125. *holott*. I. 44. *az holott*. I. 23. II. 158. III. 173. — 3. *hol-hol*: I. 28, 75, 113, 180. II. 66, 67, 132, 134, 140, 184, 208, 242, 258 (kétszer). III. 24, 192,

194 (kétszer), 199, 341, 383. — *holott-holott*: I. 161.

Hold: az h.-is gyászban van. III. 169. hold fotta (= fogyta) s-tölte. I. 142.

Holdul (= hódol): h. néki (t. i. a szerelemnek) sok nép. I. 158. (Az pénz) hatalmasságának mély tenger-is h. II. 106. — ha (Murány) nem holdulna. I. 128. — *holdult*-is sok nemzet. I. 36. — sok holdult nemzetiség. I. 31.

Holló: Eösetül vett neve ha h.-is. (= Fekete L.) III. 94.

Holmi: h. poétai költemények. ajl. 6. h. csonka s-bénna. II. 22. *Hol mi* kertek s-vizek. III. 170. h. beszédekre egymás között kelvén. III. 365.

Holnap: III. 226. — holnapig. III. 127. — holnapra. I. 194.

Holt: félig holt. II. 60. (L. *hal* alatt is.) — *holtig* követlek. II. 320. igirének h. igaz szeretetet. III. 388. — ha holtom történe. III. 368. — *hólta* lett sokaknak. II. 7. h. után. I. 77, 81. — *holtok* után-is. ajl. 5. — *holtunk* után-is. u. o.

Homály: 1. ezt (t. i. helyet) setét homály fogta. I. 176. Mint az fel-derült nap előbbi homálybul. I. 199. (Titán) az homált el-űzi. II. 284. Idővel setét homályok haladnak. II. 201. éjjeli h. III. 347. — 2. (*átv. ért.*): Félő, jóra remélet(t) nap homált ne emellyen. III. 123. Az Ferencz szive-is elűzi homályát. II. 162. — homályban borult életem. III. 252.

Homályos: mint h. hold (= Mária). III. 252.

Homlok: hanyatt-h. I. 101. — Izzad az homloka végbenvitelében. III. 247. — az homlokát ránczokban vette. I. 178. — homlokával. II. 173.

Hon (= domi, honnyába = domi suae, Moln. A.): honnyodban. I. 62. — honnyáért. III. 397. — vágyott honnyok felé. III. 50.

Honnét, az honnét: ajl. 7. I. 23. II. 82, 99, 102, 244, 245, 288. III. 209, 265, 266, 416.

Hordat: M. várában hordatá (t. i. kincsét). II. 97. — hordatott padra. III. 70. — hordatnám az padra. III. 64.

Hordoz: I. 153. III. 260. — hordozza kezében az gyertyát. III. 338. — hordozott. I. 162. — hordoztatot(t). II. 294.

Horog: horgára hoz. II. 25. *horgokot* hány. II. 24. h. nyelvnek az halak. III. 30.

Hosszu: h. élet. ajl. 3. h. laytorja. III. 246. olly hoszszat (= hoszszút) toldonak. III. 71. szélit s-hoszszát futtya. I. 109. h. mérnék. III. 41. — hoszszára. III. 59. — birodalmának hoszszával s-szélével. I. 139. h. nyúl 12 öltre. III. 58. földig érjen h. III. 206.

Hoszszuság: Isten nyulcsa éltét kívánt hoszszuságra. III. 416.

Hova, hová: I. 99. II. 17, 135, 185, 191, 371. hova—ott. II. 288. az hova szükség lesz. II. 212.

Hoz: I. 187. II. 25, 229.

nem h. álmot. III. 25. h. jó hirt. III. 290. h. akadált. III. 295, 377. — hoznak bort. III. 308. — *hozza* levelét. II. 203. h. az bástyára. III. 59. Isten h. III. 77. h. véle dolgát szövetségben. III. 139. — hozzák. II. 53, 277. — hozám. III. 221. — hozák (= emelték) nemességre. II. 305. — hozának. III. 29. — *hozott* magával. I. 196. II. 173. h. jó ujságot. I. 203. Isten h. II. 100. valóságot h. II. 137. — követséget hoztam. II. 126. — úgy *hozta* az háború. II. 96. h. természeti. III. 231. — *hozzonak* füstölőt. III. 318. — nem hoznék veszélyt vkinek. III. 133. — *hozzán* szabadulásra. ajl. 4. h. szabadságban. III. 86. h. gyalogot. III. 172. — hozott levél. II. 205. (kétszer). — magamot hozhatom (= mehetek). II. 212.

Hozzá: hozzám. II. 75, 101, 128. III. 314. — hozzád. I. 199. III. 120. — *hozzá* hasonló. I. 99. h. könnyen nem fér. I. 125. h. kezd. II. 70. III. 278. h. nyúl. II. 186. h. kell szokni. II. 229. h. kabdos. II. 258. — hozzája. II. 123, 185.

Hó: essőt, havat próbálni. III. 6.

Hópénz (= stipendium, Moln. A.): h. p. az Vitézek közzé is osztatik. III. 356.

Hull: hul(l)nak fejből süvegek. II. 240. — hullak. I. 101. — hullt pad alá. I. 37. — fejek hullottanak volna. III. 167.

Hullás: lágy harmat-hullásban. III. 245.

Hurczol: hurczolnak (a szelek fát). II. 223.

Hű: Császárhoz h. lenni. III. 348.

Hűség, hívtség (Moln. A.-nél csak *hűség* és *hívtség*): hűség legyen benned. III. 313. h. tüköre. III. 393. — hívtséget tartának. I. 97. hűséget le-vetnénk. II. 306. — fogadott hűségben lészték. III. 250. — hűséggel. II. 336. — hűségemnek. II. 87. hűségemet ne utáld. II. 301. igaz hűségemért. II. 319. igaz hűségemhez. III. 77. — hűsége. I. 26, 53. III. 38. — hűségének. III. 390, 396. — királya *hűségét* el-hagyván. III. 349. hűségét. III. 390, 415. — hűségéhez. III. 410. — Császár hűségére. III. 285, 354. — hűségéről. III. 391. — hűsége mellől. II. 302. — *hűségeket* meg-hiheti. III. 249. h. tarták I.-hoz III. 321. (L. még *hívtség*.)

I.

Ide: I. 119. III. 221, 303, 325. — *ideki*: I. 153. — *ide s-oda*: II. 244. III. 209. — *ide s-tova* ugrik: I. 112. i. s-t. bolyog. II. 139. i. s-t. teként. II. 146.

Ideg: *idegét* ijastul meg-ránttya. I. 186, 197. — idegében tarttya nyilát. I. 195.

Idegen: II. 135, 306. III. 65, 307.

Idegenit: I. 189.

Idegenkedik: II. 341.

Idegenség: I. 136, 144, 187. — idegességgel II. 76.

Idő: kevés időre. III. 381. időtül kell várni. III. 20. idővel. II. 200, 201, 202. — *ideje* leg job kor. I. 51. kévánt i. győne. III. 20. i., hogy. III. 289. i. nem gyött el. III. 324. i. most volt. III. 344. i. el nem jár. III. 384. igaz i. III. 385. — idejekben. I. 34. — *idein* (= idején, jókor). I. 80. idején kellyenek. III. 179. (L. még *üdő* alatt.)

Iffiu: II. 19. — iffiak. II. 12. iffiakot I. 163. — *iffiab* személynek. II. 26. i. üdejében. II. 254.

Iga: az fogság kedvetlen igáját. III. 47.

Igaz: i. hir. I. 22. i. hűség. I. 53. II. 101, 319. III. 38, 77. i. áldozat. I. 55. i. jussa. I. 57. i. erkölcs. I. 121. i., hogy. I. 130. II. 34, 50. III. 145. i. szerelem. I. 139. II. 69. III. 145. i. szeretet. I. 174. II. 331. III. 146, 388. i. szándék. II. 56, 76, 87, 150. i. szolgád. II. 126. i. szívvél. II. 149. i. (= hű) lesz. II. 175. i. sziveknek. II. 206. i. indulattyát. u. o. i. voltomban. II. 210. i. tűzül. II. 320. i. Penelope. II. 336. i. ember. III. 42, 182, 183. i. jedzések. III. 96. i. Aszszonyomnak. III. 133. i. ideje. III. 385. — Az *igazban* nem szokott lenni hamisság. II. 272.

Igazán: I. 117. i. szolgál. I. 126. III. 360. i. szeret. II. 197. i. viseli nevét. III. 92.

Igazság: igazságáról jeleim vannak. III. 146.

Ige (= verbum, dictio, Moln. A.): Minden i. nagy ajánlással bir. III. 399. Eöszve-szed sok kedves igéket. II. 68.

Igen: i. jó. II. 103. i. megvisgálnak mindent. II. 116. i. résen tarttya. II. 155. i. sérelmesen esik szívének. II. 345. i. maga-hitt. III. 107.

Igér: III. 229, 354. — igirének igaz szeretetet. III. 388. — igért. II. 75, 101. m. — igirte. III. 142. igérte. III. 253.

Igéző (= fascinans, Moln. A.): szükség, hogy ne akadgynak i. (= megrontó, ártó) szemekre. II. 53.

Igy: II. 15, 212. III. 30, 245, 285, 297, 417.

Igyekez: III. 286. — igyekezetem. II. 37. igyekezetemben. III. 250. — igyekezetét. III. 214. igyekezetében. III. 247. igyekezetéhez. III. 377. igyekezetétül. III. 286. — igyekezésben. I. 118.

Igyekez: I. 155. — igyekeztem. ajl. 3.

Ihol: I. 104, 195. II. 203.

Ij, iy (= sagitta, Moln. A.): felvont íja előtt. II. 79. Cupido íja-is. III. 385. — yjához nyilakot válogat. I. 165. — Melleje ijastúl idegét-is tette. I. 186.

Ijed: ijednek. III. 326. — ijedett Évával. III. 343.

Ijettében: III. 296, 311.

Ijedség: i. bántya. III. 340. — ijetségben vannak. II. 224. — ijetségében. III. 338.

Ijesztés: ellene i. fut. III. 199.

Illendő: i. ábrázolás. ajl. 6. i. üdőben. I. 146. i. módgyával. II. 131. i. volt vitézhez. III. 401.

Illet: ily szókkal illeti. III. 249. — Wesselényit ilyen kérdéssel illeté. III. 117. — dorgáló beszéddel illetél. III. 221.

Illik: i. nagy szűhez. I. 139. i. becsületedhez. II. 315. illet. II. 173. III. 357. — illene. III. 409.

Ily, ily, ilyen: ily ösmeretlenül. II. 9. i. rosz szándék. II. 178. i. kétségess. II. 89. ily. II. 145, 280. III. 19, 29, 42, 62, 66, 100, 126, 127, 132, 164, 213, 214, 220, 249, 257, 264, 273, 282, 286, 340, 372. — ilyeket üzene. III. 74, 155, 281. — ilyekkel. I. 110. — ilyen gondolatok. I. 98. i. rendre. II. 68. ilyen. II. 228, 268, 275, 295. 301, 328. III. 55. 117, 129, 132, 220, 300, 318, 342, 343, 370. — ilyent végezének. II. 333.

Ilyenformán: II. 148.

Ilyenképen: III. 124, 241.

Im, imé: II. 33, 79, 82, 139. II. 207. III. 131, 223. imé. III. 242.

Imeledik: gyomra imeledék. III. 318.

Immár: II. 59, 279. III. 67, 173, 187, 219, 278, 298.

In (= nervus, Moln. A.): serény inu lovak. III. 89. — inak lankadnak. III. 26. inai fárattak. III. 245.

In, iny (= gingiva, Moln. A.): el-száratt inekhez vizet ohajtónak. III. 188.

Inas: II. 239. egy inassa. III. 260, 299. — *inassát* futtatta. II. 155. i. hivattya. III. 383.

Indít: (A medvék) bömbölést indítanak (= bömbölni kezdtek). II. 249. — *indított* (= kezdett) éneket. III. 121. — Vénus indítója dolgomnak. III. 149. — *indítani* nyelvedet. II. 124. — *indított* dolgoktul. III. 220. — háboruság indítatik. I. 17. m. — *indítván*. II. 99.

Indul: indulsz az kertekben. II. 14. — *indul* rayzása méheknek. I. 21. i. az szúnek vágyása. II. 102. ezen W. annál *inkáb* i. (= felindul). III. 129. i. követségek. III. 271. — hidege s-melege *indúla* (= kezdődék) testének. II. 132. hervadni i. (= kezdett). II. 300. — *indulának* az hegyeknek. III. 185. szóban i. (= ereszkedtek). II. 168. arra i. III. 171. végre i. III. 342. — *indullyak*. I. 101. *indülly*. II. 6. *induly*. II. 232. — *indultak* menésben (= menni kezdtek). II. 5. — *indulván* ellene. II. 257. — *indulhatott* szive. II. 314.

Indulat: II. 230. — *indulatoknak*. II. 10. *indulatomnak*. II. 78. — *indulattya* lenne zendületnek (= indulna, kezdődnék). II. 325. — *indulattyát*. II. 206. titkos i. (= érzelmeit.) II. 322. — *indulati* (= érzelmei) Ferenczhez levének. II. 327.

Indulás: az indulásban gyars. III. 352. — *indulással* vagyon. II. 263. — *indulások* volna. III. 19.

Ingadozik: nádként i. I. 40. — *ingadoznak* az fa-levelek. I. 170.

Ingat (átv. ért.): erőss fát i. nehéz mozdítása. III. 23.

Ingerel: Cupido ingerli. III. 381. — *ingerlette*. III. 376.

Ingerlés: ösztön s-i. III. 208. — *ingerlések*. I. 70.

Inkáb, inkább: I. 41, 64, 158. II. 136, 196. III. 131, 153, 168, 214, 218, 226, 306, 334. *leg-inkáb*. II. 160. III. 334.

Innét: I. 19, 103, 135. II. 18, 222, 382.

Inség: I. 173. — *siralmas* inséget. I. 32. — *inségben* tartván. III. 45.

Inséges: III. 13.

Int: inti beszédével. II. 348.

Ir (= unguentum, Moln. A.): Balsamum i. II. 334.

Ir (= scribit): levelet i. II. 66. III. 399. — *irnak*. III. 404. — *írá*m. II. 89, 290, 297. — *irtam*, *ajl*. 6. II. 149. *irt*. III. 392. *fekete* kövecske *irta* (= jegyezte) az másikat. III. 362. — *irtak*. III. 407. — *irjam*. I. 163. — *irván* krónikában. III. 227. — (levél-)jirót. II. 52. — *írott* levelemben. II. 63, 73. — *irni*. II. 54, 65. II. 148. — *irhatok*. II. 57. — *irat* sok levelet reá. III. 375. — *irata* levelet. III. 351. — *iratot*(t). *czl*.

Ir (= rajzol, fest, jegyez): Ollyan kedves képet az Apelles sem i. II. 334. — Az szerelmet vakon szokták *irni*. II. 350.

Írás: 1. (általában): szép dolog az i. II. 50. krónikákban bő írássokkal. ajl. 5. — 2. így végzi írását (levelét). II. 89. i. vettem. II. 149. i. kezdi. II. 148. — írásomnak. II. 74. — írással. II. 55. — írásom által. II. 82. — 3. (= históriás ének, költemény): az régi versek csinálók írásából. ajl. 6. — írásimot. ajl. 6. — írásomban. ajl. 6.

Irgalom: irgalmát (vkihez). III. 411.

Irigy: i. Parcák. I. 45. i. szem. II. 47. i. vben. III. 110. — irigyek. II. 40. III. 15. irigyeknek. II. 92, 182.

Irigyel: irigylem. II. 83. — irigyli. II. 181.

Irigység: meg-kajonolná az i. II. 37. — irigységnek gonosz volta. II. 38. m. — irigységben esvén. I. 1.

Irt: irtya akatt uttyát. I. 87. — szoros uttyát irtyák s-nyesik. III. 44.

Irtózik: i. terhétül. III. 35. — *irtóznak* vállalai illy terhek sullyátul. III. 42. i. Muránnak nagy erősségétül. III. 116.

Isten: I. vezére. I. 92. I. őrzi vala. II. 179. az I. meg-adgya. II. 240, 331. az I. viseli dolgokot II. 236. III. 204, 294. I. ígér, jót ád, segítette. III. 229, 254, 276, 299. az jó I. vala. II. 177. I. tudgya. II. 99. I. rendelte. III. 180, 378. I. hozott. II. 100. III. 303. I. áldgya. II. 206. az I. segítsen. II. 77, 215. I. tölcse jóval. II.

88. I. ád orvost. III. 69. I. meg-szánta. III. 253. I. ne adgy illyet. II. 112. I. meg-bántás. II. 109. I. hozza. III. 77. I. meg-áldgya. III. 100. I. nyulcsa éltét. III. 416. — I. munkája az házasság. II. 329. I. áldásából. III. 72. I. dolga, hogy. III. 344. I. követét. II. 100. *Istennek* végzéseként. II. 29. I. ajánlák magokot. III. 183. az mint természeti hozta mely I. III. 231. — az régick Mársot vitésség Istenének tartották. ajl. 6. az *Isten* dicsiri II. 168. I. híván segítségül. III. 79. I. dicsirének. III. 347. — Istenben bizik. III. 248, 250. Istenül ohajt segedelmet. III. 21. az szerelmet az *Istenek* szokták osztani. II. 17. m. I. II. 26. az I. adgyák minden jódot. II. 86. III. 230. I. rendelése. III. 364. az I.-nek akarattyából. I. 199. I.-nek tetszésébül. II. 31. az I.-nek bölcs suggallása. II. 278. — tüzek Istenére voxol. I. 128.

Isten-asszony: az régick Vé-nust szerelem I. a.-nak tartották. — Az *Isten-Aszszonyok* köriben számlálnám (Máriát). III. 406.

Istenes: I. éltérül szólnom ha kellene. III. 409.

Isteni: Szerelem dolga i. végezés. II. 17.

Istentelenség: Busirisnál nagyobb Istentelensége (t. i. az irigységnek). II. 38.

Iszák (= mantica, Moln. A.): egy iszák uborkát akedet. II. 119.

— az követ magát iszákostul az Várban emelé. II. 129.

Iszonyodik: I. 105.

Iszonyu: i. sárkány. I. 142.

Iszonyuság: Ez hely minden felől gyűlölt iszszonyuság. I. 183.

Ital: Itallyának oly izt csinált. III. 122.

Itil (= itél): (Páris) Vénust egyebeknél szebnek itilte. I. 4. némellyek itillik (= vélik). II. 225. — annak itillője én lennék. III. 408.

Itillet (= itélet): *itilletet* tégyen. II. 264, 269. III. 135. végső i. III. 162. i. vennének. III. 134. állot(t) ő itilletében. I. 3.

Itt, itten: Itt. I. 161. II. 265. III. 123, 154, 157, 220, 295, 303, 309, 332, 335. — itten I. 170. II. 265. III. 61, 131.

Itthon: (Murány nagyhirű) nem csak it(t)hon, hanem kin(n)-is sok Nemzetnél. I. 72.

Iz: Savanyu iz nélkül édest nem tuthatni. I. 59. Olly izt Pandora-is csinált. III. 122. — Mézzel színlet(t) ize nevelt soknak halált. u. o. — Az mihez nehezben juthatni, Azt annál kedveseb izzel kóstolhatni. III. 237. Ambrozia izzel (= izűnek) szavait találnám. III. 406. Választani az száj tudgya az izeket. II. 16. (L. még: *éz*.)

Izún: Az száraz kenyér-is jó i. falatik. III. 85.

Izetlen: Az bú az jó falatot-is (tészi) izetlenné. III. 28.

Izetlenség (átv. ért.): Kevés meg-hittség van, egy kis i. mellyet el ne roncson. II. 45.

Izgat: szivét izgattya. III. 374.

Izzad: vérrel i. az pallosa I. 57. i. az homloka. III. 247. — vérrel izzatt töre. III. 91. izzadott testével. II. 62, 146. III. 304.

J.

Jaj: jaj! II. 83. — soknak füle jajra zugott. I. 35. — jajt kiáltó fogság. I. 183.

Jajdul: titkos ohajtással gyakorta jajdúla. II. 300.

Jajgat: Majd pokolban j. I. 180. — Meg-löve s-az sebét im most-is jajgatom. II. 79.

Java: Tetczet(t) j. s-sava kedvednek. I. 61. — nyolczvan az javából. III. 113. (az háboru) szép javaitúl sokakat meg-fosztá. II. 96.

Javall: módot j. I. 127. — azt javallyák, hogy. III. 177.

Jár: ha álnokul jársz. II. 114. addig j. halászni. III. 373. — úgy jár. I. 160. II. 130, 189. j. szerencsém. III. 75. ott j. eszek. III. 269. kilenczre j. az óra. II. 276. j. közel. III. 291. jár s-kél. I. 89. II. 139. — jártam. III. 366. — Márs járt ott alat(t)omban. II. 226. járta tenger partyát. III. 265. jártak. I. 72. — járnék. II. 193. jární sok földeket. III. 6. — úton járó. II. 139. *járt* uton. III. 80. (az) j. fizetéshez III. 356. — járva. I. 161. járván. I. 94. II. 296. III. 56, 242.

Járás: 1. járása alá volt. III. 23. — 2. szabados járása van az nyelvnek. II. 11.

Járom: j. alá hajt. II. 4. — nyugosznak az ökrök holnapi járomra I. 192. — jármokra kerülnek. II. 200.

Jártat: *jártattya* gondolatit. I. 120. j. szemeit. II. 244, 347. III. 212. — Jupitert (a szerelem) jártatta. I. 161.

Járul: j. az fiához. I. 165. hová ez nem j. II. 17. naphoz j. II. 338.

Játék: Készen vár Aszszonyom fel-tett játékához. III. 276.

Játékos: az j., ki vár szerencsétül. III. 190.

Játszadoz: jádzadoz az szellő. II. 143. — csak jádzattya. III. 322.

Játszik: já(t)czik már (t. i. kockán). III. 276.

Játszóhely: mint jádzó-helyen labda fel-üttetvén. I. 112.

Jegyez: test-szin meg-változóságot jegyez (= jelent). II. 166. jegyezzék (= írják) egyebek versekben. I. 1. az mit jedzett (irt) volt elsőben. II. 66. jedzették (= jelölték) az napokat. III. 362. — Méltó, hogy ez feir kövel jegyeztessék. III. 363. jegyezteti nevét. III. 400.

Jegyzés: igaz jedzéseket tégyen. III. 96.

Jel: Az sárga szín (bolondság) *jele*. II. 165. jó reménség j. II. 273. — gonosz jelnek vélik. II. 225. — az *jell* tudakozván. III. 172. j. attack. III. 231, 243. — Vénus az rósát vette jelül. III. 232. — bizonyos jelekbül. III. 364. — igasságáru jeleim vannak. III. 146.

Jelen: j. találod. II. 88. j. van, volt stb. II. 144, 269, 272, 324. III. 97, 310, 359, 388.

Jelenség: gonosz j. II. 231.

Jelent: jelenté. II. 63. — jelencsék. II. 292. — jelentette. II. 91. — jelentetett. II. 82.

Jeles: j. példák. III. 89. j.-erkölcsök. III. 402.

Jég: jegek olvadnak II. 202.

Jó: j. hir s-név. I. 61.

II. 315. j. futamáson túl. II. 218. j. fundamentum. II. 157. j. helyet nyút. II. 219. j. hirt hall, hoz. III. 242. m. 290.

j. hirü. II. 309. j. igyekezett. II. 37. j. Isten. II. 177. 209. 330. III. 254. j. izün. III. 85.

j. katona. II. 88. j. kedv, kedvvel, kedvet stb. I. 11, 171. II. 84, 127, 162. III. 28.

j. kardos. II. 258. j. kedvet. II. 158, 216. j. dolog. III. 4. j. rendü strása. III. 178. j. előljáró. III. 360. dolga j. folyása. III. 256. j. módgyát talállya. II. 183. j. napot. II. 291. j. neven vesz. ajl. 7.

j. reménység. II. 141. III. 79, 209, 228, 244. j. szerencse. II. 100. III. 110, 228, 294, 413. j. szívvel. III. 254. j. vége. I. 144, 198. III. 22, 53, 189, 258. j. válasz. II. 309. nem jó. II. 42. m. 92. jó termő. I. 38. — *jót* s-gonoszt. II. 108, 242. ha mi j. III. 16, 193.

j. ád Isten. III. 254, 272. j. szólhat. III. 410. jó tett urunk. II. 306. — ohajtott jóhoz. II. 221. *jóra* fordithattya dolgát. II. 32. j. kel. II. 246,

247. j. várt napok. III. 15.
 j. remélt nap. III. 123. hol
 j., hol balra. III. 194. — jórul.
 III. 208. — jóval tölcse. II.
 88. — oly kedves *jód* van-é.
 III. 216. minden jódot adgyák
 az Istenek. II. 86. — jóknak.
 II. 248. III. 193. — jókot (t.
 i. napokat). III. 362. — *jók-
 kal* tölcse. II. 206. j. kedve-
 zének. III. 388. — *Job(b)*.
 I. 103, 213. j. reménsége. III.
 10. j. kezét, kézére stb. II. 113,
 148, 218. j. módgyát. II. 212.
 j. szemével. II. 29. — jobnak
 tetzük. III. 176. — hol jobra,
 hol bal vállára. III. 341. —
 jobrul balra. III. 192. — job-
 jára emeli-é? II. 156. — job-
 ban. II. 167, 327, 332. III.
 74, 157, 180, 237, 275, 359.
 — Ideje *leg job* kor. I. 52.
 Leg j. idejébül. I. 45.

Jóakarát: jó akarat. II. 114.
 — jó akaratodban. II. 210. —
 jó akaratodat. II. 150. — jó
 akaratodért. II. 151.

Jóakaró: jó akarójokot. III.
 270.

Jól: j. viselt dolgaink. ajl. 5.
 j. meg kell ösmérni. II. 42. j.
 tenni I. 56. II. 55. j. kaphattya.
 I. 109. j. végezzed. II. 114.
 j. lész az dolog. II. 118. III.
 302, 329. j. rendelt mód. III.
 407.

Jóllehet: ajl. 5, 6. III. 168,
 245.

Jóság: I. 42.

Jószág (= fekvő vagyon):
 I. 76. — Kedveseb jószágunk
 nincsen az életnél. III. 216.

Jótétemény: Kinek (t. i. Ester-
 házinak) hazájával sok jó téte-
 ménye. I. 55.

Józanon: Az Katona itt j.
 légyen. III. 309.

Jön (l. még *gyön*): nem jön
 szemére álom. I. 98. — Amaz
 zugó habok ellenök jövőndök.
 II. 27.

Jövendő: Jövendőllöt(t) az-is.
 III. 369. jövendőllő nyelvét illy
 szókra fordította. III. 372.

Jövendölés: jövendölések. III.
 364. m. jövendölésekbül. III. 364.

Jövendő: j. dolgok. II. 74,
 278, 322. III. 168, 374.

Jövendőbeli: j. házasságokrul.
 czl.

Jövendőben: ajl. 5. II. 175,
 334.

Juhász: II. 247.

Jus: Az Vitézi névhez vagyon
 igaz jussa. I. 57.

Jut: j. vkinek. I. 26. j. csa-
 pástra. II. 139. j. eszében. III.
 45, 338. j. vlhez. II. 219. III.
 295, 377. j. kévánt parthoz az
 hajós. III. 199. — *jutcz* vhez.
 II. 232. III. 295. j. Wesselényi
 kezében. III. 373. — jutnak
 vhová. III. 101, 188. j. kétségre.
 III. 273. — juta. III. 293.
 jutának. I. 54. II. 234, 352.
 III. 205, 210, 342, 379, 387.
 — jutott vhez. III. 236, 417.
 — jutna. III. 134. jutnának.
 III. 241. — jutni. II. 228. III.
 236. — parthoz jutó. II. 289.
 — szemben jutván vkivel. II.
 349. — Az mi szép s-jó, ahoz
 könnyen nem *juthatni*. I. 59.
 Az mihez mennél nehezeben j.,

Azt annál kedveseb izzel kós-
tolhatni. III. 237.

Jutalom: I. 68. — jutalmat.
II. 114. III. 254. — jutalma.
III. 1. — jutalmának érdeme.
I. 126. — jutalmát. II. 39.

Jutás: szemben jutásoknak.
III. 267.

Juttat: II. 34, 199. — jut-
tattya. szemben. II. 175. és m.
— juttassa eszedben. II. 344.
— juttatta maga kezébe. I. 75.
jut(t)atták egy ágyban. II. 30.

K

Kaczag: maga Vénus-is ka-
szakta. III. 332.

Kalahuz: Vénus volt k. ezek-
ben. III. 358. Az szű kalahuzza
szokott az szem lenni. II. 10.
Az szem az szerelemre való
kalahuz. II. 10. m. — Tanult
kalahuzok. III. 80.

Kalahuzság: őt állattyák az
Kalahuzságban. III. 86.

Kalitka: Mint ki-vágyó ma-
dár meg-únt kalitkában. III. 51.

Kap: tüze lángot k. I. 203.
k. (Mária) derekához. II. 339.
— (kertben) vakul nem kapsz
sok féle színekben. II. 14. —
kapja az kulcsokot. III. 328.
kapa az kengyelhez. II. 290.
— ne kapjon azokban (= ne
érjen tetten). II. 213. — mig
egyebet kaphat. III. 339. kap-
hatta. I. 109. kaphattak. III.
63. kaphatni. III. 237.

Kapdos: kabdos hozzá. II. 258.

Kapitány: az K. válla meg-
ütetik. III. 311. — Kapitánnak.

III. 315. — az vár Kapitányá-
nak. I. 96. III. 351. az Vár
kapitányát. III. 313. m. —
az Kapitányért küld. III. 310.
— Kapitány után. III. 320.

Kapsi: Magokot kapsinak
(= kapzsiságnak) s-praedának
nem adgyák. III. 114.

Kapu: (az estrása) üvöldögél
az kapu felinél. III. 263. —
kapuhoz jutának. III. 210. meg-
nyitják az kaput. III. 346. —
az kapun. III. 329. — kapunál
futosnak. III. 273. várnak ka-
puját. III. 324. kapujában. II.
116. kapujára vigyázás vagyon.
II. 311. kezdgyünk az kapu-
vágásnak. III. 226.

Kar: vétdzed az ellenség kar-
játul. I. 67.

Kard: hét k. (= hét vitéz)
vagyon. II. 265. — *kardot* ránt.
III. 203. k. fog. III. 316. —
kardra kelének. III. 175. k.
csapja kezét. III. 322. — *kar-
dokat* köszörüllyön. I. 152. k.
forogatott. II. 293. III. 261. k.
rántani. III. 255. látván az k.
III. 262. — kardom rántom.
III. 314. kardomot ki-vonom.
III. 125. kardom miat(t) (= által)
veszel. II. 114. — kardod nyert.
I. 30. — kardgyára veté kezét.
II. 113. — kardgyával. II. 238.
III. 299.

Kardos: jó kardos (= a ki
jól tud banni a karddal). II. 258.

Kardoskodás: Nincs leg kisseb
ok-is az kardoskodásra (= kard-
rántásra, harcrolásra). III. 305.

Kard-szíz: kard-szízját övezné.
III. 287.

Karika: (Mária) hasonló lévén az gyars karikához. II. 339.

Karoly (= alias *Karvoly*, Moln. A.): az K.-is (gyars) fürjek ölésében. I. 49. (Illysháziné inasa) Karolyt hordoz. III. 260.

Kár: K. hogy II. 57, 340. k. ha. II. 276. — nagy *kárt* tész. II. 116, 196, 349. III. 63. — károkat nem cselekesznek. III. 153. — kára nem léssen. III. 393.

Káros: az vitézi dolog néha k. III. 13.

Kárpit (= tapes, tapetum, Moln. A.): I. 186.

Kastély: alkalmazatos k. s-kővel kerített. II. 94.

Katona: az katona I. 89. III. 88, 99, 213, 309. — katonát. III. 115. katonáknak. III. 214. — katonák közé. III. 321.

Katona-kenyér: (Wesselényi) katona-kenyérrel, mint régen, most-is él. I. 46.

Kebl: keblében férkezel. I. 100. — Sváda kebelében neveltnek ajánlnám (t. i. Máriát). III. 406.

Kedv: kedvet. I. 137. III. 122. vig kedv(v)el levének. III. 386. — kedved tartya. III. 216. *kedvednek* tetszett. I. 61. k. adgy pihenést. II. 353. — *kedvedet* neveled. I. 114. k. mutasd hozzá. II. 75. — *kedve* áradása. II. 11. k. télék. II. 187, 279. III. 141, 218. mord k. III. 290. k. vagyon ehez. III. 149. k. színlésébül. II. 271. kedvének tetczett. II. 187. III. 137. — *kedvét* töltené. II. 23. k. ne

találd. II. 43. k. gyönyörköt-tette. III. 232. — *kedvében* nem veszi. III. 107. k. maradgyak. III. 110. — *kedvek* telni. I. 90. k. vagyon. III. 348. kedvek szerint. I. 174. kedvekben lévén. III. 413. — egymás *kedvéért* való. ajl. 6. multság k. II. 211. idegen k. II. 306. nényének k. III. 344. — kedvénél. I. 138. — *kedvére* nyukszik. III. 22. k. nem lehet. III. 25. — kedvétül el-zárni. III. 6. — el-esett kedvével. I. 105. — kedve-vágyott jókkal. II. 206. — az *kedven* (= kedvesen) adott szó. III. 123. kedven (= kedvére) ölelgeté. III. 142.

Kedvel: kedvelled. II. 69. — kedvellé. I. 143. — Az természet más sok jókkal-is kedvelte (= kedveskedett neki). III. 403. — kedvelhette. III. 233.

Kedves: I. *jelzőül*: *kedves* öröm. I. 199. k. álmaiban. I. 113. k. zöldsége az fáknak. I. 167. k. árnyék. I. 169. k. ének-szókkal. I. 171. k. tekéngetés. I. 172. k. tavasz. I. 201. k. napodot reméllyed. I. 202. k. Aszszonyosságát. II. 35. k. igék. II. 68. k. hir. II. 171. III. 399. k. zöld szín. II. 165. k. dolgok. II. 229. k. rabom. II. 313. k. életben. II. 323. k. válasz. II. 332. k. képet. II. 334. k. ajakáru. II. 338. k. ajándék. II. 345. k. követség. III. 78. k. erkölcs. III. 95. k. ének. III. 121. k. orczák. u. o. k. (= kedvező) üdő. III. 198. k. jóru. III. 208, 216. k. kegyesnek.

III. 304. k. lakodalom. III. 386. k. remények. III. 241. k. beszédü. III. 406. k. uység. III. 242. k. virág. III. 236. k. mindeneknél. III. 234. k. napok. II. 201. k. Ábelnek k. áldozattját. III. 206. k. öröme. III. 228. — 2. *főnévül*: árnyékában kedvesse mulatott. II. 186. — kedvesével. II. 185. — 3. *állítm. kiegészítőül*: kedvessé tesz. II. 10. III. 5. — 4. *fokozva*: kedvesb ragyagás. I. 66. *keveseb* jószágunk. III. 216. annál k. izzel. III. 237. kedveseb üdő. II. 50, 231. III. 239.

Kedvesen: *kedvessen* fogadgya, vészi. II. 22, 100, 194, 205, 216, 297, 307, 345, 356. — kedvesben (= kedvesebben). III. 403.

Kedveskedés: (az Istenek) kedveskedésekbül. III. 364.

Kedveskedik: kedveskedett anak. III. 145.

Kedvesség: étel kedvességét. III. 237, 238.

Kedvetlen: k. igája. III. 47. k.-né teszi. III. 28. kedvetlenül ballag. I. 177.

Kedvetlenség: I. 178. — kedvetlenségeket. III. 61. kedvetlenségének. III. 62. — kedvetlenségi. III. 66.

Kedvez: nem k. munkáinak. III. 43. (az Istenek) az uy házasoknak jókkal kedvezének. III. 388.

Kedvezés: az Istenek kedvezése nélkül. II. 28.

Kegyelem: Kegyelmet I. 11. kegyelmét vkihez. III. 411.

Kegyelmes: Az én k. Vramnak és k. Aszszonyomnak. ajl. 3. k. Vram! s-k. Aszszonyom! ajl. 5.

Kegyés: 1. *jelzőül* (= *benefolus, benignus, Moln. A.*): ajl. 7. *kegyes* szemmel. ajl. 7. k. személyedet. II. 75. — 2. *főnévül* (= *heroína, Moln. A.*): az *kegyes-is* (t. i. Szécsi M.). III. 180, 292. — az *kegyesnek* tekkéletességét. III. 189. az k. szállására. III. 308. az kedves k. III. 304. — *kegyessének*. II. 172. leg kegyesb Aszszony-ság. II. 307.

Kegyesség (= *pietas, benignitas, Moln. A.*): Aszszonkámnak kegyessége. II. 84. ő kegyes(s)égének miért nem írhatok? II. 57. — nyár kegyességén. III. 238. kegyességétül meg-fosztotta. I. 176.

Kegyetlen: nem lészen k. (t. i. Mária). II. 58. k. nem lenne. II. 196. k. utra. II. 237. — *kegyetlenek*. III. 334.

Kegyettenség: havasok kegyettenségére jutnak. III. 101.

Kék: k. (szin) titkos gyásztt jegyez.

Kel, kél, kell: k. azoknak kezére. I. 92. kel veszélyre. II. 48. jár s-kel. II. 139. k. jóra az gyász. II. 247. párája k. szelek szárnyára. II. 259. ha szemre kell (= ha észreveszik, megtudják a titkot). III. 30. k. tengerekre. III. 138. az hír k. szárnyára. III. 389. — *arrul* másra *kelnek*. II. 12. k. tengerre. II. 27. k. illy beszéd-

ben. I. 118. ellene k. (= támadnak). III. 201. — más világra *kele* lelke az testébül (= elköltözött). I. 45. dolga k. reménségre. II. 165. — ayaki illy szókra *kelének*. I. 129. III. 220. kardra k. III. 175. hajnalra k. III. 347. vasárnapra k. III. 386. — haragra keltek. II. 44. — életre *kellyen* porábul. ajl. 5. ne k. dolga veszteségre. III. 12. ne k. veszélyre ennyi vitesség. III. 123. kellyenek idején. III. 179. — új életre kelnek. II. 198. — fényesebben kelő (csillag). II. 335. — Koronánk Bécsiekre *kelvén* (= szállván). I. 15. beszédekre k. III. 365. — kelhetne szóra. II. 246. — azokból költ szép hírek. ajl. 4.

Kelet: Nap-keletnél (= keleten). I. 72. Mind k. mind nyugat (= reggel és este) bút ereszt szívére. III. 25. — keletre. II. 171. — keletrül. III. 127.

Kelete van vlnék: Az melly dolognak jó az első kezdeti, Következőknek-is leszen szép keleti. II. 158.

Kell: k. menned. I. 33. k. keresni mássát. I. 132. k. találni, verni, ölni, irni stb. I. 135. II. 10, 42, 46, 54, 56, 111, 148, 229 (kétszer). III. 9. (háromszor). 125, 176, 191, 226, 255, 279, 305, 318, 343, 331. nem-is k. senki szívemnek. II. 330. nem k. egyéb. III. 77. k. valami tőle. III. 147. — meg *kell vala* ölni. II. 111. k. vala menni. II. 260. — *kelle*

teni. III. 337. k. szinleni. III. 378. (kétszer). — kellene. III. 163, 409. — te kellettél nékem. II. 100. — úgy kellett(t) lenni. II. 270. — tőle válni el kellessen. II. 345. — *kellő* vigyázásban lévén. I. 95. k. találmány. III. 54.

Kellemes (Moln. A.-nél nincs meg): Kellemessé tehet. II. 20, 107.

Kellemetes (= placitus, Moln. A.): kellemetessé lén. I. 138.

Kellet (= placere facit, Moln. A.): Rekkenés kelleti szellők frissességét. III. 238.

Kelletlen: K. vendégét ki nem rekeszthette. II. 270.

Kellelenség: Hogy ki-feytorhessék kelletlenségébül. II. 271.

Kemény: 1. k. aczél. II. 72. — 2. *kemény* lett szive. I. 136. k. rabság. II. 96. k. beszédek. III. 61. k. temleczekre hányák. III. 84. k. sugallást. III. 213.

Keményiség: 1. az falnak keménységét. I. 145. keménségek enged (az érczeknek). I. 164. — 2. szive keménsége. II. 58.

Kém, kím: Kémnek találák. III. 183. kímnek mondgyák lenni. III. 182.

Ken: hizelkedésekhez mérget szoktak kenni (t. i. az asszonyok). III. 120.

Kender: fen-álló k. köziben. III. 158.

Kengyel: az kengyelhez kapa. II. 290.

Kenyér: katona-kenyérrel él. I. 46. özvegy k. él. I. 133. az

száraz kenyér-is jó ízűn falatik.
III. 85.

Kén (= *kín*): nehéz k. az
vadás. III. 380. — ként s-bút
szenved. II. 29. — kénommal-
is jól tehetne. II. 55. — kénnya.
III. 218.

Kénál: arany gyapjuval ké-
nállya. III. 415.

Kénlódik: kénlódván. II. 80.

Kénoz: kénzó nyomoruság.
I. 183.

Kényesség: száj kényességé-
nek. III. 122.

Kényszerít: erre kényszerített
tüzem. II. 70. kényszericse Cu-
pido ija. III. 385. kényszeritlek
Vénusra. II. 85. — szüksé-
gektől kényszerítettén. I. 86.

Kénytelenség: vigan tartya
kételenségébül. II. 271.

Kép: Olyan kedves képet az
Apelles sem ir. II. 334.

Képirás: ha kép-írása nem
rendesen megyen. II. 96.

Kerék: (az óra) apró kere-
kein valahányat perczen. II. 215.

Kerektség: (az Adamás-kő)
tetején ülvén (gyűrű) kis kerek-
ségének. I. 66. kit (órát) zöld
zománcz borít kis kerektségében.
II. 273.

Kerekded: keredged az óra.
II. 274.

Kereng: így kerengett sokak-
nak láttára. III. 341.

Kerengés: (patakok) kere-
ngésébül (= kerülgetéséből) az
míg ki-fakadnak. III. 170.

Keres: keresek utat. II. 64.
k. módot. III. 77. — keres
füveket. II. 296. k. veszélyt.

III. 119. — keresik alkalmas-
ságát. III. 44. k. az laytorját.
III. 206. m. keresnek meg-oltást.
II. 28. — kerestünk. III. 126.
— keres(s) helyet s-módot. II.
86. — keresnék helt. II. 190. ke-
resne helt. III. 53. kérdi: mit
keresnének? III. 154. egészséget
magoknak kerestek (= meg-
futottak). III. 165. — keresni
I. 132. III. 191. gyapju-kereső.
I. 141.

Keresés: sok keresésekre. III.
219. m.

Kereskedő: tengerre kelnek az
dús kereskedők. II. 27.

Kereszt: keresztét (= terhét)
az szokatlan utnak meg-unta.
III. 186.

Kereszttség: Kinek Kata nevet
adott az k. II. 95.

Keresztvíz: Mária nevet vett
k. v.-mosásbül. I. 81.

Kerget: kergetnek vkit. III.
185.

Kerít: keríti veszélyben. III.
14. — kerített kősziklát. I. 73.
— kerítette házát. I. 186. —
kövel kerítetett (t. i. a kastély).
II. 94.

Kerítés: kerítését fonta. I. 176.

Kert: Ki Vénus kertébül akar
rósát venni, Annak kiváltképen
okosnak kel(1) lenni. II. 46. Az
Görög *kerleknek* leg szeb virága
(= Helena). III. 141. kerteket.
II. 164. kertekhez. III. 188. az
kertekig verekettenek. III. 202.
— kertekben. II. 14, 133, 202.
— kerteknél. III. 234. — ker-
tek köziben. III. 170. k. között.
u. o.

- Kerül*: k. eleiben. III. 242.
— kerülnek. I. 12. II. 200.
- Kerület*: vár kerületit. III. 52.
- Kér*: Kérlek. II. 213. III. 324. — kér tőlünk. I. 125.
- kéri* Máriát. II. 308. m. k., hogy. II. 348. III. 324, 325.
— kérnek vmit. III. 308. kéry (= kérj) audientiát tőle. II. 123. kért vala szállást. I. 138.
- Kérd*: kérdi. II. 110. III. 62, 154, 312. — kérdenének. I. 129. — kértheti. III. 328.
- Kérdez*: kérdezi. III. 304.
- Kérdezkedik* (= kérdezőskö-
dik). III. 292.
- Kérdés*: kérdést tesz. II. 116.
III. 302. k. veve. III. 370. —
kérdésvel illeté W.-t. III. 117.
- Kérkedik*: k. hogy. I. 100.
- Kérődés*: Lassu kérődéssel.
I. 193.
- Keselyű, keselő*: Vidám az k.
napra nézésében. I. 49. az sas-
keselő naphoz járul. II. 338.
- Keserő, keserű*: Keserő pár
luggal az fejek melekszik. III.
40. — keserút falni. I. 206.
- Keserv*: Meg-emésztí magát
keservében. III. 107. melly ke-
serven élem világom. II. 35.
- Keserves*: k. élete. II. 91.
k. fejemet. III. 251. — keser-
vesek. III. 15.
- Keservesen*: k. mondgya. II.
89. k. bucsuzik. II. 345.
- Keskeny*: Kap kesken (= kar-
csú) derekához. II. 339.
- Késedelem*: késedelme. II.
245. — késedelmet gyűlöl az
várás. III. 21. *késedelme* miatt.
III. 277. m. — k. okát. II.
268. m. — késedelmek miatt.
III. 273.
- Késedelmesség*: nem várt ké-
sedelmességek. III. 271.
- Késés*: késése ne légyen. III.
351.
- Késik*: I. 197. III. 310. —
nem késnek. III. 113. — ne
készenek. III. 177.
- Késlet* (= késletet, Moln.
A.-nél nincs meg): Illyésházi
ennyire késlette (Máriát). II. 270.
- Későn*: II. 49. későbbben. II.
119.
- Keszkenő*: Meg-törli orcáját
lágy keszkenőjével. II. 146.
- Kész*: 1. *állítm. kiegészítőül*:
minden próbára k. I. 206. k.
lész vala. II. 111, 118. k. lenne.
III. 74. k. állani. III. 288. k.
ezt cselekedni. III. 315. — 2.
jelzőül: kész szolgálat. II. 69. k.
uttyát. III. 77. k. nyereség. III.
131. — *készeb* életét le-tenni.
III. 225. *készen* lévén. I. 147.
k. várja. II. 173, 276, 280,
III. 75, 206, 276, 282. k. van.
III. 87, 118, 240, 243.
- Kész-akartva*: III. 119, 133.
- Készít*: III. 49, 55. — ké-
szíti. I. 179. III. 55. — ké-
szített. I. 73. készítette az orvos-
ságot. III. 33. készítették. II.
278. — *készített* levelét. II. 115.
az k. létrát. III. 274. — ké-
szítettí. III. 68.
- Készítés*: létrák készítésében.
III. 55. m.
- Készség*: Az készség nem
kiván sok ingerléseket. I. 70.
— követi Ferencz-is serény
kés(z)ségével. I. 56.

Készül: I. 86, 165. III. 33, 79, 87, 211, 248. — készül-
tenek ehez. III. 246. — ké-
szülhetne vitézi próba. III. 18.

Készület: ahoz elégtelen ké-
szüлетem. ajl. 6. — Wesselényi
készülete. III. 79. m.

Kettő, két: I. 182. — kettő-
höz. III. 38. — ketten. II. 174.
ketteinek neve. II. 238. —
kettős hangot adnak. III. 104.
— két tiz esztendeig. I. 81. k.
nyilat ad. I. 146. k. hetek. II.
33. az k. szívet. II. 77. k.
villám. II. 227. k. paripa. II.
277. k. hívével. II. 281. ez k.
ábrázat. II. 282. ez k. szépség.
II. 283. k. tűz mellet(t). II.
326. az k. árva főnek. III. 2.
k. hasonló dolog. III. 4. k.
lövés. III. 102. k. egyenlő dolog.
III. 194. k. vitéz katona. III.
213. k. tizedből álló. III. 346.
az k. árva szívet. III. 361. k.
kövel. III. 362. k. napok. III.
379. k. nap folyása. III. 380.
— két felé válnak. I. 185. k.
felé (= körül) tekintvén. II. 79,
228. k. felé térének. II. 346.
k. felé nézének (körül n.). III.
300. — kétféle nyilakot. I. 187.
k. féle aszszonyság. II. 121. —
kétszer. III. 370.

Kétkelkedik: kételkednek vlmi
felől. III. 219. m. — kételkedtél
viról. III. 240.

Kétes: k. szü. I. 203. k.
elméjét. II. 138. k. gondgyait.
II. 170. k. reménységgel. III. 6.
k. szerencséje. III. 7, 36. k. sza-
vaiban. III. 146. k. szíveknek. III.
243. kétessek lennétek. III. 103.

Kélli (= dubitat, MoIn. A.):
nem kétlem, hogy. III. 332.

Kétség: k. nem csigazza. I.
173. szerencséje k. II. 161. —
kétséget vévének (= kételkedtek).
III. 220. az régi k. II. 170.
k. el-törül. III. 242. — *kétség-*
ben habzóna. I. 104. k. eset(t)
volna. I. 184. k. esnél. II. 224.
k. nem veszem (= nem kétel-
kedem). II. 150. k. nincsen.
II. 273. — kétséggel. II. 203.
kétségre szállának. II. 210. k.
jutnak. III. 273. — gondos két-
ségek nő. III. 271.

Kétségben-esés: az k. e. gon-
dolkodik. I. 180.

Kétséges: II. 156. III. 13,
172.

Kétségesen: II. 89.

Kever: kevernek mocsokban.
II. 108, 213. — keveredvén.
III. 166. — egyben-kevertetnek.
I. 22.

Keves, kevés: I. 63, 71, 99,
120, 142. II. 45, 102, 266.
III. 58, 63, 200, 202, 249,
265, 275, 381. — kevesnek
hűsége. I. 20, 119. k. tartom.
III. 125. — kevésben (t. i.
emberben). I. 42. — keveseb
héya. III. 385.

Ke vessé: I. 207. II. 65, 78,
236.

Kéván: kévánom. II. 149.
kéván halált, mezőt. I. 41, 46.
— ohajtva kéványa. II. 154.
Az készség nem k. sok inger-
léseket. I. 70. — W. hűségét
az Spanyol király-is kéványa.
III. 415. — azt mit szívínyk
kévánt. II. 331. — kévánta,

hogy. II. 235. — nem kívánám. II. 188. kívánta volna. ajl. 6. — *kívánt* segedelem. I. 11. k. vég. I. 131. III. 72. 309. k. jó. I. 166. k. dolgiban. I. 198. II. 170. k. részen. u. o. k. örömeiben. II. 21. k. futamat. II. 206. k. szelét. II. 216. k. végben mehet. II. 239. k. fényvel. II. 245. k. próbájára. III. 8. k. ideje. III. 20. k. parthoz jut. III. 199. k. napfényemet ígérte. III. 253. k. reménség. III. 271. k. csendesség. III. 333. k. hosszúságra. III. 416.

Kévéntos: Ambrosiának k. ézét. II. 191.

Kéve: Mint száraz kékéhez mikor tüzet fúnak. I. 204. (L. még: *kíve*.)

Kezd: k. lenni. II. 141. k. szédülni. II. 259. k. fejet mozgatni. III. 371. k. dolgához. III. 248. — kis szikrával kezd. I. 204. k. rivogatni. III. 371. k. irását. II. 148. — kezdik uttyokot. II. 4. — kezdnek vlhez. III. 207, 295. — kezd csendesedni. II. 141. *kezdének* forgodni. III. 159. k. hevülni. III. 137. k. hágtatni. III. 184. — mit kezdgyen dolgában? III. 277. kezdgyünk vlnek. III. 226. kezdgyenek vhez. II. 234. III. 80. — kezdeném énekemet. II. 194. kezdném számlálni. III. 411. hozzá kezdett vlhez. III. 278. — kezdeni. III. 35, 36. kezdened kell. I. 65. — kezdetik. II. 250. kezdetett uttya. I. 207. — *kezdendő* uttyához.

III. 78. k. dolgára. II. 209. — *kezet(t)* (= megkezdett) munka. II. 6. III. 276. k. szerelem. II. 93, 167. k. dolog. II. 177, 239. III. 68, 85, 144, 160, 309. k. uttyok. III. 14. k. nevet. III. 302.

Kezdet: II. 216. első kezdetnek. II. 159. — első *kezdeti*. II. 158. dolgaink k. II. 152. — első kezdetek. II. 157. — új kezdeteket. II. 160.

Kéz: mit vitt végben az W.-kéz. I. 60. kezét fognak. II. 291. III. 343. — *kézben* akadott. I. 131. kézben nyilat visel. II. 283. ellenség-k. viteték. II. 177. — kézen foghatlak. II. 298. — *kézre* akadnak. II. 117. k. kel. I. 112. jobb k. II. 218. — markos kézzel. III. 114. — kezemben vagyok. II. 208. III. 313. — kezeden vészted. II. 73. — te kezdedhez adgyam Muránt. II. 331. — job *kezet* kardgyára veté, csapja. II. 113. III. 322. föröszttötte k. II. 191. k. fogja. III. 307. — maga kezébe juttatta. I. 75. — *kezében* forog. I. 47. k. ohajta (t. i. jutni). I. 50. k. vészen, ad stb. I. 100, 146, 181. II. 62, 66, 92, 153, 243, 256, 273. III. 128, 161, 338, 340, 373. — kezébül ki-múla. II. 341. — kezéhez békéllik. III. 304. — kezén az vigasságnak. I. 171. — kezéhez adgya. II. 178. — *kezére* esküszik. II. 175. III. 226. vitéz baynoknak talált volt k. II. 259. — *kezetül* végben ment. III. 286. Parcák k. I. 80.

— kezével tartya. II. 348. — kezeket (= kezőket). III. 258, 259. — *kezekre* kötelek hánnak. III. 84. k. esküdnek. III. 113.

Kézij (= arcus, Moln. A.): kéz-iját forgattya. II. 244. kéz-iját meg-vonná. III. 287.

Ki, az ki (minden alakjában személyre és tárgyra vonatkozólag egyaránt): ajl. 5. I. 43, 44, 100. II. 32, 45 (kétszer), 46, 86, 96, 128, 162, 183, 229, 247, 248, 302, 307. III. 15, 32, 38, 75, 116, 127, 163 (háromszor), 190, 191, 204, 235, 244, 253, 263, 286, 290, 340, 343, 348. —

ki (= *kinek*) vigyázásával. III. 11. *ki* fejére. III. 135. *ki* igazságáru. III. 146. *ki* szerencsétül. III. 360. — *kinek, az kinek*: II. 42, 84, 89, 183, 316, 329. III. 91, 97, 109, 218, 222, 224, 336, 387. — *kit, az kit*: I. 189. II. 7, 22, 29, 44, 82, 178. III. 1, 60, 92, 126, 162, 240, 269, 291, 397. — *kin*: I. 26. II. 89, 221. III. 102, 107, 148, 172, 275, 389. — *az kiben*: I. 121, 189. — *kiért*: I. 98. II. 86, 175. és m. 219. m. III. 280, 371. — *kire*: II. 41, 135. III. 316. — *kitül*: II. 142. III. 132, 396. — *kivel*: II. 101, 104, 308. — *ki* által. I. 144. — *kik, az kik*: I. 88, 126. II. 136, 234, 238, 262, 302, 346, 352. III. 79, 80, 89, 98, 106, 111, 133, 154, 155, 283, 300, 321, 362. — *kik* (= *kiknek*): *kik* hányatásátul.

II. 27. *kik* erejével. III. 50. *kik* kerengésébül. III. 170. — *kiknek, az kiknek*: I. 146. II. 50, 120, 189, 304. III. 15, 19, 90, 99, 194, 267, 348. — *kiket, az kiket*: I. 163 (kétszer). III. 4, 29, 218. — *kikben*. II. 233. — *kikből*. I. 122. — *kikhez*. III. 145. — *kikkel, az kikkel*: I. 120. II. 19, 250. III. 149, 156. — *kikrül*. I. 103. — *kiktül*. III. 345. — *kik fölött*. III. 261. — *kik miatt*. III. 173. — *kiki*: I. 120, 194. II. 5, 23, 29, 77, 238, 255, 264, 325. III. 69, 87, 150. — *ki* egyben, *ki* másban. III. 217. *ki* ide s-*ki* oda. II. 260. — *kinek-kinek*. II. 292. — *kik-ki*. III. 223. — *kitül-kitül*. I. 129. — *kik* égen, *kik* földön, *kik* tengeren. III. 230.

Kiad: Az it(t) *ki*-adott szók. II. 51.

Kiált: I. 181. II. 43. — *tolvayt kiáltának*. III. 152. *Wer da k*. III. 210. *bút nem k*. III. 387. — *hir-kiáltónak*. III. 326.

Kiáltás: sok értetlen csöccselék kiáltásával zaygó szállásokon. ajl. 6.

Kiemel: ha ezekből elméd *ki*-emeled. I. 114.

Kiesik: elméjéből *kiesnek*. I. 117.

Kifakad: (Az patakok) kerengésébül az *mi* *ki*-fakadnak (= *kivergődnek*). III. 170.

Kefejtőzik: *hog* *ki*-fejtőzhessék kelletlenségébül. II. 271.

Kigyón: *ki*-gyóvén belőle. II. 285.

Kijelent: hogy azt ki-jelense. II. 61. — ki-jelentvén titkom. II. 114.

Kikelet: az szép k. virad. II. 119. fecskékkel zeng az k. II. 189. — havasok az uj kikeletek. II. 157.

Kikél: Midőn az esztendő birodalma alól az télnek kikélne. I. 16.

Kilencz: az k. szüzeknek. III. 404. — az óra kilenczre jár. II. 276.

Kimegy: ki-mégyen. II. 243. — ki-menne. II. 196. — csak ki-mehessenek. III. 269.

Kiméll, kimil: nincs, az ki kiméllene. III. 163. — kimilhetnél. III. 216.

Kiméllés: nincs semmi munkában k. III. 208.

Kimilletlen: hányják k. (= kiméletlenül) kemény temleczekre. III. 84.

Kimond: ki-mondgya (t. i. a titkot). II. 43. — ki nem mondhatom tüzetet. II. 318.

Kimúl: ki-mula (= kisiklott) kezébül. II. 341.

Kin, kinn: I. 72. — Jádza doz az szellő kin-függő hajában. II. 143. — kin-lévő gyalogért. III. 306. — az kin-lévő vitézeket. III. 346. és m.

Kincs: kincsét fel-rakata. II. 97.

Kinyilik: 1. ki-nyilt ablak s-ajtó. I. 20. — 2. ha ki-nyilnék titkok (= -uk). III. 41.

Kinyilás: titkának ki-nyilása. III. 256.

Kiont: ki-ontya mérégét. II. 231.

Király: K. Menelaus az Gö-

rög Országban. III. 140. — az *királynak* hive. I. 93. K. s országának. III. 323. — királytul. I. 97. királyodtúl. I. 68. — koronás *királya*. III. 349. k. részére. III. 354. királyához hűsége. I. 26, 53. — királyunk hűsége mellől. II. 302. királyunknak I. 43. — királyunk részére. II. 308.

Királyi: k. székhez. II. 105. k. védelmi. II. 304.

Királyné 1. szivét Dido királynénak. II. 137. — 2. nagy királyné az pénz. II. 104.

Kiránt: kirántya polyhákját. III. 211. — ki-rántotta pallosát. III. 168. — ki-rántott fegyvere. II. 256.

Kirekeszt: ki-rekeszti elméjébül. I. 116. — ki-rekeszté onnét. II. 144. — ki nem rekeszthette. II. 270.

Kirekesztet: ki-rekesztetett egyebeket. II. 82.

Kirepül: ki-repülnek szelek. III. 198.

Kis: k. hazánk. I. 28. k. gyermeki. I. 133. k. irás. II. 82. k. hideg. II. 159. k. sárga viaszban. II. 163. k. lángocskában. II. 185. k. csíz. II. 189. k. fészketet. II. 194. k. mada-
rak. II. 200. Egy k. hegyre. II. 218. k. harmatot. II. 294. k. fa-házak. II. 305. k. pihenést. II. 353. nem k. mestersége. III. 10. az k. erő. III. 38. k. dolog. III. 65. k. üdő. III. 188. k. fogacs-kájok. III. 333. — Éva az leg *kisebb*. I. 77. leg k. ok. III. 305. leg kisebbik szolgálja. ajl. 7.

- Kisdéd*: k. búval aggódik. III. 241.
- Kisebbség*: kissebségére forhatott. II. 314.
- Kisül*: ki-sült puskája. III. 82.
- Kisüt*: az fű ki-süttetik. II. 299.
- Kiterül*: ki-terült fa. II. 186.
- Kitetszik*: ki-tetecznek körmei. III. 279.
- Kitér*: ki-térned kell. III. 331.
- Kiüt*: ki-üt az várbul az német. III. 223.
- Kivágó*: mint ki-v. madár. III. 51.
- Kiválaszt*: ki-választtyák magokot. II. 236.
- Kiváltképen*: II. 46. III. 148, 165.
- Kive* (= kéve): Az ki meg nem bomlot(t), mint cséppel az kive. I. 43. (L. még: *kéve*.)
- Kiverekedik* (= cluctatur, Moln. A.): ki-verekedének (t. i. a fák közül). II. 241.
- Kivesz, kivész*: hetven tallért ki-vész erszényébül. II. 101. — ki-veszi levelét. I. 90. egyet kivén (= kivett) t. i. a nyilakból. I. 190. — ki-vett tallérok-nak. II. 102.
- Kivon*: ki-vonom kardomot. III. 125. — ki-vont fegyvert forgat. I. 181.
- Kivül*: k.-belül. III. 215, 403. — kivüled más senki. II. 330. — *kivüle*. I. 205. II. 35, 49.
- Klárís*: (Moln. Alb.-nél: *koláris* = *Coralium*). Nap-keleti *klárist* látnál ajakában. II. 143. kl. szakasztana ajakárul. II. 338. — Az gyenge klárisok ajakán száradnak. III. 26.
- Kóborol*: *kóborló* hadak. I. 14. gyön s-megy az k. (t. i. katona). I. 85.
- Koczká*: el-vetett *koczkája*. II. 161. az k. vakot fordít. II. 329. — *koczkára* bocsátotta magát. II. 156. k. megy. II. 209. — fogott az koczkához (= a kétes kimenetelű dologhoz). III. 276. — koczkán forog. I. 28. — retteg az szíve az koczka-vetés-tül. III. 190.
- Koh* (= *fornax metallica*, Moln. A.): mint koh előtt az szén. I. 115.
- Koholgat*: (Murány-nak) dolgairúl verset koholgotok. I. 8.
- Komornik* (= *cubicularius*, Moln. A.): ő Nágok Komornikja Gy. I. által. czl. — (Leopold császár-király) Komornikjának (= Wesselényi). ajl. 3.
- Konczol*: ha konczollyák-is testünköt. III. 227.
- Kopasz*: (Kádas) k. homlokával. II. 173.
- Kopó*: Szagló kopóival ha erdőt haytatott (t. i. Wesselényi) II. 254.
- Kopogás*: ha mi kopogást hall. II. 155. egy kopogásra-is fel-kelnek. III. 268.
- Koporsó*: koporsóbul-is életre emelik. I. 108. — Nagyságot teste koporsójából-is életre kellyen. ajl. 5. — Nagy kedves életben koporsóig léznek. II. 323.
- Kor*: Ideje leg job k. I. 52.
- Korcsosult*: Híredben, s-nevedben k. nemesség. I. 29.
- Kormány*: az k. (t. i. hajó-k.) Sz. M. lesz. I. 200. — kormán

nélkül. II. 17. — Kis kormányom nem bizom nagy szélre. II. 48. kormányokat tarttyák. II. 169.

Kormányos: Mint okos kormányost az támatt habokban. III. 130.

Korona: 1. magyar koronánk. I. 15. — 2. koronája dolgaidnak. I. 69.

Koronás: k. uroktúl. I. 68. k. királya. III. 349.

Kös: Jupitert (az szerelem) k. képbén jártatta. I. 161.

Kóstol: Az mihez mennél nehezben juthatni, Azt annál kedveseb izzel kóstolhatni. III. 237.

Koszorú: (Pénzért) az szűz koszoruk-is szalma-gusra kelnek. II. 108.

Kovács: I. 115.

Köd: az k. kis harmatot bocsátott. II. 294. — Igérte (Isten) köd után kívánt nap-fényemet. III. 253. — Ferencz szíve borult volt köddel. II. 162. — rút ködökben esnek (a napok). III. 280. — el-válnak napjaid az régi ködöktül. II. 199.

Kölök, kölyök: Mint Tigris el-lopot(t) kölkein busulván. II. 257. — Mint kölyke-vesztett Tigris. III. 164.

Köll (= kelt): k. az Stubnyai hév vízben. ajl. 7. — (Patenslevelek) Rákóczi Gy.-nek költenek nevével. I. 88.

Költemény (= költött dolog): holmi Poétai költeményekkel-is szaporítottam írásomat. ajl. 6.

Köllözik: Lelke k. testétül.

I. 80. — bár hegyekre költözzél. I. 156. — Charon költöztetné lelkeket. III. 167.

Könyök: könyökre dőle. II. 65. III. 24.

Könyörgés: könyörgésemért. II. 319. — könyörgésére. II. 329. m.

Könnyebbedik: tüzeben mint-egy könnyebbedék. II. 65.

Könnyebbség: nincs könnyeb-ségére. III. 25.

Könnyen: I. 59, 125. II. 212. III. 144, 157, 236 (kétszer), 355.

Könnyű: k. szellők. I. 21. II. 341. k. evet. II. 290. III. 302. k. papocs. III. 310. — könnyeb dolgokra. I. 114. k. mód. I. 131. k. mesterség. I. 145. — könnyebben. II. 160. III. 18.

Könyv: (= könyű) könyve-köt árasztó fogság. I. 183.

Köröm: körmei (= szándé-kai) ki-tetecznek. III. 279.

Körmös: k. lábaival. II. 258.

Környül-áll: környül-álló hegyek. III. 347.

Körül: háza k. II. 193. nyája k. II. 247. W. k. forgodni. III. 159. — környös-körül. III. 46. — körülötte. I. 73, 133. III. 71.

Körülvesz: (Vénus) erőss tüze valakit körül-vett. I. 136.

Köszönt: köszönti Aszszonya szavával. II. 173. — köszönteti (t. i. levélben). III. 400.

Köszöntés: k. közben. II. 174.

Köszörül: köszörüllyön kardokat. I. 152. — fegyvert köszörültet. I. 18.

Köt: ezüst órácskát. k. ahoz (t. i. a levélhez). II. 176. — kezeket kötik hátra. III. 259. — sok kötött (= megkötözött) ellenség. I. 50. — köt(t)eti lova farára. II. 120.

Köteles (= obligatus, Moln. A.): K. ott minden Rákóczi pártjára. II. 311.

Kötél: kötelet háznak kezekre. III. 84. (Az kétségben-esés) *kötelek*et forgat. I. 180. k. viszálytaltott. III. 70.

Kötél-csináló (Moln. A.-nél: kötélverő): K. cs.-is lakik vala abban (t. i. Murány várában). III. 69.

Kötölez (= kötelez): kötölezik magokat hittel. I. 155.

Kötözlet: hátra kötözötti kezeket. III. 258.

Köves: az k. hegyekről. II. 284. — k. czernájával. III. 58.

Köveske, kövecske: (az czérna) végére köveskét köt. III. 56. fekete kövecske. III. 362.

Követ (főnév): követem. II. 197. — az k. megindul. II. 129. az k. esküszik. II. 137. érkezik az k. II. 162, 172. — ha nem követe-é? II. 155. — amaz első k. II. 239. — az követ kezében. II. 153. — *követnek*. II. 54. k. esküvése. II. 141. — követet. II. 221. III. 183. — követét. II. 100, 113. III. 180. — az követnél. II. 172. — követre. III. 181. — követétül el-vála. II. 142. — követével közleni. II. 63. — követivel. II. 154.

Követ (ige): holtak után-is

k. ben(n)ünket. ajl. 5. — holtig követlek. II. 320. — *követi* Esterházit. I. 56. veszély k. fejemet. II. 71. k. ezeket. III. 98. — Aszszony szavaibul, meg-lád(d), mik követnek. III. 128. — (Mária) Penelopét k. hűséggel stb. II. 336. — kövessed. I. 32. hogy kövessék. III. 307. — Muránt követné (= érné) fortély. III. 374. követnének pártolást. II. 306. — követni fogja. III. 191. — követvén. I. 9.

Követés: Nem nevel semmi jót az ujság-követés. I. 38.

Következik: I. 155. — az következőköt (t. i. dolgaidat). I. 66. — következőknek. II. 158. — az következő üdőnek. ajl. 6.

Követség: követséget hoztam. II. 126. az k. nem engedne másnak. II. 181. — követségedet bizvást meg-mondhatod. II. 125. — követségét végzi. II. 131. k. mondgya. II. 173. — *követséggel* siet. II. 203. k. érkezik. III. 78. k. indul. III. 271.

Köz: 1. (= a) communis, publicus; b) generalis, universalis, közönséges, Moln. A.): k. akaratunkból. I. 132. k. dolgokat. I. 122. ez akkor k. helyly volt. III. 57. k. tudásából emberi elmének. III. 369. — 2. (= vulgaris, vilis, Moln. A.): Arra akar mi gaz s-köz ember szert tehet. II. 22. az k. katonák. III. 176. k. rendből. II. 303.

Köz 1. (= spatium, intervallum, Moln. A.): semmi közöm hozzá. II. 56. ezek *közi* (= köze).

II. 94. vagyon közí vmihez. II. 105. Fél mértföld az közí. II. 172. — köszöntés közben. II. 174. kender *köziben* áll. III. 158. kertek. k. akadnak. III. 170. Az Isten-Aszszonyok k. számlálnám. III. 406. — 2. *névutóul*: mely *közzé*. I. 115. nyelvek k. II. 47. katonák k. III. 321, 356. nyaka k. III. 340. — *között*. I. 132. II. 233, 241. III. 109, 117, 203, 299, 316. — *közötte*. III. 232. — *közöttünk*. I. 132. — *köztetek*. I. 29. — *köztök*. I. 83. II. 51. III. 135, 162, 367. — *közöttök*. III. 288. — *közül*. II. 240, 241, 251, 264. III. 113.

Közel: k. az éghez. II. 105. k. az kapuhoz. III. 212. k. jár. III. 291. k. vala. III. 352.

Közelget: I. 107.

Közelít: közelítik neved az egekhez. I. 64.

Közép: középre tétetett. II. 94. — ezeknek közepette. III. 299. — közepettek ál(l)nak. I. 185. — az középső lesre. III. 339.

Közöl: közöld véle szándékodot. I. 202. — közleni sem merte követével. II. 63. — közlendő dolgai. III. 351.

Kő: nem lesz, mint kő, engedetlen. II. 58. (A ráhói kastély) *kővel* kerítetett. II. 94. két k. jedtették régen az napokat. III. 362. k. jegyeztessék. III. 363. — drága-köveket. II. 229. — nem szednéd köveit. II. 15.

Kőmives: az k. munkája. I. 73.

Kőszikla: Mint az mely k. csapatik vizekkel. II. 267. (Echo) csontaibul. k. forrada. III. 108. — olyan *kősziklát* kerített (Múrány körül a természet). I. 73. k. mászszak. III. 293. — Az magos *kősziklák* üdővel szakadnak. II. 201. meredek k. III. 54. — *kősziklák* öble. I. 156. *kősziklákot*. I. 74, 102, 124. II. 250. III. 55. — *kősziklákban*. III. 214. — *kősziklák* mellől. III. 215.

Kősziklás: k. utoknak. III. 101.

Kővár: Értéke kő Váarak. I. 52. — *kővárakra*. II. 305.

Krónika: elő krónikában. III. 363. — dolgait éltetik az Krónikák. ajl. 6. — halált nem ösméző *krónikákban*. ajl. 5. Kr. irván örökös nevünköt. III. 227. örök Kr. méltó ajánlani. III. 281.

Kudarcz: kudarczát vallanom. I. 103.

Kulcs: kulcsot. III. 322, 329. — kulcsért menni. III. 337. — kulcsát. III. 329. — kulcsára. II. 311. — kulcsokot. III. 323, 324, 328. — kulcsait. III. 325.

Kun: Kunok Birájának (= Wesselényinek). ajl. 3.

Kút: (Pegasus rugásából) fakkat kútnak forrásáru. III. 404. Pegasus kúttya. III. 16. P. kutyából. II. 6.

Kút-fő (= forrás): (A sebzett szarvas) ohajt kút-fejeket. II. 296.

Kuvasz: Vgasson az k. III. 268. — Csak k. sem serkent ellenek morgásra. III. 305.

Küld: k. vkiért. III. 310,

322. — küldi. II. 154. — küldék vitézekhez. III. 315. — küldének gyalogért. III. 306. — küldgyük alá Mársot. I. 127. — választ küldöttem. II. 207. — édes *küldötte* levelét csókolgya. II. 168. szolgám által *küld(t)ed* leveledet vettem. II. 207. az *küldött* órácska. II. 214. k. reménsége. II. 274. egy k. lóval. III. 400.

Külömb: ilyen k. szók. I. 129. sok k. szín. II. 166. k. (= különböző) hivatalban. III. 69. — szépeket az rúttul *külömben* (= elkülönítve) számlállyon. II. 13. nem k. (= éppen úgy) fortyant. II. 257. nem k. Éva. III. 327. — *külömb féle* dolgot. II. 166. — *külömb-külömb* ujság. I. 22. k. k. erő. I. 187. k. k. hírek. II. 132. k. k. czimert. III. 231. — *külömb-külömb-féle* rendek. I. 58. k. k. f. muzsika. I. 166. k. k. f. vélekedés. III. 176. k. k. f. helyekre. III. 230.

Külömböztet: orr *külömböz*teti az szagos füveket. II. 16.

Külömbőség: Semmi más k. nincs ez két szépségben. II. 283.

Külső: k. utakat. II. 155. az külsőnek. III. 148.

Küszködik: küszködven Eurussal. I. 111.

Küszöb: Nem távozom házám küszöbétül. II. 40.

L.

Labda: I. 112.

Láb: I. alá hányattya. I. 122. — lábad előtt. I. 30. — *lábát*

futamtattya. II. 244. I. megsértette. III. 233. I. eresztette futáshoz. III. 278. — láboknak. III. 164, 207. — lábaimra. II. 192. — Szerencse *lábai* golyóbison ál(l)nak. III. 192. alig bírják I. III. 219. — lábaival. II. 258. — El-állott (= kimerült) lábaitól lépést nem vehet. III. 187.

Lágy: I. keszkenő. II. 146. I. ágyak. III. 7. I. harmat-hullás. III. 245. nem I. forró. III. 381.

Lágyít: lágyítani tudgyák az sziveket. II. 68.

Lajtorja, laytorja (= *létra*, I. ezt is): III. 219, 222. I. kereséshez kezdnek. III. 207. — *laytorját*. III. 68, 206. m., 295. — *laytorján*. III. 246. — *laytorjára*. III. 59, 296. — *laytorjával várja*. III. 206. — *laytorjám*. III. 64. — *laytorjákat készít*. III. 55, 66. — *várt laytorjájokkal telnék szemek*. III. 209.

Lakadalom: I. tartások. III. 386. m. — *lakadalmot* tevének. III. 386.

Lakás: Cupido lakása. I. 166, 185. Ottan vagon most-is (Echónak) szaporáb I. III. 109. — közöt(t)ünk rendeltük lakását. I. 132. — *lakások* (= -uk) együtt van. III. 19. — *lakásul szerzette*. III. 232.

Lakik: III. 232. — *lakja* ez helt. I. 173. I. az kerteket. II. 164. — edgyütt laknak. III. 267, 355. — *lakik* vala. II. 95. III. 69. — *lakának*. I. 93. — *laktak*. III. 230.

Lakóhely: az hirnek lakóhelye. I. 19. és m.

Lankad: az inak-is lankadnak. III. 26. — *lankatt* lábai. III. 219. I. fű. III. 245. lankadott teste s-ereje. III. 31.

Lankadás: lankadásban vannak (= ellankadtak). III. 245. —

Láncz: (az óra) lánczának nyukta nincsen. II. 215.

Láng: I. 107, 121. — *lángot* vén (= vett). I. 115. I. gyuythat. I. 135. I. kap tüze. I. 203. olthatatlan I. (= szerelmet). II. 12. az arany szín I. jegyez. II. 166. — Máriával nem léssen egy lángban (= egy párton). I. 151. I. vagyon. II. 133. III. 140. — *láng(g)al*. I. 141. — *lángoknak*. III. 382. — *lángokot* visel Vénus. I. 152. — *lángomnál* égek. II. 83. — lobban *láng*-is. I. 27. (A szerelem) *lángja* benne erőt vészen. I. 147. szerelem I. III. 137. — szive *lángát*. II. 32, 93. szive *lángában*. II. 310. — nem melegült volna ohajtot(t) *lángjátúl*. III. 144. — *lángaival*. I. 160.

Lángocska: (Proteus) egy kis lángocskában hozzája tűnhetett. II. 185.

Lángoz, lángozik: lángoz az szive. II. 8. *lángozik* az tűz. I. 40. — *lángozó* szeretet. II. 319. — Az egész háztája majd mint-egy *lángozott*. I. 196.

Lángozás: szívének *lángozása*. II. 337.

Láng-szín: Gyenge I. sz. kárpit (Cupido) házát kerítette. I.

186. — az I. sz. haragot jegyez. II. 166.

Lappang: Akar mi ravasz vad úgy nem lappanghatott. II. 254.

Lassan: I. 58. II. 328. III. 228.

Lassú: igyekeztem azt I. elmémnek érkezése szerint stb. ajl. 5. I. kérődés. I. 193.

Lator: Az titkos latroknak. II. 179.

Latorság: Pál Gergely latorsága. II. 178. m.

Lárma: ha vlemi lármával zendülne az hely. III. 151. — hogy *lármat* ne tégyen. III. 160.

Lát: látom. II. 79. *látok* dolgozhoz. II. 232. — *látod*. II. 122, 125. *ládd*. II., 111. III. 219. — *látcz*. III. 332, 392. — *lát* vlmít. III. 244. *lát* dolgozhoz. I. 18, 53. II. 5, 230. III. 69, 257. I. uttyához. III. 78. I. nyugodalmához. III. 417. — *láttya* I. 197. I. kedvessen. II. 100. I. őt. II. 228. III. 46, 212, 340. — *láttyuk*. I. 119. — *lát*nak vlmít. III. 203. — *láttyák*. III. 161. — *látálak*. II. 300. — *látá* dolgoz, hogy már jobban menne. III. 74. — *látának*. II. 249, 268. — *látam*. III. 366. — *látál*. III. 162. — *látta* I. 62. II. 9. — *láttak*. I. 174. — *látták* egymást. II. 30. — *láss* munkához. I. 10. II. 6. I. szándékozhoz. II. 232. *lássad* ezt. II. 282. *lásd*. I. 39. II. 159, 248. — *lássuk*. I. 126. — ha *látán*. III. 133. — ha *látán*. III. 287, 401. *látán*. II. 143. — nem

látni (= nem lehet l.) mivoltokat. III. 30. — látván. I. 89. II. 110, 162, 163. III. 29, 52, 249, 262. — *láthatom*. II. 212. láthattya. II. 347. III. 48. láthassa hazáját. III. 47. *láthatta*. III. 332. láthattalak. II. 298.

Látatlan: Nehéz az látatlant szerelemben venni. II. 10. — látatlan (= -úl) nem szednéd akar mi köveit (t. i. a tengernek). II. 15. — látatlanúl. II. 76.

Látás: II. 9. — látása. III. 256. — látásával. II. 235. — látására. I. 137.

Látogatás: látogatására gyön. III. 60.

Látszik: II. 127, 247. III. 120, 222.

Látta: sokaknak *láltára*. III. 341.

Láttat: 1. munkájához. I. I. 165. — általa láttattya. III. 274. — 2. Mikor indítani lát(t)atnál nyelvedet. II. 124. — mindigárt úgy láttatott. II. 186. — láttatik lenni merő lángban. II. 133.

Leábrázol: dicsiretes bő írásokkal krónikákban le-ábrázolván. ajl. 5.

Leány, lyány: Laeda leánya. III. 140. L. leányáért. II. 81. — leányok házában. — III. 258. — leányát. III. 136. leányával. III. 141. — négy *leánya* I. 77. — Vénus az tengernek leánya. III. 201. Vénus el-fayzot(t) lyán(ya) annyának nem lehetett. III. 195. — leányi. (= -ai). I. 83.

Lebukik (= elesik): Le-buknak (a katonák), s-az szörnyű ég-ropogást félik. II. 225.

Lecsenededik: Meg-ösmérvén egymást, le-csenededének. III. 175.

Lecsenedít: így csenedesíték le (a tótokat). III. 153. hogy azt szavával le-csenedesitené III. 151.

Lecsillapodik: Meg-ösmérvén egymást, le-csillapodának. III. 205.

Lecsurrog: az le-csurgó vizek. III. 394.

Leereszkedik: I. 112. II. 284. le-ereszkedének. III. 134.

Leereszt: le-ereszti. III. 56. — *le-eresztett* létra. III. 242. m. le-e. kő. II. 251.

Leeresztés: létrának le-eresztése. III. 274. m.

Lefejtet: (Az félsz gyakran) tollas bokkrétákat s-forgókat lefejtet (t. i. pártváltoztatásra kényszerít). III. 319.

Lefüggedtség: (A kisült fű a harmattól) helyre-áll le-függettségül. II. 299.

Lefüggeszt: függezd le fejedet. II. 124.

Legény: (70 ezüst tallér) egy szegény legénynek szép alkalmatosság. II. 103.

Legyön: II. 276. m. 281. — le-gyött. II. 279, 284, 288. — le-gyöven Muránból. III. 370. — le-gyövő. U. o.

Legyüvetel: le-gyüveteléshez. III. 377.

Lehel (= liheg): I. (a sebzett szarvas). II. 296. lehelve sietnek. III. 185.

Lehellés: nem zug barmok lehellések. I. 193.

Lehull: Az mig az setétség le nem húl(l) az égrül. III. 224. le-h. fedele titkának III. 279.

Leir: le akarná irni III. 95.

Lekel: lovak hátáról le-kelelnek. III. 184.

Leképez: illendő ábrázolással pennám se tutta le-képezni. ajl. 6.

Leküld: le-küldi (Kádast). III. 275.

Lel: alkalmatosságot *lele*. I. 25. I. zöld szint. II. 165. lelé módgyát. I. 148. — lelte uttyát. II. 170. — lelnék. III. 44. — *lelne* módot. I. 110. I. réseket. III. 46. — lelheti uttyát. II. 139. — lelhesse módgyát. I. 124. — lelhetnék. III. 405. — nem lelhetnének vímit. III. 66. — nem lelhetvén nyugtát. I. 112.

Lelő: le-lövi (t. i. polyhák-jával). III. 211.

Lélek: nagy lélek-szakadva. III. 342. lelke költözik testébül. I. 80. — lelkét. III. 83. Lelővi s-az I. Charonhoz bocsátva. III. 211. — Plutóhoz bocsátom ebédre lelkedet. III. 317. — hogy az lelkének utat csinállyon testen. III. 159. — égi lelkeknek. III. 369. — Eddig Charon költöztetné lelkeket (= lelköket). III. 167. — egy szívvel s-lélekel. III. 255. egyenlő I. (= egy szívvel). III. 347.

Lélekzet, *lélegzet*: lélegzetét veszi. III. 186. — lélekzeteket. I. 141. El-nyomják az mellyét nehéz lélegzeti. III. 328.

Lélekezés, *lélegzés*: (Az szerelem) Szüben az egekből fuvallott lélegzés. II. 17. — Lassu kérdéssel nagyon lélekezések. I. 193.

Lemegy: le-megyek. II. 211. — le-megy az nap. I. 163.

Leomol: le-omolnak hegyek. III. 394.

Lép (főnév): lépének ragadoványára akaszt. II. 25. — léppel rak ágakot. II. 24.

Lép (ige): most lépek dolgomnak első grádicsára II. 64. — most lép(t) dolgának első gr.-ra. I. 156.

Lépés: töb lépést nem vehet. III. 187. — serény lépésű inak. III. 26.

Léptet: I. hadaival. I. 18.

Lerak: le-rakta az fegyvert. III. 173.

Les (főnév): lesben álló. III. 244. — lest hánnék. II. 193. leseket hántak. III. 353. — terenyét forgattya az középső lesre. III. 339. — *lesére* gyött. II. 255. végezett I. bé-áll. III. 101. lesekre vehesse vadát. III. 138. leseire vigyáz az vitéz. III. 8.

Les (ige): lesi vadát. II. 245. lesik rémitések. III. 44. — lesnék. II. 190. — leső társaival. II. 251. — labda lesetvén. I. 112.

Lesekedés: Az lesekedésre jó hely. II. 219.

Lesékedik, *leselkedik*: lesékedik vad után. III. 266. — iszonyu sárkány leselkedett. I. 142.

Lesés: lesésben fárad. II. 243.

Lesz, *lész*: I. 83, 91, 198,

200. II. 25, 74, 231, 235, 288. III. 1, 10, 90, 126, 136, 223 (kétszer), 229, 385, 415. *lészen*. I. 147. 151, 198. II. 49, 58, 74, 121, 158, 161, 280, 323. III. 29, 56, 278, 282, 335, 393. — *lészesz* emlékezetben. II. 344. ha *lésztek* mellettem. III. 250. *lesznek*. III. 280. — *lész vala, leszen vala*. I. 143. II. 111. — *lén*. I. 78, 115, 190. II. 3, 290. III. 102, 161, 226, 228, 243. — *lének*. II. 172, 261. — *leve*. II. 370. *levének*. II. 132, 327. III. 300, 386. — *lett* (= történt) ez Isten rendelésébül. III. 364. *lett hóta*. II. 7. *lettél*. II. 72. *lettek*. I. 130. *lettenek*. III. 246. — *legyek* szemben. II. 208. — *légy* hozzám hűségben. II. 101. I. jó remétségben. III. 228. — *legyen, légyen*. II. 41, 75. III. 76, 87, 96, 135, 150, 160, 313, 331, 351, 383, 397. *legyenek* II. 152. III. 80. I. titokban. II. 213. I. vigyázva. II. 237. — *lennék*. III. 408. *lenne* II. 188, 196. III. 213, 256, 261, 325, 336. *hogy lennének* ébredve. II. 333. *ne lennének* (= legyenek). III. 66, 301, 323. *lennének*. III. 103. — *lett volna*. III. 130, 144, 293, 349, 359. *lenni*. II. 10, 46, 146. III. 9, 120, 162, 182, 225, 297, 337, 343, 348, 378. — *lévén*. I. 25, 61, 84, 95, 147, 174. II. 31, 51, 178, 184, 290, 339, 351. III. 15, 51, 82, 107, 148, 206, 283, 312, 360, 413. — *leendő*. III.

364. m. — *levő, lévő*. ajl. 6. I. 105. III. 314, 345, 346. és m. — *lett* dolog. I. 69. — *lehetek*. II. 83. III. 146. *lehet* szemben. II. 202. *lehet*. I. 103, 115, 131, 151. II. 20, 50, 101, 106, 119, 151. III. 25, 39, 72, 187, 208, 256, 302, 333. — *mik lehetnek hátra?* III. 302. — *lehettem*. II. 207. *lehetett*. II. 205, 221. III. 36, 195. *lehettenek*. III. 202. — *lehessen*. II. 89, 154. III. 11. *lehessenek*. III. 269. — *lennék*. II. 19. *lehetne*. II. 197. III. 18, 53.

Lehetetlen: te lehetetlennek mondtad volna ezt-is. III. 143.

Lehetetlenség: lehetetlenséget nem tud. I. 106. lehetetlenségét. II. 115. lehetetlenségétül. III. 116.

Lehetség: bár volna-is lehetőség vlmiben. II. 37.

Lehetséges: II. 199.

Leront: az menykő sok fát ront le az erdőben. III. 166.

Leszakaszt: (rósa) le-szakasztása. III. 239.

Leszáll: lovárul le-szálla. II. 291. — le-szál(l)ván az völdgyre. II. 218. — le-szállattya Kádast. III. 274.

Letesz: le-teszi az puskát. III. 160. le-tésznek minden bút. II. 323. — le-tévék hiteket. III. 321. — tegye le félelmét. III. 343. ted(d) le életedet. III. 317. — le-tennék magamrúl. II. 198. — életét le-tenni (= meghalni). III. 225. — le-téteti (t. i. az orvosságot). III. 34.

Lét, létel: Bár szemben-lé-

temben volna-is lehetőség. II. 37. — ennek létele (= megtörténte). III. 357. — Az távul-lételnek maradéka az feledéken-ség. II. 343. — Edgyütt-léte-lünköt meg-kajonlotta (az gyars üdő). II. 342.

Létra (l. még: *lajtorja*): III. 56, 74, 240, 243. — l. készí-téshez fogatott. III. 70. l. se-gédével. III. 72. l. felől. III. 242. m. létrának. III. 274. m. — létrát. III. 63, 219. m. 274. — létrán. III. 282, 292. és m. 298. — létrára. III. 241. — létránál. III. 291. — létrák ké-szítése. III. 55. m.

Léül: hol le-ül, hol ballag. III. 24. — le-ültet. II. 295.

Léült: le-ütné estében. III. 298.

Levág: ben(n)ünk kit le-vág-nak, kit. III. 223.

Levegő-ég: az tág levegő ég. III. 48.

Lever: minden zöldségeket az ágakról le-vert. I. 175.

Leves: (annak) nem kell többé reggeli l. (= meghalt). I. 63.

Levél: I. 91. II. 52, 177. l. által jelenti meg. II. 64. m. l.-írás. II. 50. l. el-küldésén. II. 99. — levelet. II. 138, 180, 333, 351, 352, 399. — leveleket. III. 375. levelekre. II. 51, 53. — szerencsésb levelem magamnál. II. 83. — *levelem* el sem fogja. II. 56. l. add kezében. II. 127. levelemet vészed. II. 73. — le-velemben II. 73, 297. — leve-letet. II. 207. leveledben. II. 150. — levele el-küldésében. II. 92. m. levelét II. 90, 115, 163,

168, 203, 205, 216. levelének. II. 205. levelével. II. 63, 162. m. levelében. II. 62. levelére. II. 148. — adomány-leveléttékéncsd meg. 392.

Levesz: le sem veszi szemét. II. 338. (halászó vizét) le-vették. II. 276. — le-vevén süvegét. II. 291.

Levet: (bástyáru) le-vetnek ben(n)ünket. III. 128. — az üdő éjjeli gyászszát le-vetette. II. 1. vessük le (t. i. a bástyáról). III. 297. — le-vetnének hűségét. II. 306.

Levon: (szerelem) Jupitert az égből hánszor le nem vonta. I. 161.

Liget: l. s-erdő. II. 219. — ligetben. II. 243.

Lobban: l. (t. i. Rákóczi föl-kelésének) sok helyen lánga-is. I. 27. szerelemre l. II. 167. — az lobbant tüzet. III. 168.

Lobbant: (Cupido) lobbantotta szivedet. II. 229. — *lobbantó* olaj. I. 104. l. tűz. II. 19.

Lobog: lobognak az zászlók. I. 18.

Ló: Az lova Pegasus. I. 50. lova farára köt(t)eti. II. 120. — Ijettében az falt mint lovat ált-ülte. III. 296. — lóval. III. 400. lovárul le-szálla. II. 291. — lovastul van. III. 215. — lovak ugrálnak. II. 262. III. 89. — lovak hátáról. III. 184. lovakra ülének. I. 70. III. 184. lovaink-hoz. III. 224. — lovait meg-csapja. III. 112. lovaira. II. 172.

Lót: lót s-fut. I. 182.

Lovag: lovagokkal (= lovas sereggel). III. 98.

Lovas: lovast. II. 268. — gyalogért s-lovasért küldének. III. 306. — lovasit (= lovas seregét). III. 88.

Lovasság: III. 173. Olyan tekintetes ennek (Máriának) lovassága (= lovagló ügyessége). III. 402.

Lő: (a gondok) nyughatatlanságot szivekben lőnek. III. 2. — vadászok *lőttek*. III. 103. nem I. (a katonák). III. 204. — lövetem (t. i. a vár falait). I. 102. — löveti (t. i. Cupido nyílát) szívében. I. 146.

Lövés: áldgyu-lövés lén. III. 102. á. lövésnek. III. 103. — ez lövések. III. 111. — ágyu-lövéssek miatt. III. 101. m.

Lug, pár-lug: Az egyenetlenség forralt olyan lugot. I. 35. (Ha a titok kitudódik): Keserő pár-luggal az fejek melekszik. III. 40.

M.

Madarász: II. 24.

Madár: I. 99. II. 189. III. 51, 260, 291, 384. özvegy m. II. 322. III. 75. — madarának. III. 260. — madárrá változot(t). II. 185. — *madarak*. I. 167. II. 200. m. nótája. II. 4. madaraknak. I. 49, 193. — madarakot. II. 24.

Maga: *magam* nem szólhatok. II. 57. m.-is. II. 150. m. szolgálk által. II. 152. magamnak. II. 64. III. 133. *magam*

meg-csalhatom. II. 41. m. férre rántom. II. 79. m. ereszteném. II. 192. magamot. II. 195, 212. III. 64, 125, 221. magamban fáradnék. II. 210. magamnál szerencsésb. II. 83. magamrúl. II. 198. — magadnak. I. 69. II. 118. magadot. I. 200, 202. — *maga*. I. 27, 89. II. 97. m. udvarlana. II. 181. m. jelen lesz. II. 221. m.-is vagyon gondnok. II. 226. m. (= ő). II. 281, 321. III. 68, 186, 272, 309. hogy m. (= egyedül) ne legyen. III. 383. m. az Vénus. II. 164. III. 332. m. Éva készítette. III. 33. m. Apelles. III. 96. m. Wesseléni. III. 291. m. az császárné. III. 399. m. saját vére. III. 233. az m. titkához. II. 165. m. személyére. II. 255. m. kezeivel. II. 294. m. részére. III. 354. m. seregével. III. 87. m. mellé. III. 82. — *magának*. II. 13. III. 21, 119. m. (= magában) esküszik, hogy. III. 282. — *magát* változtatta. II. 187. m. emelé (= ment) Kádas. II. 220. m. emelé (= keletkezék) rút háború. II. 222. m. ajánlván. II. 322. III. 275. m. bátorittya. I. 88. III. 100, 274, 372. m. adni kész. I. 206. m. megnyugtattya. I. 207. m. felmutatná. II. 245. m. rá-kötötte. II. 270. m. ereszté. II. 295. m. el-árulta. II. 349. m. szerencsésnek mondgya. III. 11. m. azon törvén. III. 37. m. megemészti keservében. III. 107. m. viteté. III. 142. m. vetni vmire. III. 191. m. Pallást. III. 287.

m. veszi (= kapja magát). III. 310. veszim. eszre. III. 339. — *magában* forrallya. II. 321. m. — másban. III. 65. m. gondollya. III. 67. m. törödvén. III. 277. — *magához* vonson. II. 19. m. hajt. II. 339. m. híván. III. 79. m. szállítja. III. 79. m. vészen. III. 248, 264. m. ohajt. III. 276. m. övezné. III. 287. — *magán* (= magányosan) jár. I. 180. m. beszélnék. II. 174. — *magára*. I. 127. III. 49. *magárúl*. III. 407. — *magával* hozott. I. 196. II. 173. heted m. II. 235. m. viseli. II. 285. — *maga-ajánlása*. II. 329. m. — *magok* dolgának. ajl. 7. *magok* hívségére. III. 313. m. — *magoknak*. II. 223. III. 165, 202. m. *válások*. III. 267. — *magokot* ki-választtyák. II. 236. m. *adgyák* utra (= elmennek). II. 237. m. *emelik* (= elindulnak). III. 50. m. *nem adgyák* vminek. III. 114. m. *ajánlyák*. III. 153, 183, 255. m. *mentegetik*. III. 157.

Maga-hitt: m.-h. erejében. I. 100. — m. h. lévén. III. 107.

Maga-viselés: szép maga-viselés. III. 95, 408.

Magasztal: magasztallya az Istent. II. 168.

Magányos: m. beszédben. II. 101. (V. ö. *magán* beszélnék.) II. 174.

Magánossan: II. 123.

Mágnés: mint m. vonson. II. 19.

Magos: m. voltát. ajl. 6. m. erejében. I. 100. m. egek. I.

119, 156. III. 364. m. hegyek. I. 156. III. 185. m. Murány. II. 189. III. 31. m. tornyok. II. 200. m. kősziklák. II. 201. m. falok. III. 53. m. vár. III. 184. m. oldalon. III. 185. m. az dolog (= nehéz.) I. 125. — *magosra* vág. I. 107.

Magosan: m. viselik. I. 108. — Az grádicst mennél magosban építik, Az egekhez annál inkább közelítik. I. 64.

Magosít: magosíthat tornyot az éghez. II. 105.

Magosság: Az mely magos(s)ágon az vár építetett. II. 217.

Magyar: m. versek. ajl. 3. m. korona. I. 15. m. király. I. 15. m. Vadászi Pál m. Hectör. III. 91. m. méltóság. III. 416. — *magyart* s-németet. III. 346. — *magyaroknak* egyenetlensége. I. 29. m.

Magyaráz: magyarázzák az színeket. II. 164.

Magyarság: III. 223. német és magyarság. III. 345.

Majd, mayd: I. 32, 37, 125, 155, 180. II. 342, 348. *majd* el-is veszendők. II. 27. m. esnél kétségben. II. 224. m. minden nap. II. 279. m. győzi. II. 283. m. el-emelem. II. 313. m. beteg lett. III. 23. m. kétségre jutnak. III. 273. m. vége lett volna. III. 293. m. meg-nyíl az. zár. III. 329. m. fertály óra. III. 341. m. erővel. III. 377. m. meg-haladgya. III. 398.

Máj: máj-szin. II. 166.

Marád: I. 26, 77, 80. —

marada. II. 340. III. 108. — maradt. I. 27, 63. — maradgyak kedvében. III. 110. — maratt volna. II. 265. — marathat. II. 136.

Maradék: Az távul lételnek maradéka az feledékenség. II. 343.

Maraszt: kiknek kedvek vagyon, ben-marasztya. III. 348.

Mardos: m. (t. i. a medve). II. 258.

Marha: kincset s-más marhát fel-rakata. II. 97. — másoktul-is védnek marhájokot. III. 153.

Markos: m. kézzel fogják. III. 114.

Marok: Hol egy ellenségnek, hol másnak vagy markán. I. 28.

Már: I. 64, 149, 165. II. 135, 147, 195, 203. III. 74, 75, 118, 329, 416.

Márvány-kő: Az Márványkövekre czimert me(t)cznek. I. 117.

Más: más világra kele. I. 45. m. dolgok, kézre, marhát stb. I. 103. II. 97, 117, 134, 268, 346. III. 40, 96, 118, 160, 199, 278, 339, 403, 411. (két-szer) 412. más valaki. III. 332, 409. más senki. II. 228, 330. más nap, haynal. III. 88, 101, 179. *más* (= másik) hasonlót. III. 411. m. segíté Márs volt. III. 359. m. harcza. II. 250. ha m. s 3-ik gyön. III. 284. az m. házban. III. 309. — másnak. II. 181. — *mást*. II. 66. III. 32, 71, 131, 236, 408. — annak *mássát*. II. 149.

m. ki hallotta? II. 266. m. kell keresni. I. 132. — *mások*. ajl. 4. I. 7, 8. II. 44. III. 270, 339. — másoknak másokért való dolgait. ajl. 6. *mások* szeme nélkül (= a nélkül, hogy mások is lássák). II. 151. m. szívében. III. 124. m. szemében. III. 247. — másokot. III. 362. — másokban. III. 130. — másoktul. III. 153. — másban. III. 65, 170. másért. II. 319, 344. más felé. III. 34. más felől. II. 351. más féle. I. 102. III. 378. más helt (= másutt). III. 64. — máshoz. I. 35. II. 326, 357. másra. III. 334. másról. II. 130.

Másik: I. 175, 187, 188. másiké. III. 5. másiknak. III. 110, 176. másikát. III. 299. másikban. II. 52. másikkal. II. 138, 227. másikra. III. 2.

Másként: II. 37, 51, 185. III. 53, 164, 234, 314.

Másképen, másképpen: ajl. 5, 7. I. 131, 151. III. 39, 229.

Máskor: III. 73.

Második: I. 77. III. 3.

Másszor: má(s)szor. III. 290. másszor. III. 224.

Másutt: III. 66, 399. másüt(t). III. 335.

Mász: hegyek oldalán m. II. 247. — másszák az kösziklát. III. 293.

Mátka: mátkája ki legyen? II. 329.

Meddig: II. 353. III. 286. az meddig. I. 30, 131.

Medve: II. 255, 257. III. 161. medvét. II. 249. medvék-

kel. II. 253, 260. medvére. II. 257.

Meg (= pedig): I. 24. meg annyi kösziklák. I. 156.

Megad: meg-adgya (= átadja) levelét. II. 131, 163, 205. meg-a. az Isten. II. 240, 331. — meg-adatik. III. 356. — meg-atta. III. 415. — meg-adni. III. 229.

Megajándékoz: meg-ajándékozván. III. 249.

Megakad: m. szavában. II. 321. meg-akadnak az szók. III. 104. — meg-akatt dolgának. III. 60.

Megáld: Az mig meg nem áldasz, hát el nem eresztlek. II. 320. (majd) meg-áldgya az Isten. III. 100.

Megáll: I. 180. II. 66, 281. III. 187. (A madár) Mig rendihez szabott ideje el nem jár, Nem ál(l) meg hímének. III. 384. — meg-állanak az pásiton. III. 135. — meg-állván az bástyán. III. 300.

Megállapodik: meg-ál(l)apodának. II. 234.

Megállít: meg-állították tanácsokat (= abban állapodtak meg). I. 152.

Megárt: Akar mi kis hideg meg-árt az sengéknek. II. 159.

Megbántás: Isten meg-b. II. 109.

Megbántódik: Az szerelem gyenge, s-hamar meg-b. II. 47.

Megbeszél: Szemben lészek véle: magam meg-b. (= elmondom), kivüle stb. II. 35.

Megbocsát: meg-bocsás(s). II. 71, 318.

Megbomlik: Nemes Királyunknak alig volt más hive, ki meg nem bomlot(t) (= meg nem tántorodott hűségében). I. 43.

Megbúsul: meg-b. szívében. II. 163.

Megcsábít: az halász meg nem csábíthattya (t. i. horoggal) az egész halakot. II. 24.

Megcsal: meg-csalták semeit. II. 182. meg nem csalatol. II. 210. meg-csalattak. III. 210.

Megcsap: meg-csapja lovait. III. 112.

Megcsendesül: meg-cs. (a tenger). III. 198. meg-csendesülének (a pórok). III. 156.

Megcsükken (Moln. Alb.-nél *megcsökken*): Nemes szive nem hogy meg-csükkent (= meg-fogyatkozott) bátorságában ezek-
kel (= ezek miatt). II. 267.

Megcsün(ik) (Moln. Alb.-nél csak: *elczánni* — oblangvescere, contabescere): Ollyan (t. i. a kinek alacson dolgokon jár gondolata), mint Cáinnak *meg-csünt* áldozattya (a melynek füstje t. i. a bibliai elbeszélés szerint nem szállt föl az égre, hanem elterült a földön). I. 120.

Megegyez: (az gyalogok) Polomnál egyeznek meg (= egyesülnek) az lovagokkal. III. 98. — meg-edgyezvén veled. II. 212. meg-edgyezett szívvel (= egy akarattal). III. 158, 203.

Megegyezés: meg-egyezésünkre. II. 214. meg-edgyezéseknél. II. 216. meg-edgyezéseket. II. 220.

Megelégel: meg-eléglé. III. 289.

Megéled: meg-é. (a fű). II. 299.

Megemészt: keservében megemésztí magát. III. 107. megemésztő búval. I. 171.

Megént: I. 65, 84, 156. II. 139, 178, 204, 248, 261, 341, 351 (kétszer). III. 60, 156, 184, 275.

Megeped: majd meg-epett volna. II. 59.

Megérdemel: meg nem érdemlettem. II. 214.

Megérez: Az érzéken elme gyakorta Az jövődő dolgot érzeni meg szokta. III. 374.

Megérik: meg-ért (= érett) eszességgel. III. 95.

Megért: meg-érted okát. II. 76. meg-értettem. II. 207. meg-értvén. II. 58.

Megértés: meg-értésében. II. 132. m.

Megesket, megesküt: meg-esketé nagy erőss hitre. II. 110. meg-eskette. III. 320. meg-eskütvén nagy Jánost. II. 110. m.

Megesküszik: meg-esküvék. III. 315. meg-esküvének. III. 386. hogy meg-eskügyenek. III. 379. — meg-eskütteni erős hittel. III. 249.

Megesküvés: meg-esküvések. III. 386. m.

Megett: ajtó m. III. 311.

Megfejt: fejcsem meg előttem szívemnek titkait. II. 87.

Megfelelés: Az meg-felelésre (= válaszirásra) rest én sem lehettem. II. 207.

Megfog (= elfog): meg-fognak engem. II. 117. meg-fogatya. III. 259.

Megfogatás: meg-fogatásának okát. III. 279. meg-fogatásokban III. 262.

Megfojt: nincsen olly nagy cselekedet, az mellyet meg ne fojcsyon üdővel az feledékenség. ajl. 5.

Megfordul: meg-fordula. II. 341.

Megfoszt: meg-fosztta javaitúl. II. 96. meg-fosztotta viltúl. I. 176.

Meggondol: meg sem gondolták volt. II. 278. ha jól meg-gondolod az dolgot. II. 303. gondold meg figyelmes elmével. III. 36, 218. meg-gondolván. III. 189.

Meggyőz (= legyőz): (A szerelem) ha ellene állasz, meg-gy. ny(i)laival. I. 160. — meg-győzi falait. I. 164.

Meggyőzhetetlen: meg-gy. meredekség. I. 99.

Megháborodik: (Az Echo szerelmi bújában) meg-h. III. 107.

Meghág: meg-hágja az fal meredekségét. I. 145. (M. várát) meg nem hághatod. II. 316.

Meghajlik: Lásd az erős Töll-fát, eléb ő(s)zveromlik, Ostromló szelekre hogy sem mint meg-h. I. 39.

Meghajt: meg-hajtod térdgyedet. II. 125. (A szerelem) sok szép Aszszonyokat meg-hajtott. I. 162. (a kőszikla) meg nem hajtatik. II. 267.

Meghal: Nem tetszik nehéznnek érte meg-is halni. I. 206.

Meghalad: ál(1)hatatos szive meg-haladgya Judit próbáját-is. III. 398.

Meghalász: No, meg-halásztál-é? III. 372.

Meghall: szódot meg-hal(1)-hatom. II. 212.

Meghat: meg-hatta(= hatotta) szívét. I. 205.

Meghervad: meg-h. (a fű.) II. 299.

Meghisz: meg-hiheti hűségüket. III. 249.

Meghitt: meg-h. barát. II. 43. meg-h. hívével. II. 281.

Meghittség: II. 45. bizott meg-hittséget egymáshoz viseltek. II. 44.

Megholdít: (= meghódít) meg-holdította szívét. I. 164.

Megholdul: (= meghódot) meg-h. Murány. I. 127. meg-holdulá Mária. II. 341.

Megigér, megigir: meg-igirte. III. 139. az meg-igéri summa. III. 356.

Megijed: II. 115. II. 252. III. 327. meg-ijednek. II. 225. az meg-ijett népek. III. 330. meg-ijedvén tőlök. III. 144, 152.

Megijedés: meg-ijedése. III. 316. m., 325. m.

Megindít: meg-indította gyakorlat. III. 88.

Megindul: I. 87. II. 128, 153, 277. III. 151, 187, 348. meg-i. szive. II. 167. — meg-indulnak edgyütt. III. 172. meg-indula Kádas. III. 78. meg-indulván. I. 71. II. 222, 353.

Megirja: Meg-irom, kivüle mely árván nyomorgok. II. 49. meg-irá szándékát. II. 62.

Megjátszik: Mivel hogy feltett, meg akar jádzani (= ha már elkezdte, be is akarja végezni). III. 281. meg-jádzom szerencsém. III. 75.

Megjelent: meg-jelenti. II. 64. m. meg-jelented néki. II. 43. meg-jelented dolgát. II. 113. hogy meg-jelencsem. II. 70. jelencsd meg, hogy. III. 75. meg kell jelenteni. II. 42. m., 63. III. 325. meg-jelenthesse. II. 32. és m.

Megjelenés: meg-jelenesse. II. 227. m.

Megkajonol (Moln. Alb.-nél nincs meg): Meg-kajonolná ezt mingyárt az irigység. II. 37. (Az üdő) Edgyütt-lételünköt megkajonlotta már. II. 342.

Megkap: meg-kapák (t. i. estében). III. 294.

Megkedvelt: meg-k. személyét. II. 347. meg-k. vadát (= szerelmesét). III. 138.

Megkerül: meg-kerüli (a vár-tákat). III. 257. meg nem kerülhetem (= ki nem játszhatom). I. 102.

Megkér: meg-kérdik okát. III. 279.

Megköt: meg-kötik (a létrát). III. 71.

Meglát: meg-látom, mit tehet. II. 151. meg-láttya. I. 100. II. 289. — meg-lád(d). III. 128.

Megléte: Vagyon könnyeb mód-is ennek meg-létében. I. 131.

- Meglő*: meg-löve (t. i. engem).
II. 79.
- Megmagyaráz*: Ki magyarázza meg szíve vigasságát! II. 289.
- Megmarad*: meg-maradhatott.
II. 254.
- Megmaradás*: meg-maradása. ajl. 2. meg-maradásáért. I. 48.
- Megmász*: Azt mászod-é hát meg? III. 118.
- Megmér*: meg-mérvén mélységét. III. 58.
- Megmond*: meg-mondhatom.
II. 41. meg-mondhatod. II. 125. meg-mondhattya. II. 322.
- Megmutat*: meg-mutattya. II. 207, 325, 396.
- Megnedvesít*: meg-nedvesíté.
II. 294.
- Megnémulás*: meg-némulást vévén (= megnémulván). ajl. 5.
- Megnyer*: meg nem nyerhet.
II. 22.
- Megnyergeltet*: meg-nyergeltetvén paripáit. II. 204.
- Megnyíl*: mayd meg-ny. az zár. III. 329.
- Megnyit*: meg-nyittyák az kaput. III. 346.
- Megnyugszik*: meg-nyugodgyon elmém. II. 86.
- Megnyugtlat*: meg-nyugtattya magát. I. 207. meg nem nyukthattya. II. 67.
- Megoltás*: (tűznek) meg-oltása. II. 84. meg-oltást keresnek tűzeknek (= szerelmőknek). II. 28.
- Megorvoslás*: meg-orvoslásá-rul szorgalmatoskodnak. III. 32.
- Megöl*: kit meg nem öl benne. III. 92. meg kel(l) vala ölni. II. 111.
- Megörül*: meg-ö. az szíve.
III. 242.
- Megösmér*: meg-ösmérik egymást. III. 172. meg kell ösmérni. II. 42. meg-ösmérvén egymást. III. 175, 205. meg nem ösméretett. II. 82.
- Megpihenés*: meg - pihenést vettek magoknak. III. 202. meg-pihenésekhez üdőt adnak. III. 188.
- Megpróbál*: meg-próbáltvirtus.
I. 57.
- Megrémít*: meg ne rémitsenek lövések. III. 111.
- Megrivaszt*: meg-rivasztya. III. 372. meg-rivasztyák. III. 335.
- Megrögzik*: Hiában: meg-rögzött az vad erkölcs benned.
I. 33.
- Megsegít*: hogy meg-segétenék.
I. 118.
- Megsért*: meg-sértette lábát.
III. 233.
- Megszabadít*: meg-sz. engemet.
III. 253.
- Megszabadulás*: meg-szabádulásra segíti (= megszabadítja).
III. 14.
- Megszáll*: Ezt (t. i. a várat) szállam-é én meg? I. 101. meg-szállják hajóját. III. 196.
- Megszállít*: Eözvegy palás-tomon meg-szállithattalak. II. 298.
- Megszámlál*: Ki számlálhatná meg azokat? I. 162.
- Megszán*: II. 58. meg-szánnya fohászkodásimot. II. 35. meg-szánta Isten. III. 253. meg-szánná. II. 198.

Megszemlél: meg-szemlélnéd gyöngyeit. II. 15.

Megszeret: meg-szereté Jásont. I. 144.

Megszólat: hogy magamot meg ne szólatnám. III. 64.

Megszólít: meg-szólította. III. 211, 372. meg-szólítván. III. 339.

Megszóllal: meg-sz. az vártás. III. 210.

Megszóllás: gyars az meg-szóllásban. III. 65.

Megszün(ik): meg-szűnnek az habok. III. 198. meg-szűnt az menések. I. 193. meg sem szűnne. III. 368. meg-szűnt szelek. III. 198.

Megtalál: meg nem talál (a kő). II. 251. meg-talállyam. II. 55.

Megtanít: meg-taníttyák szükség s-akarát. III. 54. megtanította. I. 47.

Megtart: meg nem tarttlya (= vissza nem t.). I. 182. nem t. meg semmi veszély. III. 8.

Megteként: tekéncsd meg. III. 392.

Megtelepedik: meg-telepedének. II. 241.

Megtelik: Eörög Aszszonnakis meg-tölt volt ruhája (t. i. bolhával). III. 336.

Megtér: meg-térnek (= visszatérnek). II. 237. urok megtért. III. 175.

Megtérit: meg-tériti kezdett uttyoknál. III. 14. még-is megtéritett (= visszatéritett). II. 70.

Megtetszik: 1. meg-tetszik (= kitünik) az szándék. II. 127.

meg-t, hogy. III. 201. — 2. Igazán az szűnek az mellyek megte(t)cznek. I. 117.

Megtöröt: meg nem törethetem az kősziklákot. I. 102.

Megtöröl: meg-törli orczáját. II. 146.

Megtréfál: meg-tréfállalak. II. 318.

Megtud: ha meg-tudgyák. II. 151. III. 271. meg-tudni. I. 19.

Megújul: meg-uyulának ez uyság hallásban. III. 245.

Megújulás: meg-ujjulást venne (= megújulna). I. 16. II. 198.

Megun: Az szokatlan utnak meg-unta keresztét. III. 186. meg-unván igáját. III. 47. meg-únt kalitkában. III. 51. (Az bú) az jó falatot-is meg-únt s-izetlenné (tészi). III. 28.

Megutál: meg-utállya. III. 107.

Megüt: meg-üttetik hátul. III. 311.

Megüzen: meg-üzeni vkitől. III. 325.

Megvall: meg - vallom. II. 71, 87.

Megváltozóság: test-szin meg-változóságot jegyez. II. 166.

Megver: Volt-é oly Nemzet-ség, mely tégedet megvert? I. 30.

Megvesz: meg-vette az várat. czl. meg-vegyem. I. 101. meg-vegyed. I. 68. meg-vették (Muránt). I. 124. III. 361. meg-vehesse (Muránt). I. 124.

Megvet (= rejicit, reprobát, Moln. A.): Az nemes erkölcs alacson dolgokat meg-vétt. I. 107. meg-veti az többit. III.

137. — nem meg-veető dolga lévén. I. 84. meg-vetett. II. 74, 107.

Megvet: De meg-veeti módgyát majd mesterségébül. II. 271.

Megvétél: III. 330. Murány megvétele. I. 59. m. III. 116, 357, 389. az vár meg-vételét. III. 337. M. meg-vételére. I. 119. m. 152. m. M. meg-vétele felől. I. 199. m. Murány meg-vételében csak im módot lelne. I. 110.

Megvirad: III. 223.

Megvisz: meg-viszi (= elviszi) az kulcsot. III. 329.

Megvizsgál: igen meg-visgálnak mindent. II. 116. meg-visgályák uttyokot. III. 157. meg-visgálák. III. 183.

Megvon: meg-vonná kéz-yját. III. 287.

Még: az még (= míg). I. 54. még akkor. I. 93. még. III. 148, 228, 304, 374. *még-is*: ajl. 6. II. 9, 31, 54, 59, 70, 183, 247. III. 141, 204, 217, 219, 221, 294. még most. ajl. 5. II. 40. még sem. II. 33.

Megy: te *mégy*. II. 121. hová m. III. 371. nem oda m. u. o. — *megy*. II. 66. III. 341. gyön s-m. I. 85. megyen. I. 24. II. 2, 180, 233. III. 187. *mégyen*. I. 71, 153. II. 222, 281. III. 264, 292, 309. az üdő éjfélkorra m. III. 76. rendesen m. képirása. III. 96. ki fejére m. Páris voxa? III. 135. az üdő már vég-óránkra m. III. 150. meszsze m. III. 160. *mennek*. II. 174, 240. III. 201. győnek

s-m. III. 268. menének. II. 346, III. 159. ment. II. 238, 246. ment volt. III. 73. mentek kívánt végben. ajl. 7. I. 131. II. 304. mentek volt. II. 352. — *mennyen*. I. 128. II. 209, 235. III. 375, 376. me(n)ny érte. III. 3, 324. *mennyenek*. III. 80, 178, 179. eő dicsiretre érdemesben mennék (= áttérnek). III. 408. jobban menne dolga. III. 74. menne melléje. III. 213. *mennének*. I. 129. III. 66. *menni*. III. 9, 305, 337. alá (s-)fel *menni*. III. 297. — *évig menő*. III. 391. — *menvén*. I. 91. II. 347. gyövén s-m. III. 82. — *mehet*. II. 20, 101, 239. uri rendekre m. (= emelkedhetik). II. 107. mire m. II. 151. az éy hallgatásra m. III. 39. m. dolga. III. 72. m. továb. III. 187, 218. *mehet-é?* III. 127. *mehetnek*. III. 17, 298. *mehetett*. II. 185. m. az évig. III. 162. m. az üdő fertály órára. III. 341. végben *mehetne*. III. 18. *menvén*. III. 299.

Méh: m. dongása. I. 59. méheknek rajzása. I. 21.

Meleg: Nem futottad sullyát hidegnek s-melegnek. I. 61. meleg kedvességét. III. 238. melege s-hidege testének. II. 132. fegyverek (= -ök) melege. III. 90.

Melegség: az hideg s-melegség. I. 13.

Melekszik: az fejek (= -ök) melekszik luggal. III. 40.

Melegül: nem melegült volna lángjátul. III. 144.

Mellett, mellől, mellé: a'

mellett. I. 142. Aeneas mellet(t).
 III. 392. — mellettem. III. 250.
 314. melletted. I. 200. II. 45.
 mellette. I. 133. II. 226. III.
 255, 296, 320, 380. — mellől.
 II. 302. III. 215. mellőlem. II.
 84. maga mellé. III. 82. melléje.
 I. 186. II. 295. III. 213.

Mely, melly (személyre és tárgyra egyaránt vonatkoztatva):
 1. *visszamatató: mely, melly*:
 II. 45, 99, 177, 284, 294,
 314, 349. III. 36, 58, 59, 81,
 107, 124, 160, 212, 217, 243,
 303, 369, 398. *az mely, az
 melly*: II. 14, 24, 158. III.
 284, 356, 402. — *mellynek*:
 ajl. 5, 6. I. 96. II. 7, 13, 186,
 334, 343. III. 37, 48, 83, 94,
 235, 400. *mellyet*: II. 246, 294.
 III. 216, 222, 332. III. 357.
az mellyet. ajl. 5. (kétszer). II.
 214. III. 282. *mellyben*. I. 127.
 II. 187, 191. III. 115. *melyből*
 (= mi miatt). III. 31. *az mellyért*
 (= a miért). III. 84, 356. *mely-
 hez*. III. 348. *mellyen*. II. 154,
 218, 268. III. 274, 306, 399.
az mellyen. I. 106. III. 64, 220.
mellyre: ajl. 4. II. 221, 261.
 III. 243. *merre*. III. 53, 93. *az
 mellyre*: I. 155. III. 21, 285.
az merre. III. 90, 166. *melly-
 rül*: III. 135, 240, 302. *mely-
 tül*. II. 31, 177. *mellytül*. II.
 145, 177. *az melytül*. II. 327.
mellyel: II. 167, 312. III. 122.
mely alól. III. 30. *mely felé*
 (= hol?). III. 174, 302. *az
 melly felől*. III. 270. *mely miatt*.
 III. 333. — *mellyek*. II. 68,
 249. III. 247, 251. *mellyeknek*.

II. 87. *mellyeket*. I. 77, 163.
 III. 70, 185. *mellyekért*. III.
 208. *mellyeken*. III. 55. *m.
 mellyekkel*. III. 55. *mellyektől*.
 III. 26. *mellyek előtt*. III. 158.
 — 2. *jelzőül*: *mely ujságon*.
 II. 228. III. 242. *m. dolgok*. III.
 41. *m. uton*. III. 80. *mely*
 Istennek. III. 231. *az mely helt*.
 II. 214. *az m. magosságon*. II.
 217. *az m. kőszikla*. II. 267.
az m. szarvas. II. 296. *az m.
 üdő*. III. 5. *az m. strásák*. III.
 10. *az m. úton*. III. 177. —
 3. *melly = mily*: *mely árván*.
 II. 49. *m. boldog dolga volt*.
 II. 182. *m. örvöndetes hír!* II.
 334. *m. igaz!* III. 222. *m.
 nehez az várás*. III. 267. *m.
 nehezen várja!* III. 272.² *m.
 hamar*. III. 300. *m. bayjal!* III.
 377. *mely kedves beszédü*. III.
 406.

Mely, melyik: *mely bátrab
 közöttök?* III. 288. *mely érkezik
 fellyeb?* III. 367. *az arany alma
 mellyekének jutna*. III. 134.

Melly (= mell): *mellyemben
 szálla az nyil*. II. 80. *W. mellyé-
 nek tartván puskáját*. III. 154.
 — *mellyét verve*. I. 181. *El-
 nyomják az m. nehéz lélegzeti*.
 III. 328. — *mellyében ereszté
 nyilait*. II. 144. *az m. akad
 az golyóbis* III. 83.

Méltatlan: *m. szenvedés*. III.
 251.

Méltatlanúl: ajl. 4.

Méltán: III. 233, 405. —
Ehez az dicsiret méltáiban illene.
 III. 409.

Méltó: *m. érdemek*. II. 39.

m. dicsiret. III. 399, 412. — méltó ajánlani. III. 281. m., hogy. III. 363.

Méltóság: majd pad alá hul(1)t az régi m. I. 37. — uri *méltóságra* vitte. II. 303. Nincsen már több grádics Magyar m. III. 416. — Emeltetvén több méltóságához. III. 417. — Nagyob méltóságok vállaira szál(1)-nak. III. 414.

Méltóságos: az M. Groff W. F. czl. és ajl. 3.

Mély, mélyly: *mély* tenger. II. 106. m. sebeket. II. 258. *mélyly* völgyek. II. 104. (kétszer). m. szunnyadás. II. 142. m. aluvás. III. 283. — völgyek mélyére csuszamodék. III. 294.

Mél(y)föld, (= *mértföld*): sok száz mélföldrül. II. 30. (L. még: *mérföld*.)

Mélység: vizek mélységében. II. 5. (falak) mélységét megmértvén. III. 58.

Menekedik: menekedett. I. 142. menekedni. III. 378.

Menet: völgynek mentében. II. 219. Murány felé mentét irigylő. II. 181. szelek mentére. II. 259. férhez mentekor. III. 387. mentekben (= menésük közben). III. 89.

Menetel: végben menetele. III. 39. végben menetelét. ajl. 6. menetelére. III. 181. m.

Menés: III. 118. menésben indultak (= menni kezdtek). II. 5. az menések meg-szünt. I. 193.

Mennél: m. job módgyával. III. 72. m. kedvesb. III. 121.

— *mennél* magosban, annál. I. 64. m. nehezen, annál. III. 237.

Mente: (Az kapitány) jelen van mentéje csapatott ujjával. III. 310.

Menteget: mentegetik magokot. III. 157.

Mentség: Mária bizsága mentségének. III. 323.

Menyecske: Azokat kezdeni sok egy menyecs kétül. III. 35.

Menny: Dől az egész meny s-föld, vélvéd, egy halomban. II. 226. az mennyeknek uttya. I. 119.

Mennydörgés: mendörgésben. II. 224. nyári mennydörgésként. III. 104. menydörgés között. II. 233.

Mennyei: m. tanácskodás. I. 120. m.

Mennykő: mint *menykő*. III. 93. sebes m. III. 166. m. szikrája. I. 47. menyköveket. II. 224.

Mennykő-ülés: mint az vidám sas, menykő-ületekben meg nem ijed. II. 252.

Mennyi: m. tűz s láng között. II. 49. m. rémités. III. 201. m. bú. III. 218. mennyit fárad. III. 219. — az men(n)-ny(i)t ir, anny(i)t ohajt. II. 66. m. irnak, annyit. III. 404. az mennyi — anyyi. III. 410.

Mer: nem mersz szólni. II. 123. nem mer kedvek telni. I. 90. nem mernek mozdulni. III. 262. nem merte közleni. II. 63. nem mertek harcolni. III. 165.

Meredek: 1. *jelzőül*: meredek kősziklák. III. 54. — 2. *főnévként*: nagy meredek állya (az vár területit). III. 52. az nagy meredeken. III. 186. az nagy meredekeknek oldalát. III. 185.

Meredekség: (Murány) meggyőzhetetlen meredekségen áll. I. 99. (az falnak) nagy meredekségét. I. 145. utoknak meredekségére (t. i. jutnak). III. 101.

Merevít: mereviti testét (az halál). III. 90.

Merít: (Phaéton) tengerben meríti aranyos hajait. III. 112.

Merő: Az szép termet merő lobbantó tűz. II. 19. láttatik lenni merő lángban. II. 133.

Mert: ajl. 4. III. 53, 59, 60, 105.

Merül: Az nap setét tengerekre merült. II. 171.

Mér: reám látatlanul szerelmedet mérted. II. 76. méri az falt. III. 56. mérnék hosszát. III. 41. ezek közti mérett. II. 94.

Méreg: III. 251. mérget adnak. III. 146. *mérget* gondolatott. II. 314. m. kenni vlhez. III. 120. m. ne neveljen az méz. III. 123. az *mérgét*-is mézül vette. III. 143. m. ki-ontya. II. 231. — *mérgében*. II. 257. irigyek *mérgétül*. II. 40. *méreggé* vált. III. 122.

Mérész: m. az serege sok vitéz emberrel. III. 90.

Mérgesség: (az irigység) szeme mérgessége. II. 38.

Mérték: Az mint az m. ér. III. 71.

Mér(t)föld: mint egy fél mér-földre. II. 220. (L. még: *mély-föld*.)

Mester: illy m. Vénus. II. 90. Az alkalmazatos(s)ág fő mestere (t. i. a szerelemnek). II. 12. — *mestere*: az Vénus mindenek. I. 150. (Az Echo) m. volt az Csácsogásnak. III. 106.

Mesterember: Sok mesterember van Muránban. III. 69.

Mesterség: Az vitézkedőnek mestersége (= fortély). III. 10. könnyeb mesterségét (= módját) találja. I. 145. mesterségben bölcs. III. 139. mesterséggel (= művésziessen). III. 55, 95. mesterségébül. II. 271. mesterségével. II. 118. uj mesterségekre elméjét fordította (Dae-dalus). III. 48.

Mesterséges: W. m. talál-mánnya. II. 119. m.

Messze: 1. *jelzőül*: messzse utakat visel. III. 7. — 2. *határozóul*: m. levő. ajl. 6. nem m. várj engem. II. 213. nem m. jutának. II. 234. m. mégyen. III. 160. nem m. valának. III. 171. — messzszére távozott. II. 50. III. 197.

Metsz: márvány-kövekre czimert me(t)cznek. I. 117. Ny(i)lra metzett neve Máriának. I. 205. Metcztvén fonala Parcáknak kezétül. I. 80.

Mezei: mezei hadaknak lesz Generálissa. I. 57. czéhes mezei város. III. 69.

Mezilláb: m. vetkeznek. III. 207.

Mező: mezőt kíván (= harcolni k.). I. 46. W. *mezőben* (= harcztéren) Achilles. I. 51. Eurus praedál az m. III. 166. az mezőn nyargalnak. II. 263. — *mezők*. III. 394.

Mezőség: Békességgel épül az termő m. I. 13.

Meztelen: M. nyomtatott gyakran nyoszolyája. III. 336.

Méz: I. 60. III. 123. Méh dongása nélkül mézet nem szophatni. I. 59. Mérget méz szín alatt(t) az bal szivek adnak. III. 146. Az Vjság falati édes *mézül* te(t)cznek. I. 26. m. vette az mérgét-is. III. 143. Nem ohajtanám ott Hybla édes mézét. II. 191. — mézzel szinlet(t) ize (Pandora italjának). III. 122.

Mi, micsoda: mi uttal (= mi módon?). II. 32. m. mi van szándékodban? II. 43. mi dolgok? III. 304. mi választást tennél? II. 282. mi okért? III. 273. mi fogja követni. III. 191. mi móddal? II. 174. mi vitte? III. 373. mi haszna? I. 114. mi lesz? I. 102. az mi. III. 40. ha mi (= ha vlmi) jót. III. 193. — *micsoda* szín alatt? II. 208. — *minek* előtte. III. 246. — *mit*. II. 207. III. 176. mit tehettek? III. 165. az ki mit ragathat. III. 163. ki mit érdemlene. III. 163. kérdi: mit keresnének? III. 154. mit kezdgyen? III. 277. mit kell tenni. III. 297. Mit mivel. III.

340. nem vala mit tenni. III. 378. az mit. II. 25, 66, 105, 151. III. 229, 240. miben van az dolog? III. 352. az miben. III. 210. az mihez. III. 237. mire nem hajtotta (szívét)! I. 161. — *mik*. III. 128. az miket. II. 51.

Miatt: II. 7, 240. III. 101. m. 273, 333. — *miattad*. I. 63. *miatta*. III. 143, 263, 374. *miattok*. III. 252.

Midőn: III. 134, 152, 161, 230.

Miért: II. 57. III. 271.

Mig: I. 97. II. 139, 193, 227. III. 1, 193, 360. — *az mig*. II. 227, 320. III. 170, 216, 224.

Mihelyt, mihént: mihelt. I. 35, 37. II. 333. III. 74. — *mihént*. II. 300.

Miként: I. 121, 140, 149. II. 9, 16, 24, 32, 41, 42, 55, 137, 248, 331, 335. III. 52, 246, 269. — *az miként*. II. 93, 186. III. 4, 33, 330.

Miképen, miképpen: czl. I. 100, 124, 148, 162. II. 136, 137, 152, 229. III. 3, 23. m., 47, 147, 328.

Mikor: I. 71, 104, 129, 140, 147, 149. II. 24, 89, 97, 122, 124, 125, 133, 187, 195, 197, 210. III. 39, 120, 121, 122, 175, 208, 229, 241, 264, 285, 290, 296, 300, 308, 345, 370, 379. az *mikor*. I. 153. II. 136, 157. III. 76, 171, 342, 352. *mint mikor*. II. 284. III. 161, 266, 326, 331.

Minap: I. 132. II. 78. az minap. III. 366.

Minapi: m. (szív) sebéhez. II. 327. m. szavai. III. 149.

Mind: 1. (= valamennyi.) I. 77, 93. II. 42. III. 300, 346. — 2. (= *mind-egyre*): mind titkolta. II. 59. mind izgattya. III. 374. — 3. *mind-mind*: ajl. 4. I. 60. II. 84. III. 4, 25, 215. mind jót s-gonoszt. II. 108.

Mindaddig: I. 97, 154. m. — valamig. II. 195.

Mindazonáltal: ajl. 5, 6, 7. — mindazáltal. I. 86. II. 151, 209, 247.

Minden: 1. *főnévül*: *mindenki*: Ója magát *minden* (t. i. ember) irigyek mérgétül. II. 40. Köteles ott m. Rákóczi pártjára. II. 311. csendes álmot vet(t) most m. magához. III. 248. m. haylot(t) most alvásra. III. 305. — 2. *jelzőül*: minden egybek. ajl. 5. III. 401. m. urat. I. 18. m. rész. I. 20. III. 335. m. erejét. I. 54. m. úti eszközöket. I. 70. m. munkát. I. 110. III. 209. m. gondolatit. I. 116. m. szöglet. I. 141. II. 284. III. 46. m. jó. I. 166. II. 32, 86. m. dolgod. I. 198. II. 149. III. 15, 407. m. óra. II. 7. m. vérét. II. 133. m. teste. III. 31. m. veszélyekre. III. 138. m. fáratságod. III. 228. m. széphez. III. 105. m. eszét. II. 245. m. nap. II. 279. m. irigyeknek. II. 181. m. ékesége. II. 285. m. uttyát. II. 289. m. búm. II. 300, 323. m. állapotja. II. 335. m. ige. III.

399. m. természetnek. III. 402. m. kétség. III. 242. m. nehézség. III. 244. — mindannak II. 309. mestere az Vénus *mindennek*. I. 150. nem jó m. (= mindenkinek). megjelenteni titkot. II. 42. m. jelt attak m. (= mindenkinek). II. 231. — *mindent*. II. 13. II. 105, 116. III. 87, 207. — *mindene*. I. 92. mindenét. III. 338. mindenével. I. 139. mindenénél föllyeb. I. 138. — *mindenben*. I. 34, 137. II. 157, 175. III. 413. — mindenhez. III. 77. — minden hatalmas. I. 158. — *mindennél* nagyhirű. I. 72. m. hathatób. II. 104. — mindenikben. I. 187. mindenike. III. 99. — minden ellen. I. 30. m. felé. II. 2, 154, 244. m. felől. I. 170, 173, 183. II. 219. III. 272. — mindeneknek. I. 21, 119, 150. III. 17. mindenekben. I. 34, 174. mindeneknél. III. 234. — mind ezeknek. III. 42, 128. mind ezeket. III. 321, 412.

Mindenkor: I. 105, 173. II. 45. III. 217, 359.

Mindenütt: I. 64, 85, 102, 112, 172. III. 52, 353.

Mindgyárt: I. 40, 103. II. 80, 110, 172, 186, 277, 333. III. 30, 169, 213, 272, 284, 306, 314, 351. mingyárt. II. 37. III. 180, 223.

Mindhárom: I. 83. mind az három Aszszont. III. 366.

Mindkettő, mindkét: mindkettő. III. 288. mindkettőnek. I. 147. III. 15. mindketten. II. 327. mindkettőt. II. 282. mind-

kettőnköt. II. 77. mind az kettő.
III. 360, 413. mind az két rész.
II. 333. III. 171.

Mindnyájan: minnyájan. I.
132. II. 23, 242. III. 283.

Minemű: I. 1, 124. II. 198,
282. III. 36, 44. Minémü (= a milyen) szülője, tart oly természetet (t. i. Vénus). III. 195. Oly vonás, minémüt ott tészén. II. 280. Az minemű elmét találék, hasonlót stb. III. 405.

Mint — úgy: I. 160. II. 133, 134, 140, 186, 187, 252, 296, 297, 325, 326. II. 54, 55, 92, 99, 115, 119, 164, 166, 302, 304, 315, 320, 349, 378, 384. mint (= miként) érne véget. III. 22. mint (= miként) szabadulhatna. III. 45. Mint (= a mint) az hóhér-bástya van, arra térének. III. 184. Mint-is (= a minthogy) ösmértetik jelekbül. III. 364. mint mikor. II. 284, 338. III. 161, 266, 326. az mint mikor — ugy. III. 331. — *Az mint*. I. 87, 111, 134. II. 27, 52, 65, 164, 219, 255, 297. III. 57, 71, 108, 166, 178, 190, 221, 228, 230, 231, 254, 257, 290, 296, 311, 327, 331, 338, 383, 398, 403. Az mint (= a minthogy) irat rá leveleket-is. III. 375. Az mint (= a minthogy) meg-is attá. III. 415.

Mintegy: Mint(—)ött vagy hat százig népét szaporította. III. 88. *mintegy*. I. 196. II. 65. II. 220, 228. III. 205.

Mintha: I. 38, 47. II. 132, 134, 249. III. 287.

Minthogy: ajl. 7. I. 57, 93, 95, 119, 126, 179. II. 30, 91, 93, 96, 183, 184, 189, 196, 215, 235, 293, 341, 342. III. 48, 64, 86, 104, 105, 110, 141, 160, 165, 169, 173, 248, 307, 320, 342. az minthogy. II. 81. III. 143, 152, 167, 334, 355.

Miolta: I. 29. III. 23, 289, 366. az miolta. III. 201.

Mivelhogy ajl. 5, 6. (kétszer). II. 312. III. 21, 69, 98, 195, 281, 349, 374.

Mivel (= facit, efficit, Moln. A.): nem tudgya, mit m. III. 340. Pénzért mind jót s-gonoszt szaporán mivelnek. II. 108. az szerént mivelé (= cselekedett). II. 129. ne mivellye ezt. II. 348. mit mivellyen véle? III. 212.

Mivolta (= res, negotium, qualitas rei, Moln. A.): Csudálatos dolog szerelem mi-volta. II. 7. Leg gyengébb mi-v. az első kezdetnek. II. 159. testeknek mi-voltát. II. 182. nem látni azok mi-voltokat. III. 30. annak mi-voltárul. III. 392. nehéz mi-voltátul retteg. II. 117.

Mocsok: mocsokban kevernek. II. 108, 213.

Mód: nincs m., hogy. III. 331. m. nélkül. III. 126. *módot* lel, talál, keres, javall stb. I. 110, 127. I. 149. II. 34, 86, 92 és m. 150, 210, 219, 275, 339. III. 8, 77, 139, 358. — vitéz módra. III. 226. szenteb *móddal*. II. 112. mi m.? II. 174. az *módokat* nézde el. II. 122. m. rénde. III.

357. — *módgya.* I. 205. II. 115, 178, 205. m. mint leheszen. III. 11. más m. nem léssen. III. 278. *módgyát* (ejti, látja, találja stb.). I. 9, 89, 114, 124, 126, 140, II. 32, 88, 93, 122, 181, 212, 271. III. 2, 17, 43, 328, 376. — *módgyáért.* II. 8. — annak *módgyához* juttat. II. 34. m. nem tér. III. 353. *módgyára.* III. 126. jól rendelt *módgyárul.* III. 407. *módgyával.* II. 173. III. 20, 72.

Módosság (Moln, Alb.-nél csak: módos és módossan — modestus és modeste): Minden természetnek deli módossága. III. 402.

Moh = mohó (Moln. Alb.-nél csak: mohon — avide): Nem nevel semmi jót az ujság-követés. Még-is olly vágyott s-moh ehez az ügetés. I. 38.

Moly: ennek nem léssen vesztő molya s-kára. III. 393.

Mond: I. 23, 106, 198. II. 33, 101, 117, 182, 315. III. 48, 63, 66, 71, 119, 136, 226, 302, 305, 310, 313, 322, 329, 366. mondnak vélekedést. III. 176. mondogyak. I. 140. — mondom. III. 63. *mondgya.* I. 127. II. 56, 89, 100, 121, 276. III. 31, 118, 187, 275, 291, 297, 316, 371. m. esküvéssel. II. 115. m. követségét. II. 173. magát szerencsésnek m. III. 11. mondogyak. II. 172, 237. III. 34, 182, 213, 243. — mondám. I. 98. III. 141, 202, 220, 330. illyeket mon-

dának. III. 155, 181. — mon-dotta. III. 229. — mond(d) meg, hogy. II. 123. mondtak volna. III. 143. mondtok (nótát). III. 164. — az *mondott* (= említett) háboru. I. 85. az m. laytorja. III. 68. az m. gyalog. III. 174. az m. követre. III. 181. — mondván. II. 79. III. 210, 309, 323, 368. — mondatik. I. 166. Me(n)nyit érdemelne mondatni magáru. III. 407.

Mondás: Ovidius mondása szerént. ajl. 6.

Mord: m. tél. I. 170. III. 238. m. tekintet. III. 129. m. kedve. III. 290. (Az bú) az szokott jó kedvet mord(d)á (tészi) s-kedvetlenné. III. 28.

Mordúl: Kedvetlenség szemét m. öszve-zette. I. 178. m. tekint. II. 73. m. felel. III. 123.

Morgás: Csak kuvasz sem serkent ellenek morgásra. III. 305.

Morog: Ki becsülletivel ellen-kezik, s-m. I. 41.

Morotva (Moln. Alb.-nél nincs meg): (D(a)edalus törődik magában) Miképen győzhesse ten-ger Morotváját. III. 47.

Mosás: Mária nevet vett kereszt-víz mosásbul. I. 81.

Mosdik: mosdgyál fris vizekkel. II. 6.

Mosdó-víz: mosdó vizét. II. 191.

Mosolyodik: mosolodgyál rajta. III. 332. (Az hajnal) Teként minden felé szeme mosolyodva. II. 2.

Mosolyog: m. egymásra kedves tekéngetés. I. 172. m. az Pásztor. III. 371. Rósák mosolygonak gyenge orcájában. II. 143. — az *mosolygó* nyár nevet. II. 119. m. Vénus. II. 286. Az szű-is örvendez (az rósák) m. színeknél. III. 234.

Most: I. 25, 42, 125. II. 8, 76, 89, 198, 231, 260, 281, 321. III. 13, 57, 63, 89, 97, 109, 157, 222, 224, 248, 278, 283, 305, 323, 344, 414.

Mostani: az m. nyelveknek. ajl. 5. m. gyász. I. 199. m. teledbül. I. 201. m. dolgok. II. 278. m. bú. II. 323.

Mozdít: mozdíttya utánna lovasit. III. 88. mozdítá ajakát. III. 317. mozditaná tekéntetét. III. 214. mozdittatván. II. 99.

Mozdítás: Eröss fát ingat nehéz mozdítása (t. i. Mária nagy tervének megvalósítása). III. 23.

Mozdul: m. az egész föld. II. 106. m. ajaka. III. 129. mozdula ajaka. II. 328. mozdulna az szád-is. II. 265. mozdulni nem mernek. III. 262.

Mozgat: m. nagy dolgokat. III. 35. fejet mozgatni (= tagadólag inteni.) III. 371.

Mulat: Kár, hogy dolgaimmal eddig is mulatok. II. 57. mulat sok szűz. II. 312. azokkal *mulatnak*. II. 51. illy soká mi okért m. III. 273. nem mulattya dolgát. III. 68. nem *mulattyák* dolgukat. II. 324. Nyugthatatlansággal m. napokat. III.

270. ott mulatá napjait. II. 97. kedvese mulatott. II. 186. mulasd magad. II. 272. mulatni. I. 174. II. 186, 277, 279. nem mulatva. III. 243. nem mulatván semmit. III. 184.

Mulatta: saynálya eddig mulattát is. II. 277.

Mulatás: üdő-mulatást. III. 309. szép mulatásáru. III. 404.

Mulató-hely: szép mulató helyek. I. 170.

Mulatság: (70 ezüst tallérnak) Csak olvasása-is az szemnek m. II. 103. m. kedveért. II. 211. — Mulatságnak helye. I. 185. — mulatságom. II. 276.

Múlik: két napok múlának. III. 379.

Munka: Nem tud az m. lehetlenséget. I. 106. Nehéz az böcsüllet úttya, Sok fártáság s-m. szélit s-hosszszát futtya. I. 109. Az nap(p)ali m. dőlt nyugalomra. I. 192. sok m. III. 16. munkát fel-venne. I. 110. munkában. III. 208. munkához lát. I. 10. nagy munkával. I. 106. II. 237. Nehéznek sem teczik az munkaviseles. III. 208. — munkámot (= költeményet). ajl. 6, 7. láss munkádhoz. II. 6. Az (kőműves) munkája. I. 73. Az házasság dolga Istenek munkája. II. 329. munkáját. I. 82, 122. munkájához láttat, kezdett. I. 165. III. 276, 278. munkájok jó végét. III. 189. munkájokot fogják az szolgák. II. 4. munkájokkal. III. 209. munkáinak. III. 43. munkáit. II. 204.

Murányi: az M. özvegy gerliczjéért (= Máriáért). II. 81.

Murány-aljai: Az M.-allyai sikra verekednek. III. 113. Az M.-a. faluban érének III. 154.

Musika: m. hallatik I. 166. m. peng. I. 171.

Mustra: Hasonló mustrára az többit-is vigyék. III. 284.

Mutat: nem m. semmi változatot (= változást). II. 314. m. dolgának futamatot. III. 60. m. kedvetlenségeket. III. 61. *mutattya* örömét. II. 271. m. dolgokat. III. 383. *mutattyák* személyeket. II. 324. — *mutasd* kedvedet. II. 75. m. félelmedet. II. 124. *mutattál* utat. II. 34. ál(l)hatatlan voltod *mutathatod*. II. 316.

N.

Nád: nádként ingadozik. I. 40.

Nagy: n. cselekedet. ajl. 4, 5. n. birodalom. I. 36. n. kőszikla. I. 74. n. hüvség. I. 97. n. tábor. I. 100. n. Athlas. I. 110. n. hatalom, üvöltés, erősség stb. I. 142, 159. II. 8, 30, 37, 59, 104. (kétszer), 105, 106. (kétszer), 114, 220, 224, 229, 232, 233, 237, 250, 253, 265, 266, 291, 310, 311, 319, 323, 349. III. 35, 36, 42, 46, 52. (kétszer), 55, 61, 78, 80, 91, 95, 116, 167, 169, 185, 186, 244, 245, 250, 277, 280, 286, 293, 301, 311, 312, 313, 327, 338, 361, 380, 388, 390, 398, 399, 417. —

nagy szíve-szakadva várja. II. 154, 249. nagy kedves életben. II. 323. nagy erős hitére. III. 354. nagy kedvessen vettem. II. 214, 345. nagy lélek-szakadva. III. 342. nagy-hirű. I. 72, 124. nagy-érdemű. III. 415. — *nagynak* tetcznék. III. 111. — *nagyot* nem bir. III. 38. — *nagyra* gondolkodik. I. 105. n. vihet. II. 107. — *nagyob* részrül. ajl. 6. *nagyob* ok, tűz, gond stb. II. 8, 11, 38, 83, 104, 136, 327. III. 161, 218, 413, 414. *nagyob-nagyob* gondgyát. I. 116. n. n. lángot kap. I. 203. — *hogy nagyob*at mondgyak. I. 140. *leg nagyob* gond. I. 67.

Nagyon: I. 204. *nagyobban* ég. II. 8.

Nagyság, Nagyságos: Ő Nagy-sága. ajl. 3. Ő Nágok (= Nagyságok). czl. Eő Nagyságoknak. ajl. 3. Nágos (= Nagyságos). czl. ajl. 3. Nagyságtok. ajl. 5. (kétszer), 6, 7. Nagyságtoknak szolgája. ajl. 7.

Nagyul: óránként nagyulnak (= növekesznek). I. 204.

Nálam, nálad stb.: II. 74. III. 191, 323. n. nélkül. II. 91. — *nálam*. II. 344.

Nap: 1. *mint égítést*: az *nap* le-megy. I. 163. az n. szálót(t) vala. I. 192. fel-derült n. I. 199. az n. merült tengerekre. II. 171. Azonban az szép n. uttyát által-kele. II. 222. Hova fordul az n., ott van fényessége. II. 288. — az sas-keselő naphoz járúl. II. 338. az n. fényességét III.

238. fel-virat napnak tündök-
lése. II. 5. Vidám az keselyű
napra nézésében. I. 49. — 2.
átvitt ért.: Le-gyött az Murá-
nyi napnak delisége (= Mária).
II. 288. ők (Mária testvérei)
voltak az napok. III. 252. az
nap el-nyukszik. II. 308. fel-
kelő napnál (= keleten). III.
363. — 3. *Idő*: rövid nap.
I. 145. *napot* (= nappalt) tenni
éjbül-is. III. 9. n. rendelnek.
III. 267. napot teve. III. 370.
n. vetett. III. 377. n. viraszt. II.
209. — békeséges *napok*. I. 12.
n. viradnak. II. 201. két n. III.
379. jóra várt n.-is gyakran ke-
servesek. III. 15. az várt n. rút
kődökben esnek. III. 280. —
szomorú *napokot* élnek. I. 148.
forró n. ösmér. III. 7. két kövel
jedtették régen az n. III. 362.
n. mulattják. III. 270. — két
nap folyása. III. 380. péntek
napját. III. 361. vasárnap napra
kelének. III. 386. sok napok-
kal azelőtt. II. 279. kedves na-
podot. I. 202. várt napja fel-
virad. II. 351. — napján. ajl.
7. világi *napjaid*. II. 18. n.
el-válnak. II. 199. napjait ott
mulatá. II. 97.

Napfény: nap-fényemet ígérte.
III. 253.

Napkelet: nap-keletről. II. 2,
284, 308. — napkelettel. II. 6.

Napkeleti: n. k. kő. I. 69.
n. k. klárist. II. 143.

Napnyugat: n. ny. s-keletnél.
I. 72. napnyugatig. III. 127.

Naponként: III. 413.

Nappal: n. s-éjjel. I. 20.
éjjel s-n. III. 265.

Nappali: nap(p)ali munka.
I. 192.

Nándor-ispán: Magyar-Orszá-
gunknak lesz Nándor Ispánnya
(Wesselényi). III. 415.

Nedves: (A hír) Az holott
nedvest mond, ott gyakorta szá-
rad. I. 23.

Nedvesítés: Az el-epett gégék
nedvesítést kérnek. III. 308.

Nedvesség: teste nedvessége.
III. 108.

Nedvesül: (A fű) nedvesülvén
harmatok gyöng(y)étül. II. 299.

Négy: négy száz. II. 265.
négyen. III. 135.

Negyed(ik): negyednek (=
negyedíknék), ötödnek azont cse-
lekedgyék. III. 284.

Negyven: negyven-hatot. I. 16.

Nehez, nehéz: I. 33. N. s-rö-
gös az böcsület úttya. I. 108.
N. az látatlant szerelemben venni.
II. 10. n. vinni. II. 116. n. mi-
voltátul. II. 117. n. várni. II.
273. III. 17. n. gondok. III. 2.
n. mozditása. III. 23. n. terh.
stb. III. 43, 59, 186, 235, 267,
288, 319, 328, 380, 381. —
Nehéznek tetczik. I. 206. III.
207, 208. neheze s-rútyta. I. 109.
— nehezek. II. 157. — nehezb.
III. 217.

Nehezen: ez n. lehet. II. 151.
n. esének szívének. II. 346.
n. találnek. III. 192. n. várja.
III. 272. — Az mihez mennél
nehezben juthatni, Azt annál
kedveseb izzel kóstolhatni. III.
237.

Nehézség: nehézséget el-felejt. III. 244. nehésséggel van szíve M. után. II. 351. — szíve *nehézsége*. II. 274. esnek n. III. 38. nehésségét. III. 189.

Neheztel: W. neheztell s-tes-tében vére-is fel-posdúl. III. 129.

Néha: I. 12, 23. II. 43, 45, 133 (kétszer), 134 (kétszer). III. 14, 105, 166, 191, 198. — néha-néha. II. 60. III. 13.

Néhány: n. részen. III. 56. — néhány felé válnak. I. 168.

Nékem, néked stb.: II. 75, 100. III. 368. nekem. III. 64. — néked. III. 313. — neki. II. 322. III. 85. nekie. III. 354. néki. I. 95. II. 41, 115, 182, 399. nékie. II. 314. — nekünk. I. 126. — nékiek ayánlyák magokat. III. 153.

Nélkül: I. 33. II. 17, 287 (négyszer). III. 126, 202, 348.

Ne, nem: ne (tegye). III. 213. ne (legyen), hanem. III. 314. nem volt semmi. ajl. 4. nem-is. ajl. 4. nem kevés. I. 95. nem tudván. I. 94. nem hogy, sőt. I. 116. II. 267. III. 131. nem látta soha-is. II. 9. nem ugy, mint. II. 52. nem volt mit tenni. II. 62. nem más, te forgasz elmém-ben. I. 80. nem más, csak. II. 247. nem-is lett egyé-bért. II. 81. nem hoz az éy-is. III. 25. nem-is lehet. III. 256. — *nem de nem* félhetett. II. 264, 303. — *nem-hanem*. II. 95. III. 22, 127, 229, 344, 412. — *nem csak*. III. 241. nem csak — hanem. I. 72, 139. — nem különben. I. 13. II. 81. — nem-is — meddig. III. 286.

Nemes: n. vármegyék. ajl. 3. n. elme. I. 40. n. királyunk. I. 43. n. vér. I. 104, 110, 125. n. erkölcs. I. 107, 121. n. szándék. I. 126. n.-lakosi (?). II. 95. n. indulat. II. 230. n. szíve. II. 267. n. országunknak. II. 304. n. állapotból. II. 305. sok n. (t. i. ember). II. 22. — nemest. I. 18.

Nemesség: Hiredben s-nevedben korcsosult n. I. 29. — nemességre hozák (= emelék). II. 305.

Nem soká: I. 135, 202. — *nem sokára*. I. 70.

Nemzet: 1. Holdúit-is sok n. (Rómának). I. 36. — (Murány nagyhirű) sok nemzetnél. I. 72. Tedd férre nemzetem, ezt az délczégiséget. I. 32. — 2. (= *nemzettség*): Vri rend nemzete. I. 52. Voltak nemzetednek erre segedelmi. II. 304. Nemzetedben legkegyesb Aszszony-ság. II. 307. Balog-is az Szécsi nemzeté. III. 350.

Nemzettség: 1. (= *nemzet*): Oh az régiektül el-fajzott n. I. 29. Volt-é oly n. I. 30. sok hól-dúlt n. I. 31. Akarván jól tenni kis nemzettségével. I. 56. (vitézi tetteid) látta nemzettséged. I. 62. — 2. Vala felesége Bosnyák-nemzettségül. I. 45. Kürthiné nemes-lakosi (?) nemzettség. II. 95.

Némely: I. 127, 128. — némelynek. III. 178. — némelyt. II. 251. — némellyek. II. 225, 262, 263.

Némelykor: III. 375.

Német: III. 259. magyart-s

németet. III. 346. — németek közül. II. 240. németek-is valának mellette. III. 296. az Németek tisztviselőjét. III. 259.

Németség: az német s-magyar-ság. III. 223. német és magyar-ság. III. 345.

Néne: *nénnyének* mond. III. 66. n. kedvéjért. III. 344. — az nénnét féltette. III. 33. legtöbb népe néki volt. I. 95.

Nép: 1. (= *fegyveres nép, katona*): erdélyi n. III. 65. annyi n. III. 73. sok ezer n. III. 116. — *népét* szaporította. III. 88. — *népének* örül. III. 301. — 2. sok nép. I. 158. tolongó nép közt. III. 82. — *népek*. III. 330. — *udvara népével*. III. 87, 411.

Nevel: nevelem szerencsém. II. 313. — *neveled* kedvedet. I. 144. — *Nem nevel* semmi jót az ujság-követés. I. 38. bút n. szívében. III. 107. — *nevelik*. I. 108. szívekben lángot *nevelnek*. II. 12. — *nevelte* testét az természet. III. 403. — *neveltél*. II. 72. — *nevelt* rósát. III. 233. n. (= okozott) halált. III. 122. — *ne nevellyen* mérget. III. 123. — *nevelvén* reménséget szívekben. III. 358. — *reménség-nevelő* hir. II. 173. (Máriát) Sváda kebelében *neveltnék* ajánlám. III. 406.

Nevelkedik: *nevelkedgyen* dicsireti. III. 412. *nevelkedett* szerelmők. III. 145.

Nevet: n. az mosolygó nyár. II. 119.

Nevez: *nevezi* vlnék. ajl. 4.

III. 393. — *nevezik*. III. 81. — *neveztetett*. II. 217.

Nevezetes: n. vitésség. ajl. 4.

Név: *nevet* vett (= kapott). I. 81. n. tén. I. 190. n. adott. II. 95. III. 81. *nem végezheti* az kezdett n. III. 302. — *neved*. I. 64. — *neve*. I. 96, 205, 238. III. 94. — *nevének* megfelel. II. 238. — *nevét*. III. 92, 400. — *nevével*. I. 88. *aszszonya* n. II. 130. III. 351. *nevérül*. III. 81. *nevünköt* irván. III. 227. *neveket*. ajl. 4. — *jó neven* vegye. ajl. 7. — *hirét s-nevét*. ajl. 7. I. 108. *örök hírt s-nevet*. II. 323.

Néz: *nem nézem* veszélyét. II. 88. — *néz* *dolgaidra* (= figyel). I. 60. *hátra néz*. III. 311. — *nézi*. III. 46, 52. *nézik* az utakat. III. 270. — *nézének*. II. 261. III. 300. — *nézd*. II. 278. *nézze*. III. 397. — *nem nézvén*. III. 44. — *néző*. III. 394. — *nézetik*. III. 396.

Nézés: Az *nézésben* meg-tet-szik az szándék. II. 127. — *nézése-is* fejeket szédített. I. 73.

Nézte: egymásra *néztekben*. II. 292.

Nincs: I. 23, 53, 74, 89, 109, 133, 157. n. *hova rőjtőzzél*. I. 156. *nincs*. II. 21, 38, 104, 107, 272, 275. III. 25, 163, 173, 208, 219, 263, 268, 305. n. *egyéb* segítsége. III. 38. *nincs egyebet* mit tenni. III. 325, 353. *nincs mód*, *hogy*. III. 331. — *nincsen*. ajl. 5. I. 173. II. 273, 344. III. 216. III. 1, 64, 234, 383, 393,

416. n. henyélésben (= nem henyél). II. 5. n. kinek hinni. II. 46. n. nyukta. II. 215. n. hatalmában. II. 310. n. akaratom (= nem akarom). II. 318.

No! III. 372. — *nosza!* I. 155.

Noha: I. 33, 64, 86, 138. II. 70, 130, 232. III. 40, 43, 219, 324, 341.

Nóta: tót nótát („bí zabí“) mondottak. III. 164. — nótámot nem vihethém tovább. II. 195. — nótájokot (madarak). II. 4.

Nő: nő az hir. I. 24. nő kétségek. III. 271. nő jó szerencsések. III. 413. — nőtt. I. 65. — nőjön hire s-neve. II. 266.

Nöstény: (madarat) nöstényétül telek el-szakasznak. II. 332.

Ny.

Nyáj: pásztornak nyájánál. II. 3. nyája körül. II. 247.

Nyájas: ny. beszélgetés. I. 172.

Nyak: nyakon ragattattya. III. 257. (Az ellenség) majd ránt nyakadban siralmas inséget. I. 32. — nyakadtúl. III. 317. — nyakában esnék. III. 298. nyaka közzé. III. 340. nyakán fűg. III. 415. — nyakok körül. I. 172. — nyakoknak. III. 261. — nyakokra. III. 262. nyakokot. II. 4.

Nyalánkság: (Az szerelmesek gyakran) Egy kis nyalánksággért halállal fizetnek. II. 28.

Nyalkaság: (Az félsz) Nyal-

kaságot czifrát gyakran el-felejtet. III. 319.

Nyargal: Mint tigris ny. az erdőkön. II. 257. — *nyargalnak* (t. i. a szelek). II. 223. az mezőn ny. (t. i. a vitézek). II. 263.

Nyár: mosolygó ny. II. 119. fecskékkel zeng az kikelet s-az ny. II. 189. — ny. kegyessége. I. 176. Mord tél ohaytattya az ny. kegyességét. III. 238. — nyárban. II. 133. III. 334.

Nyári: ny. heves utak. III. 27. ny. menydörgés. III. 104. ny. hévség. III. 244. ny. fű. III. 245.

Nyavalya: II. 109. III. 31, 217. — nyavalyája. III. 397. ny.-nak okát tudakozza. III. 29.

Nyel: nyelnek horgokot az halak. III. 30.

Nyelv: III. 398. Szerelemnek ott van az gyarapodása, Hol az nyelvnek-is van szabados járása. II. 11. — hamis nyelvek. II. 47. — sok *nyelvre*. II. 48. élő ny. vészik. III. 395. — nyelvfordulásban. III. 312. — *nyelvedet* indítani. II. 124. ny. illy szókra bocsátod. II. 125. — nyelve bátorodék illyen feleletre. II. 328. nyelvének szóllása. II. 337. — az *nyelvet* függeszté. II. 295. ny. illy szókra fordittya. III. 372. — nyelvében Vlysses. I. 51. — nyelvére vesz. III. 61. — nyelvével meg-jelenteni. II. 63. — nyelveknek szava el-állásával. ajl. 5. — nyelvekre vétessék. III. 363. — sokféle népeknek nyelvei. I. 21.

Nyelveskedés: (az Echo) nyelv-
veskedésének. III. 108.

Nyer: Helenát magának mint
nyerte. I. 4. nyert volt egy
palástot. II. 294. — nyert
kardos. I. 30. nyerett praeda.
II. 262.

Nyereg: rayta nyerge. III.
401. — nyerget tének (lovaira).
II. 172. nyergeket. I. 70.

Nyereség (= zsákmány, praeda):
ny. s-sok praeda. I. 30. adó
s-ny. I. 31. ny. I. 62, 90,
143. II. 161. — nyereségre
fordúl. III. 12. — nyereségrül.
III. 244. — nyeresége. II. 38.
nyereségéről. III. 10. — várt
nyereségével Isten meg-áldgya.
III. 100. nyereségétül. III. 190.
nyereséggel fizet. III. 191. ny-
ségünkrül. III. 103, 131.

Nyereséges: Szerelem dolga
nem mind ny. III. 13.

Nyertes: III. 136, 199. —
nyertesnek. II. 253.

Nyertessen: I. 154, 202. II.
253.

Nyes: nyesik szoros uttyát.
III. 44.

Nyil (főnév): I. 190. II. 80.
— nylnak hatalmi. I. 204. —
nyilat ad. I. 146. ny. visel. II.
283. — nyila készen. I. 147.
— nyira metzett neve. I. 205.
— *nyilakot* válogat. I. 165.
ny. tart. I. 186. II. 243. —
nyila van az szerelemnek. I.
159. — *nylát* föl-vont idegében
tarttya. I. 195. ny. szívében
bocsáttya. I. 197. — nyílára.
II. 85. — Cupido nyilait rez-
zenté. II. 144.

Nyil, *nyilik*: 1. Sokszor nyil
az ablak. III. 270. — 2. nyilik
(az rósa). II. 133. — nyilnak
(virágok, rósák). II. 202. III.
284. — nyiló rósa. II. 328.

Nyilas (= vadász): II. 296.
Nyilás: ajaka nyilása. II. 337.
— haynali rósáknak nyilásakor.
III. 226.

Nyilván: Hogy ny. ne kelyen
dolga veszteségre. III. 12.

Nyit: *Nyittya* szabad uttyát.
III. 48. bús szivet örömmel ny.
III. 193. nyissuk jó folyamját
(dolgának). I. 126. — nyitott
utat. III. 264. — nyitva (a hir
háza). I. 20. nythadd (= nyit-
hatod) uttyait. II. 87. — nyit-
tatik szabad uttya. III. 85.

Nyolczvan: ny. (t. i. ember)
III. 113.

Nyom: egy nyomban járván.
I. 94.

Nyomakodik: I. 24. III. 292.
— nyomakodott. III. 174.

Nyomódik: II. 47. hogy
nyomodnának tolvajok után. III.
155.

Nyomorít: kit fogság ny. III.
223.

Nyomorog: nyomorgok. II.
49. — nyomorog búval. III.
194. ny. vlmiben. III. 217.

Nyomoruság: I. 183.

Nyomtat: nyomtatták (a
könyvet). czl. — nyomtatott
(= nyomtatott) nyoszolyája. III.
336.

Nyoszolya: nyoszolyámhoz.
II. 320. — hideg nyaszolyád. III.
368. — nyoszolyája. III. 336.

Nyugadalom: I. 169. II. 3.

— nyugodalmat nyútt. III. 199.
 — nincs nyugodalomban. II. 275. — nyugodalomra dőlt. I. 192. — nyugodalmodhoz jutcz. II. 232. — nincs nyugodalma. II. 31. III. 1, 268. — nyugodalmanak. I. 205. — Musám lát nyugadalmához. III. 417.

Nyugat: III. 25.

Nyughatalan: II. 33. III. 108.

Nyughatalankodik: ny. az nemes vér. I. 125. II. 32, 326. III. 24, 138. — nyughatalan-kottam. II. 297.

Nyughatalanság: az ny. lótfut. I. 182. — ny.-ot. III. 2. — ny.-gal. III. 270. — nyughatalansága. I. 204. m. III. 267.

Nyugodalmas: ny. jóra. II. 246. — hogy nyugodalmasabb lenne. III. 336.

Nyugovás: nyugovást találnak. III. 192.

Nyugosztal: nyugosztalnam. II. 194.

Nyugszik, nyukszik: I. 17, 123, 169. ny. ágyában. II. 143. nem ny. elméje. II. 275. ny. kedvére. III. 22. más ny. (= pihen). III. 40. — nyugosznak (az ökrök). I. 192. nem nyugodnak. III. 3. — nyugodni. II. 140, 353. III. 363. — *nyughatik*. I. 194. nem ny. az szíve alatt. I. 121. nem ny. az tűz W.-ben. II. 312. — nyugott szívet. I. 173.

Nyugta, nyukta: nyukta nincsen. II. 215. — nyugtát nem lehethvén. I. 112.

Nyugtat: nyuktatod magadot.

I. 202. — nyuktattya testét. III. 212. — együtt nyuktassa fejeket. III. 289. nyugtathassák magokat. I. 148.

Nyujtóz(ik): nyujtózson hoszszára. III. 59.

Nyul: ny. 12 öltre. III. 58. — nyula vlmihéz. II. 341. nyult széle. I. 36. — nyulhatott hozzá. II. 186.

Nyút (= nyujt): II. 219, 273. ny. nyugodalmat. III. 199. — *nyújtja*. III. 16. ny. (= adja) gonddal az jót. III. 193. — *nyulcsa* (= nyujtsa) éltét Isten. III. 416. — *nyúthat*. I. 106.

O.

Oda: oda van (=nincs az élők közt). I. 133. ha oda (t. i. van) az vár. III. 329. oda (helyhat.). II. 41, 51, 97, 185, 235. III. 159, 174, 291, 371. az oda menés. III. 118. oda fel. (= fent). III. 296. oda-is attamár. III. 329. oda rendel. III. 346.

Oh: oh mint vidulok! II. 73. Vigyázó szemeit oh mint nem jártattya! II. 347.

Ohajt (= suspirat, Moln. A.): I. 133. II. 66. 247. (Az sebzett szarvas) elbágyadván, o. kútfejeket. II. 296. o. segedelmet. III. 21. o.-is magához. III. 276. Kikből dücsöség gyön, azokat *ohaytlya*. I. 122. ezt o. Páris. III. 140. Sok kötött ellenség kezében ohajta. I. 50. ohajta. II. 317. *ohajtya* titkos szerelmében. II. 147. Megkedvelt személyét o. II. 347. vizet ohaj-

tonak. III. 188. — Nem ohajtanám ott Hybla édes mézét. II. 191. — Ohajtani fogja egyik az másikat. I. 148. — az dücsőség ohaytó haydaniság. ajl. 4. — *ohajtott* dolgának. I. 126. o. jóhoz. II. 221. o. hazáját. III. 47. o. lángjátúl. III. 144. o. part. III. 200. — *ohajtvá* szemlélem. II. 35. o. kívánja. II. 154. o. vár. III. 75. o. vigyázta. III. 265. — ohajtván. III. 20. — ohaytattya. III. 238.

Ohajtás: II. 124. ohajtástul. II. 180. ohajttással. II. 300. — szíves ohajtása. I. 118. ohajtasímrá. II. 298.

Ó, óv: Ójja magát irigyek mérgétül. II. 40.

Óhatatlan: Kiktül (= sokaság) ó. az alkalmatlanság. III. 345.

Ok: Nincs leg kisebb ok-is az kardoskodásra. III. 305. ok nélkül. ajl. 6. II. 91. III. 232. okot ne adgyon. III. 353. — mi okért? III. 273. illy okon. III. 257. — Oka lenni. II. 111. ez oka. III. 62. — *okát* kérdi. III. 62. o. meg-érted. II. 76. III. 279. o. tudakozza. III. 29. o. meg-tudgyák. III. 271. — okáért. II. 8. nem tudván okokat. III. 262.

Okos: o. Mária. I. 97. III. 385. o. fegyelemmel. II. 122. o. vitézkedés. III. 95. o. kormányos. III. 130. — okosnak kell lenni. II. 46.

Okosan (mindig ss-sel): I. 9. II. 53. III. 102.

Okosság: II. 121. Az o. talál

fogásokat. III. 30. — okosságúrul. III. 407. okosságával. III. 382.

Oktat: oktattyá. II. 123. m.

Oktatás: Jó válaszsztát várom jó oktatásomnak. II. 309.

Olaj: lobbantó olajt ha dőltenél tűzben. I. 104.

Oláh: Gyenge o. tánczot láboknak nem vontak. III. 164.

Oldal: (hegy)-oldalón. II. 250. III. 185. hegyek oldalán. II. 247. az meredekeknek oldalát. III. 185. egy oldalról másra. III. 334.

Olló: ollóját Lachesis fordítja. I. 82.

Oly, olly, olyan: olly szorgalmatos. ajl. 4. olly kedves. II. 13. olly bátran, mint II. 267. olly ezé, az mint az másiké. III. 5. nem olly mulatóságos. III. 16. oly palást. III. 30. oly izt csinált. III. 122. olly III. 36, 64, 71, 204, 208, 280, 332. olly volt itt az Vénus, mint. III. 360. ollynak tartottalak. III. 130. ollyak. III. 132. ollyakot. III. 247. ollyakhoz. I. 107. — *ollyan*, mint. I. 120. II. 17. o. személt, helt stb. II. 22, 183, 198, 286, 334. III. 53, 59. o. könnyen. III. 157. o. hogy. III. 206. — ollyannak. II. 165.

Olt: Az kit Cupido úgy ólta (t. i. szerelem tűzét). II. 7. az lobbant tüzet inkább óltotta. III. 168.

Olta: az ólta I. 29. II. 80.

Oltalom: az Cupido végyen oltalmában. II. 128.

Olthatatlan: o. láng. (t. i. szerelemé). II. 12.

Olvad: Idővel olvadnak jegek az vizekben. II. 202.

Olvas: olvassa levelét. II. 138, 216. olvasni fogja. II. 127.

Olvasás: talléroknak cseng az olvasása. II. 102. (talléroknak) csak olvasása is az szemnek multság. II. 103.

Ólom: (Cupido másik nyila) ólommal terhesült. I. 188.

Omlik: Gyenge épület az, mely hirtelen o. I. 39. rád omló hegyek. III. 197.

Onnét: I. 20, 71. II. 144, 171, 258, 353. III. 85.

Onoka (= Wess. F.). II. 329.

Ont: Kinek kel(l) ontani vétét? II. 110.

Ontás: (Péncz miatt sok) ártatlan vér ontás (esik). II. 109. nem szánnyák érte vérek ontásokat. III. 255.

Ónos: (Cupido) Az kit akar idegeníteni, Az ó. nyilakkal szokta rémiteni. I. 189.

Orcza: II. 135. Régi áru-
lója az o. az szűnek. II. 292.
Az o. czégére az belső dolgok-
nak. III. 382. — orczának. I.
172. orczát. II. 96. orczával.
I. 177. II. 124. orczákat. II.
10. III. 121. — orczája. II.
287, 327, 337. — *orczájá-
ban*: II. 133, 321. gyenge o.
rósák mosolygonok. II. 143.
orczáját. II. 146, 191. —
orczáján. II. 145. orczájárúl
rósákat szedne. II. 338. orczá-

jával. II. 286. — Orczái rósái
hervadnak. III. 26.

Ordinantia: o. vétele. I. 59.
m. ordinantiát. I. 58.

Ordít: orditson bár (t. i. a
szél). II. 230. ordítottak (a tótok).
III. 164.

Orr: O. külömbözteti az sza-
gos füveket. II. 16.

Ország: Jó hire s-nevével
egész o. tele. I. 44. országot.
I. 135. országnak. II. 323. —
ország-rontó hadak. I. 12. felső-
országok. I. 62. országokat fel-
dúl. II. 106. — sok *országgra*.
II. 304. az o. vigyáz. III. 416.
Országunk kis rongya-is tékoz-
latik. I. 27. nemes országunk-
nak fejedelmi. II. 304.

Orvos: ád az Isten orvost
nyavalyájának. III. 60.

Orvoslás: orvoslásra keres
füveket. II. 296.

Orvosság: Az beteg erszény-
nek igen jó orvosság (t. i. a
70 tallér). II. 103. az o. készüll.
III. 33.

Óra: 1. Az (ezüst) ó. s-az
levél reá bízatek. II. 177. egy
arany órát nyút kezében. II. 273.
keregded az ó. II. 274. tovább
ment az ó. II. 246. Kádas me-
gyen órástul. II. 180. — 2. (mint
idő): minden ó. folyta. II. 7.
Boldog az óra, melyben láthat-
talak. II. 298. az ó. el-érkezett.
III. 219. *órát* érni. II. 154. az ó.
számlállya. II. 276. fertály ó.-is.
II. 277. — órában I. 149.
óránként. I. 116, 204. II. 29.
fél óránál többet. III. 170. órára.
II. 269. III. 341. az hagyott

órával (= órakor) mennyenek fel. III. 206. — óráimot sirásban töltvén. III. 252. kevés óráit. III. 265. óránkra. III. 150.

Órácska: ezüst órácskát. II. 176, 214.

Óriás: Óriások dolga. I. 1. ó. harcza. II. 250.

Ostoba: ostobáb az másik (nyila C.-nak). I. 188.

Ostromol: ostromlya. I. 158. II. 160. ostromló szelek. I. 39.

Ostromlás: ostromlást tegyenek Murányon. I. 127.

Oszol: oszolnak erdőkre. III. 394.

Oszl: osztyák dolgát. II. 26. (Az háboru) gazdag értékeket szegénységre osztja. II. 96. osztana sebeket. III. 99. osztani. II. 17. m. osztotta. I. 176. osztatik. I. 166. III. 356.

Osztály: Lész egyenlő o. az sok gazdagságban. I. 83.

Osztán: II. 65, 122, 161.

Ott: I. 40, 84, 156. II. 11, 79, 88, 179, 190, 191, 213, 226, 288. III. 86, 134, 154, 177, 178, 202, 265, 269, 292, 300, 303, 366, 392, 395. — *oltan*: ajl. 6. I. 19, 93. III. 109, 152.

Otthon: (Wesselényi) Eözvegy életben van, de o. nem henyél. I. 46.

Ö.

Öböl: völgyek öblén. III. 104. bár kősziklák öblében férkezzél. I. 156.

Öcs: öcsémnek (= hugomnak). II. 211. eö(c)cse visel gondot.

II. 311. eötse (t. i. Éva). III. 60, 66, 67. eö(c)csének (t. i. Évának). III. 29, 323. ö(c)csét (= Évát). III. 324.

Ökör: Nyugosznak az ökrök holnapi járomra. I. 192. Járom alá haytyák az ö. nyakokat. II. 4.

Öl: 1. (két villám) Edgyik az másikkal ölben ereszkedik. II. 227. — 2. (= mérték): 12 öltre nyúl. III. 58. 12 ölig. III. 59.

Öldöz: Eöldöző harag. II. 44.

Ölelget: (Páris Helenát) ölelgeti. III. 136. (P. Helenát) kedven ölelgeté. III. 142.

Ölelgetés: Esik nyakok körül gyenge ö. I. 172.

Ölés: fürjek ölésében. I. 49.

Öltözet: öltözettedet. III. 331. — az fák *öltözete*. I. 173. (Lónak) nyerge s-minden egyéb ö. (= szerszáma). III. 401.

Öltözik: öltöznek gyászban. I. 83. öltezzél folyhókben. I. 156. öltözvén ruhájával. III. 310.

Öltöztet: (Az idő) Piros hajnal-szinben magát öltöztette. II. 1.

Önt: hova öntik mosdó vizét. II. 191. (Cupido) szerelem-gerjesztést *öntött* az edgyikben (t. i. nyilban). I. 187. vért-is ö. (= ontott) harczon. II. 45.

Ördög: Mint ha az Árgilus ördögi vínának. II. 249.

Öreg, örög: *öreg* őseidnek. II. 302. Ki hallott illy próbát bár ö. (t. i. ember) esztül? III. 286. Éva ö. Aszszonyával. III. 327. örög Aszszonyával. III. 343. eörög Aszszonyátul,

Aszszonnak. III. 325, 336. — örögbik (= az idős) Mária. I. 77.

Örök: ö. emlékezet. ajl. 5, (kétszer) és 7. ö. hirt s-szép nevet. II. 323. ö. krónika. III. 281.

Örökké: ajl. 6. III. 363.

Örökös: ö. hal(l)gató. ajl. 5. ö. Vra Murán Várának. ajl. 3. emlékezetének ö. meg-maradása. ajl. 4. ö. nevünköt. III. 227. ö. bötükkal. III. 400.

Örökség: övé volt ez az ö. II. 95. (A király W.-nek) sajátul adgya Murány örökségét. III. 390.

Öröm: I. 23, 168. ö. virad az gyászbul. I. 199. örömet érjenek. II. 152. örömben. II. 202. III. 217. — *örömré* fordula. II. 300. ö. vál. III. 228. ö. emelték. III. 361. örömmel. II. 162, 169. — vagyon békeséges öröme. II. 29. örömet mutattya. II. 271. várt örömevel szívét nyittya. III. 193. örömben. II. 153. örömömré. II. 190.

Örömet: I. 89, 110. II. 150, 164, 269, 312, 338. III. 64, 89, 99, 209, 353.

Örül: örüll (vmin és vminek). I. 24. II. 168, 216, 332. III. 301, 389. — *örüli* az nem várt alkalmatosságot. I. 203. — örülnek. II. 5. III. 183, 198. — (C.) örüle praedájának. II. 145. örülének. III. 175. örülének. III. 306. — örülly. II. 203.

Örvendez: ö. hír. I. 103. II. 334. Eö. (= örvendező) Délos. II. 286.

Örvendez: ö. az szű-is. III. 234.

Öriz: (az arany gyapjut) rettenetes állatok őrizték. I. 141. őrizi vala Isten. II. 179. — csatlósival őket őriszteti. III. 258. — Az jó Isten vala, melytül őrizteték. II. 177.

Őrizet: őrizetet rendel. III. 346.

Őrző: (Moln. Alb.-nél: őriző = custos): az *őrzők* (t. i. a pásztorok). III. 152. az ő. (t. i. a rabok őrei) kardokat forgatnak. III. 261. az őrzők miatt. I. 143. az (vár-)őrzőköt. III. 283.

Ős, ős: öreg őseidnek tekénted sorsokot. II. 303. Eösetül vett neve. III. 94.

Ősi: Eösi gazdag értékével. I. 139.

Ösmér: ösmérem szívét. III. 133. nem *ösmér:* II. 56. Eö. sok hideget. III. 7. *ösméri.* III. 312. ösméri-e? u. o. ö. nagy érdemességét. III. 390. ösmérik. II. 268. — ösmért sok veszélyt. III. 143. nem ösmerte. I. 138. ösmérnélek. II. 76. — ösmérni. II. 54, 274, 350. ösmérvén. III. 382. — halált nem ösmérő krónikák, emlékezet. ajl. 5. III. 391. — *ösmerteti* fül az zen-géseket. II. 16. Hideg ö. meleg kedvességét. III. 238. ösmértetik jelekbül. III. 364. ösmértették az jókot s-gonoszokot. III. 362. Nagyságtok cselekedete ösmértessék. ajl. 6.

Ösméretlen: II. 31. Eösméretlen. II. 58, 69, 126, 298. ösméretlenül. II. 9.

Ösméretlenség: II. 70. Eös-méretlenséged nem remélt írását vettem. II. 149.

Ösméretség: ösmeretségben. III. 139. ösmeretségre vett. I. 136. ösméretségek van. II. 50.

Ösztön: Reménség s-szerelem olly ö. s-ingerlés. III. 208.

Öszveesküszik: ö(s)zve is esküttek. II. 242.

Öszvefűlik: (Moln. Alb.-nél nincs meg): Vállát érdegelvén öszvefűlt hajával. I. 177.

Öszvegyül: Sok öszve-gyült Medvét felettek látának. II. 249.

Öszvejut: öszve így jutának. III. 379.

Öszveromlik: I. 39.

Öszverothaszt: Sok derekal(y)t s-párnát öszve-rothasztottak (ti i. a gondatlan cselédek). III. 63.

Öszveszed: II. 68. öszve-szette. I. 178. Eösze-szedvén. II. 169.

Öszvetép: Roppant városokat s-varakot öszve-tép (t. i. a sze-rem). I. 158.

Öszvever: Sok bojtortványos gazt az Tél öszve-vert. I. 175.

Öszít: hajak-öszítő üdök. III. 27.

Öt: Mint ött vagy hat százig népét szaporitja. III. 88.

Ötöd: Negyednek s-ötödnek (= -iknek) azont cselekedgyék. III. 284.

Ötször: Eötször merült s-ötször gyöt(t) keletre (t. i. a nap). II. 171.

Ötvös: Mint ö. az próbált aranyak szépségét. III. 390.

Övez: övezné magához kard-sziját. III. 287.

Özvegy: ö. életben van. I. 46. ö. kenyérrel él. I. 133. ö. gerlicze. II. 81. ö. szivek. II. 152. III. 368. ö. fészek. II. 194. ö. palást. II. 298. ö. nyoszolyámhoz. II. 320. ö. madár. II. 332. III. 75.

Özvegyen: ö. (marad). I. 80.

Özvegyül: ö. élsz te-is. II. 77.

Özvegyi: ö. voltából. I. 81. ö. voltomnak. II. 78.

Özvegység: II. 95. özvegységet visel. II. 126.

Ó: II. 155. III. 159, 359, (kétszer), 360. — ötet. I. 138, 146. II. 347. III. 298, 307. — ök. II. 324, 329. III. 158, 163, 183, 252. — öket. III. 100, 249. — ököt. III. 168, 258, 301. — övé. I. 137. II. 95.

P.

Pad: majd p. alá hul(l)t az régi méltóság. I. 37. — az *padra* (= padlásra) hordatnám, hordatott. III. 64, 70. az p. tolatya. III. 68.

Palást: 1. palástot. II. 294, 295. — palástya. III. 340. palástomon. II. 298. — 2. palást(t)al földni az dolgokat. III. 30.

Palástol: palástolt titok. III. 41.

Pallos: I. 57. — pallost ragad. III. 161. pallosát ki-rántotta. III. 168.

Pálya: II. 183. — el-kezdett pályáját. III. 285. pályája után. I. 109. — veszedelmes pályák az tengerek. III. 196.

Pálya-futás: eresztette lábát pályá-futásához. III. 278.

Pap: III. 386. papot hivatanak. III. 379. az papok. I. 96. III. 81.

Papucs: kö(n)nyű papocscsával. III. 310.

Parancsol: parancsolom. III. 254. — parancsolt. I. 81. — te fogsz parancsolni. II. 309.

Parancsolat: parancsolattát. III. 376. — parancsolattábul. II. 98. — parancsolattára. II. 106.

Paraszt: 1. *melléknévként*: p. fejek. III. 167. nem p. özvegység. II. 95. *paraszi* voltakbúl. II. 305. — *paraszt* zendület. III. 162. — 2. *főnévként*: az *parasztok* előtt. III. 155. p. között. III. 163.

Paripa: paripáját-is. II. 277. — paripáit. II. 204.

Part: III. 199. az parthoz jut. II. 289. III. 199. partra. I. 201. III. 152. ohaytott partyára verekedik. III. 200. — parton. III. 171. tenger partyát járta. III. 265. — part felé. II. 169. — tenger-parttul. III. 197.

Pár: 1. pár-luggal az fejek melekszik. III. 40. — 2. pár pistolt véssen magához. III. 264.

Pára: páraja. II. 259.

Párna: párnát. III. 63. párnákban dugatott. III. 70.

Párt: I. 151. Rákóczi partya. I. 53. R. *partyára* hajlának. I. 97. R. p. köteles. II. 311. R. partya után hajlott. III. 349. R. partyátul. III. 350.

Pártolás: pártolást követnénk. II. 306.

Pártoltság: Ha szenn(y)esíti is az többit az pártoltság (= pártosság). II. 307.

Pártütés: I. 38. párt-ütések. I. 26.

Pásit: I. 171. II. 294. — az pásiton III. 135.

Pásztor: I. 161. II. 3. III. 369, 370, 371, 372. — pásztor. III. 373.

Patak: patakbul. III. 170. — patakhöz. II. 281.

Pattan: pattanó félben volt puskája. III. 204.

Pattanás (= puska-lövés): III. 160.

Patvor: p. vigye kulcsát. III. 329.

Pátens-levél: p. levelekkel. I. 87.

Pecset: pecsétet vet. II. 176. — hitelesek lettek rá-tett pecsétével. I. 88.

Pecsétel: pecsételt órástul. II. 180.

Pedig: ajl. 6. I. 78, 127, 187. II. 26, 55, 78, 238, 239, 283. III. 64, 105, 196, 250, 303, 396. — pediglen. III. 350.

Péllda: I. 52. *példája* ez legyen. III. 96. bő p. ennek W. III. 201. W. előttünk az tükör. III. 397. — példájul athatod. II. 316.

Penna: pennát fog. II. 49, 62, 65, 148, 176. — pennám. ajl. 6. pennámmal. u. o. — pennája. II. 66, 68.

Peng: Az vigasságnak kezén musika peng. I. 171.

Péntek: p. napját. III. 361. pénteken történek M. meg-vétele. III. 357.

PéNZ: II. 20, 105, 107. az p. nagy királyné. II. 104. — az pénznek ereje. II. 104. az p. nagy hatalma. II. 106. — PéNZért mind jót s-gonoszt szaporán mivelnek. II. 107. pénz miat(t). II. 109. — pénztül. III. 190. — *hó-péNZ*. III. 356. — Halálnak *sarczoló-pénzt* ha fizethetnél. III. 216.

Perczen: az óra p. II. 215.

Perecz: hajából vert pereczéhez nyula. II. 341. — ez attam perecz. II. 343.

Pihen: pihenvén meg-indul. III. 187.

Pihenet: pihenetet véssen. II. 217.

Pihenés: adgy pihenést kedvednek. II. 353. pihenést vegyenek (= pihenjenek). III. 178. — nehéz pihenéssel veszi lélegzetét. III. 186.

Pillantás: ásitó pillantást az szem férre tén. II. 3. — pillantásig-is. II. 31.

Pironkodik: félénk szókkal p. III. 124. Szégyen pironkodni ilyen beszédekkel. III. 132.

Piros: (Az üdő) piros hajnal-szinben magát öltöztette. II. 1. p. haynal előtt. II. 190. — pirost, feirt stb. II. 134.

Pirosodik: pirossodék mint az nyiló rósa. II. 328. személyében, mint tűz pirossodott. II. 60.

Pirul: izzadot(t), pirult, félt. II. 62.

Pirulás: ereszkedik gyengébb pirulásban (= elpirult). II. 133.

Pistoly: Véssen egy fel-tekert pár pistolyt magához. III. 264.

Pisztráng: pisztrángos víz. II. 218.

Poétai: p. költeményekkel-is (= költött dolgokkal) szaporítottam írásimot. ajl. 6.

Pogány: W. sok pogánt (= törököt) hajta. I. 50. sok p. vaddal van teli. III. 92.

Pohit (= puhít): azzal pohanám özvegy fészkemet. II. 194.

Pokol: Hercules az poklot fel-törte. I. 5. — majd pokolban jajgat. I. 180.

Polyhák: polyhákját ki-rántya s-készül, hogy le-lövi (t. i. a vártást). III. 211.

Por: 1. mint porából Phoenix, életre kel. ajl. 5. II. 198. (PéNZért) bokrétás süvegek rút porban hevernek. II. 108. — 2. Nem fél (Murány vára), hogy alája ádot(t) por (= puska-por) roncsa. I. 74.

Porkoláb (= castellanus, Moln. A.): III. 324, 328, 329. — porkolábnak. III. 315, 337. — porkoláb után. III. 320. — porkolábert küld. III. 322.

Porkolábság: porkolábságának tisztét viseli. I. 96.

Pór (= paraszt): valami *pórok*. II. 276. az p.-is meg-csendesülének. III. 156. — az *pórok* barmára. III. 152. — p. praedájává. III. 225.

Pórság: az p. csendesült. III. 173.

Posdul: posdula testében. II. 228.

Posog: p. orczájában. II. 321.

Practika: p. s-fortély. II. 272. — practikáját vetem. I. 102. — az practikában böles az világ. I. 151. — practikáját hánnya. III. 47. — practikájokat. III. 41. *Practikás*: p. fejtül Vlyssesnek. III. 35.

Praeda, préda: I. 30, 46. II. 109. — praedának. III. 114. praedájának Cupido örüle. II. 145. — praedájára lesz. II. 25. praedájává lenni. III. 225. praedájokkal. II. 262. — praedái. I. 130.

Praedál, prédál: I. 29. III. 166. — prédálnának. III. 155. — praedáló tűz. I. 160. — praedáltatik. I. 13.

Próba: vitézi p. III. 18. az próba-leső vitéz. III. 17. — próbát tégyen. III. 76, 286. — (W.) egeket érdemel gyakor próbájáért. I. 48. — minden próbára kész. I. 206. p. születtek. II. 242. p. kell venni az aranyat. II. 42. — (vitézi) próbák. I. 46. — próbákot. II. 232. — első próbája. II. 161. Judit próbáját-is. III. 398. próbájára veszi. III. 8, 200. — készül próbájához. III. 79, 248, 264. Jásonnak próbáit. I. 2.

Próbál (= harczol): I. 57. — *próbállya* (= próbára teszi) erejét. I. 111. Szerencse s-az üdő az uj kezdeteket p. leginkáb. II. 160. Az szerencse p. (t. i. őt). II. 248. — félelem s-rémítés próbállyák. III. 196. — próbálnak. III. 89. — próbálnak. II. 262. — próbálni. III. 6. próbálnok (= -niok) kell. III.

115. — *próbált* dolog. I. 60. p. sereg. III. 116. p. vitézek. III. 167. p. fiai hadakozó Mársnak (= vitéz katonák). III. 203. — p. aranyinak szépsége. III. 390. *Puha*: p. élet. III. 6.

Purgatio: p. sem kell. III. 318. *Puska*: *puskát* ragad. III. 159. az p. le-teszi. III. 160. — *puskája*. III. 204. *puskáját*. III. 82. p. W. mellyének tartván. III. 154. — *puskával*. III. 299. — *apró puskák* ropognak. III. 104. *Puskás*: kötelet hánnak az p. kezekre. III. 84.

Pusztá: p. erdőkön. II. 332. *Pusztaság*: ez hely rettentő p. I. 183.

Pusztítás: (pénnz miatt) sok p. esik.

Pusztul: p. (az mezőség). I. 13. *Pinkösdí*: (A rósák) gyengén nyilnak p. üdőknel. III. 234. (Mária) orczája p. rósáknak szálása. II. 337.

Q.

Quártély: *quártélybul* győnek. II. 263.

R.

Rab: rabbá tesz. II. 316. raboknak száma. III. 261. rabom vagy, II. 313.

Rabolás: rabolást tegyenek (= raboljanak). III. 179.

Rabság: kemény r. II. 96. szomorú rabságra vinnék. III. 41.

Rabságos: r. inség. III. 45.

Ragad: r. *puskát*. III. 159. r. gyertyát. III. 338. Az hová szánta volt, oda nem ragada

(t. i. csókja). II. 340. ki mit ragathat. III. 163. az láng fennyen ragattatik. I. 121. nyakon ragattatta. III. 257.

Ragadóvány: Az szerencse az mit hoz vagy lépének akaszt ragadóványára. II. 25.

Ragaszt: magára s-fára ragasztva (Daedalus a szárnyakat). III. 49.

Rábiz: Vénus készül rábizott dolgához. I. 165.

Ráfog: rá-fogja, hogy. III. 257.

Rág: az harag rágja az ajakát. I. 181. férgek rájgák. III. 395.

Ragyog: r. az ezüst tallér. II. 102. *Ragyagó* falára tegzét függesztette (t. i. Cupido). I. 186. (Mária) Magával viseli r. szépségét. II. 285.

Ragyogás: (Az Adamás-kő) Kedvesb ragyagást ad gyűrő szépségének. I. 66. Igy jut az arany-is az szép ragyagáshoz. III. 295.

Rajta: Kévánom az Vrnak raytad bő áldását. II. 149. maga (W.) — Hector *rajta* (t. i. lován). I. 50. nyugosztanám r. testemet. II. 194. mennyi bút az gond r. tehet. III. 218. r. mosolyodgyál. III. 332. r. nyerge. III. 401. Szép magaviselést ha r. szemlélnék. III. 408. — rajtunk lesz az tótság. III. 223.

Rajzás: az méheknek rajzása. I. 21.

Rajzolás: Gyenge rajzolással illy nevet tén (t. i. a nyilra). I. 190.

Rak: léppel ágakot r. II. 24. Kit elődben rakott sok hódult nemzetség. I. 31. — *rakott* szerek. I. 87. r. hintó. I. 91. tövissel r. I. 175. — rakva. III. 36. — (Murány) bástyáit ez s-az-is rakatta. I. 75.

Rakás: rakása talléroknak. II. 102.

Rákos: r. víz. II. 218.

Ráköt: rá-kötötte magát. II. 270.

Ráncz: ránczokban vette az homlokát. I. 178.

Rángat: rángattyák. III. 298.

Ránt: rántom kardom. III. 314. férre rántom magam. II. 79. (Az ellenség) majd ránt nyakadban siralmas inséget. I. 32. palástyát nyaka közzé rántya. III. 340. kardot rántnak. III. 203. — fegyvert rántana. III. 99. kardokat rántani. III. 255.

Ráomol: rád omló hegyek. III. 197.

Ráró (= avis ex genere aquilarum, Herodius, Moln. A.): (Wesselényi) tekintete r. I. 52. (Fekete Lászlónál) nem vigyázó az tanult r.-is. III. 94.

Rárohan: rájok rohanának. III. 158.

Rátalál: III. 275. rád talál. III. 228. rá-találóknak. I. 88.

Rátesz: Hitelesek lettek (t. i. a pátenslevelek) rá-tett pecsétével. I. 88.

Ravasz: r. vad. II. 254.

Ravaszság: ravasz(s)ágot. II. 137.

Ráviz: Titkos álnoksággal sok rá szokot(t) vinni (= rá-szedni). III. 182.

Rázendül: az sok tótság rájok zendülének. III. 154.

Rázkodik: rázkodván az madár. III. 260.

Reábiz: reád bizzuk. I. 67.

Reáereszkedik: reá ereszkedett. I. 142.

Reáér: Végre egy közülök, hogy reá érének (= midőn a sor reá került a szólásban). I. 129.

Reáigyekezik: Vénus Márssal együt(t) reád igyekezik. I. 155.

Reámér: reám szerelmedet mérted. II. 76.

Reátalál: az követre reátalálának. III. 181, 260.

Reáút: hogy reá-üssenek az rakott hintókra. I. 91.

Reggeli: Kiknek nem kell többé az r. leves (= meghaltak). I. 63. r. szellő. II. 1.

Régen: I. 17, 32, 36, 46, 48. II. 70, 184, 253. III. 19, 106, 230, 289, 316, 344, 362, 387. — *régenten*. I. 75.

Régi: r. üdők. ajl. 4. r. versek. ajl. 6. I. 28. r. szépséged. I. 28. r. méltóság. I. 37. r. hir. II. 108. III. 132. r. kétséget. II. 170. r. kódok. II. 199. Régi árulója az orca az szűnek. II. 292. r. dolgok. II. 303. r. szövetség. III. 4. r. szolgálja. III. 81, 86. r. vitéz vala. III. 117. r. ember. III. 355. — az régiek (t. i. emberek). ajl. 6. I. 29. III. 230.

Régiség: az r. (= r. történetek, mythologia). III. 4, 357.

Rekeszt: (levelét) Rekeszti egy db. spanyol viaszszában. II. 90.

Fekete az viasz, mellyben *rekesztette*. II. 91. Az régi kétséget távul r. II. 170.

Rekkenés: R. kellett szellők frissességét. III. 238.

Remél, remél: reméllek jó véget. III. 250. reméllem. II. 35. remél. II. 239. remélik. III. 270. reméllyed. I. 202. reméltem. III. 130. reméllettel. III. 222. Meg-adgya az Isten, az mit reméllettél. III. 240. mások sem reméltek. II. 44. — *reménlet(t)* háború. I. 17. *remélt* irás. II. 149. nem r. késedelem. II. 245. nem r. fortélt cselekedet. III. 145. r. szabattság. III. 280. reméllet(t) dolog. III. 1. r. veszély. III. 14, 196. jóra r. nap. III. 123. r. hűséget. III. 150. r. zörgést. III. 272. r. tárdgyához. III. 278. — remélvén. III. 82. — remélhetik. III. 189.

Reméllés: Mikor kedves jórul vagy az r., Nehéznek sem tetszik az munka-viselés. III. 208.

Reménség: II. 161, 231, 241. III. 188, 208, 210. nagy r. telé szívét. II. 220. jó r. jele. II. 273. r.-nevelő hir. II. 173. *reménséget* vészen. II. 74. III. 74, 190. jó r. vár tőled. II. 126. jó r. lát. III. 244. — *reménségeket* nevel. III. 358. Nagy r. szivekben szerzének. III. 388. — jó *reménségben* van. III. 79, 139, 228. — *reménséggel*: II. 351. III. 6, 78. jó r. kezd lenni. II. 141. r. bétölti szivedet. II. 203. jó r. van. III. 248. — reménségért. III.

207, 209. — reménségre kele.
II. 165. — *reménsége* bé nem
telik. II. 274. r. lesz. III. 10.
reménségek telik. III. 271.

Reménséges: r. zöld szín. II.
167.

Remény: *reménye* szívnek.
I. 55. r. te vagy, II. 330. —
szivem *reményét* tölcse jóval.
II. 88. Sok szű csalatik ott,
hol veti reményét. II. 179. —
reményemért. II. 319.

Rémít: rémiti sok veszély.
III. 14. rémitenek habok (ten-
geren). III. 197. rémitett. II. 70.
rémitne félelem. III. 105. rémi-
tenél. III. 131. — rémitvén.
III. 143. rémiteni. I. 189.

Rémítés: II. 248. III. 196,
200. W.-t sok r. suytlya. III.
193. — rémitések. III. 44, 201.

Rémül: r. szive. I. 87.

Rémülés: (sereg) rémulése.
III. 101. m. — rémuléssel. III.
342.

Rend: r. szerént. I. 1. II. 205.
— *rendre* (= sorban) kérde-
nének. I. 129. két r. osztatik.
I. 166. illyen r. fűzi (t. i. gon-
dolatait). II. 68. r. üvöltének
(t. i. a vártások). III. 257. —
szép rend(d)el. III. 403. — ren-
deket szab. I. 58. uri rendekre
mehet. II. 107. — *rendi* sze-
rént. I. 71. szokott r. II. 342.
annak r. ellen. III. 17. rendit.
II. 23. rendihez szabott ideje.
III. 384. — jó *rendü* strása.
III. 178. illy r. levelét. II.
216.

Rendel: rendeled. II. 88. oda
rendell. III. 346. rendeli. II. 333.

rendelik uttyokot. III. 50. —
rendeled módokot. III. 357. *ren-
delé*. I. 71. II. 129, 220. —
rendeltem. II. 214. rendelte. III.
180, 299, 378. rendeltük. I.
132. — *rendellyenek* strását. III.
178. rendelték napot vlminek.
III. 267. — *rendelt* üdő. III. 2. r.
hely. II. 222. m. jól r. mód-
gyárul. III. 407.

Rendelés: Istenek rendelésé-
bül. II. 21. I. rendelésekébül.
III. 364.

Rendes: r. őrizet. III. 346.

Rendesen: III. 96.

Rendül: *rendülnek* (= meg-
r.) az hajók. III. 198.

Reng: r. az gyenge pásit. I.
171. r. az ég. II. 233. *reng-
nek* az hegyek. II. 224. r. az
árboczfák. III. 197. — *rengő*
vitorláit. III. 142.

Repes: repesnék. II. 190.

Repül: r. az sas. II. 252.
repülnek az gyors üdők. I. 12.
repüle egekben. II. 145. r. hire-
is. II. 171. repüllön. I. 123. —
égben repülni. II. 36. repülvén.
ajl. 6. repülő szárnyok. I. 108.
— repülhetett. II. 185. — szép
hireket világ szerete szerént repül-
tetik (= szárnyra eresztik). ajl. 4.

Repülés: (a puszka golyóbisá)
gyars repülésében egy szegény
Aszszonnak akad az mellyében.
III. 83.

Rest: Az meg-felelésre r. én
sem lehettem. II. 207. Illy ohaj-
tott jóhoz r. nem-is lehetett. II.
221. (Az bú) Az test serény-
ségét rest(t)é s-erőtlenne (tészi).
III. 28.

Rés: résen tarttya fülét. II. 155. — (Nézi) szabadulására hol lenne réseket. III. 46.

Reszket: r. az testében. I. 181. reszketve. II. 62.

Reszketés: reszketéssel vár. III. 262.

Rész: minden r. szögleti. I. 20. több r. Históriaim. I. 207. Egy r. Máriával vár felé menének, más r. sietének. II. 346. — minden résznek. III. 335. az ellenkező részt. III. 285. részre. III. 3. nagyobb részül. ajl. 6. — Murányi Vénusnak I., II., III. része (= éneke): 8., 43., 102. lap. — világ négy része. I. 60. éjjel sincsen r. álmaiban. I. 113. minden szöglet részit. I. 141. — királyunk részére. II. 308. III. 354. részéről. III. 283. — minden dolgod kívánt *részen* (lesz). I. 198. II. 74. az falt méri néhány r. III. 56.

Részesül: R. mind három (lány) Muránban. I. 83. — részesülhetnek örömeiben. II. 21.

Retteg: ha én nem rettegek. III. 76. *retteg* s-fél. I. 85. r. szive. I. 86. III. 190. r. nehéz mi voltátul. II. 117. III. 42. r. az szállásban. III. 312. r., hogy ne. III. 353. rettegi esestét. III. 186. — rettegve. II. 225.

Rettegés: III. 303. rettegése. II. 116. m.

Retten: I. 88. rettenvén. I. 196.

Rettenetes: r. állatok. I. 141.

Rettentő: r. pusztaság. I. 183.

Rét: Az szomszéd réteknél tovább ne mennyenek. III. 178.

Rezzetés: r. (= ijedség) nélkül. III. 202. Ha mi rezzetése (= zendülése) történnék (t. i. a foglyoknak). III. 261.

Rezzent: (Cupido) rezzenté nyilait. I. 144.

Réz: I. 60. (Az félsz) rozszet is cytet. III. 319.

Rikoltás: rikoltással győnek. II. 263. rikoltások az ézig mehetett. III. 162.

Ritkán: II. 189. III. 8.

Rivad: rivadnak szavai. III. 326.

Rivadás: rivadások lének. II. 261.

Rivogat: kezdi rivogatni (= szidni). III. 371.

Rohan: r. az sokaság. III. 84. rohannak az szelek. II. 223. rájuk rohanának. III. 158. ellemek rohantak. III. 164.

Rohanás: Egyben-rohanások kit elől-vehetett. III. 162.

Róka: r. most az világ. I. 151.

Róla: rósát nevelt róla. III. 233.

Romlás: végső *romlást* vár. I. 127. végső r. tettek. I. 130.

Romol: romolhat M. vára. III. 393.

Romlottság: lesz dolgunk r. (= romlás, pusztulás). III. 223.

Rongy: Országunk maratt kis rongya-is (= felföld) tékozlatik. I. 27. Az fekete gyász czondorlot(t) rondgyával. I. 177.

Ront: rontasz. III. 131. ronttyák az fákat. II. 250. rontotta

az ellen-állókat. III. 93. rontsa. I. 74.

Ropog: áldgyuk, puskák ropognak. III. 104.

Ropogás: Az szörnyü ég-ropogást félik. II. 225.

Roppant: r. városok. I. 158.

Rossz: ros szándék. II. 178. r. ember. II. 213. r. végezés. III. 215. r. emberség. III. 317. r. rezet. III. 319. — roszszul. III. 257.

Rothad: Nagyságtok rothadandó teste. alj. 5. — Gyakran gyenge szép szűz (jut) rothat vének. II. 26.

Rosda (= roztsda): fényét r. nem szennyesítheti. III. 400.

Rósa (= rózsá): 1. Az r.-is Tövis között virágozik. I. 40. mint kertekben r. II. 133. nyíló r. II. 328. Az r. kedves mindeneknél. III. 234. szép r. III. 239. — *rósát* nevelt. III. 233, 235. r. visel Vénus. III. 232. az r. jelül vette. u. o. Annak kiváltképen okosnak kel(l) lenni, Ki Vénus kertébül akar r. venni. II. 46. — Vénus-is vér által jutott az rósához. III. 236. — Mint rósák, nincsen sebz virág az kertekben. III. 234. haynali rósáknak nyílásakor. III. 226. — Trágyált ágyak vannak egyvelült *rósákkal*. I. 169. — 2. (= átv. ért.): (Az hajnal) szép arany hajait r. hintette. II. 1. hajnal rósái. II. 204. Az sok tövis után rósát erdemlettél. III. 240. rósák mosolygonak orczájában. II. 143. rósákat szedne orczájárul. II. 338. —

Ugyan sok tövisen jutcz, Ferencz, rósához (= Máriához). III. 295. szemérem rósáját az kik viseltek. II. 136. orczái rósái hervadnak. III. 26.

Rósás (= rózsás): munkáját r. utnak tarttya. I. 122.

Rög: éles rögöktül. II. 199.

Rögös: Nehéz s-r. az böcsület úttya. I. 109.

Rögösség: Nem nyu(j)that semmi ut olyan rögösséget, Az mellyen (akarat) nem vehet győzedelmességet. I. 106.

Röjt (= rejt): Inkáb kősziklákban röytné egész testét. III. 214. — *röyött* szándék. III. 279. r. titok. III. 256.

Röjtözik (= rejtezik): nincs hova röjtözzél. I. 156.

Röpül: (Cupido) röpüllő szárnyait szelleknek eresztvén. I. 191. (L. még: *repül*.)

Rövid: r. volna csak egy (t. i. létra). III. 71. Meg-hágja r. nap (Murány) nagy meredekségét. I. 145.

Rövidség: (Tudgyátok) Atyámfiatultvet(t) rövidségemet. III. 251.

Rug: délcegz erkölcsök mihelt férre rugott. I. 35.

Rugaszkodik: máshoz r. II. 326.

Rugás: Pegasusnak men(n)yt irnak rugásárul. III. 404.

Ruha: ruhája. III. 336. ruháját felvenni. III. 337. ruhájával öltözvén. III. 310.

Ruhállan: r. testére. III. 339.

Rút: r. ábrázat. II. 20, 107. r. porban hever. II. 108. r. (égi) háboru. II. 222. r. havasok.

III. 101, 113. r. bőrrrel. III. 121. r. zápor-essőben. III. 166. r. felleget. III. 169. r. ködök. III. 280. r. búz. III. 318. — nincs neheze s-rútya. I. 109. — rúttá válnak. III. 192. szépeket az ruttul különben számlállyam. II. 13.

Rútul: r. praedál. I. 29. r. emésztették. I. 141. r. veszti vala. II. 179.

Rutít: Ne rutitcson téged az hálodatlanság. II. 307.

S.

Saját: maga saját vére. III. 233. sajátul adgya. III. 390. sajátod gyalánt. II. 331.

Sajnál: saynállya II. 277. szivekben sajnállják. I. 90.

Sákmán = l. *zsákmány* alatt.

Sarczol: Halálnak sarczoló pénzt ha fizethetnél. III. 216.

Sarok: Hány felé vetett már az szerencse sarkán. I. 28.

Sár: Apró lábaimra sárját függesz)teném. II. 192.

Sárga: s. halovánság. II. 134. s. viasz. II. 163, 167. az s. bolond szín. II. 163. az s. szín. II. 165.

Sárkány: iszonyu s. I. 142. — hydra-sárkánnyal. II. 253.

Sas: mint s. az Darvakot. (t. i. hajtja). I. 50. mint az vidám s. az ég-zengésekben. II. 252. (Szerelem Jupitert) sassá változtatta. I. 161.

Saskeselyű: s.-k. módon. I. 120. Mint az sas-keselő mikor naphoz járúl. II. 338.

Sátor: Az hives árnyékok, mint sátorok, ál(l)nak. I. 168.

Sava: Tetczet(t) java s-sava egyaránt kedvednek. I. 61.

Savanyu: s. iz nélkül édest nem tuthatni. I. 59.

Seb: 1. ez a' s. II. 81. halálos nem léssen ez sebed. I. 198. *sebet* tézsen. I. 147. sok s. viselvén. III. 126. több (több) seb fűzetvén testére. II. 259. Sebet vesz. I. 190. III. 161. — sebbel ártnak. III. 203. — *sebeket* ejt. II. 296. s. osztana. III. 99. mély s. csabdos. II. 258. sebektül, II. 257. — 2. szűbéli sebemben. II. 80, 297. az sebt jajgatom. II. 79. sziv-sebének hasznosab. II. 334. minapi (szív)-sebéhez. II. 327.

Sebes: s. folyás. II. 158. s. menykő. III. 166. s. zugás. II. 223. — Szögez(z) sebesb sugárt eddig nőt(t) szárnyadhoz. I. 65.

Sebesen: II. 80, 251.

Sebesedik: szokott színében (az szemérmes orca) már-is sebesedett. II. 135.

Sebesít: sebesítették szive. I. 195. m.

Sebesül: (Cupido nyilának) hatható hegyétül sok' szive sebesült. I. 188.

Sebhet (= vulnerat, sauciat, Moln. Alb.): Mellyek (t. i. testvéreitől szenvedett rövidségek) éles törként sebhettek szivemet. III. 251. Wesselénit Cupido *sebhetvén* (= megsebesítvén). I. 9. Cupidótul érted s. szivemben. II. 297.

Segedelem: I. 11. segedelmet ohajt. III. 21. várt segedelmet el-hozza Isten. III. 253. szerelem és vitesség segedelme által. ajl. 7. nemzetednek segedelmi. II. 304.

Segéd (= segítség): Márs volt segéde. III. 359. segédet kér tőlünk. I. 125. — irásomnak *segédével*. II. 64. létra s. felgyöhet. III. 72.

Segél: ugy segélyen az Márs. II. 114.

Segít: Meg-szabadulására csak Isten segíti. III. 14. Egeket emelni Athlast *segítette* (t. i. Hercules). I. 5. M.-t dolgában s. III. 73. Isten s. III. 299. — segítse az Isten. II. 77. segítsen az Isten. II. 215. segitenél. III. 131. — segitvén dolgában. I. 149.

Segítség: I. 119. m. segítség. I. 143. M. V. s-az Isten lévő segítség. II. 351. — segítségül híván. III. 79. — nincs egyéb *segítsége*. III. 38. Vénus volt s. III. 148.

Sem—sem: ajl. 4. III. 297.

Semmi: alj. 4, 5. I. 19. s. jót. I. 38, 180. s. út. I. 106, 182. s. eszköz. I. 168. s. inség. I. 173. s. szű-vajadás. I. 174. s. közöm hozzá. II. 56, 283. s. követével. II. 63. s. akadál. II. 88. s. practika. II. 272. s. veszedelmet. II. 350. s. változatot. II. 314. s. veszély. III. 8. s. engedelmet. III. 21. s. munkáinak. III. 43, 208. s. helynek. III. 148. s. kárnak. III. 153. s. csintalanság. III. 173.

s. vadság. II. 307. — *semmit* nem tudván. I. 94. s. sem tudának. II. 352. s. sem hagyott ebben hátra. II. 260. s. se. III. 179. s. nem mulatván. III. 184. s. ne féllyetek. III. 254, 301. s. nem hallhat. III. 273.

Semmirekellő: II. 107.

Senki: II. 184, 228, 269. s. szive. I. 171. senkinek nem enged. I. 159. II. 292. senkit sem vár. II. 342.

Sereg: III. 102, 132. s. remülése. III. 101. m. — sereget. III. 169. sereghez. II. 352. seregekhez. III. 165. — madarak *serege*. II. 189. Sok vitéz emberrel mérés az s. III. 90. — talléroknak *seregét*. II. 110. s. el-hagyván. III. 151. és m. — seregébül. III. 106. seregtül. III. 116. seregével. III. 87, 100. ő seregek-is. II. 260. az ő seregebül valónak. III. 205.

Serény: s. készség. I. 56. s. lépésű inak. III. 26. s. inu lovak. III. 89.

Serényen: s. fárad. II. 243. s. menni. III. 9. s. forgonak. III. 71. s. fel-kelemek. III. 268. — *serényben* (= serényebben). III. 291.

Serénykedik: III. 68, 266. serénykednek. III. 113.

Serénység: nagy serénységgel. III. 78. serénysége. III. 10. az test serénységét. III. 28.

Serken: Vgasson az kuvasz, arra-is serkennek. III. 268. ellenek serkent. III. 305. ellene serkentetek. II. 302. talpra serkentenek. III. 202.

Sért: azt talám most sem sérted. II. 76. éyel-is sértének (t. i. a bolhák). III. 334. — ne sércsd szivedet. II. 203. — ne sértessék. II. 235. nem fél, hogy kősziklákot golyóbis sértesse. I. 74.

Sérelmes: Az (rósa) leszakasztása mennél sérelmeseb. III. 239.

Sérelmesen: igen s. esik szívének. II. 345.

Sértés: tövis-sértéseket visel. III. 235.

Sértődik: Az szerelem egy irigy szemtül is, csuda, mint s. II. 47.

Setét 1. *jelzőül*: s. homály. I. 176. II. 201. s. tengerekre. II. 171. s. éy. III. 39, 238. s. éyjeli gyász. II. 222. s. sirban. III. 395. — 2. *főnévül*: nagy setét borította az eget. III. 169. Alkalmatlansága nagy az setétnek-is. III. 293. az setétben. II. 228. III. 161, 204, 238.

Setétség: az s. megyen előtte (t. i. a hajnal e.). II. 2. dörgő s. II. 231. Az míg az s. le nem húl(l) az égrül. III. 224. éj setétsége. II. 288. setétségét. II. 285. setétségre. III. 12. éy setétségére jutnak. III. 101.

Sétál: hol meg-áll, hol s. I. 180. egy inassa s. III. 260. békesség, öröm stb. sétálnak. I. 168. sétálván. III. 233.

Sétálás: Szerelemnek ott van az gyarapodása, Hol szemnek adatik szabad sétálása. II. 11.

Siet: I. 24. II. 128, 203. III. 8, 290. sietnek. I. 21, 26.

II. 21. III. 33, 185, 243. sietének. II. 346. sietett. II. 221, 246. siettek. III. 165. — sies(s) Kádas. III. 75. siessen. III. 351. sietnék. II. 190. sietnénk. II. 306. — sietve mégyen. II. 153. sietvén. I. 191.

Sietség: I. 143. sietséggel. I. 25. II. 192, 203. III. 78.

Sik: sikra (= síkságra) verekednek. III. 113.

Sikolt: sikoltó szelek. II. 230.

Sincsen: I. 113, III. 217.

Sinlik: itt azok sinlenek. I. 184.

Síp: sipra csalja az madarakot. II. 24.

Sir: szoros s. III. 399. sirban. ajl. 6. III. 391, 395. sirbul-is életre emelnek. III. 227. sirjoknak fogságából. ajl. 4.

Siralom: sok siralma volt. III. 387.

Siralmas: s. inség. I. 32.

Sirás: siráshoz készíti szemét. I. 179. sirásban töltvén óráimot. III. 252.

Soha: I. 126, 170. s.-is nem látta. II. 9. s. nem-is látták. II. 30.

Sohul: II. 247. III. 210.

Sok: 1. *jelzőül*: s. száz esztendőök. ajl. 6. s. hadak. I. 18. s. helyen. I. 27. II. 293. S. veszéllyel zajdult szerencse. I. 92. s. kóborlók. I. 92. s. fáradság. I. 109. III. 392. s. vitéz Görögség. I. 143. s. ifju, szűz. II. 19 (háromszor). sok száz mélföld. II. 30. s. nyereség. II. 38. s. előmenet,

jó szerencsék. II. 39. Nem tanácsos dolog bizni (az szerelmet) sok nyelvre. II. 48. s. te-monda. II. 48. s. jóban. II. 52. s. kedves ígéret. II. 68. s. orczát. II. 96. III. 121. s. harag, boszszontás stb. II. 109 (két-szer). s. esküvés. II. 140, 315. s. halál. II. 183. s. szű. II. 179. s. had-viselőket. II. 261. s. veszély. II. 184. III. 14, 143. s. villámás. II. 224. s. juhász. II. 247. s. akadály, rémités. II. 248 (kétszer). III. 193. s. szép beszédekkel. II. 233. III. 100. s. fa, kő. II. 233, 251. III. 166. s. medve. II. 249. s. dolgokat. II. 293. s. ohajtás. II. 298. s. gyenge szűz. II. 312. s. földeket. III. 6, 389. s. hideget ösmér. III. 7. s. munka. III. 16. s. gondolkodás. III. 51. s. nép. III. 65, 116. s. mester-ember. III. 69. s. jó katona. III. 88, 99, 115. s. jeles példák. III. 89. s. vitéz ember. III. 90, 99. s. pogány vaddal. III. 92. s. sebet. III. 126. s. jeleim vannak. III. 146. s. tótság. III. 154. s. barmot. III. 156. s. paraszt fejek. III. 167. s. háboru üdők. III. 197. s. nyavalya. III. 217. s. liget. II. 219. s. sirás. III. 252. s. értekezők. III. 268. s. várás. III. 273. s. aszszony. III. 281. s. tövis. III. 240, 295. s. rettegés, zendülés. III. 303, 359. sok levelek, üzenetek. III. 375. s. festék. III. 378. s. heteknek. III. 380. s. siralom. III. 387. s. száj s-nyelv. III. 398. s. szép virtus. III. 412.

s. jókkal. III. 403. — (Közép és felső fokát l. *több* alatt.) — 2. *főnévül*: sok (t. i. ember) holt. I. 131. sok akadott kézben. I. 131. Titkos Álnoksággal sok rá szokott vinni (= szedni). III. 182. Sok (t. i. ifju) szive. I. 188. — *soknak* füle. I. 35. s. (t. i. vitéznek) lesz elege. III. 90. nevelt s. halált. III. 122. s. az puskája. III. 204. — *sokat*. ajl. 5, 72. II. 20, 66, 251. III. 7, 155, 222, 319, 376. — *Sokak*. I. 34, 132. II. 44. sokak szája. I. 108. s. látásával. II. 235. *sokaknak* hólta. II. 7. s. fejkébül. II. 240. s. láttára. III. 341. — sokakat. II. 96. — sokakon fortélt cselekedett. III. 145. sokaknál. ajl. 5. — *sokan*. III. 293. — 3. *állítmányul*: Azokat kezdeni sok egy Menyecs kétül. III. 35. Sok az kettőhöz ennek nehézsége. III. 38.

Sokaság: Rohan az s. Ficzekre. III. 84. vitézi s. III. 345. az s. ellen. III. 165.

Soká: jelen lesz nem *soká* (= nem sok idő múlva). II. 272. illy *soká* mi okért mulatnak? III. 273.

Sokára: ajl. 6.

Sokáig: II. 59, 61. III. 341.

Sok felé: I. 22, 37.

Sok-féle színek. II. 14, 135. sok-f. népek. I. 21. sok-f. harc. II. 19. sok-f. félelem. III. 196.

Sokképen: I. 162. II. 140, 183, 248. III. 176.

Sokszor: ajl. 6. III. 12, 24, 270.

Sopánkodik: sopánkodott az sereg. III. 174.

Sors: Az mit az s. fordít. II. 25. Most válik-el, az s. veszi melly vállára. II. 156. — sorsomot. II. 77. sorsát. I. 132. sorsokot. II. 303.

Soványon: s. tartatik (t. i. a tömlöczben). III. 85.

Só: Próbált dolog nála mind az Soo, mind az méz. I. 60. Tetzet(t) java s-sava egyaránt kedvednek. I. 61.

Sógor: sógora. III. 283, 376.

Sólyom: Madaraknak s. gyars el-verésében. I. 49.

Sött, sőt: sőt inkább. I. 115. III. 331. sött. I. 198. II. 11, 267, 283.

Spanyol: s. viasz. II. 90. s. király. III. 415.

Strása: az s. nem alszik. III. 40. — strásának. III. 279. strását rendelvények. III. 178. s. áll. III. 8. strásokot állat. III. 10.

Strása-mester: az német fő strása-mestert-is (meg-fogattya). III. 259.

Strásál: Mig ő (Vénus) utat csinált, volt az Márs strásáló. III. 360.

Sug: Ez edgyel tartotta, amaz máshoz sugott (?) I. 35.

Suggallás, suggallás (= insurratio, susurrus, Moln. Alb.): Illyen suggallás lén azért az fülében. II. 228. Illy kemény suggallást az fülében tenne. IV. 213. — Nézd az Isten(ek)nek bölcs suggallásokat. II. 278. Melly égi lelkeknek volt suggallásából. III. 369.

Sugár: Szögez(z) sebesb sugárt eddig nőt(t) szárnyadhoz. I. 65.

Sujt: Wesselénit sok rémités suyttya. III. 193.

Suly: nagy terhét az egek sullyának. I. 54. Nem futottad sullyát hidegnek s-melegnek. I. 61. Irtóznak vállalai illy terhek sullyátul. III. 42.

Summa: Az meg-igért summa meg-adatik. III. 356. kis summában tűri levelét. II. 90.

Süket: füleink süketek volnának azoknak tudásában. ajl. 4.

Sürön: s. kabdos hozzá. II. 258. s győnek s-mennek. III. 268. s. köszönteti. III. 400.

Süveg: (PéNZért) Bokrétás süvegek rút porban hevernek. II. 108. Sokaknak fejkébül hul(l)-nak süvegek-is. II. 240. süvegét le-vevén. II. 291.

Svéd: Az Svédek vadait gyakran fogta (Vadászi Pál). III. 93.

Sz.

Szab: szabván módgyát. III. 17. — *szabott* rendi szerént. I. 71. sz. ideje. III. 384.

Szabad: sz. gyövés s-menés. I. 21. Szerelemnek ott van az gyarapodása, Hol szemnek adatik sz. sétálása. II. 11. sz. uttya. III. 48, 85. sz. vizsgálói. III. 335. sz. ugrást. u. o. Ingerli Cupido szabadnál töbre-is. III. 381.

Szabadon: sz. gyön. II. 105. sz. III. 263, 335. szabadabban mehetnek. III. 298.

Szabados: 1. az nyelvnek sz. járása. II. 11. — sz. látása. III. 256. — 2. Minden Vrat, s-Nemest s-Szabadost fel-ültet. I. 18.

Szabadul: ha kell szabadulni. III. 279. — szabadulhatna. III. 45.

Szabadulás: szabadulásra hozván. ajl. 4. szabadulásokra. I. 91. szabadulását tiltja. III. 48. az szabadulásban szorgalmatoskodik. III. 51. szabadulással. III. 50. szabadulására. III. 46.

Szabadság: I. 168. szabadságban hozván (= kiszabadítván). III. 86. remélt szabatságbul. III. 280.

Szablya: szablyámra esküszöm. II. 320. villogó szablyád. II. 265. haragos szablyája. I. 47. III. 397.

Szagal: szagló kopóival. II. 254.

Szagos: sz. füveket. II. 16.

Szágódás (= száguldás): Murrány alá gyűlnek szágódással. II. 263.

Száj: Választani az sz. tudgya az izeket. II. 16. sok sz. s-nyelv. III. 398. száj kényessége. III. 122. ahitt szájjal. III. 308. — szád. II. 265. az hirnek szája. I. 25, 108. — az száját bétette. I. 178. sz. nem tátyta több szóra. III. 211. — szájátul keves menekedett. I. 142. szájoktól. II. 254. az hír szájával. III. 389.

Szakad: meszszére sz. I. 10. az kösziklák szakadnak (= leszakadnak). II. 201. egy patakbul másban sz. (= esnek). III.

170. nem szakada vége. III. 108. mely felé szakadott (= ment)? III. 174. mint szakat(t) vége. III. 3. — nagy-szive-szakadva várja. II. 154. nagy szivek-szakadva. II. 249. lélek-szakadva. III. 342. — szakadván kezébül. I. 45.

Szakadás: Végső szakadásra munkáját szorította. I. 82.

Szakadhatatlan: Szakadhatatlan szive nehézsége. II. 274.

Szakaszt: véget sz. életében. III. 83. Az egyenetlenség ártalmas mindenben, Gyükeret szakasztott sok győzedelmekben. I. 34. klárist szakasztana kedves ajakáru. II. 338. — Az rósát is tövis által szakaszthatni. I. 59.

Szalad: Ha szala(d)cz előtte. I. 160. — szaladnak. III. 326. szaladva megyen. II. 2.

Szalma-gus: (Pénczért) Az szűz koszoruk-is szalma-gusra kelnek. II. 108.

Szál: egynehány szálat hájbul találék. II. 193. Ijettében haja-szála is fel-áll. III. 311.

Szálka: (Kiveszi levelét), Melylyel szűrő szálkát ereszt az szemekben. I. 90.

Száll: táborban sz. I. 56. sz. az madár. I. 99. egekig sz. hire. III. 91. álom sz. szemekre. III. 8. gond szálya szívét. III. 52. — Szerencse lábai jobrul balra szál(t)nak. III. 192. Nagyob méltóságok (W.) vállaira sz. III. 414. — szálla az nyil. II. 80. szemekre mélyly szunnyadás sz. II. 142. Kádas alá-sz. III. 290. szivére félelem sz. III. 311. kétségre szállának. III. 210. — gond

szállot(t) szívére. I. 98. szemben sz. véle. II. 256. Nem lágy forró sz. W-re is. III. 381. szállot(t) vala az nap. I. 192. helyekre szállottak. III. 230. — szereteti az szívében szállyon. II. 13. — viadalomra szállani. III. 288.

Szállás: szállást kért. I. 138. szállásokon irtam. ajl. 6. — Orczája pünkösdi rósáknak *szállása*. II. 337. mayd beteg ágyra történi sz. III. 23. — szállására érnek. III. 308. szállásárul. III. 404. sirban szállások után. ajl. 6.

Szállít: nagy tábort szál(l)ics ellenében. I. 100.

Szám: Midőn az esztendő ezer számon menne. I. 16. — diadalmának számát. I. 36. számokot. I. 163. száma tizenegyre telik. III. 261. azok számában. I. 95. számával. III. 151. — szép *számu* gyalog nép. III. 88, 301. Kevés szám (= számú) szolgáit. III. 249.

Számlál: jeles példákat számlálnak. III. 89. számlállya napjait. II. 33. számlállyon. II. 13. — ezernek számlálta. III. 265. köziben számlálnám. III. 406. számlálni kezdém. III. 411.

Számos: sz. hadaival. I. 18. sz. vitézekkel. II. 233.

Szán: nem-is szánom halálomot. III. 221. szánlak el-veszni. III. 125. nem szánsz. II. 71. szánja életét. I. 48. nem szánnyák érte vérek ontását. III. 255. — szánta volt. II. 340. — nem szánván. II. 204.

Szánakodik: szánakodó kérdés. III. 302.

Szándék: I. 91, 101, 148. II, 127. — szándékom. II. 33. szándékomnak okát. II. 76. igaz szándékomat. II. 56. fel-tett szándékomtul. III. 111. — *szándékodot*. I. 202. sz. értem. II. 150. — szándékomban. II. 43. láss szándékomhoz. II. 232. — szándéka. II. 132. m. 343. III. 282. m. — nemes *szándékának*. I. 126. sz. kedvét töltené. II. 23. titkos sz. II. 46. sz. körmei kitécznek. III. 279. — szándékát. II. 62. 178. III. 281, 376. titkos szándékában tudós. II. 321. szándékán győzedelmet vész. III. 21. szándékárul. II. 246. III. 32. szándékátul. III. 42, 144. szándékával. III. 141. — szándéki. II. 140. szándékait. II. 87. — szándékoknak. III. 382. fel-tett szándékokot. II. 236. jó szándékokban-is. II. 52. szándékokról. II. 174.

Szapura: szaporája vala (t. i. a bolhának). III. 336. — (Echónak) szaporáb (= rendezsebb, gyakoribb) lakása. III. 109.

Szaporán: I. 26. II. 108, 155. III. 413. — szaporábban. III. 72.

Szaporit: fölyhököt sz. fohászkodásával. 1. 177. bút sz. II. 209. szaporitnya népét. III. 88. — poétai költeményekkel-is szaporítottam írásimot. ajl. 6. (Circe) legtöbb tündérséget akkor szaporított. III. 121. kárt szaporítottak. III. 63.

Szaporodik: az hir sz. I. 24. gondgya sz. III. 24.

Szarándok: Kezdik szarándok el-hagyott uttyokot. II. 4.

Szarvas: szarvason ejt sebet. II. 296.

Szárada: (Az hír) Az holott nedvest mond, ott gyakorta sz. I. 23. — Az gyenge klárisok ajakán száradnak. III. 26. — Az szép csók csak így szárada. II. 340.

Szárász: sz. fa-ágak. I. 176. sz. kévék. I. 204. az sz. kenyer. III. 85.

Szárny: 1. én szárnyon repülni nem tanultam. II. 36. D(a)edalus szárnyain járjonak. I. 7. D. szárnyokot csinál. III. 49. viaszos sz. III. 55. — (Cupido) szárnyát csattogtattya. I. 195. II. 145. repülő szárnyok. I. 108. az madár szárnya-fáradva száll. I. 99. — 2. *átv. ért.*: szárnya van az szerelemnek. I. 159. szárnyai-val elér. I. 160. — *szárnyain* emelget az erkölcs. I. 107. szerencse sz. II. 242. — Gyors üdők szárnyakon repülnek. I. 12. gyors szárnyával győne az idő. III. 20. Eöszve-szedvén szelek azonban szárnyokat. II. 169. szeleknek szárnyait eresztvén. I. 191. Gyars szárnyon jár az hír. I. 24. — gyars *szárnyat* emele. I. 25. szép sz. nevele. I. 44, 61. sz. épít. I. 69. Szögez(z) sebesb szárnyat eddig nőt(t) szárnyadhoz (= hirtvevedhez). I. 65. szárnyára kél az hír. III. 389.

Szárnyacska: fátat szárnyacska-mot benne főró(s)zteném. II. 192.

Szárnyaz: igyekeztem azt ezen együgyü Históriaimnak Magyar versekből fűzöt(t) tollaival úgy szárnyaznom. ajl. 5.

Száz: sok sz. esztendő. ajl. 6. sz. aranyat. II. 175. és m. — ött vagy hat százig. III. 88.

Szed: rósákat szedne orczájáról. II. 338. nem szednéd köveit. II. 15. úgy szectz (= szedsz) azoknak szépében. II. 14. szedett sokféle szint. II. 135. — uborkát szedet. II. 119. — nehéz (rósát) szedni. III. 235. — szet-hessen rósát. III. 235.

Szédeledik: feje szédeledék. III. 318.

Szédít: fejeket szédített. I. 73.

Szédül: szédülni kezd. II. 259.

Szegény: 1. egy sz. legény (= Nagy János). II. 103. egy sz. aszszony. III. 83. irgalmát az szegényekhez. III. 411. — 2. (= sajnálatraméltó): sz. Jakab. III. 85. az sz. aszszony. III. 302.

Szegénység: (Az háború) Gazdag értékeket szegénységre osztja. II. 96. az szegénységen (= szegény népen). III. 155.

Szeglet: egyből más szegletre futos. III. 339. minden rész szegleti. I. 20.

Szegyén: III. 124, 132.

Szegyenel: szegyenlet(t) megjelteni. II. 63.

Szekér: Esik szekérinél gyakor zenebona. I. 89.

Szék: Királyi székhez. II. 105. Csillagos székéből az magos egeknek. I. 119. székekből

(= székhelyükből) rohannak (t. i. a szelek). II. 223.

Szelid: sz. csendesség. III. 95. (Vénus a kemény szívüből is) szelidet tett. I. 136.

Szelidség: szelitséget. II. 166. szelidséggel. II. 72. szelidségéhez. II. 307.

Szelidül: Idővel az fene-vadak szelédülnek. II. 200.

Szellő: reggeli sz. II. 1. áloműző sz. II. 3. sz. fuvalla. II. 142. az sz. jádzadoz. II. 143. könyű sz. II. 341. Mint izzadt testhez ha szellőt eresztnek. III. 304. könnyű szellők. I. 21. szellők frissességét. III. 238. jó szellőktől viseltetik hajód. II. 199.

Szellőztet: szellőztessék (t. i. az agyneműt). III. 63.

Szél (= extremitas, margo, Moln. Alb.): Vad Scythiáig nyult széle (Róma) hatalmának. I. 36. szélit s-hosszát. I. 109. hosszával s-szélével. I. 139.

Szél (= ventus, Moln. A.): II. 223. III. 200. szélnek eresztet vitorlát. III. 142. Nagy szélre nem bízom kormányom. II. 48. Nem nemes elme az, melly akarmi szélre nádként ingadozik. I. 40. — ostromló *szelek*. I. 39. Zephyrus sz. I. 170. sz. szárnyokat össze-szedvén. II. 169. sz. ki-repülnek. III. 198. — szelek szünésével. II. 141. sz. mentére. II. 259. szeleknek eresztvén szárnyait. I. 191. forgó szelekből. I. 201. szelekre. III. 138. Ordítson bár Eurus sikoltó *szelekkel*. II. 230. hab-hozó sz.

III. 115. — vad Boreas szeleit mustrállya. I. 111.

Széles: Széles e' világon. I. 159.

Szélesen: ezek közti szélesen méretett. II. 94.

Szélyel: sz. tekintének. II. 261.

Szem: Vigyázása után sz. hajlot(t) álomra. I. 192. Ásító pillantást az sz. is férre tén. II. 3. az sz. II. 9, 10, és m., 13, 16, 135. — *szemnek* szabad sétálása. II. 11. (70 ezüst tallér) az sz. csiklandása. II. 102. Csak olvasása-is az sz. multság. II. 103. az sz. nincs nyugodalma. III. 268. — ha szemre kéll (= ha észreveszik). III. 40. (Az szerelem) Egy irigy szemtül-is, csuda, mint sértődik. II. 47. — tekéncse kegyes *szemmel*. ajl. 7. vidám sz. II. 162. álmos szemekkel. II. 6, 230. szemeknek-is van gondgya. II. 240. az szemekben. I. 90. igéző szemekre. II. 53. — szememet fel-vetném. II. 194. szeme tekint. II. 2. — *szeme* mérgessége. II. 38. embernek sz. II. 213. — *szemét* villogattya. I. 122. sz. mordúl össze-szette. I. 178. sz. nem emeli. III. 248. sz. készíti siráshoz. I. 179. sz. jártattya. II. 244. sz. le sem veszi (róla). II. 338. — *szemében* ütközik. II. 92. sz. vigyáz(z). II. 127. sz. akad. II. 228. sz. tűnnének. III. 247. — *szemére* nem jön álom. I. 98. sz. nem hoz álmot az éy-is. III. 25. — szemétül. II. 40. szemével tekint. II. 146. szeme

elől. III. 215. szemek (= -ök) telnék vlvel. III. 209. — szemekink. ajl. 4. *szemeit* forgattya. I. 197. meg-csáltak sz. irigyeknek. II. 182. vigyázó. sz. jártattya. II. 347. III. 212. sz. fel-veté. III. 117. szemekre álom száll. II. 142. III. 8.

Szemben: sz. lészek véle. II. 35. sz. legyenek. II. 36, 208. sz. létemben. II. 37. sz. lesz. II. 131, 235. sz. volnék veled. II. 150. sz. lévén Máriával. II. 123. m. sz. lehetcz. II. 202. sz. lételekben. II. 217. m. sz. lehessen. II. 273. sz. légyenek. 174. sz. juttattya. II. 175, és m. sz. lenni az halállal. III. 217. sz. lehettem. II. 297. sz. jutásoknak. III. 267. sz. jutván vkivel. II. 349.

Szembenmegy: Menni az medvékkel ha kell vala szemben. II. 260.

Szembenszáll: szemben-szállott véle. II. 256.

Szemenként: meg-szemlélnéd sz. gyöngyeit. II. 15.

Szemes: sz. vlben. III. 65. szemések az irigyek. III. 15.

Szemesen: sz. visgállya. III. 52.

Személy: olyan *személt* (= nőt) vehet. II. 22. szép sz. III. 121. személynek jut. II. 26. személyel. II. 185. — személyem. II. 74. személyemet. II. 344. személyedet. II. 75. groffi személyeddel. II. 313. személyét. I. 162. II. 88, 188, 347. III. 400. személyének. III. 137, 344. — W. *személyében* Titán. I.

51. sz. pirossodott. II. 60. sz. változó vala. II. 184. sz. II. 127, 134. személyén. II. 132. személyére (= személyét illetőleg). II. 255. — *személyétül* el-válni. II. 345. egymás sz. el-zár. II. 342. személyével. II. 334, 349. — tündér személyeket nem mutattya. II. 324.

Szemérem: sz. rósája. II. 136. sz., szerelem benne viaskodott. II. 60.

Szemérmes: az sz. orcza. II. 135.

Szemérmesség: szemérmességében. II. 59. szemérmességével viaskodik. II. 63.

Szemérmetség: Az sz. posog orczájában. II. 321.

Szemlél: szemlélem. II. 35. szemléli. I. 46. szemlélik. II. 225. szemléli. II. 110. szemlélte. III. 332. szemlélni küldi. II. 154. ha szemlélnék. III. 408. szemlélhet. II. 22. szemlélhettem. II. 75. szemlélhetnéd. II. 227.

Szemzés: (Moln. Alb.-nél nincs meg): Szelem dolga Isteni végezés, Hová ez nem járul, olyan ott az sz., Mint habok közt kormán nélkül az evezés. II. 17.

Szent: Ezt (t. i. a pénzt) szenteb móddal is tehed(d) az er(s)zényben. II. 112.

Szentel: Zöldellő borostyánt Bacchusnak szentelnek. III. 231. Mellyet (t. i. a pénteki napot) az régiség Vénusnak szentele. III. 357.

Szenved: nem szenvedem (= nem tűröm). III. 317, nem

szenved bút s-ként. II. 29. nem szenvedni lelkét az testében (= meghalt). III. 83. Men(n)yi bal szerencsét Vlysses szenvedett. I. 6. De elég már, az kit Wesselén szenvedtél. III. 240.

Szenvedés: Tudgyátok sok szenvedésemet. III. 251.

Szén: mint koh előtt az sz. I. 115. fel-serkent pásztornak nyájánál gerjed szén. II. 3.

Szennyesít: Ha szenn(y)esíti-is többit az pártoltság. II. 307. fényét rosda nem szennyesitheti. III. 400.

Szepeg: (Moln. Alb.-nél nincs meg) Szepeg-is (t. i. a meg-lepett vártás) mind kívül s-mind belül. III. 215.

Szép: Sz. hir s-név. ajl. 4. I. 31, 123. II. 108, 323. III. 127, 395. régi sz. épséged. I. 28. sz. vitésség. I. 56. III. 97, 123. sz. s-jó. I. 59. sz. Adamás-kő. I. 66. sz. birodalom. I. 139. (hajnal) sz. hajait. II. 1. sz. világosság. II. 3. sz. tündöklés. II. 5. sz. nap-kelet. II. 6. sz. termet. II. 19. sz. ifjú. II. 19. sz. szűz. II. 26. sz. dolog. II. 50. sz. Aszszonkám. II. 57. III. 20, 149, 351. sz. javak. II. 96. sz. rakása tallérokknak. II. 102. sz. Semiramis. II. 143. sz. praeda. II. 145. sz. épületek. II. 157. dolog sz. senyéjét. II. 179. sz. fa. II. 186. sz. orca. II. 191, 287. sz. térség. II. 199. sz. arany. II. 230. sz. nyugalom. II. 232. sz. nap. II. 222, 284. sz. beszédek. II. 233. III. 100. sz. halak. II. 279. sz. világot

(napnak). II. 289. sz. diadal-mok. II. 293. sz. ábrázat. II. 286, 338. sz. Aszszonyásodnak. II. 309, 313. sz. könyör-gésemért. II. 319. sz. személyé-vel. II. 334, 345. III. 121. sz. csók. II. 340. sz. számu nép. III. 88, 301. sz. magaviseles. III. 95, 408. sz. sereg. III. 100. az sz. arany alma. III. 134. sz. Laeda leánya. III. 136, 141. sz. szóval. III. 151, 153, 343. sz. gyalogot. III. 172. az sz. rósa. III. 239. sz. juta-lom. III. 254. sz. élet. III. 293. sz. ragyagás. III. 295. sz. dol-got hally. III. 332. (kétszer). sz. dicsiret. III. 391. sz. aján-lás. III. 392. sz. renddel. III. 403. sz. mulatás. III. 404. sz. okosság. III. 407. sz. virtus. III. 412. sz. emlékezeti. III. 414. — széphez. II. 105. hol szép(p)é, hol rúttá válnak. III. 192. azok-nak szépeben (= szépei közül) ugy sze(d)sz. II. 14. azoknak szépeit. II. 15. szépeket számlállyon. II. 13. szépeknek. II. 20. — szeb virág nincsen (az rósánál). III. 239. az szebbiké legyen. III. 135. Görög kertek-nek leg szeb virága (= Helena). III. 141.

Szépen: sz. ékesitvén. I. 191.

Szépít: szépítik neved. I. 64.

Szépség: I. 66. az mindeneknél töb szépség-viselő (= szebb). II. 335. szépséget. II. 18. más kü-lömbőség nincs ez két szépségben (= szép személyben). II. 283. Ehez az sz. leg több férkezik (= legközelebb áll hozzá). III.

367. szépséggel. II. 336. szépségét. II. 285. III. 390. szépségében. III. 107.

Szer: arra akar mi gaz szert tehet. II. 22. nehéz szert tenni lajtorjára. III. 59.

Szerlem: ajl. 7. (kétszer). I. 135, 162, 207. II. 47, 60, 61, 120, 105, 139, 157, 194 (kétszer), 208. az sz. veszedelmes pályya. II. 183. sz. s-vitesség hasonló társok. III. 4, 19. — sz. Istenaszszonya (= Vénus). ajl. 6. sz. mi-volta. II. 7. sz. dolga. II. 17, 23, 26. III. 13, 236. sz. fáklyája. II. 33. sz. hatalma. III. 1. sz. tüze. III. 137. sz. törében. III. 218. Sz. annál gyönyörösege-seb, Men(n)yivel az uttya volt veszedelme-seb. III. 239. — Ezer találmánnya van az *szerelmennek*. I. 150. sz. gyarapodása. II. 11. (Az irigység) az sz. eskütt ellen-sége. II. 38. Az sz. ki üll hajó-jára, sok ellenkező széll gyön-vitorlájára. III. 200. Az szerelem előtt nincs ki el-bujhasson. I. 157. — az Vénuson *szerelme-t* értek. ajl. 6. C. bő sz. ereszt az nyilak végében. I. 146. sz. gerjeszteni. I. 189. az sz. vakon szokták irni (= festeni). II. 350. az sz. II. 9, 17. m. — *szerelemben* esvén. I. 9. sz. venni (= sz.-re gerjedni). II. 10. szerelemre való. II. 10. m. sz. gerjeszté. II. 144. — titkos szerelmemet meg-vallom. II. 71. szerelmedet. II. 76. — *szerelme*. I. 147. sz. miatt. I. 204. m. ezeknek sz. II. 21. honnét gyön

sz. (= szerelmese, t. i. Theseus). III. 265. szerelmének. II. 69, 93. — Páris *szerelmében*. I. 51. sz. vészen. I. 198. sz. esvén. II. 59. III. 106. sz. levén. II. 184. sz. lehet. II. 20. ohaytya titkos sz. II. 147. szerencsétlen volt sz. III. 110. — szerelmé-jért égek. II. 81. *szerelmére* hajlik. II. 19. sz. lobban. II. 167. igaz szerelmével. I. 139. — igaz *szerelmek* (= -ök). III. 145. sz. tárgyához. II. 21. szerelmeknek. II. 182. szerelmekben csalatván. I. 184. III. 358. titkos szerelmeket. I. 9.

Szerelem-gerjesztés: I. 187.

Szerelmes: sz. házastárs. ajl. 3. sz. Vénus. I. 154. (kétszer). az sz. szivek. II. 326. sz. (t. i. ember). III. 12, 18. Sz. (= szeretett) hazája jut gyakran eszé-ben (D(a)edalusnak). III. 45. sz. Páris. III. 143. Az sz. sin-csen mindenkor örömben. III. 217. sz. szivek. III. 267. — Az *szerelmesnek* és az vitézkedőnek egyenlő állapottya. III. 4. m. Az sz.-is ébredve kell lenni. III. 9. kétes szerencséje az sz.-is. III. 7. Az sz.-is nem utolsó gondgya. III. 11. Valahova akad (irigység) szeme mérgessége, Nincs az sz. ott sok nyeresége. II. 38. — Az mely üdő tézsi az vitézt erőssé, Az *szerelme-t* azon teheti kedvessé. III. 5. — Ki visell töb veszélt, mint az *szerelmesek*. III. 15. Az vitézek dolga s-az szerelmeseké egyenlő. III. 5. — Veszedelmes dolgok az *szerelme-seknek*. II. 28. Legtöbbet árt az

sz. (az irigység). II. 39. Az sz. nehéz kén az várás. III. 17, 380. — Protheus szerelmes. II. 187.

Szerelmeskedik: Dido Aeneassal mint szerelmeskedett. I. 6.

Szerencse: I. 28. úri sz. I. 77. az sz. II. 25. bal sz. I. 6. Az kit az sz. job szemével teként, Csendes szerelmében nem szenved az bút s-ként. II. 29. Sz. s-az üdő az uj kezdeteket próbállya leg inkább. II. 160. az sz. próbál. II. 232, 248. Sz. szerelem két egyenlő dolog. III. 194. Hol jóra, hol balra sz. csavarog. u. o. sz. dolga. III. 147. szerencsére szokta magát vetni. III. 191. szerencsétül vár. III. 190. kétes szerencsével. III. 36. szerencséknek. II. 39. — sz. szárnyain. II. 242. sz. lábai. III. 192. — *szerencsém* mennyen kockára. II. 209. sz. nevelem. II. 313. sz. meg-jádzom. III. 75. szerencsémét várom. II. 48. — szerencsémnek módgya. II. 188. — szerencséje kétség. II. 161. III. 7. szerencsét várni. II. 179. III. 6, 266. (mások) jó szerencsében irigy. III. 110. jó szerencséjére. III. 294. szerencsétül. III. 360. jó szerencséjek. III. 413.

Szerencsés: sz. hadakozás. ajl. 4. sz. végben menetel. ajl. 6. sz. napom. II. 89. sz. folyását. III. 149. szerencsésnek mondgya magát. III. 11. szerencsések (t. i. napok). III. 362. — szerencsésb magánál. II. 83.

Szerencsésen: II. 100, 128.

Szerencsétlen: sz. volt szerelmében. III. 110.

Szerencsétlenség: III. 295.

Szeret: nem szereti. II. 67, 164. szerette. III. 143. szeresen. II. 9. szerethette. II. 9.

Szeretet (= szerelem): Talál az igaz sz. módot. I. 149. Szívemben lángazó nagy szeretetemért. II. 319. Igaz szeretetet holtig ígírének. III. 388. az nagy szeretetnek erős hatalmára. II. 85. egy máshoz lévén igaz szeretetben. I. 174. — mellynek szereteti (= -e). II. 13. nagy szeretetit. II. 32. m. szeretetiért. ajl. 5. — Minden állapottya szeretet-nevelő. II. 335.

Szerető: Az igaz szeretők mint Sirén nem csálnak. III. 146.

Szerez: D. sz. tollakat. III. 49. — szerének nagy reménységeket. III. 388. — Szerzött lakóhelyt. I. 19. Az szerelmet az látás szerzette. II. 9. Vgy kelletet(t) lenni, mint üdő sz. II. 270. Vénus Cyprust lakásul sz. III. 232. Az a' szép vitésség, kit veled szerzettünk. III. 126. — szerzett jószág. I. 76. sz. szép hir. III. 127.

Szerént: amaz vers szerént. ajl. 7. kedvek sz. I. 174. szive sz. II. 126, 280. az sz. I. 204. II. 129. III. 17, 96, 259. szava sz. II. 221. fogadása sz. III. 282.

Szerle szerént: világ sz. sz. ajl. 4.

Sziget: Creta szigetében. III. 45.

Szikra: kis szikrával. I. 204. — menykő szikrája. I. 47. ereszti szikráját. I. 116. lángoknak sz. III. 382.

Szikrázik: szikrázó fúvó. I. 115. sz. szájátul. I. 142. sz. eget. II. 225.

Szín: 1. láng sz. I. 186. II. 166. fekete sz. II. 91, 166. sárga sz. II. 163, 165. arany sz. II. 166. máj sz. u. o. zöld sz. II. 165, 167. — sokféle szint. II. 135. — szokott *színe*ben. II. 135. sz. változott. I. 196. II. 62. más színre tér. II. 134. — színek változik. II. 292. színekben nem kapsz. II. 14. színeknél. III. 234. — színek. II. 132. színeket. II. 16, 164. változó színekkel. III. 115. színetek. II. 136. — 2. (= ürügy): micsoda *szín alatt?* II. 208. bizonyos sz. a. II. 237. méz sz. a. III. 146. halászat színe alatt. II. 276. m. — halászat *színe*vel. II. 281. Olly fogás sz. II. 211. — *színt* adának annak. II. 352. sz. adgyon bár ennek. III. 280. — színeket talál. III. 61.

Színes: sz. beszédével. II. 281.

Színleni: sok festékkal kelle az dolgot sz. III. 378. az miként színlette (= színlelte). III. 33.

Színlés: kedve színlésébül. II. 271.

Színletén: II. 20, 94, 100. III. 376.

Szitok: szitkot hány az égben. I. 181.

Szív: árva *szívet*. II. 77. III. 361. sz. nevell (= bátorít). II. 233. ő-is sz. végyen (= bátorodjék). III. 76. — igaz *szívet*el. II. 149. meg-edgyezett sz. III. 203. egy sz. s-markos kéz-

zel. III. 114. jó sz. legyenek. III. 254. egy sz. s-lélekkel. III. 255. — *szíveknek*. II. 206, 243. Az váró sz. nincsen nyugodalma. III. 1. hevült szíveknek. III. 380. — az *szíveket* gyútoztatván. I. 153. sz. praedáló. I. 183. — szívekben. III. 2. — szívek körül. II. 326. — szívem reménséget véssen. II. 74. — *szívemnek* titkait. II. 87. sz. reményét. II. 88. sz. más nem kell. II. 330. — forró szándékom bágyat szívem állya. II. 33. *szívemet* el-birta az szerelem. II. 71. sz. sebhetik. III. 251. *szívemben* vidulok. II. 73. sz. vettelek. II. 75. sz. tünél. II. 80. sz. helyheztetett. II. 82. sz. sebhétvén. II. 297. sz. lángozó szeretet. II. 319. szívemrül. III. 303. — *szíved* helyet(t) II. 72. *szívednek*. II. 343. *szívedet* (kétszer). II. 203. sz. lobbantotta Cupido. III. 229. özvegy *szívedben*. III. 368. — *szíve* tökéletes. I. 43. sz. retteg. I. 86. III. 190. sz. réműl. I. 87. sz. olly kemény. I. 136. sz. zokog. I. 179. sz. sebesült. I. 188, 195. m. az sz. lángoz. II. 8. busúlt sz. II. 167. gondos sz. II. 180. sz. meg-örül. III. 242. az sz. várt. II. 296. nemes sz. II. 267. M. sz. indulhatott. II. 314. sz. fogságban lévén. III. 51. az sz. hasonlít B.-hoz. III. 264. lévén sz. dobogásban. III. 312. sz. ujjula. III. 304. — *szíve* alatt nem nyugszik. I. 121. sz. szerént. II. 126, 280. sz. vágyot(t) széphez. II. 105. nagy sz.-szakadva

várja. II. 154. — *szíve* lángát. II. 32, 310. sz. keménsége. II. 58. sz. tüzét. II. 61. sz. buzgó-ságát. II. 69. sz. nehézsége. II. 274. sz. vigasságát. II. 289. sz. nagy voltát. III. 398. sz. dobogása. III. 327. *szívének* lángát gyútogattya. II. 93. sz. tüze. II. 337. sz. fájdalmával. III. 20. — Vyságnak tetczik ez M. sz. II. 132. sz. esik sérelmesen. II. 345. F. sz. nehezen esének. II. 346. sz. ad csalánt. III. 37. — *szívét* gond telé. I. 71. sz. láttyuk mindenekben. I. 119. sz. mire nem hajtotta. I. 161. sz. gyulasztá. I. 144. sz. meg-hatta. I. 205. III. 23. sz. engesztelik. II. 49. sz. ösmérni. II. 54. III. 133. sz. érzi. II. 146. sz. reménség telé. II. 220. sz. szomorítá. II. 317. sz. nagy gond (bú) szállya. III. 52, 275. búsz sz. uyittya. III. 193. R. sz.-is izgattya. III. 374. — W. *szívében* Hercules. I. 51. sz. gondot gyút. I. 182. sz. boc-sáttya. I. 197. az sz. szállyon. II. 13. sz. főzte. II. 59. búsz sz. II. 66. sz. hatott. II. 147. sz. meg-búsul. II. 163. sz. búsz nevel. III. 107. mások sz. akadályos-kodik. III. 124. — *szívéhez* nagy forróság álla. II. 291. — *szívén* sebet tészén. I. 147. — sz. ül vala. II. 178. — *szívére* gond szállott. I. 98. sz. búsz ereszt. III. 25. sz. félelem szálla. III. 311. — *szívétül*. III. 35, 286. — *szívével*. II. 336, 348. — *szívünk*. II. 331. *szívei*. III. 267. — *szívek* ujjula. III. 172.

sz. el-esének. III. 220. sz. viselt tövisseket. III. 289. sz. alatt fekszik. III. 40. nagy sz.-szakadva. II. 249. — *szíveket* gerjesztik az madarak. I. 167. sz. buzdittya. II. 164, 325. — *szívekben*: Az egyenetlenség vert fészket sz. I. 42. sz. sajnállyák. I. 90. sz. idegenséget hoz. I. 187. sz. nevelnek lángot. II. 12. sz. ők sem csükkentek. II. 252. sz. nevelvén reménséget. III. 358. sz. szerzének nagy reménségeket. III. 388. — az *szívekhez* félelem állott. III. 188. — *szívekrül* le-tésznek búsz. II. 323. (L. még: *szű* alatt.)

Szíves: sz. ohajtása. I. 118.

Szokatlan: sz. tűzével. II. 146. sz. út. III. 186. sz. voltátul. III. 318.

Szokatlanság: szokatlanságából. III. 369.

Szokik: *szokta* eresztteni. I. 189. sz. tenni. II. 10. sz. végezni. II. 98. sz. vizgálni. II. 16. sz. el-mulatni. III. 7. sz. vetni. III. 191. sz. meg-adni. III. 229. Az érzéken elme az jövendő dolgot érzeni meg sz. III. 374. — *Szokott*: sz. fizetni. III. 191. sz. venni. III. 120. nem sz. lenni. II. 10, 111, 272. nem sz. czáfolni. III. 42. fegyverhez sz. II. 315. sz. nyugodni. III. 363. sz. fénleni. II. 42. sz. volt mulatni. II. 279. — *szoktak*. I. 174. III. 120. *szokták*. II. 17. m. 164, 350. III. 323. — *szokni* kell hozzá. II. 229. — *szokott* próbák. I. 46. sz. *szokott* próbák. I. 186, 191.

sz. színében. II. 135. sz. mulat-
ságom. II. 276. sz. zöldsége az
fünek. II. 299. sz. jó kedv. III.
28. sz. rendi. II. 342. sz. strása.
III. 40. sz. sietséggel. III. 78.
sz. bátorság. III. 150. sz. ellen-
ség. III. 333. sz. szállásárul.
III. 404.

Szolga: régi sz. volt. III. 86.
szolgák. II. 4. III. 255. — *szol-
gám*. II. 152. sz. által külted
leveledet. II. 207, 214. *szolgád*.
II. 69, 88, 298. igaz sz. (= hí-
ved). II. 126. — *szolgája*. ajl.
7. III. 81, 272. *szolgáját*. III.
212. — *szolgájátul*. ajl. 7. —
szolgáim. III. 250. — *szolgái*.
III. 155. *szolgáit*. II. 154. III.
249. *szolgáihoz* való. III. 250. m.
szolgáival. III. 264.

Szolgál: II. 52. *szolgálók*. II.
330. *szolgálnak*. I. 126. *szol-
gála*. II. 291. *szolgált*. I. 54.
III. 359. — *Lévén* mind az kettő
igazán *szolgáló*. III. 360.

Szolgálát: szolgálattyaival. II.
69.

Szombat: sz. napot. II. 221.
— *szombaton*. II. 211.

Szomju: sz. vad. II. 246.

Szomjuhoz: éltünk *szomju-
hozó* hely. III. 224.

Szomorít: *szomorítá* szívét.
II. 317.

Szomorkodik: I. 24. III. 24.

Szomorodik: *szomorodék* F.
II. 180. *szomorodnak* az sze-
mek. III. 26.

Szomorú: sz. kert. I. 175.
sz. orczával. II. 124. sz. Délos,
sz. Murány-is. II. 287. sz. rab-
ság. III. 41.

Szomorúság: I. 179. III. 173.

Szomszéd: sz. rétek. III. 178.
sz. fedelek. III. 326.

Szomszédság: III. 57.

Szop: Méh dongása nélkül
mézet nem *szop*hatni. I. 59.

Szorgalmaskodás: gondos sz.-
ban *vayon*. III. 22.

Szorgalmatos: ajl. 4. *szor-
galmatosab* lén. II. 290.

Szorgalmatoskodik: végben vi-
telére sz. I. 105. sz. az uborka
körü. II. 130. mint ki két tűz
mellett sz. II. 326. sz. az sza-
badulásban. III. 51. *szorgalmatos-
kodnak* meg-orvoslásárul. III. 32.

Szorgalmatosság: Mária sz.-a
az létrák készítésében. III. 55. m.

Szorgalmaztat: Hogy azt ki-
jelencse, ez *szorgalmaztatta* (=
sürgette). II. 61.

Szorgos: sz. szükség. I. 85.

Szorít: munkáját *szorítja*.
I. 82.

Szorítódik: hamis nyelvek
közzé sz. II. 47.

Szoros: sz. szükség. I. 86.
sz. uttyát. III. 44. sz. (= szük)
sír. III. 399.

Szorul: Férre rugó erkölcs
szorult furt fejekben. I. 42. —
D. *szorulván* Creta szigetében.
III. 45.

Szó: III. 123, 393. tréfa-szó.
II. 312. *trombita s-dob-szó* közt.
III. 386. *szó* közben. II. 101.
— *szót* nem fogattak. III. 63. *szó-
ban* indulának. II. 268. — *szóra*
kelhetne. II. 246. több sz. nem
táttya száját. III. 211. — *szóval*.
II. 207, 214. III. 66, 153. —
szók. I. 129. II. 51. III. 104.

édes szók alatt. II. 314. — illy *szókra* kelének ajaki. I. 129. II. 125. III. 220, 372. illy *szókkal* illeti. III. 124, 249. — *szómot* forgatom. II. 318. *szódot* ércsem. II. 86, 212. — *szava* szerént. II. 221. sz. el-állításával. ajl. 5. — *adott szavának*. III. 53. sz. hiszen. III. 119, 280. — *szavát* fordittá W. II. 317. sz. fogadgyák. III. 114. sz. el nem felejtette. III. 180. — *szavában* véget vete. II. 310. sz. meg-akad. II. 321. — *szavából*. III. 369. — *gőzös szaván*. III. 318. — *szavára*. II. 264. — *szavátul*. III. 42. — *Aszszonya szavával* (= izenetével). II. 122, 173, 235. III. 310. szép sz. III. 151, 343. — *szavaimot*. III. 221. — *szavaimtul*. III. 147. — *szavai*. III. 149, 326. *szavainak*. III. 43. *szavait*. II. 317. III. 406. *szavaiban*. III. 146. *szavaiból*. III. 128. *szavain*. III. 124, 183, 222. — *szavokot* nem hiszik. III. 157.

Szól: szóllok. III. 412. *szóly* a gyál szól belőle. III. 67. *szóly*. II. 43. *szólyly*. II. 124. — *szólni* nem-is akar. I. 178. sz. nem mersz. II. 123. sz. ereszkedék. II. 328. — *szólnom* ha kellene. III. 409. *szóllana*. I. 89. ha *szóllának*. III. 407. — *szólván*. III. 320. — *szólhatok* véle. II. 57. *szólhat*. II. 275, nem *szólhatnak*. II. 51. *szólhatna* jót. III. 410.

Szóllal: mind az két rész egyben-szóllalának. III. 171.

Szóllás: szóllásban retteg.

III. 312. *nyelvének szóllása*. II. 337. *végeződik* sz. III. 109.

Szóllít: szóllította. I. 82. III. 7. — szóllíttatta. III. 383.

Szózat: zendülés-szózatok. III. 269.

Szögez: Szögez(z) sebesb sugárt eddig nő(t) szárnyadhoz. I. 65.

Szöglet: Minden sz. részit olly bikák fekütek. I. 141. *szögletin*. I. 176. *szögleteket*. III. 46. *szögletekrül*. II. 284.

Szörnyű: sz. ég-ropogás. II. 225.

Szövetség: Vénus és Márs között van régi sz. III. 4. *szövetséget* vetvén. I. 106. II. 126. *szövetségben* hozza dolgát véle. III. 139. — *szövetsége* lévén vkivel. III. 148.

Szunnyad: szunnyadna szived zándéka. II. 343.

Szunnyadás: sz. szálla szemre. II. 142.

Szúr: (A pátens-levéllle) szúró szálkát ereszt az szemekben. I. 90.

Szük: sz. (= kevés, ritka) most ez az jószág. I. 42.

Szükség: 1. *szükség* lesz. II. 212. sz. meg-tanította. III. 54. *kénserit*(t)etvén szoros *szükségektől*. I. 86. — 2. (= *szükséges*): sz., vigyázzon. II. 53. sz. ösmérni. II. 54. sz. tenni. III. 9. sz., viselhessen sértéseket. III. 235. nem sz. tudakoznod. III. 313.

Szükséges: sz. volt le-hozni. II. 97.

Szükségesen: Te kellettél nekem *szükségesen*. II. 100.

Szüle (= *parens*, *genitrix*, Moln. A.): minémü szüléje, tart olly természetet. III. 195.

Születik: sz. edgyik az má-sikbúl. I. 14. háború sz. I. 17. — Te vad Libyában, tudom, nem születél. II. 72. V. tengerbül született. III. 195. — Fegyverviselésre születtek. II. 242.

Születés: születése vala Groffi ágybul. I. 76.

Szünet: nincs szüneti. II. 158.

Szünetlen: érette tüzem melly szünetlen. II. 58.

Szűnés: szelek szűnésével. II. 141.

Szű, szüv: Az szű fárad. I. 23. Az nagy szüv. I. 41. az kétes szű. I. 203. az szű sze-ressen. II. 9, 10. az szű csala-tik. II. 179. az szű-is örvendez. III. 234. — szűvnek reménye. I. 55. az szűnek. I. 117. sz. vágása. II. 102, 292. — szűben. II. 17. Az ál(l)hatatlan-ság nagy szűvhöz nem illik. I. 39. — *szűbbeli* lángomnál égek. II. 83. sz. sebemben. II. 80. — Szű-maró s-félelmes, gonosz az párt-ütés. I. 38. (L. még *szív* alatt.)

Szű-vajudás: semmi szű-vajudást nem láttak éltekben. I. 174.

Szűz: Hajlik (az szép termet) szerelmére sok szép iffiu, sok sz. (= hajadon). II. 19. Gyakran gyenge szép sz. (jut) amaz roth-at vénnek. II. 26. szűz Diána. II. 286, 287. III. 106. sok gyenge sz. II. 312. — kilencz szűzeknek (= Múzsáknak). III.

404. (Az szerelem) iffiakot s-szűzeket — föl-lobbantott. I. 163. — Ifjak az szűzekkel gyönnek s-mennek. II. 12. — Vesta-szűzekrül. III. 409. — (PéNZért) Az szűz koszoruk-is szalma-gusra kelnek. II. 108.

T.

Tábor: nagy tábort. I. 100. táborban száll. I. 56. Vénus táborában. II. 312. térj vissza táborunktúl. I. 67.

Tag: Ide hozám fíradot(t) tagomot. III. 221.

Tág: az t. levegő-ég. III. 48.

Tágosság: Az melly t. van az ég, s' az föld között. I. 19.

Táj: Az egész ház-tája (t. i. Cupidóé) majd mint-egy lángozott. I. 196. Az egész föld táját nagy csendesség tartya. I. 194.

Talál: találsz ellenséget. I. 32. Ott jelen találad ez szolgál személyét. II. 88. köz rendbül találod voltokot? II. 303. ha — jó kedve *találl*. II. 84. talál módot. I. 149. II. 275. III. 8, 139. t. fogásokot. III. 30. t. színeket. II. 167. III. 61. t. vétket. III. 65. — nem *talállya* helyét. I. 111. t. könnyeb mes-terségét. I. 145. nem t. futamattyát. II. 33. dolgának jó módgyát t. II. 183. nézi, hol t. III. 52. t. kész uttyát. III. 77. nem t. (t. i. W.-t). III. 275. — veszélyek *talállják* (= érik). III. 196. nem t. sohul. III. 210. *találnak* eszkösz. I. 168. t.

nyugovást. III. 192. — Mellyeket (t. i. a Szécsi-lányokat) mind Vri szerencse *talála*. I. 77. Vadászira ugy t. III. 290. t. illy fogást. III. 102. — *reá találnak*. III. 181, 260. Az pórok barmára. t. III. 152. — az követet nem kémnek *találák*. III. 183. F. vesztére *talál* vala vermet. II. 350. — *mint talályak módot*. II. 150. — *ne találd kedvét*. II. 43. *talállyon* jó kedvet. I. 11. kedves erkölcsöt magának t. II. 13. t. *módot*. II. 92. Ambrosia izzel (Mária) szavait *találnám*. III. 406. *találnék*. II. 193. *találnád*. II. 282. ha *találna* mindkettő edgyütt állani. III. 288. *találná* módgyát. II. 181. — *edgyütt találtam*. III. 366. *talált* módot. III. 358. t. *kedvet*. III. 122. — *talált volt* akkor-is ugy lenni (= véletlenül akkor-is úgy volt). III. 337. t. v. *kezére*. II. 259. — *találni* kell. I. 135. t. *jó módot*. II. 34. T. *bő vizre*. II. 218. — *nem találhattya* alkalmasb helyét. III. 57. *nem táhattják* (= *taláhatják*) az létrát. III. 219. m. — *találhassa* módgyát. II. 32. *találhatnék*. III. 405. *nem találhatnának* az létrára. III. 241. — *találtassék* módgya. II. 115.

Találkozik: Nem tudván, ez ujság honnét találkozott. I. 196.

Találmány: uj t. III. 49. Ezer *találmánnya* van az szerelemnek. I. 150. W. mester-séges t. vben. II. 119. m. — *kellő találmányra* elméjét fordítták. III. 54. — (Mások) bölcs talál-

mánjokért zöld Laurust várjonak. I. 7.

Talám: I. 17. II. 49, (két-szer), 56, 58, 68, 76, 94, 163, 196, 209, 272. III. 68, 103, 322, 323, 338.

Tallér: 70 ezüst t. II. 101, 103, 153. *tallért*. II. 168. III. 354. *tallérért*. II. 239. — *tallé-roknak* rakása. II. 102. t. *seregét* látván. II. 110.

Talp: talpra serkentenek. III. 202.

Tanács: Medaea *tanácsábul*. I. 2. azok t. I. 199. III. 79. *tanácsot* tartának. II. 234. III. 80. *tanácsra* bocsátta. III. 212. — *tanácsában* vidula. III. 67. — *titkos tanácsokat*. II. 278. t. *űzék*. II. 236. t. *meg-állították*. I. 152.

Tanácsodik: tanácskodnak. III. 176.

Tanácskozás: I. 120. m.

Tanácsos: 1. t. *elmével*. III. 87. — 2. *nem t. dolog*. II. 48. III. 120.

Tanít: az régiség *tanított* errül. III. 4. *tanítottak* errül. III. 230.

Tanítvány: Márs *tanítvánnya*. II. 325.

Tanul: az mit ott *tanultál*. I. 10. *tanullunk*. III. 369. *tanulnánk*. ajl. 4. *ugy tanultam*. ajl. 6. II. 36. *Nem sok* Aszszony *tanult* illyeket állani. III. 281. — *tanult* értség. I. 56. t. *kalahú-zok*. III. 80. t. *ráró*. III. 94. *ahoz t. szavával*. III. 343. t. *ember*. III. 355. t. *okosság*. III. 407. — *tanulhattz* errül. III. 224.

Táncz: Vidámság tánczátul az gyenge pásit reng. I. 171. Gyenge oláh tánczot láboknak nem vontak. III. 164.

Tanya: az mely tanyát hálója fel-vészen. II. 280.

Támad: Az háboru t. az csendes napokból. I. 14. t. az hir. I. 23. ellene t. III. 163. — ellenek *támadnak*. III. 197. égések t. (= keletkeznek). III. 326. — Sibongnak egymás közt *támatt* beszédekkel. III. 115. t. habok. III. 130. — *támadván* ellenség. I. 13. t. ellenkező üdők. II. 27.

Támadás: tűz támadásában. III. 330.

Tántorit: Hogy sem tántorítsa valami. I. 41.

Tántorog: szédülni kezd a' (sebzett) vad, s-t. végtére. II. 259. s-ne legyen tántorgó munkája. III. 397.

Táplál: táplálák sziveket (= szívöket). III. 183.

Tart: Kevésnek tartom. III. 125. — *tartol*ly természetet (= oly természete van). III. 195. t. setétségre (= s. felé). III. 12. — *tartlya* munkáját (= irányítja dolgát). I. 122. t. (= üli) az föld táját csendesség. I. 194. t. nyilát. I. 195. résen t. fülét. II. 155. vigan t. II. 271. ugy t. II. 325. kezével t. II. 348. t. szomszédságát. III. 57. puskát neki t. III. 159. t. szomorúság az vitézeket. III. 173. kedvez t. III. 216. nem t. (= zárja) szoros sir. III. 399. — *tarttyák* kormányokat. II. 169. erőssen

tarthonak (t. i. a létra fogai). III. 71. csuda gyalánt tarttyák. III. 37. — *tartának* hadaknak félelmétül. I. 93. t. hűvséget. I. 97. t. tanácsot. II. 234. III. 80. tarták hűségeket. III. 321. tartottalak ollynak. III. 130. — harcokat tartott. II. 293. Ez edgyel *tartotta*, amaz. I. 35. t. az egek terhét. I. 54. az régiak Mársot vitésség Istenének tartották. ajl. 6. — tarcs sajátod gyalánt. II. 331. Kevés meg-hihség van, ki mindenkor tarcsen. II. 45. valóságos dolognak *tartván*, hogy. ajl. 7. t. (= félvén), ne. II. 235. t. puskáját. III. 154. — soványon tartatik. III. 85. Császár hűségére az Várat tartattya. II. 285. tartatván inségben. III. 45.

Tartás: lakadalom-tartások. III. 386. m.

Tartomány: az egész tartományt Palánktul Kassáig reád bizzuk. I. 67.

Tartóztat: ökö t. vmi tartóztatta. III. 168.

Tárgy: Az böcsület lévén tárdgya fegyverednek. I. 61. ha tárdgyát jól kaphattya. I. 109. szerelmek tárgyához. II. 21. tárdgyához. III. 278.

Társ: Isten hozot(t), t. II. 100, 114. társot adó tavasz. III. 75. társok. III. 19. társoknál. II. 50. társaival. II. 251. társai közül. u. o.

Társaság: eő társaságokban. III. 405.

Társolkodik: Mársal *társolkodó* Murányi Vénus. czl. és

I., II., III. rész fejében. M. t. M. V.-nak neveztem munkámat. ajl. 7.

Tát: nem tátyta az száját több szóra. III. 211.

Tavas: társot adó t. III. 75. az özvegy madár örül az tavasz-nak. II. 332. kedves tavaszra hoz teledbül. I. 201. virágos tavasztul meg-ujjulást venne. I. 16. tavaszszal. III. 384.

Távozik: távozom. II. 40. — Parnassusból ki régen távoztál. I. 10. távozott. II. 50. III. 303. — távoztattya. III. 383. távoztattják. III. 324.

Távu: t. égek érte. II. 83. Az régi kétséget t. rekesztette. II. 170. t. még az halál. III. 228. t. esik. III. 267. t. légyen. III. 150.

Távu-lét, *t.-létel*: t.-létekben. II. 51. Az távu-lételnek maradáka az feledékenség. II. 343.

Te: te-is. II. 202, 213. te vagy reménye. II. 330. — tenéked. III. 229. — téged. II. 307. III. 125, 130. 231. tégedet. II. 75. (kétszer). II. 319. III. 125, 128.

Tegez (= pharethra, Moln. A.): (Cupido) Ragyagó falára tegzét függesztette. I. 186.

Tekéll: tekéll(et) helyéhez se- rényen kell menni. III. 9.

*Tekéll*es: t. hűséggel. II. 320. az Tekéll'essek élyenek. II. 152.

*Tekéll*esség: tekéll'esességét az kegyesnek. III. 189, 410. — tekéll'esességén nem múlik el. III. 146.

*Tékén*get: Az levelet tész, vészí s-tekéngeti. II. 138.

*Tékén*getés: Mosolyog egy- másra kedves t. I. 172.

*Tékén*t: szeme t. II. 2. ide s-tova t. II. 146. t. az szerencse. II. 29. — tekéntesz. II. 73. tekénted. II. 303. — két felé tekénte (= széttékintett). II. 228. — tekéncse. ajl. 7.

*Tékén*tet, *tekín*tet: tekintete ráró. I. 52. tekéntetét mozdítaná. III. 214. — vidám tekéntetű szemek. III. 26. — az mikor érnek nagyob tekéntetek. II. 136. mord tekéntetekkel. III. 129.

*Tékén*tetes: t. és nagyságos groff. czl. és ajl. 3. — olyan t. (= tekintélyes) ennek (t. i. Máriának) lovassága. III. 402.

*Teker*edik: t. az út. II. 219.

*Téko*zol: országunk maratt kis rongya-is tékozlatik. I. 27.

Tele, *teli*: Erdélyi ujsággal lévén (az hír) szája tele. I. 25. (hírével) egész ország tele. I. 44. teli van vaddal. III. 92.

Teli (= tölti): t. az utakat sok veszély. I. 85. — gond *telé* szívét. I. 71. az egeket gyász t. III. 222.

Telik: Emlékezetivel sokak szája t. I. 108. Várt szabadu- lással akarattyok t. III. 50. W. t. reménséggel. III. 78. nem t. reménségek. III. 271. (a sereg) száma 11-re t. III. 261. Kedve telék vlvel. III. 141. — 30-ra telének. III. 300. — szemek (= -ök) telnék vlvel. III. 209. — Nem mer kedvek telni várt nyereségekben. I. 90.

*Telly*es: t. reménséggel. II. 351. — az utak veszélyekkel tellyesek. I. 87.

Tél: I. 175, 176. III. 238.
 az télnek birodalma alól. I. 16.
 — mord telek. I. 170. II. 332.
 — Kedves Tavaszra hoz mostani teledbül. I. 201.

Téli: t. üdő. II. 189.

Temjén: igaz áldozat temjénye. I. 55.

Temlecz: t. fogságából. III. 86.

Te-monda: (Az szerelem) Az sok te-monda közt kel hamar veszélyre. II. 48.

Teng: t. szíve búval. I. 171.

Tengelicz: Az magos Muránban t. ritkán jár. II. 189.

Tenger: Háborodot(t) t. az te bús életed. I. 200. (Az pénz) Hatalmasságának mély t.-is holdúl. II. 106. D. szabadulását az t. tiltya. III. 48. — mint t. D. uttyát, el-szorította. III. 54. az tenger fővenyit. II. 15. t. habossága. II. 289. t. morotváját. III. 47. t. partyát járta. III. 265. tengernek lyánya (Vénus). III. 201. — (Jáson) tengeret által-kele. I. 140. (D. és fia) t. által-kelek. III. 50. — tengerben meríti. III. 112. V. tengerből született. III. 195. tengeren. I. 111. III. 230. — *tengerre* kelnek. II. 27. t. üll. III. 115. — tengerek. III. 196. nagy tengereket. III. 46. — *tengereken* félelmes az út. III. 199. t. túl. II. 2. — *tengerekre* merült az Nap. II. 171. az t. kél. III. 138. tengerekrül. II. 229.

Tengeri: t. habok. II. 141.

Tengerpart: t.-parttul. III. 197.

Tenyér: terenyét forgattya. III. 339.

Tepreng: teprengenek. III. 177. teprengének. II. 241.

Terem: (az rósa) tövissen t. III. 235. — termő mezőség. I. 13.

Terh: Az egész t. szálla az ő vállához. I. 53. nehéz t. III. 43. Az békesség R. Gy.-tül terhben esik. I. 17. Vállán lévő terh-tül iszonyodik. I. 105. gondgyának terhével. III. 36. nagy terheket vive. I. 43. terhek alatt. I. 193. terhek sullyátul. III. 42. terheket meg-eléglé Vénus. III. 289.

Terhel: illy vetrengéssel (l. ezt alább) magadat terheled. I. 114.

Terhesül: (Cupido nyila) ólommal terhesült. I. 188.

Terít: az földre terité. II. 295.

Terjed: t. nap-nyugatig (az szép hír). III. 177. mikor gyars tűz t. III. 331. — terjednek hatalmi. I. 204. — teryedgyen. ajl. 6. — hire s-neve terjet(t). I. 76. — terjedvén. I. 15.

Terjeszt: az fák terjesztik ágakot. I. 167. terjesztnek (hírt stb.). II. 323.

Termet: Az szép t. merő lobbantó tűz. II. 19. — deliség termete. I. 52. termetinek deli módossága. III. 402.

Természet: I. 73. II. 135. III. 403. olly természetet tart (= olly természete van). III. 195. természetemnek. III. 231. — az mint *természeti* hozta mely Istennek. III. 231. bolhák t. III. 333. m.

Terül: t. híre (Murány megvételének). III. 389.

Tér: szelidségéhez nem t. semmi vadság. II. 307. nem t. módgyához. III. 353. t. s-forog előtte (t. i. a madár híme előtt). III. 384. — arra térének. III. 184. — álnokság térjen sok esküvésedhez. II. 315. — haza térvén. III. 365.

Térd: térdgye haylásával. II. 131. térdgyedet meg-hajtod. II. 125.

Térit: egy oldalról másra téritenek. III. 334.

Térség: térségre. II. 199. III. 394.

Test: török t. I. 63. az t. serén-sége. III. 28. izzadott testhez. III. 304. testen. III. 335. testre. III. 339. — testeknek. ajl. 4. — testemnek erejét. II. 188. testemet. II. 194. testemben. II. 36. — teste. ajl. 5. t. s-ereje. III. 31. t. nedvessége. III. 108. testének hidege s-melege. II. 132. — *testét* mereviti. III. 90. alig viszi t. III. 186. t. nyuktattya. III. 212. egész t. III. 214. t. sirban tészik. III. 395. t. nevelte. III. 403. *testében* fel-posdul az vér. I. 104. III. 129. t. reszket. I. 181. senki nem árthatott (Protheus) tűnhető t. II. 184. Nem szenvedti tovább lelkét az t. III. 83. testébül. I. 45. testén. III. 159. testére. II. 259. testétül költözik lelke. I. 80. testével. II. 146. — testünk. III. 126. testünköt. III. 227. — (Az tündérek) változtatni tutták mi-voltát *testeknek*. II. 182. t. fakad viszketségek. III. 333.

Test-szín: II. 166.

Tesz, tész: nem tészek kárt.

II. 196. teszlek. II. 320. *tész* akadált. II. 52. t. rabbá. II. 316. Teszi az jó kezdet az dolognak felét. II. 226. *tészi*. II. 138. üdő t. az vitézt erőssé. III. 5. t. csendetlenné. III. 28. sebet *tészen*. I. 147. jó véget t. I. 198. vonást t. II. 280. (az czérna végére) kövecskét t. III. 56. t. fogatkozást. III. 282. t. ugrást. III. 335. *tészen* vala kárt. II. 349. — tén. I. 115, 190. — tészik setét sirban. III. 395. napot teve. III. 370. tének. II. 172. *tévének*. II. 327. *tevének* estrásákat. III. 306. t. lakadal-mot. III. 386. — kedvet *tett*. I. 137. szelidet t. I. 136. tettek végső romlást. I. 130. tették elődben. II. 112. — *tegyek* sákmánt. I. 101. t. halászatot. II. 211. tedd férre. I. 32. ne *tegyen* egyebet. III. 375. ne t. czégért titkában. II. 90. t. bizony-ságot. II. 128. *tégyen* itüillet. II. 264, 269. eleget t. III. 37, 43. t. próbát. III. 76. t. jedzéseket. III. 96. t. velem (= mutasson irántam) húséget. III. 150. ne t. lármát. III. 160. ne t. üdő-mulatást. III. 309. *tegyenek* ostromlást. I. 127. t. rabolást. III. 179. azt tegyék. III. 284. — férre tennék (= mellőz-nék). III. 408. *tennél*. II. 104. t. választást (= választanál). II. 282. férre tenned. I. 33. éledésre tenne. II. 196. illy su-gallást az fülében t. III. 213. nagy csapást tennének. III. 301. — *tenni*. II. 10, 46. nem volt mit t. II. 62. III. 325, 353, 378.

választást t. (= választani). III. 182. t. vlmít véle. III. 297. hírré t. III. 337. — férre téven. II. 178. — tött sok fáradság. III. 392. — tehedd az erszényben. II. 112. csufságot *tehet*. I. 135. t. vlmivé. II. 20, 107. t. vlmít. II. 151. III. 39. nem t. egyebet. III. 187, 325. t. rajta bút az gond. III. 218. t. kérdést. III. 302. teheti kedvessé. III. 5. mit tehetek? III. 165. tehetek volna csapást. III. 167. Tüzérül szerelmes hamaréb *tehetne*. III. 18. eleget t. adott szavának. III. 53. — középre *tételett* (= van). II. 94. M. allyában egy falu t. (= van). II. 217. (Az épületek) jó fundamentomra *tételett*. II. 157. Élő krónikában örökké *tételessék*. III. 363.

Tehetség: erő tehetsége. III. 38.

Tető: tövisnek teteje. III. 235. tetején gyűrőnek. I. 66. hegyének tetejére. III. 134.

Tetzés: Kítül-kítül tetzést rendre kérdezőnek. I. 129. Isteneknek tetzésébül. II. 31.

Tetzik: mint tettzik. I. 7. *tetozik* nehéznek. I. 206. III. 207, 208. t. mindeneknek. I. 150. t. ábrázattyán tüze. II. 292. az melly t. II. 14. ugy t. II. 65, 330. III. 67. az sem t. II. 66. t. ez ujságnak. II. 132. t. az csudának. III. 119. ez t. kedvének. III. 137. jobnak t. III. 176. az t. némelynek. III. 178. — Az Vjság falati édes mézül *te(t)cznek*. I. 26. nagynak *tetozenek*. III. 111. — *tetzett*

kedvednek. I. 61. t. sok heteknek. III. 380.

Tétova: t. forgattya szemeit. I. 197. t. nyargalnak (t. i. a szelek). II. 223.

Téveledik: hogy ne *téveledgyenek*. III. 80.

Téveszt: téveszti uttyát. II. 139.

Tied: t. lehet. II. 101.

Tigris: Fene természetet, mint t. nem vettél. II. 72. Mint t. el-lopot(t) kölkein busulván. II. 257. Mint az kölyke-vesztett t., ordítottak. III. 164. — talám *győzőnének*-is fene tigriseket. II. 68.

Till: (Daedalus) szabadulását az tenger tiltya. III. 48. Meredek kősziklák az fel-hágást tiltyák (= akadályozzák). III. 54. — az (t. i. a multság) tiltatott. II. 186.

Tiltás: tiltást vet ennek (= eltiltja.) III. 308.

Tiszt: 1. Az több tiszték között híják ezt-is. III. 316. az várbeli tiszteket. III. 313. m. — 2. tisztét viseli porkolábságának. I. 96. W. hág nagyob tisztékben. III. 413. az tiszték (= tisztségek.) III. 414.

Tisztaság: tükörnek tisztasága. III. 396.

Tisztel: Téged pedig Phaebus, Laurussal tisztelnek. III. 231. — (Máriát) vitézi ajándék *tisztelte*. III. 401. jeles erkölcsökkel t. III. 403. — tisztelvén. I. 15. — egy küldött lóval tisztelteti. III. 400.

Tisztul: Ot(t) t. az arany, hol az tűz lángozik. I. 40. az

szép arany t. tüzekkel. II. 230.
Háboruval t. az égi fényes(s)ég.
II. 231.

Tisztviselő: az Németek tisztviselőjét is. III. 259.

Titkol: titkolta (szerelmét).
II. 59. — szive tüzét véle titkoltatta. II. 61.

Titkon: II. 36, 131. III. 49, 53, 55, 68, 141, 142, 180, 183, 257, 374.

Titkos: 1. *jelzőül*: t. végezés. czl. t. szerelem. I. 9. II. 71, 147. t. szándék. I. 148. II. 46, 174, 246, 321. III. 32, 382. t. tűz (= szerelem). I. 153. II. 59. t. dolgok. II. 42. m., 52, 120. III. 179. t. levél. II. 62, 116, 117. t. üzenetek. II. 136. t. gyász. II. 166. t. latroknak. II. 179. t. ohajtás. II. 180, 300. t. csalárdság. II. 264. t. tanács. II. 278. t. indulat. II. 322. t. fájdalom. III. 20. t. szövetség. III. 139. t. állonksággal. III. 182. t. sirásban. III. 252. t. elméjében. III. 247. t. munka. III. 278. t. fortély. III. 280. t. helyeken. III. 335. — 2. *főnévül*: Van-é olly titkosom (= bizalmas emberem), kinek megmondhatom. II. 41.
Titkosan: II. 123, 164. III. 70.

Titok: belső t. tanácsának. ajl. 3. akar mi t. III. 39. — *titkol* irni. II. 54. Nem jó t. bizni akar ki kezében. II. 92. — titokban. II. 213. az titkok dolgában. II. 90. — titkom ki-jelentvén. II. 114. — *titkának* ki-nyílása. III. 256. t. fedele le-

hull. III. 279. titkában. II. 90. titkához. II. 165. III. 236. — titkok ha kinyílnék. III. 41. titkokot. II. 292. — szívemnek titkait. II. 87.

Tiz: t. gyalog. III. 81. tizenegyre telik száma. III. 261. — *tizen-két* öltre. III. 58. t. k. ölig. III. 59. tizen-öten. III. 205.

Tized, *tizedes*: két tizedből álló. III. 346. az tizedeseket hivató. III. 321.

Tol: titkon az padra tolattya (az laytorját). III. 68.

Told: toldonok olly hosszát (t. i. létrát). III. 71.

Toldoz: addig toldoztam munkánót. ajl. 6.

Toll: tollakat szerez. III. 49. tollakkal füzni szép hírét. I. 123. magyar versekből füzöt(t) tollaival. ajl. 5.

Tollas: t. bokréta. III. 319.

Tolong: tolongó nép. III. 82.

Tolvaj: III. 225. tolvayt kiáltának. III. 152. füleki tolvajok (= W. katonái) után nyomodnának. III. 155.

Tompa: az hegye-is t. (t. i. C. nyílának). I. 188.

Toppan: eleiben t. II. 99.

Torok: torkomat fárasztám. II. 195.

Torony: tornyot magossíthat. II. 105. tornyok. II. 200.

Tót: t. nóta. III. 164. az tótok menének. III. 159. — *tótokot* érének. III. 156. az zajos t. lecsendesíték. III. 153.

Tótság: az sok t. III. 154. az egész t. III. 161. sok t. raytunk lesz. III. 223.

Tovább: 1. *helyre* vonatk.: II. 195. tovább. I. 91, 152, 207. II. 71, 231, 233, 234, 246, 281, 347, 352. III. 178, 187, 263. — 2. *időre* vonatk.: tovább. II. 193. tovább. III. 34, 83, 127, 176, 274, 277, 317, 320, 385.

Több: t. hadak. I. 54. Szép hírét akarja fűzni t. tollakkal. I. 123. t. bút. II. 209. t. próbákat. II. 232. t. tüzet. II. 327. t. csillagoknál. II. 335. t. hadnagyoknak. III. 87. az t. seregekhez. III. 165. t. szóra. III. 211. az t. vitézek. III. 243. nincs t. egynél. III. 263. az t. tiszték. III. 316. az t. vitézt. III. 354. t. grádics. III. 416. t. méltóság. III. 417. az *több* rész. I. 95, 207. t. szépség. II. 335. az t. vitézekhez. II. 346. az t. dolgok. II. 353. t. veszélt. III. 15. t. sok vitéz. III. 99. t. lépést. III. 187. — *többet* adnak. I. 22. t. erősített. I. 73. t.-is kiált. II. 43. t.-is várj enél. II. 175. t.-is fizetnek. III. 163. t. fél óránál. III. 170. ha akarsz érteni t. III. 291. Mars sem irt t. III. 392. t. érdemlene. III. 409. — *többen*. III. 177. — *többé*. I. 63. II. 203. — *töbre*. III. 381. — az *többi*. I. 94. *többinek*-is. III. 307. az *többit*. II. 237, 281, 307. III. 137, 284, 285, 320, 340, 348. az *többihez*. III. 259. az *többi* között egy. III. 117, 400. az *többivel* együtt. II. 190. — *többször*. I. 138. III. 191, 211. — leg több népe. I. 95. leg t. tün-

dérséget. III. 121. Ehez az szépségben leg t. férkezik. III. 367. — leg többet. II. 39.

Tökélletes: Az egy W. t. szive. I. 43.

Tölfa (Moln. Alb.-nél: tölgyfa, Zrinyiné Id. 4. 14. és *Obs. Szig.* I. 83. V. 66. *tölfa* és *tölyfa*): Lásd az erős Töll-fát. I. 39.

Tölke (Moln. Alb.-nél: tölke = truncus, stipes.): erőben vastagult tölcséket. II. 160.

Tölem, töled, töle: tölem. II. 114. III. 254. — *tóled*. II. 126. III. 130, 366. — *tóle*. II. 176, 177, 265, 345. III. 94, 147, 378. — *tőlünk*. ajl. 5. I. 125. — *tóletek*. II. 302. — *tőlök*. I. 143. III. 152, 292.

Tölt: t. gondlat éjjet-is. III. 51. — *tölcse* jóval. II. 88, 206. — *tölnén* kedvét. II. 23. óráimot sirásban töltvén. III. 252. t. kedve azokkal. II. 279. haraggal t. kedvetlenségé. III. 61.

Tölle: Mint hold fotta s-tölte, változik mindenben. I. 42.

Töltés: kedve töltésének. II. 187. kedve töltéséhez. III. 218.

Tör: törí magát azon. I. 113. II. 32. t. az falat. I. 145. — *törtjön* az ág. II. 208. — azon törvén magát. III. 37. (Murány vára) Nem fél, hogy ellenség törettes(s)e. I. 74.

Törődés: W. *törődése*. II. 32. m. Mária t. III. 23. m. — sok *törődésében* (= aggodalmában, gondjaiban). I. 125.

Törődik: t. azon-is. II. 92. t. magában. III. 47. *törődvén* magában. III. 277.

Török: I. 62, 63.

Történi: III. 23. t. vala. III. 294. — történi. II. 78. III. 315, 357. ha úgy t. lenni. III. 297. — így történi ezek. III. 344. — ha *történi* holtom. III. 368. ha *történi* zenebona. III. 99. Ha mi rezenése t. azoknak. III. 261. — történt volt menni. III. 109, 337. történi. III. 246.

Tör: földhöz veré *töre*. I. 50. vérrel izzatt t. III. 91. törében vehet. III. 218. éles törként sebtetik szívemet. III. 251.

Tövis: Az rósa-is t. között virágozik. I. 40. Az rósát-is t. által szakaszthatni. I. 59. — *tövis* terem az rósa. III. 235. sok t. jutcz, Ferencz, rósához. III. 295. — tövissel rakott kert. I. 175. — tövisseket viselt. III. 289. az sok tövis után. III. 240.

Tövis-bokor: t. b.-hoz dőlt. I. 179.

Tövis-sértés: Ki akarja, hogy rósát szethessen, Tövis-sértéseket, szükség, viselhesen. III. 235.

Tractál (= egyezkedik): tr. az fejedelemmel. I. 94.

Trágyál: trágyált ágyak. I. 169. (Moln. Alb.-nél: *trágyáz*: condit, ornat.)

Tréfa: 70 ezüst tallér nem tr. s-bolondság. II. 103. — nem valami *tréfát*. II. 137. Az Vénus tr. örömet üz. II. 312. *tréfák*. II. 318.

Tréfa-szó: Az valóságoshoz illy tr.-szókat fűz. II. 312.

Tréfál: tréfáló szavait valóra fordítá. II. 317.

Trombita: trombiták rivadnak. III. 347.

Trombita-szó: trombita- s-dob-szókkal. II. 261. tr. s-dob-szó közt. II. 262. III. 386.

Tronfol: Kit ő-is tronfolni akart. II. 178. (Moln. Alb.-nél csak: *trómsfal-ütés* = talio).

Tud: tudom. II. 14, 72, 73, 150, 197, 265. III. 147, 287, 368. — tud-é, hogy III. 229. nem tutcz hal(l)gatni. III. 371. — tud. I. 10, 106. II. 350. — tudgyad, hogy. II. 302, 344. — tudgya. II. 16, 99, 137, 160, 230. III. 30, 307, 312, 323, 340. — tudgyatok. I. 132. III. 251. — *tudgyák*. I. 60, 62. II. 68. t. az dolgot. II. 234. III. 79. nem t. az urat mely felé szakadott. III. 174. — nem tudnak nyugodni. II. 140. — nem tudá fel-venni. III. 337. nem *tudának* III. 342. nem t. ez dologban semmit sem. II. 352. valónak t. u. o. — pennám sem *tutta* le-képezni. ajl. 6. t. módgyát. II. 187. tutták. II. 182. — nem tudánk. ajl. 4. — *tudván*. ajl. 5. I. 196. II. 119, 179. III. 38, 262, 273, 328, 352. nem t. ki légyen egy mást az setétben. III. 204. — Járt fizetésekhez (az hópénz) nem tudatik. III. 356. — tut-hat. II. 34. ki tudhattya számát? I. 36. tuthata. III. 378. — *tut-hatni*. III. 237. Savanyu iz nélkül édest nem t. I. 59.

Tudakoz: Meg-edgyezéseknek *tudakozza* helyét. II. 216. t. okát. III. 29. — nem szükség tudakoz-

nod. III. 313. — tudakozván az jelt. III. 172.

Tudat (= tudakol): Ha nem követe-é, szaporán *tudattya* II. 155. Császárhoz hű lenni ki akar, t. III. 348.

Tudás: ha füleink süketek volnának azoknak tudásában. ajl. 4. köz tudásából. III. 369.

Tudomány: bölcs tudománt ígér Pallás. III. 136. Musák tudománnya nyelvének szóllása. II. 337.

Tudós: Csak ő maga t. (= tudja) titkos szándékában. II. 321. (Ficzek) t. az ott való útoknak dolgában. III. 86.

Tulajdonít: Vénusnak és Mársnak tulajdonítván (Murány megvételét). ajl. 6.

Tulajdonság: Az Tükörnek pedig az tulajdonsága. III. 396.

Tusakodik: tusakodott s-bajt vít. II. 60.

Tükör: Elöttünk az t. W. példája. III. 397. tükör hűsége, tükörnek tulajdonsága. III. 396. hűség tükörének nevezi császára. III. 393.

Tündér: II. 36, 324. tündérek. III. 192. tündéreknek. II. 182.

Tündérkedik (Moln. Alb.-nél nincs meg): Circe énekével miként *tündérkedett*. I. 6. Igaz, hogy Pandora s-Circe t. III. 145.

Tündérség: (Circe) Leg töb tündérséget akkor szaporított. III. 121. az szerencse tündérségét. II. 248.

Tündöklök: tündöklő nap. II. 285.

Tündöklés: napnak tündöklésében. II. 5.

Tűnik: tűnyem eleiben. II. 36. te tűnél szívemben. II. 80. ez tűnne szivedben. III. 368. tűnnének szemében. III. 247. tűnni. II. 112. — tűnhetett. II. 185. Senki nem árthatott (Protheus) tűnhető testében. II. 184.

Tűr: 1. tűri (= gyűri) levelét kis summában. II. 90. — 2. nem tűrhető. III. 117. nem tűrhetette tovább. III. 320.

Tűrés: sok t. futtya. III. 16.

Tűz: 1. az t. lángozik. I. 40. mint t. pirossodott. II. 60. Tűznek nagy erők engettek. I. 130. mint mikor gyars t. gerjed. III. 331. — *tűz* előtt ki-térned. U. o. két t. mellett. II. 326. — tűz támadása. III. 330. olajat ha döltenél tűzben. I. 104. tűzek Istene. I. 128. Fejet hajt (Murány) az fene tűzek erejére. I. 128. tűzekkel tisztul az arany. II. 230. — tűzet fúnak száraz kékéhez. I. 204. — 2. *átvitt értelemben*: Az szép termet merő lobbantó *tűz*. II. 19. ez az t. I. 149. az t. nem nyukszik W-ben. II. 312. Menny(i) t. s-láng között forgok. II. 49. tűzet visel szive. II. 31, 83. — uj tűzzel hévüle. II. 145. tűzet hordoz Vénus. I. 153. — tűzem. II. 58, 70. *tűzemet* nem birom. II. 71. t. ki nem mondhatom. II. 318. — Hideg ágyban ohajt, nincs *tűze* (= szerelmse) mellette. I. 133. (Az szerelem) erőss t. valakit körülívt. I. 136. Szárnya, t. s-nyila van

az szerelemnek. I. 159. t. lángot kap. I. 203. Volt az előtt(t) t., van most ezer ann(y)i. I. 206. tetczik ábrázattyan t. II. 292. szivének t. s-lángozása. II. 337. t. fáradta. II. 340. szerelem t. miatt. II. 7. *tüzének*. II. 8. szerelem t. lángja. III. 137. — Az orcza árollya *tűzét* titkos szándékoknak. III. 382. főzte szivében t. II. 59. szive t. II. 61. — tűzében majd meg-epett. II. 59, 65, 147. tűzéhez (t. i. imádothjához) vezesse. I. 149. tűzére. II. 85. tűzérül. III. 18. tűzével nem birhat. I. 157. II. 146, 348. — gerjesztő tűzeknek. II. 28. III. 380.

U.

Uborka: Az V. Muránban most ujság. II. 121. Az V. körül szorgalmatoskodik. II. 130. — *uborkát* szedet. II. 119. az u. vid(d) fel. II. 122.

Udvar: udvara népével. III. 87, 411.

Udvarol: Maga udvarlana Murányi Pallásnak. II. 181. Akart udvarolni régen személyének. III. 344. udvarolhassak Aszszonkámknak. II. 64.

Ugat: ugasson az kuvasz. III. 268. — ugató Cerberus. I. 5.

Ugrál: ugrálnak lovak. III. 89. — ugrálának lovak. II. 262.

Ugrás: ugrást tésznek (= ugranak.) III. 335.

Ugrik: Ide s-tova u. (t. i. a labda). I. 112.

Ugy: ugy segélyen az Márs. II. 114. ugy-é? II. 137. ugy-

is cselekettek. III. 214. ugy — ha. III. 199. ugy — hogy. I. 84, 153. III. 294. ugy — mint. III. 260, 287, 357.

Ugyan: czl. I. 109. II. 19, 147, 271, 340. III. 17, 42, 189, 217, 259, 295, 314, 359. — ugyan azon (t. i. úton) III. 177. ugyan ez a' nyil. I. 190. — ugyan itt. III. 313. u. ott. II. 119, 236. — ugyan-is. I. 150. II. 164. III. 36, 41, 193.

Uj: uj fáradság. I. 65. Uj tűzzel hévüle. II. 145. az uj kikeletnek. II. 157. Az uj virágok. II. 159. uj életre kelnek. II. 198. uj mesterség. III. 48. uj találmány. III. 49. uj bástya. III. 57. uj reménség. III. 358. uj házásoknak. III. 388. uj-uj félelmek. I. 87. — *ujab* reménség. II. 203. III. 78. u. rivadások. II. 261. u. félelem. III. 198. *ujab-ujab* gond. I. 182. — *ujjobban*. II. 163, 167.

Ujj: (Az kapitány) jelen van mentéje csaptatott ujjával. III. 310.

Ujonnan: ajl. 6. III. 322.

Ujít: Vjittyák (= ujra kezdik) nótájokot. II. 4. uyitnád szivemet. II. 301. — El-bádgyságomot újító harmatom. II. 318.

Ujul: szive ujjula. II. 300. III. 172, 304. — ujjulván. II. 257. — uyult tavasszal. III. 384.

Ujulás: lén uyulása sziveknek. III. 243. ujulást vehessen. II. 89. mord kedve uyulásra vála. III. 290.

Ujság: külömb-külobm u. I.

22. Az u. falati édes mézül te(t)cznek. I. 26. Olly változásokat fayzott az sok u. I. 37. Ez ujság honnét találkozott? I. 196. az (t. i. az uborka) még u. Muránban. II. 119, 121. Meg-uyulának ez uyság hallásban. III. 245. — uyságnak tetczik ez. II. 132. jó *ujságot* hozott. I. 203. miképen ércse ez u. II. 137. — ujságban. III. 352. ujságon. II. 228. III. 242. — *Vjsággal* nő az hir. I. 24. Erdélyi u.lévén (az hir) szája tele. I. 25. — dolognak ujságán. II. 140. nem várt uyságával. III. 327. Az *Vjságok* nélkül nehez már ellened. I. 33.

Un: vigyázatlanságát unta cselédének. III. 62.

Úr: 1. Vtánnok az Vr-is (=Wesselényi) mégyen. III. 292. Az Vrnak (=Istennek) bő áldását. II. 149. — minden *Vrat* fel-ültet. I. 18. Nem tudják az u. (=W.) mely felé szakadt. III. 174. — Vram (=W.) III. 221. Tégedet szánlak el-veszni Vramot (=W.). III. 125. — *Vra* mellet(t), Vrának szolgált. I. 43, 54. — urunk ellen. II. 306. *urok* (t. i. Illyés-házi). II. 263. u. (t. i. Wesselényi). III. 175. — urait változtatta Murány. I. 75. — 2. *Vra* (=férje). I. 78, 81. III. 367. Mond az Aszszony: Vram! (=férjem). III. 366.

Ural: Rákóczit az Erdély uralván, s' tisztelvén. I. 15.

Uralkodik: (Murányban) Az

vér-has nyavalya akkor uralkodott. III. 31.

Uraság: zászlós Vraságra. z. Vraságbúl. II. 305.

Uri: V. rend nemzete (t. i. Wesselényié). I. 52. (pénz által) V. rendekre mehet. II. 107. u. ágybul lettél. II. 72. u. szerencse. I. 77. u. méltóságra. II. 303.

Út: I. 106. III. 199. — munkáját rósás *utnak* tartya. I. 122. Az szokatlan u. meg-unta keresztét. III. 186. — *utat* mutattál. II. 34. u. vehet. III. 39, 282. u. csinállyon. III. 159, 360. u. nyitott. III. 264. az u. nem tudgya. III. 307. — útban van. II. 272. — *uton* irtam. ajl. 6. mely u. mennyenek. III. 80. járt u. III. 80. u. gyöttenek. III. 177. — utra ereszkedni. I. 85. — virággal tölt *utak*. I. 168. külső u. II. 155. visel meszsze u. III. 7. nyári heves u. III. 27. u. nézik. III. 270. — utomnak. III. 133. — utodban talál nád. II. 282. — az mennyeknek *uttya*. I. 119. u. kezdetett. I. 207. csoportos az u. III. 16, 193. szabad u. III. 85. szerelem u. III. 239. — uttyának ne legyen késése. III. 351. — *uttyát* rendelé. I. 71, 140. Murány erőss u. által-kelé. II. 129. u. téveszti. II. 139. u. lelte. II. 139, 170. u. állya. II. 183. u. (a nap) által-kelé. II. 222. u. rémités állya. II. 248. el-feleyti u. II. 289. szoros u. irtyák. III. 44. u. nyittya. III. 48. Daedalus u. III.

54. kész u. talállya. III. 77. — uttyában közel vala M.-hoz. III. 352. — *uttyához* lát. III. 78. leseket hántak u. III. 353. — uttyok. III. 15. uttyokot. II. 4, 278. III. 50, 157. — uttyok-rúl. III. 14. útoknak. III. 86, 101. utokkal eléb valának. III. 98. — uttyait. II. 87. uttyaibul. III. 365.

Utál: ne utáld hüvségemet. II. 301.

Után: az után. II. 18. fárat-ságok u. III. 178, 417. Rákóc-zinak hajlott vala pártya u. III. 349. (W.) Murán u. gond-gyát arra veté. III. 250. — én utánnam. III. 368. — utánna. III. 88, 298, 299. — utánnok. III. 159, 205, 292.

Utca: u(t)czára megy. III. 341.

Uti: u. eszközök. I. 70. u. félelmeiktül. I. 86.

Utol: u. érvén. II. 178.

Utolsó: nem u. gondgya. III. 11.

Útonjáró (viator, Moln. A.) = utas, vándor: Mint az úton-járó, mely uttyát téveszti. II. 139. — uton-járóknak menések. I. 193.

Ü.

Üdö: Háboru az ü. I. 89. elő-álmokori ü. I. 192. m. az ü. éjjeli gyászsa. II. 1. III. 112. mint változó ü. II. 134. Szerencse, s-az ü. az uj kez-deteket Próbállya leg inkáb. II. 160. mint ü. szerzette. II. 270. rendelt ü. III. 2. az ü. teszi az

vitézt erőssé. III. 5. az ü. szab-ván módgyát mindeneknek. III. 17. az ü. el-jár. III. 22. az ü. éjfék-korra mégyen. III. 76. az ü. mégyen vég-óránkra. III. 150. az ü. mehetett fertály órára. III. 341. — az következő *üdö-nek* határirra. ajl. 6. kedves ü. örülnek. III. 198. — *üdü*t s-helt venni. II. 54. ü. adnak vlmhez. III. 188. — *üdü*n. II. 200. — *üdü*bén. I. 146. III. 166. *üdü*nél. II. 246. *üdü*rül. II. 231. *üdü*tül. II. 193. III. 19. *üdü*vel. ajl. 5. II. 200 (két-szer.) 201. (két-szer). 202 (há-romszor). III. 393. az *üdü* el-len. III. 18. — az gyors *üdü*k szárnyakon repülnek. I. 12. ellenkező ü. táadván. II. 27. hajak-őszító ü. III. 27. háboru ü. III. 197. — *üdü*k bizony-sága (= historia). ajl. 4. régi *üdü*köt. ajl. 4. régi *üdü*kben. I. 1. *üdü*knel (= *üdü*kben.) III. 234. *üdü*ktül kell várnom. II. 199. — (W.) iffliab *üde*jében. II. 254. — Csütörtök *éczaka* hagyott *üdü*k légyen. III. 76. (L. még: *üdü* alatt.)

Üdü-mulatás: (Az katona) *üdü*-mulatást hejában ne tégyen. III. 309.

Ügetés: Gonosz az pártütés, Még-is olly vágyott s-moh ehez az ü. I. 138.

Ül: tengerre üll. III. 115. hajóra üll. III. 200. boszszu ül vala az szíven. II. 178. — üle. II. 328. ülének (lovakra.) III. 184. az falt, mint lovat ált-ülte. III. 296. — ültek. II.

242. ült volt. I. 92. — ülvén. I. 66.

Üldögél: üldögéltem gyászban. III. 252.

Ületés: Mint ha volna minden jó termő ü. I. 38.

Üresen: ü. lett volna ágya Helenátúl. III. 144.

Üt: ü. az vitéz ellenségre. III. 12. — edgyiket az másikkal ütteti. II. 138. dobok üttének. III. 347. — egymáshoz üttetvén. II. 102.

Ütközik: irigyeknek ü. szemében. II. 92.

Üvöldögél: (az estrása) ü. az kapu felinél. III. 263.

Üvölt: (az várták) üvöltönek. III. 257. ám üvölcsön ő (= Echo) az hegyek völgyében. III. 110. üüöltő baglyok. III. 387.

Üvöltés: Nagy üüöltésével (az sárkány) reá-ereszkedett. I. 142.

Üzen: üzenek néki. II. 41, 152. üzenik, hogy. III. 306. — üzene. III. 74. — üzenem. II. 214. üzentél. II. 207. üzente. II. 272. üzentek általad. II. 123.

Üzenet: II. 176. üzenetet. II. 205. üzenetét. II. 163. üzenettel. II. 41. — üzenetek. II. 136. üzeneteket vészen. III. 375.

Üz: harcot ü. II. 19. tréfát ü. II. 312. üzük. III. 162. — üzék tanácsokat. II. 236. — álmüző szellő. II. 3. — *üzvén* vadászatot. II. 254. ü. szerelem. III. 187.

Üzés: az üzésben sebet vesz. III. 161.

V.

Vad: 1. *jelzőül*: v. erkölcs. I. 33. v. Scythia. I. 36. v. Boreas. I. 111. v. Libya. II. 72. v. tulkok. II. 200. — 2. *főnévül*: bizonyos *vad* (t. i. állat.) II. 243. szomju v. II. 246. akar mi ravasz v. II. 254. az v. bőre. II. 256. (az vadász) — vad után lesékedik. III. 266. eredei *vadak*. II. 5. mint fáratt v. III. 185. — 3. *átvitt értelemben*: pogány vaddal (= törökkel) van Gyöngyös teli. III. 92. édes *vadát* (= Máriát.) II. 245. v. (= kedvesét) vehesse lesekre. III. 138. svédnek vadaít (= katonáit.). III. 93.

Vadász (ige): erdön-is v. II. 25. vadásznak erdőkön. III. 106. — vadászott (t. i. emberekre). III. 93. — *vadászó* scytha. II. 243. v. helyeket. II. 296.

Vadász (főnév): Mint az fáratt v. II. 247. v. lesékedik. III. 266. vigyázó v. III. 92. — vadásznak nevét. III. 92. vadászatot üzvén. II. 254. vadászok lőttek. III. 103.

Vadászat: Minémü Diána erdőn Vadászatban. II. 282.

Vadászság: Diánának az mely híres vadászsága. III. 402.

Vadkan: busult vadkan. III. 99.

Vadság: Edgyes erkölcsében esvén végre v. I. 37. (Mária) szelidségéhez nem tér semmi v. II. 307.

Vágás: kezdgyünk az kapuvágásnak. III. 226.

Vagy: III. 402. vagy — vagy. II. 128. III. 91. 276.

Vágy: magosra v. I. 107. vágyott honnyok felé. III. 50. — Gonosz az párt-ütés, mégis vágyott s-moh ehez az üggetés. I. 38. szive-vágyot(t) szép. II. 105.

Vágyás: az szünek vágyása. II. 102.

Vágyódás: W. szive vágyódása. II. 181. m. nagy vágyódása van. III. 380.

Vak: v. fordul (az koczkán). III. 276. vakot fordít az koczkája. II. 329. szemek vakok volnának azoknak tudásában ajl. 4. — vakul (= vakon) nem kapsz sok féle színekben. II. 14.

Valaha: III. 47, 162.

Valahány: valahányat. II. 215.

Valahogy: II. 55.

Valahol: II. 88. v. akarják. III. 335.

Valahova: v. akad szeme. II. 38.

Valaki: I. 158. III. 332. valakinek. II. 54. valakit. I. 136. II. 310. valakivel. III. 305. valakik. III. 196.

Valamely: v. ligetben. II. 243. v. felé. III. 91. — *valamellyre* megyen. I. 24, 47. v. fordul. II. 106. — valamедdig — addig. II. 20.

Valami: v. oly dolog. I. 41. nem v. tréfát. II. 137. v. boszszu. II. 178. v. módoskát. II. 190. v. pórok. II. 276. mint v. czéhes várasban. III. 69. tőle v. kell. III. 147. v. lármával. III. 151. v. veszély. III. 174. v. fittyentés. III. 181.

v. zendülés-szózatok. III. 269. — valamiben. II. 43. — valamie volt. II. 309. — valamig — mind addig. III. 199.

Valamiképen: v. jár az szerencse. III. 75.

Való: W. F.-hez való jövetele. II. 99. m. arrul való jövendölések. III. 364. házasságáru való jövendölések. u. o. m. — félénknek valók az illy gondolatok. II. 57.

Való (= igaz): *valónak* tudának. II. 352. v. hiszik ezt. III. 32. — miként valót avagy mint csuffságot. II. 137. — valóra fordítá. II. 317.

Valóság: nagy valóságot hozott s-nem valami tréfát. II. 137.

Valóságos: v. dolognak tartván. ajl. 7. Az valóságoshoz illy tréfa-szókot fűz. II. 312.

Vall: Máriát tenéked vallotta. III. 229. hogy sem gyalázatos kudarczot vallanom. I. 103.

Vál, váll: Hozzá (Murányhoz) hasonló kevés váll. I. 99. Sok le-eresztett kő sebessen arra *vál*. II. 251. tőre valamely felé v. III. 91. fáratság örömré v. III. 228. — Virággal tölt utak néhány felé *válnak*. I. 168. két felé v. I. 185. Hol szép(p)é, hol rúttá v. III. 192. az tiszték (= tisztségek) egyrül másra v. III. 414. — mord kedve uyulásra vála. III. 290. (Pandora itallya) méreggévált. III. 122.

Válasz: válasznak örül. II. 332. *választ* ir. II. 176. v.

küldöttem. II. 207. v. ád. III. 62. válaszszal. II. 126. — válaszsom légyen. II. 128. válaszsának örül. II. 168. válaszsát várom. II. 309.

Választ: azt választya. III. 57. — *választott* nyil. I. 197. v. álmokkal. I. 169. v. helye. I. 185. II. 217. m. III. 263. Vénus v. fiának. I. 205. — választani. II. 16. III. 288. választatik. I. 152. m.

Választás: mi választást tenni (= választani). II. 282. III. 182.

Válás: Távul esik válások maguknak. III. 267.

Váll: (az kapitány) válla megütetik. III. 311. vállát érdegelvén. I. 177. — *vállához* szálla. I. 53. v. eresztvén fejét. I. 179. vállán lévő terh. I. 105. — *vállára* veszi az sors. II. 156. az bal v. fordította. III. 341. — irtóznak vállai (vlmitől). III. 42. gyenge vállainak. III. 43. (W.) vállaiabn Athlas. I. 51. Nagyob méltóságok vállaira szál(l)nak. III. 414.

Válogat: nyilakot v. I. 165. válogatva. II. 15. — válogatottak (t. i. vitézek.) III. 300.

Változat: (= változás): nem mutat semmi változatot. II. 314.

Változás: Szerencse, szerelem két egyenlő dolog, Kiknek állapotya változással forog. III. 194. — Olly változásokat fayzott az sok ujság. I. 37. M.-nak változásit látván. III. 29.

Változik: Nem nemes elme az, melly mindgyárt v. I. 40. v. mindenben. I. 42. Mária v.

szinében. II. 132. m. az szinek v. II. 292. M. változott szinében. I. 196. II. 62. — *változó* üdő. II. 134. v. vala személyében. II. 184. v. szinekkel. III. 115. — változva. I. 12.

Változtat: ezt-is változtattya. II. 67. — *változtatta* urait. I. 75. (az szerelem Jupitert) Sassá v. I. 161. v. magát. II. 187. — változtatni. II. 182.

Van, vagyon: vagyok. II. 55. 198. III. 303. te vagy. II. 84. azért vagy-é itten? III. 131. jelen vagy. III. 97. fia vagy. III. 317. — Van az egész fel föld R. pártához. I. 53. van az Istenek akarattya. I. 199. van járása. II. 11. van-é? II. 41. van ösméretségek. II. 50. van ő. II. 83. van olly gondolatban. II. 163. van gondgya. II. 240. van. II. 243, 248, 272, 275, 351. III. 1, 4, 38, 58, 66, 69. van jó reménségben. III. 139, 140, 216, 291, 298, 327, 333, 380. vége van búmnak. III. 303. — *vagyon*. I. 42, 57, 120, 131, 187. vagyon lélekezések. I. 193. (Az hajnal) az tengereken túl vagyon már haladva. II. 2. v. öröme. II. 29. v. közü vlmihez. II. 105. v. pedig ott. II. 121. v. gondban. II. 226. v. urok indulással. II. 263. Itt csak hét kard vagyon, van amott négyszáz-is. II. 265. v. vigyázás. II. 311. v. szorgalmatoskodásban. III. 22. ottan v. most-is. III. 109. v. lángban. III. 140. v. ehez kedve.

- III. 149. v. reméllés jóru. III. 208. rosz végezés v. az barátom felől. III. 215. vagyon. III. 298, 313, 329, 331, 338, 348, 413. — vagyunk harminczöten. III. 223. — *vannak*. I. 133. II. 18. III. 283, 380. v. ijetségben. II. 224. v. lankadásban. III. 245. v. vigyázásokkal. III. 209. v. futóságban. III. 330. — valál. III. 228. — nem *vala* M.-ban. III. 67, 73, 94. *vala* zaydulásban (a sereg.) III. 102. v. veszedelem. III. 105. v. szaporája (a bolhának) M.-ban-is. III. 336. nem v. mit tenni. III. 378. — *valának*. II. 262. III. 98, 167, 171, 205, 296. v. bódult zaydulásban. III. 330. v. ilyen rémuléssel. III. 342. — *volt*-*tál*-*é* Muránban? III. 118. — *volt* dolgok sietség. I. 143. *volt* járása alá F.-hez. III. 23. *most volt* az ideje. III. 344. *volt*. I. 206. II. 240, 253, 280. III. 13, 73, 106, 148, 360 (kétszer). — *voltak*. II. 238, 304. III. 252. — *vólnék* fecske. II. 193. *volna*. II. 37, 134, 265 (kétszer). III. 19. (kétszer). 109, 272, 385. — *volnának*. ajl. 4. I. 164. *kér*: kik v.? III. 154. (felelik) *hogy* I. szolgái v. III. 155. *hogy* v. *dolgai*. III. 351. — *volt volna*. III. 118. 148.
- Vár* (ige): *várom* szerencsém. II. 48. jó válaszsát v. II. 309. készen v. III. 75. — *vársz* tőlem jutalmat. II. 114. — *vár* jó reménséget. II. 126. nem v. II. 189. v. ellenséget. III. 244. készen v. II. 276. III. 276, 282. senkit sem v. II. 342. *ohajtva* v. III. 75. *vi*-*gyázva* v. III. 291. szerencsétül v. III. 190. *alig* v. *csókot*-*is*. III. 384. — *várja*. II. 100, 154, 173, 247. készen v. II. 280. III. 206. v. szerencsétül. III. 266. *nehezen* v. III. 272. — *W.-tül* várnak (parancsot.) III. 114. — *várják*. I. 27. III. 262, 270. — *várt* az szíve. II. 246. *várta*. III. 265. — *várjad*. I. 68. *várj*. II. 175, 213. — *várnám*. II. 191, 194. *várnék*. II. 193. *várná*. III. 105. — *várni*. II. 273. III. 6. *Nehez* v. az szerelmeseknek. III. 17. v. *időtül* kell. III. 20. *várnom* kell. II. 199. — *várván* *vlmit*. III. 135. — *váró* szívek. III. 1, 267. m. Ki szerencsétül egész dandár váró (= vár *vlmit*.) III. 360. — *várt* nyereség. I. 90. II. 100, 103, 190. v. *alkalmatosság*. I. 203. *nem* v. *veszélyek*. II. 53. *nem* v. *dolog*. II. 170. *nem* v. *gyorsasággal*. II. 291. *jóra* *várt* nap. III. 15, 280. v. *szabadulás*. III. 50. v. *öröm*. III. 193. v. *laytorja*. III. 209. v. *szerencse*. III. 228. v. *segedelem*. III. 253. *nem* v. *késedelmesség*. III. 271. *nem* v. *uység*. III. 327. *nem* v. *jövendölések*. III. 364. — *várhatod* hasznod. II. 316. *várhattya*. II. 244, 322. III. 274. *várhatalak*. II. 298. — *várattya*. III. 238. *nem* *váratván*. II. 99.
- Vár* (főnév): II. 217. *oda*

az v. III. 329. v. alá. III. 188. v. felé. II. 220, 346. az v. körül. III. 242. — v. erősségét. III. 366. az v. kerületit. III. 52. az v. kapitányát. I. 96. III. 313. m. v. kulcsait. III. 325. v. meg-vétel. III. 330, 337. az v. kapuján bé-bocsáttyák. III. 346. m. *várnak* kapuját. III. 324. az V.-nak. I. 134. — *várat*. I. 135. III. 285. — *várban*. I. 149. II. 129. III. 40, 65, 73, 77, 160, 246, 263, 283, 312. — *várbul*. II. 98. III. 206, 223. R. mellé állottak várostul. I. 68. — (Murány) vára. III. 393. Carthago várának. I. 137. C. várát. II. 139. M. várában. I. 134, III. 86. várához. III. 417. — *várbeli* tiszték. III. 313. m. az várbelieket. III. 348.

Várákokik: ott várakozott. III. 303. — várakozni. III. 381. várakoznának. II. 249. Étel kedvességét jobban úgy tuthatni, ha azt várakozott gyomorral kaphatni. III. 237.

Várás: III. 16. az v. gyűlöli késedelmet. III. 21. Nehéz az v., főképen azoknak, Szerelmes szívei kiknek edgyütt laknak. III. 267. az v. nehéz kén. III. 380. — sok várásra. III. 273. ha városok(= -uk) nem volna. III. 19.

Várfok (Moln. Alb.-nél nincs meg.): az *vár-fokon* járván. III. 56. (A várták) üvöltönek az v.-f. III. 257. — Kádast az várfokról leszállattya. III. 274.

Vármege: Trencsén Várme-

gyében. I. 79. — Várják az Vármegeyk. I. 27. — Nemes Gömör stb. Vármegeyk fő Ispányának. ajl. 3.

Város: sok mester-ember van M.-ban, mint v. m. czéhes mezei városban. III. 69. — városok. I. 130. — (Az Szerelem) Roppant városokat öszve-tép. — I. 158. Kassa Várossa. I. 27. — városként. I. 22.

Vár-érző: Az vár-örzőket hányatván fogságban. III. 283.

Várta: Első dolga-is az várták el-fogása. III. 256.

Vártás: Meg-szóllal az v. III. 210. ha az v. többször meg-szóllittya. III. 211.

Vas: vassal-is bir (= legyőzi, lebirja.) I. 115.

Vasárnap: II. 221. vasárnapra viradának. III. 379.

Vasárnapi: v. napra. III. 386.

Vastagult: v. tölkék. II. 160.

Vásár: egy vásárkor lévén. III. 82.

Véd: vétded (= véd) ellenség karjátul. I. 67. hogy védnek marhájokot. III. 153.

Védelem: királyi védelmi (= védelmei.) II. 304.

Vég: *véget* vetvén I. 84. II. 153. jó v. téssen. I. 198. v. vete szavában. II. 310. v. vehet. III. 72. v. szakaszt. III. 83. jó v. reméllek. III. 250. v. végyen. III. 309. — végig futtya. III. 285. — *vége* szándékának. I. 144. v. szakatt dolgának. III. 3, 53, 108. v. lett volna életének. III. 293. v. van már. III. 303. vége (= a költemény

záró szava.) III. 417. után. — *végét* éri. II. 274. III. 128, 323. jó v. III. 133, 189. — Bő szerelmet ereszt (Cupido a nyilak) végében. I. 146. — dolga végeig. ajl. 6. III. 258. — végénél. II. 218. — végére. III. 56.

Végbenmegy: v. mentek ajl. 7. I. 131. v. ment volna. III. 286. — v. mehet. II. 239. v. mehetne III. 18.

Végben-menetel: az dolgoknak v. menetele ajl. 6. III. 39, 219. m.

Végbenvisz: I. 60. v. viszi dolgát. II. 101. m. — v. vitte. III. 359. sokat v. vittek. I. 130. v. vitték. III. 361. — vigyed v. II. 112. v. vigye. III. 23. m. — v. vihet. II. 20. — v. vitt dolgok. I. 123.

Végben-vitel: v. vitelésben. III. 247. — v. vitelére. I. 105. — v. viteléről. III. 74.

Végez: jól végezed dolgom. II. 114. végzi követségét. II. 89. 131. végezi. III. 355. — illyent végezenék. II. 333. mit végeztél? II. 344. az mint végezett Aszszonkájával. III. 20. titkon v. vele. III. 141. mondgya: végezet(t) volna. III. 118. — végezzed dolgodot. I. 202. — végezní. II. 98. — végezvén ezeket. III. 346. — *végezet(t)* hely. II. 172, 241, 290. v. lesére. III. 101. v. dolog. III. 147, 282. v. óránkra. III. 150. v. szándék. III. 281. — végeszheti. III. 302. végeszhesse nek. III. 269. — végezteti. II. 120.

Végezet: viszed végezetig? III. 127.

Végezés: II. 17. v., kit Fátumnak hínak. II. 23. Rosz v. vagy az barátom felől. III. 215. — *végezése* lévén (Máriával.) III. 206. v. leve. III. 370. v. által czl. — az Istenek végezések szerént. II. 26. az I. végezéseként. II. 29.

Végeződik: v. szóllása. III. 109.

Véghezvisz: v. vinni II. 111. v. vihet. II. 105, 151.

Végre, végtére: I. 33, 58, 115, 118, 129, 152, 204. II. 44, 45, 61, 62, 63, 125, 141, 190, 210, 236, 241, 275, 327. III. 106, 107, 117, 158, 171 312, 321, 338, 342, 373. — *végtére*: I. 27, 75, 92. II. 68, 148, 259, 305, 333. III. 44, 340, 348, 354, 379.

Végső, vég: az üdő mégyen vég óránkra. III. 150. — *Végső* szakadásra munkáját szorította. I. 82. v. romlás. I. 127. 130. v. illetet. III. 162.

Vékony: az v. értelem. ajl. 6.

Velem, veled, vele: *velem* lehetne II. 197. v. együtt. II. 331. III. 254. *velem*. II. 344. III. 105, 150. — *veled*. II. 82. v. beszéllyek. II. 86. v. szemben. II. 208. v. meg-edgyezvén. II. 212. *veled*. III. 126, 221. — *vele* közöld. I. 202. v. beszélhessen. II. 100. *vele*. II. 61, 186, 268, 294. III. 34, 139, 212, 297, 351, 372. *vele* együtt. II. 202, 266. III. 89, 142. — *velek* (= velök.) I. 89. III. 34, 80.

Vél: ezt gonosz jelnek vélik. II. 225. — Eddig tett dolgaid

véld arany gyűrőnek. I. 66. — vélylenek. III. 179. vélnéd. II. 226, 250, 284. III. 300. — Vélnél köztök lenni végső itilletet. III. 162. ezt áldgyu-lövésnek vélnétek. III. 103. — véltél engemet. II. 301. — nem vélt ujságban. III. 352. — úgy vélvén az dolgot. III. 33, 322. — vélheted. I. 200. mit vélhetett. II. 264. III. 32.

Vélekedés: vélekedést mondanak III. 176.

Véletlen: v. jövedele. II. 99. m. v. csapása. III. 12. Egy patakbul másban v. szakadnak (W. vitézei.) III. 170. v. égések. III. 326.

Véletlenül: III. 220.

Vendég: Kellemetlen v. II. 270. vendégének adá. I. 139.

Vén: Gyakran gyenge szép szűz amaz rothat vénnek, Vén kofa jut pedig az iffiab személynek. II. 26.

Ver: Erdély felé v. utat magának. I. 84. földhöz veré. I. 50. fészket vert. I. 42. — hajából vert perecz. II. 341. — mellyét verve. I. 181. — Hab az sok gondolat, mellyel ezt vereted. I. 200. — labda veretén. I. 112.

Verekedik (= vergődik, küzködvé eljut vlhova): haza *verekednek*. II. 353. Az Murányallyai sikra v. III. 113. — Arany gyapju fele ha ki verekedett. I. 142. az kertekig verekettenek. III. 202. — mig partyára verekedhetik. III. 200. mig verekedtet(t) Muránban. I. 92.

Verem: vermet talál vala. II. 350.

Veriték: veritéke gördüle orczáján. II. 145.

Verőfény: déli verőfénytül. II. 299.

Vers: amaz (latin) v. szerént. ajl. 7. — az régi versek csinálók. ajl. 6. magyar versekbül füzöt(t) tollaival. ajl. 5. — versemhez venném. III. 411.

Verseng: v. vélek I. 89.

Vér: belőle v. csorog. I. 41. az Nemes v. fel-posdul testében. I. 104. gerjede az nemes v. benne. I. 110, 125. sok v. omlott. I. 131. nem volna v. II. 134. — *vért* öntött harczon. II. 45. v. folyt testünk. III. 126. v. vesznek. III. 335. — vérben förtözni. I. 131. — *vérrel* izzad az pallosa. I. 57. v. izzatt töré. III. 91. — Vénus-is vér által jutott az rósához. III. 236. — Véred-is von nagy állapotokhoz. I. 65. — *vére*-is fel-posdul. III. 129. saját v. III. 233. — *vérét* ontani. II. 110. minden v. tészti orczájában. II. 133. abbul csepent v. III. 233. — Vgy sem szánnyák érte vérek ontásokat. II. 255.

Vérhas: Az v.-h. nyavalya akkor uralkodott (Muránban.) III. 31. v.-h. szélye. III. 33.

Vérontás: (Pérez miatt esik sok) ártatlan v.-o. II. 109. Vgy sem szánnyák értek vérek ontásokat. III. 255.

Vesz, vész, véssen (= accipit, Moln. Alb.-nél csak: emit, coemit): *vesz* megújulust. I. 16.

nem veszem kétségben. II. 150. nyelvére v. beszédekét. III. 61. sebet v. (a medve). III. 161. — vészed levelemet. II. 73. nem vész győzedelmet. III. 21. — veszen kezében. II. 243. *vészen* kezében. I. 100. v. szerelmében. I. 198. v. reménséget. II. 74. III. 190. pihenetet v. II. 217. v. czérna-szálat. III. 56. pistolt v. magához. III. 264. üzenetet v. III. 375. — *veszi* magának (feleségül.) I. 78. az szerencse az mit hoz, azt v. II. 25. az sors v. vállára. II. 156. nem v. kedvében. III. 107. v. lélegzetét. III. 186. rémités v. próbájára. III. 200. v. magát (= elindul.) III. 310. erővel v. (= viszi) az fejedelmhez. III. 377. minden véret *veszi* orczájában. II. 133. levelét teszi, v. II. 138. v. kedvesen. II. 345. — vésznek vért (a bolhák) III. 335. élő nyelvre vészik. III. 395. — Márián ilyen kérdést veve. III. 370. az szén hirtelen lángot vén (= vett.) I. 115. sebet vén. I. 190. Álom-üző szellőt a nyugodalom vén. II. 3. véve az szű vidámságot. I. 203. kétséget vévének (= kételkedtek.) III. 220. — szivemben vettelek. II. 75. *vettem* irását. II. 149. v. leveledet. II. 207. v. az órácskát. II. 214. — nem vettél fene természetet. II. 72. — Hol egyet, hol mást *vett* elől gondolattya. II. 67. ösmeretségre v. I. 136. v. az ellenségen diadalmokat. II. 293. álmot v. magához. III. 248. hajója *vette* kívánt szelét.

II. 216. v. ehez nevét Boldizárnak. I. 96. ránczokban v. I. 178. mézül v. az mérgét-is. III. 143. v. parancsolattját. III. 376. v. jelül (= jelvényül.) III. 232. nem fogná kedvesen venni. III. 297. — vegye jó neven ajl. 7. *vegyen* oltalmában. II. 128. szivet v. (= legyen bátor.) III. 76. v. más formát. III. 96. az katona v. bátorságot. III. 150. v. más fegyvert. III. 160. v. véget. III. 309. — vegyük fejét. III. 213. — ne *vegyék* észre. III. 70. v. fejét. III. 284. vegyenek pihenést. III. 178. — venném versemhez. III. 411. vennénk meg-ujjulást. II. 198. — válogatva vennéd azoknak szépeit. II. 15. — venne reménséget. III. 74. venné beszédéhez. III. 410. *vennének* levelet. II. 333. hogy v. itilletet. III. 134. — szerelemben *venni*. II. 10. próbára v. II. 42. Annak kiváltképen okosnak kel(1) lenni, ki Vénus kertébül akar rósát v. II. 46. alkalmatosságot kell v. III. 9. gyalázatos halált venni (= meghalni.) III. 225. török ellenségtül *vett* nyereséged. I. 62. v. üzenet. II. 176. v. boszszu. II. 178. Eösétül v. neve. III. 94. kitől v. rövidségemet. III. 251. — hal(1)gatásban *vévé*n. ajl. 5. meg-némulást v. u. o. salvus passust v. az fejedelmektül. I. 86. maga mellé v. III. 82. v. az levelet. III. 352. — nem *vehet* győződelmességet. I. 106. nőül v. II. 22. többet-is v. II. 239. gyorsab utat v. III. 39. kívánt

véget v. III. 72. nem v. több lépést. III. 187. törében v. az szerelem. III. 218. — arra nem vehetett. II. 70. — vehesse vadát lesekre. III. 138. vehessen uyulást. II. 89. vehetném személyét II. 188. — nyelvekre vétessék. III. 363.

Vesz, vész (= perit, Moln. A.): Veszek, kegyessége ha melőlem el-ál. II. 84. — ha álnokul jársz, kardom miat(t) veszel. II. 114. — *vész* (t. i. a titok). II. 92. hejában v. II. 118. testünk illy mód nélkül vesz-é? III. 126. — ne veszszek én-is. II. 40. veszszünk. III. 226. — vesz-nünk kell. III. 226. hogy ne vesz-nének itt. III. 220. — *veszni* tért kis hazánk. I. 28. v. nem engette. III. 233. — *esze-veszetek*. III. 342.

Veszedelem: v. vala. III. 105. veszedelmet. II. 350. veszedelemben forgonak. I. 184. az veszedelmeket. I. 153.

Veszedelmes: v. út. I. 2. Mária v. viszszaagyövetele. I. 86. m. v. szerelme. II. 21. v. dolgok (van.) II. 28. v. pályya. II. 183. v. ez-is. III. 40. v. pályyák az tengerek. III. 196. — veszedelmeseb volt szerelem uttya. III. 239.

Veszél, veszély (Moln. Alb.-nél: *veszél* = tempestas, periculum, pernicies): Teli az utakat mindennütt sok veszél. I. 85. ha nem szánsz, *veszély* követi fejemet. II. 71. (PéNZ miatt esik) sok v. II. 109. nem tartya meg semmi v. s-halál. III. 8. v. rémiti. III. 14. — *veszélyt* keres magának. III.

119. v. hoznék. III. 133. sok v. ösmért. III. 143. veszélt visell. III. 15. — *veszélyben* forgott. II. 184. v. keriti. III. 14. v. akadt. III. 174. — *veszélyre* megy. I. 33. v. hullyak. I. 101. veszéllre kel. II. 48. veszélyre ne kellyen. III. 123. — veszéll között. III. 299. — melly veszélyek. II. 117. III. 196. — veszélyeknek félelme. III. 36. — *veszélyekre* ne hozzák. II. 53. v. veti fejét. III. 138. — veszélyét nem nézem. II. 88. — élete veszélyére. III. 294. — veszélyétül féltette. III. 33. — veszélyével. II. 349.

Veszt (= perdit, Moln. A.): vesztéd-é híredet? III. 127. — vesztí vala. II. 179. (Páris) ezért magát mint vesztette. I. 4. — ennek nem lészen vesztő molya s-kára. III. 393. — kölykevesztett tigris. III. 164.

Vesztte: vesztében lett volna dolgok (-uk). III. 359. vesztére. II. 47. 350.

Veszteget (= depravat, Moln. A.): (a medvék) az fákat rontyák s-vesztegetik. II. 250. (L. még: *elveszteget*.)

Veszteség: II. 37. 161. III. 4. hogy ne érje fejed v. III. 313. — *vesztéséget*. III. 191. vesztéséget dolgoknak. III. 189. — vesztéségre ne kelyen dolga. III. 12.

Veszteséges: Az vitézi dolog néha káros s-v. III. 13.

Vet (= jacit, projicit, Moln. A.): másféle practikáját vetem. I. 102. — *pecsétet vet* ezekre. II. 176. tiltást v. ennek (= meg-

tiltja.) III. 308. ellent v. azoknak. III. 382. — (a sors) *veti* ballyára. II. 156. sok szű csalatik ott, hol v. reményét. II. 179. El-kezd-et(t) gondgyára bús elméjét v. III. 34. veszélyekre v. fejét. III. 138. v. eleiben. III. 328. — véget vete. II. 310. kezét kardjára *veté*, II. 113. arra v. gondgyát. III. 350. — Hány felé *vetell* már az szerencse! I. 28. szombat-napot v. (t. i. határnapul.) II. 221. napot v. (= határozott) le-gyüveteléshez. III. 377. — csuffságban vették. II. 163. — vettenek meg-pihenést magoknak. III. 202. — vetne veled szövetséget. II. 126. — vetni magát szerencsére. III. 191. szövetséget *vetvén*. I. 106. véget v. levelében. II. 153. — (Murányt) alája ásott por roncsa s-vettesse. I. 74. örökös hal(l)gatás alá ne vetessék ajl. 5. az feledékenségnek gyilkossága alá vettetni u. o. *Vetkezik*: meztláb vetkeznek. III. 207.

Vetregés (= *fetregés*? ez Moln. Alb.-nél: involutio, voluntatio, ami a lelki háborgásra vonatkoztatva egészen beleillik a szövegbe, a hol lelki hánykolódásról, gyötrődésről van szó): Mi haszna, ha módgyát nem leled, Hogy illy vetregéssel magadat terheled. I. 114. (V. ö. a. szöveg-jav. jegyz. a 187. lapon.

Vétel (= megvétel): mennyen Murány vételére. I. 128.

Vétek: vétket talál. III. 65.

Vezet: lovainkhoz vezetlek. III. 224. — (az szerelem) mire

nem *vezeti* az embert. II. 120. v. házához. III. 307. — vezette. I. 56. — vezesse. I. 149. — általa vezetettel. I. 201.

Vezér: (Máriának) Az sok kóborlók közt csak Isten vezére. I. 92.

Vi: (Murány) nem fél, hogy ellenség víja. I. 74. — bajt vít. II. 60. — vínának. II. 249.

Viadalom: viadalomra szállani. III. 288.

Viaskodik: viaskodék. II. 227. — szerelem, szemérem *viaskodott* benne. II. 60. v. szemérmességével. II. 63.

Viasz: fekete az v. II. 91. — rekeszti spanyol viaszszában. II. 90. sárga viaszban. II. 63. — sárga viaszt. II. 167. — hayló viaszként. I. 136. — viaszokot készít. III. 49.

Viaszos: v. szárnyokot. III. 55.

Vidám: V. az Keselyű napra nézésében. I. 49. v. szemmel. II. 162. v. szemekkel. II. 230. mint az v. sas az ég-zengésekben. II. 252. v. tekéntetü szemek. III. 26.

Vidámság: v. tánczátul. I. 171. — vidámságot véve az szű. I. 203.

Vidul: vidulok szivemben. II. 73. — vidula Mária Eöttese tanácsában. III. 67. vidulának. II. 268.

Vig: v, napokkal nyugszik. I. 169. hol v., hol búval nyomorog. III. 194. v. vasárnap. III. 379. v. kedv(v)el. III. 386.

Vigad: I. 24. vigadva. II. 2. vigadván. III. 172.

Vigan: v. megyen. II. 180. III. 100. v. tarttya (vendégét). II. 271.

Vigasság: v. érkezik. I. 201. vigasságnak kezén. I. 171. szive vigasságát. II. 289.

Vigasztal: vigasztallya magát. II. 168. vigasztald. III. 75.

Vigyáz: II. 244. III. 381. v. leseire az vitéz. III. 8. v. az országra. III. 416. — *vigyáznak*. I. 102. III. 257. — ohajtva vigyázta (= figyelte.) III. 265. — *vigyáz(z)* az szemében. II. 127. *vigyázzon*. I. 153. II. 53. — *vigyázva* legyenek. II. 237. szemét v. jártattya. II. 244. III. 212. Alkalmatosságot v. kell venni. III. 9. v. vár. III. 291. — *vigyázó* semeit. II. 347. v. vadász. III. 92. nem *vigyázób* az tanult ráró-is. III. 94. — *vigyázhattya* ezt. II. 347.

Vigyázatlanság: vigyázatlanságát. III. 62.

Vigyázás: nagy v. van (Múranyban). II. 116, 311. *vigyázás*ban lévén. I. 95. *vigyázása* után. I. 192. — *vigyázásához* nem emeli szemét. III. 248. — *vigyázásával*. III. 11. — *vigyázásokkal* vannak. III. 209.

Vigyáztat: vigyáztattya az utakat. II. 155.

Világ: ez v. csudál. I. 99. róka most az v. I. 151. *világ* Aszszonya (= Róma). I. 36. v. négy része. I. 60. — Más világra keke lelke az Testébül. I. 45. — ez világon. I. 99. — világ szerte szerént. ajl. 4. —

élem világom. II. 35. — halál árnyékával *világát* borittya. I. 82. Meg-láttya W. ennek (t. i. a murányi napnak, Máriának) szép v. II. 289.

Világi: v. dolgok, v. napjaid. II. 18. v. éltében. III. 90.

Világos: v. minden rész szegletti. I. 20.

Világosság: v. lén. II. 3. nagy világossága történék házamnak. II. 78.

Villám: II. 227, 231.

Villámás (= *coruscatio*, *fulguratio*, Moln. A.): sok v. között. II. 224.

Villámlás (= *coruscatio*, Molnár A.): (pallosnak) villámlását. III. 161.

Villámlik: v. kezében az pallos. III. 161. — *villámló* (égi) háboru. II. 252. v. üdőben. III. 166. — *villámlott* fegyvere. II. 256.

Villog: villogjon szablyája. III. 397. — *villogó* kardok. I. 152. v. szablyád. II. 265.

Villogat (Moln. A.-nél csak: *villagoc* = *mico*): villogattya szemét. I. 122.

Virad (Moln. Alb.-nél: *virad*): öröm v. I. 199. v. az szép kikelet. II. 119. *viradnak* kedves napok. II. 201. — *vasárnapra viradának*. III. 379. *viradván*. III. 101, 179.

Viradta (Molnár Alb.-nél: *virradta* = *diluculum*): viratát sem várnám. II. 194.

Viraszt: (Talám az jó Isten) v. kedves napot kezdendő dolgára. II. 209.

Virág: III. 234. virággal tölt utak. I. 168. — virágjához. III. 236. — Görög kerteknek leg szebb virágával (= Helenával). III. 141. — virágok. II. 159, 202. virágok közzé. II. 14. virágokkal. III. 232.

Virágos: v. tavasz. I. 16. v. Cyprus. III. 232.

Virágozik: v. az rósa. I. 40.

Virtus: (W.) meg-próbált *virtussa*. I. 57. Érdemelt v. vitte felső ágra (W.-t.) III. 416. — sok szép virtusirul. III. 412.

Visel: gondodot viselem. II. 313. visel lángokat Vénus. I. 152. v. szive tüzet. II. 31, 83. v. mind kettőnköt szerencse. II. 77. özvegyiséget v. II. 126. gondot v. vmire. II. 311. megszese utakat v. III. 7. töb veszél v. III. 15. rút fellyeget v. (a hold). III. 169. rósát v. Vénus. III. 232. Diána nyilat v. kézben. II. 283. — Nagyságtok nevét *viseli* munkám. ajl. 7. v. tisztét porkolátságának. I. 96. gondgyát v. II. 93. v. dolgo-
kót. II. 236. magával v. (= hordja). II. 285. v. nevét. III. 92. (Mária hírét) v. (= hordozza) sok szája. III. 398. — viselitek. II. 136. — viselik. I. 108. — visele főtisztet. I. 44. — viselt dolgokat. II. 293. v. elég tövisseket. III. 289. v. gondot. III. 294. — viselte őt-is az szerelem. III. 105. *viseltek* meg-hitséget. II. 44. v. (= próbáltak) jót s-gonost. II. 242. — viseljen leseket. I. 153. mint visellye magát. II. 123. m. —

annak emlékezete *viselő* Históriaim. ajl. 6. ez (= Phosphorus) egyebeknél töb szépség v. II. 335. azoknak viselőinek halálakkal. ajl. 4. és 5. — viselt dolgok. ajl. 4. 5. I. 48, 59. m. 60, 65, 76. III. 89. — *viselvén* sok sebet. III. 126. v. nagy hévséget. III. 244. v. vitézi dolgokat. III. 365. — viselhesen tövis sértéseket. III. 235. — viselतिक hajód jó szellőktől. II. 199.

Viselés: gondgya viselésében. ajl. 4. — fegyver-viselésre. II. 242.

Visz: végezetig viszed. III. 127. *viszi* Szepességben. I. 79. v. az levelet. II. 180. alig v. testét. III. 186. — *viszik* az kulcsot. II. 311. W.-t v. az fel-földre generálnak. III. 414. — vive nagy terheket. I. 43. mi *vitte* e' beszédre? III. 373. *virtussa* v. felső ágra. III. 416. végben vitték. III. 361. — vigyek. II. 211. vigyed végben. II. 112. *vigye* Muránban. II. 115. patvor v. III. 329. vigyen vkit. II. 310. vigyék mustrára. III. 284. — vinnék rabságra. III. 41. véghez vinni. II. 111. vinni. II. 116. III. 323. M.-nak viendő levelét. II. 114. m. — véghez *vihet*. II. 105. nagyra v. II. 107. — vihet-ném nótámat. II. 195. — viteti. III. 34. v. fogságra. III. 258. vitetnek. I. 22. viteté magát. III. 142. — *vitetik* fogságra. III. 84. v. vhoz. III. 278. viteték. II. 177. oda vitetni. II. 98. —

(hired-neved) addig vitettetik. II. 308.

Viszketség: viszketségek fakad. III. 333.

Viszont: I. 84. II. 104, 299. III. 189.

Visszabocsát: Vasárnap bocsátá vissza az követet. II. 221.

Visszacsaptatás: Kinek végeződik békével szóllása, Hogy ettül (az Echótul) ne volna visszacsaptatása. III. 109.

Visszafoly: Eléb az le-csurgó vizek visszafolyának, mint. III. 394.

Visszafordul: Visz(sz)á-f. Kádas, III. 275. — vissza-fordulának. II. 262.

Visszagyön: vissza-győjön várában. I. 84.

Visszagyövetel: vissza-gyövetele. I. 86. m.

Visszajár: az Porkoláb Ferenczhez visszá-j. III. 329.

Visszamegy: II. 176. mint mégy vissza? III. 222. visszamenyenek. III. 221. m.

Visszamenés: Tészen vala nagy kárt visszá-menésével. II. 349.

Visszanyomul: vissza-nyomulnának. I. 58.

Visszasiet: vissza-siessenek. III. 177.

Visszateként: vissza-teként. II. 347.

Visszatér: III. 277. Térj vissza Fülekre. I. 67. visszá akar térni. II. 348. vissza-térnek dolgoztul. I. 154. hogy vissza-térjenek. II. 225. — visszá-tért. II. 279.

Visszatérít: kész nyereségünkrül vissza-téritenél? III. 131.

Visszatérte: visszá-térted hozám szerencsésen légyen. II. 128. Visszá-tértében-is pásztor meg-szóllította. III. 372.

Visszavesz: Hogy ezt (Murrány várát) visszá-vegye, bizák Wesselénre. I. 98.

Visszája: (Palástyát) visszá-jával hamar nyaka közzé rántya. III. 340.

Visszál (intertextit, Moln. A.): köteleket visszáltatott. III. 70.

Vitel: végben-vitelében. III. 247. végben-viteléről. III. 74.

Vitéz: 1. *jelzőül*: v. görögség. I. 143. v. Vadászi Pál. II. 238. v. módra. II. 256. III. 226. W.-is, mint v. s-jó kardos. II. 258. v. baynok. II. 259. Mársnak v. onokája. II. 329. v. Wesselénnek. III. 74. v. ember. III. 90, 99, 132, 301. v. hire. III. 91, 132. v. katona. III. 213. (Mária szive) v. Bellohához hasonlít. III. 264. — 2.

főnévül: Vigyáz leseire az v. III. 8. Éjjel üt az v. gyakran ellenségre. III. 12. régi v. vala. III. 117. arany gyapjas vitéznek. ajl. 3. az vitézt. III. 5. az több v.-is. III. 354. vitézhez illendő. III. 401. — az *vitézek*. II. 352. III. 103. próbált v. valának. III. 167. az v. dolga. III. 5, 6. vitézeknek. II. 325. III. 17, 243. — *vitézeket*. III. 346. és m. az v. tarttya szomorúság. III. 173. vitézekhez küldék. III. 315. vitézekkel megyen. II. 233, 267. —

az vitézek közzé. III. 356. — vitézi (= -ei). II. 262. vitézi-nek. II. 266.

Vitézi: v. név. I. 57. v. voltából. I. 76. v. fejednek. II. 330. az v. dolog. III. 13, 365. v. próba. III. 18. v. hirüNKÖT. III. 227. v. sokaság. III. 345. v. ajándék. III. 401.

Vitézkedés: okos vitézkedést. III. 95.

Vitézkedő: vitézkedőnek. III. 4. m. 10. — az vitézkedőköt. III. 14.

Vitézlő: v. Márs. I. 150.

Vitézség: vités(s)ég élete (W.-nek.) I. 52. Szerelem s-v. hasonló társok. III. 4, 19. ennyi szép v. III. 123. v. Istene (= Márs.). ajl. 6. — szép vités(s)égével. I. 56. az vités(s)éget, ajl. 7. — vitésége szép szárnyat ne vele. I. 44. vités(s)égét, ajl. 4. vités(s)égeből. III. 97.

Vitézül: III. 225.

Vitorla: vitorlájára gyön szél. III. 200. rengő vitorlát. III. 142.

Vitorlás: v. gallya. I. 4. v. árbocz-fák, III. 197.

Víz: az viznek eredeti. II. 158. — halas vizet vegyek. II. 211. v. ohajtonak. III. 188. — vízben. II. 283. — vízhez férnek. III. 308. rákos és pisztrángos vizre találni. II. 218. — vizek árjai. II. 201. v. mélységében. II. 5. v. köziben. III. 170. v. között. III. 170. m. folyó v. III. 394. — vizekben. II. 202. fris vizekkel. II. 6, 267. — vizét levették. II. 276.

Vizi: v. halak. II. 224.

Vizsgál: nem vizsgálom mélyen. III. 412. — vizsgállya szemessen. III. 52. hogy v. jobban. III. 275. vizsgállyon mindent. II. 13. vizsgállyák. III. 163. — vizsgálám. III. 406. mikor vizsgálád az tenger fővnyit. II. 15. — vizgálni. II. 16, 164. — szabad vizgálói testen minden résznek (a bolhák.) III. 335.

Vizsgálás: vizgálásban szemes. III. 65.

Vocsora: Ebéd s-v-is nem lehet kedvére. III. 25.

Volta: özvegyi voltomnak. II. 78. én igaz voltomban. II. 210. — ál(I)hatatlan voltod. II. 316. ott voltodrul. II. 128. — csendeseb voltaért. III. 207. — özvegyi voltából. I. 81. melynek magos voltát. ajl. 6. szive nagy voltát. III. 398. nagy voltátul retteg. III. 42, 144, 318. — el-ijett voltával. III. 343. — voltokat. II. 303. paraszti voltokból. II. 305.

Von: sok felé vont az akaratosság. I. 37. nem vontak láboknak oláh tánczot. III. 164. — (Igaz nemes erkölcs) nagy állapotokra vonatik. I. 121.

Vonás: olly vonás (t. i. hálóé.) II. 280.

Vonodik: férre vonodának. II. 234. III. 158.

Vonsz: (mint magnes) magához vonson. II. 19.

Vox (= voks, szavazat): Páris voxát várván. III. 135.)

Voxol (= voksol, szavaz). I. 128.

Völgy: völgynek mentében. II. 219. völgyön. III. 179. — völdgyre. II. 228, 250. III. 373. — hegyek völdgyében. III. 110. — hegyek s-völgyek zendülének. III. 347. — *völgyek* öblén. III. 104. v. mélyére. III. 294. — völdgyeket. II. 104. — völdgyekké. II. 104. — völdgyek között. III. 109.

Z.

Zajdul: egyben-zaydulának. III. 152, 158. — veszélyvel zajdult szerencse. I. 92.

Zajdulás: zaydulásban vala. III. 102, 330.

Zajog: sok értetlen Csöcselék kiáltásával zaygó szállásokon irtam. ajl. 6.

Zajos: az z. tótokot. III. 153.

Zápor: I. 176. záport. III. 6. zápor-essőben. III. 166.

Zár: meg-nyíl az kapun-is az z. III. 329.

Zászló: Lobognak az Zászlók. I. 18. — zászlókot. II. 261.

Zászlós: z. uraság. II. 305 (kétszer).

Zendül: ország-rontó hadakkal zendülnek. I. 12. erdők *zendülének*. II. 261. az sok tótság rájok z. III. 154. hegyek s-völgyek z. III. 347. — zendülne lármaival. III. 151.

Zendület: zendületnek indultya. II. 325. paraszt zendületet. III. 162.

Zendülés: zendülésben lén. III. 161, 359. zendülésnek. III.

104. zendülések. III. 301. — zendülés-szózatok. III. 269.

Zenebona: Esik (Mária) szeréninél gyakor z. I. 89. harczi z. III. 99.

Zeng: jó kedv ajaka z. I. 171. z. éneklések. I. 193. z. az kikelet. II. 189.

Zengés: (az madarak) zengésre eresztik ajakokat. I. 167. Echo zengésébül. III. 111. zengéseket. II. 16. ég-zengésekben. II. 252.

Zokog: z. szive. I. 179. II. 180.

Zománcz: zöld z. II. 273.

Zománczos: z. arany. I. 69. z. Cupido nyila. I. 188. (az óra) z. zöldsége. II. 274.

Zöld: z. ágokkal. I. 169. z. fa-levelek. I. 170. z. szín. II. 165, 167. z. zománcz. II. 273.

Zöldel: zöldellő borostyán. III. 231.

Zöldség: z. az fák öltözete. I. 173. zöldségeket levert az ágakrul. I. 175. — az erdőnek *zöldsége*. II. 288. (az óra) zománczos z. II. 274. zöldségétül. II. 299. zöldségeket (= -öket.) I. 167.

Zörgés: ha zörgést hallana. III. 272.

Zúg: z. lehellések. I. 193. — zúgó habok. II. 27. soknak füle jajra zúgott. I. 35.

Zugás: zugásokkal (a szelek). II. 223.

Zuhogás: (a köszikla) Gyars zuhogásával nem-is sokat hibál. II. 251.

Zs.

Zsákmány: ebben tegyek sákmánt? I. 101.

*Zsém*b (Moln. Alb.-nél csak: sembőlödés, sembőlödöm): formálván cseléde ellen nagy sémbeket. III. 61.

Zsémbeskedés: Kérdi Éva okát sémbeskedésének. III. 62.

Zsenge: dolga szép sengéjét (= kezdetét.) II. 179. — az sengékek. II. 159. — az sengéket. II. 160.

Zsibong: *Sibongnak* nyelvei sok féle népeknek. I. 21. (Az vitézek) s. egy más közt támatt beszédekkel. III. 115. az közkatonák s. III. 176. — hogy így sibongnának. III. 181.

PÓTLÁSOK.

A 275. lapon *a*, *az*-hoz: ez *a'* nyil. I. 190.

A 311. lapon *elválik*-hoz: most válik-el. II. 156.

A 312. lapon *élet*-hez: életre kellyen. ajl. 5.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés. Irta <i>Badics Ferencz</i>	III
Mársal Társolkodó MURANYI VENUS. Irta <i>Gyöngyösi István</i>	1
Ajánló-lap	3
Ajánló-levél	4
Mársal Társolkodó Murányi Vénusnak Első Része (1—207. versszak)	8
Mársal Társolkodó Murányi Vénusnak Második Része (1—353. versszak)	43
Mársal Társolkodó Murányi Vénusnak Harmadik Része (1—417. versszak)	103
Szöveg-eltérések és javítások. <i>Badics Ferencztől</i>	173
Czímlap	173
Ajánló-lap és Ajánló-levél	174
Első Rész	176
Második Rész	196
Harmadik Rész	230
Név- és tárgymutató. <i>Ugyanattól</i>	255
Szók, szólások és közmondások betürendes jegyzéke és magyarázata. <i>Ugyanattól</i>	275

